

**165 ANI DE EXISTENȚĂ
A ARTILERIEI ROMÂNE
MODERNE**

BUCUREȘTI 2008

REFERENT ȘTIINȚIFIC

General locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

COLECTIVUL DE AUTORI

Col. dr. Adrian STROEA - Coordonatorul lucrării

Col. Constantin AFRIM

Col. Dobrică BUTUC

Col. (rz.) Ion CANĂ

Col. (rz.) Marin GHINOIU

Col. Nicolae MITU

Lt.col. Gheorghe BĂJENARU

Mr. Florin BARBU

Mr. (rz.) prof. DUMITRU CONSTANTIN

COLABORATORI

Col. dr. Niculae ENE

Lt.col. Gheorghe CIUBOTARU

*Lucrarea este dedicată tuturor eroilor artileriști căzuți pe câmpurile de
bătălie, precum și memoriei generalilor de artilerie al căror destin a fost
frânt în închisorile comuniste:*

**General de corp de armată Aurel ALDEA;
General de divizie Dumitru CARLAONT;
General de armată Constantin CONSTANTINESCU-CLAPS;
General de corp de armată Nicolae DĂSCĂLESCU;
General de brigadă Nicolae DRAGOMIR;
General de armată Petre DUMITRESCU;
General de corp de armată Iosif IACOBICI;
General de corp de armată Emanoil LEOVEANU;
General de brigadă Gheorghe MOSIU;
General de divizie Gheorghe POTOPEANU;
General de corp de armată Gheorghe STAVARESCU;
General de divizie Nicolae STOENESCU.**

CUPRINS

Prefață.....	5
Cuvânt înainte.....	6
Capitolul I - Artileria română în perioada 1843 – 1877.....	11
Capitolul II- Artileria română în războiul de independență (1877-1878).....	31
Capitolul III - Artileria română în timpul războiului de reîntregire a neamului.....	57
Capitolul IV - Artileria în cel de-al II-lea război mondial.....	89
Capitolul V - Aspecte privind artileria română în perioada 1945- 1989.....	196
Capitolul VI - Artileria romană în contextul reformei militare de după 1989..	225
Capitolul VII - Învățământul artileristic românesc.....	237
Capitolul VIII - Instrucția artileriei.....	267
Capitolul IX - Mari personalități ale artileriei române - schițe biografice.....	305
Anexe.....	357

PREFAȚĂ

Izvorâtă din admirabilul entuziasm al unui colectiv de ofițeri activi și în rezervă, pentru care cu certitudine artileria nu reprezintă numai o armă ci o profundă stare de spirit, prezenta lucrare se constituie într-o valoroasă contribuție la dezvoltarea istoriei militare naționale. Aceasta reușește să evidențieze tradițiile impresionante ale uneia dintre cele mai vechi și nobile arme ale oștirii și implicit să împiedice așternerea veșniciei uitării peste glorioasele fapte de arme ale artileriștilor, peste strădaniile și împlinirile lor.

Meritul autorilor este amplificat de temeritatea abordării lor, atât de complexă și profundă, care imprimă acestei autentice istorii a artileriei deopotrivă dimensiuni monografice și analitice. De asemenea, admirația față de autori este ineluctibil generată de efortul generos de investigare a unui vast material de arhivă și bibliografic, de valorificare critică a altor lucrări de referință consacrate artileriei.

Încadrată în mod firesc și corect în coordonatele definitorii ale istoriei armatei și poporului român, lucrarea prezintă într-un mod sintetic și unitar, respectând criteriul cronologic, pe etape istorice, cele mai relevante momente de dezvoltare și de manifestare glorioasă ale artileriei române de la înființare și până în prezent. De asemenea, lucrarea cinstește memoria tuturor tunarilor ce s-au jertfit pentru îndeplinirea idealurilor naționale ale poporului român.

Valoarea cărții este amplificată și de faptul că supune atenției cititorului, în semn de mare prețuire camaraderească, unele dintre cele mai reprezentative personalități ale artileriei cu o însemnată contribuție la dezvoltarea sa, a oștirii și în unele cazuri a societății românești. Pilda manifestării profesionale și patriotice a acestora generează odată cu sentimentele de gratitudine și admirație față de ei, firescul îndemn către viitoarele generații de artileriști de a fi la înălțimea tradiției înaintașilor, de a îmbogăți în permanență acest tezaur spiritual. Lecturarea acestei monografii relevă fără putere de tăgadă că artileria de astăzi este expresia acumulărilor celor 165 de ani de existență, a eforturilor generoase ale tuturor generațiilor de artileriști.

Totodată, apreciez că lecturarea va fi extrem de utilă, plăcută și incitantă atât pentru artileriști, cât și pentru ceilalți cititori, militari și civili care într-un fel sau altul, prin exercitarea atribuțiilor profesionale pot influența dezvoltarea acestei arme, cunoscându-i mai bine istoria și spiritul. Cu siguranță, autorii ar avea un sentiment de mare mulțumire, știind că acest lucru s-ar întâmpla.

Personal, onorat de privilegiul de a așterne în scris aceste gânduri, doresc să exprim întreaga admirație față de această armă și gratitudine față de minunații săi mânători de traiectorii precise al căror sprijin prin foc și idei imprimă putere Forțelor Terestre Române.

ȘEFUL STATULUI MAJOR AL FORTELOR TERESTRE

General locotenent

dr. Teodor FRUNZETI

CUVÂNT ÎNAINTE

Artileria, una din armele principale din compunerea Armatei Române are o îndelungată istorie, a cărei apariție se pierde în negura vremurilor.

Consacrarea în terminologia uzitată în vocabularul militar a noțiunii de „*artilerie*” s-a evidențiat în Țările Românești cu precădere în secolul al XV-lea, provenind din verbul arhaic francez „*artiller*” și exprimă în esență arta de a construi și mânui diferite mașini de război destinate lovirii de la distanță a inamicului.

Deși, noțiunea de artilerie a apărut în evul mediu, istoria evoluției mijloacelor de luptă bazate pe principiul aruncării obiectelor grele la țintă își găsește începuturile încă din antichitate. Tocmai de aceea balista, scorpionul, catapulta, frontibola și bricola sunt considerate precursorii artileriei de astăzi. Istoriografia menționează întrebuințarea în premieră a balistelor în Asia de către regele Noului Babilon, Nabucodonosor al II-lea, pe timpul asedierii cetăților Ierusalim și Tir. În ceea ce privește spațiul european, cei dintâi care au folosit balistele și catapultele au fost regii Macedoniei, Filip al II-lea, fiul său Alexandru Macedon, iar mai târziu Demetrios Poliorcetes.

Construite la început destul de rudimentar, aceste mașini de luptă au cunoscut încă de timpuriu o relativ rapidă dezvoltare. Astfel, sursele istorice evidențiază existența și întrebuințarea lor nu numai de către macedoneni ci și de către greci, traci, romani, germani, daci și alte popoare.

Analiza întrebuințării mașinilor de luptă din antichitate și până în prezent evidențiază între altele că acestea au cunoscut o continuă perfecționare și au influențat decisiv modul de desfășurare a acțiunilor militare. Datorită întrebuințării tot mai mare, inclusiv la asediul cetăților, ca urmare a capacității lor distructive, au determinat de a lungul timpului modificări în proiectarea și construirea acestora, precum și a sistemelor de fortificații aferente. Mai mult decât atât, prin rolul decisiv pe care tunurile l-au avut în asedierea cetăților se apreciază că artileria a contribuit hotărâtor la prăbușirea feudalismului.

Un aspect relevant al istoriei bimilenare a mașinilor de luptă destinate lovirii de la distanță a inamicului, îl reprezintă excepționala lor „longevitate - cu modernizările de rigoare inerente - în compunerea armatelor. Astfel, sursele istorice și autohtone menționează existența balistelor și catapultelor, dar mai ales a frontibolelor și bricolelor care treptat le-au înlocuit, până către sfârșitul secolului al XIV-lea și chiar începutul secolului al XV-lea.

Evoluția acestor mijloace de luptă a fost marcat de saltul calitativ revoluționar datorat folosirii pe scară largă a pulberii cu fum. Cunoscută și sub denumirea de pulbere neagră, a fost utilizată de unele popoare asiatice la confecționarea artificiiilor și apoi ca pulbere de azvârlire pentru gurile de foc. Ca și balistele, primele guri de foc au fost produse tot în Asia. Sursele istorice menționează folosirea în premieră a tunurilor de către oștile chineze, încă din anul 618 î.h., pe timpul luptelor de la Tai - Goff.

Pătrunderea pulberii cu fum în Europa este posibil să se fi produs prin

intermediul arabilor și al turcilor. Primele mărturii din spațiul european despre cunoștințele de preparare a acesteia, ca de astfel și despre primele tunuri folosite de arabi la asediul cetăților creștine din Peninsula Iberică datează încă din secolul al IX-lea.

Construirea primelor turnătorii și fabricarea gurilor de foc în Europa a avut loc mult mai târziu, în primele decenii ale secolului al XIV-lea, ca urmare a apariției „burgurilor” feudale, a evoluției forțelor de producție și a importanței sporite acordate acestor noi arme în derularea fenomenului militar al acelor vremuri. Ca o consecință a acestor aspecte, majoritatea orașelor - cetăți din nordul Italiei de astăzi, dispuneau încă de la finele primei jumătăți a secolului al XIV-lea de tunuri destinate propriei apărări. Ulterior aceste guri de foc au devenit o prezență obișnuită în cadrul mijloacelor destinate apărării cetăților germane, Frankfurt pe Main (1348), Danzing (1389), Memel (1389), Thor și Konningsberg (1392), Strasburg (1396), Branderburg (1399), precum și a celor elvețiene, Basel (1384), Berna (1385), Zurich.

Acest secol de referință în istoria artileriei a consacrat nu numai tunul de cetate ci și pe cel de câmp, folosit atât de englezi în luptele de la Cambray (1339) și Crecy (1346), cât și de francezi și de ruși.

În ce privește Țările Române, **data de 10 noiembrie 1843** a marcat punerea bazelor organizatorice ale artileriei moderne, însă începuturile acesteia ca armă distinctă în cadrul oștirilor principatelor române sunt cu mult mai vechi. Răsfoind cu grijă filele letopisețelor vremii, vechilor tratate și acte de cancelarie, descoperim aceste începuturi încă din veacul al XIV-lea, când Transilvania devenise unul din principalii producători de bombarde și de armament de foc portabil din Europa centrală și răsăriteană.

De la începutul veacului al XV-lea, artileria a constituit o componentă cu importanță crescândă pentru oștile marilor voievozi și domni care au apărat pe linia Dunării, în principal în fața invaziei otomane, atât libertatea românilor cât și a întregii creștinătăți: Mircea cel Bătrân, Dan al II-lea, Iancu de Hunedoara, Vlad Dracul, Vlad Țepeș sau Ștefan cel Mare. În veacul al XV-lea, Petru Rareș, Despot Vodă, Petru Cercel și în mod deosebit, domnul primei uniri, Mihai Viteazul nu și-au putut imagina Oștirea Țării ca principala pârghie de realizare a idealului general românesc, fără artilerie. Fără a lua la cunoștință de realizările în domeniu ale acestor mari strategii politici și comandanți militari din epoca medievală și renașcentistă care au înțeles mai bine decât alți comandanți de oști contemporani, rolul și importanța artileriei pe câmpul de luptă, nu avem posibilitatea de a reliefa bogatele tradiții moștenite de artileriștii români care și-au slujit țara și arma cu credință, devotament, entuziasm și profesionalism în cei peste 165 de ani care s-au scurs de la memorabila dată aniversară de 10 noiembrie 1843.

Este de necontestat și ne bucură acest aspect, că prima mențiune scrisă privind folosirea gurilor de foc, deci a artileriei în oștile române, consemnată într-o cronică, a fost făcută cu peste șase secole în urmă, mai precis în anul 1396. Aceasta este cu referire la campania de la Nicopole, la care au participat și oștile române

conduse de Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești și de către Știber, voievodul Transilvaniei.

În anul 1445, burgundul Jean Valerian De Wavrin, care a participat alături de Vlad Dracul la campania cruciată pentru eliberarea liniei Dunării, a lăsat posterității însemnări privind tipul de bombarde de asediu aflate în înzestrarea oștirii Țării Românești. Cel care în epocă a avut însă marele merit de a fi fost printre primii strategii politici și comandanți militari ai continentului care au dat o mare atenție dezvoltării artileriei, ca armă distinctă în cadrul oștirii, a fost indiscutabil Iancu de Hunedoara, venerat de întreaga Europă ca „*atleta Cristi*”. Adept al ducerii acțiunilor militare în teren deschis și pe spații mari, așa cum a fost și campania militară din anul 1443, acesta a sesizat necesitatea artileriei ușoare de câmp, ca mijloc de foc de însoțire, în contradicție directă cu concepțiile strategilor militari apuseni, care dădeau întâietate artileriei grele, de poziție, de cetate sau de asediu.

Marea majoritate a tunurilor din oastea lui Iancu de Hunedoara, în număr de 150-240, erau mici, ușor manevrabile, transportate în căruțe, putând fi montate și pe cărucioare cu roți. Acestea aruncau ghiulele din piatră sau plumb la distanțe cuprinse între 400 și 700 metri, multe dintre acestea fiind construite de către meșterii făurari de tunuri din Brașovul feudal, așa cum reiese dintr-o scrisoare datată 12 iunie 1443, prin care Iancu de Hunedoara comanda practic 40 de ghiulele și 40 de tunuri

În bătăliile pe care le-a purtat marele strateg și comandant de oști român, la Sibiu, Sebeș, în Poarta de Fier a Transilvaniei, la Varna sau Belgrad, artileria a avut un cuvânt greu de spus în dobândirea victoriilor consemnate de istoria universală.

Mai mult decât atât, în timpul voievodului Iancu de Hunedoara, inclusiv unele nave fluviale au fost înzestrate cu tunuri. Astfel, în bătălia de la Belgrad, din anul 1456, Flotila de Dunăre, de sub comanda marelui strateg, a avut în dotare aproximativ 200 de tunuri. În bătălia respectivă, conform concepției lui Iancu de Hunedoara, artileria de câmp așezată pe malul fluviului, a sprijinit acțiunile navelor sale împotriva celor otomane. În acest fel s-a realizat pentru prima oară în arta militară, ceea ce numim în termeni moderni o operație întrunită, la aceasta participând două categorii de forțe, “forțele navale”, reprezentate de flotilă și “forțele de uscat”.

Spre deosebire, voievodul Iancu de Hunedoara care a fost adeptul înzestrării, dezvoltării și folosirii cu precădere a artileriei ușoare, de câmp, un alt voievod român, mare comandant de oști, Ștefan cel Mare și Sfânt, a pus în primul rând accent pe dezvoltarea unui sistem de fortificații permanente la fruntariile țării românești Moldova, prin dotarea acestora cu tunuri puternice de cetate. Cronicarul sultanului Mahomed al II-lea, Giovanni Angiollollo, martor ocular la asediul cetății Neamțului de către forțele otomane, după bătălia de la Războieni din vara anului 1476, scria cu amărăciune: „*Acei care se găseau în cetate n-au vrut să stea de vorbă cu noi și toți se apărau cu tunurile și nu le păsa de noi*”. Câțiva ani mai târziu, cu prilejul asedierii cetății Sucevei de către oștile poloneze, cronicarul polonez Wapowski scria: „*Cetatea*

era întărită cu o garnizoană puternică și se apăra cu vitejie căci aveau tunuri și multe instrumente de război”.

Neîntrecut strateg, voievodul Ștefan cel Mare a înțeles și imperativul vremii, al necesității diversificării artileriei, făuririi și organizării, în afara celei de cetate, și a artileriei de câmp destinată însoțirii forțelor pedestre și a acționat ca atare.

Atât tunurile de cetate, cât și cele de câmp aveau ghiulele de formă sferică și erau confecționate din piatră sau metal. Folosind terminologia epocii, ochirea se realiza prin “îndreptarea și înclinarea țevii” în direcția în care trebuia să se arunce ghiuleaua, încărcarea realizându-se pe la gura țevii. Efectele acțiunilor artileriei de câmp din armata lui Ștefan cel Mare au fost remarcabile atât în bătălia de la Valea Albă, cât și în cea de la Vaslui. În această ultimă bătălie, voievodul a folosit magistral cele 20 de tunuri de câmp de care dispunea, așezându-le câte zece la cele două flancuri ale dispozitivului de luptă. Loviturile trase, câte șapte de fiecare tun, au marcat declanșarea atacului călărimii moldovene, în frunte chiar cu voievodul Ștefan cel Mare. De remarcat că artileria nu a intervenit de la începutul bătăliei, conform uzanțelor vremii, ci într-o fază în care turcii credeau că victoria finală înclină de partea lor. În felul acesta s-a creat panică și derută în rândul acestora, însuflețire și speranță în rândurile oștii lui Ștefan. *„Atunci s-au descărcat tunurile în turci - consemnau cronicarii vremii - tocmai când erau într-o strâmtoare și nu puteau fugi”.*

Și în Țara Românească, artileria a cunoscut o dezvoltare considerabilă, Petru Cercel reclădind arsenalul și atelierile de tunuri de la Târgoviște. Continuându-i eforturile, cel care pe drept s-a intitulat *„IO, MIHAI VOIEVOD, DOMN AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI, AL ARDEALULUI ȘI A TOATĂ ȚARA MOLDOVEI”* a înființat la Alba Iulia, în anul 1600, o primă manufactură modernă de produs piese de artilerie de toate tipurile, inclusiv pentru proiectata sa flotilă de Dunăre și pentru cea maritimă.

Planurile marelui domn de înlăturare a dominației otomane și de unire a celor trei țări române sub o conducere unică l-au determinat, așadar, să acorde o atenție deosebită organizării oștii, înființării unor turnătorii și dotării acestora cu cât mai multe guri de foc de calibre variate. Astfel, dacă în bătălia de la Călugăreni din vara anului 1595, Mihai Viteazul a dispus doar de 12 tunuri, 4 ani mai târziu, în bătălia de la Șelimbăr, din toamna anului 1599, numărul acestora a ajuns la 80.

În bătălia de la Călugăreni Mihai Viteazul a folosit artileria într-un mod original. Cu această ocazie, pentru prima oară în istoria artei militare românești, artileria a executat trageri în flancul dispozitivului de luptă ofensiv al inamicului, respectiv armatele otomane conduse de vestitul vizir octogenar Sinan Pașa.

Referindu-se la acest important episod din istoria războaielor antiotomane, marele nostru istoric și revoluționar Nicolae Bălcescu scria în valoroasa sa lucrare *„Istoria românilor supt Mihai Voievod Viteazul”*: *„Puține pilde poate găsi cineva în anele ostășești, de o ispravă mai bună decât aceea care a dobândit Mihai Viteazul în bătălia de la Călugăreni. El așează două tunuri în așa bună poziție, încât prăpădi toată aripa dreaptă a armatei turcești. Fapta este vrednică - scria Nicolae Bălcescu - de toată aducerea aminte”.* Tot pentru prima dată în arta militară românească,

artileria lui Mihai Viteazul a fost folosită pentru a lovi și distruge un punct obligatoriu de trecere, respectiv podul peste Neajlov, pentru ca acesta să nu mai fie folosit de turci.,,*Prin artileria sa - menționa Nicolae Bălcescu - Mihai izbuti, în sfârșit, a rupe podul în două*”, subliniind că pentru artilerie o astfel de misiune a constituit o noutate, deoarece în epoca respectivă loviturile tunurilor armatelor feudale vizau pedestrima și călărimea adversarului, respectiv zidurile sau porțile cetăților. De asemenea, reținem că în Bătălia de la Sibiu, cunoscută sub denumirea de Bătălia de la Șelimbăr, atacul pedestrimii lui Mihai Viteazul împotriva oștii lui Andrei Bathory, principele de până atunci al Transilvaniei, a fost precedat de un masiv bombardament de artilerie, executat cu toate cele 80 de tunuri de câmp, așezate în acest scop în fața și pe intervalele dispozitivului de luptă al voievodului Țării Românești. Această acțiune constituie ceea ce mai târziu s-a denumit pregătire de foc, iar victoria de la Șelimbăr s-a datorat în egală măsură, atât vitejiei dovedite de luptătorii oștii lui Mihai Viteazul, cât și loviturilor executate de artilerie, cu suficientă precizie și cu mare intensitate.

În succintul excurs în trecutul medieval al artileriei, am fi nedrepti dacă nu aminti și meritele remarcabile ale domnitorului Ioan Vodă în dezvoltarea novatoare a întrebuințării artileriei de câmp.

Întreg acest trecut glorios, în pofida involuției ulterioare a artileriei române din secolul XVII-XVIII, a constituit fundamentul de tradiție și încredere pe care s-a clădit, începând cu 10 noiembrie 1843, artileria română modernă.

CAPITOLUL I

Artileria română în perioada 1843 - 1877

Perioada de dezvoltare a artileriei de la înființare până la războiul de independență conține două etape distincte și anume, prima corespunzătoare înființării primelor baterii (1843 - 1859) în Țara Românească și Moldova și a doua de la Unirea Principatelor și până la războiul de independență (1859 - 1877).

În prima perioadă nu s-au înregistrat salturi atât de mari, încât evoluția armamentului, a organizării și principiilor instrucției să formeze capitole distincte și de aceea, acestea se pot prezenta împreună.

1. Înființarea primelor baterii de artilerie

Apariția Artileriei Române moderne a fost precedată de constituirea primelor elemente artileristice cu începere din anul 1835, ca urmare a unor donații de guri de foc, făcute în special de ruși și turci. De remarcat faptul că la începutul secolului al XIX-lea nu existau în țările române decât niște „piue” vechi cu care se trăgeau salve de către „topcii de la tunuri” la serbările curților domnești și la alte praznice mari.

În anul 1834, în timp ce se organiza miliția națională a Moldovei, domnitorul Mihail Sturza a solicitat țarului rușilor, „înaltul protector”, să vândă patru tunuri miliției moldovenești. În anul următor, țarul Rusiei a dăruit domnitorului Moldovei un tun de bronz de 4 livre, pe care rușii îl capturaseră de la turci cu ocazia războiului din 1828 - 1829. Acest tun a fost singura piesă de artilerie pe care a avut-o Moldova până în anul 1849.

Și în Țara Românească a existat o preocupare accentuată pentru înzestrarea forțelor sale militare cu tunuri. Astfel, în anul 1838, Adunarea Națională a propus „*cumpărarea de tunuri pentru desăvârșirea și împodobirea organizației regulatei oștiri ce avem, cum și spre cuviința serbărilor solemne, pentru un stat ca acesta, care și mai înainte nu era lipsit de aceiași podoabă*”¹

În anul 1841, în Țara Românească s-a inițiat un proiect de lege pentru înființarea unei baterii de artilerie, însă această baterie nu a luat ființă, în mod efectiv, decât în anul 1843, după reîntoarcerea domnitorului Bibescu de la Constantinopol, unde făcuse o vizită sultanului spre a-i mulțumi pentru înalta onoare de a-l fi confirmat ca domn. La plecarea domnitorului, sultanul i-a dăruit patru tunuri de bronz de 4 livre, care au fost montate pe afet, două la Craiova și două la București.

Însărcinat cu organizarea și încadrarea primei baterii de artilerie a fost marea spătar Ghica, șeful oștirii. Ca urmare, la 10 noiembrie 1843 a luat ființă artileria română modernă, prin *Porunca Domnească nr.198* care suna astfel :

„*Poruncă către oștirea românească. Pe aflatul în ostafcă din slujba rusească a artileriei poruciuc Pavel Lenz.*² Noi, binevoind îl primim în slujba ostășească cu

¹ Analizele parlamentare nr. IX - 5382

² În unele traduceri numit Pavel Lanș

rangul de căpitan, căruia să i se sloboaze câte două mii lei pe an și va fi însărcinat cu învățătura cinurilor ostășești (grade inferioare n.n.) în artilerie”.

Data de 10 noiembrie 1843, marchează organizarea artileriei pe principii moderne, de sine stătătoare.

Prima baterie de artilerie, în Țara Românească, a fost comandată de căpitanul Lenz Pavel, fost ofițer în armata rusă, care a ajuns mai târziu colonel, având ca ajutor instructor pe căpitanul Scarlat Ciocîrlan și ca ofițer în baterie pe “praporșcicul” (sublocotenentul) Nicolae Haralambie, ajuns general în 1877 și comandant al trupelor care au încercuit Vidinul.

Instruirea personalului bateriei a început chiar în iarna aceluiași an și după cinci luni, domnitorul Gheorghe Bibescu a inspectat bateria de artilerie în cazarma

Un cheson de muniție și una din primele baterii de artilerie românească, 1843. Reproducere după Albumul Oștirii, 1852.

din Dealul Spirei³ și a rămas pe deplin mulțumit pentru modul cum s-a prezentat această tânără unitate pentru care „*cu plăcere arată desăvârșita sa mulțumire, tuturor comandanților până la cinurile de jos, cărora le acordă fiecăruia câte o gratificație de doi șfanți*”⁴

În anul 1847, bateria țării românești a fost dotată cu încă patru tunuri de același model, dăruite domnitorului Gheorghe D. Bibescu de sultanul Abdul-Megid.

Tot în acest an, hatmanul oștirii Moldovei, Beizadea Dimitrie Sturza, dorind să statornicească întemeierea artileriei pe baze solide a trimis în Rusia pentru a învăța practica artileriei pe locotenenții Liubobrateci și Catu, cadeții Filipescu, Cernat și Statache, un subofițer, un toboșar și treisprezece soldați.

Aceștia au executat instrucția specifică la Aleschi în actuala Ucraina, fiind detașați împreună cu un detașament similar din Țara Românească la brigada de artilerie a corpului 5 armată, comandată de generalul Linders.

După de doi ani în Rusia, întregul detașament a luat parte la manevre, fiind inspectat cu această ocazie de Țarul Nicolae I Pavlovici, care s-a declarat mulțumit de modul cum s-au instruit românii.

³ Astăzi această cazarmă nu mai există. Ea se afla pe actuală stradă Uranus în continuarea construcțiilor arsenalului Armatei și era denumită cazarma Alexandria. Cazarma a ars în 1944, ca urmare a unui bombardament aerian.

⁴ Buletinul Oficial al Țării Românești nr. 44/ 1845, Porunca Domnească nr. 51 din 23.04.1845.

În această perioadă, este de remarcat faptul că pe timpul revoluției din 1848, puțina artilerie a fost folosită de autoritățile vremii pentru înăbușirea acesteia, atât în Moldova cât și în Țara Românească.

Armatele turcești care au pătruns în țările românești pentru înăbușirea revoluției, au luat în retragerea lor tunurile care fuseseră dăruite, așa cum se arata mai înainte domnitorilor români, de către sultan. Aceste tunuri au fost înapoiate în 1849, de către sultanul Abdul-Megid, cu ocazia investirii domnitorilor Barbu D. Știrbei în Țara Românească și a lui Grigore Alexandru Ghica în Moldova. Mai mult, sultanul a dăruit Țării Românești încă 6 tunuri de 8 livre și 2 obuziere, iar Moldovei 5 tunuri, la fel ca cel dăruit de țar în 1835 (tunul de bronz de 4 livre).

Ca urmare a acestei „dani”, domnitorul Barbu D.Știrbei a modificat în 1850 legea din 1841 pentru înființarea unei baterii de artilerie, organizând artileria pe „bazuri potrivite cu trebuința”,

Noua lege de organizare prevedea înființarea unei baterii pedestre de 8 tunuri și o semibaterie călăreață de 4 tunuri. Statul de organizare al bateriei cuprindea: 1 colonel șef, 2 căpitani, 2 porucici (locotenenți), 2 praporșci (sublocotenenți), 1 feldwebel (subofițer), 5 juncări, 15 unterofițeri, 4 toboșari, 140 soldați, 2 feldberi, 1 nalbant (potcovar-veterinar n.n.), 13 afară de rânduri⁵ și 85 de cai. Bateria dispunea la sfârșitul anului de 16 piese (14 tunuri și 2 obuziere).

Semibateria călăreață a cărei înființare fusese prevăzută prin aceeași lege se pare că totuși nu a luat ființă în același an.

Domnitorul a supravegheat și controlat îndeaproape organizarea și instrucția artileriei, care făcea progrese remarcabile, mărturie fiind poruncile domnești (înalte ordine de zi n.n.).

„Revizuiind la 20 și la 21 ale (lunii n.n.) acesteia, artileria noastră și batalionul de model (instructor n.n.) și găsind aceste două părți de oștire în desăvârșită plăcută stare, la artilerie despre vederea (starea n.n.) oamenilor și cailor, despre curățenia materialului, muniție și terenului, despre evoluții și mânuirea armelor, focului și practica dării (tragerea n.n.), la semn; la batalionul de model, asemenea despre cele de mai sus, privitoare-i pe seamă-i, arăt a noastră mulțumire Domnului, șefului oștirii, ajutorului său - colonel Paznaski, maiorului Lenz, comandantului artileriei, maiorului Scordilie - comandantul batalionului, ofițerilor și tuturor de obște ostașilor din aceste două arme.

Cu acest prilej, nu putem îndestul expune a noastră osebită mulțumire Domnului căpitan din armata împărătească (rusească n.n.) Kohl⁶ - instructorul artileriei, care prin a sa activitate, întinsele cunoștințe, a putut în așa scurt timp să educă această artilerie din nou organizată despre toate, spre completarea oștirii în așa plăcută stare.

Cinurilor de jos, dăruind gratificații, celor de artilerie, unterofițerilor câte 10 lei, precum și soldatului Bunea Marian Stângă, ce prin a sa îndrăzneală a știut să

⁵ Militarii afară de rânduri” nu încadrau unitatea de tragere ci îndeplineau funcții pe linie de spate (bucătari, secretari, personal de serviciu pentru ofițeri etc.)

⁶ Căpitanul Kohl din armata rusă a fost primit în cadrele armatei țării românești în anul 1851 și încadrat instructor în bateria de artilerie.

stăpânească caii așa de bine că a întâmpinat orice primejdie, asemenea, iar soldaților celorlalți câte 5 lei, unterofițerilor din batalionul de model câte 4 sfași și soldaților câte 2 sfași de fiecare”⁷.

Toamna, domnitorul Barbu D. Știrbei controlând din nou artileria la tragerile anuale a dat următoarea poruncă domnească: „Revizuiind la 10 și 11 ale acesteia (luna octombrie n.n.) artileria noastră și găsiind-o în desăvârșită plăcută stare, atât despre evoluții cât și despre împușcarea la semn, arătând desăvârșita noastră mulțumire instructorului ei căpitanul din armata împărătească Kohl, care nu a cruțat nici osteneala, nici silința ca s-o aducă în această stare; tot într-o vreme mulțumim comandirului ei – maiorul Lenz pentru buna îngrijire a bateriei și fiindcă e întreg (corect, drept n.n.), a urmat în curs de trei ani ocupațiile sale fără strârupere ca comandă, de învățătură dăruind gratificație leafa pe patru luni după ranguri (grade n.n.), iar cinurile de jos, unterofițerilor câte 6 sfași și soldaților câte 3.

Cu acest prilej pe juncării, prințul Dimitrie B. Știrbei, Ioan Bocuț, Nicolae Haralamb și unterofițerul nobil Ștefănescu, prin urmare noi binevoim îl înălțăm în gradul de praporșic pentru care se face cunoscut”⁸.

În Moldova, cu cele 6 tunuri completate cu 6 chesoane pe două roți, model rusesc construite la Școala de Arte și Meserii din Iași, s-a organizat la sfârșitul anului 1849 prima baterie pedestră a Moldovei sub comanda căpitanului Lazăr Liubobratici, având în subordine pe locotenentul Oatu, sublocotenenții Filipescu, Cernat și Statache și cadeții Grigore Sturza, Iancu Vîrnov, Enric Herckt și Stamatiu. Efectivul bateriei mai cuprindea: 1 feldwebel, 2 piseri (furieri), 1 căpitan-armaș (sergent magazioner), 1 feuerwerker (artificier), 1 unterofițer toboșar, 2 toboșari, 6 unterofițeri șefi de tun, 8 bombardieri (ochitori), 60 soldați și 28 cai de ham.

Uniforme ale artileriștilor din Moldova, conform „Înaltei Porunci de Zi” nr. 21 din 30 nov. 1848 de la stânga la dreapta: soldat- ținută de paradă, ofițer inferior- ținută de serviciu cu „surtuc” și cu ținută de ceremonie (Muzeul Militar Național, albumul „Uniformele Armatei Române 1830-1930”, București

Perioada cuprinsă între anii 1843 și 1849 a fost o perioadă de autentică renaștere a artileriei celor două țări române, în care s-au organizat primele baterii și s-a început instrucția specifică, atât în țară, cu instructorii proveniți din artileria rusă, cum s-a procedat în Țara Românească, cât și trimițând personalul necesar la studii în Rusia, așa cum s-a întâmplat în Moldova.

În această scurtă perioadă de timp, a apărut prima uniformă distinctă a artileriei și s-a reglementat și plata soldelor ofițerilor de artilerie.

Cu ocazia războiului ruso-turc din 1853, artileria Țării Românești a luat parte, în mod voluntar, la acțiunile

⁷ Buletinul oficial al Țării Românești nr. 33/ 1852, Porunca domnească nr. 82 din 22 aprilie 1852

⁸ Buletinul oficial al Țării Românești nr. 91/ 1852, Porunca domnească nr. 108 din 13 octombrie 1852

Aceasta era starea artileriei în ambele țări române în epoca Unirii: Țara Românească dispunând de 16 guri de foc, Moldova de 14, organizate în câte două baterii, din care una călăreață și una pedestră.

Pe lângă acestea, mai existau în Moldova, la Galați, pentru poliția fluvială, câteva caronade de bronz, comandate în Italia de Mihai Vodă Sturza. Se cunoaște existența a 2 caronade ușoare lise, având calibrul 76 mm și 45-50 kg greutate și 1 caronadă mai puternică, de 123 mm diametru și aproape de 1 metru lungime. Cele 2 caronade ușoare au fost denumite una Galați și cealaltă Ștefan cel Mare.

Analizând retrospectiv armamentul cu care a fost înzestrată tânăra artilerie a țărilor române de la renașterea ei până la Unire (1859), se constată o mare diversitate de modele și calibre, cu țeavă lisă, a căror încărcare se realiza pe la gura țevei. În general, acestea erau tunuri ușoare de bronz, având calibrul de 4 livre și tunuri grele de bronz de 8 livre. Piesele de artilerie ale Moldovei, de proveniență austriacă, erau din bronz de 6 pfunzi, iar obuzierele de 7 pfunzi. Tunurile primite de Țara Românească de la ruși, erau din bronz, de 12 livre, iar obuzierele de asemenea din bronz de jumătate pfund.

Sursele vremii nu prezintă suficiente informații despre caracteristicile gurilor de foc de artilerie, în special despre bătaia acestora. Cu toate acestea, opinăm că bătaia era comparabilă cu cea a pieselor de același calibru din armatele principalelor puteri militare din Europa acelor vremuri și anume în jur de 1500 m bătaie eficace și până la 600 m bătaie precisă.

Muniția în serviciu la acea epocă cuprindea cartușul cu ghiulea și cutia cu mitralii, separată de cartuș. Ghiuleaua era încadrată într-un sabot de lemn care o separa de pulberea din cartuș. Darea focului se făcea cu ajutorul stupilei din tub de trestie plină cu pulbere mărunță „pulverin”, care se introducea în „lumina” tunului. În capul stupilei se puneă o „tigăiță” de lemn în care se găsea pastă de pulverin în gumă arabică acoperită cu o foiță subțire de hârtie.¹⁰ Aprinderea pastei de pulverin se făcea cu fitilul, de către șeful de tun. În caz de ploaie, când fitilele șefilor de tun se stingeau, focul se da cu „aprinzătoarea”. Aceasta era un tub de hârtie umplut cu o compoziție de pulverin, cărbune pisat și un adaos de colofoniu care ardea chiar sub apă.

Pregătirea muniției se făceau de către soldații din baterie și era transportată în chesoane, ceea ce conferea mobilitate artileriei române, comparabilă cu cea a artileriilor vremii.

În Moldova tunurile se deplasau cu patru cai înaintași ale căror hamuri aveau șleurile foarte lungi, ca la ruși. Deplasarea gurilor de foc pe atelaje se făcea, de regulă, la pas, iar a servanților pedestru. Când se trecea la „trapul mic”, servanții însoțeau gurile de foc în pas alergător. La bateria călăreață, dat fiind faptul că antetrenurile armamentului de producție austriacă nu aveau lăzi, soldații erau așezați spate în spate, pe lada aflată între fâlcelele afetului în care se transporta muniția. Greutatea tunului cu muniția aferentă și servanții îmbarcați era de aproximativ 1300 Kg.

¹⁰ General P. Vasiliu – Năsturel, Opere, cit. pag. 97

Baterie de artilerie din Muntenia, reproducere după „Albumul Oștirea”, 1852

În Țara Românească tunurile erau înhămate cu câte 6 cai, iar chesoanele care erau pe două roți, după model rusesc, cu câte 3 cai.

Principiile de întrebuințare a artileriei române din acea vreme erau, de regulă, cele aplicate în armata rusă, cu unele influențe provenite din armatele franceză și cea prusiană.

Preocupări pentru studierea și îmbunătățirea principiilor de însușire a unor

norme, dacă nu a unei doctrine, cu privire la întrebuințarea artileriei au existat în rândul conducerii celor două oștiri române, precum și la artileriști încă de la înființarea primelor baterii, preocupări care au luat forme concrete, după un interval scurt de timp, prin publicarea celor dintâi lucrări de specialitate militară artileristică scrise în limba română.

Astfel, în Moldova, după înființarea primei baterii din anul 1849, „*guvernul voind să dea cadeților, aspiranți de ofițeri, o instrucție specială, pe cât se poate dezvoltată, angajează pe căpitanul Mavrocordat, fost ofițer de artilerie în Prusia, cu predarea unui curs de artilerie cuprinzând balistica și tactica armei*”¹¹.

Câțiva ani mai târziu, în Țara Românească a apărut lucrarea „*Tratat d-artilerie teoretic și practic*”, tradusă din limba franceză de căpitanul de artilerie Scarlat Ciocârlan și tipărită în anul 1856 în tipografia Colegiului Național din București. Aceasta reprezintă *prima lucrare care se ocupă de artilerie la noi în țară*. Rezultatul străduințelor depuse de cadrele artileriei pentru însușirea cunoștințelor de artilerie și pentru instrucția corespunzătoare a bateriilor s-a constatat pe deplin cu ocazia războiului ruso-turc din 1853, la care a participat și artileria română.

Bateria de artilerie a Țării Românești a participat alături de armata rusă la luptele de la Brăila, Gura Ialomiței, Vadul Silistrei, Ostrovul Gol, precum și la asediul Silistrei, unde s-a evidențiat în luptă, obținând aprecieri elogioase și decorații rusești din partea generalului Garciakov.

Astfel, sursele vremii menționează că „*După recomandăția șefului detașamentului din Țândări, polcovnicul Zurov, despre osebita vitejie ce au arătat cinurile de jos ale bateriei artileriei românești aflată pe lângă acel detașament în vremea demonstrației armate împotriva Hîrșovei la 9 ale aceluia martie, domnul comanditor al oștirilor au binevoit a le da două semne ale ordinului ostășesc. Încunoștiințându-vă despre aceasta, adaugă că decorațiile acelea s-au trimis polcovnicului Zurov spre a împodobi piepturile acelor care după alegerea chiar a*

¹¹ General P. Vasiliu – Năsturel, Opere, cit. pag. 147

*cinurilor de jos s-au arătat mai bravi”.*¹² Trebuie menționat faptul că nici domnitorul Țării Românești nu a întârziat în recompensarea artileriștilor care s-au evidențiat în mod deosebit: „În urma recomandăției comandirului artileriei polcovnicul Lenz, parucicul Teohari, praporgicul Lipcianu și juncărul Andreescu pentru distincția ce au arătat în comanda de la fortificațiile Brăilei, se înalță în ranguri: parucicul Teohari în căpitan, cu vechimea de la 25 martie a acestui an; praporgicul Lipoianu în parucic și juncărul Andreescu în praporgic, amândoi cu vechimea de la 25 martie a acestui an. Aceasta spre obște, spre cunoscuta îndeplinire”

Scopul final al unei bune instruirii a artileriei l-a reprezentat în principiu executarea precisă a tragerilor. În acest sens, cadrele tinerei artilerii române s-au străduit de la început să-și însușească metodele cele mai bune pentru executarea cu precizie a tragerilor. Ca și în artileria unor armate străine, artileria executa tragerea prin ochire directă cu ghiulele, inclusiv prin ricoșet și cu mitralii.

Referitor la trageri, în tratatul căpitanului Ciocârlan se abordau următoarele aspecte: „*uneltele de ochire* (aparatele de ochire n.n.); *darea tunurilor* (tragerea n.n.); *probabilitatea dării tunurilor*; *efectul ghiulelelor*; *darea tunurilor cu gloanțe*; *probabilitatea dării tunurilor cu gloanțe*; *obuziaruri*, *darea obuziarurilor*; *probabilitatea dării obuziarurilor*; *darea obuziarurilor cu gloanțe*; *martiruri* (mortiere n.n.), *darea martirurilor* etc.

2. Evoluția artileriei de la Unirea Principatelor și până la Războiul de independență (1858 -1877)

2.1. Evoluția materialului de artilerie

Materialul de artilerie al primului regiment (anul 1860) provenea din surse diferite: tunuri și obuziere turcești de 4 și 8 livre primite în dar de domnitor; tunuri și obuziere de 6 și 7 pfunzi cumpărate de la austrieci; tunuri și obuziere primite de la ruși. Toate erau model vechi, cu țevi de bronz și încărcarea pe la gură, având afeturi din lemn, tragerea înceată și fiind în mare parte uzate, bune doar pentru instrucție.

În anul 1864, regimentul a fost înzestrat cu 24 tunuri belgiene de 4 pfunzi (86,5 mm) model 1863, cu țevile turnate la Liege, iar afeturile, trăsurile și accesoriile lucrate la Paris. Comanda pentru aceste piese care au costat 823.569 lei noi s-a făcut în 1862 prin maiorul Henric Herkt. Țevile erau de bronz, cu încărcare pe la gură și ghintuite, fiind primul nostru material de acest fel.

Asemenea tun recula în întregime la plecarea loviturii și trebuia readus la loc cu brațele. De aceea, regimul de foc era de 2 lovituri pe minut.

Proiectilul era cilindro-ogival (obuz) și cu un spațiu gol în interior în care se puneau pulbere neagră. Acesta exploda la țintă, având astfel efectul prin schije, și nu prin izbire ca la ghiulele și cântărea 4 kg, această greutate exprimând calibrul piesei.

¹² Maior Popovici Ioan – Organizarea armatei române. Partea I-a (1831 – 1859). „Ofițerul excelenței sale domnului deplin împuternicitul comisar extraordinar din Principatele danubiene, general aghiutat de Budberg”.

Pe peretele exterior al proiectilului erau încastrate aripioare de metal, astfel așezate încât se angajau în ghinturi când se încărcă tunul, iar după darea focului imprimau proiectilului o mișcare de rotație în jurul axului longitudinal.

Tragerea se executa numai fuzant, deoarece focosul nu se putea regla decât la două distanțe (1500 și 2800 m) pentru obuz și la 4 distanțe pentru șrapnel (500, 800, 1000 și 1200m). Tragerea exclusiv fuzantă era urmare a unei concluzii greșite a artileriștilor francezi în urma campaniei din Italia (1859).

Neputându-se executa reglajul percutant, tragerea era oarecum lipsită de eficacitate. Încercat la tragerea din toamna anului 1863, materialul nu a corespuns, de aceea s-a renunțat la el. Țevile au fost topite și bronzul folosit la altele noi. În locul acestui material s-au adus din Franța tunurile ghintuite de 4 pfunzi (86,5 mm) model 1865, tot cu țeava de bronz, având încărcarea pe la gură și tragerea înceată.

Pirotechnia Armatei, 1873

Costul acestor tunuri a fost suportat de județele țării care l-au considerat drept dar domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Țevile aveau gravat pe „*tuneț*” cifra domnitorului, iar pe „*sburătură*” stema județului respectiv.

În anul 1865 s-au adus, tot din Franța 12 tunuri de 12 pfunzi, model 1865 (un nou material) cu țeava de bronz, având 6 ghinturi și calibrul de 121,3 mm, cu încărcarea pe la gură. Mișcarea de rotație a proiectilului se obținea tot prin aripioare încastrate. Acesta a fost ultima categorie de armament de artilerie din dotare cu încărcare pe la gură.

Ca să ne facem o idee despre puterea relativ scăzută a acestei guri de foc, o putem compara cu una mai recentă de același calibru, de exemplu obuzierul rus de 121,9 mm., model 1910, care deși cu o țeavă mai scurtă (12 calibre în loc de 17) realiza o bătaie dublă, 7700 m, cu un proiectil de două ori mai greu (23 Kg.) și cu un regim de foc de 4 ori mai mare, 8 lovituri pe minut. În schimb, obuzierul rusesc era mai greu cu 441 kg. (2378 Kg).

În anul 1868, formându-se al doilea regiment de artilerie, s-au comandat la uzinele Frideric Krupp din Essen (Germania) tunuri cu țeava din oțel ghintuită și cu încărcarea pe la culată, de calibru 78,5 mm, denumite „*tunurile de 8*”, model 1868. Lungimea țevii era mai mare, în calibre, decât a tunurilor de 12.

Piesa recula în întregime ca și în cazul materialelor de artilerie anterioare. Ochirea se făcea prin partea stângă, cu înălțător și cu cadran. Pentru mișcarea în înălțime, tunul avea un „vârtej” format din două șuruburi fără sfârșit. Pe fâlceaua din stânga se găsea o cutie cilindrică în care era o mitralie „de siguranță” pentru cazul surprinderilor.

Din punct de vedere al istoriei artileriei, tunul de 78,5 mm., model 1868, prezenta câteva particularități:

- era primul tun la care calibrul nu se mai calcula prin greutatea proiectilului, ci prin diametrul țevii măsurate între plinurile ghinturilor și exprimată în mm, 78,5 mm, sau cm, tunul de 8;
- era primul tun cu țeavă de oțel și încărcare pe la culată, cu care artileria română se compara cu cele mai înaintate artilerii;¹³
- era ultimul tun cu afet din lemn;
- era primul tun de proveniență germană.

Un exemplar din acest armament de artilerie se mai păstrează și astăzi la Muzeul Militar Central.

În anul 1873, toate gurile de foc cu țevi de bronz de la unități, au fost înlocuite cu tunuri de 8, sistem Krupp, model 1868, întrucât erau de același tip cu cele aduse în anul 1868, cu deosebire că țeava era de bronz în loc de oțel, iar închizătorul era cu pană dublă, sistem Kreiner.

În vederea îmbunătățirii în continuare a dotării armatei cu armament perfecționat de artilerie s-a comandat în anul 1874, tot la uzinele Krupp, 8 baterii complete de tunuri, calibrul 87 mm, model 1875, denumite în timp „*tunuri de 9*”.

Acest armament a fost folosit în războiul pentru independența de stat împreună cu alte tipuri și anume:

- tunurile de 78,5 mm, model 1868, cu țevi de oțel la Regimentele 3 și 4 Artilerie, înființate în anul 1877 prin dedublarea Regimentului 1 și 2 Artilerie;
- tunurile de 78,5 mm model 1868, cu țevi de bronz la Regimentele 1 și 2 Artilerie;
- tunurile de 87 mm, model 1875, câte două baterii la fiecare regiment.

În plus:

- 8 tunuri de asediu cu țevi de bronz, calibrul 152,4 mm, model 1877, denumite în timp „*tunuri de 15*”, care au fost cumpărate de la ruși la 21 mai 1877; cu acestea au fost înarmate bateriile „*Elizabeta*” și „*Mircea*” servite de mateloții marinei și făcând parte din grupul de baterii organizat la Calafat;
- 4 mortiere neghintuite, 2 de 16 cm și 2 de 32 cm, capturate de la turci la Nicopole;
- 1 baterie de 12 cm, „*căpitan Fotino*”, primită de la ruși care a luat parte la bombardarea Vidinului.

Rezumând evoluția armamentului de artilerie în această perioadă (1860-1877), constatăm:

- de la armamentul de artilerie divers aflat la unități în momentul constituirii primului regiment de artilerie, au urmat încă șase dotări succesive cu alte tipuri; acestea au fost determinate de înființarea de noi unități, de progresele tehnice și de posibilitățile bugetare anuale reduse;

¹³ Artileria franceză introduce țevile de oțel încărcate pe la culată în 1875, iar cea engleză adoptă încărcarea pe la culată în 1884.

- gurile de foc procurate au fost cele mai bune ale epocii, alese cu competență de către artileriștii noștri, întrebuințate cu pricepere și străduință au contribuit la făurirea prestigiului armei.

Armamentul de artilerie dispunea de toate perfecționările tehnice noi și anume:

- țevi de oțel special, fretate la greutate egală, mai rezistente decât cele din bronz; acestea suportau o presiune mai mare, realizându-se astfel o creștere de viteză inițială, de bătaie și de viteză rămasă;
- proiectile cu o putere de pătrundere mai mare;
- ghinturi care imprimau proiectilului o mișcare de rotație, făcându-l mai stabil pe traiectorie și obținând astfel o bătaie și o precizie mărită și implicit un consum mai mic;
- dispozitive de forțare în ghinturi (aripioare, cămașă de plumb), care înlăturau scăpările de gaze, măreau presiunea contribuind la crearea avantajelor arătate mai sus;
- încărcarea pe la culată care ușura serviciul și creștea regimul de foc;
- afeturi metalice mai rezistente;
- focoase percutante și fuzante, reglabile pentru toate distanțele, dând posibilitatea executării unor trageri mai eficace.

2.2. Principii de întrebuințare a artileriei pe câmpul de luptă

Stabilirea principiilor și procedeele referitoare la întrebuințarea artileriei pe câmpul de luptă, a fost o sarcină foarte grea pentru cadrele de artilerie din această epocă.

Abia în anul 1877, luna aprilie, cu două zile înaintea declarării mobilizării au apărut regulamentul „*Instrucții asupra întrebuințării artileriei în luptă*”.¹⁴

Totuși, și până la această dată, problemele privind întrebuințarea în luptă au constituit o preocupare importantă pentru o bună parte din ofițerii care încadrau unitățile de artilerie. Consultând regulamentele și manualele militare ale armatelor străine rusești, franceze sau germane, ei se străduiau să lămurească și să împărtășească și celorlalte cadre de artilerie, în paralel cu problemele de tehnică artileristică și ideile referitoare la întrebuințarea artileriei în luptă.

Din analiza ideilor cuprinse în instrucțiunile privind întrebuințarea artileriei în luptă, rezultă clar care erau în concepția vremii misiunile artileriei și modul cum acționa pentru îndeplinirea lor. Ca misiuni generale se prevedeau: „*susținerea trupelor de cercetare și de începere a luptei; protejarea desfășurării trupelor ce intră în luptă (protecția desfășurării pentru luptă a forțelor principale n.n.); atragerea focului artileriei inamice asupra sa, deturnându-l deasupra celorlalte trupe; pregătirea atacului prin concentrarea focului asupra punctului decisiv și împiedicarea concentrării focului de artilerie inamic asupra trupelor proprii, care executau lovitura principală; participarea la urmărirea inamicului, prin deplasarea*

¹⁴ Sunt întocmite de secția artileriei din Ministerul de Război, sub formă de mic regulament, conținând 23 pagini.

Uniforme ale ofițerilor de artilerie din anul 1873, de la stânga la dreapta: locotenent colonel- ținută de ceremonie, maior- ținută de campanie, căpitan- ținută de ceremonie. (Muzeul Militar Național, albumul „Uniformele Armatei Române 1830-1930”, București 1930)

bateriilor, iar dacă terenul nu permitea deplasări repezi, participarea prin foc; susținerea trupelor în caz de repliere sau retragere”.

Misiunile generale ale artileriei în luptă, așa cum sunt redată de „Instrucția asupra întrebuițării artileriei în luptă”, rezultă din concepția vremii asupra luptei și războiului în general.

Se puna mai mult accentul pe *acțiunile ofensive*, considerând că apărarea este o formă de luptă la care trebuie să se recurgă cât mai rar.

Neputându-se conta pe distrugerea sau neutralizarea a artileriei inamice, din cauza posibilităților reduse ale armamentului, se cerea artileriei să atragă asupra sa focul artileriei adverse. În general însă, misiunile artileriei aveau un conținut corespunzător.

O idee care merită să fie relevată o constituie atenția care încerca să se acorde cooperării strânse ce trebuia să existe între trupele sprijinite și artilerie.

Artileriei avangărzii îi reveneau misiuni de a proteja desfășurarea avangărzii pentru luptă, a-i sprijini înaintarea și a o asigura împotriva unei eventuale lovituri în flanc, din partea inamicului. În dispozitivul de marș al unei divizii, care mărșăluia pe o singură coloană, avangardei, de regulă un regiment de infanterie, i se repartiza o baterie, care mergea după primul batalion. Avangarda unui corp de armată, de regulă o brigadă de infanterie, era întărită cu două baterii, care mărșăluiau după al doilea sau al treilea batalion. Artileria „*forțelor principale*” (grosul coloanei n.n.) era dispusă spre capul coloanei, „*spre a putea intra în acțiune cât mai neîntârziat*”.

Dacă pe baza rezultatelor și informațiilor obținute prin lupta avangărzii, comandantul diviziei se hotăra să atace cu „*forțele principale*”, indica comandantului artileriei condițiile în care urma să se dea atacul și misiunile ce îi reveneau artileriei.

Misiunile artileriei în atac erau: protecția desfășurării forțelor principale; pregătirea de artilerie a atacului; sprijinul și însoțirea atacului infanteriei; sprijinul replierii infanteriei, în cazul când atacul nu reușea.

Pe timpul protecției desfășurării forțelor principale, obiectivul principal al artileriei îl constituia artileria inamică, asupra căreia se trăgea cu cadență rară, de preferință cu șrapnele.

De regulă atacul infanteriei începea după o „*pregătire fundamentală de artilerie*”, prin care se urmărea reducerea la tăcere a artileriei inamicului și lovirea infanteriei acestuia din prima linie. Durata pregătirii de artilerie putea fi de una sau mai multe ore, în raport cu tăria apărării inamicului și a poziției ocupată de acesta.

Sprijinul atacului consta din trageri executate atât asupra infanteriei și artileriei inamicului, cât și asupra obstacolelor care se opuneau pătrunderii infanteriei în poziția ocupată de inamic. Artileria urma progresia acțiunilor, pentru a însoți atacul prin foc și a asigura stăpânirea terenului cucerit.

Artileria destinată să acționeze în folosul forțelor principale era constituită pe grupuri de baterii, pentru care se păstra încă vechea denumire de „baterie”, în înțelesul de grupare tactică a mai multor subunități de artilerie. În principiu, se constituia câte o astfel de „baterie” pentru fiecare din direcțiile de atac. În cadrul diviziei de infanterie se constituia una, eventual două „baterii”.

Acțiunea artileriei diviziei avea un caracter centralizat, în sensul că „*artileria diviziilor nu se împarte pe brigăzi sau regimente*”.¹⁵ Artileria urma progresia atacului, insistând pe eşaloane (baterii) și ocupa noi poziții din care să poată însoți atacul și să asigure stăpânirea terenului cucerit. În cazul când atacul nu reușea, artileria rămânea pe pozițiile ocupate și sprijinea replierea infanteriei. Dacă pe anumite direcții, sau în anumite situații, atacul avea un caracter demonstrativ, fără intenția de a pătrunde în poziția inamicului, artileria nu mai ocupa „*a doua poziție*”.

*Acțiunea artileriei în lupta de apărare se încadra în concepția tactică a epocii premergătoare războiului de independență, 1877-1878 și prevedea că „organizând apărarea unei poziții, este mai nimerit a se ocupa inițial numai scheletul poziției, adică localități și porțiuni de teren acoperite, favorabile amplasării artileriei”*¹⁶. Restul trupelor rămânea în așteptare, gata pentru a ocupa poziții de tragere în sectoarele contra cărora se profila atacul inamic. Majoritatea artileriei de care dispunea divizia de infanterie, aproximativ 2/3, era destinată pentru sprijinul luptei trupelor din primul eşalon. Restul artileriei se păstra în rezervă.

Regimentul de artilerie al corpului de armată era folosit de regulă, ca și în ofensivă, pentru întărirea artileriei divizionare. Numai în cazuri rare, pentru apărarea direcțiilor deosebit de importante, se constituia un grup de baterii din acest regiment.

Înainte de începerea atacului inamicului, artileria apărării avea misiunea să stânjenească și să întârzie pregătirile de atac ale acestuia și să-i producă pierderi cât mai consistente.

În momentul când inamicul pornea la atac, obiectivul principal îl constituia infanteria atacatoare, asupra căreia se trăgea cu repeziciune, de preferință cu șrapnele, iar la distanță mică cu mitralii. Uneori, în acest moment intervenea și artileria din rezervă, ocupând poziții din care să poată lovi în flanc atacul principal al inamicului.

Dacă atacul era respins, artileria lovea inamicul în retragere, participând la urmărirea lui prin foc și chiar prin deplasarea bateriilor.

În cazul că atacul inamic reușea și trupele destinate apărării trebuiau să se retragă, artileria rămânea în pozițiile de tragere pentru a proteja replierea infanteriei. Artileria din rezervă ocupa, din vreme, poziții de tragere favorabile din care să poată proteja retragerea infanteriei și grosului artileriei. Retragerea artileriei se făcea pe eşaloane de baterii sau pe divizioane, treptat, fără a lipsi nici un moment infanteria de

¹⁵ Instrucții pentru întrebuințarea artileriei în luptă, Ed. 1877

¹⁶ Instrucții asupra artileriei în luptă, Ed. 1877

sprijinul cu foc. În astfel de situații, se cerea adeseori artileriștilor să înfrunte și să oprească atacul inamic cu orice sacrificiu.

Cu privire la aprovizionarea cu muniție pe câmpul de luptă, principiile de funcționare ale formațiunilor de asigurare artileristică, erau în general diferite de cele din timpurile de azi. Formațiunile de aprovizionare cu muniții erau împinse dinapoi, înainte, până la linia frontului, începând de la depozitele de muniție ale corpului de armată, prin coloane de trăsuri de rechiziție, coloane de muniție ale diviziilor și chesoanele bateriilor.

Coloanele de muniție divizionare se dispuneau înapoia dispozitivului de marș al trupelor, la aproximativ 10 Km. Când lupta devenea probabilă, coloanele de muniție se apropiau, rămânând însă în afara focului artileriei inamicului.

Fiecare corp de armată avea un depozit de muniție de la care se aprovizionau coloanele de trăsuri de rechiziție și unde se evacua armamentul ce nu putea fi reparat cu mijloacele și personalul unităților sau al coloanelor de muniție. Depozitele dispuneau pentru executarea reparațiilor, de piese de schimb, ateliere și personalul necesar. Aprovizionarea coloanelor de muniție de la depozitul corpului de armată se făcea prin coloane de trăsuri de rechiziție aflate la dispoziția depozitului corpului de armată.

Privite în trecut și analizate în comparație cu conceptele actuale, ideile care stăteau la baza întrebunțării artileriei în luptă, în preajma anului 1877, marcau prin justetea lor, nivelul tactic ridicat la care ajunseseră artileriștii români din acea vreme, în numai trei decenii de existență a artileriei române moderne.

2.3. Evoluția organizării artileriei

Bazele organizării și pregătirii pentru luptă a armatei române s-au pus, realizându-se și progrese reale, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza. În temeiul articolului 43 din Convenția de la Paris, care prevedea....„să întrunească în totul sau în parte oștirile în câmpuri de manevră sau pentru a face revistă”, domnitorul, prin decretul din 14/26 aprilie 1859, hotărâ concentrarea armatelor celor două țări române în tabăra de la Florești (lângă Ploiești).

Concentrarea ambelor armate urmărea în primul rând să dea un răspuns atitudinii turcilor împotriva unirii țărilor române și în al doilea rând să oblige Austria, și ea ostilă unirii, să țină trupe în Transilvania.

Efectivul forțelor concentrate a fost de 12.000 militari, reprezentând 7 batalioane de infanterie, 1 batalion de grăniceri, 2 baterii de artilerie moldovenești (14 tunuri), 6 escadroane lăncieri (roșiori n.n.) și 7 escadroane călărași.

Cele două baterii moldovenești erau una călăreață și alta pedestră.

La sfârșitul lunii septembrie 1859, trupele din tabăra Florești s-au desconcentrat. Bateria pedestră a Moldovei (comandant căpitanul Herkt), s-a înapoiat la Iași, iar bateria călăreață (comandant maiorul Tobias Gherghel) a mers la București.

În urma ordinelor date de domnitor, la 13 mai 1860 a apărut „*Legea organizării puterii armate în România*”, Prin această lege, s-au pus bazele armatei

permanente și s-a stabilit în același timp o dreptate socială, în sensul că serviciul militar era obligatoriu pentru toți tinerii, fără deosebire de clasă socială ca mai înainte.

În cadrul general al armatei, artileria constituia corpul de artilerie, compus din statul major propriu al armei și trupele de artilerie. Statul major propriu al armei era format din ofițerii și angajații (funcționarii) militari, care în timp de pace îndrumau activitatea stabilimentelor militare și a serviciilor armei, iar în timp de război ofițerii încadrau și statele majore ale armatelor și corpurilor de armată.

Sub denumirea de stat major de artilerie al unei armate sau corp de armată, se înțelegea echipa de ofițeri de artilerie atașată de Comandamentul Suprem al Artileriei pe lângă comandamentele acestor mari unități, în scopul de a le ajuta în executarea atribuțiilor ce le reveneau din punct de vedere artileristic.

Trupele de artilerie se compuneau din regimente, constituite pe divizioane formate din baterii. Durata serviciului militar permanent a fost redus, cu începere din anul 1868, de la 4 ani la 3 ani.

Pentru a fi recrutat în arma artilerie, tânărul trebuia să îndeplinească anumite condiții de conformație fizică și aptitudini: *„talia minimă 1,70 m, să încalce sau să conducă bine caii la trăsură, să fie obișnuit cu îngrijirea cailor și să practice una din următoarele meserii: tâmplar, fierar, șelar sau curelar„*¹⁷

Artileria celor două țări române s-a întrunit într-un singur regiment de artilerie în luna septembrie a anului 1860, pe baza legii de organizare a puterii armate.

Regimentul se compunea din statul major al regimentului și două divizioane cu comenzile lor.

Divizionul 1 al Țării Românești avea două baterii: 1 baterie pedestră cu 6 tunuri de producție turcească, calibrul 4 livre (80 mm) primite ca dar în anul 1849; 1 baterie călăreață având 2 obuziere turcești de 8 livre (106 mm) primite în anul 1849, 2 tunuri rusești de 12 livre (121 mm) și 2 obuziere de o jumătate pfund rusești primite în anul 1859.

Divizionul 2 al Moldovei avea tot 2 baterii: 1 baterie pedestră cu 6 tunuri de producție turcească, calibrul 4 livre, primite în dar, 5 în anul 1849 și 1 în anul 1835; 1 baterie călăreață compusă din 6 tunuri de producție austriacă de 6 pfunzi (90 mm) și 2 obuziere austriece de 7 pfunzi (150 mm), cumpărată de la guvernul austriac.

Ca dislocare, statul major al regimentului cu divizionul 1 și bateria călăreață din divizionul 2, la București în cazarma Sf. Gheorghe (Malmaison n.n.), iar comanda divizionului 2 cu bateria pedestră la Iași în cazarma infanteriei.

În anul 1864 s-au mai înființat 2 baterii pedestre, cu tunuri ghintuite de 4 livre, iar în anul 1865 alte 2 baterii cu tunuri ghintuite de 12 livre, astfel încât regimentul avea în anul 1865, 8 baterii (2 divizioane a 3 baterii și 1 divizion a 2 baterii). Bateriile erau organizate pe 3 plutoane (secții), fiecare cu 2 piese.

Efectivul unei baterii *„în restrâns”* (reduc n.n.) era de 100 militari, iar *„în complet”* (complet n.n.) 250 militari.

¹⁷ Regulamentele și instrucții de modul cum are a se face recruția prin sorți, Ed. 1862, Secția I, Art. 5.

Pentru o mai bună organizare și funcționare a formațiunilor de înzestrare artileristică, secția trenuri de luptă de la Arsenalul armatei a trecut în anul 1867 la regimentul de artilerie, în scopul constituirii unei coloane de muniție.

Gospodăria regimentului se făcea de un „*consiliu de administrație*” care „*dirijează administrația în toate amănunțele și supraveghează comandanții de baterii*”.¹⁸

Regimentul a primit drapelul de luptă la 1 septembrie 1863 în cadrul parăzii distribuirii drapelului nou, care a avut loc în tabăra de la Cotroceni. Cu această ocazie, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a ținut o memorabilă cuvântare, care în esență constituie o neîntrecută lecție de educație militară și patriotică:

„Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați. Această zi va fi una din cele mai însemnate în datinile noastre.

Steagurile cele vechi aduceau amintire, suveniruri triste, de vreme ce ele înfățișau țările despărțite.

Astăzi, voi primiți din mâinile noastre steagurile ce întrunesc culorile țărilor surori, așa precum voința unanimă a întrunit pe capul nostru coroanele ambelor țări.

Steagurile voastre însuși au fost mărturia de întâmplări ce doresc a fi păstrate; ele vor împodobi dar Arsenalul român.

*Primind steagurile cele noi, aduceți-vă pururi aminte că vă încredințez onoarea țării. Steagul e România, acest pământ binecuvântat al patriei, stropit cu sângele străbunilor noștri și îmbelșugat cu sudorile muncitorului”.*¹⁹

Importanța crescândă a artileriei în ansamblul armatei, a determinat înființarea Regimentului 2 Artilerie în vara anului 1868. Inițial, Regimentul 2 Artilerie s-a creat prin contopirea bateriilor cu soț ale Regimentului 1 Artilerie. Cum ambele regimente aveau astfel numai 4 baterii, până la sfârșitul anului fiecare regiment a mai înființat câte 2 baterii și câte 1 pluton „în afară de rând” (gospodărie n.n.).

În anul 1869, Regimentul 2 Artilerie s-a dispus în cazarma Frumoasa, având reședința la Iași. Acesta avea 1 baterie detașată la Galați.

După 1 an, regimentele au făcut schimb de garnizoane: Regimentul 1 Artilerie s-a mutat la Iași, având 1 baterie detașată la Galați, iar Regimentul 2 Artilerie la București, cu o baterie detașată la Giurgiu. Se pare că această schimbare de

Drapelul de luptă al Regimentului 2 Artilerie, model 1872

Sursa: Muzeul Militar Național

¹⁸ Regiment asupra administrației și contabilității corpurilor de trupă, Ed. 1862.

¹⁹ Monitorul Oastei nr. 45 din 1863, Parada distribuirii drapelului, pag. 735.

garnizoane se datorează faptului că trupa, și în special cadrele regimentului de artilerie nu inspirau destulă încredere noului domnitor. Pentru ca artileria destinată brigăzilor de cavalerie să corespundă mobilității acestora, câte 1 baterie din cele 2 regimente de artilerie, a fost transformată în anul 1872 în baterie călăreață.²⁰

În anul 1873 efectivele regimentelor de artilerie erau următoarele: 10 ofițeri superiori, 62 de ofițeri inferiori, 140 subofițeri, 244 „caporali și brigadieri”, 1118 „toboșari, corniști și soldați”²¹.

Întrucât proporția artileriei față de cele patru divizii de infanterie, organizate în două corpuri de armată, era destul de mică, la 1 martie 1877, cu mai puțin două luni înainte de mobilizarea generală a armatei, s-a decretat înființarea Regimentelor 3 și 4 Artilerie, prin dedublarea Regimentului 1 și Regimentului 2 Artilerie.

Ca rezultat al acestei dedublări, Regimentul 1 Artilerie, primul regiment de artilerie înființat în anul 1860, a devenit Regimentul 3 Artilerie.

Toate regimintele au fost organizate pe câte 2 divizioane cu câte 3 baterii, fiecare baterie având 6 piese. Din cele 6 baterii ale fiecărui regiment, una era călăreață.

La declararea mobilizării, 29 aprilie/11 mai 1877, cele 4 regimente erau în curs de organizare. Rezerviștii proveneau din artilerie, marină și pompieri.

După terminarea Războiului de Independență, regimintele au fost dispuse în următoarele garnizoane de reședință: Regimentul 1 Artilerie la Constanța; Regimentul 2 Artilerie la București; Regimentul 3 Artilerie cu statul major și 4 baterii la Focșani și 2 baterii la Galați; Regimentul 4 Artilerie cu statul major și divizionul 1 la Roman, iar divizionul 2 la Iași.

În escortele (elementele de comandă n.n.) regimentului și ale bateriilor, în afară de plutonierul trompet și trompeții care îndeplineau și funcția de agent de transmisiuni și cercetași, nu se aflau alte elemente specializate care să contribuie la pregătirea intrării în acțiune a artileriei și conducerea tragerilor acestora. De altfel, nici nu era nevoie de elemente specializate, atâta timp cât întreaga acțiune se ducea în cadrul bateriei, tragerea era directă și căpitanul comandant conducea focul din poziția bateriei de tragere.

Artileria și geniul alcătuiau în ansamblul armatei trupele speciale. Compania de pontonieri s-a desprins în anul 1865 de Batalionul de Geniu (singurul existent) și a intrat inițial în compunerea Regimentului 1 Artilerie, iar ulterior Regimentului 2 Artilerie, până la 1 ianuarie 1877 când a trecut iarăși la Geniu.

În același an cu întrunirea artileriei din țările române s-a stabilit și uniforma artileriei.²²

„Ministerele de război” din Țara Românească și Moldova s-au contopit în anul 1862. După 1 an, pentru evidența personalului și materialului de artilerie și geniu a luat ființă, în cadrul ministerului, „Divizia Artileriei și Geniu”, care treptat s-a reorganizat și a luat diferite denumiri.

²⁰ La bateria călăreață atât conductorii cât și servanții erau călări.

²¹ Albumul Armatei Române, 1873, pg. 19.

²² Înalt ordin de zi nr. 37 din 24 februarie 1860

În anul 1869, s-a creat „*Inspectoratul armelor speciale*” cu atribuții de a conduce instrucția în unitățile de artilerie și geniu și a supraveghea exercitarea serviciului în stabilimentele de artilerie. Întrucât acest inspectorat s-a desființat în anul 1875, colonelul Manu Gheorghe a fost numit inspectorul artileriei, fără să fi luat ființă în mod oficial inspectoratul artileriei.²³

Prin legea organizării puterii armatei din anul 1868, pompierii din garnizoanele București și Iași s-au subordonat nemijlocit autorităților militare, făcând parte astfel din armata permanentă. Șase ani mai târziu, prin noua lege a organizării armatei, s-au pus bazele artileriei teritoriale, întâlnită adeseori și sub numele de artileria județeană. Pompierii militari din București și Iași, precum și aceia din câteva reședințe de județe au constituit un divizion de artilerie la București (cu 3 baterii) și 6 baterii (Iași, Roman, Galați, Focșani, Ploiești, Craiova) și au format artileria armatei teritoriale. Cu excepția bateriilor din Iași și Craiova organizate pe câte 3 secții, celelalte 4 baterii au fost organizate pe 2 secții. Bateriile aveau detașate câte 1 secție (în afară de bateria Craiova care avea 2) într-unul din orașele mai importante din apropierea garnizoanelor de reședință.

Inspectorul artileriei teritoriale era însărcinat în mod deosebit cu îndrumarea și controlul pregătirii pentru luptă corespunzătoare serviciului special al armei artilerie, întrucât bateriile teritoriale erau dotate, pe lângă materialul propriu de incendiu și cu armamentul vechi de artilerie, în stare de funcționare.

La artileria teritorială numai cadrele erau permanente, ceilalți militari făceau serviciul cu schimbul.

Recrutarea pompierilor pentru artileria teritorială se realiza conform legilor militare, bucurându-se de toate drepturile specifice, fiind supuși îndatoririlor și legilor militare.

Ca stabilimente militare și formații de înzestrare artileristică, în anul 1860 existau următoarele: în Țara Românească 1 „*prăfărie*”, sau „*pudrărie*” (fabrică de pulberi rudimentare n.n.), la Târgșor (lângă Ploiești) și 1 atelier de reparat arme și trăsuri la București, iar în Moldova, la Iași, în cartierul Copou 1 „*prăfărie*”, iar în cartierul Sărăria câte 1 atelier de armurărie, fierărie, artificierie, rotărie, tâmplărie aparținând bateriei de artilerie din Moldova.

La Piatra Neamț exista de asemenea o fabrică de pulbere mai bine utilată, care nu aparținea statului, dar care era obligată să furnizeze oștirii cantitatea de pulbere necesară.

În Țara Românească a mai existat către anul 1856 - 1857, o „*prăfărie*” la Târca - sub malul bisericii Târca, situată pe șoseaua Vitan, Popești - Leordeni.

„*Prăfăria*” de la Târca, ca și toate celelalte, se reducea la o piuă, ale cărei „*pisăloage*” erau acționate de o roată pusă în mișcare de o parte din apele Dâmboviței, adusă printr-un canal. În urma unei explozii această prăfărie a fost în parte avariata și apoi mutată la Târgșor.

Greutățile mari pe care le întâmpinau țările române în procurarea armamentului din străinătate, starea armamentului care lăsa mult de dorit, precum și dorința de a da

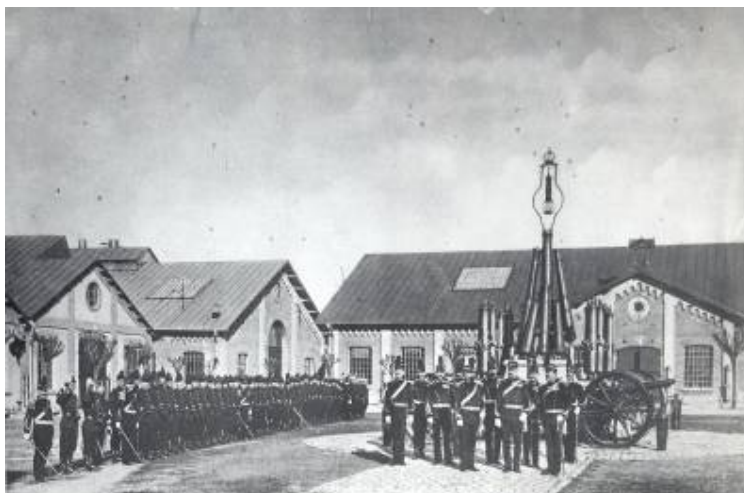
²³ Înalt decret nr. 1252 din 08.07.1875

o oarecare dezvoltare industriei românești, au determinat pe cei doi miniștri de război, Nicolae Golescu în Țara Românească și G. Adrian în Moldova, să intervină în vara anului 1860 pe lângă domnitor pentru a aproba înființarea unui arsenal.

Peste un an s-a creat „*Direcția stabilimentelor de artilerie*” pentru organizarea și conducerea efectivă a stabilimentelor militare care au luat ființă în anul 1862. Stabilimentele au fost organizate pe 3 secții și au ajuns succesiv la următoarea organizare :

- Secția 1 Pirotehnice cu două depozite de pulbere la Iași și București;
- Secția 2 Arsenalul de construcții;
- Secția 3 Fabrica de pulbere de la Târgșor destinată fabricării atât a pulberii de război cât și a celei pentru comerț.

Pirotehnica și Arsenalul s-au instalat treptat în București în cazarma Sf. Gheorghe (Malmaisch) și în clădirile din Dealul Spirei, unde s-au făcut construcțiile și transformările necesare.

Arsenalul Artileriei, București 1886

La 21 iulie 1862 s-a turnat primul proiectil care a fost dăruit domnitorului cu următoarea dedicație : „*I-ul proiectil turnat în principatele Unite*”,²⁴

În vara anului 1864, s-a aprobat înființarea unei „*fonderii*”, (turnătorii n.n.) de tunuri pe ruinele palatului domnesc din Târgoviște, iar la Mănăstirea Dealului un depozit de arme. Din lipsă de fonduri însă, a luat ființă la Târgoviște numai un depozit de arme, denumit impropriu Arsenalul de depozit.

Militarii cu grade inferioare de la pirotehnica și arsenalul de construcție constituiau „*compania de uvrieri militari*”. Secția de artificieri, proiectată a se înființa în anul 1867 pe lângă Regimentul 1 Artilerie, a fost inclusă în această companie.

În anul 1873, Direcția stabilimentelor de artilerie a fost desființată.

Contabilitatea stabilimentelor de artilerie trebuind să fie încredințată unui personal specializat și pentru a-i asigura acestuia autoritatea cuvenită asupra maiștrilor și lucrătorilor, s-a creat în 1864 „*Corpul guarzilor de artilerie*”, cu următoarea ierarhie : guard de artilerie clasa I-a (asimilat căpitan), clasa II-a (asimilat locotenent), clasa III-a (asimilat sublocotenent) și elev guard de artilerie clasa II-a (asimilat sergent-major)

Ca formații de înzestrare artileristică, regimentele de artilerie aveau sarcina ca la mobilizare să organizeze fiecare câte o coloană de muniție de divizie.

²⁴ Revista Artileriei nr. 6 și 7 / 1893. Istoricul Pirotehnicii.

Deși la începutul anului 1876 se stabilise compunerea coloanelor de muniție, totuși abia în aprilie 1877 s-au fixat cadrele coloanelor de muniție și numirea personalului, din care cauză mobilizarea coloanelor a întâmpinat mari greutăți.

CAPITOLUL II

Artileria română în războiul de independență (1877-1878)

1. Situația artileriei la începutul anului 1877

În cadrul pregătirilor pentru războiul care devenea tot mai previzibil, la 5/17 februarie 1877 s-au înființat, pe lângă cele 2 regimente de artilerie existente, încă 2 regimente, fiecare regiment având în componere 6 baterii a câte 6 tunuri fiecare, organizate pe 3 secții, prima baterie fiind călăreață, iar celelalte pedestre. Astfel, Regimentul 2 artilerie (constituit în anul 1868 din Regimentul 1 artilerie) a înființat Regimentul 1 artilerie, iar Regimentul 1 artilerie (creat în anul 1860, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza) a devenit Regimentul 3 artilerie și a înființat și Regimentul 4 artilerie.²⁵ Noua numerotare a regimentelor de artilerie a creat nemulțumiri în rândul artileriștilor, aceștia considerând că Regimentul 3 artilerie a fost matca întregii artilerii române. Regimentul 3 artilerie și Regimentul 4 artilerie au primit drapelul de luptă la 17 iulie 1877, la sediul Marelui Cartier Domnesc de la Poiana Mare²⁶, iar drapelul Regimentului 2 artilerie (creat pe timpul domnitorului Carol-1868) a însoțit pe tot timpul războiului la Marele Cartier Domnesc pe domnitorul Carol.

Regimentul 1 artilerie și Regimentul 2 artilerie erau dotate cu tunuri cu țeavă de bronz, calibru 78,5 mm, sistem Krupp, model 1871 (bateriile 1-4) și tunuri cu țeavă de oțel calibru 87mm, sistem Krupp, model 1875 (bateriile 5-6), iar Regimentul 3 artilerie și Regimentul 4 artilerie erau dotate cu tunuri cu țeavă de oțel calibru 78,5mm, sistem Krupp, model 1868 (bateriile 1-4) și tunuri cu țeavă de oțel calibru 87mm, sistem Krupp, model 1875 (bateriile 5-6). În fiecare regiment bateria 1 era călăreață, iar celelalte montate (pedestre). Pentru fiecare regiment s-au prevăzut 28 ofițeri, 499 soldați-gradati și 272 cai. În anul 1877, artileria română avea în componerea sa 5 colonei, 7 locotenenți-colonei, 11 maiori, 32 căpitani, 39 locotenenți și 41 sublocotenenți²⁷ (generalul George Manu a fost rechemat în activitate din rezervă, iar generalul Nicolae Haralambie fusese trecut în miliții). Comandanți ai celor 4 regimente au fost numiți: colonelul Iulius Dunca la Regimentul 1 artilerie din garnizoana Craiova; colonelul Eracle Arion la Regimentul 2 artilerie din garnizoana București; colonelul Henric Herkt la Regimentul 3 artilerie din garnizoana Focșani; colonelul Alexandru Anghelescu (ulterior colonelul Nicolae Dabija) la Regimentul 4 artilerie din garnizoana Roman.²⁸

²⁵ Cf. . Petre Vasiliu-Năsturel – Contribuții la istoria artileriei române - în Revista Artileriei, an XX, februarie 1906, pag. 122-123;

²⁶ Cf. C.M. Andonie, C. Cristea – 1877- Însemnele armatei române- în Magazin istoric, mai 2008, p. 13-17;

²⁷ Cf. Anuarului Armatei Române pe anul 1877 (1 iulie) - București, Imprimeria statului, Curtea Șerban-vodă, 1877, pag. 253-275;

²⁸ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș – Armata Română în războiul de independență 1877-1878 - Ed. Sigma, București, 2002, pag. 176-177; Vezi și: Victor Stănculescu, Constantin Ucrain – Istoria artileriei române în date – Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pag. 65; Colectiv (coordonator științific col. Dr. Al. Gh. Savu) – Armata și societatea românească – Ed. Militară, București, 1980, pag. 251;

La 20 august/1 septembrie ordinea de bătaie a artileriei române era următoarea²⁹:

- Regimentul 1 artilerie:
 - comandant - colonelul Iulius Dunca, ajutor - locotenent-colonelul Ion Carp;
 - comandanți de divizioane: locotenent-colonelul Ion Carp și maiorul Popescu Mihail;
 - comandanți de baterii: căpitanul Hepites Virgil (detașat de la Pulberărie (inițial bateria a fost comandată de locotenentul Elefterie Dănescu); căpitanul Grămățicescu George; căpitanul Costăchescu George; căpitanul Izescu George; căpitanul Cremineanu Vasile; Zărescu Alexandru.
- Regimentul 2 artilerie:
 - comandant - colonelul Alexandru Anghelescu, ajutor - locotenent-colonelul Horbatsky Alexandru;
 - comandanți de divizioane: maiorul Tell Alexandru; maiorul Warthiadi Panait;
 - comandanți de baterii: căpitanul Nicolau Emanuel; căpitanul Bereșteanu Ion; căpitanul Kalenderu Grigore; căpitanul Manolescu Alexandru; căpitanul Borănescu Nicolae; căpitanul Algiu Mihail.
- Regimentul 3 artilerie:
 - comandant - colonelul Enric Herkt; ajutor - locotenent-colonelul Pastia Mihail;
 - comandanți de divizioane: maiorul Fălcoianu Alexandru; maiorul Fotino Dione;
 - comandanți de baterii: căpitanul Alexandrescu Constantin; căpitanul Tomescu Vasile; căpitanul Lupașcu George; căpitanul Fotino Constantin; căpitanul Dănescu Ion; căpitanul Stoica Nicolae.
- Regimentul 4 artilerie:
 - comandant - colonelul Nicolae Dabija; ajutor - locotenent-colonelul Agarici Ștefan;
 - comandanți de divizioane: maiorul Pascu Șerban; maiorul Crătunescu Constantin;

Colonel Alexandru Anghelescu
Comandantul Regimentului 2 Artilerie

²⁹ Cf. Petre Vasiliu-Năsturel – **Contribuții la istoria artileriei române** - în *Revista Artileriei*, an XX, iulie-august 1906, pag. 539-540; Maior Dumitrescu Alexandru- **Contribuții la istoricul armeei artileriei** – în *Revista Artileriei*, iulie-august 1934, pag. 613-617; Vezi și **Anuarul Armatei Române pe anul 1877 (1 iulie)** - pag. 71-78;

- comandanți de baterii: căpitanul Boteanu Romulus; căpitanul Albu Epaminonda; căpitanul Crăiniceanu Christache; căpitanul Șomănescu Ion; căpitanul Bunescu Nicolae; căpitanul Georgescu Nicolae.

De asemenea, avându-se în vedere rolul important jucat de orașul Calafat în celelalte războaie ruso-turce, aici s-au construit, începând din noiembrie 1876, poziții de tragere întărite pentru 5 baterii de artilerie fixe: „Carol”, „Mircea”, și „Ștefan cel Mare”, fiecare cu câte 6 tunuri, și „Elizabeta” și „Mihai Bravul”, fiecare cu câte 15 tunuri. Ulterior s-au mai construit poziții de tragere pentru bateriile „Renașterea” și „Independența”. Aceste baterii au fost armate (ocupate), inițial, de baterii din regimentele de artilerie, iar ulterior au fost dotate cu tunuri și mortiere rusești calibru 152,4 mm și tunuri franceze „La Hitte” calibru 121,3 mm și deservite de pompieri și marinari.

Totodată, în zona Galați, Barboși, Brăila s-au construit 2 poziții de tragere întărite pentru bateriile de artilerie, una pe dealul Țiglinei și una pe înălțimea Tighirinei, cu misiunea de a apăra gura Siretului, îndeosebi podul de cale ferată de la Barboși ce făcea legătura între cele două provincii istorice: Țara Românească și Moldova³⁰.

Locotenent-colonel Mihail Pastia
Comandantul Regimentului 4 Art.

Colonel Nicolae Dabija
Ajutor comandant Regimentul 3
Artilerie

În același timp, a fost pregătită pentru război artileria teritorială (baterii active de pompieri)³¹; au luat ființă divizionul din București, comandant maiorul Macarovitch, cu trei baterii, divizionul din Iași, comandant maiorul Ghenovici, cu două baterii la Iași și respectiv Roman și bateriile de la Craiova, Galați-Brăila și Focșani-Bârlad. Aceste baterii au fost încadrate progresiv, începând cu a doua

³⁰ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș – op. cit. - pag. 20, 41-44, ; Vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – **România în războiul de independență 1877-1878** – Ed. Militară, București, 1977, pag. 135-136, 94; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu) – **Istoria militară a poporului roman, vol. IV** – Ed. Militară, București, 1987, pag. 628;

³¹ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș –op. cit.- pag. 222-223; vezi și **Anuarul Armatei Române pe anul 1877 (1 iulie)** pag. 79-83;

jumătate a lunii mai 1877 și folosite ca baterii de artilerie fixe/de coastă pe malul Dunării: bateria 1, comandant locotenentul Cucu; bateria 2 comandant căpitanul Puică. Acestea făceau parte din divizionul de artilerie de la București și au participat la bombardarea Vidinului, iar bateria 3, activă, de pompieri București a participat și la luptele din Bulgaria. Inițial, aceasta a fost comandată de locotenentul Petrovici, fiind la dispoziția Detașamentului „Colonel Slăniceanu”, iar ulterior, a fost comandată de căpitanul Constantin Fotino din Divizia 1 infanterie din Corpul de Vest³².

La 31 martie/12 aprilie 1877 guvernul României a hotărât mobilizarea armatei. Mobilizarea a fost decretată la 6/18 aprilie și s-a încheiat la 25 aprilie/7 mai. La 27 aprilie/9 mai s-a stabilit structura organizatorică a armatei mobilizate și s-au făcut numirile în funcțiile de comandă³³. Conform acestei organizări artileria armatei române avea următoarea structură:

- la *Corpul 1 Armată: Divizia 1 infanterie* a avut în subordine Divizionul 1/Regimentul 1 artilerie - comandant maiorul Christodorescu Scarlat; în fapt divizionul a fost condus de locotenent-colonelul Carp Ion, maiorul Christodorescu ocupând funcția de șef al Pulberăriei Armatei; divizionul avea în organică bateria 1, comandant căpitanul Hepites Virgiliu, bateria 2, comandant căpitanul Grămățescu George și bateria 6, comandant căpitanul Zănescu, precum și o coloană de muniție; *Divizia 2 infanterie* subordona Divizionul 2/Regimentul 1 artilerie, comandant maiorul Popescu Mihail, având în organică bateria 3, comandant căpitanul Romanescu, bateria 4, comandant căpitanul Izescu și bateria 5, comandant căpitanul Crimineanu Vasile, precum și o coloană de muniție; în rezerva corpului s-a aflat Regimentul 2 artilerie având în organică Divizionul 1, comandant maiorul Warthiadi Panait cu bateria 1, comandant căpitanul Nicolau, bateria 2, comandant căpitanul Bereșteanu și bateria 6, comandant căpitanul Algiu și Divizionul 2, comandant maiorul Tell Alexandru cu bateria 3, comandant căpitanul Kalinderu, bateria 4, comandant căpitanul Manolescu și bateria 5, comandant căpitanul Borănescu Nicolae.

Militari din Regimentul 1 Artilerie în apropiere de Calafat (iunie 1877).

Sursa: Revista "Document" nr. 1 (39) /2008.

³² Cf. Colectiv – Itinerare eroice 1877-1878. Jurnale de operații ale unor unități militare participante la războiul de independență – Ed. Militară, 1977, pag. 287;

³³ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș –op. cit.- pag. 30-31, 295; Vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit. - , pag. 90-91; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceaulescu) – op. cit., pag. 601-603; Victor Stănculescu, Constantin Ucrain – op. cit., pag. 67;

Domnitorul Carol I al României
Comandant suprem al Armatei Române,
comandant al Armatei de Vest ruso-române de
la Plevna

- la *Corpul 2 Armată: Divizia 3 infanterie* a avut în subordine Divizionul 1/Regimentul 3 artilerie, comandant locotenent-colonelul Pastia Mihail, având în organică bateria 1, comandant căpitanul Alexandrescu, bateria 2, comandant căpitanul Tomescu și bateria 4, comandant căpitanul Fotino, precum și o coloană de muniție; *Divizia 4 infanterie* subordona Divizionul 2/Regimentul 3 artilerie, comandant maiorul Fălcoianu Alexandru, având în organică bateria 3, comandant căpitanul Lupașcu, bateria 5, comandant căpitanul Dănescu și bateria 6, comandant căpitanul Stoika Nicolae, precum și o coloană de muniție; *în rezerva corpului* s-a aflat Regimentul 4 artilerie cu Divizionul 1, comandant maiorul Pascu, având în organică cu bateria 1, comandant căpitanul Boteanu Romulus, bateria 3, comandant căpitanul Crăiniceanu³⁴ și bateria 6, comandant căpitanul Georgescu și Divizionul

2, comandant maiorul Crătunescu Constantin, având în organică bateria 2, comandant căpitanul Ghițescu, bateria 4, comandant căpitanul Șomănescu și bateria 5, comandant căpitanul Bunescu.

- La *Marele Cartier General*, șef al Serviciului artilerie a fost numit colonelul Eracle Arion.

2. Participarea artileriei române la operația de acoperire a Dunării și la sprijinul cu foc al unităților Armatei ruse la forțarea Dunării și cucerirea cetății Nicopole (9/21 spre 10/22 iunie - 3/15 iulie)

2.1 Participarea la operația de acoperire a Dunării

Până la 25 aprilie/7 mai 1877³⁵, când s-a încheiat mobilizarea, Corpul 1 Armată (diviziile 1 și 2) a ocupat dispozitivul strategic pe linia Dunării între gura văii Timocului și Olt, astfel:

- Divizia 1 infanterie, la Poiana Mare, cu o avangardă la Calafat, a avut dispuse la Calafat bateria 1, bateria 2 și bateria 6 din Regimentul 1 artilerie și bateria

³⁴ Despre acțiunile de luptă ale bateriei vezi: colonel Chr. Crăiniceanu – Impresiuni din resboiu 1877-1878 – București, Tipo. G.A. Lăzăreanu, str. Episcopiei 3

³⁵ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 30-31; vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit., pag. 92-98; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu) – op. cit., pag. 626-633 ; General de divizie adjutant St.I Fălcoianu – **Istoria războiului din 1877-1878 (ruso-româno-turc)**, Curs profesat la Școala Superioară de Război - în **România Militară**, nr. 43, septembrie 1894, pag. 258;

3, bateria 4 și bateria 5 din Regimentul 2 artilerie; la Ciuperceni a avut dispusă bateria 1 din Regimentul 2 artilerie.

- Divizia 2 infanterie, la Craiova, a avut dispusă la Cetate bateria 3 din Regimentul 1 artilerie; la Galicea Mare a avut dispuse bateria 4 și bateria 5 din Regimentul 1 artilerie.

Corpul 2 Armată a ocupat dispozitiv în zona Giurgiu, Oltenița, București, astfel:

- Divizia 3 infanterie la Măgurele a avut dispusă artileria la Daia.
- Divizia 4 infanterie la Dudești avea artileria dispusă la Budești-Negoiești (bateria 4/Regimentul 3 artilerie).

La București era dispusă artileria din Rezerva Generala a armatei, bateria 2 și bateria 4/Regimentul 2 artilerie, bateria 1, bateria 2, bateria 3, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 3 artilerie, bateria 1, bateria 2, bateria 3, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 4 artilerie.

Începând cu 20 aprilie/2 mai bateria 1 din Regimentul 1 artilerie s-a dispus la Băilești, bateria 2, bateria 4 și bateria 5 din Regimentul 1 artilerie s-au dat întărire bateriilor de poziție de la Calafat, iar bateria 3, bateria 5 și bateria 6 din Regimentul 2 artilerie au format rezerva de artilerie din zona Calafat.

La 22 aprilie/4 mai Armata Română s-a angajat în război împotriva trupelor otomane, guvernul fiind obligat să decreteze starea de război în toate județele limitrofe Imperiului Otoman.

La 25 aprilie/7 mai 2 baterii din Regimentul 3 artilerie au fost trimise, 1 la Giurgiu și 1 la Oltenița.

La 26 aprilie/8 mai a avut loc primul duel violent de artilerie între Calafat și Vidin³⁶. În aceea zi, la ora 14 și 15 minute, artileria otomană din cetatea Vidin a deschis focul asupra pozițiilor artileriei române și a localității Calafat, primele lovituri căzând în zona bateriei 2/Regimentul 1 artilerie ai cărei servanți executau lucrări genistice, la reduta „Ștefan cel Mare”. După ce turcii au tras cinci lovituri, artileriștii români au deschis și ei focul, mai întâi asupra unor vase de război din rada portului Vidin și apoi asupra garnizoanei otomane din cetate. Focul a fost deschis de bateria 1, comandată de locotenentul Dănescu și de bateria 2, comandată de căpitanul

Generalul George Manu

În Războiul de Independență, inițial, comandant al Diviziei 4 Infanterie, apoi șef al artileriei Armatei de Operații; ulterior a fost inspector general al artileriei, ministru de război (1888-1889, 1904-1906), prim-ministru (1889-1891), președinte al Camerei Deputaților (1891-1895)

³⁶ Cf. Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) – **Istoria artileriei române** – Ed. Militară, București, 1977, pag. 97-98; *** - **125 de ani de la înființarea artileriei române moderne** – Buletinul artileriei-3/1968, număr festiv, pag. 106; General de divizie adjutant St.I Fălcoianu – op. cit. - în România Militară, nr. 43, septembrie 1894, pag. 260; General Radu Rosetti – **Partea luată de armata română la războiul din 1877-1878** – Cultura Națională, București, 1926, pag. 33;

Grămățescu din Regimentul 1 artilerie. Primul proiectil a fost tras de tunul 1, comandat de sergentul Dragnea din secția I a sublocotenentului Vasiliu din bateria 2, comandată de căpitanul Grămățescu/Regimentul 1 artilerie. Apoi au deschis focul și bateria 6, comandată de căpitanul Zănescu din Regimentul 1 artilerie și bateria 5, comandată de căpitanul Borănescu din Regimentul 2 artilerie. Bombardamentul a durat două ore. În amintirea acestui eveniment, reduta de unde a fost tras primul proiectil s-a numit „26 Aprilie 1877”.

După 27 aprilie/9 mai activitatea militară s-a intensificat, aproape zilnic fiind semnalate dueluri de artilerie între trupele române și cele otomane. În perioada 28 aprilie/10 mai-9/21 mai ele s-au desfășurat cu precădere în zona Olteniței, apărată de Divizia 4 infanterie, până la ocuparea acestui sector de către Divizia 32 rusă.

Astfel, la 28 aprilie/10 mai bateria 4/Regimentul 3 artilerie a răspuns cu foc la tirul artileriei otomane, trăgând în patru ore 200 de lovituri. La 30 aprilie/12 acestea i s-a alăturat și bateria 3/Regimentul 3 artilerie, adusă de la București³⁷. Duelul de foc a continuat până la 4/16 mai.

La 4/16 mai, la Turnu Măgurele, bateria 5/Regimentul 3 artilerie, după ce a fost scoasă din amplasamente și dispusă, pe secții, pe malul Dunării, pentru a avea câmp de tragere bun, a susținut un duel de foc de două ore și jumătate cu unul din cele două vase de război inamice din portul Nicopole. La 5/17 mai artileria română dispusă la Islaz a deschis focul asupra tunurilor inamice care în timpul nopții au ocupat poziții de tragere la vest de Somoviț.

Începând cu sfârșitul primei decade a lunii mai 1877³⁸ acoperirea frontierei de sud s-a efectuat de forțele române între Turnu Severin și Flămânda, printr-un dispozitiv de luptă configurat astfel:

- Divizia 1 infanterie, comandant colonelul M. Ch. Cerchez, având majoritatea trupelor dispuse în zona Calafat, Ciuperceni; artileria diviziei a fost dispusă astfel: la Calafat bateria 2/Regimentul 1 artilerie, bateria 2, bateria 4, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 2 artilerie și la Ciuperceni, bateria 1/Regimentul 1 artilerie, înlocuită ulterior cu bateria 2 din același regiment și mai apoi cu bateria 3/Regimentul 2 artilerie.

- Divizia 2 infanterie, comandant colonelul I. Logadi, în jurul localității Cetate, cu unități de la Turnu Severin la Calafat; artileria diviziei a fost dispusă astfel: la Cetate, bateria 4/Regimentul 1

Generalul Eraclie Arion

În Războiul de Independență, colonel, șeful Serviciului Artilerie din Marele Cartier General; ulterior a fost inspector general al artileriei, comandant al Corpului 2 Armată și al Cetății București, comandând parada militară de la 9 mai 1902 prilejuită de aniversarea a 25 de ani de la proclamarea Independenței

³⁷ Cf. ***- **Artileria română în războiul pentru independență 1877-1878** (simpozion) – Comandamentul Artileriei, București, 1977, pag. 22-24; vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) – op.cit., pag. 98-99;

³⁸ Cf. Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit., pag. 133-134; Colectiv (coordonator principal general locotenent dr. Ilie Ceaușescu) – op. cit., pag. 651-656;

General Iacob Lahovary

În Războiul de Independență, locotenent-colonel, șef al operațiilor din Marele Cartier General; ulterior a fost șef al Statului Major General (1894-1895) și ministru de război (1891 - 1894, 1899-1901); și-a început cariera militară în Regimentul 1 Artilerie (1864)

General Nicolae Haralambie

În Războiul de Independență, comandant al Corpului de Vest care a acționat la Vidin; a fost membru al Locotenenței domnești (1866) și ministru de război (1866-1867) și-a început cariera militară în prima baterie de artilerie din Țara Românească

artilerie și bateria 4/Regimentul 2 artilerie, la Gârla Mare, bateria 3/Regimentul 1 artilerie și la Poiana Mare, bateria 5/Regimentul 1 artilerie.

- Divizia 3 infanterie, comandant colonelul George Anghelescu, a fost dispusă între Bistreț și Jiu; artileria diviziei a fost dispusă la Băilești, bateria 3 și bateria 6/Regimentul 4 artilerie, la Moțăței, bateria 2 și bateria 4/Regimentul 3 artilerie.

- Divizia 4 infanterie, comandant generalul George Manu, dispusă între Jiu și Olt; artileria diviziei a fost dispusă la Ostroveni-Bechet, bateria 2 și bateria 5/Regimentul 4 artilerie, la Corabia, bateria 4/Regimentul 4 artilerie, ulterior și bateria 1/Regimentul 3 artilerie, la Islaz, bateria 3 și bateria 5/Regimentul 3 artilerie, iar la Piatra, bateria 1/Regimentul 3 artilerie, mutată ulterior la Corabia.

După 9/21 mai artileria română și-a îndreptat tirul cu precădere asupra navelor militare și comerciale care navigau pe Dunăre, efectuând bombardamente la Bechet, (10/22 mai), Corabia (13/25 mai), Nicopole (14/26 mai), Corabia (21mai/2 iunie), precum și asupra unor lucrări de fortificație de la Florentin (12/24 mai) și vizavi de Corabia (14/28 mai).

La 15/27 mai³⁹, domnitorul Carol I după ce a inspectat bateriile de la Calafat, a mers la bateria „Carol I”, ocupată de bateria 6, comandată de căpitanul Zănescu, din Regimentul 1 artilerie și a ordonat deschiderea focului asupra Vidinului. La ora 19 și 30 minute, s-a deschis focul, semnalul fiind dat de tunul 1 din bateria „Carol I”, apoi

³⁹ Cf. General de divizie adjutant St.I Fălcoianu – op. cit. - în **România Militară**, nr. 43, septembrie 1894, pag. 265; vezi și A.P. Alessi, Massim Pop – **Resbelul oriental ilustrat** – Graz, 1878, Ed. Paul Cieslar, pag. 397

Monumentul Independenței din Craiova, inaugurat în anul 1913 și dărâmat (topit) în anul 1948.

Monumentul poate fi considerat un omagiu adus Artileriei române, înfățișând opt personaje, din care șapte artileriști: Domnitorul Carol I, maiorul Iacob Lahovary, șeful operațiilor din Marele Cartier General, căpitanul Zănescu, comandantul bateriei „Carol I” de la Calafat și patru servanți la două tunuri; soclul monumentului reconstituie o porțiune din parapetul bateriei „Carol I” de la Calafat¹

(Vezi. Valeria Bălescu – Monumentul Independenței din Craiova – Magazin istoric nr. 5 (482), mai 2007, pag. 22-25; *** - Serbarea desvelirii Monumentului Independenței la Craiova - în Revista Armatei, ianuarie 1914, pag. 14-32)

a tras tunul 1 din bateria „Mircea” și tunul 1 din bateria „Elizabeta”. Turcii au răspuns după a doua lovitură, duelul de foc durând o oră, 5 obuze turcești căzând în bateria „Carol I”. În timp ce bateria a lansat prima lovitură asupra Vidinului, Domnitorul Carol I a rostit celebrele-i cuvinte: „*Asta-i muzica ce-mi place!*”⁴⁰. Peste ani, artileriștii au organizat anual, la 15 mai, conform hotărârii frunțașilor artileriei la marea întrunire a tunarilor de la Arsenalul de construcții al armatei din 28 septembrie 1895, „Sărbătoarea Întâiului Tun”⁴¹.

La 23 mai/4iunie bateriile de artilerie de la Calafat au răspuns cu foc la tragerile bateriilor turcești de la Vidin, care voiau să împiedice amenajarea redutei „Independența”, iar a doua zi o baterie de la Islaz a respins o navă otomană ce încerca bombardarea localității. Peste numai o săptămână, la 31 mai/12 iunie bateriile de la Islaz au bombardat o concentrare de trupe otomane din zona Nicopole-Samovit, iar

⁴⁰ Cf. T.C. Văcărescu, locotenent-colonel în rezerva armatei – **Luptele românilor în resbelul din 1877-1878** – vol. I, București, Tipografia Curții Regale, 1886, pag. 88;

⁴¹ Cf. *** - **Întâiul Tun** – în **Revista Artileriei**, mai 1900, pag. 259-263;

pe 3/15 iunie artileria de la Ciuperceni a bombardat o coloană otomană, în timp ce bateriile de la Bechet au tras asupra unei coloane turcești ce se deplasa de la Rahova la Nicopole. Premergător debarcării trupelor ruse în Bulgaria, artileria română a bombardat Vidinul la 6/18, 10/22 și 12/24 iunie, Lom Palanka și Vidin la 25 iunie/6 iulie și 26 iunie/7 iulie, pozițiile de peste Dunăre de la Turnu Măgurele la 30 iunie/12 iulie și Rahova la 10/22 iulie. În duelul de artilerie din 11-14 iunie, a căzut prima jertfă a artileriei în războiul de independență, sergentul Constantin Popescu din bateria 1, comandant locotenentul Elefterie Dănescu/Regimentul 1 artilerie, care a executat foc din bateria „Ștefan cel Mare”⁴². Pe monumentul ridicat în anul 1882 în memoria eroului, pe o placă de marmură se află înscrisă următoarea inscripție: „În amintirea primului oștean căzut în Războiul româno-ruso-turc. 17 mai 1877. Serg. Popescu Constantin”.

2.2. Acțiunile artileriei române pentru sprijinul cu foc al unităților Armatei ruse la forțarea Dunării și cucerirea cetății Nicopole (9/21 spre 10/22 iunie - 3/15 iulie)⁴³

Operația principală de debarcare a trupelor rusești pe malul de sud al Dunării s-a efectuat în noaptea de 14/26 spre 15/27 iunie în zona Zimnicea-Șistov, după ce în noaptea de 9/21 spre 10/22 iunie, în scop de diversiune, avusese loc forțarea Dunării în zona Galați-Măcin. Trupele române au sprijinit forțarea Dunării prin acțiuni de pază, sprijin cu focul infanteriei și al artileriei sau mișcări tactice de trupe, de-a lungul frontului.

În perioada 14/26-16/28 iunie artileria română a participat alături de cea rusă la executarea unui intens bombardament asupra pozițiilor otomane aflate de-a lungul Dunării, de la Vidin, Rahova, Măgura și Nicopole. Încă din seara zilei de 14/26 iunie bateria 1, comandată de locotenentul I. Dănescu și bateria 3, comandată de căpitanul Lupașcu/Regimentul 3 artilerie, aflate în poziții de tragere la Islaz, au deschis focul asupra artileriei turcești de la Somovit, iar în zilele următoare au participat la bombardarea cetății Nicopole.

La 15/27 iunie 2 baterii din Regimentul 3 artilerie, din divizionul „Alexandru Fălcoianu”, împreună cu trupe de infanterie au protejat trecerea peste Dunăre și

Tun „Krupp” calibru 87 mm, model 1875 în Bateria „Carol” de la Calafat din bateria 6 (căpitan Zănescu)/ Regimentul 1 Artilerie
Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 181

⁴² Cf. Colonel dr. Florian Tucă, Mircea Cociu, dr. F. Chirea – **Bărbăți ai datoriei 1877-1878. Mic dicționar** – Ed. Militară, București, 1979, pag. 216-217;

⁴³ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 46-53;

concentrarea la Turnu Măgurele a pontoanelor rusești pregătite pentru forțare. Începând cu 20 iunie/2 iulie Divizia 4 infanterie, comandată de generalul George Manu a preluat de la ruși sectorul cuprins între Olt și localitatea Flămânda. Artileria, formată din bateria 1, comandată de căpitanul Alexandrescu, bateria 5, comandată de căpitanul Dănescu/Regimentul 3 artilerie și bateria 4, comandată de căpitanul Șomănescu/Regimentul 4 artilerie din divizionul „*Alexandru Fălcoianu*”, a ocupat la 27 iunie/9 iulie, poziții de tragere în raionul orașului Turnu Măgurele. La 30 iunie/12 iulie bateriile românești au executat un eficient foc asupra bateriilor turcești de la Nicopole, remarcându-se bateriile comandate de căpitanul Șomănescu și căpitanul Alexandrescu. Atacul cetății Nicopole executat de trupele rusești la 3/15 iulie a fost precedat de o pregătire de foc executată de artileria rusă și română, iar la 4/16 iulie, când a fost cucerită cetatea, bateriile divizionului „*Alexandru Fălcoianu*” și bateria 3, comandată căpitanul Lupașcu/Regimentul 3 artilerie aflată la Islaz au sprijinit continuu trupele ruse, lovind artileria și trupele inamicului ⁴⁴.

După prima bătălie de la Plevna (8/20 iulie), pierdută de ruși, la cererea acestora, Domnitorul Carol I a aprobat ca trupele române să preia cetatea Nicopole, Divizia 4 infanterie trecând Dunărea, cu forțele principale, la 16/28-18/30 iulie. Aceasta a ocupat Nicopole precum și poziții spre vest, formând un cap de pod destinat să faciliteze în viitor trecerea Armatei Române în Bulgaria.

După cel de-al doilea atac rus asupra Plevnei (18/30 iulie), de asemenea pierdut, Divizia 4 infanterie (din 20 iulie/1 august comandată de colonelul Alexandru Angheliescu) a avut la 24 iulie/5 august, toate trupele la sud de Dunăre și a constituit, concomitent cu păstrarea Nicopole, o linie defensivă spre Rahova și Plevna, trupele române supraveghind vestul râului Vid, de la Dunăre până la Riben și Breslanița (circa 10 km nord Plevna).

3. Acțiunile artileriei pentru sprijinul cu foc al unităților române în luptele de la Plevna (26 august/7 septembrie - 28 noiembrie/10 decembrie)

*3.1. Acțiunile artileriei române în cea de a treia bătălie de la Plevna (26 august/7 septembrie – 1/13 septembrie)*⁴⁵

La 23 iulie/4 august Armata Română a fost reorganizată în *armata de operații* și în *corpul de observație*.

Armata de operații, cu misiunea de a desfășura acțiuni de luptă la sud de Dunăre, avea artileria structurată astfel:

- la Divizia 3 infanterie bateria 1, bateria 2 și bateria 3/Regimentul 3 artilerie;
- la Divizia 4 infanterie bateria 4, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 3 artilerie;

⁴⁴ Cf. Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) – op. cit. –, pag. 102-105;

⁴⁵ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag.61-82; Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) – op. cit. –, pag. 106-113; vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit., pag. 185-224; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceașescu) – op. cit., pag. 684-723; General de divizie adjutant St.I Fălcoianu – op. cit. - în România Militară, nr. 45, noiembrie 1894, pag. 473-493;

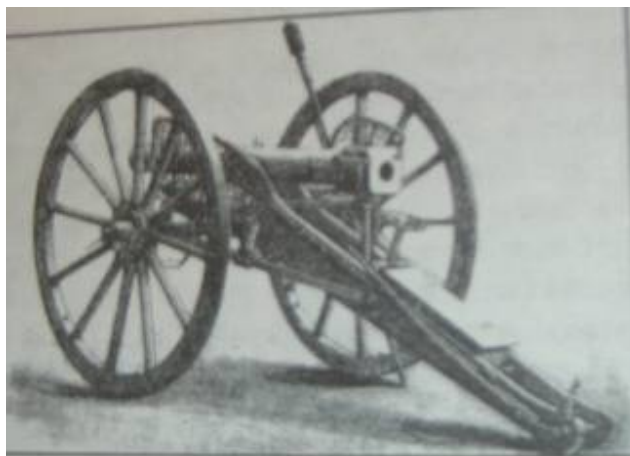
- la Divizia de rezervă bateria 1, bateria 2 și bateria 6/Regimentul 1 artilerie, bateria 1, bateria 2 și bateria 6/Regimentul 2 artilerie;
- rezerva de artilerie formată din Regimentul 4 artilerie.

Corpul de observație, cu misiunea de a interzice pătrunderea trupelor otomane la nord de Dunăre, avea artileria structurată astfel:

- la Divizia 1 infanterie bateria 3, bateria 4 și bateria 5/Regimentul 1 artilerie;
- la Divizia 2 infanterie bateria 3, bateria 4 și bateria 5/Regimentul 2 artilerie.

Armata de operații a trecut Dunărea folosind mijloace de trecere (bărci, plute, pontoane, portite, remorcate de șalupele „Bucur” și „Rândunica” sau manevrate de pontonieri) și pe podul de la Siliștioara-Măgura, construit, sub comanda directă a colonelului Eracle Arion, de compania de pontonieri comandată de căpitanul Ion Vasiliu-Năsturel, fratele locotenentului artilerist Petre Vasiliu, viitor general, în perioada 14/26 august-19/31 august. Ulterior acest pod a fost strâns și refăcut la Turnu Măgurele-Nicopole.

În perioada 12/24-14/26 august a trecut Dunărea, folosind mijloacele de trecere ale armatei ruse, pe la Turnu Măgurele-Nicopole, ca avangardă, detașamentul colonelului Constantin Formac format din Brigada de cavalerie a diviziei și Regimentul 4 călărași al Diviziei de rezervă, din care făcea parte și bateria 1/Regimentul 4 artilerie, cu misiunea de a cerceta, în principal, valea Vidului și a realiza legătura cu Divizia 4 infanterie. Între 12/24-16/28 august au trecut Dunărea cele 2 brigăzi de infanterie ale Diviziei 3 infanterie. Divizia de rezervă și alte unități ale Armatei de operații au trecut Dunărea pe podul Șilistioara-Măgura, la data de 20 august/1 septembrie în prezența domnitorului Carol I, a comandantului Armatei de operații, generalul Alexandru Cernat, a guvernului, a altor oficialități și a unui mare număr de cetățeni.

Tun „Krupp” calibru 78,5 mm, model 1868¹

Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 180

Trupele române s-au concentrat în apropiere de Plevna, astfel: Divizia 4 infanterie la Verbița, Divizia 3 infanterie la Kalișovăț-Riben, Divizia de rezervă la Breslanița-Koiulovcea. Domnitorul Carol I, comandant suprem al Armatei române și șef al Armatei de Vest ruso-română, a avut cartierul general la Poradim.

Conform planului de operații, pentru atacul asupra Plevnei, elaborat la data de 25 august/6 septembrie, Armata de operații română trebuia să atace, după o puternică și îndelungată pregătire de artilerie, dinspre nord-est și est, în spațiul dintre Verbița și Grivița spre Plevna. Pentru aceasta, Armata de operații comandată de generalul Alexandru Cernat și-a dislocat forțele astfel:

- Divizia 4 infanterie, comandată de colonelul Alexandru Anghelescu, a ocupat poziții între șoseaua Bulgăreni-Plevna și drumul Grivița-Verbița, având frontul

orientat spre fortificațiile de la Grivița; artileria diviziei a ocupat poziții de tragere pe dealul Viilor, la nord-est de satul Grivița;

- Divizia 3 infanterie, comandată de colonelul George Anghelescu, păstra pozițiile de la Riben și Kalișovăț;

- Divizia de rezervă, comandată de colonelul Mihail Christodulo Cerchez, s-a concentrat la sud de Verbița și a dat o brigadă pentru rezerva generală a Armatei de vest la Pelișat;

- Brigada de cavalerie „Rosnovanu”/Divizia 4 Infanteria făcea siguranța flancului drept, între Verbița și râul Vid.

- În cadrul Detașamentului de cavalerie româno-rus Laskarev, cu pozițiile la vest de Vid, au acționat Brigada de cavalerie, comandată de colonelul Formac, Brigada de roșiori, comandată de colonelul Crețeanu și Bateria 1 artilerie călărească, comandată de căpitanul Hepites Virgiliu/Regimentul 1 artilerie.

A treia bătălie pentru Plevna a fost precedată de o puternică pregătire de artilerie executată în perioada 26 august/7 septembrie - 29 august/10 septembrie. În prima zi au participat 98 tunuri rusești și 48 tunuri românești (numai artileria Diviziei 4 infanterie). Artileria română participantă la pregătirea de artilerie, cunoscută „Marea Baterie” de 48 tunuri comandată de colonelul Herkt⁴⁶, a cuprins bateria 1, comandant căpitanul Nicolau, bateria 2, comandant căpitanul Bereșteanu și bateria 3, comandant căpitanul Kalinderu/Regimentul 2 artilerie, bateria 1, comandant căpitanul Alexandrescu, bateria 3, comandant căpitanul Lupașcu și bateria 5 comandată de căpitanul Dănescu /Regimentul 3 artilerie, bateria 4 comandată de căpitanul Șomănescu și bateria 5 comandată căpitanul Bunescu/Regimentul 4 artilerie, care au ocupat poziții de tragere pe creasta de la nord-est satul Grivița, pe dealul Viilor, mai puțin o baterie detașată la podul de la Muselim-Selo și au executat trageri, cu rezultate slabe, asupra fortificațiilor otomane dispuse la 2200-2500 m. Totuși precizia tragerilor executate de artileriștii români a determinat comandamentul rus să ceară câteva secții române pentru întărirea bateriilor de asediu din sectorul său.

A doua zi, 27 august/8 septembrie, după ce noaptea s-au executat trageri de hărțuire, artileria ruso-română a reluat bombardarea cu un număr sporit de tunuri, artileriei românești alăturându-i-se artileria Diviziei 3 infanterie cu bateria 4 comandată de căpitanul Manolescu/Regimentul 2 artilerie, bateria 2 comandată de căpitanul Tomescu și bateria 6 comandată de căpitanul Stoica/Regimentul 3 artilerie, bateria 1 comandată de căpitanul Boteanu, bateria 3 comandată de căpitanul Crăiniceanu și bateria 6 comandată de căpitanul Georgescu/Regimentul 4 artilerie, care au ocupat poziții de tragere pe Dealul Verbiței. Și în această zi efectele bombardării au fost slabe, totuși artileria Diviziei 4 infanterie reușind să scoată din luptă tunurile turcești din reduta Grivița 1. Artileria Diviziei 4 infanterie a tras în medie 40 de lovituri de piesă de la o depărtare de 2200-2500 m, iar a Diviziei 3 infanterie de la 2800-3500 m.

În după-amiaza zilei de 27 august/8 septembrie un detașament comandat de locotenent-colonelul Voinescu, șeful de stat major al Diviziei 4 infanterie, susținut de

⁴⁶ Cf. General S. Scheletti – **Adevărul istoric asupra Plevnei** – în Revista Armatei, ianuarie 1905, pag. 5-6;

10 tunuri”, a ocupat poziție de tragere pe o înălțime din apropierea redanului cucerit cu o zi înainte, motiv pentru care va fi denumită „*Bateria de la Movilă*”. Artileria Diviziei 3 infanterie a executat trageri de la o depărtare de 2400-2500 m. Artileria română a tras în medie, câte 100 lovituri de piesă. Bombardamentul artileriei ruso-române a continuat cu intensitate și în ziua de 29 august/10 septembrie.

În ziua de 30 august/11 septembrie, ziua atacului decisiv asupra Plevnei, bombardamentul artileriei ruso-române s-a efectuat în trei reprize: prima, în zorii zilei, a doua la 14 și 30 minute, iar ultima la 15 și 15 minute, efectul neputând fi observat din cauza ceții dense. Atacul diviziilor 3 și 4 române a început concomitent, la ora 15 și 15 minute, sub acoperirea bombardamentului de artilerie.

Atacul Diviziei 3 infanterie asupra redutei Grivița 1 s-a consumat după 40 de minute, cu pierderi mari, trupele retrăgându-se spre propriile linii. Luptele au reliefat că divizia nu a atacat, de fapt, reduta Grivița 1, ci o alta, numită ulterior Grivița 2. Divizia 4 infanterie va ataca în direcția redutei Grivița 1, fiind susținută de focul bateriei comandate de căpitanul Lupașcu, „*Bateria de la Movilă*”, întărită cu secția comandată de sublocotenentul Elefterescu/bateria 2 comandată de căpitanul

General Panait Warthiade

În războiul de Independență, maior, comandant de divizion în Regimentul 2 Artilerie, ulterior șef al Statului Major Regal, comandant al Corpului 1 și 2 Armată

Bereșteanu/Regimentul 2 artilerie. Atacul s-a încheiat după 30 minute cu un eșec, și a fost reluat la ora 16 și 20 minute, sub acoperirea focului aceleiași baterii, încheindu-se din nou cu o înfrângere. Divizia 4 infanterie, îmbărbătată din liniile sale de însuși Domnitorul Carol I, a atacat din nou la ora 17, ajutată și de 2 batalioane ruse, înregistrând al treilea eșec. Al patrulea atac al Diviziei 4 infanterie a început la ora 18, reduta Grivița 1 fiind cucerită de trupele române și ruse și transformată rapid în redută de apărare împotriva atacurilor otomane. Bateria comandată de căpitanul Lupașcu, datorită pierderilor (sublocotenentul Elefterescu⁴⁸, ucis în această luptă, a fost primul ofițer de artilerie căzut la datorie în Războiul de Independență), oboselii acumulate și uzurii tunurilor va fi înlocuită de bateria 4 comandată de căpitanul Șomănescu/Regimentul 4 artilerie. După 3 atacuri otomane executate în noaptea ce a urmat și a contraatacului unor trupe române conduse de căpitanul Moise Groza, reduta Grivița 1 a fost ocupată de forțe române proaspete, în redută fiind adusă și bateria 6 comandată de căpitanul Algiu/Regimentul 2 artilerie, iar în apropiere au fost amplasate alte două baterii de artilerie.

Cea de a treia bătălie a Plevnei a constituit un semieșec, evidențiind lipsa de experiență a comandamentului și trupei, care au comis

⁴⁸ Cf. Colonel dr. Florian Tucă, Mircea Cociu, dr. F. Chirea – op. cit. – pag. 97-98;

mai multe erori, cucerirea redutei Grivița 1 reprezentând un succes incontestabil pentru Armata Română, cu efecte pozitive în atitudinea trupelor rusești, dar și în plan diplomatic. Singurul succes militar al celei de-a treia bătălii a Plevnei a fost cucerirea redutei Grivița 1 de către Armata Română și capturarea ca trofee a 5 tunuri turcești, care n-au fost împărțite cu nimeni, fiind aduse în țară și dispuse, conform ordinului domnitorului Carol I, la statuia lui Mihai-Bravu și la garda Palatului domnesc⁴⁹.

3.2. Acțiunile artileriei române pe timpul încercuirii și asedierii Plevnei (1/13 septembrie - 28 noiembrie/10 decembrie)⁵⁰

După cea de a treia bătălie a Plevnei, Consiliile de război interaliatate din 1/13 și 2/14 septembrie au concluzionat asupra necesității încercuirii complete a Plevnei și redислоcării trupelor româno-ruse. Astfel, trupele și-au păstrat, în general, vechile poziții, Armata de operații română ocupând dispozitiv între râul Vid și satul Grivița (fără reduta Grivița 1), iar Corpul de cavalerie mixt româno-rus general Krâlov, din care făceau parte și brigăzile române de cavalerie comandate de colonelul Formac, colonelul Crețeanu și colonelul Roznovanu, precum și bateria de artilerie călăreață comandată de căpitanul Hepites Virgiliu avea misiunea să interzică legăturile Plevnei cu Sofia și Rahova.

Totodată, trupele au primit misiunea să execute o susținută acțiune de fortificare a pozițiilor deținute, prin realizarea unor lucrări genistice specifice asediului. De asemenea, au avut loc schimbări în conducerea Armatei Române (locotenent-colonelul Ion Carp a fost numit comandantul artileriei de rezervă a Armatei de operații) și s-au luat măsuri de aducere la Plevna a unor unități din țară, printre care și bateria 5 comandată de căpitanul Crimineanu/Regimentul 1 artilerie aflată la Bechet.

La 6/18 septembrie trupele române, susținute de „Bateria de la Movilă”, bateria din redanul cucerit, comandată de căpitanul Algiu și 3 baterii din artileria Diviziei 3 infanterie, au executat un atac, nereușit, asupra redutei Grivița 2, după care s-a acționat pentru realizarea unor lucrări genistice pentru baza de atac asupra redutei, fiind aduse noi unități din țară, printre care și bateria 3 comandată de căpitanul Romanescu și bateria 4 comandată de căpitanul Izescu)/Regimentul 1 artilerie.

Generalul Enric Herkt

În Războiul de Independență, colonel comandantul Regimentului 3 Artilerie și al Artileriei Diviziei 4 Infanterie în luptele de la Plevna și Diviziei 2 Infanterie în luptele de la Vidin

⁴⁹ General S. Scheletti – op. cit. – în Revista Armatei, februarie 1905, pag. 78, mai 1905 pag. 293;

⁵⁰ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 83-97; vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit., pag. 229-252; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceașescu) – op. cit., pag. 723-743;

În această perioadă pe frontul de la Plevna acțiunile de luptă s-au rezumat doar la schimburi de focuri, dueluri de artilerie și confruntări de patrulare, cel mai important eveniment fiind încercarea turcilor de recucerire a redutei Grivița 1 la data de 26 septembrie/8 octombrie, respinsă de trupele române.

La 11/23 septembrie comandamentul român a constituit Detașamentul independent dintre Vid și Isker, comandat de colonelul Slăniceanu, care a cuprins, mai târziu, și 2 baterii de artilerie, având misiunea de a consolida flancul drept al trupelor române de la Plevna și a apăra comunicația cu Nicopole, unde se afla podul de pontoane pe care se făcea aprovizionarea Armatei de operații. Ulterior a primit și misiunea de a supraveghea la vest de râul Isker mișcările trupelor otomane din Rahova și împrejurimi.

Din dorința comandamentului român de a devansa posibilele atacuri ruse cu trupe aduse din imperiu, Divizia 4 infanterie a declanșat la 7/19 octombrie, ora 13 și 30 de minute, după o scurtă pregătire de artilerie, un atac asupra redutei Grivița 2, din păcate nereușit. La ora 18 și 30 de minute, după ce artileria română, sprijinită acum și de baterii rusești, și-a reluat tragerea asupra redutei, Divizia 4 infanterie a executat un nou atac, dar tot fără succes. Acest eșec a determinat comandamentul român să procedeze la o serie de dislocări de trupe, la înprospătarea efectivelor și înlocuirea unor ofițeri în funcțiile de comandă. Astfel, Divizia 4 infanterie a fost înlocuită în linia întâi de Divizia de rezervă (devenită Divizia 2 infanterie) și dislocată la Verbița în rezerva Armatei de operații. S-a decis aducerea unor efective proaspete din țară. Colonelul Alexandru Anghelescu, comandantul Diviziei 4 și șeful său de stat major au fost transferați la Corpul de observație de la Calafat. La comanda Diviziei 2 infanterie au fost numiți generalul Dimitrie Racoviță și colonelul Emanoil Boteanu.

Consiliul de război interaliat din 11/23 octombrie a stabilit să se înceapă anihilarea rezistențelor otomane din nord-vestul și vestul Plevnei pentru încercuirea completă a Plevnei, urmând ca gruparea otomană să fie atacată în mai multe puncte concomitent. La 12/24 octombrie trupe de cavalerie româno-ruse au atacat localitățile Gorni Dubnik, pe care au și cucerit-o, Gorni Etropol, Dolni Etropol și Opanez, iar la Plevna, după un bombardament viguros de artilerie, s-au simulat atacuri împotriva redutei Grivița 2. În perioada 13/25-15/27 octombrie atacurile împotriva forțelor otomane, precedate de bombardamente de artilerie, au continuat cu mai multă vigoare, reușindu-se cucerirea localităților Teliș și Dolni Dubnic și ocuparea localității Gorni Dubnic, iar Detașamentul Slăniceanu a cucerit la 16/28 octombrie localitatea Vidin, deschizându-i calea spre Rahova. Astfel la 19/31 octombrie s-a realizat încercuirea completă a Plevnei.

General Alexandru Tell

În Războiul de Independență, maior, comandant de divizion în Regimentul 2 Artilerie, ulterior șef al Artileriei Corpului 2 Armată, comandant al Diviziei 1 Infanterie.

După încercuirea Plevnei, trupele ruso-române au continuat să execute lucrări genistice construind redute, șanțuri de apărare, puncte de observare, poziții pentru bateriile de artilerie. Trupele române au efectuat dislocări de trupe, în ultima decadă a lunii octombrie ocupând, după cucerirea localității Susurlu (29 octombrie/10 noiembrie), un front continuu de la Grivița până la Dolni Etropol. Dispozitivul trupelor române era următorul: Divizia 2 infanterie comandată de colonelul Cerchez, având 27 tunuri și 4 mortiere, de la Grivița până la vest Bukov; Divizia 3 infanterie comandată de colonelul George Anghelescu, având 30 piese de artilerie, de la valea Bukovului până în dreptul satului Susurlu; Divizia 4 infanterie comandată de generalul Racoviță, având 24 de tunuri, de la râul Vid până la Dolni Etropol. Între divizia 3 și divizia 4, de la Susurlu la Vid, se aflau în dispozitiv, cu frontul spre Opanez, brigăzile de infanterie comandate de colonelul Sachelarie și colonelul Borănescu.

3.3. Acțiunile artileriei române în cea de a patra bătălie de la Plevna (28 noiembrie/10 decembrie)

La 22 noiembrie/4 decembrie s-a procedat la o nouă organizare a Armatei Române, astfel: *Corpul 1 de operații* comandat de generalul Alexandru Cernat, aflat în dispozitiv la Plevna, în compunerea Armatei de operații; *Rezerva Marelui Cartier General*; *Corpul 2 de operații* comandat de generalul Nicolae Haralambie, format din Divizia 1 comandată de colonelul Dimitrie Lecca, care acționa în Bulgaria, având bateria 3, bateria 4 și bateria 5/Regimentul 2 artilerie și Divizia 2 comandată de colonelul George Slăniceanu, care acționa pe malul românesc al Dunării, cu 2 baterii de artilerie, 8 baterii de coastă și 3 baterii active de pompieri. Începând cu 22 noiembrie/4 decembrie, Divizia 1 comandată de colonelul Lecca/Corpul 2 de operații a fost dislocată la Lom Palanka pentru a asigura flancul drept al trupelor române.

General Nicolae Stoica
În Războiul de Independență,
căpitan, comandant de baterie
în Regimentul 3 Artilerie;

General Constantin Coandă
În război comandant de secție în Regimentul 1 Artilerie va ajunge general de corp de armată, inspector general al artileriei, președinte al guvernului și ministru de externe al României în perioada 24 octombrie-29 noiembrie 1918; comandant de secție în Regimentul 1 Artilerie va ajunge general de corp de armată, inspector general al artileriei, președinte al guvernului și ministru de externe al României în perioada 24 octombrie-29 noiembrie 1918;

La 28 noiembrie/10 decembrie, trupele otomane reorganizate pe două divizii (1 și 2), au început ieșirea din încercuire, atacând cu Divizia 1 în lungul drumului Plevna-Gorni Etropol, iar Divizia 2 evacuând treptat fortificațiile din estul, sud-estul și nord-estul Plevnei.

Asupra flancului drept al Diviziei 1 otomane au executat foc precis bateria 2 comandată de căpitanul Grămățescu/Regimentul 1 artilerie și bateria 1 comandată de căpitanul Alexandrescu/Regimentul 3 artilerie. În acest timp, trupele române, sesizând retragerea trupelor otomane din reduta Grivița 2 au ocupat-o și au trecut la urmărirea trupelor Diviziei 2 otomane, către ora 9 și 30 de minute, Plevna fiind ocupată de Divizia 2 infanterie comandată de colonelul Cerchez. Către ora 14 rezistența otomană a încetat, după aflarea veștii rănirii și, apoi, predării lui Osman pașa, comandantul trupelor otomane de la Plevna. La primirea mesajului de capitulare al lui Osman pașa, colonelul Cerchez, însoțit de mai mulți ofițeri români, printre care coloneii Eracle Arion și Enric Herkt, s-au îndreptat spre adăpostul acestuia pentru discutarea condițiilor de capitulare. Neavând instrucțiuni în acest sens, colonelul Cerchez l-a informat pe generalul rus Ganețki, în sectorul căruia se întâmpla evenimentul, care sosind la adăpostul lui Osman-pașa și ignorând prezența ofițerilor români (colonelul Cerchez l-a salutat politicos doar pe Osman-pașa, după care a plecat⁵¹) a primit sabia comandantului turc, semnificând capitularea. Către ora 15, Domnitorul Carol I, însoțit de Statul Major român a intrat în Plevna, cam în același timp cu marele duce Nicolae, comandantul armatei ruse din Balcani.

Căpitan Gheorghe Lupașcu

În război a comandat bateria 3/Regimentul 3 Artilerie, renumita „Baterie de la Movilă”; a scris lucrarea de memorii „Amintiri din războiul Independenței. 1877-1878” (1915)

După capitularea Plevnei, Armata de Vest ruso-română s-a desființat, Armata Română îndreptându-și eforturile către vest, pentru cucerirea cetăților Vidin și Belogradcik.

4. Acțiunile artileriei pentru sprijinul cu foc al unităților române în luptele de la Rahova (16/29 octombrie – 9/21 noiembrie)

Detașamentul comandat de colonelul Slăniceanu, constituit la 11/23 septembrie, înainte de încercuirea Plevnei, cu misiunea de a apăra pozițiile trupelor române între râurile Osmol și Vid, a fost reorganizat după încercuirea completă a Plevnei și, la 3/15 noiembrie, a primit misiunea să cucerească Rahova, fiind sprijinit și de Detașamentul de cavalerie româno-rus Meyendorf. Artileria Detașamentului „Slăniceanu”⁵² a fost format din bateria 3 comandată de căpitanul Kalinderu, bateria 4 comandată de căpitanul Manolescu și bateria 5 comandată de căpitanul Borănescu/Regimentul 2 artilerie și bateria 3 artilerie teritorială (4 tunuri „la Hitte”). În Detașamentul Meyendorf s-a aflat și bateria 1 comandată de căpitanul Hepites

⁵¹ Cf. General Eracle Arion – 28 noiembrie 1877 - în Revista Armatei, noiembrie 1903, pag. 633-637; vezi și General S. Scheletti –op. cit. – în Revista Armatei, noiembrie 1906, pag. 931-934;

⁵² Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag.105;

⁵³/Regimentul 1 artilerie. Totodată, pentru sprijinul detașamentului, Corpul de observație de la Calafat a dispus la Bechet bateria 3 comandată de căpitanul Romanescu și bateria 4 comandată de căpitanul Izescu/Regimentul 1 artilerie.

Detașamentul „*Slăniceanu*” a început deplasarea spre Rahova la 5/17 noiembrie și după ocuparea localităților Leskoveț și Selanovcea a realizat încercuirea trupelor otomane de la Rahova. În cadrul dispozitivului pentru atacul din 7/19 noiembrie 1877, artileria a ocupat poziții de tragere pe comunicația Rahova-Selanovcea și la nord de Leskovăț, iar bateria 3 artilerie teritorială la Hârleț. Bateria 1 comandată de căpitanul Hepites a ocupat poziție de tragere la vest de Rahova.

Atacul Rahovei din 7/19 noiembrie a început la ora 7, pe o ceață densă, și s-a încheiat către ora 17 cu un eșec, în ciuda eroismului dovedit de trupe. Artileria detașamentului a deschis focul imediat după ce artileria otomană a început să tragă asupra trupelor române, iar cea de la Bechet la ora 9 și 15 minute, bombardamentul continuând sistematic toată ziua. În vestul Rahovei, atacul a început la ora 9 și 30 de minute fiind susținut și de focul bateriei 1 comandată de căpitanul Hepites. În aceeași zi, o baterie formată din 3 mortiere și 3 tunuri Krupp calibru 87 mm din bateria 3 comandată de căpitanul Romanescu/Regimentul 1 artilerie sub comanda maiorului Nicolae Dimitrescu-Maică, comandantul Flotilei de Dunăre, a scufundat monitorul otoman „*Podgorița*”, adăpostit în apropierea ostrovului Chiftele, după cea de a 77-a lovitură.

În ziua de 8/20 noiembrie trupele Detașamentului „*Slăniceanu*” au rămas în expectativă, fiind activă doar cavaleria prin acțiuni de cercetare. Pe 9/21 noiembrie, la ora 5, înainte de ridicarea întinericului, trupele române de la podul de peste Ogost (sud-est Hârleț) au fost atacate, în scop de diversivune, de avangarda unei coloane turcești ce părăsise Rahova. Pe timpul luptelor purtate de trupele române, sprijinite și de bateria 1 comandată de căpitanul Hepites, coloana turcească a trecut râurile Skit și Ogost în aval de acest pod, îndreptându-se către Vidin. Ulterior, trupe din Regimentul 2 roșiori au intrat în Rahova, urmate la puțin timp de trupe din Corpul de observație, conduse de însuși comandantul acestora, generalul Lupu, care au trecut Dunărea pe pontoane remorcate de o șalupă, și care, la ora 9 au ocupat Rahova și fortificațiile înconjurătoare. Trupele generalului Lupu au fost urmate de generalul Meyendorf și trupe de ulani, și, la ora 12 și 30 de minute de colonelul Slăniceanu și trupe din detașamentul său. Astfel, la 9/21 noiembrie 1877, Rahova a fost ocupată și nu cucerită, generalul Lupu fiind numit guvernator al acesteia. Trupele Detașamentului Slăniceanu, reorganizate la 12/24 noiembrie, în Divizia 3 comandată de generalul Angheliescu, au menținut contactul cu trupele otomane, la sfârșitul lunii noiembrie ocupând zona Lom Palanka, Cerovina și Koslodui⁵⁴.

⁵³ Vezi colonel Gh. Bejancu, locotenent-colonel I. Ceașescu, locotenent colonel V. Mocanu, colonel C. Olteanu – **Asalt la redute. Eroii ai războiului pentru independență** – Ed. Militară, București, 1969, pag. 192-195;

⁵⁴ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag.106-112; vezi și Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) – op. cit., pag. 256-274; Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceașescu) – op. cit., pag. 744-761;

5. *Acțiunile artileriei române pentru sprijinul cu foc al unităților române în luptele de la Vidin-Belogradcik (30 noiembrie/12 decembrie - 11/23 februarie 1878); retragerea artileriei din Bulgaria*

După victoria de la Plevna, trupele române s-au detașat de cele ruse și, conform hotărârii ultimului consiliu de război interaliat din 30 noiembrie/12 decembrie, au dezvoltat acțiuni ofensive în zona Vidin-Belogradcik.

La 5/17 decembrie a fost statuată o nouă organizare a Armatei Române și s-au numit noi comandanți, astfel ⁵⁵ :

- *Corpul de vest*, comandată de generalul de brigadă Nicolae Haralambie (șef al artileriei fiind colonelul Iulius Dunca) format din Divizia 1 infanterie, comandată de colonelul Dimitrie Lecca, Divizia 4 infanterie comandată de generalul George Angheliescu și Divizia 5 infanterie, de rezervă, comandată de colonelul George Slăniceanu aflată în zona Calafat, cu misiunea de a desfășura acțiuni ofensive în zona Vidin-Belogradcik. Din 17/29 decembrie va subordona și Divizia 2 infanterie;

- *Divizia 3 infanterie* comandată de generalul Dimitrie Racoviță, având misiunea de a escorta prizonierii turci de la Plevna; ulterior va înlocui trupele ruse de acoperire de pe Dunăre din sectorul Giurgiu-Călărași;

- *Divizia 2 infanterie* comandată de generalul Mihail Cerchez, având misiunea de a asigura serviciul de garnizoană temporară la Plevna, apoi la Nicopol și Rahova;

- *Rezerva Marelui Cartier General*.

Artileria română era structurată astfel: Divizia 1 infanterie (șef al artileriei era locotenent-colonel Alexandru Horbatschi) subordona Regimentul 2 artilerie (6 baterii) și 1 baterie de artilerie teritorială ; Divizia 4 infanterie (șef al artileriei era locotenent-colonel Dimitrie Dimitrescu-Maică) subordona bateria 1, bateria 2, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 1 artilerie; Divizia 5 infanterie (șef al artileriei colonel Alexandru Angheliescu) subordona bateria 3 și bateria 4 /Regimentul 1 artilerie și 8 baterii de coastă de la Calafat; Divizia 3 infanterie (șef al artileriei colonel Nicolae Dabija) subordona Regimentul 4 artilerie; Divizia 2 infanterie (șef al artileriei colonel Enric Herkt) subordona Regimentul 3 artilerie.

În jurul datei de 25 decembrie 1877/6 ianuarie 1878, după marșul început curând după capitularea Plevnei, unitățile Corpului de vest au intrat în raioanele de concentrare, iar în perioada 2/14-11/23 ianuarie au realizat dispozitivul de încercuire a Vidinului, astfel⁵⁶: Divizia 4 infanterie, la flancul drept, de la Dunăre până la pârâul Belarada, pentru a bloca comunicația Vidinului cu zona de sud; Divizia 1 infanterie, în centru, de la pârâul Belarada până la pârâul Topolovița, pentru a bloca comunicațiile dinspre vest către Vidin; Divizia 2 infanterie (numai cu Brigada 2 infanterie, Brigada 1 infanterie luptând la Belogradcik) de la pârâul Topolovița până la pârâul Delena; în continuare de la pârâul Delena până la Dunăre au fost dispuse trupe de cavalerie și Brigada de roșiori din rezerva Marelui Cartier General; pe malul românesc al Dunării, de la Calafat la Ciuperceni s-au aflat trupele Diviziei 5 infanterie.

⁵⁵ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag.123-124, 299;

⁵⁶ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 131;

Dispozitivul artileriei la 11/23 ianuarie era următorul⁵⁷: la *Divizia 4 infanterie* bateria 1, comandant căpitanul Hepites, bateria 2, comandant căpitanul Grămătescu, bateria 5, comandant căpitanul Crimineanu și bateria 6, comandant căpitanul Zănescu/Regimentul 1 artilerie au ocupat poziții de tragere în zona Vidbol, Bukovița; la *Divizia 1 infanterie* bateria 1, comandant căpitanul Nicolau, bateria 2, comandant căpitanul Bereșteanu și bateria 3, comandant căpitanul Kalinderu/Divizionul „*Maior Tell Alexandru*”/Regimentul 2 artilerie au ocupat poziții de tragere în zona sud Belarada pentru a ataca satul Tatargic, iar bateria 4, comandant căpitanul Manolescu, bateria 5, comandant căpitanul Borănescu și bateria 6 la care asigura comanda locotenentul P.St.Vasilie/Divizionul „*Maior Warthiade Panai*”/Regimentul 2 artilerie au ocupat poziții de tragere în zona nord Belarada pentru a ataca Novoselți; la *Divizia 2 infanterie* bateria 2, comandant căpitanul Tomescu și bateria 4, comandant locotenentul Rafail/Regimentul 3 artilerie au ocupat poziții în zona Dâncovița, bateria 1 la Gâncova, bateria 5 la Cuilovcea, iar bateria 4, comandant căpitanul Lupașcu și bateria 6, comandant căpitanul Stoika au participat cu Brigada „*colonel Cantilli*” la asedierea Belogradcikului; la *Divizia 5 infanterie*, bateria 3, comandant căpitanul Romanescu a ocupat poziție de tragere la Ciuperceni, bateria 4, comandant căpitanul Izescu la Calafat (bateria „*26 Aprilie*”), iar bateriile de coastă la Calafat.

Atacul împotriva centurii exterioare de fortificații ale Vidinului (aliniamentul Tatargik, Rupcea, Rainovcea, Smârdan, Inova și Kapitanovcea) a început pe 12/24 ianuarie 1878, la ora 7 dimineța, printr-un susținut bombardament de artilerie de o jumătate de oră, urmat de atacul infanteriei. Trupele române, susținute permanent cu foc de artilerie, au reușit să cucerească Tatargikul după o jumătate de oră (Divizia 4 infanterie), și, către orele prânzului, localitățile Rupcea și Rainovcea (Divizia 1 infanterie). Cele mai puternice lupte s-au dat în sectorul Diviziei 3 infanterie pentru cucerirea localităților întărite Smârdan, Inova și Kapitanovcea. Atacul Diviziei 2, precedat de o pregătire de artilerie de 2 ore (bateria 2 și bateria 4/Regimentul 3 artilerie, bateria 1 și bateria 2/Regimentul 1 artilerie), întrerupt de ceața densă, a fost reluat la ora 14 și 20 de minute, iar în jurul orei 16 și 30 de minute a fost finalizat prin cucerirea celor 3 redute de la Smârdan, a satului Inova și capturarea, printre altele, a 4 tunuri Krupp calibru 87 mm cu o importantă cantitate de muniție (au fost folosite ulterior la asedierea Vidinului). Încercuirea completă a Vidinului s-a realizat pe 14/26 ianuarie, după respingerea încercării otomanilor de recucerire a Tatargikului și cucerirea de către forțele române a localităților Kapitanovcea, Kerimberg, Ceiselo și Kutova.

După încercuirea completă a Vidinului, la 15/27 ianuarie a început bombardarea cetății de către artileria română, care s-a desfășurat zilnic până la 20 ianuarie/1 februarie, când s-au desfășurat fără succes tratative de capitulare și, apoi neîntrerupt până la 23 ianuarie/4 februarie, când s-a primit știrea încheierii armistițiului de la Adrianopol (în perioada 15/27 ianuarie-22 ianuarie/3 februarie cele 4 tunuri Krupp capturate de la turci pe 12/24 ianuarie, deservite de artileriști români

⁵⁷ Cf. Petre Vasiliu-Năsturel – op. cit. - / *Revista Artileriei*, an XX, septembrie 1906, pag. 728-731;

sub comanda sublocotenentului Mareș George din bateria 4, comandant căpitanul Rafail/Regimentul 3 artilerie a executat trageri asupra bateriei turcești de la Ciflic, cu toată muniția capturată - 606 proiectile).

Concomitent cu atacurile de la Vidin, Brigada 1 infanterie „*Cantilli*”, susținută de bateria 4, comandant căpitanul căpitan Lupașcu și bateria 6, comandant căpitanul Stoica/Regimentul 3 artilerie a asediat Belogradcikul, cele mai intense bombardamente având loc în perioada 11/23-17/29 ianuarie.

În perioada 23 ianuarie/4 februarie - 12/24 februarie trupele române s-au retras în cantonamente, iar la 12/24 februarie, în urma semnării convenției româno-otomane de către colonelul Ștefan Fălcoianu și Mehmet Izzet pașa, trupele turcești au părăsit Vidinul defilând prin fața generalului Gheorghe Manu, iar trupele române, printre care și Regimentul 2 artilerie, au intrat în Vidin. Colonelul Herkt, numit pentru inventarierea armamentului și muniției otomanilor din cetate, a numărat 55 guri de foc ghintuite, 147 neghintuite, 1000 arme portative și o însemnată cantitate de muniție⁵⁸.

Operația de escortare a prizonierilor turci de către Divizia 3 infanterie a început la 1/13 decembrie (primul convoi, ultimul, al optulea plecând la 10/22 decembrie) și s-a terminat la 2/14 ianuarie 1878 (ultimul convoi, după ce primul sosise în București la 17/29 decembrie 1877). Apoi Divizia 3 infanterie a preluat de la ruși apărarea pe Dunăre în sectorul Giurgiu, Oltenița, Călărași. Regimentul 4 artilerie a desfășurat 3 baterii la Călărași, iar alte trei s-au îndreptat spre Craiova, de unde, după o scurtă refacere, urmau să plece la Vidin (nu au mai ajuns intervenind armistițiul).

Artileria română a trecut Dunărea pentru revenirea în țară astfel: cele 4 baterii din Regimentul 1 artilerie trec Dunărea pe porțițe la Calafat pe 12/24 februarie; bateriile Regimentului 3 artilerie au trecut Dunărea pe 22 februarie/6 martie și 24 februarie/8 martie îndreptându-se către Craiova; bateriile Regimentului 2 artilerie au trecut Dunărea la 1/13 martie la Calafat.

După revenirea în țară, Divizia 1 infanterie, din care făcea parte și Regimentul 2 artilerie, a fost dislocată la Calafat și în împrejurimi, Divizia 2 infanterie, din care făcea parte și Regimentul 3 artilerie, a fost dislocată la Craiova și în împrejurimi, iar Divizia 4 infanterie, din care făcea parte și bateria 1, bateria 2, bateria 5 și bateria 6/Regimentul 1 artilerie a fost dislocată la Turnu Severin și în împrejurimi. Ulterior, din motive strategice, Armata Română s-a concentrat în zona Slatina, Târgoviște, Curtea de Argeș.

În cadrul inspecției trupelor reîntoarse în țară și a câmpurilor de luptă de la Vidin, Lom Palanka și Rahova efectuată în perioada 29 aprilie/11 mai-15/27 mai 1878, Domnitorul Carol I a inspectat și Regimentul 4 artilerie, 30 aprilie/12 mai, la Pitești, Regimentul 2 artilerie, 1/13 mai, la Slatina, Regimentul 3 artilerie, 2/14 mai, la Craiova, bateriile Regimentului 1 artilerie dislocate la Turnu Severin și cele de coastă de la Calafat, cuprinse în Divizia 4 și Divizia 5 (de rezervă). În cadrul inspecției Diviziei 2 infanterie de la Craiova, Domnitorul Carol I, după trecerea în revistă a trupelor s-a întâlnit în mod special cu ofițerii și soldații Regimentului 3

⁵⁸ Cf. General Enric Herkt – **Ocuparea Vidinului de către armata română și sfârșitul Războiului de Independență** – în Revista Armatei, februarie 1899, pag. 103-114;

artilerie comandat de colonelul Eric Herkt, cărora li s-a adresat astfel ⁵⁹: „Am ținut să exprim în special mulțumirile Mele cele mai călduroase ofițerilor și bateriilor pentru purtarea lor vitează și strălucită în toate luptele cele mai importante în care mare parte din succesele armatei noastre se datorează artileriei. (...) iar de comandantul vostru colonelul Herkt, care v-a condus în luptă, vă puteți făli.”

Pe 29 iulie/10 august 1878, Domnitorul Carol I a semnat decretul de demobilizare a armatei, iar la 8/20 octombrie 1878 Armata Română și-a făcut intrarea triumfală în București. Festivitățile organizate pe platoul Băneasa au debutat cu 21 lovituri de tun, urmate de trecerea în revistă a trupelor participante la paradă de către A.S.R. Domnitorul Carol I (titlul îi fusese acordat pe 9/21 septembrie), a decorat unitățile participante la lupte, printre care și cele patru Regimente de artilerie, cu medalia „Trecerea Dunării”. A urmat defilarea pe sub Arcul de Triumf, ridicat pe locul actualului Arc de Triumf, defilarea trupelor și prezentarea trofeelor în fața Domnitorului Carol I în Piața Teatrului Național.

6. Concluzii și învățăminte din participarea artileriei române la luptele din Războiul de Independență 1877 - 1878

În timpul războiului, principala misiune a artileriei⁶⁰ a fost pregătirea de artilerie a ofensivei trupelor de infanterie, la care participa majoritatea pieselor de artilerie aflate la dispoziția unităților angajate în luptă. Durata pregătirii de artilerie a atacurilor era relativ mare, trăgându-se o mare cantitate de muniție. Pregătirea se făcea de regulă ziua, dar au fost și cazuri când s-a desfășurat noaptea. Ulterior s-a realizat sprijinul cu foc al trupelor atacatoare, care a îmbrăcat două forme principale: concentrarea focului asupra rezervelor inamice și a artileriei acestuia și sprijinul nemijlocit sau de însoțire al trupelor. De asemenea, artileria a mai îndeplinit misiuni de luptă cu artileria inamică, de hărțuire, de distrugere a fortificațiilor și chiar de luptă pe Dunăre împotriva navelor de război ale inamicului.

Pentru a suplini impedimentul bătăii scurte a tunurilor, bateriile de artilerie au fost instalate, de regulă, în apropierea pozițiilor inamice, în unele situații chiar în fața infanteriei proprii, fiind însă și situații când s-a tras de la distanțe mari. De regulă artileria a executat misiuni prin ochire directă, dar au fost și situații când s-au efectuat amenajări genistice, mai ales la pregătirea de artilerie, iar noaptea se retrăgea în bivuac, undeva mai înapoi.

Mobilitatea a fost corespunzătoare, tunurile fiind tractate de atelaje formate din 6 cai, ocuparea/părăsirea pozițiilor de tragere făcându-se, de regulă, în galop.

Aprovizionarea cu muniție a fost bună, artileria având în organizarea sa câte o coloană de muniție la fiecare regiment. Consumul de muniție a fost destul de mare. Astfel, bateria 3, comandant căpitanul Lupașcu)/Regimentul 3 artilerie, cea mai solicitată, a tras în medie câte 1374 lovituri de piesă, iar bateria 5 din același regiment

⁵⁹ Cf. Petre Vasiliu-Năsturel – op. cit. – în Revista Artileriei, an XX, septembrie 1906, pag. 778;

⁶⁰ Cf. Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) – op. cit. -, pag. 127-128;

856 lovituri⁶¹. Bateria 1, comandant căpitanul Lupașcu Nicolau/Regimentul 2 artilerie, a tras în ziua de 30 august/11 septembrie, ziua atacului decisiv asupra Plevnei, 657 lovituri, iar bateria 2, comandant căpitanul Lupașcu Grămățescu/Regimentul 1 artilerie, a tras în aceeași zi asupra coloanelor otomane masate în fața podului de peste Vid, 600 de obuze.

În general, artileria a acționat în cea mai mare parte a timpului pe subunități, baterii și chiar secții, acțiunea lor fiind coordonată de comandanții de divizioane și chiar de șefii artileriei diviziilor, care erau comandanții regimentelor de artilerie.

Ofițerii de artilerie, ca de altfel și trupa, au dovedit o bună pregătire⁶², apreciată atât de observatorii străini, cât și de aliații ruși (pe 27 august/8 septembrie o baterie românească a fost detașată pentru a asigura reglajul tragerii artileriei ruse la Plevna, misiune îndeplinită până la cucerirea Plevnei).

Pentru modul exemplar de acțiune în timpul războiului 92 ofițeri de artilerie, din toate structurile (Marele Cartier General, regimentele de artilerie, bateriile fixe, Arsenal, Pulberărie, coloanele de muniție, pompierii), au fost decorați cu Ordinul „Steaua României”⁶³.

Pe câmpul de luptă, ori din cauza războiului, artileria a pierdut 81 de oameni și a dat 81 de eroi: 1 locotenent (George Paraschivescu/Regimentul 2 artilerie), 1 sublocotenent (Ion Elefterescu/Regimentul 2 artilerie), 11 sergenți, 5 brigadieri, 63 soldați. Astfel, Regimentul 1 artilerie a avut 34 eroi, Regimentul 2 artilerie 15 eroi, Regimentul 3 artilerie 13 eroi și Regimentul 4 artilerie 19 eroi.

După război, mulți dintre cei aproape 140 de ofițeri de artilerie participanți la Războiul de Independență au fost avansați în grad și au avut acces în înalte funcții din Armata României. Astfel, colonelul Eraclie Arion, șeful Serviciului artilerie din Marele Cartier General, a ajuns general de divizie, comandant al Corpului 2 Armată și al cetății București, comandând trupele participante la parada militară prilejuită de aniversarea a 25 de ani de la cucerirea Independenței. Maiorul Popescu Mihail, comandant de divizion în Regimentul 1 artilerie a ajuns general de divizie, comandant al Corpului 1 Armată, inspector general al artileriei. Maiorul Tell Alexandru, comandant de divizion în Regimentul 2 artilerie a ajuns general de divizie, comandant al Diviziei 1 infanterie, șef al artileriei Corpului 2 Armată. Maiorul Warthiadi Panait, comandant de divizion în Regimentul 2 artilerie a ajuns general de divizie, șef al Statului Major Regal, comandant al Corpului 3 și 2 Armată; locotenent-colonelul Pastia Mihail, ajutor al comandantului Regimentului 3 artilerie a ajuns general de brigadă, inspector general al artileriei; căpitanul Șomănescu, comandant de baterie în Regimentul 4 artilerie va ajunge general de brigadă, comandant al Diviziei 8 infanterie -Botoșani; căpitanul Grămățescu George, comandant de baterie în Regimentul 1 artilerie a ajuns general de brigadă, comandant al artileriei Corpului 1 Armată; locotenentul Petre Vasiliu, comandant de secție în Regimentul 2 artilerie, a ajuns general de divizie, comandant al Diviziei 1 și 2

⁶¹ Cf. General Enric Herkt – **Artileria noastră de câmp în campania din 1877-78 și învinuirile nedrepte ce i se aduc** – în Revista Armatei, mai 1898, pag. 393-401

⁶² Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 182;

⁶³ Cf. Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - op. cit. pag. 302-354;

infanterie, și a întocmit studiul „*Contribuții la istoria artileriei române*”; sublocotenentul Coadă Constantin, comandant de secție în Regimentul 1 artilerie a ajuns general de corp de armată, inspector general al artileriei, președinte al guvernului și ministru de externe al României în perioada 24 octombrie - 29 noiembrie 1918; sublocotenentul Mareș Gheorghe, comandant de secție în Regimentul 3 artilerie a ajuns colonel, fiind primul comandant al Școlii Superioare de Război. Exemplele ar putea continua.

Merită să subliniem și faptul că generalul George Manu, comandantul artileriei Armatei de operații române, primul ofițer român decorat cu „Virtutea Militară” s-a afirmat ca om politic, ocupând funcția de prim-ministru în perioada 5 noiembrie 1889-15 februarie 1891, ministru de război în perioadele 12 noiembrie 1888-4 noiembrie 1889, 22 decembrie 1904-11 martie 1906, președinte al Camerei Deputaților în perioada 1891-1895 (Ca ministru de război va contrasemna Înaltul Decret Regal nr. 2073 din 8/20 august 1889 de înființare a Școlii Superioare de Război, iar în prima sa zi de prim-ministru al României, 5/17 noiembrie, va participa la deschiderea oficială a cursurilor acestei prestigioase instituții de învățământ militar).

De asemenea, au mai deținut funcția de ministru de război: colonelul Nicolae Dabija, comandantul Regimentului 4 artilerie, în perioada 8 ianuarie-10 iulie 1879; generalul Alexandru Anghelescu, comandantul Regimentului 2 artilerie, în perioada 21 februarie 1886-4 noiembrie 1887; generalul Iacob Lahovary, șeful operațiilor din Marele Cartier General, în perioadele 21 februarie 1891-21 februarie 1894, 11 aprilie 1899-13 februarie 1901 (va deține și funcția de șef al Statului Major General în perioada 1 octombrie 1894-1 octombrie 1895).

Credem că cea mai corectă concluzie despre participarea artileriei române la Războiul de Independență este cea făcută de comandantul Armatei Române, Domnitorul Carol I, el însuși ofițer de artilerie, pe care am citat-o mai sus. Și peste ani Carol I va avea aprecieri elogioase la adresa artileriei române. Astfel, în 1902, la 25 de ani de la proclamarea Independenței, participând la ospățul de seară al artileriei de la Arsenalul Armatei, prilejuit de sărbătorirea „*Întâiului tun*” în anul 1877, regele Carol I a spus în discursul său: „*Artileria poate fi mândră de falnicul său trecut și țara, împreună cu Mine, ne putem rezema cu încredere pe această armă care și-a biruit un loc de căpetenie în armată. (...) Ridic paharul Meu în onoarea artileriei, urându-i un viitor tot așa de strălucit ca trecutul său și ca dânsa să rămână de-a pururi podoaba iubitei Mele armate.*”

CAPITOLUL III

Artileria română în timpul războiului de reîntregire a neamului

1. Situația artileriei în perioada premergătoare declanșării primului război mondial

Stadiul de dezvoltare economică a României precum și alianța sa cu Puterile Centrale au fost factori determinanți care au influențat pregătirea de război a Armatei Române și îndeosebi acțiunea de înzestrare cu armament și tehnică de luptă modernă. Cheltuielile inutile utilizate pentru lucrările de întărire a zonelor București, Galați, Focșani, Nămolosa de cca. 50.000.000 lei au făcut ca bugetul Ministerului de război să scadă de la 20-22% din bugetul general al statului, cât era în perioada 1890-1900, la 13% între anii 1900-1914⁶⁴.

Imediat după campania din 1913 în România s-au luat măsuri pentru întărirea capacității de luptă a armatei. În acest scop bugetul Ministerului de Război a fost sporit cu 20% (de la 81.600.000 lei în anul 1913 la 97.800.000 lei în 1914). Pentru exercițiul financiar 1914/1915 au fost repartizați 98.122.472 lei ceea ce reprezenta 16,3% din bugetul general. Pentru anul bugetar 1915/1916 – 97.600.000 lei (16% din bugetul general), iar pentru 1916/1917- 115 000 000 (17,8% din bugetul general). La acestea s-au adăugat numeroase credite suplimentare acordate până la 14 august 1916, care se ridicau la 838.841.215 lei⁶⁵.

Baterie de tunuri din Regimentul 7 artilerieartilerie, 1902 („Albumul Armatei Române”, 10 mai 1902)

Aceste sume au asigurat inițial, în bună măsură, nevoile Armatei Române. Odată cu izbucnirea războiului s-a impus trecerea la efective sporite de mobilizare, ceea ce a multiplicat diversele nevoi ale armatei. Ministerul de Război, al cărui titular era Ion I. C. Brătianu a elaborat planuri privind ansamblul de pregătiri și dotări ale armatei, mobilizarea și folosirea resurselor, a capacităților de producție interne disponibile, pentru satisfacerea necesităților militare⁶⁶.

În intervalul iulie 1914 - august 1916 s-au fabricat circa 400.000 de corpuri de proiectile de artilerie, 250.000 focoase, 1500 chesoane și trăsuri, 332 afeturi pentru tunuri de 53mm și 57mm și s-au reparat 3000 de chesoane și trăsuri și 160 de afeturi. Totodată s-au înființat noi comandamente, unități și servicii cum ar fi: Comandamentul destinat zonelor fortificate; Direcția Aviației din Ministerul de Război; un comandament de brigadă de artilerie grea; Corpul voluntarilor

⁶⁴ **** *România în războiul mondial 1916-1919*, vol I, (f,e), București, 1934, p.29-38

⁶⁵ Pascu, Șt, *Ce este Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1983, p. 165-168

⁶⁶ Bodea, Gh, *Armata română și Marea Unire*, Ed. Dacia Press, Cluj Napoca, 1993, p.102

automobilisti; Corpul Aviației cu 4 escadrile; 5 Școli pentru formarea și pregătirea ofițerilor în rezervă.

2. Organizarea și înzestrarea artileriei

Activitatea cea mai dificilă a fost cea a înzestrării cu armament și tehnică de luptă a armatei. Stabilimentele militare de bază (Arsenalul, Pirotehnia și Pulberăria armatei) cu toate că își sporiseră capacitatea de producție în anii neutralității, totuși, la 1 august 1916, nu erau în măsură să asigure zilnic decât 2 proiectile de fiecare tun.

Pentru ameliorarea crizei în privința necesarului de tehnică de luptă s-a impus dezvoltarea stabilimentelor militare și mobilizarea eforturilor industriei private. În cadrul acestor pregătiri s-au creat în luna aprilie 1915 „Comisia tehnico - industrială” și, la 10 noiembrie 1915, „Direcția generală a munițiilor”. Aceste organisme au avut un rol însemnat, luând decizii importante privind nevoia diversificării artileriei specializate, apariția unor noi categorii de guri de foc, cum ar fi artileria antiaeriană și chiar antitanc. În condițiile existente, soluția adoptată a constat în schimbarea destinației materialului de artilerie ce se afla în fortificații, pe unele nave militare sau chiar în depozite⁶⁷.

Pe de altă parte, alianța României cu Puterile Centrale făcuse ca majoritatea materialului de război să fie importat până în 1916 din Germania și Austria. După cum observa Constantin Kirițescu „din interesul pe care îl aveau acestea ca să ne fie sub dependența și supravegherea lor, ele au oprit dezvoltarea stabilimentelor noastre militare, care nu puteau fabrica armament și muniții pentru stocul de război”⁶⁸.

Revista de front a Regimentului 1 artilerie.
Sursa: ”Albumul Armatei Române”, 10 mai 1902

De exemplu, din cauza acestor relații, încercările României de a înzestra armata cu artilerie specializată s-au lovit întotdeauna de refuzul și protestele Austro - Ungariei, care nu dorea ca la granița muntoasă, ce ne despărțea la acea dată, să existe trupe înzestrate cu artilerie de munte.

Astfel, pentru completarea armamentului și muniției de artilerie s-au făcut masive comenzi în străinătate. S-au comandat 60 de baterii de câmp cal. 75 mm, 26 baterii de tunuri grele cal. 105 mm, 124 000 proiectile cal. 75 mm, 4000 de proiectile

⁶⁷ Atanasiu, V și colectiv, *România în anii primului război mondial*, Ed. Militară, București, 1987, p. 115-120

⁶⁸ Kirițescu, C, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, vol I, Institutul de arte grafice” România nouă”, București, 1922, p. 56-75

pentru obuzierul cal. 105 mm, 582 de puști mitraliere și 134 mitraliere⁶⁹. De asemenea, au fost demontate piesele de 53 și 57 mm, existente în zona Nămolosa, Focșani, Galați și Cetatea București, fiind transformate în stabilimente proprii, prin adoptarea de afeturi, roți și aparate de ochire corespunzătoare. Cu acestea au organizat subunități de artilerie, cu care au dotat fiecare brigadă de infanterie. O altă parte a tunurilor cal. 57 mm au fost modificate și adaptate pentru trageri antiaeriene. Acestea, împreună cu cele de 75 mm, model 1880, transformate și ele pentru trageri antiaeriene, au constituit materialul de luptă contra aeroplanelor și baloanelor folosite de inamic în campania din 1916⁷⁰.

Un alt impediment cu care s-a confruntat armata română și îndeosebi artileria, a fost gestionarea defectuoasă a problemei cartografice și al instrumentelor de orientare, care nu numai că erau insuficiente, dar erau depășite și neconforme cu realitatea din teren sau cu noile misiuni de luptă.

Considerentele care au determinat modificările structurale în cadrul Armatei Române au stat și la baza organizării și înzestrării unităților de artilerie. Noile cerințe ale câmpului de luptă, multitudinea misiunilor și rolul tot mai important al artileriei în luptă au dus la împărțirea artileriei în categorii distincte. În concordanță cu întrebuințarea diferitelor guri de foc pe câmpul de luptă și cu mărimea calibrelor au fost create următoarele categorii de artilerie: *artileria de câmp*; *artileria de munte*; *artileria de cetate*; *artileria antiaeriană*.

Artileria de câmp, în cadrul căreia, la început, s-a făcut distincția între artileria divizionară și artileria de corp de armată s-a completat treptat și cu alte categorii: artileria călăreață, artileria grea, artileria regimentară, artileria teritorială. Ea nu era înzestrată cu armament modern, iar din punct de vedere cantitativ, nu a fost suficientă pentru toate marile unități mobilizate. Diviziile române au avut în medie 3-4 guri de foc de câmp pentru un batalion, pe când diviziile germane și austriece au dispus de 6-7 guri de foc de batalion⁷¹.

Artileria de munte s-a dezvoltat mai încet în raport cu celelalte categorii de artilerie. Prima baterie de artilerie de munte a fost înființată în anul 1883, iar a doua în anul 1884. În anul 1913 a fost înființat Divizionul de tunuri de munte cal. 75 mm (Curtea de Argeș) constituit pe patru baterii. După aproape doi ani, la 1 ianuarie 1915, a fost înființat și Divizionul de tunuri de munte cal. 63 mm. În anul 1916 cele două divizioane au fost unite în Regimentul 1 artilerie munte, cu reședința la Târgu-Jiu. Fiecare divizion avea în componerea sa câte trei baterii⁷².

Artileria de cetate, denumită inițial artilerie de asediu, a fost creată ca o categorie distinctă datorită executării lucrărilor de fortificații din jurul orașului București și din zona Focșani - Nămolosa - Galați. Primele subunități, 2 companii de asediu, au fost înființate la 1 aprilie 1885. Acestea au fost atașate Regimentului 2 artilerie, care răspundea de pregătirea de luptă a militarilor, încadrarea cu efective și

⁶⁹ Ioanițiu, A, *Războiul României 1916-1918*, Vol. I, Tipografia Geniului, București, 1928, p.35-36

⁷⁰ Atanasiu, V și colectiv, *România în primul război mondial*, Ed. Militară, București, 1979, pg 20-22

⁷¹ Atanasiu, V și colectiv, *România în anii primului război mondial*, Ed. Militară, București, 1987, p. 222-230

⁷² Atanasiu, V și colectiv, *România în anii primului război mondial*, op. cit. p. 222-230

asigurarea cu cele necesare traiului și instrucției. În aprilie 1888 au mai luat ființă încă 2 companii de asediu.

Ulterior a luat ființă un batalion de asediu, subordonat tot Regimentului 2 artilerie. La 1 aprilie 1890 acestui batalion i s-au adăugat încă 2 companii, devenind unitate corp aparte. La 22 mai 1890 a luat ființă Regimentul 1 de asediu, organizat pe 2 batalioane, fiecare a câte 5 companii. Între anii 1893-1894 numărul companiilor de asediu a fost sporit la 20. Batalionul de asediu de la București s-a transformat în Regimentul 2 artilerie de asediu.

Fiecare regiment avea în componere câte 10 companii de asediu. Odată cu această restructurare s-a schimbat și denumirea de artilerie de asediu în „*artilerie de cetate*”, mai apropiată de destinația noii categorii de artilerie. În anul 1895 au luat ființă comandamentele Regiunii întărite Focșani și Cetății București. Ca urmare, Regimentul 1 artilerie de cetate a fost subordonat Comandamentului Regiunii întărite Focșani, iar Regimentul 2 artilerie de cetate a fost subordonat Comandamentului cetății București. Comandantul Comandamentului Regiunii întărite Focșani a fost generalul Mihail Pastia. La comanda Comandamentului cetății București a fost numit generalul de artilerie Eracle Arion⁷³.

În anul 1913, Regimentul 1 artilerie de cetate a fost desființat, în locul acestuia luând ființă trei divizioane independente în garnizoanele Focșani, Nămolosa și Galați. Ca urmare, Regimentul 2 artilerie de cetate a devenit Regimentul 1 artilerie de cetate.

În toamna anului 1915, cu numai un an înaintea intrării României în război s-a hotărât desființarea completă a artileriei de cetate, piesele fiind scoase din lucrările de fortificație. Majoritatea tunurilor de cetate ușoare au intrat în componerea artileriei regimentare, tunurile mijlocii și grele constituind artileria grea și artileria antiaeriană pentru lupta împotriva aeronavelor.

Artileria antiaeriană a luat ființă la 15 august 1916, odată cu constituirea Corpului apărării antiaeriene, sub comanda căpitanului Gheorghe Ciurea. Corpul a fost compus din 6 baterii de tunuri cal. 75 mm, o baterie de tunuri cal. 57 mm, 8 secții de mitraliere, 20 secții de proiectoare de 90 cm și 22 posturi de observare. Toate aceste unități au fost afectate orașului București, pentru apărarea împotriva aeronavelor. În preajma intrării României în război, în vederea apărării antiaeriene a Depozitului de muniție de la Lăculețe, a Fabricii de pulbere de la Dudești și a podului de la Cernavodă, Corpul apărării antiaeriene a fost întărit cu încă 16 tunuri cal. 75 mm, md.1880, 7 tunuri de 57 mm (modificate de locotenent-coloneii Gabriel Negrei și Ștefan Burileanu) și 8 mitraliere⁷⁴.

La 15/28 august 1916 când a fost decretată mobilizarea, artileria Armatei Române a avut următoarea organizare de principiu: 2 Brigăzi de artilerie grea, a câte 2 regimente fiecare (32 baterii); 1 Regiment de artilerie (cal.57 și 65 mm); 1 Divizion de artilerie de munte (cal.75 mm); Artileria antiaeriană (113 piese).

⁷³ Ibidem, p. 233-245

⁷⁴ Kirițescu, C, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, op. cit. p. 536-549

În afara acestora au mai fost mobilizate artileria de poziții și artileria cu misiuni speciale (24 baterii), precum și artileria capetelor de pod de la Turtucaia, Silistra și Cernavodă (26 baterii și 52 turele).

În ceea ce privește înzestrarea artileriei române, istoria consemnează grija manifestată de responsabilii de atunci pentru achiziționarea celor mai bune materiale ale vremii, în deplină concordanță cu nevoile Armatei Române și ale diversificării misiunilor specifice artileriei.

Pentru a susține campania militară România trebuia să cumpere armament din exterior, dar în același timp trebuia să găsească și o cale sigură pentru transportul achizițiilor. Singura rută utilizată a fost aceea prin Salonic către Turnu Severin, dar această linie de aprovizionare a fost tăiată de atacul bulgar asupra Serbiei din octombrie 1915. După aceea, până în noiembrie 1917, aprovizionările s-au realizat pe o rută foarte lungă, trecând prin porturile rusești Arhanghelsk (de la Marea Albă) și Vladivostok (de la Pacific)⁷⁵.

La sfârșitul anului 1914 s-au încheiat mai multe contracte în Italia, de unde au sosit 4 tunuri, peste 100000 de șrapnele, 100 tone dinamită și 140 tone nitrat de potasiu. Cu Franța au fost încheiate mai multe contracte în urma cărora trebuia să primim, în primă fază, 50 tone pulbere de artilerie și 200 000 proiectile de artilerie, urmând ca apoi să mai primim 400 000 de lovituri pentru tunul cal. 75 mm.

Traseul lung și ocolitor de expediere, prin porturile rusești, precum și faptul că uneori materialele erau reținute pentru nevoile armatelor ruse, explică faptul că din Franța s-au primit până în august 1916 doar 24 de tunuri lungi și scurte cal. 12 mm, 2 tunuri antiaeriene, 100 mortiere cal. 58 mm (toate cu munițiile aferente) 42 000 de proiectile pentru obuzierul cal. 105 mm, 168 000 proiectile de 75 mm și 10 000 de proiectile pentru obuzierul cal. 150 mm model 1912⁷⁶.

Pentru artileria de câmp, tunurile cal. 78 mm din perioada războiului de independență erau depășite. Ca urmare, noile unități înființate în anii 1881, 1883 și 1892 au fost înzestrate cu tunurile cele mai moderne de atunci - cele sistem „Krupp”, cu țeava din oțel, calibrul 75 mm și 87 mm (ambele model 1880).

În anul 1902 a fost introdus în serviciu obuzierul cal. 120 mm. Acesta a fost primul nostru obuzier de câmp, primul material cu tragere repede (având legătură elastică între țeavă și afet), primul care folosea lovituri având încărcătura de azvârlire în tub cartuș metalic și proiectilul prevăzut cu brâu forțator din aramă.

În înzestrarea artileriei de câmp cu tehnică perfecționată, o valoroasă contribuție au adus-o constructorii de guri de foc români. În anul 1898, colonelul N. Peticari a proiectat un tun de câmp cu tragere repede (calibrul 68 mm), al cărui prototip a fost realizat la uzinele St. Chamond din Franța. Acest tun, cu o țeavă mai lungă decât a altor guri de foc similare, putea să tragă un singur tip de proiectil, cu un efect la țintă deosebit de puternic. Având o formă aerodinamică, acest proiectil suplinea atât obuzul exploziv, cât și șrapnelul. Elementele din interiorul proiectilului erau dispuse după un sistem conceput de inventator, realizând o mare densitate de lovire la țintă. Din păcate, factorii de decizie fiind probabil, prea legați de interesele

⁷⁵ Atanasiu, V și colectiv, *România în anii primului război mondial*, Ed. Militară, București, 1987, p. 119

⁷⁶ **** *România în războiul mondial 1916-1919*, op.cit., p.45-68

industrii germane de armament, au refuzat să fabrice tunul realizat de colonelul Perticari.

Prin contribuția unui grup de ofițeri români de excepție, Toma Ghenea, Dumitru Iliescu, Eugeniu Lucescu, Vasile Rudeanu și Gabriel Negrei a fost realizat „tunul de câmp cu tragere repede, calibrul 75 mm, md. 1904”⁷⁷, cu caracteristici comparabile cu ale celor mai moderne tunuri realizate în Germania, Franța sau Rusia. Fabricarea acestui tun a fost executată în străinătate, primele exemplare fiind primite în anul 1904 de către bateria de elevi din Școala militară de artilerie, geniu și marină.

Al doilea material de artilerie, sistem propriu, prevăzut cu legătură elastică, a fost obuzierul cal. 105 mm. El a intrat în înzestrarea artileriei noastre în anul 1912, după mai multe experiențe și modificări făcute timp de 2 ani de către ofițerii români. Prin bătaia maximă ce o realiza (6500 m) și prin greutatea sa mică, acest obuzier a fost superior tuturor obuzierelor de câmp existente în acea vreme în Europa. Tot în 1912, la Uzinele „Schneider” din Franța, unde a fost realizat și obuzierul cal. 105 mm, a mai fost fabricat și obuzierul greu cal. 150 mm, în baza caietului de sarcini și condițiilor tehnice impuse de ofițerii români de artilerie.

Eficacitatea celor două obuziere, construite în Franța în conformitate cu condițiile tehnice cerute de țara noastră, a fost dovedită în timpul primului război mondial. De reținut că jumătate din numărul obuzierelor cal. 150 mm, comandate de România la Uzinele „Schneider”, au fost oprite de guvernul francez și întrebuințate în anii războiului pe fronturile din Franța și Belgia. Ele au fost considerate cele mai moderne obuziere grele de câmp de care dispuneau aliații.

În ceea ce privește artileria de munte, aceasta a fost dotată cu tunuri sistem „Armstrong” (Anglia), cal. 63 mm, md. 1883 și cu tunuri cal. 75 mm.

3. Artileria română în timpul campaniei din 1916

3.1. Situația artileriei române în momentul decretării mobilizării din 14/27 spre 15/28 august 1916

Primul război mondial a găsit artileria română în plin efort de dezvoltare, organizare și reorganizare. Războiul a fost și pentru artilerie momentul adevărului, în care s-a văzut cât de viabile au fost măsurile de pregătire și cât de bine au fost instruiți ofițerii și trupa.

La data de 15/28 august 1916 forțele mobilizate de România cuprindeau 374 de baterii de artilerie de diferite specialități și calibre (adică 9% din efectivele mobilizate). Acestea au fost repartizate celor 4 armate astfel : 61 de baterii la Armata Nord, 83 de baterii la Armata 1, 71 de baterii la Armata a 2-a, 131 de baterii la Armata a 3-a și 28 baterii la dispoziția Marelui Cartier General.

Sub aspect calitativ, din totalul de 374 baterii, 233 erau dotate cu armament modern, celelalte dispunând de modele mai vechi sau improvizate din artileria fixă a zonelor fortificate. Astfel, artileria de însoțire era constituită din tunuri cal. 53 mm și 57 mm, care au fost scoase din turelele regiunii fortificate Focșani, Nămolosa, Galați

⁷⁷ Atanasiu, V și colectiv, *România în anii primului război mondial*, op. cit., p. 120

și montate pe afeturi. În ceea ce privește artileria de câmp, din cele 1452 guri de foc de artilerie, 120 erau obuziere cal. 105 mm. cu tragere rapidă, 24 erau tunuri cal. 75 mm cu tragere rapidă, iar restul de 708 erau tunuri vechi. Artileria grea avea numai 8 obuziere cal. 105 mm cu tragere rapidă, restul de 181 fiind tipuri mai vechi⁷⁸.

De asemenea artileria de munte se confrunta cu probleme datorită faptului că numai 4 baterii aveau tunuri moderne, cal. 75 mm, restul de 12 baterii dispunând de tunuri cu tragere înceată, cal. 63 mm.

Artileria „*de tranșee*” avea în dotarea sa 130 de mortiere cal. 58 mm, care au fost împărțite astfel încât fiecare brigadă de infanterie să dispună de o baterie a 8 piese. La rândul ei, artileria antiaeriană cuprindea 60 de tunuri cal. 57 mm, 45 de tunuri cal. 75 mm model 1880, 4 tunuri cal. 75 mm franceze și 4 tunuri cal. 75 mm „Depport”⁷⁹.

În afara acestor subunități de artilerie, armata română a mai dispus de cele 28 de baterii care se aflau în Rezerva Generală.

3.2. Acțiunile desfășurate de artileria română în perioada septembrie - decembrie 1916

Conform statisticilor și documentelor din acea vreme, în trecătorile Carpaților, armata română dispunea de un raport superior față de trupele Puterilor Centrale. În privința artileriei putem aminti, ca exemplu, faptul că Armata de Nord, comandată de generalul Constantin Prezan, dispunea de 42 de baterii de artilerie comparativ cu 10 ale inamicului. Aceiași situație se găsea și pe frontul celorlalte două armate operative (Armata a 2-a, general Alexandru Averescu și Armata 1, general Ioan Culcer) care aveau un raport de artilerie net superior inamicului⁸⁰.

În prima perioadă de ofensivă a trupelor române, după ce a trecut prin trecătorile Carpaților (luna august și începutul lunii septembrie), artileria română s-a confruntat cu acțiuni de luptă mai puternice în luptele de la Surduc-Jiu, Boholț-Făgăraș, Dăișoara - Brașov, Ditrău și Ghiorgheni, Brețcu etc.

Nu același lucru se poate spune și după ce inamicul a trecut la puternica contraofensivă declanșată sub comanda feldmareșalului Falkenheim, începând cu a doua jumătate a lunii septembrie. Raportul de forțe s-a echilibrat substanțial după ce au fost aduse importante forțe de pe Frontul de Vest al Europei.

Inamicul a hotărât ca prima lovitură să se execute asupra trupelor române aflate la sud de Sibiu, după care să se îndrepte asupra flancului stâng al Armatei a 2-a. Înainte de începerea bătăliei de la Sibiu, raportul de forțe a fost favorabil inamicului⁸¹.

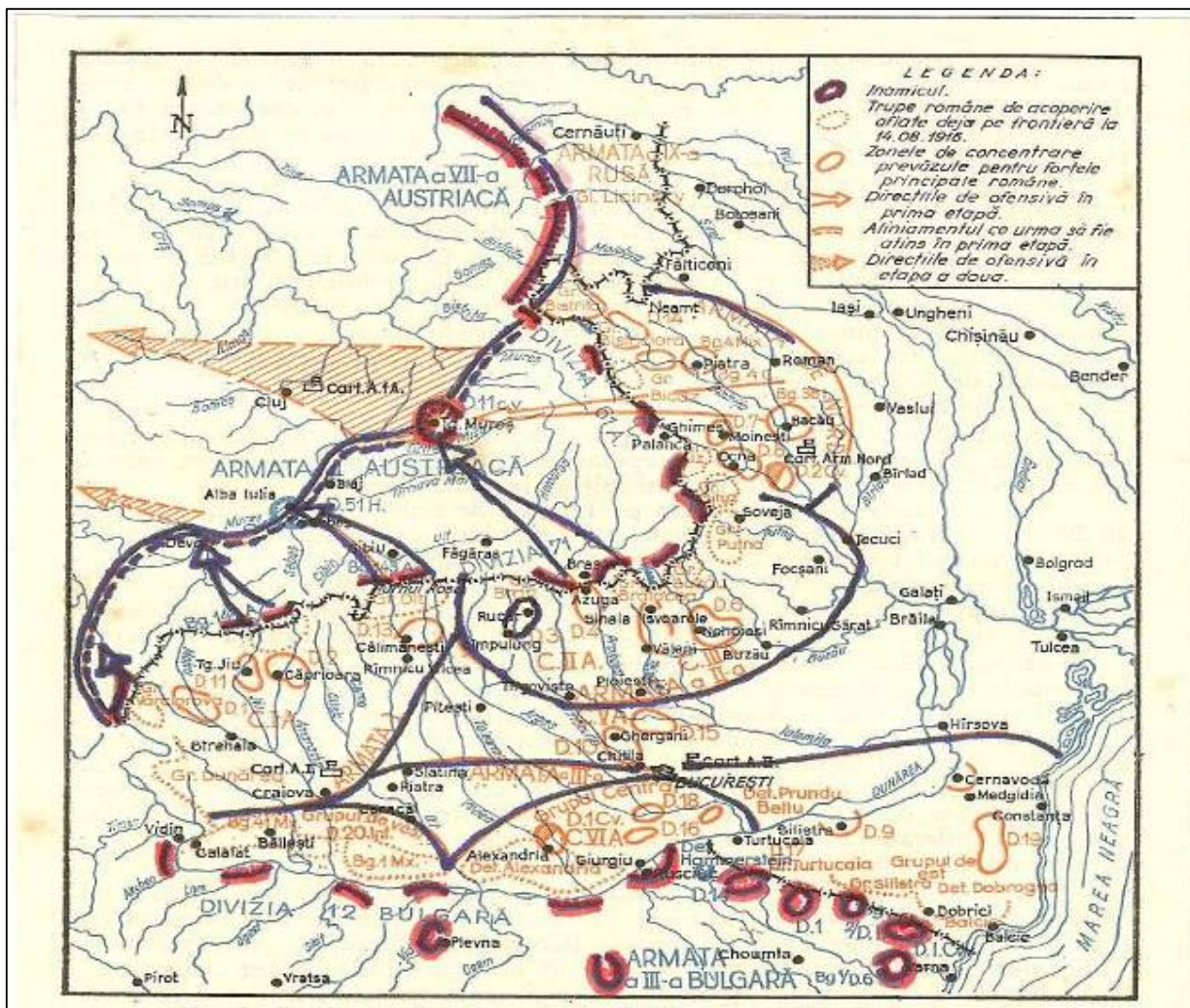
Ca urmare a deplasării de trupe pe frontul de sud, cele trei armate române au ajuns la un echilibru de forțe cu inamicul, dar erau inferioare din punct de vedere al

⁷⁸ Ciobanu, N, *Efortul uman și material al poporului român în anii Primului Război Mondial*, Revista Trupelor de Uscat 2/2000, p.108

⁷⁹ Oprița, C, Atanasiu, D, *Op, Cit*, p.92-119

⁸⁰ Atanasiu, V, *Bătălia din zona Sibiu-Câineni*, Ed. Militară, București, 1982, pg 50-60

⁸¹ Kirișescu, C, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, vol I, Institutul de arte grafice” România nouă”, București, 1922, p. 261

Situația forțelor române și inamice la 14/27 august 1914 și planul român de campanie din 1916

puterii de foc (atât la armamentul de infanterie, cât și, în special, la materialul de artilerie).

Astfel, situația pe fronturi arăta astfel: pe frontul Armatei de Nord, inamicul a dispus de 46 de baterii, iar românii de 39 de baterii; pe frontul Armatei a 2-a existau 33 baterii românești față de 16 inamice care, iar pe cel al Armatei 1, raportul de forțe a fost de 3:1 în favoarea inamicului.

Artileria română a participat în această perioadă la faimoasele lupte de la Sibiu (13/26-16/29 septembrie 1916), dintre Olt și Mureș (19 septembrie/2 octombrie-24 septembrie/7 octombrie 1916), de la Brașov (24 septembrie/7 octombrie-25 septembrie/8 octombrie 1916), de la Turtucaia (20-24 august/2-6 septembrie 1916) și de pe Neajlov - Argeș.

Bătălia Sibiului a constituit un exemplu de eroism prin modul în care trupele române au știut să lupte în condițiile unui teren foarte greu și a unui inamic bine instruit și dotat. S-a reușit împiedicarea inamicului de a pătrunde pe Valea Oltului, la sud de Carpați⁸².

⁸² Atanasiu, V, *Bătălia din zona Sibiu-Câineni*, Op. Cit. p.70

Astfel că, înaintea bătăliei de la Sibiu, raportul de forțe era favorabil Armatei a 9-a condusă de Falkenhayn, care dispunea de un corp alpin, 3 divizii de infanterie, 2 divizii de cavalerie, o puternică grupare de artilerie formată din artilerie divizionară și din câteva formațiuni independente, în timp ce gruparea română de la Sibiu era formată doar din 2 divizii de infanterie și o brigadă de cavalerie.

Falkenhayn a conceput bătălia de la Sibiu ca o luptă de nimicire și a aruncat în dreapta și în stânga armatei române două „brațe uriașe” care, închizându-se în spatele pozițiilor române, le despărțea pe acestea de linia de retragere și le izola de forțele germane care le-ar fi venit în ajutor. În acest „cerc de fier”, gruparea de centru urma a se aplica lovitura de grație⁸³.

Operațiunea preliminară, de reușita căreia atârna izbânda întregii ofensive a inamicului, a fost încredințată Corpului Alpin bavarez, care a constituit în armata germană o formațiune de elită. Acest corpul fusese înființat în primăvara anului 1915 ca o formațiune specială pentru războiul în munți și era format din bavarezi și prusaci, atent selecționați, toți sub 30 de ani, echipați și antrenați pentru operații în zona de munte.

Corpul a fost constituit din trei regimente fiecare a trei batalioane: regimentul de infanterie al gărzii bavareze, un regiment de vânători prusac și unul bavarez. În plus, dispunea de 6 baterii de câmp, o baterie de munte și o baterie grea, de subunități de geniu și un tren de transport. Un batalion avea trei companii: compania întâi de pușcași, compania a doua de mitraliori și a treia de artileriști, care mânuiau mici mortiere.

artileriei Corpului 1 român care acționa în această zonă (20 de baterii din care 2 artilerie grea) i s-a opus o puternică ripostă prin focul a 72 de baterii inamice, dintre care 13 baterii de artilerie grea, astfel că raportul de forțe a fost considerabil în favoarea inamicului: 3,8/ 1 în artilerie ușoară și 6,5/1 în artilerie grea. Cea mai puternică pregătire de artilerie a fost executată de inamic în noaptea de 12/25 spre 13/26 septembrie cu 50 de baterii de artilerie. Atunci o întregă armată germană s-a năpustit asupra unui singur corp de armată român cu efective reduse și slab înzestrat cu armament și tehnică.

În 13/26 septembrie, o baterie de artilerie s-a făcut remarcată prin eroismul cu care a luptat pentru apărarea zonei Căineni, punct deosebit de important în condițiile în care inamicul dorea închiderea coridorului de retragere a trupelor române.

Luptele dintre Olt și Mureș au fost duse de trupele Armatei a 2-a tot în condițiile unei superiorități în artilerie ale inamicului: 0/12 baterii grele și 1/1,6 baterii ușoare. S-au remarcat în aceste lupte ostașii celor 4 baterii de artilerie ce fuseseră lăsate a face parte din ariergarda română din zona Vlădeni⁸⁴.

În zona fortificată Turtucaia (frontul de sud) exista o numeroasă varietate de guri de foc de artilerie, împărțite pe 3 sectoare. Astfel artileria sectorului 1 a fost compusă din 1 baterie de tunuri cal. 105 mm, 1 baterie de obuziere cal. 120 mm, 1 baterie obuziere cal. 210 mm, 1 baterie cal. 75 mm tragere rapidă, 2 baterii cal. 75 mm și 1 baterie cal. 53 mm pe afet. În sectorul 2 au fost dislocate următoarele subunități 1

⁸³ Cucu, M., *Trecătorile Carpaților*, Ed. Militară, București, 1988, p.245

⁸⁴ Preda, G. Otu, P., 1916, *Un an hotărâtor pentru istoria românilor*, Ed. Universității Petrol-Gaze, Ploiești 2006, p.113

baterie de tunuri cal. 87 mm și 2 baterii obuziere cal. 120 mm md.1901. În cel de-al treilea sector au acționat 1 baterie de tunuri cal. 105 mm, un tun cal. 120 mm în cupolă, 1 baterie cal. 75 mm, 2 baterii obuziere cal. 105 mm și 1 baterie cal. 53 mm. În total, pe cele trei sectoare au existat 16 baterii de artilerie. În rezervă au fost amplasate 3 divizioane de artilerie din regimentele 22, 5 și 3 artilerie. Inamicul a dispus de 33 de baterii de artilerie față de cele 16 românești, astfel că raportul era de aproximativ 2/1.

În acțiunile care au avut loc în această zonă s-a remarcat bateria cal. 105 mm, comandată de locotenentul Aurel Dumitrescu, care a rezistat eroic până către ora 20, când ostașii au fost copleșiți de inamic. Puternice lupte s-au dat și în sectorul doi, unde inamicul a reușit să aibă o superioritate de 12/1 în artilerie, ceea ce i-a permis să execute o pregătire de foc efectuată cu 21 de baterii însumând 84 de guri de foc, dintre care 40 de tunuri și obuziere grele⁸⁵.

Ca urmare, toată artileria română a fost scoasă din luptă, iar pozițiile au fost menținute cu eforturile militarilor din Regimentul 79 Infanterie, sprijiniți de numai 2 baterii de obuziere cal. 105 mm, trimise ca întărire. În focul înclăștării, cele două baterii și-au terminat muniția, astfel că ei au fost nevoiți să lupte ca infanteriști, căzând eroic până la ultimul.

Despre cum au luptat artileriștii români la Turtucaia, în ziua de 23 august/ 5 septembrie, însuși comandantul Armatei a 3-a bulgare, generalul Toșev, avea să scrie mai târziu *„Artileria grea și de câmp română varsă uragane de foc, pe când bateriile noastre acoperă spațiul cu o grindină de șrapnele. Oamenii noștri cad cu grămada. Ofițerii dispăreau unul după altul morți sau răniți, subofițerii la fel”*⁸⁶.

Alte acte de eroism, realizate de artileriștii români au avut loc în ziua de 24 august / 6 septembrie, când în jurul bateriilor de obuziere cal. 105 mm, comandate de colonelul Athanasie Grigorescu, a bateriilor cal. 75 mm, comandate de maiorul Gherasie Divari, locotenentul Toma Constantin și sublocotenentul Fulger Pârvulescu, s-au adunat subunități de infanterie, în încercarea de a stăvili înaintarea inamicului⁸⁷.

În lupta atât de inegală, colonelul Athanasie Grigorescu a căzut grav rănit, după ce bateriile de obuziere au terminat muniția, iar locotenentul Toma Constantin și sublocotenentul Fulger Pârvulescu, împreună cu 10 servanți au apărat poziția bateriei până la ultima suflare.

Contraofensiva dezvoltată de armatele germano-austro-ungare în Transilvania a continuat cu pătrunderea prin trecătorile Carpaților și anihilarea totală a trupelor române (septembrie-noiembrie 1916). Pentru a realiza acest lucru, Comandamentul suprem german a hotărât concentrarea în spațiul transilvan a 19 Divizii de infanterie (226 batalioane), 172 de escadroane de cavalerie, 1739 de mitraliere și 304 baterii de artilerie.

Acestor numeroase efective inamice, Marele Cartier General Român le opunea efectivele celor 3 Armate care au fost dispuse în cordon pe lanțul muntos, ce însuma

⁸⁵ Munteanu, I, Cauzele înfrângerilor suferite de armata română în campania din 1916, Revista de istorie militară nr 5(39), 1995, p.13

⁸⁶ Preda, G, Otu, P, *Op. Cit.* pg 113-114

⁸⁷ Argetoianu, C, *Pentru cei de mâine*, vol. III, partea a V a, Ed. Humanitas, București, 1992, 30-34

un front de 950 km. Trupele aflate în rezerva acestor armate au fost insuficiente, doar Armata de nord dispunând de o divizie de infanterie și o brigadă de cavalerie. Armata 1 nu a dispus de nici un fel de rezerve, iar cele ale Armatei a 2-a au fost constituite din efective puțin importante.

În ceea ce privește „fortificațiile de pe frontieră”, deși erau bine organizate pe sistemul pozițiilor de apărare formate din 2-3 tranșee pe creastă și poziții de tragere ale artileriei de însoțire în spate, acestea nu au reușit să împiedice pătrunderea inamicului în adâncime.

În aceste condiții, cu atât mai mult este demn de respect eroismul trupelor române, în rândurile cărora au luptat și artileriștii. Ei s-au evidențiat în cadrul bătăliilor de la Merișor – Petroșani – Valea Jiului, trecătoarea Predeal – Valea Prahovei, trecătoarea Bran-Câmpulung, trecătoarea Oituz, valea Oltului, Valea Jiului, de pe Argeș-Neajlov etc.

În zona trecătorii Predeal -Valea Prahovei, cele 18 baterii de artilerie române au fost nevoite să facă față unui număr de 37 baterii de artilerie inamice. Cu toate că inamicul, în cadrul pregătirii de foc a artileriei din 1/14 octombrie, a folosit și obuze încărcate cu substanțe toxice, trupele române au reușit să-și mențină pozițiile de apărare, chiar dacă au fost executate trei atacuri succesive.

Cu toate aceste eforturi, nu s-a reușit limitarea pătrunderii inamicului în fâșia de apărare a trupelor române. În 7/20 octombrie, bateriile de artilerie cal. 75 și 53 mm au participat activ la contraatacul executat în zona munților Cocoșul și Susai, executând o pregătire de foc în condiții vitrege (ceață, viscol). Aceste acțiuni ale artileriei române nu au reușit să facă față artileriei inamicului care prin puternicul bombardament de artilerie grea a contribuit la îngroparea unei însemnate părți ale trupelor române în tranșeele lor. Luptând fără încetare timp de 15 zile, ajungând la limita rezistenței umane, trupele române au cedat, fapt ce a permis inamicului să cucerească Predealului⁸⁸.

Trecătoarea Bran - Câmpulung a fost de asemenea scena unor violente confruntări în cadrul cărora artileria română a avut un rol important (26 septembrie/09 octombrie – 10/23 octombrie 1916). Cu misiunea de a interzice pătrunderea inamicului pe această direcție, trupele române aveau în compunerea lor o baterie din Divizionul 1 al Regimentului 11 Artilerie (Poiana Mărului – Codlea), o baterie de artilerie (Vama Giuvala), Divizionul 2 din Regimentul 10 artilerie și o baterie cal. 53 mm (zona Piatra Craiului).

În zilele de 27 septembrie/10 octombrie și 28 septembrie/10 octombrie inamicul a dezvoltat puternice atacuri asupra trupelor noastre, dar a fost respins cu mari pierderi. Acest lucru s-a realizat îndeosebi datorită puternicului foc de baraj și concentrat al artileriei române. Analizând desfășurarea acestui episod, istoricul Constantin Kirițescu scria că „atacurile germane se dovediseră neputincioase”.

După 1/14 octombrie, situația trupelor române devenise gravă, fapt ce a determinat aducerea de trupe din rezervă, numărul subunităților de artilerie ajungând la 31, oricum mai puține decât cele 35 ale inamicului. Dacă sub raport cantitativ

⁸⁸ Falkenhayn, E, *Campania armatei române contra românilor și rușilor 1916-1917*, [f,e], București 1937, ediția a IV a. p. 100

raportul de forțe părea echilibrat, trebuie precizat că inamicul dispunea de artilerie grea și de munte moderne și de militari extrem de bine instruiți, fapt ce reprezenta un avantaj major.

Această situație nu a permis totuși trupelor germano-austro-ungare să deschidă porțile Câmpulungului. Ba mai mult, aceste trupe au fost nevoite să suporte contraofensiva trupelor române care, până în data de 10/23 noiembrie, vor reuși să recucerească orașul Câmpulung, forțând inamicul să se retragă către zona muntoasă.

Artileria s-a dovedit și de această dată la înălțime, astfel că pentru inamic Valea Dâmboviței a devenit „*valea durerii și a groazei*”. Conform lui Fritz Ortelepp, ofițer în Regimentul 38 Artilerie prusian (participant la luptele din zonă), „*fiecare proiectil românesc care venea în vale cădea uneori chiar în poziția de tragere, ori în apropierea taberei de corturi sau lângă vreun adăpost al rezervelor. O vale de groază era și pentru că observatorii români de artilerie de pe Mateiaș puteau să vadă orice mișcare din cale*”.

Din păcate, cu tot sângele căzut în această poziție cheie de pe Mateiaș, situația de pe frontul Armatei 1 a făcut ca sectorul din zona Bran – Câmpulung să fie părăsit, astfel că inamicul intrat fără luptă și fără glorie în Câmpulungul evacuat de forțele române.

În ceea ce privește trecătoarea Oituz, aceasta a constituit, la sfârșitul lunii septembrie, axul celei de-a doua direcții de efort pentru străpungerea frontului românesc din Carpați. Prin aceste acțiuni, inamicul intenționa izolarea Moldovei de Muntenia și întoarcerea dispozitivului nostru realizat pe aliniamentul Carpaților Meridionali.

În prima bătălie a Oituzului (28 septembrie/11 octombrie-14/27 octombrie) celor 9 baterii de artilerie românești li s-au opus 17 baterii inamice. În ziua de 28 septembrie/11 octombrie, artileria a fost angajată în luptă, lovind cu foc în zona Brețcu. Totodată ea a fost nevoită să facă față intenselor pregătiri de artilerie ale inamicului. Primind încă o baterie de artilerie, trupele române au fost nevoite ca în perioada 1/13 -5/18 octombrie să facă față unor puternice acțiuni ale inamicului respinse, inclusiv cu contraatacuri puternice la baionetă, de către ostașii români ce au luptat sub faimoasa deviză „*Pe aici nu se trece*”⁸⁹.

Între 5/18 și 6/19, trupele române conduse de faimosul generalul Eremia Grigorescu, artilerist de formație, au mai primit opt baterii de artilerie (tunuri și obuziere), lucru ce a permis trecerea la contraatac. El a pus un accent deosebit pe acțiunea forțelor cu compunere mixtă (infanterie – artilerie – mitraliere), pe schimbarea subunităților pentru refacere, precum și pe menținerea în permanență a unor rezerve.

Trecând la contraatac, beneficiind de sprijinul puternic de artilerie, trupele române au reușit să alunge inamicul la vest de fosta graniță dintre România și Imperiul Austro – Ungar. Însuși Falkenhayn aprecia că trupele sale erau nevoite să *treacă la un repaus cât de mic*, ca urmare a celor 14 zile de lupte cu românii⁹⁰.

⁸⁹ Nicolae, Ionescu, *Generalul Eremia Grigorescu*, București, 1967, p. 35

⁹⁰ Falkenhayn, E, *Campania armatei române contra românilor și rușilor 1916-1917*, op.cit. p. 123

Cea de-a doua bătălie de la Oituz a fost declanșată începând cu 28 octombrie/10 noiembrie și a durat până la 2/15 noiembrie 1916. De această dată inițiativa a aparținut trupelor române care și-au atins scopul de a produce pierderi importante inamicului. Datorită înrăutățirii vremii, acțiunile au încetat, trecându-se la apărare. După mai bine de o lună de lupte, planurile inamicului de a pătrunde în sudul Moldovei, au fost spulberate⁹¹.

Valea Oltului a reprezentat și ea o direcție importantă a planului de luptă a Comandamentului german de străpungere a barierei muntoase carpatice. Și aici inamicul a folosit importante trupe de artilerie, organizate în 16 baterii (14 de artilerie și 2 companii de aruncătoare de mine, fiecare fiind similară cu o baterie de artilerie) și 12 baterii de artilerie-munte dintre care 2 companii aruncătoare de mine.

Trupele române dispuneau de 28 de baterii de artilerie (din care 3 baterii de munte) care aveau un disponibil doar 70% din efective. Adversarul a fost superior prin armamentul automat și prin cantitatea mare de guri de foc, fapt ce a permis artileriei să însoțească nemijlocit unitățile de infanterie și vânători de munte⁹².

În perioada 3/16 octombrie - 14/27 noiembrie, pe văile Oltului și Topologului, inamicul a dezvoltat ofensiva pentru a pătrunde până la Curtea de Argeș și apoi mai departe către București. Datorită superiorității numerice a inamicului și a stării avansate de oboseală, trupele române au fost nevoite să se retragă la sud de Curtea de Argeș. Cu toate că a reușit să provoace pierderi însemnate inamicului și să-i încetinească înaintarea, trupele române au suferit la rândul lor pierderi foarte mari.

Valea Jiului, cu trecătoarea Surduc (Lainici), a fost de asemenea câmpul unor confruntări militare în care balanța victoriei a înclinat când de o parte, când de cealaltă. Acțiunile desfășurate aici, sunt tratate sub denumirile de *Prima bătălie de la Jiu* (10/23 - 16/ 29 octombrie) și *a doua bătălie de la Jiu* (29 octombrie/11 noiembrie - 4/17 noiembrie 1916).

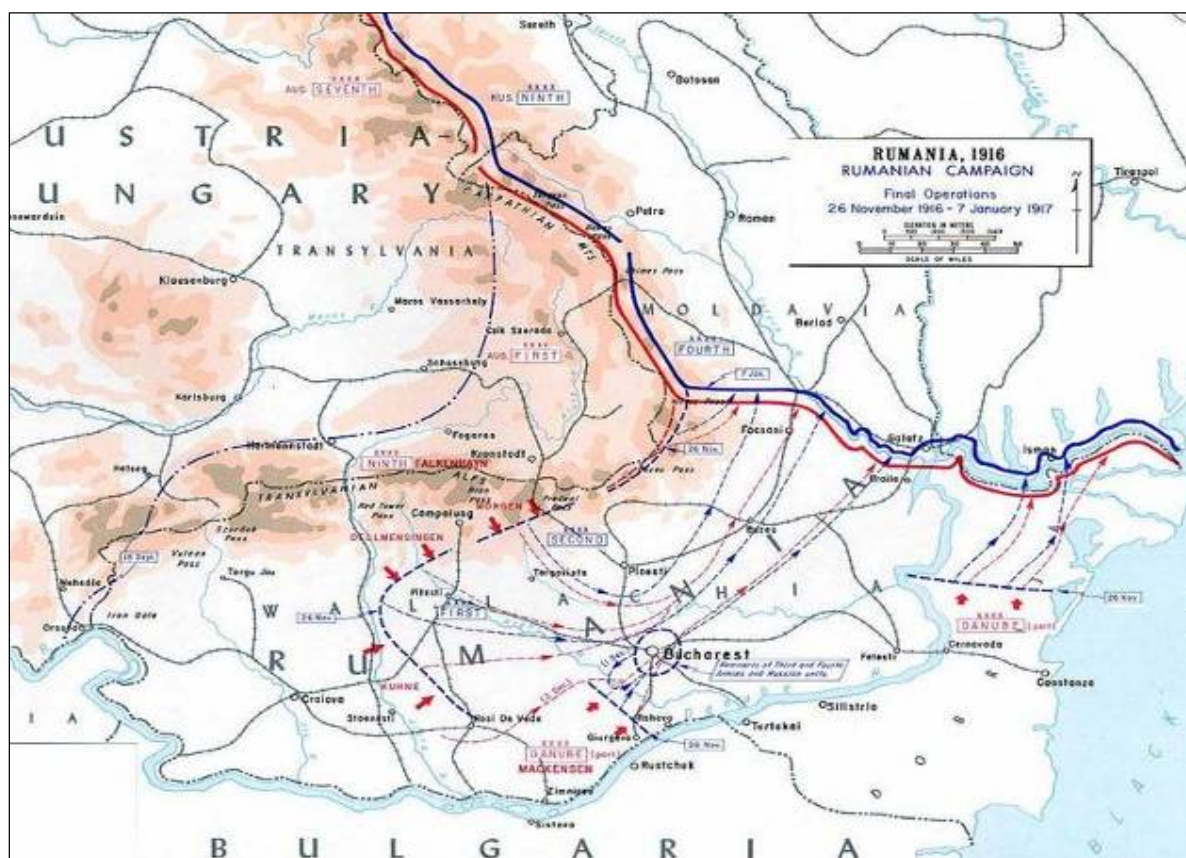
Intenția inamicului a fost să angajeze și să fixeze forțele române în pasurile Surduc și Vulcan și să întoarcă apărarea trupelor române din aceste trecători pe la vest și est. Inamicul a dispus de 22 baterii de artilerie față de 15 baterii românești (din care 5 baterii de munte cal. 63 și 57 mm). Începând cu noaptea zilei de 11 spre 12 octombrie a mai fost adusă încă o baterie de artilerie română pentru a se remedia situația critică ce ar fi dus la străpungerea frontului.

Bateria 1 din Regimentul 1 artilerie a avut o contribuție importantă la oprirea cavaleriei inamicului care ar fi putut întoarce apărarea „*Grupului Jiu*”⁹³. De asemenea, în 14/27 octombrie, artileriștii de la două piese de artilerie, au apărat podul de peste Jiu, respingând alături de o companie de milițieni și de localnici intrarea inamicului în Târgu Jiu.

⁹¹ *** *România în războiul mondial 1916-1919*, vol III, partea I, p.378- 395

⁹² Dabija, G,A, *Armata română în campaniile din 1916-1918*, [f,e], vol II, București, [f,a], p. 428

⁹³ St. Nicolaescu, P. Nicolaescu-Cranta, *Pagini de glorie din războiul pentru reîntregirea neamului. Grupul Cerna*, Turnu Severin,1923,p. 9-17

Situația frontului la terminarea operațiilor 26 noiembrie – 7 ianuarie 1917

În a doua bătălie de la Jiu, inamicul a considerat că victoria sa va fi posibilă prin utilizarea focului masat al artileriei. Pentru aceasta, generalul Falkenhayn a sporit participarea artileriei, astfel că numărul bateriilor de artilerie ajunsesse la 45 (din care 6 grele și 3 baterii de aruncătoare)⁹⁴. Acestor forțe de artilerie li s-au opus 17 baterii de artilerie românești, ceea ce a determinat ca raportul de forțe să fie net superior inamicului (2,6/1). Începând cu o puternică pregătire de artilerie (care a durat 4 ore), inamicul a trecut la ofensivă și cu tot efortul trupelor române, frontul de pe Jiu nu a mai putut fi menținut și până la data de 4/17 noiembrie, acesta a ajuns în câmpia Olteniei.

Bătălia de la Argeș - Neajlov („bătălia pentru București”) a fost cea mai amplă din câte s-au desfășurat pe frontul românesc în anul 1916 (12/25 noiembrie – 20 noiembrie/03 decembrie). Această bătălie trebuia să fie „bătălia cea mare, cea hotărâtoare” în urma căreia urma să se decidă soarta țării. Puterile centrale invadaseră Muntenia și acționau concentric, având ca obiectiv capitala României, București.

În spațiul dintre Argeș, Neajlov și Dunăre, au fost concentrate cele mai puternice forțe ale inamicului care au fost grupate pe trei direcții; direcția generală Craiova – București; direcția Zimnicea – București și Curtea de Argeș – București.

Raportul de forțe a fost favorabil inamicului care dispunea de 135 de baterii de artilerie, față de cele 121 de baterii românești (1/0,8). Din totalul de baterii românești,

⁹⁴ *** România în războiul mondial 1916-1919, vol III, partea II-a , anexa 3

31 se găseau pe un front de 200 km, atât cât reprezenta aliniamentul fluviului Dunărea (între Turnu Măgurele și Oltenița)⁹⁵.

Printre cele mai importante acțiuni militare, în care s-au evidențiat artileriștii români, se pot aminti: acțiunile bateriei de artilerie care a acționat în zona Purani, Blejești (au fost luați 240 prizonieri și capturate 10 mitraliere pe trăsuri, două tunuri și alte materiale de război), acțiunile Regimentului 3 Artilerie, în zona Letca Nouă, Bulbucata și apoi în localitatea Stîlpu unde bateriile acestui regiment au acționat cu eroism pe timpul duelurilor cu artileria inamicului și în luptele pentru oprirea acestuia la porțile capitalei (a căzut la datorie locotenentul Aurel Ștefănescu și împreună cu el au murit sau au fost răniți un număr de peste 160 gradați sau soldați artileriști)⁹⁶, participarea subunităților de artilerie din subordinea Diviziei 21 infanterie la producerea de pierderi grele inamicului în zonă Iepurești, Stîlpu (au fost luați peste 1300 de prizonieri și capturate 17 mitraliere și 3 baterii de artilerie) precum și în zona Nord Bănești, est Chirculești, Popești (au fost capturate 18 tunuri, din care 6 grele și 20 mitraliere).

4. Artileria romana în timpul campaniei din 1917

4.1. Artileria română pe timpul acțiunii de refacere a armatei române din iarna-primăvara anului 1917

Procesul de refacere a armatei române s-a realizat în prima jumătate a anului 1917, avându-se în vedere experiența în război în perioada anterioară momentului și apariția și folosirea pe o scară mai largă a unor mijloace de luptă perfecționate, și a unor arme noi etc. În conținutul refacerii s-a avut în vedere sporirea și ameliorarea considerabilă a înzestrării tehnice, în special, cu artilerie atât din surse interne cât și externe.

În plan intern s-a efectuat redistribuirea mijloacelor de luptă existente pentru dotarea bateriilor de artilerie, s-au recondiționat, reparat și adaptat diverse categorii de tehnică de luptă și, într-o oarecare măsură, s-au produs anumite cantități de muniții. Pentru efectuarea dotării s-a recurs și la comenzile externe făcute anterior de statul român, suplimentate ca urmare a obligațiilor asumate de aliați prin convențiile încheiate cu România. Astfel, în anul 1917 s-au primit din străinătate 84 de tunuri franceze cal. 75 mm, 72 de tunuri lungi și 20 de tunuri scurte cal. 120 mm, 28 de obuziere englezești cal. 127 mm, 14 obuziere franțuzești cal. 155 mm și 7 cal. 152,4 mm, precum și 130 de mortiere de tranșee⁹⁷.

Situația din Europa și îndeosebi din Rusia au făcut ca această tehnică să ajungă cu mari întârzieri. Datorită faptului că nu și-a primit integral piesele de artilerie, Divizia 11 Infanterie și-a putut completa doar 6 baterii de tunuri cal. 75 mm și o baterie de obuziere - față de 9 baterii de tunuri cal. 75 și 8 baterii de obuziere, cât se

⁹⁵ Kirîțescu, C, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, vol II, (f.a) , p. 177-196

⁹⁶ N. Mihăescu, *Amintiri și învățăminte din războiul de întregire a neamului, 1916-1919*, București 1934, pg. 77-81

⁹⁷ Alexandru, Ioanitiu, *Războiul României (1916-1919)*, vol.I, București (f.a), p. 284

prevăzuse în organigramă. Mai grav a fost faptul că Diviziile 2 și 4 Infanterie nu și-au putut constitui regimentele de artilerie nici până la sfârșitul anului 1917.

În paralel cu măsurile de îmbunătățire a dotării artileriei s-au produs și mutații în înzestrarea acesteia. Între cele mai semnificative a fost reconsiderarea importanței amenajărilor genistice.

De asemenea, datorită noilor caracteristici ale pieselor de artilerie, îndeosebi a aparatelor de ochire, a sporit ponderea tragerilor indirecte în detrimentul celor cu ochire directă.

Pe această bază s-a reușit însușirea progresivă a serviciului la tehnica de luptă, precum și noilor reguli de tragere, mobile, longitudinale, progresive și regresive, numite pe atunci „*baraje mobile*” și „*baraje rulante*”⁹⁸.

În sfârșit, în procesul de instruire s-a insistat și pe organizarea și desfășurarea unor acțiuni de luptă pe timp de noapte (într-o măsură incipientă). În faza finală a reorganizării și refacerii armatei, cunoștințele și deprinderile însușite de ostași și comandanți au fost testate și completate prin exerciții și manevre desfășurate gradual, la diferite eșaloane, încheiate cu cele la nivel de divizie.

În cadrul acestor mari unități, pentru a le apropia cât mai mult de calitatea a câmpului de luptă, unități de infanterie au acționat pe terenurile de instrucție ca în bătălie, sub acoperirea tragerilor reale ale artileriei proprii⁹⁹.

Diviziile au fost grupate în 5 corpuri de armată, fiecare dintre acestea având câte un comandant de artilerie. La fiecare dintre cele două armate exista câte un inspector al artileriei, iar pe lângă Marele Cartier General se afla Inspectoratul General al artileriei.

Comparând organizarea armatei române din vara anului 1917 cu cea de la începutul războiului, se poate constata că numărul total al forțelor se micșorase. Cu toate acestea, forța combativă a armatei române, inclusiv a artileriei sporise mult ca urmare a înzestrării mai bune, în special cu tunuri și obuziere cu calități superioare.

Campaniile desfășurate în anii 1916-1917 pe frontul român au contribuit la decantarea de învățăminte care au generat măsuri deosebite pentru îmbunătățirea organizării și înzestrării artileriei române cu tunuri și obuziere tot mai performante. Chiar după prima campanie, din toamna anului 1916, organizarea artileriei române s-a făcut conform principiului asigurării unei proporții de cel puțin o baterie pentru fiecare batalion de infanterie, proporție care exista la mai toate armatele europene.

În consecință, numărul gurilor de foc din înzestrarea diviziei a crescut simțitor prin organizarea brigăzii de artilerie pe două regimente, unul de tunuri și altul de obuziere, precum și prin înființarea celor două baterii: una de tunuri de însoțire (cal. 53 mm) și una de mortiere de tranșee. Totodată, s-au constituit patru regimente de artilerie grea și două de artilerie de munte, cu câte șapte baterii fiecare. În afară de acestea s-au înființat și subunități de artilerie antiaeriană.

Pe de altă parte, însă, modificările aduse gurilor de foc precum și achiziționarea de material modern din străinătate a dus la diversificarea calibrelor și modelelor, fapt

⁹⁸ Vasile, Alexandrescu și colectiv, *România în anii primului război mondial*, vol. II, Ed. Militară, București, 1987, p. 85-87

⁹⁹ Alexandru, Ioanitiu, op. cit. p. 284-285

ce a pus mari probleme de asigurare cu muniție a unităților și subunităților de artilerie.

La începutul celor două campanii, singurul criteriu de care s-a încercat să se țină seama în organizarea unităților de artilerie a fost cel al identității caracteristicilor tehnico-tactice în cadrul fiecărei categorii de guri de foc: tunuri ușoare de câmp, obuziere ușoare de câmp, tunuri grele de câmp și obuziere grele de câmp. Dacă în campania din 1916 nu prea s-a reușit acest lucru, în cea din 1917 au avut loc importante schimbări care vor mări puterea de foc și manevrabilitatea artileriei¹⁰⁰.

4.2. Acțiunile de apărare desfășurate de artileria română pe frontul din Moldova în vara anului 1917

Înainte de începerea marilor bătălii din vara lui 1917, armata română a dispus de 294 baterii de artilerie, din care 135 baterii de tunuri de câmp, 60 baterii de obuziere ușoare, 49 baterii de tunuri grele, 14 baterii de tunuri de munte, 15 baterii de mortiere de tranșee, 15 baterii de tunuri de 53 mm și 6 baterii de artilerie călăreață.

Participarea artileriei române la operațiile desfășurate și, în special, la ducerea cu succes a bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz a dat posibilitatea verificării unor noi principii de întrebuințare a artileriei în luptă, a unor metode și procedee tehnice de executare a focului.

În campania anului 1917, o contribuție importantă și-au adus unitățile și subunitățile de artilerie îndeosebi pe timpul luptelor de la Mărăști, Mărășești și Oituz. S-a remarcat în aceste acțiuni militare conlucrarea fructuoasă dintre infanteria și artileria română, concretizate în puternicele pregătiri de foc ale artileriei ce au precedat atacurile infanteriștilor.

Bătălia de la Mărăști a fost una din principalele bătălii desfășurate pe teritoriul României în timpul Primului Război Mondial, desfășurată **între 22 iulie și 1 august 1917**, fiind o operație ofensivă a Armatei Române și Armatei Ruse în scopul încercării inamicului. La începutul lunii iulie, pe baza planului de campanie elaborat în luna mai 1917 de către Înalțul Comandament, s-au definitivat instrucțiunile pentru Armatele 1 și a 2-a române. Astfel, Armata 1 trebuia să execute lovitura principală în zona Nămolosa apoi, pe terenul pregătit de aceasta, Armata a 2-a, condusă de generalul Alexandru Averescu, trebuia să execute o lovitură secundară pe direcția Mărăști pentru a distruge Armata a 9-a Germană.

Înainte de bătălie de la Mărăști, Armata a 2-a română se prezenta ca o structură solidă, având la dispoziție 228 guri de foc, din care 52 grele, în timp ce inamicul din fața sa dispunea doar de 142 de guri de foc (din care 6 grele) ceea ce făcea ca raportul de forțe să fie favorabil românilor (2/1).

În eșalonul doi al acestei armate se aflau 2 divizioane de artilerie de munte, 1 divizion artilerie grea (152 mm) și 7 baterii tunuri lungi și obuziere.

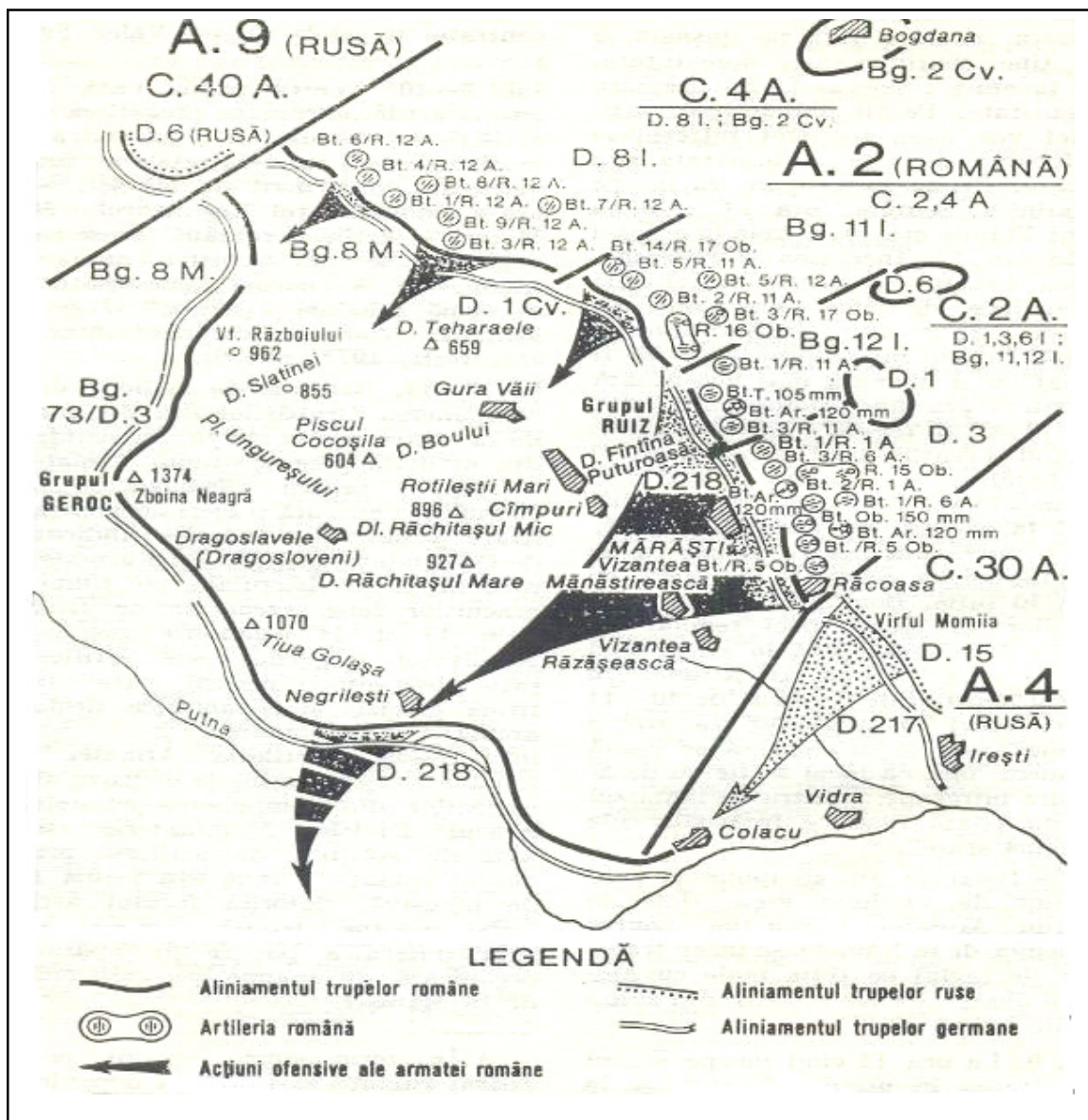
Interesant de știut este faptul că în vara anului 1917, în România, se afla una din cele mai mari concentrări de forțe din Primul Război Mondial care însuma 9

¹⁰⁰ **** *România în războiul mondial 1916-1919*, op.cit., p.273

armate, 80 de divizii de infanterie și 19 de cavalerie totalizând 974 de batalioane, 550 de escadroane, 923 de baterii de artilerie. Efectivele umane participante au fost de 800.000 de combatanți și 1.000.000 rezerve¹⁰¹.

Pentru ca ofensiva trupelor române să reușească, sectorului de rupere i-au fost destinate brigăzile de artilerie ale Diviziilor 1, 3 și 6 infanterie, toate bateriile de artilerie grea și de munte aflate la dispoziția armatei, precum și bateriile de mortiere de tranșee aflate în compunerea Diviziilor 1, 3, 6 și 8 infanterie.

În funcție de caracterul misiunilor stabilite, artileria a fost împărțită în baterii

Dispunerea artileriei Armatei a 2-a în bătălia de la Mărăști la data de 8 iulie 1917.

destinată neutralizării artileriei inamice, baterii de distrugere a fortificațiilor, baterii de însoțire. Mortierele de tranșee au fost amplasate în fața pozițiilor inamice. Premergător asaltului trupelor terestre, artileria română a avut un rol decisiv în

¹⁰¹ N. S. Stoenescu, *Bătălia de la Mărăști*, București, 1930, pg 53

succesul operațiunii. Astfel artileria divizionară a avut rolul de a ataca, distruge și dezorganiza lucrările genistice din prima linie de apărare a inamicului și să execute breșe în rețelele de sârmă ghimpată, iar artileria corpurilor de armată a avut misiunea de a executa acțiuni contrabaterie.

Conform planului de operații al armatei, pregătirea de artilerie trebuia să se realizeze prin deschiderea prin surprindere a focului asupra liniei inamice în diferite reprize violente, urmate de pauze mici sau de lungire a tragerii, pentru ca inamicul să ocupe tranșeele cu apărătorii săi, crezând că vor fi atacați imediat. După aceea artileria trebuia să aibă o tragere lungă intensă, care să nimicească inamicul aflat în tranșee. În acest scop artileria a primit pentru fiecare gură de foc de la cal. 75 mm în sus, între 200-850 lovituri, în funcție de calibrul¹⁰².

Pregătirea de artilerie a durat din 9/22 iulie ora 12.00 până a doua zi la orele 20.00. Pe timpul acțiunii artileriei au avut loc 3 întreruperi ale focului de câte o jumătate de oră fiecare, după care focul a fost reluat cu o intensitate și mai puternică, pentru o anumită perioadă de timp. Executarea pregătirii de artilerie a fost influențată de condițiile de timp nefavorabile (ploi torențiale și ceață) care au împiedicat observarea efectelor proiectilelor românești, fapt ce a determinat frecvente întreruperi ale focului¹⁰³. Cu toate acestea, eficiența sa a fost ridicată, astfel încât Comandamentul Armatei a 2-a a decis prin ordinul nr. 1908 declanșarea atacului în ziua de 11/24 iulie ora 04.00. Pe timpul acțiunilor ofensive ale infanteriei române, artileria a participat activ, la executarea misiunilor de sprijin prin foc.

În dimineața zilei de 11/24, ora 04.20, ca urmare a pregătirii de artilerie ce a durat 30 de minute, Regimentul 2 Vânători a cucerit până la ora 06.30 dealul Mărăști; lungind tragerile artileriei, după alte trei ore de luptă a fost cucerit și dealul Teiușul. Tot în această dimineață, artileria care sprijinea Regimentul 22 infanterie a executat pregătirea de artilerie asupra pozițiilor inamice din Mărăști, fapt ce a permis ca infanteria să atingă în jurul orei 06.30 satul Mărăști (acesta a fost cucerit, cu mari eforturi, în jurul orei 10.00).

Despre pregătirea de artilerie din ziua de 11 iulie, locotenentul de rezervă Mihail Sadoveanu (marele scriitor), participant la luptele de la Mărăști, scria următoarele: „*Un bombardament cumplit se dezlănțui. Bombele cădeau cu o precizie neliniștitoare. Unele explodau la rețelele de sârmă, altele în tranșee, altele asupra satului. Era ceva sistematic, ceva care țintea la anume scopuri. Căci trecu o oră, două, nouă, zece și focul, în loc să slăbească, era parcă mai în creștere.(.....) Două zile și două nopți a ținut acest bombardament*”¹⁰⁴.

După prima zi de luptă, alături de celelalte arme, artileria a participat la producerea de mari pierderi inamicului, de la care s-au capturat 43 de tunuri, numeroase mitraliere și peste 1500 prizonieri.

În cursul dimineții de 12/25 iulie, artileria grea și de însoțire care a acționat în subordinea rezervei armatei, a executat un puternic foc de artilerie, determinând inamicul să părăsească centrele de rezistență aflate la nord și sud de satul Gura Văii.

¹⁰² Dabija, G.A., op. cit., p.72-74

¹⁰³ Dabija, G.A., op. cit., p.83

¹⁰⁴ Alexandru, Averescu, *Notite zilnice din razboi (1916-1918)*, Bucuresti, 1937,p. 169-170

Eficacitatea focului s-a evidențiat și la artileria care a acționat pe dealul Fântâna Puturoasă și la Poiana Încărcătoarea. Conform lui Kirițescu, artileria română făcuse ravagii în redutele inamicului „*tranșee, tunuri, mortiere sfărâmate erau amestecate cu cadavre și cu numeroși răniți ce se văitau*”. În urma intensului bombardament al bateriilor Regimentului 6 artilerie s-a reușit respingerea puternicului contraatac executat de inamic pe Dealul Mare¹⁰⁵.

Despre situația grea în care se aflau Divizia 218 Germană, la sfârșitul zilei de 12/25 iulie, arhiducele Iosif, comandantul grupului de armate austro - ungare de pe frontul român, nota următoarele: „*La 11 iulie, după cea mai vie pregătire de artilerie (...), inamicul cu o superioritate de forțe de infanterie pleacă la atac pe întregul front al Diviziei 218. (...) În luptă disperată, linia noastră subțiată este respinsă. Pe un teren foarte greu și sub presiunea celui mai tare foc de artilerie inamic, contraatacurile noastre au avut prea puține rezultate. (...) Artileria noastră a fost decimată, iar infanteria a suferit foarte mari pierderi.*”

Ofensiva puternică a armatelor române și ruse i-a alarmat pe generalii germani, aceștia cerând întăriri pentru a fortifica liniile de apărare pe care le crezuseră până atunci de necucerit. Ca urmare a activității desfășurate în ziua de 13/26 iulie, generalul Gerok afirma: „*artileria română este foarte activă în atac. În mare parte prin conlucrarea cu aviația, printr-un puternic bombardament de două ore a executat toate breșele înainte de atac (...) Conducerea operațiunilor este foarte îndemânatică. Artileria noastră nu mai este capabilă să reducă la tăcere bateriile inamice*”¹⁰⁶.

Datorită situației pe tot frontul oriental și în special pe cel din Galiția, la data de 14/27 iulie 1917, Marele Cartier General Român a dispus oprirea operațiilor pe frontul român.

Bătălia de la Mărăști a reprezentat un important punct de cotitură în desfășurarea operațiunilor militare pe frontul românesc și a contribuit la ridicarea moralului ostașilor români. Reorganizate și temeinic instruite, având experiența campaniei din 1916, trupele române s-au dovedit a fi un adversar capabil de a pune probleme și chiar de a învinge redutabilele armate germane și austro-ungare.

Rezultatul acestei bătălii s-a datorat atât abilităților tactice ale ofițerilor români, eficacității artileriei române și excelenței colaborării a acesteia cu trupele de manevră, determinării și tenacității în luptă a ostașilor români, dar și prețiosului ajutor dat de localnici prin furnizarea de informații despre adversar și prin călăuzirea trupelor române pe poteci de munte spre flancurile și chiar în spatele trupelor inamice. Rezultatele ofensivei pot fi sintetizate astfel:

- Linia frontului a fost ruptă pe o lungime de 30 km și s-a pătruns pe o adâncime de 20 km. Forțele româno-ruse au făcut 2700 de prizonieri, au capturat 70 de tunuri și importante cantități de material de război¹⁰⁷.
- Principalele cauze ale înfrângerii de la Mărăști identificate de arhiducele Iosif și prezentate în raportul său au fost: „*O admirabilă cooperare între*

¹⁰⁵ George Cornea, *Simfonia morții*, București, 1920, p. 152-154

¹⁰⁶ Dabija, G.A, op. cit., p.93

¹⁰⁷ Kirițescu, C, op.cit, p. 469

artilerie, infanterie și aviație” și „Pe punctele de trecere au acționat excelent aruncătoarele de mine.”

Bătălia de la Mărășești a fost a doua mare confruntare militară din vara anului 1917 la care au participat trupele române. Desfășurată pe parcursul a 29 de zile (24 iulie/6 august-21 august/3 septembrie) ea s-a remarcat prin amploarea și complexitatea luptelor angajate.

Succesul obținut de Armata a 2-a la Mărăști a forțat Puterile Centrale să-și revizuiască planurile. Astfel, s-a renunțat la ofensiva proiectată în zona Nămolosa, forțele principale fiind mutate în zona Focșani. Noua ofensivă urma să se execute la vest de Siret, pe direcția Focșani - Mărășești-Adjud, cu Armata a 9-a Germană (comandată de generalul de infanterie Johannes von Eben), concomitent cu o altă lovitură în lungul văii Oituz, executată de Armata 1 Austro - Ungară (comandată de Arhiducele Joseph)¹⁰⁸.

De cealaltă parte, Marele Cartier General Român decisese să renunțe la lovitura sa în zona Nămolosa. Armata 4 Rusă a trebuit să fie scoasă din frontul din sudul Moldovei și deplasată în zona nordică, unde putea amenința flancul trupelor austro - germane aflate în ofensivă, în Galiția. Armata 1 Română urma să înlocuiască trupele rusești.

Tun românesc pe frontul din Moldova, vara anului 1917

Pentru ofensivă, Armata a 9-a Germană a fost întărită cu trupe aduse de pe frontul francez sau italian. Aceste forțe dispuneau între altele de 92 de tunuri de tranșee, 403 tunuri de câmp, 164

guri de foc grele, 134 tunuri antiaeriene, 6 mortiere cal. 210 mm. În total, forțele germane, numărau în sectorul de ofensivă, 356 aruncătoare de mine, 224 tunuri de câmp, 122 tunuri și obuziere grele, 59 de tunuri de tranșee, 86 tunuri antiaeriene.

În zona de atac a Armatei a 9-a Germane se afla Armata 4 Rusă, care mai avea în contact cu inamicul doar două corpuri de armată. Rezerva a fost formată dintr-o divizie de infanterie și una de cavalerie. Acestea totalizau 280 tunuri de câmp și 36 tunuri grele, ceea ce reprezentau 79 de baterii (doar 9 baterii grele). Grosul forțelor Armatei 1 Română s-au aflat în zona Tecuci, unde se pregăteau să treacă la vest de Siret, pentru a prelua sectorul de front de la trupele ruse.

La data de 23 iulie/5 august 1917, Armata 1 Română a ocupat frontul ocupat de Armata 4 Rusă, cuprins între Liești (exclusiv) și Clipicești (inclusiv). Aceasta dispunea de 114 baterii de artilerie (din care 36 artilerie grea, 7 de cal. 53 mm, 4 mortiere de tranșee). Totalul artileriei aliate (ruso-române) în zona de operații a fost

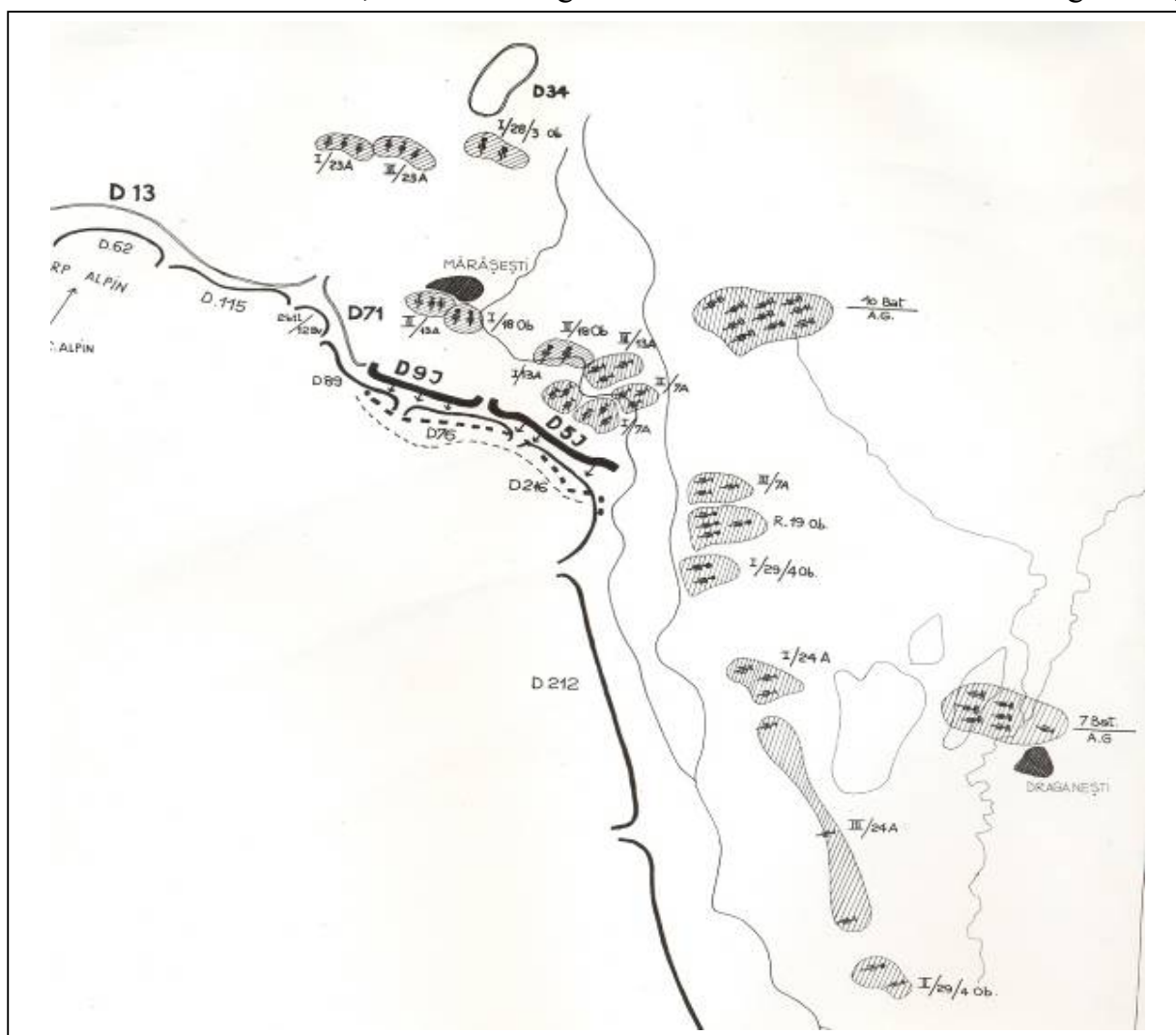
¹⁰⁸ Ion, Cupsa, op.cit., p. 227

de 167 baterii de artilerie față de cele 213 ale inamicului (raport de 1/1,2). Pentru Armata 1 română s-a luat în considerație întreaga artilerie grea a armatei care a sprijinit acțiunile de luptă pe principalele direcții de interzis.

Bătălia de la Mărășești a fost structurată de analiștii militari pe trei etape. Prima etapă (24 iulie/6 august – 30 iulie/12 august) este reprezentată de luptele duse în comun cu cele forțele rusești care s-au dovedit a fi copleșite în mai toate acțiunile desfășurate, creând numeroase probleme trupelor române, lăsându-le descoperite pe timpul luptei.

Și în cadrul acestei mari confruntări militare, artileria română s-a prezentat la înălțimea valorii sale, fiind apreciată atât de analiști străini, cât și de cei români. Ofensiva Armatei a 9-a Germană a fost precedată de o puternică pregătire de artilerie asupra luncii Siretului, care a început la ora 04.30 în data de 6 august 1917 și a durat trei ore. Frontul apărut de Diviziile 13 și 34 ruse a fost rupt pe 10 km, trupele rusești retrăgându-se în dezordine la est de Siret¹⁰⁹.

La cererea comandamentului rusesc, generalul Constantin Cristescu, comandantul Armatei 1, a ordonat generalului de divizie Eremia Grigorescu,

Dispunerea artileriei pe frontul de la Mărășești

comandantul Corpului 6, să intervină cu Divizia 5 infanterie la vest de Siret, iar cu Divizia 9 infanterie să ocupe poziție de apărare pe malul de est al Siretului.

Văzând că șansele de forțare a râului sunt minime, în dimineața zilei de 7 august, comandamentul german a direcționat ofensiva spre nord, cu 4 divizii. Efortul s-a concentrat asupra Diviziei 5 infanterie, asaltul fiind însă respins. La amiază, după o scurta, dar masiva pregătire de artilerie, inamicul a reluat atacul cu forțe de trei ori mai puternice decât cele ale diviziei române atacate. Soldații români au efectuat contraatacuri la baionetă, numai în cămăși, datorită căldurii sufocante, reușind să împingă trupele germane pe baza de plecare la atac. În timpul acțiunilor de luptă, comandantul român a folosit din plin avantajele deținerii malului estic al Siretului, prin folosirea cu eficiență a focului artileriei de câmp și mai ales al celei grele.

În data de 25 iulie/7 august, după violentul bombardament realizat de artileria inamică, artileria Diviziei 5 infanterie română și-a făcut simțită prezența, reușind prin focul său de baraj să oprească valurile de infanterie germană care atacau pe valea Putna Seacă. Tot în această zi, artileria Diviziei 14 infanterie române a reușit să lovească valurile de asalt inamice și să contribuie la refacerea frontului¹¹⁰.

La 26 iulie/8 august, la ora 19.00, după o puternică pregătire de artilerie, care a provocat pagube importante Diviziei 9, inamicul a atacat iar, dar a suferit pierderi mari datorate grupării de artilerie romano-ruse situată pe malul estic al Siretului și care lovea exact în flancul atacului. Și pe frontul diviziei 14 infanterie, artileria a participat la un duel de artilerie violent cu inamicul, care a durat până la miezul nopții.

Pe 27 iulie/10 august a venit rândul trupelor Antantei să treacă la ofensiva. Generalul Cristescu și generalul Ragoza, comandantul Armatei 4 Ruse, au hotărât să atace, fiecare cu câte un corp de armată a doua divizii, forțele din pătrunderea realizată de germani în frontul romano-rus. Contraofensiva română a fost amânată pentru ziua de 28 iulie/11 august, în scopul de a realiza instalarea artileriei grele în poziții (celor 8 baterii de artilerie grea amplasate pe malul stâng al Siretului li s-au mai adăugat alte 9 baterii de artilerie grea aduse pe poziții cu o noapte în urmă).

La ora 17.00 infanteria germană a declanșat, după o lungă pregătire de artilerie, asaltul asupra Diviziei 9 infanterie. Susținute de artilerie, care a executat trageri de flanc eficiente, trupele românești au reușit să stăvilească ofensiva forțelor inamice¹¹¹.

Și în cursul nopții artileria Diviziei 14 a bombardat cu violență liniile germane; de asemenea bateriile românești au sprijinit cu foc apărarea Diviziilor 71 și 13 infanterie rusești. În sinteza acestei zilei, elaborată de Armata a 9-a Germană, se amintește de eficacitatea artileriei române de pe malul estic al Siretului, ca și activitatea neobosită a aviatorilor români care au participat la lupte, atât prin tirurile de mitralieră sau prin bombardamente, cât și prin observarea focului artileriei noastre.

¹⁰⁹ Alexandru, Ioanitiu, op. cit. p. 320

¹¹⁰ Kirițescu, C, op.cit. p.490

¹¹¹ Ion, Cupșa, op.cit., p. 234-237

În raportul generalului von Eben către comandantul grupului de armate, Mareșalul Von Mackensen, se menționează faptul că Divizia 216 infanterie a suferit pierderi mari în urma bombardamentului din flanc executat de artileria romană de pe malul estic al Siretului.

Ziua de 28 iulie/10 august a fost o zi sângeroasă pentru forțele angajate în luptă. Generalul Cristescu a decis să execute o contralovitură pe tot frontul Diviziilor

Pregătirea și executarea focului în luptele din anul 1917

5 și 9 române, combinată cu o lovitură dată de 2 divizii ruse. Timp de 3 ore artileria română și rusă au executat foc asupra pozițiilor inamice după care infanteria a trecut la atac. Dacă în sectorul trupelor române contraofensiva se desfășura cu un avânt deosebit, germanii vor contraataca în sectorul diviziilor 13 și 71 ruse și cu sprijinul artileriei proprii, vor sili din nou trupele ruse să se retragă. Datorită eroismului ostașilor români de toate armele, s-a reușit să se bareze drumul inamicului către gara și satul Mărășești¹¹².

În ziua de 29 iulie/11 august, generalul de divizie Eremia Grigorescu a fost numit comandant al Armatei 1, în locul generalului Cristescu. Acesta a condus acțiunile de luptă ce au avut loc în perioada 31 iulie/13 august – 6/19 august 1917. În primele trei zile ale acestei etape, artileriștii români au reușit să sprijine cu succes acțiunile infanteriștilor și vânătorilor români, care au fost nevoiți să acopere tranșeele părăsite de infanteria rusă. De asemenea ei au contribuit la decimarea efectivelor companiilor inamice, care rămăseseră cu numai 20-30 de oameni, iar regimentele cu 200-400 de oameni (conform celor spuse de prizonierii luați în acele zile)¹¹³.

Începând cu seara zilei de 3/16 august, ambele tabere vor trece la regruparea și înprospătarea forțelor în vederea reluării luptelor. În această perioadă, o atenție deosebită s-a acordat organizării sistemului de foc. Raioanele pozițiilor de tragere ale bateriilor de artilerie ușoară au fost amenajate înapoia liniilor principale de apărare ale infanteriei, unde artileriștii au săpat amplasamente pentru tunuri, adăposturi pentru personal și muniții (între bateriile românești au fost dispuse și baterii rusești).

Bateriile de artilerie grea (române și ruse) și-au dispus pozițiile de tragere, cu precădere pe malul stâng al Siretului, de unde au putut să execute trageri pe o mare adâncime a câmpului de luptă. De partea cealaltă, la intervenția mareșalului von

¹¹² Dabija, G,A, op. cit., p.587-618

¹¹³ Kirișescu, C,op.cit, p. 513-661

Mackensen, generalul von Eben a grupat în Corpul 1 German 7 divizii de infanterie și i-a subordonat aproape toata artileria Armatei a 9-a. Aceste forțe totalizau 55 de batalioane și 95 de baterii¹¹⁴.

Ziua de 6/19 august a fost considerată apogeul bătăliei de la Mărășești. De la primele ore ale dimineții germanii au reluat ofensiva. Pregătirea de artilerie s-a declanșat la orele 06.30 și a durat două ore și jumătate, fiind cel mai violent bombardament de artilerie din timpul bătăliei. Pregătirea a fost însoțită de trageri cu proiectile cu gaze asfixiante. La ora 08.15 au început primele asalturi, de mică amploare, care sunt respinse cu ușurință.

După 10.50, inamicul a declanșat un atac foarte puternic, asupra pozițiilor Armatei române. Cu toate că artileria a executat un puternic foc de baraj cu cele 15 baterii române și 15 baterii rusești, infanteria inamică a pătruns în liniile românești, amenințând cu învăluirea satului Mărășești. Pentru a câștiga timp pentru deplasarea ajutoarelor din partea Diviziei 13, Compania 1 mitraliere, comandată de cpt. Grigore Ignat, a rezistat pe poziții cu înverșunare, fiind aproape în totalitate distrusă. Cu toate acestea, trupele germane au avansat spre cota 100, în spatele căreia se afla artileria româno-rusă.

Asupra forțelor germane, care erau pe punctul de a cuceri cota, generalul Popescu a organizat un contraatac cu cele 2 batalioane din rezervă, care împreună cu alte subunități, au lovit concentric forțele principale ale inamicului. Atacul a fost susținut și de focul de baraj executat foarte eficient de artileria Diviziei 10 infanterie (Divizionul 3 din Regimentul 3 artilerie comandat de locotenentul colonel Lupașcu Al., Divizionul 2 din Regimentul 23 artilerie rus și de obuzierele Regimentului 20 Obuziere, comandat de colonelul Obogeanu D.)¹¹⁵.

Focul artileriei a fost foarte bine executat încât a contribuit din plin la retragerea inamicului pe vechile poziții. Un rol important l-a deținut gruparea de artilerie româno-rusă, din care s-a remarcat brigada de artilerie comandată de generalul Dimitrie Glodeanu. Pe lângă barajele de foc executate cu precizie, acesta a concentrat tirul 15 baterii (majoritatea de artilerie grea) asupra rezervelor inamice, împiedicându-le să sprijine oportun primul eșalon.

Obuzier românesc cal. 120 mm md. 1878 în primul război mondial

¹¹⁴ Alexandru, Ioanitiu, op. cit. p. 320

¹¹⁵ Ibidem, op. cit. p. 320

Rezistența dârză a Diviziei 9 infanterie, precum și concentrarea eficientă a focului artileriei, a făcut ca localitatea și gara Mărășești să nu fie cucerite de inamic.

Cea de-a treia etapă a bătăliei de la Mărășești a avut loc în intervalul 7/20 august-21 august/3 septembrie. Datorită eșecului înregistrat de armata sa, pe 19 august, generalul von Eben a decis să oprească temporar acțiunile ofensive. A urmat o săptămână de pauză, pe care ambele părți au folosit-o pentru reorganizare, Armata a 9-a a pregătind o nouă direcție de efort. Corpului 18 Rezerva german i s-a subordonat toată artileria grea a armatei¹¹⁶.

Ofensiva Corpului 18 a început în sectorul Corpului 8 rus pe data de 15/28 august, după o pregătire de 4 ore și 30 de minute. La ora 09.00 trupele germane au pătruns între cele două divizii ruse, care au trebuit să se retragă. Au intervenit două regimente de infanterie din Armata a 2-a română, care au contraatacat împreună cu rezervele rusești la care s-a adăugat un puternic sprijin de foc asigurat de artilerie, fapt ce a determinat oprirea înaintării germane.

Generalul Eremia Grigorescu a subordonat Divizia 9 infanterie și o divizie rusească comandantului Diviziei 13 infanterie, generalul de brigadă Ioan Popescu, care va ataca pe 19 august/1 septembrie. Pregătirea de foc a artileriei a început la ora 06:00, cu toate tunurile grupării, precum și cu artileria aparținând altor două divizii ruse și artileria grea a Armatei 1. Din cauză că aceasta a durat doar o oră și pentru că a fost „*un amestec de conducere rus și român*” pregătirea de foc a atacului a fost slab executată, provocând inamicului pierderi ne semnificative.

De asemenea nu a existat un sprijin permanent al artileriei, fapt ce a împiedicat unitățile române să aibă câștiguri substanțiale de teren. Cu toate că, în ziua următoare artileriștii au executat două pregătiri de foc (între orele 06.30-08.00 și 16.00-16.45), trupele române nu au reușit să își atingă obiectivul. Datorită marilor pierderi suferite, acțiunile ofensive au fost oprite¹¹⁷.

Aceasta a fost ultima zi a bătăliei de la Mărășești, ambele tabere hotărând să treacă la apărare pe întregul front. Armata 1 Română a pierdut 610 de ofițeri și 26800 de subofițeri, gradați și soldați, iar Armata a 9-a Germană circa 47000 de militari.

Luptele au continuat în zilele următoare cu mica intensitate, cu atacuri și contraatacuri locale. În una din aceste confruntări, pe Dealul Secuiului, pe 5 septembrie, a căzut voluntara Ecaterina Teodoroiu în fruntea plutonului său. De partea cealaltă, pe 8 septembrie generalul maior Kurt von Wenniger, comandantul Corpului 18 Rezervă german a fost ucis de explozia unui obuz în zona Muncelul¹¹⁸.

Bătălia de la Oituz (26 iulie/8 august-29 august/11 septembrie) a fost considerată cea de-a treia și ultima mare bătălie la care au participat trupele române. Ea s-a desfășurat pe tot pe frontul Armatei a 2-a și a fost declanșată la două zile după cea din zona Mărășești. Inamicul și-a întărit efectivele și tehnica de luptă, astfel că la acea dată dispunea de 45 baterii de artilerie ce însumau 200 de guri de foc, din care 36 guri de mare calibru.

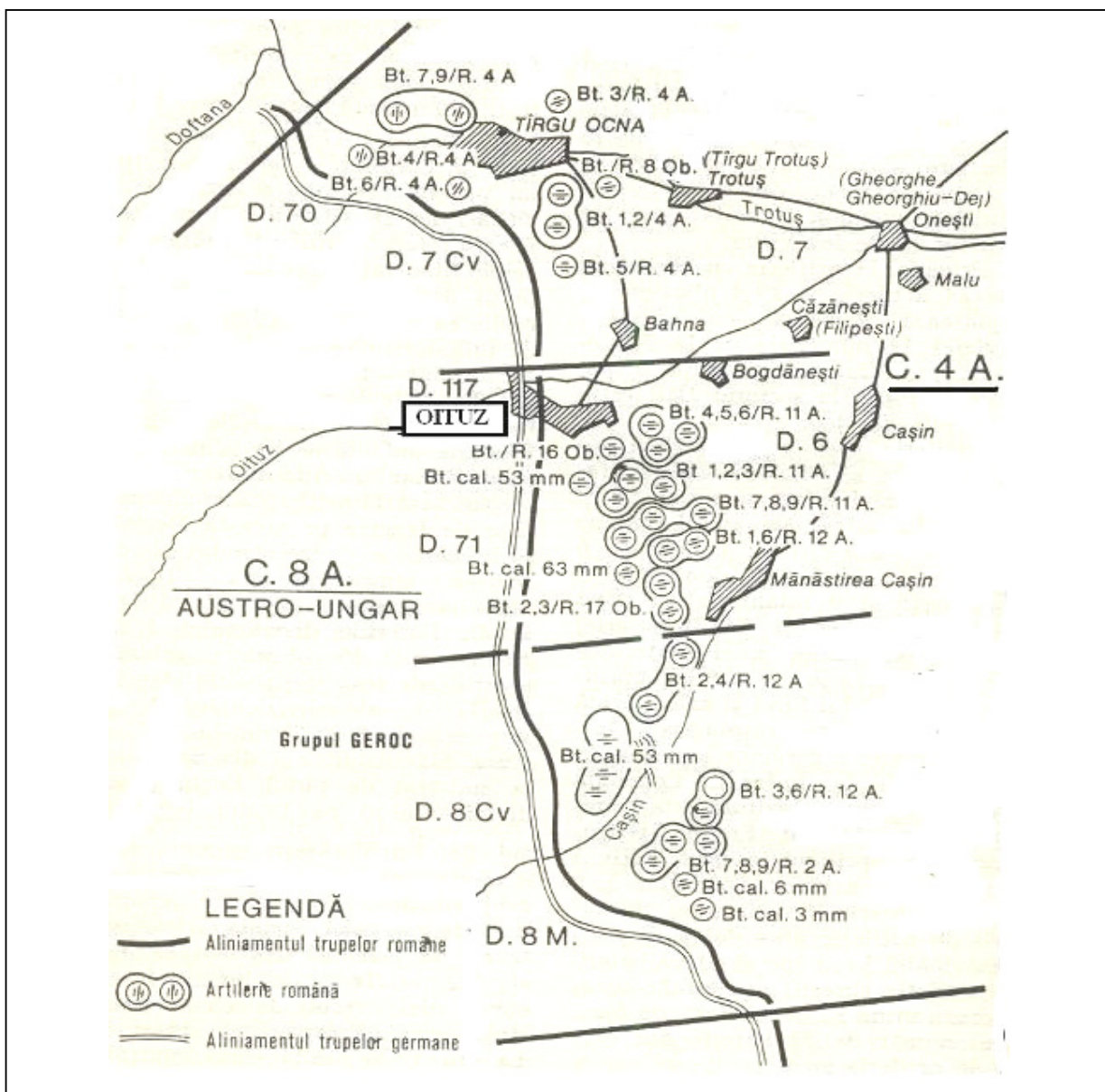
¹¹⁶ Kirițescu, C, op.cit, p.663

¹¹⁷ Ibidem, p. 637-638

¹¹⁸ Ion, Cupșa, op.cit., p. 241

Armata a 2-a, în schimb, a avut o situație grea datorită faptului că frontul său era de 60 km, cu lucrări genistice sumare, iar artileria disponibilă totaliza abia 104 baterii (raport 2,3/1). Pe direcția loviturii principale inamicul avea o superioritate de 3,8/1 în artilerie.

În perioada 22 iulie/4 august – 26 iulie/8 august au avut loc o serie de dueluri de foc de artilerie și atacuri de ambele părți. Cel mai puternic bombardament a avut loc în ziua de 24 iulie/6 august, când artileria inamică a bombardat masiv ore în șir întregul front al Diviziilor 6 și 7 române. Aceste acțiuni ale artileriei inamice a

Dispozitivul artileriei Corpului 4 armată în bătălia de la Oituz (iulie-august 1917)

continuat până în dimineața zilei de 26 iulie/8 august.

Ofensiva trupelor inamice a început pe 26 iulie/8 august 1917. După un puternic bombardament de artilerie, executat în mare parte cu proiectilele încărcate cu substanțe toxice de luptă, inamicul a trecut la ofensivă. Prima zi a înregistrat o

pătrundere periculoasă a inamicului pe centrul dispozitivului trupelor române. Un rol important în oprirea Diviziei 70 austro-ungare l-a avut focul de baraj precis executat de artileria mării unități române¹¹⁹.

În zilele de 27-28 iulie (9-10 august) artileria româna nu a putut împiedica pătrunderea periculoasă a inamicului, care era pe punctul de a cuceri ultimele înălțimi ce îl despărțeau de Târgu Ocna și Onești.

Primind ca întărire Divizia 1 Cavalerie, în ziua de 29 iulie, unitățile Armatei a 2-a, comandată de generalul Alexandru Averescu, au reușit să oprească înaintarea inamicului și să creeze condiții pentru declanșarea unei riposte ofensive care s-a desfășurat în data de 30 iulie/12 august, fiind un moment în care s-au remarcat artileriștii bateriilor din pozițiile de tragere pe celălalt mal al Troțușului.

Până la 6/19 august artileriștii vor participa la o serie de acțiuni de amploare cum ar fi pregătiri de foc de artilerie, dueluri de artilerie, foc de baraj etc. După această dată va începe cea de-a doua etapă a bătăliei de la Oituz care va dura până pe 17/30 august.

Artileria română a trebuit să facă față puternicei pregătiri de foc a artileriei inamice din data de 6 august, care a durat 3 ore. Artileriștii români au ripostat energic consumând peste 300 de proiectile, astfel că servanții arătau ca niște fochiști (zona Nicorești). De asemenea, artileria Diviziei 7 infanterie a executat o scurtă pregătire de foc, după care a participat la sprijinul contraatacului trupelor române.

În data de 7 august artileria a participat la pregătirea contraatacului trupelor române prin puternice trageri de distrugere a pozițiilor inamicului (pregătirea de foc a durat 90 min.).

Datorită pierderilor suferite, pe data de 9/22 august, Marele Cartier German a ordonat oprirea operațiilor¹²⁰, ostilitățile fiind reluate în 15/28 august. Trupele inamice au atacat, precedate de un puternic bombardament în zona castelului Negroponte. Artileria română a intervenit cu un scurt „ciocan de foc”, iar ulterior a asigurat sprijinul de foc al infanteriei pentru cucerirea cotei 408 și a cotei 383 (aceasta din urmă nu a putut fi cucerită nici a doua zi).

La 16/29 august Marele Cartier General a aprobat planul de realizare a unei acțiuni comune româno-ruse asupra vârfului Cireșoaia, aflat la joncțiunea dintre Armata a 2-a Română și Armata a 9-a Rusă. La această ofensivă au participat 35 de baterii de artilerie de diferite calibre, de la 53 la 152 mm.

Datorită condițiilor meteo nefavorabile, ofensiva a fost executată începând cu 27 august/9 septembrie. După o pregătire de foc de artilerie de aproximativ două ore și jumătate bateriile au încetat tragerile, mai puțin cele ale Diviziei 6 infanterie care au continuat acțiunile, executând foc de contrabaterie. Pentru că recunoașterile au raportat că nu existau distrugerii majore la inamic, s-a ordonat ca întreaga artilerie (inclusiv cea a Diviziei 8 infanterie române) să deschidă foc, care a durat până la ora 09.00.

¹¹⁹ Alexandru, Ioanitiu, op. cit. p. 295-296

¹²⁰ Dabija, G.A, op. cit., p. 162-268

Artileria inamicului a ripostat și ea puternic, realizând însemnate distrugerii în rândurile trupelor noastre. Acestea pierderi, terenul împădurit și amenajările genistice ale inamicului au făcut ca acesta să își mențină pozițiile pe dealul Cireșoaia.

În următoarele zile eforturile artileriei de a sprijini infanteria, pentru atingerea obiectivului propus, au fost zadarnice. Pregătirile de artilerie, care au durat între 3 ore și 5 ore nu și-au atins obiectivele. Cauzele eficacității reduse artileriei s-a datorat configurației terenului (care împiedica observarea directă a tragerii), lipsei observatorilor de artilerie în linia întâi a infanteriei, precum și a focului violent al inamicului.

Cu toate pierderile mari de vieți omenești, operația de apărare de la Oituz se consideră a fi o victorie datorită faptului că s-a reușit oprirea ofensivei grupului Gerok, care dorea să facă joncțiunea cu Armata a 9-a Germană¹²¹.

5. Acțiunile artileriei române pe timpul campaniei din 1919 în Ungaria

Acțiunile artileriei în cadrul Războiului de reîntregire se vor încheia abia în anul 1919, după ce va participa la acțiunile militare de pe teritoriul Ungariei. Puțini știu astăzi că, deși războiul se încheiase și că avusese loc Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, Armata Română va continua acțiunile militare și pe parcursul anului 1919.

La 8/21 martie 1919 puterea politică de la Budapesta a fost preluată de Bela Kun, care a instaurat Republica Ungară a Sfatuirilor. Conducătorul noului guvern nu a acceptat propunerea Conferinței de pace de la Paris și a trecut la mobilizarea generală. Refuzul de a recunoaște dreptul la independență a românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, ca și măsurile militare împotriva vecinilor, au provocat declanșarea unui conflict militar între Ungaria și România.

Confruntările militare dintre cele două state au început în noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919, ca urmare a acțiunilor agresive desfășurate de armata ungară. Comandamentul român va replica luând măsuri de respingere a agresiunii, urmând ca în perioada următoare, să respingă trupele maghiare peste Munții Apuseni și să elibereze provinciile Crișana și Maramureș de sub ocupația ungară¹²².

Apreciate la 70 000 de combatanți, sprijiniți de 137 de tunuri și cinci trenuri blindate, marile unități ungare (Diviziile 38 și 3 infanterie) au trecut la ofensivă pe Văile Someșului și Crișului Repede, înaintând pe direcțiile Ciocârlău - Dej, Zalău-Cluj și Ciucea-Cluj.

După ce au respins atacurile violente și repetate ale trupelor ungare, forțele române au refăcut apărarea pe limita dinainte și, totodată, au trecut la contraofensivă, la flancul stâng. Până la 20 aprilie 1919, românii au eliberat Satu Mare, Carei și Oradea¹²³. Până la data de 1 mai 1919 Armata Română a ajuns pe Tisa, astfel că aici a fost creată o zonă militară, al cărui guvernator a fost generalul Traian Moșoiu¹²⁴.

Încă de la 5 iulie 1919, Marele Cartier General ungar a început pregătirea ofensivei la est de Tisa, la care au luat parte 98 ½ baterii de artilerie (66 baterii de câmp, 21 ½ baterii de obuziere, 7 baterii tunuri de munte, 2 baterii grele de 155 mm

¹²¹ Dabija, G.A, op. cit., p. 308-326

¹²² G.D.Mardarescu, Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei(1918-1920), Bucuresti, 1921,pg 38-42

¹²³ Vasile,Alexandrescu și colectiv, p.665-669

¹²⁴ G.D.Mardarescu,op. cit. 35-42

și 2 baterii autotunuri) cu un total de 392 guri de foc. Acestea au trebuit să facă față celor 91 de baterii ungare¹²⁵.

În dimineața zile de 20 iulie 1919, după o puternică pregătire de foc de artilerie, trupele ungare au trecut la ofensivă, astfel că, forțele române au fost nevoite să se retragă pe o adâncime de 50 km. La 23 iulie s-a încheiat prima fază a acțiunilor ofensive ungare. După 24 iulie, aspectul operațiilor se va schimba, astfel că artileria română, după ce a participat la oprirea inamicului, a desfășurat acțiuni de sprijinire a contraofensivei românești. Până pe 25 iulie Armata Română a impus inamicului să se retragă la vest de Tisa¹²⁶.

După un scurt repaus, la 27 iulie 1919, Marele Cartier General român a ordonat Comandamentului trupelor din Transilvania să pregătească trecerea Tisei, lucru ce s-a realizat începând cu a doua zi. În aceasta situație, conducătorii unguri au predat puterea unui guvern compus din funcționari sindicalişti.

Un detașament de roșiori români, compus din 400 de soldați, printre care se aflau și efectivele a două tunuri vor intra în Budapesta, în seara zilei de 3 august 1919. Comandantul detașamentului, colonelul Gheorghe Rusescu, a cerut guvernului ungar încetarea focului. La 4 august, trupele Diviziei 1 Vânători (în cadrul căroră se aflau și efective ale bateriilor de artilerie de munte) vor intra în capitala Ungariei, trupele române rămânând în Budapesta până la data de 14 noiembrie 1919.

6. Concluzii în urma desfășurării primului război mondial

Desfășurarea operațiilor din anul 1916 pe două fronturi cu o lungime de aproximativ 1600 km (reprezenta aproape 1/3 din totalul celor europene) a impus țării noastre realizarea unei densități de forțe și mijloace de aproape 10 ori mai mică decât cele existente pe alte teatre de operații militare. Astfel, în acțiunile ofensive – situație în care fâșiile sunt mai mici decât în apărare, unui batalion român îi revenea un front de 4 km, cu doar 800 de metri mai puțin decât frontul unei divizii aflate în apărare pe frontul din vest al Europei. În cazul artileriei acest decalaj se reliefa și mai pregnant. Astfel, unei baterii de artilerie românești îi revenea un sector de aproximativ 4,62 km, în timp ce la Verdun, pe Somme, francezii asigurau o piesă de artilerie la 8-12 m din aliniamentul de contact. Armata Română n-a putut asigura decât 1857 tunuri și obuziere, adică o piesă la un sector de 862 m, realizând o densitate de aproape 100 de ori mai mică decât pe frontul de vest.

Situația de detaliu privind densitățile realizate de către cele 1857 guri de foc grupate în 346 de baterii de artilerie, la armatele 1, 2, 3 și de Nord a fost următoarea¹²⁷:

Frontul	Dezvoltarea frontală (km)	Numărul bateriilor de artilerie	Lungimea frontului pentru o baterie (km)
din Transilvania	950	215	4,4
de sud	650	131	4,96
Total	1600	346	4,62

¹²⁵ Ibidem, pg .69-108

¹²⁶ Ibidem, pg .131-143

¹²⁷ *** Istoria Militară a Poporului Român, Ed. Militară, București, 1988, p. 500.

Din punct de vedere al înzestrării și al mobilității, la începutul războiului diviziile române se aflau într-o inferioritate evidentă față de diviziile inamice pe care trebuiau să le înfrunte. Astfel, în timp ce diviziile germane aveau pentru 1 escadron de cavalerie și 9 batalioane de infanterie 9 baterii de artilerie, asigurându-se fiecărui batalion de infanterie câte o baterie de artilerie, iar divizia austriacă dispunea pentru 2-3 escadroane de cavalerie și 12 batalioane de infanterie de 12 baterii de artilerie, numărul de baterii corespunzând numărului de batalioane, diviziilor române li s-au asigurat 0,7 baterii de artilerie pentru fiecare batalion¹²⁸.

Din cele 374 baterii de artilerie de care dispunea România la declanșarea războiului 233 aveau material modern celelalte fiind dotate cu material vechi sau improvizat, demontat de la artileria fixă de fortificații. La aceasta se mai adăuga diversitatea mare de guri de foc materializată prin 26 de calibre, modele și sisteme. Muniția putea fi asigurată din producție autohtonă, doar în proporție de 1-2 proiectile de fiecare tun pe zi și mai puțin de un cartuș de fiecare pușcă. Slaba dotare cu artilerie era accentuată de lipsa armelor automate. În timp ce la batalioanele române existau 1-2 mitraliere, la batalioanele germane erau în dotare 5-6 mitraliere grele și 9 mitraliere ușoare ceea ce asigura o densitate de foc mult mai mare.

Concluziile ce decurg sunt de natură să atragă atenția asupra necesității de a se asigura încă din timp de pace cantitățile de armament, muniții și materiale necesare efectivelor în timpul războiului pe baza posibilităților economice proprii.

În anul 1917 datorită ajutorului primit de la țările aliate s-au introdus în dotare 355 tunuri, obuziere și mortiere pentru completarea materialului pierdut în luptă.¹²⁹ La sfârșitul perioadei de reorganizare Armata Română dispunea de 245 baterii de artilerie de câmp de diferite calibre și de un nivel instrucție superior. S-au constituit mai puține unități dar acestea erau încadrate și dotate corespunzător cerințelor, realizându-se un raport de 1 baterie de artilerie sau chiar mai mult pentru fiecare batalion de infanterie.

Demn de remarcat este modul de întrebuințare a artileriei în anul 1917 în operația ofensivă desfășurată de către Armata a 2-a la Mărăști când printr-o organizare superioară și o colaborare foarte cu infanteria s-au obținut victoria. În sectorul de ofensivă, artileria Armatei 2 a fost grupată pentru sprijinul Corpului 2 Armată aflat pe direcția de efort, iar pregătirea de foc care a început la 9 august 1917 a durat 2 zile. Sectorul de rupere a fost de 13 km iar raportul de forțe realizat de artilerie deși a fost doar de 1,4/1, s-a reușit scoaterea din luptă a infanteriei și neutralizarea artileriei inamice.

În cadrul operației de apărare a Armatei 1 la Mărășești, în data de 6 august, în sectorul Diviziei 13 infanterie trebuie remarcat rolul deosebit pe care l-a avut brigada de artilerie comandată de generalul Glodeanu. Pe lângă barajele de oprire și sprijinul contraatacului, acesta a concentrat focul a 15 baterii asupra rezervelor inamicului (aproximativ 2 regimente de infanterie) care încercau să dezvolte ofensiva. Prin nimicirea acestora artileria a izolat forțele inamice ușurând executarea contraatacurilor de către forțele noastre și respingerea atacului german. Totodată

¹²⁸ Academia Militară, Curs de Istoria Artei Militare, București, 1990, p. 234.

¹²⁹ Ibidem, p. 297

artileria a executat cu bune rezultate contrapregătirea, bateriile amplasate pe malul stâng al Siretului executând trageri asupra flancurilor atacatorilor și producându-le pierderi grele. Acțiunea artileriei a fost cu atât mai meritorie cu cât germanii aveau un raport de forțe de artilerie în sectorul de rupere de 7/1.

Deși durata pregătirii de foc, conform reglementărilor de la acea vreme a fost mare (2-3 zile), pentru realizarea surprinderii comandanții au folosit metoda întreruperii periodice a focului și schimbarea bruscă a obiectivelor pentru a induce în eroare inamicul asupra direcției loviturii principale cât și asupra momentului trecerii la ofensivă, această metodă dând rezultate bune în cadrul sectorului Armatei 2 la Mărăști.

CAPITOLUL IV

Artileria în cel de-al doilea război mondial

1. Situația artileriei române la data intrării României în cel de-al doilea război mondial

În vederea analizei contribuției și folosirii artileriei române în timpul celui de-al doilea război mondial, se impune să reliefăm mai întâi, pe baza documentelor de arhivă, stadiul dezvoltării și diversificării artileriei noastre în anii premergători intrării României în război, dar mai ales la data de 22 iunie 1941. Evidențierea structurii de conducere, organizatorice, dotării și repartiției artileriei la eșaloanele tactic-operative, adică la regiment, divizie, corp de armată, armată, stadiul încadrării unităților și subunităților cu ofițeri și subofițeri, gradați și soldați-activi și de rezervă, precum și nivelul instrucției de specialitate în lumina regulamentelor și principiilor doctrinare ale vremii, au darul de a ușura explicarea aportului artileriei române la unul din cele mai grele războaie ce au existat în istoria omenirii.

1.1. Inspectoratul General, structura de conducere de bază a artileriei române

Organismul care a vegheat continuu prin studiile făcute, ca artileria română să fie la înălțimea cerințelor armatelor europene din toate punctele de vedere - organizare, dotare, instrucție, întrebuințare - a fost Inspectoratul General al artileriei¹³⁰. Ca și în anii interbelici, în timpul celui de-al doilea război mondial, în fruntea inspectoratului, care pentru o scurtă perioadă, de la 27.01.1941 la 30.11.1944 a avut denumirea de „*Direcția Superioară a artileriei*” s-au aflat generali cu o temeinică pregătire teoretică și de specialitate, cu o mare capacitate organizatorică și îndelungată experiență la comanda marilor unități și unităților de artilerie, a unor mari unități de infanterie, în conducerea unor instituții militare de învățământ de profil - școli de ofițeri sau școli de aplicație, foști participanți la marile confruntări din primul război mondial în calitate de comandanți de baterii și divizioane, într-un cuvânt buni cunoscători ai nevoilor de dotare a unităților cu mijloace de foc și responsabilităților de folosire a acestora în diferite forme ale luptei moderne.

Au rămas înscrise la loc de cinste în filele istoriei armeei noastre, numele inspectorilor generali ai artileriei române care și-au pus toată priceperea și devotamentul în slujba modernizării și dotării artileriei conform cerințelor vremii. Amintim aici în ordinea numirii¹³¹ pe generalul de divizie Petre DUMITRESCU¹³²

¹³⁰ Inspectoratul artileriei artileriei a fost înființat prin Decretul nr. 655 din 3 aprilie 1875. La acea dată mai exista Inspectoratul Cavaleriei înființat în anul 1873 (Mr. Ion Popovici, Organizarea armatei române, p.II-a 263-264, Roman, 1902).

¹³¹ Arhiva M.Ap. fond 474, dosar 1, fila 131.

¹³² Generalul de armată Petre Dumitrescu s-a născut la 18 februarie 1882 în comuna Dobridor, județul Dolj. Pe 25 martie 1941, generalul de corp de armată Petre Dumitrescu a preluat Armata a 3-a, pe care a condus-o practic tot timpul războiului anti-sovietic. Până pe 10 octombrie 1941, Armata a 3-a avansase 1700 km, purtase patru mari bătălii și 42 de lupte, provocând inamicului pierderi estimate la peste 20.000 de morți și 40.000 de răniți. Au fost capturați 15.565 de prizonieri (exceptându-i pe cei predați deja germanilor), 149 de tancuri, 128 de tunuri, 277 de mitraliere și 367 de puști mitralieră. Pierderile se ridicau la 10541 de oameni (2.555 morți, 6.201 răniți și 1.785 dispăruți). A fost al doilea ofițer

(1938-01.04.1941), generalul de brigadă Florin GEORGESCU (01.04.1941-09.01.1942), generalul de divizie Emanoil LEOVEANU (09.01.1942-09.02.1942), generalul de divizie Alexandru GHEORGHIEȘ (09.02.1942 - 19.07.1942), generalul de divizie Gheorghe ROZIN (01.08.1942-24.03.1943), generalul de corp de armată Vasile ATANASIU (26.03.1943-07.02.1945), generalul de brigadă Costin IONAȘCU (08.02-24.03.1945), generalul de divizie Carol SCHMIDT (24.03-25.05.1945) și generalul de corp de armată Gheorghe STĂVRESCU (25.05.1945 - 1946).

Sunt nume care fac cinste, nu numai artileriștilor ci tuturor militarilor Armatei Române, deoarece în diferite etape ale celui de-al II-lea război mondial, datorită capacității lor organizatorice s-au aflat la comanda Marelui Stat major sau a unor mari unități tactice și operative, astfel: șef al Marelui Stat Major generalul Alexandru Ioanițiu; comandanți ai Armatei 1, Armatei a 3-a sau Armatei a 4-a generalul Vasile Atanasiu, generalul Petre Dumitrescu și generalul Nicolae Dăscălescu; comandanți la Corpul 2 armată generalul Nicolae Dăscălescu și generalul Costin Ionașcu, la Corpul 6 armată generalul Corneliu Dragalina, generalul Emanoil Leoveanu și generalul Gheorghe Stăvrescu, la Corpul 7

General de armată Petre Dumitrescu, inspector general al artileriearteriei (1938-01.04.1941) și comandant al Armatei a 3-a (25 martie 1940 – 29 august 1944).

armată generalul Mihail Lăcătușu, la Corpul motomecanizat generalul Gheorghe Rozin; comandanți de divizii, la Divizia 7 infanterie generalul Olimpiu Stavrat, la Divizia 15 infanterie generalul Ioan Sion (ucis pe câmpul de luptă, la Stalingrad), la Divizia 19 infanterie generalul Carol Schmit, generalul Mihail Lăcătușu, generalul Atanasie Petculescu și generalul Gheorghe Mosiu care au dobândit o mare faimă în bătăliile la care au luat parte.

În afara inspectorilor generali ai artileriei, pentru organizarea activităților inspectoratului și îndrumarea unităților subordonate, acest organism militar s-a bucurat de o încadrare cu ofițeri bine pregătiți, desăvârșiți cunoscători ai folosirii judicioase a artileriei, șefi de state majore, șefi de secții și birouri cu un îndelungat stagiul la trupe precum coloneii Ioan Sion, Ioan Burnea, Atanasie Petculescu etc.

român care a primit *Crucea de Cavalier*, primul fiind Antonescu. Dumitrescu a primit de asemenea și Ordinul *Mihai Viteazul* cls. a III-a pentru prestația trupelor din subordinea sa.

În decembrie 1943, Armata a 3-a era situată în flancul de sud al Frontului de Est, pe Nipru. A urmat retragerea generală spre vest, în timpul căreia a asigurat litoralul, iar în primăvară a trecut în Basarabia, linia frontului fiind stabilizată pe Nistru. Atunci a primit clasa a II-a a Ordinului *Mihai Viteazul*, precum și Frunzele de Stejar la *Crucea de Cavalier*. Era și singurul general român (cu excepția maresalului Antonescu) care avea sub comanda sa o armată germană (a 6-a), care împreună cu Armata a 3-a română formau *Grupul de armate Dumitrescu*. Ofensiva Frontului 3 Ucrainean a început pe 20 august, iar trupele sale au trebuit să se retragă. A fost trecut în rezervă la trei săptămâni după actul de la 23 august. Pe 15 mai 1946 a fost pus sub acuzare de Tribunalul Poporului pentru crime de război, dar a fost achitat, datorită lipsei de consistență a probelor. A decedat pe 12 ianuarie 1950, acasă în București, scăpând astfel de chinurile închisorilor comuniste. (Sursa: Victor Nițu-Armata română în al Doilea Război Mondial, www.worldwar2.ro)

Toți inspectorii generali ai artileriei s-au străduit să dea o structură organizatorică adecvată inspectoratului pentru rezolvarea multitudinii de sarcini care îi reveneau. La 31 octombrie 1938, cu puțin timp înaintea declanșării celui de-al doilea război mondial, inspectoratul era organizat astfel: inspectorul general al artileriei generalul D. Dumitrescu Petre; adjutant Lt.col. Stănculescu Ioan; statul major cu șeful de stat major, col Ioan Sion și 5 birouri, Biroul 1-Organizare-Mobilizare (șef Mr. Bădescu Mihail), Biroul 2- Instrucție, Școli, Informare, Cifru (șef Cpt. Petrescu Mihail), Biroul 3 - Adjutantură, Regulamente, Gaze (șef Cpt. Antonie Gh), Biroul 4-Regulamente (șef Lt.col. Vlădescu August), Biroul 5 - Studii și Dotare (șef Lt.col. Tomescu Ioan), în total 25 de persoane¹³³. Organizarea birourilor 1, 2 și 4 era aproape identică, respectiv: șef de birou; ajutori-ofițeri; secretar-salariat civil sau subofițer; dactilograf-salariat civil. Biroul 4 avea în plus un responsabil cu regulamentele calificate (subofițer de administrație), un responsabil cu regulamentele ordinare (impieगत) și un arhivar (subofițer) care, probabil, îndeplineau sarcina registraturii inspectoratului, iar biroul 5 avea în organică șeful de birou, un secretar și dactilograf și 3 referenți (3 colonei-probabil rezerviști, fiind în subordinea Lt. Col. Tomescu). Începând cu data de 1 noiembrie 1938, biroul 1 a trecut la Direcția Personal, astfel că în total inspectoratul a rămas cu un efectiv de 21 de persoane.

La data 31 martie 1939 Direcția Superioară de artilerie, fostul Inspectorat General avea în subordonare directă următoarele instituții militare de învățământ și depozite: Centrul de Instrucție al artileriei cu Regimentul de artilerie și Divizionul de reperaj prin sunet de la Mihai Bravu; Centrul de instrucție al apărării contra gazelor; Școala de ofițeri de artilerie de la Pitești; Școala de ofițeri de rezervă de artilerie de la Craiova; Școala de ofițeri de arma chimică; Școala de ofițeri de rezervă arma chimică; Depozitul central de muniție; Depozitele de muniție de la Ștefănești, Vințu de Jos, Fâtânele, Bârlad fiecare cu un număr de subdepozite; Depozitele de armament de la Târgoviște, Sibiu și Roman¹³⁴.

La data de 22.05.1941 prin ordinul nr.5048'92 al Secretariatul General din S.S.A.U.¹³⁵, Serviciul Armament și Muniții al Armatei a trecut la Direcția Superioară a artileriei, aceasta având acum următoarea organizare: Adjutantură; Registratură; Informații; Secția 1 Instrucție; Secția 2 Tehnică; Serviciul Armament, Muniții și Harnașament al Armatei. Cu începere de la 9 ianuarie 1942, conform ordinului de zi nr.125 în subordinea direcției au mai intrat: Centrul de instrucție serviciu informații al artileriei; Școala de guarzi de artilerie; Școala de subofițeri de artilerie.

Cea mai importantă reorganizare a direcției a avut loc în anul 1942, când prin decizia ministerială nr.3000 din 10 decembrie s-a realizat o compartimentare clară a activităților de organizare, instrucție, dotare, studii și experimentare. Aceasta era următoarea: *Directorul General al artileriei*, șef generalul D. Leoveanu E.; *Secția a 1-a Instrucție* cu Biroul 1-Organizare, Mobilizare, Informații, adjutantură și registratură și Biroul 2 - Instrucție, Școli și Regulamente; *Secția a 2-a Studii* cu Biroul 3 - Studii, Experiențe și Biroul 4 - Dotare, Evidență; *Serviciul Armament*,

¹³³ Arhiva M.Ap., Biblioteca arhivistică, colecția de registre istorice, dosar 1508, fila 44;

¹³⁴ Arhiva M.Ap. , fond 474, dosar 1, fila 12.

¹³⁵ Secretariatul de Stat al Armatei de Uscat

Muniții și Harnașament al Armatei cu Biroul 5 - Materiale de artilerie, Biroul 6 - Materiale de Infanterie, Biroul 7 - Muniție de Infanterie, Biroul 8 - Muniție și pulberi de infanterie, Biroul 9 - Harnașament, Biroul 10 - Control; *Serviciul Apărarea Contra Gazelor*, șef generalul de brigadă Enescu Șt., având Biroul 11 - Instrucție, Învățământ, Școli, Biroul 12 - Studii, Experiențe; Biroul 13 - Evidență, Dotare și Biroul 14 - Reparații, Depozitare, Control; *Serviciul Administrativ*.

Menționăm că în timpul războiului, organizarea direcției a rămas în general aceeași, fiind subordonată Subsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat din Ministerul Apărării Naționale, eșalonul superior Marelui Stat Major¹³⁶.

Sarcinile direcției reies din titulatura birourilor, însă în afara planificării și îndrumării activității instituțiilor de învățământ și unităților subordonate direct, ofițerilor direcției le-a revenit misiunea de a întocmi diferite regulamente, studii, de a experimenta în poligoane diferite procedee și metode de tragere pentru a se asigura o temeinică pregătire viitoarelor cadre din școlile de ofițeri și subofițeri sau din Centrul de Instrucție de la Mihai Bravu. Totodată, direcția s-a preocupat de dotarea marilor unități și unități ale armatei noastre cu armament de artilerie competitiv din punct de vedere tehnico-tactic, precum și cu muniția necesară. Răsfoind registrele istorice ale inspectoratului și direcției, centrului de instrucție și al școlilor de profil și analizând fluctuația cadrelor acestor instituții, în timpul războiului, putem concluziona că ele au constituit adevărate pepiniere, care au dat armatei noastre ofițeri și subofițeri bine pregătiți, buni mânăuitori ai traiectoriilor, buni topografi și buni comandanți, ale căror virtuți ostășești au fost probate din plin în cei patru ani de război, pe fronturile de est sau de vest, la mii de kilometrii departe de țară și în condiții de relief și climă extreme.

La data de 30.11.1944 s-a realizat o nouă reorganizare, Direcția Superioară de artilerie reprimind denumirea de „*Inspectoratul General al Artileriei*”, inspector general fiind generalul de corp de armată Vasile Atanasiu, astfel: statul major; Comandamentul școlilor de artilerie; Direcția artilerie; Direcția Armament și Muniție; Direcția Anti Gaze.

1.2. Preocupări ale Inspectoratului General al artileriei și ale conducerii armatei pentru dotarea unităților de artilerie

Dotarea armatei noastre până către mijlocul deceniului al IV-lea rămăsese la nivelul anilor 1923-1924. O preocupare deosebită s-a făcut simțită începând abia cu

¹³⁶ Ordinea de bătaie a Armatei la 1 aprilie 1941 era următoarea: I. Casa Militară a Majestății Sale cu adjutanții regali și Batalionul 1 Gardă al Palatului; II. Cabinetul Militar al Coducătorului Statului cu Batalionul 1 Infanterie Ușoară; III. Consiliul Superior al Ap. Naționale; IV. Ministerul Apărării Naționale cu Cabinetul ministrului, Secretariatul general (Dir. Gen. A Personalului, Dir. Justiției Mil., Dir. Sanitară și Farm., Casa de Pensii, Casa Oștirii, etc.), Consiliul Superior al Armatei, 3 subsecretariate: pentru Armata de Uscat, al Aerului și al Marinei. În cadrul subsecretariatului pentru Armata de Uscat existau mai multe direcții generale ale: Infanteriei, Cavaleriei, Artileriei, Geniului, etc., Curtea Mil. de Casație și Justiție, Episopia Armatei, Serviciul Special de Informații. La Marele Stat Major funcționau 3 state majore: al Armatei de Uscat, al Aerului și al Marinei și Comandamentul General al Teritoriului. La Armata de Uscat funcționau: 3 comandamente de armată (1,3 și 4) cu 8 corpuri de armată cu diviziile din subordine, un număr de divizii independente precum și unitățile teritoriale, Cdm. de Jandarmi, Pompieri Militari și Grăniceri, unități de învățământ, etc.

anul 1935 când accelerarea procesului de înzestrare și modernizare a armatei a avut loc ca urmare a creșterii pericolului declanșării unui nou război de către statele revizioniste în frunte cu Germania.

Importanța ce se acorda acțiunii de înzestrare și dotare a Armatei Române rezidă din analiza capitolelor de cheltuieli din bugetul armatei. Astfel, în anul 1935 la capitolul „*cheltuieli cu personalul de conducere și administrație*” se prevedea 50% din total; la „*cheltuieli de întreținere a trupei*”- 10%, iar la cheltuieli de dotare, materiale instrucție etc - 40%¹³⁷. Concluzia ce se impunea în mod categoric și pe care organele de conducere ale armatei o evidențiau într-un studiu intitulat „*Proiect de reorganizare a armatei*”, întocmit la 17 aprilie 1937, era că : „*România a fost țara care după război, până în acest an, a risipit bugetul armatei cu întreținerea personalului din conducere și administrație și a destinat minimum de fonduri pentru întreținerea și instruirea trupei*”¹³⁸.

Încă din iulie 1934 Marele Stat Major a prezentat ministerului Apărării Naționale raportul cu nr.242¹³⁹, însoțit de un tabel cu arme și servicii, în care erau înscrise necesitățile dotării cu armament iar suma propusă se ridica la cifra de 4,405 miliarde lei. Față de suma propusă nu exista acoperire decât pentru 2 miliarde de lei.

Prin legea bugetară de la 1 aprilie 1935 s-a creat, pentru prima oară, Fondul apărării naționale, care prevedea dublarea sumei față de cele 2 miliarde de lei cuprinse în bugetul pe anul 1934. Această sumă de 4 miliarde de lei a constituit cadrul financiar inițial al acțiunii de înzestrare a armatei. Începând așadar cu anul 1935 s-a trecut la organizarea înzestrării întocmindu-se un plan cu o eșalonare pe 10 ani.

Planul general reprezentând prevederi în valoare de 28 miliarde 972 milioane lei, a fost aprobat de către Consiliul Superior al Apărării Țării la 27 aprilie 1935. Mare parte din suma afectată era destinată procurării de armament și aparatură noi (14,051 miliarde lei), grupate într-o rubrică: „*materiale anticar, material de recunoaștere, tancuri, autoblindate, material de munte etc.*”¹⁴⁰.

O dată cu asigurarea mijloacelor de finanțare au fost încheiate diferite contracte, România trebuind să primească până la sfârșitul anului 1939 următoarele categorii de armament¹⁴¹: de la uzinele „*Schneider*” 45 de baterii, a câte 4 piese, de tunuri lungi cal. 105 mm; de la uzinele „*Skoda*” 62 de baterii de obuziere cal. 100 mm și alte 45 calibre 150 mm.

În luna noiembrie 1938 Marele Stat Major a elaborat un nou plan de înzestrare, ale cărui prevederi se ridicau la suma de 48,655 miliarde lei, „*în afara angajamentelor luate în cadrul planului inițial din 1935 și cu depășirea acestora*”¹⁴², iar în data de 14 octombrie 1938 a fost înființat Ministerul Înzestrării Armatei.

Planul din anul 1938 acorda o atenție deosebită dotării armatei cu mijloace antitanc, tancuri și autovehicule. În acest an s-au mai comandat la uzinele „*Skoda*”

¹³⁷ File din istoria militară a poporului român, vol. 1, București 1973, pag. 168.

¹³⁸ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., dosar 438/948, pag.453

¹³⁹ File din istoria militară a poporului român, vol. 1, București 1973, pag. 169.

¹⁴⁰ Ibidem, pag. 169.

¹⁴¹ Istoria Militară a Poporului Român, vol. VI, Ed. Militară, București 1989, pg. 221.

¹⁴² File din istoria militară a poporului român, vol. 1, București 1973, pag. 176

încă 63 baterii de obuziere cal. 100 mm. Desființarea statului cehoslovac la 15 martie 1939 a făcut caduc contractul existent cu firma „Skoda”, iar Statul Român nu a mai primit o mare parte din comenzile lansate pentru armament și autocamioane. Astfel, la 1 august 1939, artileria grea de corp de armată ce parcurgea programul de dotare cu obuziere de calibru 150 mm și tunuri cu țeavă lungă cal.105 mm, față de un necesar de 222 obuziere și 183 tunuri, existau 180 obuziere și 72 tunuri de fabricație nouă, restul fiind acoperit cu material vechi.

Dotarea Armatei Române cu armament antitanc se impunea cu necesitate, dat fiind faptul că în condițiile existenței unui handicap evident și fără posibilități de surmontat între stadiul la care ajunsese la capitolul dotare cu tancuri și stadiul la care ajunseseră majoritatea statelor europene, trebuiau găsite mijloace de luptă capabile să asigure o apărare eficientă în eventualitatea atacului unui stat posesor al unei armate bine dotate cu tancuri. Se avea în vedere faptul că procurarea armamentului antitanc angaja mijloace financiare mult mai scăzute decât procurarea de tancuri și autoblindate.

Procurarea armamentului antitanc a devenit obiectul unei preocupări susținute începând cu anul 1936. Într-un studiu al Marelui Stat Major din luna august 1936 cu privire la reorganizarea diviziei de infanterie, se prevedea ca fiecare mare unitate să aibă în componența sa o companie antitanc de regiment, a câte 6 piese fiecare și câte o secție de batalion a câte 2 piese fiecare.

Pentru procurarea materialului antitanc s-au făcut comenzi masive în Franța. Dintr-un raport asupra comenzilor de material de război făcute în Franța, întocmit la 9 februarie 1937 de Marele Stat Major, reiese faptul că se contractase la uzinele de armament „Schneider” executarea a 40 de baterii de tunuri antitanc cal.47 mm și 80.313 de lovituri complete. Până la data întocmirii raportului se recepționaseră elemente brute și semifabricate pentru primele 20 de baterii. Livrările urmau să se facă eșalonat: 1 baterie cu muniția aferentă până la 1 septembrie 1937, 19 baterii cu muniția corespunzătoare până la 1 iulie 1938 și 20 baterii până la 1 martie 1939¹⁴³.

Acțiunea de înzestrare cu tunuri antitanc a fost întârziată de nerespectarea de către uzinele furnizoare din străinătate a contractelor încheiate. Într-un memoriu al Marelui Stat Major, în luna februarie 1938, se arăta: „*cu toate eforturile făcute în ultimii ani, multiplele lipsuri materiale ale armatei nu au putut fi completate decât într-o măsură redusă. Cauzele sunt cunoscute: posibilitățile financiare limitate; dificultățile pe care le-au avut fabricile străine, supraîncărcate de comenzi de a livra la timp materialele; greutățile întâmpinate în industria națională de a executa comenzi pentru care nu erau utilizate și nici pregătite etc*”¹⁴⁴.

Procurarea armamentului antitanc constituia o prioritate, părerea organelor militare fiind că „*nu ne putem lipsi de acest armament important, lăsându-ne dezarmați în fața unui atac de care sau de mijloace mecanizate*”.

În „*nota*” asupra ordinii de urgențe în completarea materialului necesar la mobilizare, întocmită de către Marele Stat Major, la 1 octombrie 1938, dată la care 20 din bateriile de tunuri antitanc, comandate în Franța trebuiau să ajungă în țară, se

¹⁴³ File din istoria militară a poporului român, vol. 1, București 1973, pag. 177.

¹⁴⁴ Ibidem, pg. 178.

specifica: „În prezent nu avem nimic (material antitanc- n.a.). Minim necesar putem considera câte 12 piese pentru fiecare divizie de infanterie, adică 300 piese în total”¹⁴⁵ (25 de divizii n.a.).

La începutul anului 1940, Armata Română dispunea de 152 de tunuri antitanc¹⁴⁶, deci o cantitate mult scăzută față de minimul stabilit de Marele Stat Major și extraordinar de redusă în comparație cu cantitatea pe care o posedau armatele unor state europene.

Pe această linie se înscriu și concluziile prezentate de către Marele Stat Major, la 1 octombrie 1938, în studiul intitulat: „*Studiu asupra motorizării și mecanizării în armata română*”. Autorii studiului își propuneau să stabilească rolul și ponderea pe care aveau să le aibă tancurile în organica armatei noastre, dar se fac referiri și asupra motorizării artileriei. În acest scop se pornea de la analizarea mai multor factori: „În soluționarea problemei motorizării și mecanizării, trebuie să ținem seama de: potențialul tehnico-industrial și financiar la țării; caracterul operațiilor probabile și natura teatrului de operații, mai ales în ceea ce privește comunicațiile, gradul de dotare al armatei sub raportul armamentului și diferitelor materiale. Privită din aceste puncte de vedere, situația noastră poate fi caracterizată astfel: 1. Din punct de vedere financiar, crearea unor asemenea M.U. (mari unități de tancuri și motorizate- n.a.) cere eforturi considerabile. Numai înzestrarea cu mijloace auto necesare pentru motorizarea artileriei grele cere circa două miliarde lei (sumă aproximativ egală cu suma afectată procurării de armament în anul 1936-n.a.). Dacă eliminând ideea unei M.U. mecanizate, am hotărî organizarea a două brigăzi motorizate, numai automobilele ar costa două miliarde.....2. Dezvoltarea tehnico-industrială actuală nu ne va permite încă mult timp să fabricăm, să întreținem și să încadrăm o mare cantitate de mijloace mecanizate și motorizate, a căror uzură în timp de pace, dar mai ales în timp de război este considerabilă. Tributari străinătății și cu posibilități problematice în ceea ce privește reaprovizionarea pentru înlocuirea riscurilor a vedea – din primele contacte- dispariția treptată a unităților mecanizate”. Concluziile extrem de pertinente relevă perspectivele în ceea ce privește dotarea cu armament și motorizarea, capitole foarte importante pentru artilerie: „Se impune a avea în primul rând o infanterie bine armată, un sistem de artilerie convenabil și suficient, subliniem mai ales nevoia a 3-4 regimente de artilerie tractată- calibru 75 mm- ca rezervă a Marelui Cartier General și pentru frontul fortificat, armament

Tun antitanc și de însoțire „BOFORS”, cal. 37 mm, md. 1936, aflat în înzestrarea regimentelor de infanterie și cavalerie.

Sursa: www.worldwar2.ro /Armata Română în al Doilea Război Mondial.

¹⁴⁵ Ibidem.

¹⁴⁶ Ibidem.

anticar, aviație și armament A.C.A. (apărarea contra aeronavelor-n.a.). Nu poate fi vorba de constituirea de mari unități mecanizate, iar cele motorizate nu pot fi deocamdată prevăzute în organica noastră. Până când nu vom completa tot armamentul și materialul de război elementar și strict necesar, introducerea în organica armatei noastre a numeroase și variate mijloace mecanizate și motorizate constituite în M.U. speciale este un lux care ne va consuma fondurile în detrimentul altor nevoi mai importante. Totuși, oricât de modeste ar fi resursele țării, mijloacele mecanizate și motorizate nu pot lipsi însă din dotarea unor unități. Introducerea lor trebuie însă făcută într-o ordine de urgență și într-o cantitate care să nu compromită înzestrarea armatei cu strictul necesar”¹⁴⁷.

După aproape 2 ani de război (septembrie 1939 - iunie 1941), timp în care s-au folosit cu mare succes tancurile și autotunurile, Inspectoratul General al artileriei și Marele Stat Major au studiat necesitatea îmbunătățirii structurii marilor unități și unităților existente cu artilerie antitanc și au adoptat măsurile posibile având în vedere greutățile arătate privind sursele de înzestrare. Astfel, la batalioanele de infanterie a luat ființă o companie de armament greu cu un pluton de mitraliere cu 8 piese și un pluton de aruncătoare „Brandt”, cal. 60 mm cu 4 piese¹⁴⁸. La regimentele de infanterie s-a înființat o companie de armament greu, formată din 3 plutoane: un pluton tunuri de însoțire cal. 37 mm „Bofors” md. 1936 (6 piese), un pluton antitanc cal. 47 mm „Schneider”, sau „Breda” (6 piese) și 1 pluton de aruncătoare „Brandt” cal 81,4 mm (6 piese). Regimentele de cavalerie aveau 1 escadron de armament greu cu 6 tunuri cal.37mm (plus 8 mitraliere și 4 mitraliere AA cal 13,2 mm). Diviziile de infanterie, așa cum am arătat, dispuneau de câte 1 baterie de tunuri antitanc cal.47 mm „Schneider”, tractate cu șenilate „Malaxa tip UE” (6 piese)¹⁴⁹.

Încercări privind motorizarea artileriei au fost făcute la manevrele din toamna anilor 1935, 1936 și 1937. În anul 1937 au fost folosite tractoare „Fiat” pentru tunurile de câmp și tractoare „Skoda” pentru 1 divizion de obuziere calibru 150 mm. În decurs de numai 2 ani (1938-1940) a fost motorizată artileria grea a corpurilor de armată (8 regimente) și 6 divizioane independente (din cele 19 existente)¹⁵⁰.

În perioada premergătoare izbucnirii celui de-al II-lea război mondial s-a acționat permanent pentru îmbunătățirea permanentă a calității tehnice a materialului de artilerie, creșterii bătăii, preciziei, cadenței de tragere și mobilității în câmpul tactic. Eforturile financiare făcute de către statul nostru pentru înzestrarea artileriei române au fost pe măsura necesităților pentru ca unitățile de artilerie existente precum și cele înființate la mobilizare să dispună de numărul de piese de artilerie, prevăzute în statele de organizare, harnașamentul, necesar pentru caii de atelaj, aparatura topo, de cercetare și observare din dotarea grupurilor de comandă și bateriilor de comandă de la fiecare regiment de artilerie, aparaturii de transmisiuni, radio și fir.

¹⁴⁷ File din istoria militară a poporului român, vol. 1, București 1973, pag. 174..

¹⁴⁸ Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 100.

¹⁴⁹ Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 123.

¹⁵⁰ Istoria artileriei române în date, V. Stănculescu și C-tin Ucrain, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pag.131

Trebuie menționat că aparatura topografică, de observare și tragere deși era de bună calitate, era foarte diversificată, urmare a achiziționării în timp de la diverși furnizori. Redăm alăturat lista cu aparatura existentă la Divizionul 45 artilerie grea independent, așa cum figura ea în evidența unității¹⁵¹. Aparatură topografică: 2 stații goniometrice de baterie tip „R.B.a.S.T.Y.S.”; 1 stație topografică de divizion tip „Josef Frick”; 6 goniometre busolă „Wichmann”; 2 jocuri topografice inventar nr.3; 6 busole „Bezard”. Aparatură de observare: 6 lunete de observare „Busch”; 6 binocluri „S.O.M.”; 4 periscope de artilerie P.6x 100; 5 truse observator nr.1; 3 grile de observare; 3 telemetre „Gortz” cu baza de 2 m. Aparatură pentru tragere: 3 rigle metalice de 80 cm; 3 planșete tragere cu învelitoare și trepied; 3 cronometre. Post meteo nr.1 cu: 2 altimetre cu termometru; 2 anemometre. Armamentul individual al divizionului purta aceeași caracteristică: 439 arme A.U. cal 8 mm, md. 1895; 5 puști mitralieră Z.B cal 7,92 mm; 5 pistoale mitralieră „Deimler-Puch”. Ca aparatură radio întâlnim 2 stații radio tip „G”, folosite de majoritatea unităților de artilerie.

Demn de menționat este că în baza licențelor, uzinele noastre producătoare de armament au fabricat o mare diversitate de calibre de tunuri și obuziere. Amintim de tunurile cal. 47 mm „Schneider”, aruncătoarele de mine cal. 60 mm și 81,4 mm, pentru artileria batalionară și de regiment, tubarea amovibilă a țevelor pentru tunurile de câmp cal.75 mm. În același timp a fost fabricată o mare cantitate de muniție pentru artilerie. Consemnăm astfel stabilimentele militare, uzinele și fabricile particulare între care se remarcă uzinele „Concordia” din Ploiești - tunuri antitanc cal. 47 mm „Schneider” și muniția respectivă, uzinele „MALAXA” din București, aruncătoare și muniții antitanc. O situație detaliată este arătată în tabelul de mai jos:

<i>Felul stabilimentului</i>	<i>Nr. crt.</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Produse principale</i>
STABILIMENTE MILITARE	1	ARSENALUL ARMATEI TÂRGOVIȘTE	Reparații
	2	ARSENALUL ARMATEI SIBIU	Reparații
	3	UZINELE MĂRGINEANCA	Muniții AT, Ar., Grenade
	4	UZINELE MĂRȘA-AVRIG	Muniții AT
	5	PIROTEHNIJA ARMATEI SADU	Muniții de infanterie, AT, AA
	6	FABRICA DE PULBERI DUDEȘTI	Pulberi
	7	FABRICA DE MATERIALE DE PROTECȚIE BUCUREȘTI	Explozivi și materiale de protecție
	8	FABRICA UCEA FĂGĂRAȘ	Pulberi și explozivi
UZINE ȘI FABRICI DIN INDUSTRIA PUBLICĂ ȘI PRIVATĂ	1	UZINELE REȘIȚA HUNEDOARA	Tunuri, aruncătoare 120 mm, muniții
	2	UZINELE ASTRA BRAȘOV	Aruncătoare, tunuri AA, muniții Ar., AT, AA
	3	UZINELE MALAXA BUCUREȘTI	Aruncătoare, muniții AT, șenilate
	4	UZINELE CONCORDIA PLOIEȘTI	Tunuri AT, muniții AT
	5	UZINELE VOINA BRAȘOV	Aruncătoare, muniții Ar.

¹⁵¹ Arhiva M.Ap., Fond M.St.M., Secția 1 OM, dosar 3250, fila 83.

<i>Felul stabilimentului</i>	<i>Nr. crt.</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Produce principale</i>
	6	UZINELE METROM-FAROLA BRAȘOV	Aruncătoare, muniții Ar.
	7	UZINELE COSTINESCU SINAIA	Muniții AT, AA
	8	UZINELE COPȘA MICĂ-CUGIR	Armament de infanterie și muniții
	9	UZINELE WOLFF	Muniții AT
	10	UZINELE LEMAITRE BUCUREȘTI	Muniții AT
	11	ALTE 20 DE MICI ÎNTREPRINDERI	Grenade

Chesoanele și antetrenurile pentru transportul muniției precum și a trăsurilor (furgoanelor) folosite de unitățile de artilerie pentru transportarea furajelor, roților de rezervă, potcoavelor, materialelor de întreținere a gurilor de foc și de îngrijire a cailor, au fost realizate la uzinele „*Semănătoarea*”- Craiova, „*Concordia*”- Ploiești, „*Fabricius*”- Sibiu etc.

Numeroși au fost ofițerii care în această perioadă și-au adus contribuția la dotarea artileriei române cu material modern, competitiv și comparabil cu cel aflat în dotarea armatelor europene. Printre aceștia un loc de seamă l-au avut generalul Vasile Negrei (mult timp șef al Direcției tehnice a armatei și apoi inspector tehnic al armatei), colonel doctor inginer Ion Linteș, membru titular al Academiei Române, șef de catedră la Școala Politehnică din București, autorul a numeroase studii privind construcția gurilor de foc și balistica tragerilor de artilerie, colonelul Ion Bungescu și el membru titular al Academiei Române, primul comandant al Centrului de Instrucție al Artileriei Antiaeriene și inventatorul unor aparate centrale de tragere, colonelul, ulterior generalul Ștefan Burileanu, realizatorul primelor tunuri antiaeriene și cel care a adaptat tunurile de asediu și cetate pentru constituirea primelor unități de artilerie grea din țara noastră. Trebuie remarcat de asemenea, colonelul (generalul) Valerian Nestorescu, coautor împreună cu generalul Vasile Negrei și căpitanul Eugen Burlacu al tunului românesc Reșița, cal. 75 mm, precum și maiorul Paul Șeptilici și colonelul Toma Ghenea, creatorii unor aparate optice de artilerie și mulți alții.

Realizările industriei noastre de armament în perioada interbelică s-au concretizat în peste 3000 de guri de foc de artilerie construite (multe sub licență)¹⁵².

De menționat că toată artileria română era tractată hipo, cu excepția artileriei grele și a artileriei diviziei blindate care era tractată auto cu autocamioane sau autotractoare „*Skoda*” tipurile: 6 STP 6L, 6ST 6T și 6 LTP 6L. Artileria antitanc era tractată de șenilate tip „*MALAXA*”. La Brigada 5, Brigada 6 și Brigada 8 de cavalerie ce constituiau Corpul de cavalerie exista un regiment de cavalerie motorizat sau în limbajul epocii „*purtat*”. În cadrul acestor regimente existau câte 1 escadron de artilerie antitanc (tunuri „*Bohler*” cal 37mm) și 1 de aruncătoare cal. 81,4 mm „*purtate*”, dotate cu camioane „*Tatra 93 T*”. Regimentele de artilerie ale brigăzilor de cavalerie călare erau tractate cu cai.

Din acest motiv, mobilitatea unităților noastre de artilerie constituia o mare servitute ce a trebuit să fie învinsă cu mari eforturi fizice. Distanțele mari dintre

¹⁵² Istoria artileriei române în date, V. Stănculescu și C-tin Ucrain, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pag.24.

unitățile de artilerie și depozitele de muniție, precum și condițiile de transport mult îngreunate de drumurile proaste, desfundate de ploii, înghețate sau înzăpezite, cu poduri distruse, au silit comandamentele noastre de artilerie ca în anumite faze ale războiului să raționalizeze consumurile de muniție, să recurgă la scurtarea pregătirilor de foc cu riscul neutralizării incomplete a obiectivelor inamice, sau chiar să se renunțe la executarea reglajelor.

1.3. Contribuții la dezvoltarea tehnicilor și tacticilor de întrebuințare a artileriei în luptă, generate de schimbările doctrinare apărute în gândirea militară a vremii

Un mare număr de ofițeri de artilerie, preocupați de evoluția armei și fenomenului militar contemporan obișnuiau să-și exprime opiniile periodic, în articole de un înalt nivel științific din „*Revista artileriei*” sau „*Revista Militară*”.

De o mare actualitate pentru perioada acelor ani a fost lucrarea „*Elemente de strategie*”, publicată în toamna anului 1939 de generalul de divizie Ioan Sichițiu¹⁵³, fost șef al Marelui Stat major și colonelul Alexandru Ioanițiu, comandantul Școlii Superioare de Război¹⁵⁴.

Părăsind canoanele doctrinei franceze, cvasioficială în cadrul Armatei Române, adepta unor acțiuni defensive, autorii lucrării au formulat noi principii, considerând că „*într-un eventual război ofensivă va avea un caracter hotărâtor fiind singura formă de operații prin care se poate realiza scopul războiului, distrugerea sau dezarmarea forțelor armate ale adversarului*”¹⁵⁵. În același timp autorii au reliefat destul de convingător rolul armelor și în special al artileriei în desfășurarea unor acțiuni ofensive de amploare și într-un ritm alert, formulând totodată procedee de acțiune atât pe plan tactic cât și pe plan strategic. Deși adepți ai caracterului ofensiv al acțiunilor militare, cei doi artileriști și teoreticieni militari nu au alunecat pe panta teoriilor periculoase a „*războiului fulger*” și au criticat principiile formulate de E. LUDENDORFF și pe cea de „*război total*”, scoțând în evidență ideile falimentare ale generalului german von SCHLIEFFEN care au stat la baza concepției militare prusace de desfășurare a primei mari conflagrații mondiale.

¹⁵³ Generalul Ioan Sichițiu, născut la 19.01.1878, în comuna Rugi, jud. Gorj. A urmat școala fiilor de militari din Craiova, Școala militară de ofițeri de artilerie, geniu (1897-1899), Școala specială de artilerie de la CHARLOTENBUR, Franța (1901-1903), Școala Superioară de Război din București (1909-1911). A urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de sublocotenent la cel de general de corp de armată (10.01.1938). A îndeplinit funcțiile de :comandant de pluton și baterie la R. 5 Art, ofițer în statul major la C.5 A., în biroul operații din Marele Cartier General, șef de sr'tat major la D. 2 I., șef Birou, Secție operații în Marele Cartier General, comandant al Regimentului 27/3 Obuziere, profesor de tactică generală la Școala Superioară de Război, Inspector tehnic al Intendenței Armatei, comandant al Bg. 13 Art., comandant al trupelor aeronautice și șef al Marelui Stat Major (01.02-01.11.1937).

¹⁵⁴ General de divizie Alexandru Ioanițiu s-a născut la 02.02.1890 la Botoșani. A urmat liceul militar din Iași, Școala militară de ofițeri de artilerie, geniu (1908-1910), Școala Superioară de Război (1919-1921).). A urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de sublocotenent la cel de general de divizie (17.09.1941). A îndeplinit succesiv funcțiile: comandant de pluton și baterie la R. 3 Art., comandant pluton elevi și profesor la Școala de ofițeri de artilerie și geniu, comandant la Dn. 2 T.M-te., ofițer în cadrul Serviciului Istoric al M.St.M., comandant al R. 1 Art. Grăniceri, comandant al Bg. 13 Art., comandant al Școlii superioare de Război și șef al Marelui Stat Major (6 septembrie 1940 - 17 septembrie 1941). Mergând pe front , la Odessa, a căzut victima unui accident de avion, în data de 17 septembrie 1941.

¹⁵⁵ General de divizie Ioan Sichițiu, colonel Alexandru Ioanițiu, op.cit., București, 1939, pag. 242.

General de corp de armată
Ioan SICHITIU

General de divizie Alexandru
IOANITIU

Pentru materializarea concepțiilor doctrinare care-și făceau loc în gândirea militară a vremii, Inspectoratul General al artileriei s-a preocupat de actualizarea și retipărirea regulamentelor de artilerie. În acest scop Centrul de Instrucție al artileriei, de comun acord cu ofițerii Biroului regulamente din cadrul inspectoratului, pe baza experienței dobândite în procesul de instrucție, a propunerilor făcute de comandamentele unităților de artilerie și ale unor teoreticieni militari, au elaborat „Regulamentul provizoriu asupra tragerilor artileriei”, ediție 1938, „Regulamentul asupra întrebuințării artileriei în luptă-E 17” și „Regulamentul tragerilor artileriei-E 14”, editate în anul 1940. Preocupați constant de ridicarea nivelului de pregătire de specialitate a ofițerilor de artilerie, doi ofițeri de stat major, maiorul Constantin Ștefănescu¹⁵⁶ din Regimentul 2 artilerie Greă și căpitanul Mihail Focșăneanu¹⁵⁷, din Regimentul 1 artilerie grăniceri au elaborat și publicat în anul 1938 o valoroasă lucrare științifică pe care din scopuri pedagogice au intitulat-o „Manual de artilerie”. Evoluția continuă a tehnicii de artilerie, diversificarea accentuată și misiunile acesteia au determinat pe cei doi ofițeri să-și canalizeze activitatea de cercetare științifică în direcția găsirii unor metode eficiente de pregătire a ofițerilor de artilerie punând accent pe pregătirea tehnică și cea tactică. „Scopul general al instrucției-scriau autorii-este pregătirea de război. În orice moment activitatea noastră trebuie să se inspire din realitățile câmpului de luptă, adică din istoria și din posibilitățile noastre. La război trebuie multă știință și artă însă știința și arta nu au nici o valoare dacă nu au la îndemână mijloace deci material de artilerie”¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Maiorul C. Ștefănescu este autorul a numeroase studii și lucrări din care amintim: „Memorator de artilerie” (1931), „Artileria care ne trebuie” (1933), „Tactica artileriei, preocupări și aplicații în cadrul brigăzii” (1935), „Despre studiul tacticii artileriei” (1937), „Apărarea împotriva cavelor și motorizatorilor” (1939) și altele.

¹⁵⁷ Căpitanul Mihail Focșăneanu este autorul a peste zece lucrări din care amintim: „Mecanica artileristică” (1932), „Barajul anticar” (1939), „Manevra și spiritul manevrier” (1940), „Din trecutul artileriei” (1941) și altele.

¹⁵⁸ Maiorul C. Ștefănescu, op. cit., pag. 143.

În afara lucrărilor publicate, a elevatelor prelegeri ținute în instituțiile de învățământ de profil, a regulamentelor de artilerie și manualelor, în coloanele din „*Revista artileriei*”, condusă de un valoros corp redacțional, teoreticieni militari (din care amintim pe generalul de divizie Petre Dumitrescu, directorul revistei și Inspector General al artileriei, general Nicolae Stoenescu, colonelul Mihail Andronescu, comandorul Ioan Linteș, colonelul Romulus Costescu, maiorul Iosif Butoi, căpitanii Andrei Miclescu și Mihail Focșăneanu) s-au regăsit opinii, idei, concepții, preocupări și metode noi de folosire a artileriei și focului acesteia în principalele forme ale luptei și în situații speciale oferite de câmpul de luptă modern. Așa cum am subliniat mai sus, majoritatea autorilor studiilor publicate în „*Revista artileriei*”, erau comandanți de unități și subunități de artilerie, cadre didactice, membrii ai unor comisii de recepție a armamentului cu care a fost dotată artileria în prejma celui de-al doilea război mondial, specialiști din cadrul Centrului de instrucție al artileriei și ai uzinelor de reparat și fabricat armament și aparatură R.O.P. (recunoaștere, observare și tragere), în general ofițeri bine pregătiți, cu o îndelungată experiență.

Cea mai mare parte a articolelor și studiilor publicate în anii 1938-1941, în periodicele noastre de armă se remarcă prin elemente novatoare în condițiile în care în acea perioadă ponderea cea mai mare a studiilor priveau folosirea artileriei în apărare (amintim aici de cel al generalului Constantin Dragalina și locotenentului Alexandru Gavrilesco intitulat „*Acțiunea artileriei în defensivă*”, pe cel al maiorului Constantin Ștefănescu, „*Gruparea de artilerie în defensivă*” ș.a.). Părăsirea ideilor doctrinare ale războiului de poziție, ale luptei bazate pe puternice linii de fortificații, linii care de altfel au necesitat mari eforturi financiare în țări ca Franța, Finlanda și România, și abordarea ofensivei s-a făcut în mai multe lucrări, astfel: în studiul intitulat „*Doctrina artileriei*” semnat de colonelul C.V. Petrescu, apare pentru prima oară ideea folosirii în masă a artileriei pe timpul ofensivei, argumentând că numai prin centralizarea artileriei se pot obține rezultate evidente. Pe un plan de originalitate privind ideile doctrinare de folosire a artileriei într-un eventual război, prefigurată de altfel de către mai mulți dintre semnatarii studiilor încredințate în acei ani redacției „*Revista artileriei*” sunt cele intitulate „*Artileria pe câmpul de luptă*” de general de brigadă Vasile Rudeanu¹⁵⁹, „*Considerațiuni generale asupra întrebuirii artileriei în munte*” de maior I Conslinski, „*Artileria în lupta ofensivă*”, de colonelul Al. Rizeanu, din care se degajă ideea folosirii artileriei divizionare pentru sprijinul direct al unităților de infanterie sau cavalerie și constituirea „*grupării de ansamblu*”, adică a grupării divizionare din artileria grea hipomobilă sau motorizată, precum și studiul „*Evoluția doctrinei artileristice până în zilele noastre*” de locotenentul colonel

¹⁵⁹ Generalul Vasile Rudeanu s-a născut la București la 27.01.1871. A urmat școala fiilor de militari din Craiova, Școala militară de ofițeri de artilerie, geniu și marină din București (1889-1891), Școala de aplicație de artilerie și geniu (1891-1892), Școala de aplicație de artilerie și geniu din Bruxelles (1892-1894). A urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de sublocotenent la cel de general de armată (9 mai 1945). A îndeplinit numeroase funcții printre care: comandant de pluton în R. 2 Art., șef birou în Direcția Artileriei din Ministerul de Război, comandant baterie în R. 10 Art., comandantul Școlii de tragerile artileriei, profesor la cursul de artilerie în Școala militară de ofițeri de artilerie și geniu, locțiitor al inspectorului general al artileriei (1920-1921), comandant al Diviziei 2 Infanterie, comandant al Corpului 3 Armată, Inspector general al aeronauticii române (1926-1929), inspector general al armatei. Deși a fost scos la pensie, la 1 octombrie 1931, a fost folosit în timpul celui de-al doilea război mondial, în câteva misiuni importante pentru achiziția de armament din străinătate. A încetat din viață în anul 1965 la vârsta de 94 de ani.

Gheorghieș. La rândul său generalul Ioan Sichitiu, în studiul intitulat „*Reflexiuni asupra artileriei în lupta ofensivă*” a enunțat idei de valoare privind războiul de mișcare. „*Operațiunile vor avea un caracter vioi -scria autorul- astfel din cauza bătăii (artileriei n.n.) și puterii armelor moderne (aviația, tancurile n.n.) adâncimea câmpului de bătaie a crescut și apropierea infanteriei de obiectiv trebuie să se facă sub o puternică acoperire de artilerie*”¹⁶⁰.

Dintre numeroasele teorii și soluții practice ce se regăsesc în paginile revistei în această perioadă merită să amintim studiul „*În ce proporție să fie artileria față de infanterie*” al colonelului Georgescu Pion¹⁶¹, care pentru a ajunge la concluzia că acest procent trebuie să fie de 32% a recurs la o suită de exemple convingătoare și calcule matematice precum și studiile privitor la execuția contrapregătirii de artilerie. În articolul său intitulat „*Contrapreparația*”, colonelul C. Ștefănescu menționa că „*zonele unde urmează să se execute contrapreparația să fie determinate în strânsă concordanță cu ideea de manevră a inamicului*”, iar obiectivele ce urmau să fie lovite de artilerie să respecte următoarea ordine: infanteria inamică, artileria acestuia, punctele de observare și comandă, nodurile de transmisiuni și apoi rezervele. Ca timp de execuție, ofițerul recomanda ca această complexă acțiune a artileriei să se execute pe cât posibil înaintea pregătirii de foc inamice, sau în ultima oră a nopții, pentru a surprinde pe inamic pe baza de plecare la atac. La rândul său maiorul Gheorghe Potopeanu, în articolul „*Contrapreparația*” propunea ca această misiune ce revine artileriei și nu numai artileriei să cuprindă două faze: contrapreparația îndepărtată, care să vizeze lovirea bateriilor de artilerie și contrapreparația apropiată care să fie executată cu intensitate maximă și să urmărească neutralizarea forței vii și mijloacele de foc automat, punctele de sprijin ale inamicului de pe fața poziției.

Trebuie spus că intrarea țării noastre în orbita Germaniei hitleriste, ca urmare a conjuncturii politico-militare din anii 1939-1940 a avut o oarecare influență și asupra concepției de ducere a luptei de către artilerie. Sub presiunea consilierilor germani aflați în calitate de instructori în instituțiile noastre de învățământ militar¹⁶², (misiunea militară germană) sau prin intermediul ofițerilor de artilerie care au urmat cursuri de comandanți de baterii și divizioane în Germania, s-a trecut încetul cu încetul la cunoașterea doctrinei germane. La Centrul de Instrucție al artileriei de la Mihai Bravu funcționa Centrul de Instrucție Româno-German, organizat pe structura unui divizion mixt german compus din 2 baterii de obuziere grele și 1 baterie de obuziere ușoare. Efective germane erau: 25 ofițeri, 75 subofițeri, 470 trupă, 120 autovehicule, 46 motociclete. Cum însă doctrina unei armate și principiile de folosire a artileriei nu se pot schimba într-un timp scurt a urmat o perioadă de studiere și de verificare a unor procedee de tragere în poligonul de la Mihai Bravu. Abia în anul 1942 Marele Stat Major prin adresa nr. 43342 anunța Direcția Superioară de artilerie că a obținut de la Misiunea Militară Germană în România regulamentele militare germane, astfel că în

¹⁶⁰ Gl. I Sichitiu, op cit., Revista artileriei nr. 6/1939.

¹⁶¹ Colonelul Georgescu Pion a fost între anii 1926-1928 comandantul Școlii militare de ofițeri de artilerie și geniu.

¹⁶² La data de 7 aprilie 1943 la unitățile subordonate direcției erau repartizați următorii instructori germani: 24 ofițeri, 26 subofițeri, 2 grade inferioare. Sursa Arhiva M.Ap., fond Biblioteca Arhivistică, Colecția de Registre istorice, dosar 1508, fila 135.

data de din 6 iulie se consemnează că direcția a dat aceste regulamente la tradus la școli și centre¹⁶³. Ulterior s-a acționat pentru adaptarea regulamentelor de armă. În data de 8 februarie 1943 are loc la Direcția Superioară a Învățământului Militar discutarea mai multor regulamente ce urmează a se modifica în acord cu doctrina germană și învățămintele de război: Regulamentul întrebuințării artileriei în luptă E 17, Regulamentul tragerilor artileriei E 14 și Sinteza E 14, Regulamentul recunoașterilor artileriei E 19, ș.a.¹⁶⁴

Prin ordinul Marelui Stat Major nr. 6577 din 18 martie 1942¹⁶⁵ transmis Direcției Superioare a artileriei se conturează însă clar ideea pregătirii în spiritul cunoașterii modelului de acțiune german: „*se face cunoscut că s-a hotărât ca în luna iulie să aibă loc examenul pentru gradul de maior. Pentru cei ce dau examen să se pună la curent cu noile metode de luptă precizate de Centrul de Instrucție Germano-Român, urmând a face un curs de o lună la acest centru*”, iar în darea de seamă a Centrului de Instrucție asupra desfășurării seriei a IV-a de curs mixt româno-german (perioada 28 aprilie-28 mai 1941) se preciza că au urmat cursul 31 de maiori (comandanți de divizioane), 102 căpitani (comandanți de baterii), 196 locotenenți și sublocotenenți (ofițeri subalterni) și 123 subofițeri¹⁶⁶.

1.4. Structura organizatorică a artileriei la 22 iunie 1941

Structura organizatorică a artileriei române reflecta evoluția organigramei armatei noastre, gândită prin prisma principiilor doctrinare din anii 1939-1941.

Pentru a înțelege mai bine structura artileriei române la data intrării României în cel de-al II-lea război mondial, este necesar să prezentăm pe scurt organizarea Armatei Române, la 1 aprilie 1941, odată cu întarea în vigoare a legii de organizare la pace a Forțelor Armate¹⁶⁷, care era următoarea: Armata 1 la Sibiu, având în subordine Corpurile 1, 6, 7 armată; Armata a 3-a la București/Roman, având în subordine Corpul de cavalerie, Corpul de Munte, Corpul 4, Corpul 10 armată; Armata a 4-a la Bacău/Focșani, având în subordine Corpul 3, Corpul 5, Corpul 11 armată. Corpurile 1-7 armată erau active iar Corpul 10 și Corpul 11 de rezervă¹⁶⁸. În compunerea fiecărui corp de armată activ intrau de regulă 2-3 divizii de infanterie și un regiment de artilerie grea. Corpul de munte subordona 4 brigăzi mixte de munte (Bg. 1, 2, 3, 4 mixtă munte iar Corpul de cavalerie 6 brigăzi de cavalerie (Bg. 1, 5, 6, 7, 8 și 9 cavalerie). În organica armatei mai existau: 1 divizie de gardă; 1 divizie moto-mecanizată (care a devenit Divizia 1 Blindată); 1 divizie de grăniceri; 2 brigăzi de fortificații; mai multe unități independente de diferite arme, printre care și un număr apreciabil de divizioane de artilerie grea¹⁶⁹.

¹⁶³ Arhiva M.Ap., fond Biblioteca Arhivistică, Colecția de Registre istorice, dosar 1508, fila 112.

¹⁶⁴ Ibidem, fila 130.

¹⁶⁵ Ibidem, fila 89.

¹⁶⁶ Ibidem, fila 94.

¹⁶⁷ Arhiva M.Ap., Fond M.St.M., Secția 1 O.M, dosar 2156, fila 9.

¹⁶⁸ General Platon CHIRNOAGĂ, Istoria politică și militară a războiului contra Rusiei sovietice, fila 169;

¹⁶⁹ Ibidem, fila 178.

La începutul operațiunii „*Barbarossa*”, Armata Română avea 18 divizii de infanterie active: 1 - 11, 13 - 15, 18 - 21 infanterie; Divizia de gardă. Divizia de gardă era organizată la fel ca o divizie de infanterie, dar avea de asemenea și îndatoriri de protocol. Criteriile de recrutare pentru această unitate de elită erau foarte stricte. Toți soldații trebuiau să știe să scrie și să citească și să aibă o foarte bună condiție fizică. De asemenea instrucția era mai riguroasă și mai complexă.

Obuzierul “Skoda” cal. 150 mm, model 1934 în curtea Muzeului Militar Național din București, foto Victor Nițu (Sursa: www.worldwar2.ro /Armata română în al Doilea război mondial)

Diviziile de infanterie (1-11, 13-15, 18-21) au fost organizate după modelul german: 3 regimente de infanterie; 1 comandament de brigadă de infanterie; 1 grup de recunoaștere/cercetare parțial motorizat; 1 companie anticar¹⁷⁰ (6 tunuri “*Schneider*” cal. 47 mm, model 1936); 1 companie de poliție militară; 1 batalion de pionieri; 2 regimente de artilerie; 1 comandament de brigadă de artilerie care purta numărul diviziei, cu un efectiv total de aproape 17.000 militari (524 ofițeri și 16.361 subofițeri, gradați, soldați)¹⁷¹.

Regimentele de infanterie și dorobanți (1 - 40, 82 - 96) și de vânători de munte (1-10), care formau diviziile active, aveau aceeași structură. Diferența de nume era doar o tradiție din secolul XIX. Fiecare regiment era constituit din 3 batalioane (fiecare batalion din 3 companii, fiecare companie din 3 plutoane, fiecare pluton din 3 grupe), o companie de armament greu și 1 companie de cercetare.

La data de 5 septembrie 1939 au mai fost înființate 9 divizii de infanterie de rezervă: 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34 și 35 și desființate ulterior în cursul anului 1941. Doar Divizia 35 Infanterie Rezervă a participat la luptele din Basarabia unde a fost aproape decimată, retrasă de pe front și desființată în noiembrie 1941. Aceste divizii aveau aceeași organizare ca o divizie de infanterie obișnuită dar erau constituite din regimente înființate la mobilizare: 41 – 81, 111 și 112 și care erau înzestrate cu armament mai vechi. Pentru aceste 9 divizii au fost înființate 18 regimente de artilerie de câmp, astfel: D. 25 I. Rez. (R. 61, 62 artilerie); D.26 I.Rez. (R. 65, 66 Art.); D. 27 I. Rez. (R. 67, 68. Art); D. 30 I.Rez. (R. 51, 52 Art.); D. 31 I. Rez. (R. 53, 54 Art.); D. 32 I. Rez. (R. 55, 56 Art.); D. 33 I. Rez. (R.57, 58 Art.); D. 34 I. Rez. (R. 59, 60 Art.); D. 35 I. Rez. (R. 63, 64 Art.).

¹⁷⁰ În perioada interbelică în terminologia militară românească tancul era denumit “car de luptă”.

¹⁷¹ Arhiva M.Ap., fond M.St.M. dosar 2290, fila 4.

Rapturile teritoriale din perioada iunie-septembrie 1940, în favoarea U.R.S.S., Ungariei și Bulgariei au avut consecințe grave asupra capacității de apărare a României.

Pe plan demografic, populația României a scăzut dramatic, de la 20 milioane în 1939 la 13.535.757 locuitori conform recensământului din 14 iunie 1941. Disponibilul de mobilizare s-a diminuat cu 1/3 (de la 3,5 milioane în 1937 la 2,2 milioane în 1941), ca urmare au fost desființate mai multe mari unități a căror recrutare se făcea pe teritoriile cedate, astfel: comandamentul Armatei 2, Corpul 8 Armată și Corpul de Gardă, diviziile 12, 16, 17 infanterie, 2 gardă (active) și 26, 33, 34 infanterie (de rezervă), regimentele 81, 84, 85, 87 infanterie, 1 grăniceri, 3 și 7 vânători de munte și regimentele de artilerie aferente diviziilor.¹⁷²

Artileria de armată (Armata 1, Armata a 3-a și Armata a 4-a) a fost formată inițial din 19 divizioane de artilerie grea independente hipo (9 au fost motorizate), echipate cu tunuri lungi „Schneider” cal 105 mm și obuziere „Skoda” cal. 150 mm, care puteau fi date în sprijin corpurilor de armată sau diviziilor, în funcție de necesitate.

Aproximativ jumătate erau înzestrate cu piese de artilerie vechi, iar jumătate cu piese de artilerie mai performante: obuziere

„Skoda” md. 1934, cal. 150 mm, importate din Cehoslovacia și Germania și tunuri „Schneider” md. 1913, cal. 105 mm, capturate de germani în Polonia și vândute apoi Armatei Române. Ulterior o parte din divizioane au fost desființate pentru completarea pierderilor regimentelor de artilerie grea ale corpurilor de armată, astfel că după reorganizarea artileriei grele la 6 aprilie 1943, au mai rămas 2 divizioane (Divizionul 52 și Divizionul 57). Armata a 3-a implicată în operații mecanizate, împreună cu trupele germane bine dotate, a mai avut în subordine, spre deosebire de alte armate, Regimentul 4 artilerie din Divizia 7 infanterie și la comandamentul pe etape, precum și, doar în anul 1941, Regimentul 1 și Regimentul 11 artilerie grea de fortificații¹⁷³. Conducerea era realizată ce către comandantul artileriei armatei.

Artileria de corp de armată era formată din 1 regiment de artilerie grea motorizată înzestrat cu tunuri lungi „Schneider”, cal. 105 mm, md. 1936 (1 divizion cu 12 piese) și cu obuziere „Skoda”, md. 1934, cal 150 mm (1 divizion cu 12 piese).

Aceste regimente, numerotate de la 1 la 8 erau cele mai bune unități de artilerie din Armata Română. Fiecare din ele dispunea de mijloace de transmisiuni, iar piesele

Secție de tunuri lungi de câmp tip „Schneider”, cal. 105 mm, md. 1936 dintr-un regiment de artilerie grea motorizată, la parada anuală din 10 mai 1942. Piesele erau remorcate de autotractoare „Skoda” tip 6 STP 6L.

¹⁷² Ibidem, pag. 15.

¹⁷³ Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 122.

erau tractate cu autotractoare tip „Skoda”. Datorită puterii de foc, bății (aprox. 16 km.) și mobilității, ele se puteau compara, în ceea ce privește performanțele cu cele mai bune regimente de artilerie germane și sovietice¹⁷⁴. Aceste regimente aveau ca sarcină de mobilizare înființarea unui număr variabil de divizioane de artilerie grea independente, astfel: R. 2 Art. Grea înființa Divizionul 52 Art.G.Ind.; R. 4 Art.Grea: Dn. 14, 34, 54 Art.G.Ind.; R. 5 Art.Grea: Dn. 45 Art.G.Ind., 35 și 65 Hipo; R. 7 Art.Grea: Dn. 37, 47 și 57 Art.G.Ind.¹⁷⁵

Tunuri antitanc „Schneider” md. 1936/39, cal. 47 mm tractate de șenilate „Malaxa tip UE” („Renault UE” fabricate în țară) la o paradă prin fața palatului regal. Ca element inedit se poate observa remorca șenilată care transportă servanții. (Sursa: www.worldwar2.ro. România în al doilea război mondial).

Conducerea artileriei se realiza de către comandantul artileriei corpului de armată având funcția de general de brigadă ajutat de un ofițer (maior).

Artileria divizionară (24 divizii de infanterie, o divizie de gardă, o divizie de grăniceri, două brigăzi de infanterie fortificații, 4 brigăzi munte, 6 brigăzi de cavalerie și o divizie blindată) era organizată diferențiat, în funcție de categoria din care făcea parte marea unitate. Diviziile de infanterie, Divizia de gardă și Brigada 1 de infanterie fortificații aveau, fiecare, 2 regimente de artilerie mixte (tunuri și obuziere) unul tip „A” și un altul tip „B”.

În baza ordinului Marelui Stat Major la data de 15 ianuarie 1942 se reînființează comandamentele de artilerie de divizie care purtau numărul diviziei din care făceau parte și care continuau tradiția brigăzilor de artilerie ale diviziilor ce fuseseră desființate în februarie 1941. Comandamentul artileriei diviziei era organizat astfel: comandantul (general de brigadă); statul major (1 maior și un număr de subofițeri); 1 Secție R.O.T; 1 stație meteorologică; 1 grup transmisiuni; trenul comandamentului.

Regimentul de artilerie tip „A” era compus din 3 divizioane, 2 divizioane pe 3 baterii a 12 tunuri de câmp calibrul 75 mm și 1 divizion pe 2 baterii cu 8 obuziere calibrul 100 mm (în total 8 baterii cu 32 piese). Regimentul de artilerie tip „B” avea 2 divizioane, 1 divizion cu 12 tunuri de câmp calibrul 75 mm și 1 divizion cu 8 obuziere ușoare calibrul 100 mm (în total 5 baterii cu 20 piese).

Tunurile de câmp calibrul 75 mm erau: sisteme „Schneider” md. 1897, o parte provenind din piesele importate din Franța între 1916-1917, iar o altă parte din capturile făcute de armata germană din Polonia și vândute României; tunuri „Schneider-Putilov” md.1902/1936, adică piese rusești capturate de Armata Română în primul război mondial, cal.76,2 mm și retubate în țară pentru calibrul 75 mm, în

¹⁷⁴ Ibidem, pag. 123.

¹⁷⁵ Arhiva M.Ap., fond M.St.M. dosar 3250, fila 2.

1936; tunuri „Krupp” md. 1904 și 1912 importate din Germania înaintea primului război mondial; tunuri „Skoda” model 1928.

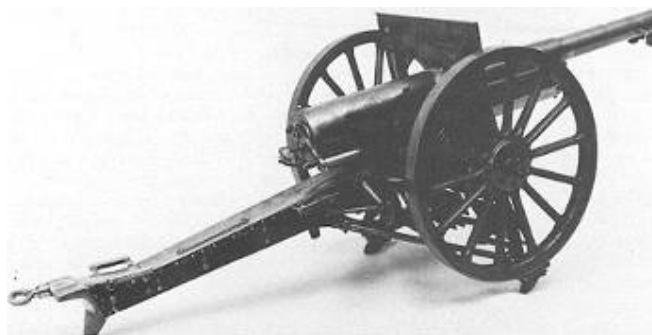
Obuzierele de calibrul 100 mm erau sisteme „Skoda” md.1914/1934 (modernizate în țară în 1934), md. 1930 și md. 1934 importate din Cehoslovacia sau Germania. Divizia de grăniceri avea un singur regiment de artilerie, Regimentul de artilerie grănicerească organizat pe 2 divizioane, 1 divizion cu 12 tunuri de câmp cal. 75mm și 1 divizion cu 12 obuziere cal. 100 mm. Diviziile aveau și 1 baterie antitanc înzestrată cu 6 tunuri antitanc „Schneider” md. 1936/39, cal. 47 mm tractate cu șenilate „Malaxa tip UE”. În total în organica diviziei se aflau următoarele mijloace de foc: 36 tunuri cal.75 mm, 16 obuziere cal.100 mm și 6 tunuri antitanc cal. 47 mm la nivel divizie; 18 tunuri cal. 37mm de însoțire, 18 tunuri anticar cal.47 mm, 18 aruncătoare cal.81,4mm la cele 3 regimente de infanterie; 36 aruncătoare cal. 60 mm la cele 9 batalioane de infanterie. În total existau 148 de guri de foc.

Divizia 1 blindată avea 1 regiment de artilerie motorizată, compus din 1 divizion cu 12 tunuri de câmp „Schneider-Putilov” md. 1902/1936, cal 75 mm, 1 divizion cu 12 obuziere „Skoda” cal.100 mm și un divizion cu 12 tunuri lungi „Schneider” cal. 105 mm.

Cele 4 brigăzi de munte (divizii din anul 1942) aveau în dotare câte un grup de artilerie de munte, purtând numărul brigăzii, format în principiu dintr-un divizion de tunuri de munte și un divizion de obuziere de munte. În total erau 6 divizioane de tunuri de munte („Skoda” md. 1915 cal. 75 mm, Putilov md. 1909 cal. 76,2 mm) și 3 divizioane de obuziere de munte („Skoda” md.1916 cal. 100 mm). Brigada 1 și Brigada 3 munte aveau fiecare câte 1 divizion de tunuri de munte și 1 divizion de obuziere de munte.

Brigada 2 Munte avea 2 divizioane de tunuri de munte și 1 divizion de obuziere de munte. Brigada 4 munte avea 2 divizioane de tunuri de munte. Divizioanele de tunuri aveau 3 baterii cu 12 piese iar divizioanele de obuziere aveau 2 baterii cu 8 piese. Fiecare batalion de vânători de munte avea în dotare 4 aruncătoare calibru 81,4 mm, fiind în total 24 de aruncătoare la brigadă. În plus, la fiecare pluton de vânători de munte exista un aruncător cal. 60 mm.¹⁷⁶

Brigăzile de cavalerie (1 și 5-9) erau de 2 tipuri: „purtate” adică motorizate cu o putere de foc mai mare (Brigada 5, Brigada 6, Brigada 8) și călare (Brigada 1, Brigada 7, Brigada 9). Indiferent de tip, fiecare brigadă dispunea de câte un regiment de artilerie călăreață (regimentele 1-6). Regimentul de artilerie călăreață era organizat pe 2 divizioane cu câte 8 tunuri de câmp, cal.75 mm sistem „Krupp” md. 1904 sau md. 1912.

Tunul divizionar de câmp „Schneider” cal. 75 mm md.1897
Sursa: Richard A. Gabriel, Karen S. Metz, *A SHORT HISTORY OF WAR The Evolution of Warfare and Weapons.*

¹⁷⁶ Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 108.

Fiecare brigadă de cavalerie mai dispunea și de câte un escadron (companie) de aruncătoare cal. 81,4 mm (12 piese), 7 aruncătoare de mine cal. 60 mm și un escadron antitanc, dotat cu tunuri antitanc „Bofors” md. 1935, cal.37 mm, tractate auto sau hipo. La brigăzile „purtate” existau 20 tunuri „Bofors” iar la cele călare 14.

Divizia de grăniceri a avut în componență doar un singur regiment de artilerie, regimentul de artilerie grănicerească, organizat pe două divizioane compus dintr-un divizion cu 12 tunuri de câmp cal. 75 mm, un divizion cu 12 obuziere cal. 100 mm.

Pentru a ușura înțelegerea structurii artileriei române participante la cel de-al doilea război mondial, prezentăm mai jos, tabelul sinoptic al marilor unități în conformitate cu „*Legea de organizare la pace a Forțelor Armate din 1 aprilie 194*”, cu dislocarea și unitățile de artilerie din subordine¹⁷⁷:

Denumirea M.U. și dislocarea	Denumirea unităților de artilerie și dislocarea	Nr.Dn. T.	Nr.Dn. Ob.	Numele comandanților unităților de artilerie
Corpul 1 Armată, Craiova (D.2, 3, 11 I.)	Regimentul 1 artilerie Grea, Craiova	1	1	Lt.col. Gh. ȘTEFĂNESCU
Corpul 2 Armată, București (D.4, 9, 10 I.)	Regimentul 2 artilerie Grea, București	1	1	Col. Mihail ZLOTESCU
	Regimentul 8 artilerie Grea, Câmpulung Muscel	1	1	Col Dumitru PETRESCU
Corpul 3 Armată, Focșani (D. 15, 21 I.)	Regimentul 3 artilerie Grea, Galați	1	1	Col. Dumitru COSTOVICI
Corpul 4 Armată, Roman (D. 7, 8, 14 I.)	Regimentul 4 artilerie Grea, Roman	1	1	Col. Olimpiu CURTA
Corpul 5 Armată, Buzău (D. 5, 6 13 I.)	Regimentul 5 artilerie Grea, Focșani	1	1	Col Rudolf ROMAN
Corpul 7 Armată, Sibiu (D. 1, 18, 19, 20 I.)	Regimentul 6 artilerie Grea, „Tribunul Axente Sever”, Caransebeș	1	1	Col Gh. LIPOVAN
	Regimentul 7 artilerie Grea, Sibiu	1	1	Col C-tin DOBRICEANU
Divizia 1 Infanterie, Arad	Regimentul 1 artilerie „Carol I”, Timișoara	2	1	Col. D. GHEORGHIADÉ
	Regimentul 38 artilerie, Arad	1	1	Col. Traian TETRAT
Divizia 2 Infanterie, Craiova	Regimentul 9 artilerie, Craiova	2	1	Col. Anton DUMITRESCU
	Regimentul 14 artilerie, Craiova	1	1	Col. Marin CIAUȘU
Divizia 3 Infanterie, Pitești	Regimentul 6 artilerie, Pitești	2	1	Col. Gh. IONESCU
	Regimentul 15 artilerie, Curtea de Argeș	1	1	Col. D. FLORESCU
Divizia 4 Infanterie, București	Regimentul 2 artilerie, Turnu Măgurele	2	1	Col. Vasile CASIAN
	Regimentul 10 artilerie, Giurgiu	1	1	Col.Gh.CONSTANTINESCU
Divizia 5 Infanterie, Buzău	Regimentul 7 artilerie, Buzău	2	1	Col. Alex. NICOLICI
	Regimentul 28 artilerie,	-	2	Col. Alex. OTOPEANU

¹⁷⁷ Conform Legii de organizare a F.A din 1 aprilie 1941, Arhiva M.Ap., fond M.St.M., S1, dosar 2156, fila 9.

<i>Denumirea M.U. și dislocarea</i>	<i>Denumirea unităților de artilerie și dislocarea</i>	<i>Nr.Dn. T.</i>	<i>Nr.Dn. Ob.</i>	<i>Numele comandanților unităților de artilerie</i>
	Râmnicu Sărat			
Divizia 6 Infanterie, Focșani	Regimentul 11 artilerie, Focșani	2	1	Col. Virgil GHIȚESCU
	Regimentul 16 artilerie, Bacău	-	2	Col. Alex. ȚENESCU
Divizia 7 Infanterie, Roman	Regimentul 4 artilerie, Roman	2	1	Lt.col. Petre MATEESCU
	Regimentul 8 artilerie, Roman	-	2	Col. Gh. MOSIU
Divizia 8 Infanterie, Suceava	Regimentul 17 artilerie, Botoșani	1	1	Col. N. LĂPUȘNEANU
	Regimentul 12 artilerie, Suceava	2	1	Col. Eugen MIREA
Divizia 9 Infanterie, Craiova	Regimentul 13 artilerie, Constanța	2	1	Col. Alex. MERIȘANU
	Regimentul 18 artilerie, Constanța	1	1	Col. Ioan TĂNĂSESCU
Divizia 10 Infanterie, Brăila	Regimentul 3 artilerie „Franța”, Brăila	2	1	Col. Paul ALEXIU
	Regimentul 20 artilerie, Călărași	1	1	Col. C-tin MANOLESCU
Divizia 11 Infanterie, Slatina	Regimentul 26 artilerie, Slatina	1	1	Col. Iulian CONSTANTIN
	Regimentul 21 artilerie, Slatina	2	1	Col. Eduard STANCIU
Divizia 13 Infanterie, Ploiești	Regimentul 19 artilerie, Ploiești	-	2	Col. C. RÂNICEANU
	Regimentul 41 artilerie, Brașov	2	1	Col. Gr. ANASTASESCU
Divizia 14 Infanterie, Iași	Regimentul 24 artilerie, Roman	2	1	Col. C-tin POPESCU
	Regimentul 29 artilerie, Iași	1	1	Lt.col. P. MOTOMANCEA
Divizia 15 Infanterie, Bârlad	Regimentul 23 artilerie, Bârlad	2	1	Lt.col. Alex. IANCULOVICI
	Regimentul 25 artilerie, Bârlad	1	1	Lt.col. Petre ROMANO
Divizia 18 Infanterie, Sibiu	Regimentul 35 artilerie, Sibiu	2	1	Col. Ion BOIȚEANU
	Regimentul 36 artilerie, Târgu Jiu	-	2	Col. M. ANASTASESCU
Divizia 19 Infanterie, Turnu Severin	Regimentul 37 artilerie, Turnu Severin	2	1	Col. Ioan PRÂMROAIE
	Regimentul 42 artilerie, Lugoj	-	2	Col. M. ANASTASESCU
Divizia 20 Infanterie, Alba Iulia	Regimentul 39 artilerie, Turda	2	1	Col. Cicerone APOSTOLESCU
	Regimentul 40 artilerie, Blaj	-	2	Col. Ilie DUMITRESCU
Divizia 21 Infanterie, Galați	Regimentul 5 artilerie, Tecuci	2	1	Col. Vasile MIHĂESCU
	Regimentul 30 artilerie, Tecuci	1	1	Col. D. VEREȘTEANU
Divizia de Gardă, București	Regimentul 2 artilerie Gardă, M. Bravu-Vlașca	2	1	Col. C. NESTORESCU
	Regimentul 3 artilerie Gardă, București	1	1	Col. Virgil GEORGESU
Divizia Blindată, Orăștie	Regimentul 1 artilerie Moto, Turda	2	1	Col. I.CONSTANTINESCU
Divizia Grăniceri, București	Regimentul 1 Art. Grăniceri, București	1	1	Col. Gh. ȘTEFĂNESCU
	*Regimentul 2 Art. Grăniceri	1	1	Col Alexandru RĂZVAN

<i>Denumirea M.U. și dislocarea</i>	<i>Denumirea unităților de artilerie și dislocarea</i>	<i>Nr.Dn. T.</i>	<i>Nr.Dn. Ob.</i>	<i>Numele comandanților unităților de artilerie</i>
Brigada 1 Mixtă Munte, Sinaia	Grupul 1 artilerie Munte, Sinaia	1	1	Col Mihai ȘUTU
	Divizionul 2 T. Munte, Codlea	1	-	Lt.col. Stoian IONESCU
	Divizionul 1 Ob. Munte, Râșnov	-	1	Lt.col. N. DUMITRESCU
Brigada 2 Mixtă Munte, Deva	Grupul 2 artilerie Munte, Hunedoara	2	1	Col Gh. GEORGESCU
	Divizionul 4 T. Munte, Hunedoara	1	-	Lt.col. Ion SINULESCU
	Divizionul 5 T. Munte, Aiud	1	-	Lt.col. Ilie GEORGESCU
	Divizionul 2 Ob. Munte, Sebeș	-	1	Lt.col. Nicolae PIROȘCA
Brigada 3 Mixtă Munte, Beiuș	Grupul 3 artilerie Munte, Brad	1	1	Col. Gh. ILIESCU
	Divizionul 1 T. Munte, Beiuș	1	-	Lt.col. C-tin CONSTANTINESCU
	Divizionul 3 Ob. Munte, Brad	-	1	Lt.col. N. MELINESCU
Brigada 4 Mixtă Munte, Piatra Neamț	Grupul 4 artilerie Munte, Târgu Ocna	2	-	Col. Petre COLIS
	Divizionul 3 T. Munte, Câmpulung	1	-	Lt.col. C. LUNGULESCU
	Divizionul 6 T. Munte, Tg. Ocna	1	-	Lt.col. Nicolae HÂLMU
Brigada 1 Cavalerie, Timișoara	Regimentul 1 Art. Călăreată, Timișoara	2	-	Col. Măgura N. POPESCU
Brigada 5 Cavalerie, Iași	Regimentul 2 Art. Călăreată, Botoșani	2	-	Col. Grig. N. ILIESCU
Brigada 6 Cavalerie, București	Regimentul 4 Art. Călăreată, Brăila	2	-	Col. Ion MUSTAȚĂ
Brigada 7 Cavalerie, Constanța	Regimentul 5 Art. Călăreată, Medgidia	2	-	Lt.col. Mircea BOBOC
Brigada 8 Cavalerie, Ploiești	Regimentul 3 Art. Călăreată, Alexandria	2	-	Lt.col. Ioan GRĂDIN
Brigada 9 Cavalerie, Lugoj	Regimentul 6 Art. Călăreată, Lugoj	2	-	Col. D. NEFERU
Brigada 1 Fortificații, Brăila	Regimentul 1 Art. Fortificații, Brăila	3	-	Col. Traian MĂNESCU
	Regimentul 1 Art. Grea Fortificații, R. Sărat	2	1	Col. Dinu PETRINU
Brigada 2 Fortificații, Focșani	Regimentul 4 Art. Fortificații, Focșani	4	-	Col. Păun IACOVACHI
	* Regimentul 11 Art. Fortificații	2	-	-
Divizii de rezervă				
Divizia 35 Infanterie Rezervă-desființată în nov. 1941	Regimentul 63 artilerie	2	1	Col. Felix COCINSKY
	Regimentul 64 artilerie	1	1	Lt.col. Gh. GHEORGHIU
Divizia 27 infanterie rezervă (Regimentul 67 artilerie, Regimentul 68 artilerie) - desființată în 6 sept. 1941, Divizia 30 Infanterie Rezervă (Regimentul 51 artilerie - Lt.col. Alex. PLEȘOIANU, Regimentul 52 artilerie - Col. Ion IOANIȚESCU) - desființată în nov. 1941, Divizia 31 Infanterie Rezervă (Regimentul 53 artilerie, Regimentul 54 artilerie) - desființată în 26 sept. 1941, Divizia 32 Infanterie Rezervă (Regimentul 55 artilerie, Regimentul 56 artilerie).				

*Notă: * În structura armatei în organizarea de război, existau și Corpul 6 și Corpul 11 armată care au participat activ la operațiile de pe frontul de est. Artileria organică pentru aceste corpuri exista la Corpul 2 și Corpul 7 armată care aveau fiecare în plus câte un regiment de artilerie grea. Totodată, deși nu figurau în organizarea la pace, Regimentul 2 Grăniceri și Regimentul 11 artilerie fortificații au fost trecute în tabel, fiind identificate în arhive ca participante la operațiile din est.*

În total existau: 8 *regimente de artilerie grea* - Regimentul 8 a luat ființă la 1 mai 1940 din regimentul Centrului de Instrucție de la Mihai Bravu, conform ordinului Marelui Stat Major nr.19.336/12.01.1940; 46 *de regimente de artilerie de câmp*, 36 regimente la cele 18 divizii de infanterie active nominalizate în tabelul de mai sus (1 - 11, 13 - 15, 18 - 21), 10 regimente mixte de artilerie de câmp la diviziile de infanterie de rezervă (27, 30, 31, 32 și 35), desființate în cursul anului 1941; 2 *regimente de artilerie* la Divizia 1 gardă; 1 *regiment de artilerie moto* la Divizia blindată; 1 *regiment de artilerie grea și 3 regimente de artilerie de fortificații* la brigăzile de fortificații; 6 regimente de artilerie călăreață la brigăzile de cavalerie; 19 *divizioane de artilerie grea independente* numerotate 11, 12, 13, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 artilerie grea independentă. Așa cum rezultă din studiul arhivelor o parte a divizioanelor erau moto¹⁷⁸: 41, 45, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 57, iar restul aveau tracțiune hipo. Aceste divizioane constituiau anexe de mobilizare pe lângă regimentele 1-7 artilerie grea, regula fiind aceea că cifra unităților indica regimentul organ de mobilizare. Ex.: Regimentul 1 era organ de mobilizare pentru Divizioanele 11, 41, 51 artilerie grea. În unele surse mai întâlnim divizioanele 61 și 65 artilerie grea independentă cu tracțiune hipo, iar în cadrul operațiilor pe frontul de vest în sprijinul Corpului 7 armată au acționat Divizionul 63 și Divizionul 64 artilerie grea independentă¹⁷⁹; 4 *grupuri de artilerie de munte* cu 9 divizioane de tunuri și obuziere de munte ale celor 4 brigăzi mixte de munte și corpului de munte; 1 *divizion de reperaj* prin sunet al Centrului de instrucție al artileriei de la Mihai Bravu; 2 *regimente de artilerie* la divizia de grăniceri; 12 *baterii de artilerie de coastă* (navale) la Marina Militară având următoarea organizare: la Divizia de mare - *Regimentul de artilerie marină*¹⁸⁰ cu 6 baterii la Constanța, capul Singhiol, capul Midia, Agigea, Mangalia și Sulina; la Divizia de Dunăre, detașamentul Sulina-2 baterii coastă, în Sectorul Periprava - 1 baterie navală, în Sectorul Chilia Veche-1 baterie navală, în Sectorul Dunărea de Sus - 2 baterii. Conform unor surse acestea constituiau *Regimentul de artilerie al Sectorului de Dunăre*¹⁸¹; 30 *de secții de artilerie* la dispoziția Marelui Stat Major, numerotate de la 201-230.

În total, în momentul declanșării celui de-al II-lea război mondial, artileria română dispunea de 8301 guri de foc din care: 2160 de artilerie ușoară; 492 de artilerie grea; 200 de artilerie antitanc; 4758 de artilerie regimentară; 691 de artilerie antiaeriană.¹⁸²

¹⁷⁸ Arhivele M.Ap., fond 948, microfilm 1824, fila 731.

¹⁷⁹ Istoria artileriei române în date, V. Stănculescu și C-tin Ucrain, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pag.162

¹⁸⁰ Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 171-172.

¹⁸¹ Istoria artileriei române în date, V. Stănculescu și C-tin Ucrain, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, pag.132

¹⁸² Ibidem, pag.132

1.5. Organizarea la pace a unui regiment de artilerie divizionar tip „A”-hipo (3 Dn.) a fost următoarea¹⁸³:

- *comanda regimentului*, 1 comandant - colonel, 1 ajutor comandant - locotenent colonel, Biroul mobilizare - 1 maior, adjutantura regimentului (și comisar special)- 1 ofițer subaltern, serviciul aprovizionare - 1 subaltern, serviciul cazarmii (guard de geniu) - 1 cpt., serviciul armăturii (guard de art.) - 1 subaltern, serviciul îmbrăcăminte (adm.) - 1 cpt.; Serviciul casieriei (adm.) - 1 subaltern, serviciul sanitar (med.) - 1 cpt. și 1 subof., serviciul veterinar - 1 cpt și 1 subof. *Total la comanda regimentului*: 13 ofițeri (1 colonel, 1 locotenent - colonel, 1 maior, 4 căpitani, 6 subalterni).
- *bateria specialității*, comanda bateriei, 1 comandant Bt.-cpt.; administrația-plt. maj.; secretar și magaziner-1 caporal cu 1 cal; artelnic veselar-1 caporal; bucătar-1 soldat; furajer-1 caporal cu 1 cal; ordonanță pentru ofițeri - 4 soldați; la furgonul pentru furaje - 3 soldați, 6 cai, 1 trăsură; trompet - 1 soldat; în total la comanda bateriei specialității se aflau 1 ofițer, 1 subofițer, 12 gradați/soldați, 9 cai, 1 trăsură; secția transmisiuni, comandant - 1 subaltern, grupa radiotelegrafie cu 1 comandant de grupă, 1 radiotelegraf (3 posturi) - 3 caporali, 3 soldați, 6 cai, 3 trăsuri, grupa telefoniști - 1 șef grup, 48 telefoniști, 24 cai, grupa agenți transmisiuni - șef grupă, 24 agenți transmisiuni cu 24 cai, și 8 cercetași cu 8 cai; total la secția transmisiuni exista 1 ofițer, 3 subofițeri, 86 gradați/soldați, 70 cai, 3 trăsuri; secția operatori observatori, comandant - 1 subaltern, ajutor-1 sergent major cu un 1 cal, observatori operatori - 23 trupă cu 23 cai; secția puști mitralieră, comandant - 1 subaltern, ajutor - 1 sergent major cu 1 cal; pușcași mitraliori - 24 trupă cu 24 cai, conductori - 8 soldați cu 16 cai; total la bateria specialității erau 4 ofițeri, 6 subofițeri, 153 gradați/soldați, 144 cai și 4 trăsuri.
- *divizionul de tunuri* (în total 2 divizioane), comandant-1 maior; secretar-1 caporal; 1 ordonanță - 1 soldat; bateria tunuri (total 3), comandant Bt.-1 Cpt, administrația- 1 plt. maj. cu 1 cal, secretar și magaziner - 1 caporal cu 1 cal; artelnic veselar - 1 caporal cu 1 cal; furajer - 1 caporal cu 1 cal; ordonanță ofițeri - 3 soldați, la furgonul pentru furaje - 3 soldați, 6 cai, 1 furgon, 1 trompet - 1 soldat cu 1 cal; bateria de tragere, comandant - 1 cpt., comandant autotrenuri - 1 plt. cu 1 cal, secția I, comandant - 1 subaltern, servanți la 2 tunuri-14 trupă (4 gradați), 2 cai; conductori la 4 trăsuri-14 trupă (2 gradați), 26 cai; în total la o secție se aflau 1 ofițer, 28 trupă (2 sergenți, 4 caporali, 22 soldați) și 28 cai; secția II - identică cu secția I; în total la un divizion de tunuri existau 10 ofițeri, 9 subofițeri, 203 gradați/soldați, 207 cai, 3 furgoane și 12 tunuri.
- *divizionul de obuziere* (2 bt.ob.); în total la divizion existau 7 ofițeri, 6 subofițeri, 136 gradați/soldați, 138 cai, 2 furgoane și 8 obuziere.
- *bateria depozit*, comandant - 1 cpt; cu administrația-1 plut.maj.; secretar magaziner-1 caporal; artelnic veselar - 1 caporal; bucătar-1 soldat; ordonanță

¹⁸³ Arhiva M.Ap., Fond M.St.M., Secția 1 OM, dosar 1831, fila 5.

ofițeri - 15 soldați; la 2 trăsurile aprov.- 2 soldați, 4 cai, 2 trăsurile; la serviciul adjutantului - 1 soldat; la biroul mobilizare-2 subofițeri, 4 gradați; serviciul aprovizionare-1 subofițer, 1 caporal; serviciul cazarmare-1 subofițer, 4 soldați; serviciul îmbrăcăminte - 2 subofițeri, 2 caporali: serviciul armăturii-1 subofițer, 1 mm, 2 soldați; serviciul casieriei-1 subofițer, 1 soldat; serviciul sanitar și serviciul veterinar-câte 1 plutonier major, 1 caporal, 2 soldați.; registratura-1 plutonier; croitori-1 MM, 1 caporal, 7 soldați; cizmari - 1 mm, 1 caporal, 7 soldați; potcovari-1 MM, 1 caporal, 7 soldați; curelari - 3 soldați; 1trompet- 1 plut. maj; total la bateria depozit existau 1 ofițer, 13 subofițeri, 5 mm, 78 gradați/soldați, 4 cai și 2 trăsurile.

Total la regimentul de artilerie: 45 ofițeri (36 de artilerie și 1 guard de artilerie), 43 subofițeri (36 de artilerie), 5 maiștri militari, 197sergenți și caporali, 576 soldați. Total efective 866 oameni, 700 cai; piese de artilerie: 24 tunuri cal. 75 mm (2 Dn.x3 Bt.x 4 piese) și 8 obuziere cal. 100 mm (1 Dn.x2 Bt.x 4 piese).

1.6. Încadrarea unităților de artilerie

O scurtă analiză retrospectivă a ordinii de bătaie a unităților de artilerie întocmită la data intrării României în război, ne duce la concluzia că încadrarea acestora cu ofițeri, subofițeri, sergenți și soldați a fost bună sub aspect numeric. Mulți dintre comandanții de regimente menționau în rapoartele lor că încadrarea fusese realizată în proporție de 75-85% față de statul de mobilizare. Iată un exemplu în acest sens. Regimentul 64 artilerie din 49 de ofițeri, avea lipsă 16, din 16 subofițeri lipsea 1, din 979 sergenți și soldați, avea lipsă 210. Pentru că nu toate regimentele terminaseră mobilizarea efectivelor până la 22 iunie 1941 forța combativă a fost variabilă. Efectivele de război ale unui regiment de artilerie divizionar tip „A” (3 divizioane) erau următoarele¹⁸⁴: 70 ofițeri, 1662 subofițeri și trupă, 1781 cai (62 cai ofițerești, 528 cai de șa, 1190 cai de ham, 178 trăsurile, 64 chesoane).

Pentru a ne face totuși o imagine privind încadrarea, prezentăm în tabelul de mai jos câteva unități de artilerie pentru a reliefa forța lor combativă:

	<i>Unități de artilerie</i>	<i>Ofițeri</i>	<i>Subof.</i>	<i>Gradați și soldați</i>	<i>Cai</i>	<i>Chesoane</i>	<i>Furgoane</i>
artilerie Divizionară	Regimentul 5 artilerie	45	32	1196	1366	30	113
	Regimentul 10 artilerie	30	31	687	723	30	70
	Regimentul 8 artilerie	47	16	1044	895	40	109
	Regimentul 12 artilerie	64	52	1662	1105	30	115
	Regimentul 13 artilerie	57	64	1498	1116	40	40
	Regimentul 17 artilerie	43	34	1101	1135	40	122
	Regimentul 20 artilerie	49	24	1118	1169	40	133
	Regimentul 24 artilerie	60	37	795	1704	40	220
	Regimentul 18 artilerie	27	24	450	586	40	100
	Regimentul 25 artilerie	47	34	1034	1060	40	105
	Regimentul 26 artilerie	47	56	986	1010	30	102

¹⁸⁴ Arhiva M.Ap., Fond S.St.M, Secția 1, dosar 2290 fila 4.

	<i>Unități de artilerie</i>	<i>Ofițeri</i>	<i>Subof.</i>	<i>Gradați și soldați</i>	<i>Cai</i>	<i>Chesoane</i>	<i>Furgoane</i>
	Regimentul 28 artilerie	32	27	987	1146	40	122
	Regimentul 30 artilerie	47	56	986	1110	30	98
	Regimentul 51 artilerie	64	18	1430	1496	40	130
	Regimentul 64 artilerie	33	15	769	546	30	63
	Regimentul 3 artilerie Gardă	44	22	827	752	30	78
	Regimentul 1 artilerie Călăreață	47	43	1035	1150	30	110
Art. de Munte	Divizionul T. Munte	25	28	1036	874	-	27
	Divizionul Ob. Munte	25	28	999	672	-	23
Art. Moto	Regimentul 1 artilerie Moto	50	66	1157	Mașini	Remorci	
					149	36	
Art. C.A.	Regimentul 3 artilerie Grea	47	10	862	110	22	
	Regimentul 7 artilerie Grea	49	9	868	113	28	

În anul 1941, efectivele de artileriști din toată armata, pe categorii de personal erau următoarele¹⁸⁵: ofițeri - 3.392, subofițeri - 2.939, gradați/soldați - 61.340. Numărul guarzilor de artilerie era de 380 ofițeri și 230 subofițeri, dintre care 82 ofițeri și 82 subofițeri activau la unitățile de artilerie (1 ofițer și 1 subofițer la fiecare regiment sau divizion de artilerie independent).

Merită a fi scos în evidență faptul că numărul ofițerilor de artilerie din comandamente era mic, marea lor majoritate găsindu-se la unități. Astfel în comandamente existau 64 de ofițeri: 41 la Ministerul Apărării Naționale (la Inspectoratul General al artileriei); 5 la Marele Stat Major (2 maiori, 3 căpitani); 7 la comandamentele de corpuri de armată (7 generali de brigadă, 7 maiori); 2 la comandamentul Corpului de Cavalerie (1 general de brigadă, 1 maior); 2 la comandamentul Corpului de Munte (1 general de brigadă, 1 maior).

Comandamentele de artilerie ale brigăzilor din divizii aveau în structură 2 funcții de ofițeri (1 funcție de general de brigadă, 1 funcție de maior), iar grupurile de artilerie ale brigăzilor de munte, ulterior diviziilor mixte de munte aveau 1 colonel și un căpitan.

2. Acțiunile artileriei române în campania din est (22 iunie 1941-23 august 1944)

O dată cu declanșarea celui de-al II-lea război mondial la 1 septembrie 1939, România nu putea duce decât o politică de neutralitate, confirmată de altfel de către Consiliul de Coroană la 6 septembrie 1939. Prinsă între doi coloși cu regimuri totalitare, Uniunea Sovietică comunistă și Germania nazistă, care încheiaseră între ele la 23 august 1939 un tratat de neagresiune cunoscut sub numele de pactul Molotov-Ribbentrop, România a fost în scurt timp victima forței și a dictatului. Astfel, în vara

¹⁸⁵ Arhiva M.Ap., Fond M.St.M, Secția 1 OM, dosar 2182, fila 8.

anului 1940, de la 28 iunie până la 7 septembrie, în mai puțin de două luni și jumătate, ea a suferit rapturi teritoriale de circa 100.000 km¹⁷⁹, cu aproape șapte milioane de locuitori, care însemnau o treime din suprafața și populația sa. Aceste acțiuni de forță și dictat au constituit de altfel, justificarea întemeiată a participării României în cel de-al doilea război mondial, în scopul refacerii integrității teritoriale. Conjunctura politico-militară europeană se caracteriza printr-o luptă de interese între Uniunea Sovietică și Germania pentru extinderea sferelor de interese, iar România reprezenta interes pentru ambele puteri. Documente publicate după 1989 în Rusia, precum cele din „*Voenna-istoriceskii jurnal*” nr.1/1993 relevă că Marele Stat Major sovietic încheiase elaborarea planului desfășurării strategice pentru perioada următoare, devansându-i pe germani în elaborarea planului de campanie „*Barbarossa*”, iar substanța lui era esențialmente ofensivă. Se prevedea executarea de către forțele sovietice a două lovituri, cea principală pe direcția Varșovia, Berlin și o alta secundară prin România, pentru a captura petrolul și a debarșa în Balcani¹⁸⁶.

În contextul în care, după ocuparea Basarabiei, trupele sovietice recurgeau la provocări, recuseseră anterior la războaie ofensive în Polonia și Finlanda, iar presiunile Germaniei pentru folosirea potențialului României erau tot mai mari, un statut de neutralitate nu ar fi conferit țării noastre intangibilitate în fața expansionismului german sau moscovit. S-a ales partea germană datorită faptului că asigura o independență a statului (limitată), menținerea regimului politico-social și promitea refacerea integrității țării, opțiunea războiului alături de Germania constituind singura alternativă.

În paginile care urmează vor fi reliefate, pe baza documentelor de arhivă, acțiunile artileriei române în timpul campaniei din est.

2.1. Contribuția artileriei române la eliberarea Bucovinei de Nord și Basarabiei

Dacă în primăvara anului 1877 salvele artileriei din zona Calafat au marcat începutul războiului pentru dobândirea independenței de stat a României în vara anului 1941 salvele artileriei de pe malul drept al Prutului au simbolizat începutul operațiilor Armatei Române pentru dezrobirea Bucovinei de Nord, Basarabiei și a ținutului Herța de sub ocupația bolșevică. Acțiunile militare au debutat în zorii zilei de 22 iunie 1941 și s-au terminat în jurul datei de 26 iulie, când ultimele mari unități române au atins malul Nistrului.

Întrucât contribuția unităților de artilerie, de corp de armată, divizionare, de munte, de gardă, antitanc s-a înscris în dinamica operațiilor executate de către forțele armate participante s-a analizat în special dispunerea și acțiunile desfășurate de către marile unități din compunere. Toate aceste forțe constituiau Grupul de armate „*General Antonescu*”, Marele Cartier General fiind instalat la Piatra Neamț¹⁸⁷.

¹⁸⁶ Florin Constantiniu, Alesandru Duțu, Mihai Retegan, România în Război, 1941-1945, pag. 44.

¹⁸⁷ Postul de comandă al grupului de armate era mobil, fiind dispus într-un tren special denumit „*PATRIA*”, de unde generalul de armată Antonescu, ajutat de generalul de brigadă Alexandru Ioanițiu, șeful Marelui Stat major a condus operațiile din Bucovina de Nord și Basarabia.

La operațiile pentru eliberarea Basarabiei, părții de nord a Bucovinei și a ținutului Herța au participat următoarele forțe: Grupul de armate „*General Antonescu*” constituit din Armata 3 și Armata 4 române, Armata 11 germană având: 10 comandamente de corp de armată (7 române și 3 germane), 24 de divizii (16 române și 8 germane), 3 brigăzi mixte de munte române, 4 brigăzi de cavalerie române, 2 brigăzi de fortificații române, aproximativ 128 divizioane de artilerie și unități de diferite arme.

Efectivele totale ale Armatei Române angajate în luptă însumau 473.103 militari, din care forțele terestre 402.747¹⁸⁸.

În fața Grupului de armate „*General Antonescu*” se afla Frontul „Sud” sovietic cu Armata 9, la sud și Armata 18, la nord.

Concepția generală a bătăliei pe frontul român era condiționată de decizia Înalțului comandament german ce prevedea ca în Galiția, pe direcția Lvov-Kiev să acționeze Grupul de armate „*Sud*” al feldmareșalului von Rundstedt, care se afla pe un aliniament mult mai la vest decât forțele noastre. În acest context s-a prevăzut inițial o perioadă de așteptare strategică, între 22 iunie și 1 iulie cu scopul de a fixa forțele sovietice și a realiza capete de pod pe malul stâng al Prutului.

Dispozitivul operativ al forțelor armate terestre organizate în Grupul de armate „*General Antonescu*” pentru declanșarea ofensivei împotriva armatei sovietice, de la nord la sud era următorul:

- în flancul stâng, Armata a 3-a română dispusă între Seletin și nord-vest Ripiceni, având în compunere Corpul de munte (Brigada 1, Brigada 2, Brigada 4 mixte munte cu 18 batalioane de vânători de munte și 7 divizioane de tunuri/obuziere de munte); Divizia 7 Infanterie (Regimentul 4 și Regimentul 8 artilerie și Regimentul 51 și Regimentul 52 artilerie din Divizia 30 infanterie rezervă); Brigada 8 cavalerie comandată de colonelul Ion Dănescu (Regimentul 3 artilerie călăreață); 2 divizioane de artilerie grea independente (52, 57); 2 batalioane de mitraliere divizionare; Companiile 52, 54 anticar date în sprijinul Corpului de munte (24 de piese cal. 47mm). Începând cu data de 10 iulie 1941 Regimentul 4 artilerie al Diviziei 7 infanterie a recut în subordinea directă a Armatei a 3-a.

- la centru, Armata 11 germană, dispusă între nord-vest Ripiceni și Comarna (sud-est Iași) care avea în compunere 5 comandamente de corp de armată, 2 române (Corpul 4 Armată și Corpul de Cavalerie cu Brigada 5 și Brigada 6 cavalerie cu cele 2 regimente de artilerie călăreață din organică - 4 divizioane) și 3 germane, respectiv Corpul 11, Corpul 30 și Corpul 54 cu 14 divizii, din care 6 divizii române (Divizia 5, Divizia 6, Divizia 8, Divizia 13, Divizia 14 infanterie și Divizia 1 blindată) cu 11 regimente de artilerie române și un total de 28 de divizioane. Pe lângă artileria divizionară, Armata 11 germană a mai primit 8 divizioane de artilerie grea (Regimentul 4, Regimentul 6, Regimentul 8, Divizionul 47 și Divizionul 54 artilerie grea independentă), artileria Diviziei 31 Infanterie de Rezervă, Regimentul 53 și Regimentul 54 artilerie; 3 companii anticar cal. 47 mm a câte 12 piese fiecare

¹⁸⁸ Asociația Națională a Veteranilor de Război, Armata Română în vâltoarea războiului, 1941-1945, pag. 48.

(Compania 9, Compania 31 și Compania 53 Anticar); Plutoanele 301-306 Anticar, cal 37 mm „Bofors”¹⁸⁹.

- *Armata a 4-a română* dispusă între Comarna (sud-est Iași) și confluența Prutului cu Dunărea care avea în componere următoarele forțe: trei comandamente de corp de armată (3, 5, 11) cu șase divizii (11, 15, 21, 35 infanterie, 1 gardă, 1 grăniceri), o brigadă de cavalerie (7), 2 brigăzi de fortificații (1, 2). În timpul luptei, armata a mai primit diviziile 3, 7, 10 infanterie. Pe lângă artileria divizionară (16 regimente) Armata a 4-a mai avea în subordine 3 regimente de artilerie grea (3, 5, 7) și 5 divizioane de artilerie grea independente (41, 45, 51, 53, 55)- în total 11 divizioane de artilerie grea.

- *în flancul drept*, pe malul drept al Dunării între sud Galați și sud Izmail, Corpul 2 Armată cu Divizia 9 și Divizia 10 infanterie (10 divizioane de artilerie) și detașamentul maritim nr.1 (3 batalioane de infanterie marină); Regimentul 2 artilerie grea (începând cu data de 26 iulie 1941 a fost subordonat Corpului 3 armată/Armata 4).

În zona interioară a țării se găseau următoarele forțe:

- Armata 1 care avea în componere Corpul 1 armată (Divizia 2, Divizia 11, Divizia 30, Divizia 31 infanterie), Corpul 6 armată (Divizia 1, Divizia 19 infanterie, Brigada 3 mixtă munte, Brigada 1 și Brigada 9 Cavalerie în sectorul „*Dunărea de jos*”) și Corpul 7 armată (Divizia 18, Divizia 20, Divizia 27 infanterie). În total artileria Armatei 1 totaliza: 14 regimente divizionare (regimentele de artilerie ale Diviziei 30 și Diviziei 31 se găseau pe front), 1 divizion tunuri munte, 1 divizion obuziere munte, 2 regimente de artilerie călăreață, Regimentul 1 artilerie Grea și un număr de divizioane independente.

- Comandamentul Militar Prahova și al Capitalei și comandamentele teritoriale.

Pe frontul de est raportul de forțe operativ în mari unități era de 1,6/1 iar pe direcția loviturii principale de 2,3/1 în favoarea trupelor române și germane.

În perioada 22 iunie - 2 iulie, pe tot frontul s-au executat acțiuni locale, de cercetare prin luptă sprijinite prin trageri de artilerie, trageri de contrabaterie și hărțuire a inamicului. Lt.col. Ioan Hristea comandantul Regimentului 2 călărași/Brigada 8 cavalerie, în scrisoarea de mulțumire adresată în ziua de 27 iunie 1941 colonelului Gheorghe Mosiu, comandantul Regimentului 8 artilerie/Divizia 7 Infanterie sublinia unele din acțiunile executate: „*În ziua de 20 iunie a.c. constituindu-se gruparea de vest sub conducerea subsemnatului mi s-a afectat în sprijin Bateria 3 din Regimentul 8 artilerie, comandată de locotenentul Alexandrescu. Deși într-o situație dificilă având un front de 12 km., locotenentul Alexandrescu în mai puțin de 12 ore și-a terminat toate recunoașterile și pregătirea pentru tragere încât în noaptea de 21/22 iunie când s-au declanșat ostilitățile a putut să deschidă focul instantaneu și cu rezultate din cele mai apreciable în toate punctele unde a fost nevoie. În ziua de 22 iunie, prin destoinicia cu care a condus tragerile a reușit să dea un sprijin atât de eficace încât Escadronul 1 care a atacat FÂNTÂNA ALBĂ, deși cu un efectiv mai mic decât al inamicului a reușit ca în două*

¹⁸⁹ Arhiva M.Ap. , Fond 948/V, nr. 594, microfilm 1824, f.m.312

ore să cucerească satul. În incursiunea din 27 iunie prin devotamentul deosebit ce l-a pus în sprijinul unității de cavalerie ce a atacat, prin tragerile precise și la timp, a permis escadronului să se decroșeze după retragerea infanteriei având un minim de pierderi. În tot timpul a fost nelipsit de la observatorul său și nu a voit să-l schimbe nimeni, deși în ziua de 26 iunie inamicul l-a încadrat și a tras asupra sa numeroase proiectile ce au căzut în imediata apropiere a observatorului. Pentru priceperea deosebită, curajul și abnegațiunea de care a dat dovadă locotenentul Alexandrescu în toate acțiunile ce le-a avut sub comanda subsemnatului, vă rog să binevoiți a aproba și interveni pentru a se acorda ofițerului o frumoasă distincție¹⁹⁰.

Ofensiva a avut trei etape distincte: 2-7 iulie-eliberarea părții de nord a Bucovinei și ținutului Herța; 2-24 iulie-eliberarea nordului și centrului Basarabiei; 4-26 iulie-eliberarea sudului Basarabiei, forțarea Nistrului în zona Moghilev și străpungerea aliniamentului fortificat „Stalin”.

Concepția operației pentru a Armata a 3-a română consta în executarea ofensivei pe direcția Rădăuți - Hotin (2-7 iulie), regruparea forțelor și deplasarea la vest de Moghilev (7-12 iulie), ulterior forțarea fluviului Nistru și străpungerea liniei fortificate „Stalin” (17-20 iulie). Lărgimea zonei de acțiune: 130 km.

La 3 iulie 1941 ora 15.00 Corpul de Munte a trecut la ofensivă pe direcția Vicovul de Sus, Cernăuți, Hotin. Corpul de Munte dispunea de 9 divizioane de artilerie de munte, de câmp și grea (7 divizioane de artilerie din organica Brigăzii 1, Brigăzii 2, Brigăzii 4 mixte munte plus Divizionul 52 și Divizionul 57 artilerie grea independentă moto primite ca întărire) și 5 companii antitanc (Compania 37, Compania 99 și Compania 38 antitanc din organica brigăzilor de munte și Compania 52 și Compania 54 antitanc primite în sprijin).

Pentru un sprijin eficace acordat brigăzilor mixte de munte (Brigada 1, Brigada 4 și Detașamentul „Albustin” în eșalonul I și Brigada 2 mixtă munte în eșalonul II) colonelul Mihail Lăcătușu¹⁹¹, comandantul artileriei Corpului de munte a făcut următoarea repartiție a artileriei:

	<i>Unități / subunități de artilerie</i>	<i>Nr. Bt.</i>
Brigada 1 Mx. Munte	Compania 37 Antitanc (6 piese)	
	Compania 52 Antitanc (6 piese)	
	Compania 54 Antitanc (6 piese)	
	Grupul 1 artilerie Munte	-
	Divizionul 2 Tunuri Munte	3
	Divizionul 1 Obuziere Munte	2
	Divizionul 52 artilerie Grea Independent (150 mm/1934) / Comandant.: Lt.col. Ștefănescu Ion	3
Brigada 4 Mx. Munte	Compania 99 Antitanc	
	Grupul 4 artilerie Munte	-

¹⁹⁰ Arhiva M.Ap., fond 1213, dosar 3, fila 12.

¹⁹¹ S-a născut la 7 februarie 1895 în comuna Valea Arinilor, jud. Mehedinți. A absolvit Școala militară de ofițeri de artilerie și geniu în 1912 și Școala Superioară de Război în 1922. A urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de locotenent la cel de general de corp de armată (8 septembrie 1946), îndeplinind mai multe funcții importante, astfel: șef serviciu în Ministerul Înestrării Armatei, comandant al Brigăzii 14 artilerieartilerie, comandant al artileriei Corpului de Munte, locțiitor al șefului Direcției Superioare a artilerieartileriei, comandant al Diviziei 19 Infanterie, comandant al Corpului 2 Armată apoi al Corpului de Munte. Afost pensionat la 24 aprilie 1947.

<i>Unități / subunități de artilerie</i>		<i>Nr. Bt.</i>
	Divizionul 3 Tunuri Munte	3
	Divizionul 6 Tunuri Munte	3
Brigada 2 Mx. Munte	Compania 38 Antitanc	
	Grupul 2 artilerie Munte	-
	Divizionul 4 Tunuri Munte	3
	Divizionul 5 Tunuri Munte	3
	Divizionul 2 Obuziere Munte	2
Total baterii la Corpul de Munte = 22		

Din cele de 22 de baterii 15 erau de tunuri, 7 de obuziere, acestea fiind înzestrate cu piese calibru 100 mm.

După declanșarea ofensivei, Brigada 1 mixtă munte a ajuns în seara zilei de 3 iulie în apropierea localității Storojineț, cucerind localitatea Ropcea iar Brigada 4 mixtă munte pe Siretul Mic între Pătrăuți și Suceveni, fără ca artileria să intervină. În zona localității Storojineț inamicul a opus o rezistență mai îndârjită, însă prin intervenția celor două divizioane din Grupului 1 munte s-a reușit ca a doua zi să se cucerească orașul, continuându-se ofensiva spre Cernăuți. În ziua de 5 iulie după două zile de lupte îndârjite orașul a fost cucerit în urma unei manevre executate pe la nord și est de oraș de către cele două brigăzi de munte, artileria intervenind sporadic, mai ales cu bateriile de tunuri, pentru a se evita distrugerea clădirilor. În aceeași zi și în noaptea de 5 spre 6 iulie întreaga artilerie a Corpului de Munte a trecut Prutul prin punctele Norecea, Ostrița (artileria Brigăzii 4 mixtă munte) și Revna (artileria Brigăzii 1 mixtă munte), participând la urmărirea resturilor inamicului spre Nistru.

Divizia 7 infanterie în organică cu Regimentele 4 și 8 artilerie, primind în sprijin și Regimentul 51 și Regimentul 52 artilerie/Divizia 30 infanterie (în total 29 baterii de artilerie) a trecut la ofensivă în zorii zilei de 2 iulie ora 3.30. Organizarea regimentelor de artilerie la Divizia 7 infanterie și Brigada 8 cavalerie este prezentată mai jos:

<i>Unități / subunități de artilerie</i>		<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>
Divizia 7 Infanterie	Regimentul 4 artilerie	Col. Petre MATEESCU	-
	Divizionul 1	Cpt. C-tin SILBERG	3
	Divizionul 2	Cpt. Emanoil VASILIU	3
	Divizionul 3	Mr. Vasile PETRESCU	2
	Regimentul 8 artilerie	Col. Gheorghe V. MOSIU	-
	Divizionul 1	Cpt. Aurel SUFLEȚEL	3
	Divizionul 2	Cpt. Nicolae IVAN	2
	Regimentul 51 artilerie	Col. Alexandru PLEȘOIANU	-
	Divizionul 1	Cpt. Virgil LIȘTEVEANU	3
	Divizionul 2	Mr. Șerban GEORMĂNESCU	3
	Divizionul 3	Cpt. Dumitru BIVOLARU	2
	Regimentul 52 artilerie	Col. Ion IOANIȚESCU	-
	Divizionul 1	Mr. C-tin APOSTOLESCU	3
	Divizionul 2	Cpt. Miron CIOLACU	2
	Divizionul 57 artilerie Grea Ind.	Lt.col. Ion CODREANU	3
	Total baterii la Divizia 7 Infanterie		

<i>Unități / subunități de artilerie</i>		<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>
Brigada 8 Cavalerie	Regimentul 3 artilerie Călăreată	Lt.col. Ioan GRĂDIN	-
	Divizionul 1 artilerie Căl.	Cpt. Grigore CUCU	2
	Divizionul 2 artilerie Căl.	Mr. Vasile TOFIN	2
	Escadronul Antitanc (6 piese)		
	Total baterii la Brigada 8 Cavalerie		4

În zorii zilei de 3 iulie la ora 3 și 30 minute Divizia 7 infanterie a pornit la atac. Batalionul 1 din Regimentul 37 infanterie sprijinit de Regimentul 4 artilerie având dispunerea în zona Iacobeni și un divizion din Regimentul 51 artilerie a atacat pentru cucerirea platoului Luza. În noaptea de 2 spre 3 iulie Regimentul 4 artilerie a executat un marș de 70 de km în condiții foarte grele ocupând poziții de tragere la Costișa, cu Divizionul 2 și la Herghelia cu celelalte 2 divizioane. La orele 17.30, după o scurtă pregătire de foc, Regimentul 14 dorobanți a trecut la atac sprijinit de Divizioanele 1 și 3. După ajungerea regimentului la Siret, cele două divizioane au ocupat poziții de tragere la Volcineț iar Divizionul 2 la Baineț. Ulterior Regimentul 4 regrupându-se a continuat deplasarea spre est înapoia Regimentului 14 dorobanți, până la data de 12 iulie când a intrat în subordinea Corpului de munte acțiunile de luptă fiind sporadice datorită retragerii inamicului.

Într-un raport al comandantului Divizionului 57 artilerie grea independent¹⁹² se arăta: „...în dimineața zilei de 2 iulie divizionul ia parte cu 2 baterii la luptele de la Tereblecea, Bahrinești, Climăuți acționând ca grupare de ansamblu împreună cu un divizion de artilerie călăreată (...) în sprijinul Diviziei 7 Infanterie. În zilele de 3 și 4 iulie divizionul ia parte la luptele ce se dau la Fântâna Albă, Cerepcăuți, Binet, executând trageri de distrugere a fortificațiilor și a localităților precum și trageri de contrabaterie”.

La flancul drept al Armatei a 3-a, Brigada 2 mixtă munte și Brigada 8 cavalerie au forțat prin surprindere Prutul, realizând un cap de pod de circa 15 km lărgime, au dezvoltat ofensiva către Nistru în zilele de 5 și 6 iulie și în data de 7 iulie au ajuns la fluviu, la est Hotin, alături de brigăzile 1 și 4 munte. În data de 8 iulie Divizionul 57 artilerie grea independent având dispuse o baterie la Vorniceni și 2 baterii la Dăncăuți, împreună cu Divizionul 52 artilerie grea iau parte la trageri de contrabaterie pe ambele maluri ale Nistrului la luptele pentru cucerirea orașului Hotin sprijinind unitățile Brigăzii 2 mixtă munte. În perioada 7-12 iulie s-a executat marșul spre est până la aliniamentul fortificat situat pe râul Nistru (100 km) care din cauza condițiilor grele (ploi și drumuri defundate) a avut un ritm de 20 km pe zi. La 13 iulie Armatei a 3-a i s-a subordonat Corpul de cavalerie (Brigada 5, Brigada 6, Brigada 8 cavalerie), iar Divizia 7 a fost trecută în subordinea Armatei a 4-a.

¹⁹² A fost unul dintre cele mai bune divizioane de artilerie grea independente. La declanșarea războiului comandant al divizionului era Lt.col. Ion Codreanu, pe care îl găsim la comandă și la 6 octombrie 1942 când semnează acest raport. Garnizoana la pace a unității era orașul Sibiu, aceeași cu a Regimentului 7 artilerieartilerie Grea care era organul său de mobilizare și prin grija căruia a fost constituit. Pentru faptele de arme drapelul de luptă al divizionului a fost decorat cu ordinul “Mihai Viteazul” la 21 aprilie 1942. Ca o recunoaștere a meritelor sale doar acest divizion și Divizionul 52 artilerieartilerie Grea Independent (decorat de asemenea cu ordinul “Mihai Viteazul”) au rămas în structura armatei, după desființarea acestui tip de unități în 6 aprilie 1943. Această acțiune s-a făcut ca urmare a necesității completării cu tehnică a pierderilor suferite de cele 8 regimente de artilerie grele de la corpurile de armată.

Comandantul Diviziei 7 infanterie Gl. Olimpiu Stavrat făcea următoarele aprecieri legate de colaborarea cu Divizionul 57 artilerie grea pe timpul luptelor din Basarabia: „De remarcat în acest divizion o disciplină de fier, o adevărată camaraderie ostășească și mult entuziasm în luptă. Activitatea desfășurată de ofițerii și trupa acestui divizion trezește admirație și părerea de rău că prin plecarea lor lipsește infanteria diviziei de un colaborator atât de prețios pe câmpul de luptă”¹⁹³. În ordinul de zi din data de 14 iulie 1941, al comandantului Brigăzii 2 Mixtă Munte, Gl Ion Dumitrache se spunea: *Drapelul României Mari a fost înfipt acolo (la HOTIN-n.a.) de vânătorii, tunarii și pionierii din Brigada 2 Mixtă. Munte sprijinită și protejată cu foc de Divizioanele 52 și 57 artilerie Grea*”¹⁹⁴.

Armata 11 germană comandată de generalul von Schobert a primit misiunea să forțeze râul Prut executând într-o primă etapă o lovitură pe direcția Ștefănești, Moghilev și o altă lovitură pe direcția Iași, Soroca, ulterior să forțeze râul Nistru și să străpungă aliniamentul fortificat „Stalin”. În a doua etapă se preconiza dezvoltarea ofensivei spre Vinița pentru întoarcerea apărării sovietice din zona fortificată de la nord-vest de Moghilev. Organizarea artileriei române subordonată Armatei 11 germane era următoarea:

<i>Unități / subunități de artilerie</i>		<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>
Corpul 30 Armata germană	Regimentul 4 artilerie Grea	Col. Olimpiu CURTA	
	Divizionul 1 T.L. 105/1936	Mr. STURZA	3
	Divizionul 2 Ob 150/1934	Mr. Ioan BOTEZ	3
	Regimentul 6 artilerie Grea	Col Gh. LIPOVAN	
	Divizionul 1 T.L. 105/1936	Mr. Voinea POLICARP	3
	Divizionul 2 Ob 150/1934	Mr. Mircea Em. DUMITRIU	3
Divizia 198 Infanterie	Regimentul 8 artilerie Grea	Col Dumitru PETRESCU	
	Divizionul 1 T.L. 105/1936	Mr. Ion FLORESCU	3
	Divizionul 2 Ob 150/1934	Mr. Alex. BOTEANU	3
Divizia 22 Infanterie germană, Divizia 8 Infanterie	Regimentul 12 artilerie	Col. Eugen R. MĂRZA	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Eugen V. BROTE	3
	Divizionul 2 Tunuri	Mr. Ion I. IONESCU	3
	Divizionul 3 Obuziere	Cpt. Ion CIUCA	2
	Regimentul 17 artilerie	Col. Nicolae LĂPUȘNEANU	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Vasile SBURLAN	3
Divizia 14 Infanterie	Divizionul 2 Obuziere	Cpt. Nicolae POPESCU	2
	Regimentul 24 artilerie	Col. C-tin. POPESCU	
	Divizionul 1 Tunuri	Lt.col. Virgil PROTOPOPESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Cpt. Gheorghe GRIGORAȘ	3
	Divizionul 3 Obuziere	Mr. Gheorghe LĂZĂRESCU	2
	Regimentul 29 artilerie	Col. Petre MOTOMANCEA	
	Divizionul 1 Tunuri	Neidentificat în arhive	3
	Divizionul 2 Obuziere	Cpt. Nicolae PANTAZI	2
Divizia 13	Divizionul 47 artilerie Grea Independent (105/1936/moto)		3
	Regimentul 19 artilerie	Col. C-tin RÂMNICEANU	

¹⁹³ Arhiva M. Ap., fond M.St.M., Secția 3 Operații, dosar 3250, fila 259.

¹⁹⁴ Ibidem, fila 261.

<i>Unități / subunități de artilerie</i>	<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>	
Infanterie	Divizionul 1 Obuziere	Cpt. Emil BULIGESCU	2
	Divizionul 2 Obuziere	Mr. Ion ȘTEFĂNESCU	2
	Regimentul 41 artilerie	Col. Gr. ANĂSTĂSECU	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. V. CONSTANTINESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Cpt. P. GRUMÎZESCU	3
	Divizionul 3 Obuziere	Neidentificat în arhive	2
Divizia 6 Infanterie	Regimentul 11 artilerie	Col. Virgil GHÎȚESCU	8
	Regimentul 16 artilerie	Col. Alex. ȚENESCU	5
Divizia 22, 76 Infanterie germane	Regimentul 1 artilerie Moto	Col Gh. CONSTANTINESCU	
	Divizionul 1	Mr. Șt. NICOLESCU	3
	Divizionul 2	Mr. C-tin TETU	3
	Divizionul 3	MR. Șt. GHEORGHIOAE	2
Brigada 5 Cavalerie	Regimentul 2 artilerie Călăreată	Col. Grigore ILIESCU	
	Divizionul 1 artilerie Căl.	Lt.col. M. CONSTANTINIU	2
	Divizionul 2 artilerie Căl.	Cpt. Iulian POP	2
	Escadronul Antitanc		1
Brigada 6 Cavalerie	Regimentul 4 artilerie Călăreată	Lt.col. Ion MUSTAȚĂ	
	Divizionul 1 artilerie Căl.	Mr. Mircea GOGA	2
	Divizionul 2 artilerie Căl.	Cpt. M. BUMBESCU	2
	Escadronul Antitanc	Cpt. Gh. DUMITRESCU	1
Divizionul 54 artilerie Grea Independent (150/1934/moto)	Mr. Emil BUZESCU	3	
Compania 9 Anticar (6 piese)			
Compania 31 Anticar (6 piese)			
Compania 53 Anticar (6 piese)			
Plutoanele 301, 302, 303, 304, 305, 306 Anticar, 6 Pl.x 4p=24p			
Total baterii de artilerie române la Armata 11 germană		93	

În dimineața zilei de 2 iulie 1941, trupele Armatei 11 germană au declanșat ofensiva puternic sprijinite de artilerie și aviație. Pregătirea de foc a ofensivei a durat în general 15 minute între orele 03.15 și 03.30. Corpul de cavalerie a forțat Prutul, inițial cu Brigada 6 Cavalerie în zona Movila Ruptă-Ripiceni fiind sprijinită și de artileria Brigăzii 5 cavalerie, care după realizarea capului de pod a fost introdusă în luptă pe direcția Cuconești, Brătușeni. Inamicul a depus o puternică rezistență dar în seara zilei de 3 iulie capetele realizate de corpurile 11 și 30 germane aveau adâncimi de 15-20 km. Între 4 și 7 iulie Corpul 11 armată german a pătruns 45-50 km la est de Prut iar Corpul 30 armată german a eliberat orașul Bălți iar la 15 iulie au ajuns la Nistru între Soroca și Moghilev. Corpul 54 armată german din eșalonul doi al armatei a trecut Prutul și s-a deplasat spre nord ajungând la 9 iulie la 20 km sud-est Bălți. Ca urmare a gravei înfrângeri suferite de către Divizia 35 infanterie română în masivul Cornești (la 8 iulie) și a opririi ofensivei Corpului 3 armată român (Armata a 4-a română) de la flancul drept, Corpul 54 armată german a primit o nouă misiune. Luând în subordine Divizia 72 infanterie germană, precum și Divizia 1 blindată și Divizia 35 infanterie române corpul de armată trebuia să manevreze pe la nord și nord-est masivul Cornești

(deluros și împădurit) pentru ca în cooperare cu Divizia 15 infanterie română a Corpului 3 armată român (ce acționa la sud de masiv) să înfrângă rezistențele sovietice (3 mari unități). Luptele s-au declanșat în data de 14 iulie și s-au încheiat cu succes în seara zilei de 16 iulie când masivul a fost cucerit iar capitala Chișinău a fost eliberată de către Divizia 1 blindată română și Divizia 72 infanterie germană.

Pe scurt, unitățile de artilerie române au acționat în principalele momente ale luptelor pentru eliberarea Basarabiei, astfel¹⁹⁵:

- Regimentul 6 artilerie grea împreună cu Divizionul 1/Regimentul 4 artilerie grea au constituit gruparea de ansamblu a Diviziei 170 infanterie/Corpul 30 armată german; în perioada 29 iunie-3 iulie această grupare a sprijinit forțarea Prutului în zona Tutora și realizarea capetelor de pod neutralizând rezistențele inamicului; Divizionul 2 al Regimentului 4 artilerie grea a sprijinit Divizia 198 infanterie germană iar din 14 iulie a fost pus la dispoziția Diviziei 13 infanterie; în perioada 9-13 iulie, Regimentul 6 artilerie grea a sprijinit Divizia 8 infanterie până la Nistru și în luptele ce au urmat;

- Regimentul 8 artilerie grea a executat în perioada 22 iunie-2 iulie trageri de fixare a inamicului pe râul Prut, neutralizarea coloanelor, distrugerea cazematelor inamicului; a participat la pregătirea de foc pentru forțarea Prutului, în data de 2 iulie începând cu ora 03.15 ulterior executând sprijinul atacului Diviziei 198 infanterie germană; din data de 6 iulie împreună cu Divizionul 2 al Regimentului 4 artilerie grea a constituit gruparea de sprijin pentru cucerirea cotei 232 Obreja Nouă, unde se oprise înaintarea trupelor, ulterior sprijină această divizie germană până la Nistru și pentru forțarea acestuia;

- Regimentul 1 artilerie moto, în data de 30 iunie a primit misiunea să sprijine Divizia 22 infanterie germană pe direcția Ștefănești, Păscăuți, care a forțat Prutul în noaptea de 1-2 iulie, fără însă a participa la pregătirea de foc; ulterior, din 5 iulie Divizionul 1 și Divizionul 3, subordonându-se Regimentului 176 artilerie germană a sprijinit Divizia 76 infanterie/Corpul 11 german în zona

Regele Mihai I și Generalul de armată Ion Antonescu în timpul unei inspecții pe front în luna iulie 1941. Regele Mihai I are gradul de mareșal, fiind avansat la 10 mai 1941. Ion Antonescu a fost avansat la acest grad în data de 21 august 1941.

Sursa: Signal Magazine via Ion Fonosch/ Dragoș Pușcă & Victor Nitu.

¹⁹⁵ Arhiva M.Ap., fond 1212 dosar 1, fila 250 ; fond 1220, dosar 2, fila 4; fond 1228, dosar 4, filele 53-70;25; fond 1230, dosar 2, filele 16-25; fond 1231, dosar 1 , fila 15-31;fond 1292, dosar 15, fila 29-39; fond 1296, dosar 7, fila 2-6;fond 1252, dosar 1, fila 59-108; fond 1260, dosar 1, fila 38;fond 1210, dosar 3, fila 5-16, fond 1234, dosar 20, fila 2.

Brândușenii NOI, Pietroșița Nouă și Pascova;

- Regimentul 12 artilerie/Divizia 8 infanterie minus Divizionul 1, în data de 30 iunie a fost pus la dispoziția Diviziei 22 infanterie germană, constituind cu Regimentul 17 artilerie și 4 divizioane germane o grupare puternică; aceasta în ziua de 2 iulie, începând cu ora 03.15 minute, a executat o pregătire de foc puternică, de 30 min pentru forțarea râului Prut în zona Ștefănești; din data de 6 iulie cu Divizionul 2 și Divizionul 3 artilerie a sprijinit Regimentul 8 vânători/Divizia 8 infanterie în luptele de la Târgu Rășcani iar cu Divizionul 1 artilerie a sprijinit Regimentul 29 infanterie ce a luptat pe direcția Ciuciulea-Glodei;

- Regimentul 29 artilerie împreună cu Divizionul 47 artilerie grea independent a constituit gruparea de ansamblu comandată de colonelul Petre Motomanca, a „*Detășamentului Ungheni*”, format din unități ale Diviziei 14 infanterie; gruparea a executat foc asupra obiectivelor dispuse în zona localităților Zagarancea, Mânzăieștii Vechi, Berești, de pe malul estic al râului Prut sprijinind Regimentul 39 infanterie să forțeze râul, iar apoi acest regiment și Regimentul 13 infanterie, până la Nistru;

- Regimentul 19 artilerie împreună cu Regimentul 235 artilerie german a sprijinit atacul Regimentului 305 infanterie german în data de 2 iulie; ulterior, în zilele de 7-8 iulie a sprijinit Regimentul 22 infanterie și Regimentul 7 dorobanți în luptele date în zona satelor Singureni, Dobrogea Nouă și vest orașul Bălți;

- Regimentul 41 artilerie a participat cu Divizionul 2 la constituirea grupării de sprijin a Diviziei 198 infanterie germană, sub conducerea comandantului Regimentului 19 artilerie, care reușise să realizeze un cap de pod în zona localității Sculeni; după 2 iulie regimentul a sprijinit acțiunile Diviziei 13 infanterie;

- Regimentul 11 artilerie, începând cu data de 3 iulie a sprijinit cu Divizionul 1 unități din Divizia 76 infanterie germană care au forțat Prutul la Movila Ruptă, iar din data de 12 iulie a sprijinit aceeași divizie în forțarea Nistrului; comandantul diviziei a adus mulțumiri comandantului de regiment pentru tragerile executate.

În noaptea de 17 spre 18 iulie în locul Grupului de Armate „*General Antonescu*” s-a constituit „*Frontul de nord*”, comandat de generalul von Schobert,

August 1941. Servanții unui tun „Bofors” cal 37 mm al unei companii de armament greudintr-un regiment de infanterie schimbând poziția de tragere.

Sursa: Armata Română 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996.

compus din Armata 11 germană (în componerea căreia se aflau și Divizia 6, Divizia 8, Divizia 13, Divizia 14 infanterie române, iar ulterior și Divizia 1 blindată) și Armata a 3-a română cu misiunea de a forța Nistrul în zona Moghilev; „*Frontul de sud*” comandat de generalul Antonescu, compus din gruparea de divizii „*General Mattenkloth*” (Divizia 5 și Divizia 15 infanterie, Divizia 1 blindată române, Divizia 72 infanterie germană) și Armata a 4-a română cu misiunea de a elibera sudul Basarabiei.

În zilele de 17 și 18 iulie Armata 11 germană, având la flancul stâng Armata a 3-a română a forțat Nistrul, a străpuns aliniamentul fortificat realizând capete de pod pe care le-a lărgit, dezvoltând ofensiva pe direcția Moghilev, Balta. Divizia 8 și Divizia 14 infanterie române au trecut la ofensivă către est în data de 22 iulie. Intrând în subordinea Corpului 4 armată român împreună cu Divizia 5 infanterie română au realizat siguranța fluviului pe malul drept. Către 1 august 1941, diviziile Corpului 4 Armată au trecut succesiv fluviul având misiunea ca împreună cu Divizia 13 infanterie română să curețe de inamic poziția fortificată de pe malul stâng al fluviului între Rașcov și Râbnița.

Ațiunea Armatei 11 germană pentru cucerirea masivului Cornești, forțarea Nistrului și străpungerea pe un front larg a aliniamentului fortificat „*Stalin*” a ușurat acțiunea Armatei a 4-a române de eliberare a sudului Basarabiei până la 26 iulie 1941.

Concepția operației Armatei a 4-a române prevedea concentrarea majorității forțelor la nord de gura Elanului (15 km sud Fălchiu), forțarea Prutului cu începere de la 2 iulie, inițial cu câte o mare unitate în sectoarele Costuleni, Cotu Morii și Țiganca; ulterior, dezvoltarea capetelor de pod create la est de râu și continuarea înaintării spre Nistru pe direcțiile Lăpușna, Tighina și Țiganca, Cetatea Albă.

Dispozitivul operativ era prevăzut pe un eșalon (de la nord la sud): Divizia 35 infanterie rezervă, Corpul 3 armată, Corpul 5 armată și Corpul 11 armată; zona de acțiune a armatei avea un front de circa 200 km și o adâncime de 120-180 km; în cele 23 de zile de lupte active, în perioada 4-26 iulie, trupele armatei au dus lupte cu un ritm de 5-8 km în 24 de ore¹⁹⁶.

Forțarea râului Prut s-a făcut succesiv. Cu Divizia 35 infanterie în zona localității Costuleni, la 2 iulie; la 4 iulie cu Divizia 15 infanterie din Corpul 3 armată în zona Cotu Morii; în aceeași zi cu Divizia 1 gardă și Divizia 21 infanterie din

Generalul de corp de armată (art.) Nicolae Dăscălescu (16 iunie 1884 – 28 septembrie 1969).

Comandant al Diviziei 21 Infanterie 31.06-01.11.1941), singura divizie de infanterie decorată cu ordinul “Mihai Viteazul” în al doilea război mondial.

A mai comandat: Corpul 2 Armată (9.11.1941-11.01.1945 și 19.02-02.03.1945) și Armata a 4-a (03.03-12.05.1945).

¹⁹⁶ Asociația Naț. a Veteranilor de Război, Armata Română în vâltoarea războiului, 1941-1945, pag. 68.

Corpul 5 armată în sectorul Țiganca vizavi de Fălchiu, Cania; este de remarcă că în nici un sector din zona de acțiune a Armatei a 4-a forțarea apărării inamicului de pe cursul de apă nu a fost precedată de o puternică pregătire de artilerie.

Până în seara zilei de 7 iulie, după lupte crâncene Divizia 35 Infanterie a ajuns pe aliniamentul Ciutești, Vărzărești. În ziua de 8 iulie, în jurul orei 17.30, gruparea tactică de sud a diviziei constituită din Regimentul 67 infanterie și Regimentul 63 artilerie a fost contraatacată puternic, fiind prinsă într-o ambuscadă în zona Miclăușeni, Dolna. Copleșite de superioritatea numerică și în mijloace de foc, forțele grupării au fost înfrânte și împrăștiate. În data de 9 iulie ofensiva unităților Corpului 3 armată este oprită. Ulterior prin intervenția Corpului 54 armată german de la nord și a Corpului 3 armată român de la sud, situația a fost restabilită, iar la 26 iulie a fost atins râul Nistru. Corpul 5 Armată cu cele 2 divizii (Divizia 1 gardă și Divizia 21 infanterie) prin lupte deosebit de grele a dezvoltat capul de pod ajungând în dimineața zilei de 12 iulie pe aliniamentul Țiganca, Epureni, Cania, Leca. După 15 iulie trupele sovietice au început retragerea astfel că unitățile corpului au continuat ofensiva. La 20 iulie Corpul 11 Armată a forțat Prutul la Oancea și a intrat în Cahul după care a înaintat spre Taraclia.

Structura artileriei la Armata a 4-a era următoarea:

<i>Unități / subunități de artilerie</i>	<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>	
C. 3 A.	Regimentul 3 artilerie Grea	Col. Dumitru COSTOVICI	
	Divizionul 1 T.L. (105mm)	Mr. Victor ȘTEFĂNESCU	3
	Divizionul 2 Ob. (150 mm)	Mr. Radu GĂVĂNESCU	3
C. 5 A.	Regimentul 5 artilerie Grea	Col. Rudolf ROMAN	
	Divizionul 1 artilerie Grea	Mr. Marin DUMITRESCU	3
	Divizionul 2 artilerie Grea	Mr.	3
C. 11 A.	Regimentul 7 artilerie Grea	Col. C-tin DOBRICEANU	
	Divizionul 1 artilerie Grea	Mr. Gheorghe DORIN	3
	Divizionul 2 artilerie Grea	Cpt. Petre MAIORESCU	3
Divizia 11 Infanterie	Regimentul 21 artilerie	Col. Eduard STANCIU	8
	Regimentul 26 artilerie	Col. C-tin IULIAN	
	Divizionul 1 Tunuri	Cpt. Elizeu GRIGORESCU	3
	Divizionul 2 Obuziere	Mr. Andrei VOICU	2
Divizia 15 Infanterie	Regimentul 23 artilerie	Lt.col. Alex. IANCULOVICI	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Vasile ALEXANDRESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Mr. Nicolae SAMSON	3
	Divizionul 3 Obuziere	Mr. C. ZĂGĂNESCU	2
	Regimentul 25 artilerie	Col. Eugen MANOIL, din 22 iunie Lt.col. Petre ROMANO	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. C-tin GUREA	3
	Divizionul 2 Obuziere	Mr. Ștefan LUNGU	2
Divizia 21 Infanterie	Regimentul 30 artilerie	Col. C-tin ROSETTI	
	Divizionul 1 Obuziere	Mr. Nicolae TRESTIOREANU	3
	Divizionul 2 Obuziere	Cpt. Ioan V. MILOȘ	2
	Regimentul 5 artilerie	Col. Vasile MIHĂILESCU	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Adrian ILIESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Mr. Ioan ȘTEFĂNESCU	3
	Divizionul 3 Obuziere	Cpt. Gheorghe PETRESCU	2

<i>Unități / subunități de artilerie</i>	<i>Numele comandanților</i>	<i>Nr. Bt.</i>	
Divizia 35 Infanterie	Regimentul 63 artilerie	Col. Felix COCINSSKY	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Nicolae DUMITRESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Lt.col. Alexandru VASILESCU	3
	Divizionul 3 Obuziere	Cpt. Ilie GOSA	2
	Regimentul 64 artilerie	Lt.col. Gheorghe GHEORGHIU	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. M. DIMITROVICI	3
	Divizionul 2 Tunuri	Mr. D. POPOVICI	2
Brigada 7 Cavalerie	Regimentul 5 artilerie Căl.	Lt.col. Mircea BOBOC	4
Divizia 1 Grăniceri	Regimentul 1 artilerie Grăniceri	Lt.col. Gh. ȘTEFĂNESCU	
	Divizionul 1 Tunuri	Mr. Mihai BĂNULESCU	3
	Divizionul 2 Tunuri	Cpt. Alex. RĂDULESCU	3
	Divizionul 3 Obuziere	Cpt. Gheorghe BRĂTIANU	2
	Regimentul 2 artilerie Grăniceri	Col Alexandru RĂZVAN	
	Divizionul 1 Tunuri		3
	Divizionul 2 Obuziere	Cpt. A.CONSTANTINESCU	2
Divizia Gardă	Regimentul 2 artilerie Gardă	Col. C-tin NESTORESCU	
	Divizionul 1 Tunuri	Cpt. Ioan HUIDOVICI	3
	Divizionul 2 Tunuri	Mr. Victor MIHALCEA	3
	Divizionul 3 Obuziere	Mr. Mihail Șt. IOAN	2
	Regimentul 3 artilerie Gardă	Col. Virgil GEORGESCU	
	Divizionul 1 Tunuri	Cpt. Atanasie POPESCU	3
	Divizionul 2 Obuziere	Mr. Cezar MIHĂILEANU	2
Brigada 1 Fortificații	Regimentul 1 artilerie Fortificații	Col. Traian MĂNESCU	9
	Regimentul 1 artilerie Grea Fortificații	Col. Dinu PETRINU	6
Brigada 2 Fortificații	Regimentul 4 artilerie Fortificații	Col. Păun IACOVACHI	12
	Regimentul 11 artilerie Fortificații		4
Diviziile 21, 11 Infanterie	Divizionul 41 artilerie Grea Independent		3
Divizia 1 Gr. Divizia 15 Infanterie	Divizionul 45 artilerie Grea Independent	Cpt. Viorel ANTONIU	3
	Divizionul 51 artilerie Grea Independent		3
Divizia 1 Grăniceri	Divizionul 53 artilerie Grea Independent	Lt.col. SOFIAN	3
	Divizionul 55 artilerie Grea Independent		3
	Compania 1 Anticar 47 mm		
	Compania 18 Anticar 47 mm		
	Compania 19 Anticar 47 mm		
	Compania 20 Anticar 47 mm		
	Plutonul 307 Anticar 37 mm		
	Plutonul 308 Anticar 37 mm		
	Plutonul 309 Anticar 37 mm		
Total baterii de artilerie la Armata a 4-a			144

Unitățile de artilerie au desfășurat următoarele acțiuni, astfel:

- Regimentul 7 artilerie grea, începând cu data de 30 iunie 1941 a fost pus la dispoziția Corpului 3 armată; în aceeași zi regimentul s-a deplasat pentru a ocupa poziție în zona Valea Moșnișoarei pentru a sprijini acțiunea Diviziei 15 infanterie pentru forțarea râului Prut între Pădurea Statului și Răzești, pe direcția generală Cotul Morii-Bujor; la 8 iulie 1941, prin trageri masive, precise și plasate la timp regimentul a distrus cazematele și bateriile inamice din zona de acțiune facilitând astfel trecerea râului Prut de către subunitățile de infanterie; pozițiile de tragere ale divizioanelor au fost la Cozmești și Podul Hăgeului.

În ziua de 8 iulie 1941, Regimentul 7 artilerie grea a trecut râul Prut pe podul de vase de la Albița, fiind dat în sprijin Diviziei 2 Infanterie din cadrul Corpului 3 Armată. De la 8 la 16 iulie 1941, a ocupat poziții succesive în zonele Cărpineni-Sărata Galbenă, Merișeni și Merișanca. În acest interval de timp a sprijinit cucerirea satelor Cărpineni, Sărata Galbenă, Hâncești, neutralizând numeroase baterii inamice, confirmate prin resturile de materiale de artilerie și auto ce au fost găsite după cucerirea satelor enumerate mai sus.

Merită a fi amintită acțiunea regimentului din seara de 11 iulie 1941, când s-a semnalat înaintarea unei coloane motorizate inamice, ce se deplasa dinspre Bălăceanca și Negrea spre Cărpineni, cu intenția de a învălui flancul stâng al Diviziei 2 Infanterie. La primirea acestei informații, divizioanele regimentului au ocupat poziții de tragere și prin tirul lor precis au reușit să oprească manevra de învăluire a inamicului. La Hâncești un obuzier greu din cadrul regimentului, împins în linia întâia a infanteriei, a executat trageri de hărțuire în perioada 14-15 iulie 1941.

În noaptea de 19/20 iulie 1941, regimentul amplasat în Satul Nou, prin trageri viguroase a deschis calea Regimentului 29 infanterie care a ocupat satul Bahmutea și gara Schinoasa. Tot din această poziție a neutralizat 8 tancuri rusești, care se îndreptau dinspre Cimișlia la Bahmutea. În perioada 20 iulie la 31 iulie 1941 bateriile regimentului au ocupat poziții de tragere în mod succesiv, în zonele Taraclia, Sălcuța, Satul Lung, Tocuz și Manzar. Din poziția de la Taraclia, bateriile regimentului, executând trageri precise, au deschis calea infanteriei pentru a cuceri cu ușurință satele Geaca, Sălcuța și Tocuz.

Din poziția de la Sălcuța, o baterie dată ca sprijin direct Batalionului „*Maior Constantinescu*” din Regimentul 2 dorobanți, a sprijinit cucerirea satului Opaci, respingând un contraatac al inamicului sprijinit de elemente motorizate și mecanizate. Pentru această acțiune, regimentul a primit felicitări din partea comandantului Diviziei 11 infanterie. Pentru actele de bravură și eroism ale Regimentului 7 artilerie grea pe timpul luptelor din Basarabia, acesta a fost citat prin Ordinul de zi nr.17 din 10 august 1941 al Corpului 3 armată;

- Regimentele 23 și 25 artilerie au sprijinit Divizia 15 infanterie; comandantul Diviziei 15 infanterie a primit misiunea să forțeze apărarea inamicului pe un front de 15 km, între vest Nemțeni și Râsești, începând cu 4 iulie, ora 13.00, având dispuse forțele¹⁹⁷, gruparea tactică „*Nord*” formată din Regimentul 25 Infanterie, sprijinită de

¹⁹⁷ Asociația Națională a Veteranilor de Război, “Veteranii pe drumul onoarei și jertfei 1941-1945”, Ed. „V. Cârlova”, București, 1998, pg. 108.

Regimentul 25 artilerie a forțat Prutul între Nemțeni, vest Obilenii Vechi, gruparea tactică „Centru” pe direcția de efort compusă din Regimentul 10 vânători sprijinită de Regimentul 23 artilerie (mai puțin divizionul 3) trebuia să forțeze Prutul pe la vest Sărățeni, nord Albița, gruparea tactică „Sud”, Batalionul 3 din Regimentul 10 vânători sprijinită de Divizionul 3/Regimentul 23 artilerie în zona Albița, Leușeni; acțiunile acestor grupări au fost sprijinite și de Regimentele 21 și 26 artilerie/Divizia 11 infanterie precum și Regimentul 3 și Regimentul 7 artilerie grea și Divizionul 45 artilerie grea independent; forțarea Prutului s-a făcut fără pregătire de artilerie, începând cu orele 14 și 30 minute artileria a executat trageri de sprijin direct. Artileria a început să treacă Prutul în seara zilei de 4 iulie la orele 22.00, pe un pod umblător sub focul artileriei inamice și a continuat în cursul nopții pe podul de vase de la Cotu MORII, astfel că în zorii zilei de 5 iulie la orele 4 și 30 minute în ciuda oboselii, bateria 2 din Regimentul 23 artilerie a deschis focul asupra mijloacelor de foc din zona SĂRĂȚENI, OBILENII NOI, D. CORBI. Ulterior regimentul a sprijinit Regimentul 35 Infanterie remarcându-se în special în luptele de la LĂPUȘNA unde respinge un contraatac inamic cu divizioanele 2 și 3. Așa cum se consemnează în registrul istoric al regimentului: „Prin acest clește de foc la care se adaugă scoaterea la creastă (liziera pădurii Hâncești-n.a.) a câtorva tunuri de către locotenentul Dumitru POMENEANU inamicul a suferit pierderi considerabile. Tragerile artileriei au stăvilit intențiile ofensive ale inamicului.”¹⁹⁸ În data de 12 iulie inamicul a executat un alt contraatac, de această dată în flancul Diviziei 15 Infanterie, ajungând pe Valea SOFICA în dispozitivul bateriilor Divizionului 2 din Regimentul 23 artilerie, aflate la 400-500m de pozițiile infanteriei. Dând dovadă de inițiativă, rapiditate și spirit de sacrificiu, așa cum consemnează comandantul regimentului „atacul a fost respins prin trageri directe ale bateriilor Divizionului 2 care au fost nevoite să schimbe direct de front. Comandanții împing o parte din tunuri la creasta dealului, sub ploaia gloanțelor infanteriei inamice care ajung până la pozițiile de tragere. Cu toate pierderile înregistrate din cauza bombardamentelor artileriei inamice și a focului automat tunarii Divizionului 2 au persistat în îndeplinirea misiunii, apărând materialul, reușind să sfărâme atacul inamic prin acțiunea lor pe cont propriu, fără sprijinul infanteriei.”¹⁹⁹ La capătul a două zile de lupte, prin acțiunea regimentului a fost salvată situația tactică a Diviziei 15 infanterie și dejucate intențiile ofensive ale inamicului;

- Regimentele 26 și 21 artilerie au acționat în folosul Diviziei 15 infanterie, având

București, 1941. Baterie de tunuri Skoda cal. 75 mm, md. 1928 din Divizia de Gardă.

¹⁹⁸ Arhiva M.Ap., fond 1228, dosar 4, fila 68.

¹⁹⁹ Ibidem, fila 69.

pozițiile de tragere la Podolenii de sus/jos. Totodată în sprijinul acestei divizii au mai fost date ca întărire Regimentele 3 și 7 artilerie grea și Divizionul 45 artilerie grea independent care au constituit gruparea de ansamblu „*Colonel Costovici*”. În data de 4 iulie orele 13.00 aceste unități de artilerie au executat o scurtă pregătire de foc după care Divizia 15 infanterie a început să treacă Prutul. În data de 5 iulie, printr-o acțiune energetică Regimentul 26 artilerie a oprit un contraatac inamic dat dinspre localitatea Nemțeni spre Prut pentru lichidarea capului de pod al diviziei de la Obilenii Vechi. Gruparea „*Colonel Costovici*” a executat sprijinul direct cu foc al forțării, executând tragerii de contrabaterie și interdicție. În zilele de 5 și 6 iulie a fost neutralizată cu 4 divizioane o grupare de valoare regiment în zona localității Bălăușești, ce se pregătea să dea un contraatac pe direcția Nemțeni. Din 7 iulie Regimentul 26 artilerie a reintrat sub ordinele Diviziei 11 infanterie. Regimentul 3 artilerie grea împreună cu Divizionul 41 artilerie grea independent au constituit gruparea de ansamblu a Diviziei 1 grăniceri, timp de 10 zile sprijinind înaintarea acesteia pe direcțiile Orac Marienfeld, Cetatea Albă și Pojoreni, Bulboaca, Tighina;

- Regimentul 7 artilerie grea din data de 30 iunie a acționat în folosul Diviziei 15 infanterie pentru forțarea Prutului în zona Cotul Morii-Bujor. Din data de 8 iulie a executat misiuni de foc în sprijinul atacului Diviziei 11 infanterie, neutralizând bateriile de artilerie și aruncătoare inamice din zona Hâncești, hărțuind inamicul la toate ieșirile din această localitate, nimicind în data de 11 iulie o coloană moto între BĂLĂCEANCA ȘI Cărpineni, la flancul Diviziei 11 infanterie, așa cum se precizează în registrul istoric al regimentului: „*zdrobind manevra de învăluire iar o parte din materialul motorizat a fost distrus*”. A participat la luptele de la Ceapa și Opaci și a sprijinit forțarea Nistrului de către Divizia 11 Infanterie, iar după data de 1 august, timp de 10 zile, trecând Nistrul a executat trageri asupra coloanelor inamicului, ocupând poziții de tragere la Gârbovăț (Tighina);

- Regimentele 63 și 64 artilerie au acționat în zilele de 2-3 iulie împreună cu Regimentele 67 și 55 Infanterie/ Divizia 35 Infanterie în zona Prisăcani-Moreni.

Fapte de arme deosebite au înscris militarii Regimentului 63 artilerie în ziua de 8 iulie 1941 când regimentul se afla în urmărirea inamicului împreună cu Regimentul 67 infanterie, pe valea Bicului. În zona satului Nisiporeni, fiind cu toate bateriile încolonate pe șosea, la ora 17.30 câteva unități de infanterie ale inamicului, sprijinite de tancuri și foc masiv de artilerie au executat prin surprindere, concomitent, două contraatacuri de pe crestele nord Micăușeni și Pădurea Răcățau în urma cărora Regimentul 67 infanterie a fost în mare parte decimat. Surprinși în această situație - se consemnează în jurnalul de operații al regimentului-²⁰⁰ „*ofițerii, subofițerii și trupa regimentului, luptând cu curaj legendar au întârziat prin trageri, rezistența și sacrificiul lor înaintarea inamicului, dând timpul necesar Regimentului 50 infanterie aflat în rezerva diviziei să intre în acțiune pentru a restabili situația*”. Luptele au fost crâncene. Așa cum se arată în jurnalul de operații: „*Bateriile au tras până la ultimul proiectil după care au continuat lupta de apărare cu armamentul portativ. Lt.col. Alexandru Vasilescu, comandantul Divizionului 2 și comandanții de baterii, căpitanii*

²⁰⁰ Arhiva M.Ap., Fond nr. 1252, dosar 1, fila 10.

V. Neguț, Zahir Oher și I. Panaitescu au fost încercuiți. Ultimul scapă iar ceilalți sunt luați prizonieri. Ulterior Căpitanul Neguț a fost găsit mort, cu degetele tăiate și craniul spart cu lovituri de armă. Inamicul pătrunzând între tunurile Bateriei 4, plutonierul major A. Țârlea a format în grabă un pluton cu care a trecut la contraatac. Pe timpul acestuia subofițerul a căzut eroic alături de alți 22 de servanți și conductori. Situația a fost mai dramatică la bateria 5, unde nemaifiind în viață nici un servant, la tunul 3 „sublocotenentul Ion BLĂNARU trece ochitor iar colonelul Cocinsky, comandantul regimentului încarcă tunul și execută tragerea, încurajând prin exemplul său ostașii În același timp sublocotenentul Ioan Grigore în fruntea unei grupe trage la flancul stâng al bateriei cu o pușcă mitralieră, la fel și comandantul bateriei Cpt. Panaitescu. Inamicul ajunge la 40 de metri de tunuri trecând la asalt. Colonelul Cocinsky ia arma unui infanterist mort căutând să lovească dar este străpuns de un glonte tras de la mică distanță. Căpitanul Panaitescu și Sublocotenentul Grigore sunt răniți însă reușesc să se retragă spre liniile noastre.” Alături de bravul comandant al regimentului au fost răpuși de gloanțe încă 37 de militari ai acestei baterii. Comandantul Bateriei 6, Cpt. Omer a condus focul subunității cu curaj și hotărâre. Neacceptând ideea retragerii a rămas la post conducând lupta până când a fost capturat de inamic împreună cu comandanții de plutoane, 32 de oameni fiind uciși.

În momentul declanșării contraatacurilor, bateriile divizioanelor 1 și 3 se găseau în dreptul pădurii DOLNA. Folosindu-se de desișul pădurii, inamicul s-a apropiat de tunurile bateriilor 1, 2, 3 și 8. Deși fusese încercuit, căpitanul Alex. Borcescu, comandantul bateriei 7 a mai avut răgazul necesar să pună un obuzier în poziție de tragere chiar în mijlocul șoselei deschizând focul asupra tancurilor inamice, nimicind trei dintre acestea. Deși rănit de o schijă căpitanul a refuzat să fie evacuat continuând lupta până a fost răpus de o schijă de aruncător. Alături de el a mai căzut la datorie locotenentul Pavel A. Pavel și încă 20 de gradați și soldați. În total au fost uciși 87 de militari din divizioanele 1 și 3, lupta continuând până la lăsarea întinericului, trăgându-se aproximativ 16.000 de cartușe de pușcă mitralieră și 12.000 de cartușe de armă.

Pentru restabilirea situației comandantul Diviziei 35 Infanterie a introdus în luptă Regimentul 50 Infanterie, acțiunea fiind tardivă, regimentul pierzând tot materialul de artilerie care a fost capturat. Pierderile omenești ale regimentului au fost: 8 ofițeri morți sau dispăruți (Col. Cocinsky, lt.col. Al. Vasilescu-cdt. Dn. 2, comandanții bateriilor 4, 6, 7-căpitanii Valeriu Neguț, Zahir Omer, și Alex. Borcescu, 3 ofițeri răniți), 1 subofițer mort și 3 dispăruți, 198 de gradați și soldați morți sau dispăruți și 41 răniți.

Pentru eroismul dovedit pe câmpul de luptă Căpitanul Alexandru Borcescu a fost decorat post-mortem cu ordinul „Mihai Viteazul” cls. a III-a, la fel și căpitanul Valeriu Neguț care a fost schingiuit și apoi împușcat refuzând să furnizeze informațiile cerute de sovietici.

Regimentul 64 artilerie a acționat împreună cu Regimentul 55 Infanterie pentru neutralizarea rezistențelor inamicului, în data de 8 iulie, un batalion al regimentului

fiind încercuit dar prin focul regimentului s-a reușit salvarea a circa 200 de luptători ai acestui batalion;

- Regimentul 30 artilerie a acționat în sprijinul Regimentului 6 Mihai Viteazul din Divizia de gardă și Regimentelor 11, 12 Dorobanți și 24 Infanterie din Divizia 21 Infanterie. S-a remarcat în mod deosebit începând cu data de 9 iulie, când timp de 10 zile a participat la luptele pentru cucerirea podișului CANIA și Dealul EPURENILOR. În data de 11 iulie inamicul a trecut la contraatac pe frontul Diviziei 21 Infanterie fiind *sprijinit de artilerie de toate calibrele, aviație și 10 tancuri. Focul artileriei regimentului a zdrobit contraatacul inamic înainte de a ajunge la liniile noastre de apărare și a reușit să scoată din luptă 8 tancuri*". Prin Înaltul decret nr. 3091 din 7 noiembrie 1941 Regimentului 30 artilerie i s-a acordat ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a „*Pentru bravura și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ofițerii, subofițerii și trupa, în luptele de la Dealul Epurenilor unde focul bateriilor sale reușește să stăvilească orice încercare de înaintare a inamicului. De asemenea la 12 iulie 1941, oprește contraatacurile dușmanului, iar la 19 iulie se distinge prin focul său precis, contribuind la recucerirea zonei de sud a Basarabiei*".

- Regimentul 5 artilerie grea a luat parte la forțarea râului Prut în zona satului Țiganca, având pozițiile de tragere în sectorul Oancea al Diviziei 21 infanterie. În ziua de 4 iulie la orele 19 și 20 minute inamicul a executat un contraatac prin surprindere, cu infanterie și tancuri, lovind flancul stâng al Diviziei 21 infanterie, pe timpul cuceririi satului Țiganca. Ambele divizioane ale regimentului au concentrat focul cu repeziciune asupra unităților inamice reușind să avarieze 3 tancuri și să disocieze întregul dispozitiv inamic.²⁰¹ După reluarea atacurilor regimentul a sprijinit înaintarea subunităților Diviziei 21 infanterie și de gardă în luptele pentru cucerirea dealurilor Epureni și Gheltosu, precum și a satului Stoenеști.

Divizia 21 Infanterie a dus lupte grele în capul de pod de la Țiganca. Regimentul 5 artilerie grea a trecut Prutul numai în data de 17 iulie după ce divizia a înaintat suficient. În dimineața zilei de 11 iulie inamicul a contaatacat din nou cu forțe mult superioare, pe pîntenul de deal sud-vest Epureni. Intervenția Regimentului 5 artilerie grea a fost pe cât de rapidă pe atât de efecace. Executând trageri cu 2 baterii de tunuri lungi și 2 de obuziere inamicul a fost oprit. În această zi s-a evidențiat prin precizia tragerilor Mr. Marin Dumitrescu, comandantul Divizionului 1 Tunuri Lungii „*pentru bravura și destoinicia cu care și-a condus divizionul*”, fiind decorat cu ordinul „Steaua României” cu spade și panglică în grad de cavaler clasa a V-a și căpitanii Dumitru Popescu, Ștefan Niță, Paraschiv Bucur, comandanți de baterii. Au fost decorați de asemenea locotenenții Gh. Popescu, Iancu Dumitrescu, C-tin Ionescu, sublocotenenții Aurelian Ionescu, Ioan Stroescu, Rene Ionescu, C-tin Oprea, Ioan Tărăbuță, care au îndeplinit funcția de observatori înaintați de divizion și baterii, găsindu-se tot timpul luptelor pe malul estic al Prutului, în capul de pod de la Țiganca și pe Dealul Epureni, în primele linii ale infanteriei.²⁰²

După desfășurarea operațiilor din Bucovina de Nord, Armata a 3-a sub semnătura comandantului armatei generalul Petre Dumitrescu, a înaintat la Marele

²⁰¹ Arhiva M.Ap., Fond 1294., dosar 1, fila 3.

²⁰² Arhiva M.Ap., Fond 1294., dosar 1, filele 13, 14..

Stat Major, în data de 14 septembrie 1941 printr-un raport materialul intitulat: *„Învățămintele trase din operațiile executate de Armata a 3-a în războiul cu rușii (3 iulie -10 septembrie 1941)”*²⁰³. Am extras din acest material referirile legate de întrebuințarea artileriei și propunerile rezultate prin prisma lecțiilor învățate. *„Prezența observatorilor de artilerie chiar în prima linie, lângă infanterist a ușurat legătura dintre infanterie și artilerie și a făcut ca intervenția acesteia să fie promptă și eficace. Unitățile de infanterie au simțit, pe timpul apropierii nevoia de contrabaterie; de aici, necesitatea ca avangardele să fie dotate de la început, pe lângă artileria necesară pentru sprijin direct și cu artilerie grea; intervenția artileriei de la gros (din adâncime n.a.) se face totdeauna cu întârziere.”*

Legat de dotarea cu piese de artilerie a infanteriei se arăta: *”s-a dovedit că fiecare batalion de infanterie este necesar să dispună de cel puțin un pluton de aruncătoare cal. 81,4 mm iar regimentele de infanterie de o companie de aruncătoare de calibru mai mare (100 sau 120 mm). De asemenea este necesar ca batalionul să dispună de un pluton de 4 tunuri anticar iar regimentul de o companie de armament de însoțire. (...)”*

Artileria de calibru mare a constituit baza sprijinului cu foc a trupelor uneori fiind întrebuințată excesiv: *„artileria grea s-a dovedit foarte eficace, în schimb sprijinul trebuie să revină artileriei divizionare și numai excepțional artileriei grele. S-a simțit foarte mult nevoia ca artileria divizionară să dispună de calibre de la 100 mm în sus, deoarece calibrele în jur de 75 mm nu au nici efectul material și nici efectul moral care să facă să cadă o rezistență; din această cauză M.U. au fost nevoite uneori să tragă în sprijin direct cu artileria grea. Germanii nu mai au (...) în artileria divizionară decât calibre de la 100 mm în sus. Din cauza cantității reduse de artilerie, care nu a permis să se acopere cu foc întregul compartiment de atac, bombardamentele au fost plasate, în general, numai asupra primei linii inamice. Când focul artileriei a fost bine plasat, densitățile au fost mult sub prevederile regulamentare; adesea au fost de valoare $\frac{1}{2}$ sau chiar $\frac{1}{4}$, obținându-se rezultate bune. În consecință densitățile trebuiesc adaptate la obiectiv”.*

Întrebuințarea artileriei s-a făcut pe misiuni prin repartizarea ei unităților de infanterie (regimente, batalioane) conform misiunilor ceea ce a dus la împărțirea pe divizioane și baterii: *„din cauza fronturilor mari pe cari au luptat, M.U. au impus descentralizarea artileriei organizând-o aproape întotdeauna pe grupări tactice. În același timp, de cele mai multe ori este necesar să se organizeze și o grupare de ansamblu puternică. Artileria de munte având bătaie mică nu este proprie pentru acțiune de ansamblu” (sprijin general). Artileria divizionară (de câmp, de munte și călăreață) a putut însoți pretutindeni coloanele însă artileria grea din cauza drumurilor rele a rămas în urmă”.*

Executarea tragerilor asupra obiectivelor neobservate nu a dat rezultate deoarece: *„tragerea îndepărtată ca să fie eficace trebuie întotdeauna executată cu observare aeriană, altfel se cheltuiește muniția zadarnic”.*

²⁰³ Arhiva M.Ap., Fond M.St.M., Secția 3 Operații, dosar 2075, fila 4.

Tunurile de munte „Putilov” cal 76,2 mm, md. 1909 (stânga) și „Schneider” md. 1906/09, cal. 75 mm.(dreapta), aflate în dotarea brigăzilor mixte de munte.

Consemnăm cu această ocazie primele referiri despre calitatea armamentului de artilerie, aceste prime lupte constituind testul achizițiilor realizate în anii de dinaintea războiului: „aruncătoarele de cal. 60 și 81,4 mm sunt niște arme mult mai bune decât ale adversarului. Efectele materiale și morale ale aruncătorului de 81,4 mm s-au dovedit excepționale; cele ale aruncătorului de 60 mm însă n-au fost suficiente. În plus s-a simțit nevoia unui aruncător de calibru 100 sau 120 mm cu bătaie mare și în măsură să rezolve în cadrul regimentului de infanterie probleme a căror soluție o aștepta până acum de la artilerie. Tunul anticar a dovedit (..) calități bune. Calibrul 47 mm este mai bun în cadrul regimentului pentru a face față celerelor mijlocii. La M.U. (divizie n.a.) este absolut necesar calibru mai mare. Toate tunurile anticar trebuie să dispună neapărat și de proiectile brizante deoarece trebuie să tragă și contra infanteriei. Obuzierul de 100 mm „Skoda” s-a afirmat ca un material excelent în toate împrejurările. Tunul de cal.75 mm s-a dovedit însă că nu satisface toate nevoile câmpului de luptă.”(..)

„Artileria de munte s-a dovedit neaptă pentru operațiunile în câmpie deoarece fiind samarizată, coloanele sunt foarte lungi, foarte vulnerabile, merg încet și nu pot lua la nevoie trap sau galop. Materialul pe care îl au în prezent în serviciu M.U. de munte nu mai corespunde nevoilor câmpului de luptă, atât tunurile cât și obuzierele sunt complet uzate (6 divizioane de tunuri munte „Skoda” md. 1915, cal 75 mm, sau „Putilov” cal 76,2 mm, md. 1909 și 3 divizioane de obuziere de munte „Skoda” cal. 100 mm, md. 1916-n.a.) majoritatea lor fiind inutile (bătaie mică). Calibrul de 75 mm care la artileria de câmp s-a dovedit insuficient trebuie păstrat la M.U. de munte din cauză, credem, a imposibilității samarizării unui tun de calibru mare. Ca să opereze la câmpie se cere ca aceste M.U. să primească în plus o altă artilerie de câmp.”

Pentru micșorarea timpului de deschidere a focului de către artilerie se preciza: „recunoașterile trebuie împinse chiar la avangardă pentru a

Observatori de artilerie.
Sursa: Muzeul Militar Național

putea a pregăti din timp intrarea artileriei în acțiune. Pozițiile vor fi în general numai recunoscute, neocupându-se decât la nevoie; acest lucru se impune cu atât mai mult la artileria de munte care pentru intrarea sau ieșirea din poziție are nevoie de 30 până la 45 minute. Artileria de munte trebuie dotată cu mijloace de apărare a.a. și terestră pe care nu le-a avut”.

Prin amplitudinea operațiilor și a tăriei inamicului pe care l-a avut în față, participarea Armatei Române la eliberarea părții de răsărit a Țării constituie una dintre cele mai strălucite pagini de istorie militară a poporului nostru.

2.2 Acțiunile artileriei române în cadrul operațiilor desfășurate de la Nistru la Marea de Azov și în bătălia dusă de Armata a 4-a la Odessa

Compunerea Armatei a 3-a era următoarea: Corpul de munte cu 3 brigăzi mixte de munte (Brigada 1, 2, 4) și Corpul de cavalerie cu Brigada 5, Brigada 6 și Brigada 8 cavalerie, Regimentul 4 artilerie și Divizioanele 52, 57 artilerie grea. Între 17 și 19 iulie 1941 Armata a 3-a română subordonată Armatei 11 germane, a trecut la forțarea Nistrului în zona Moghilev și a străpuns linia fortificată „*Stalin*” realizând un cap de pod cu dezvoltarea frontală de aproximativ 50 km și adâncimea de 30 km. După 21 iulie 1941 Armata a 3-a a trecut la ofensivă cu misiunea de a executa o manevră de învăluire pe la nord a forțelor sovietice pe direcția Moghilev, Balta, Vosnesensk (pe Bug), Berislav (pe Nipru) și apoi spre Crimeea și litoralul nordic al mării de Azov. În total Armata a 3-a dispunea de următoarele divizioane de artilerie: 7 divizioane de tunuri și obuziere de munte; 6 divizioane de artilerie călăreată; 3 divizioane de artilerie de câmp; 2 divizioane de artilerie grea. În total a avut 18 divizioane de artilerie. Dintre acestea doar 6 divizioane erau calibru 100 mm și mai mare restul de 12 erau tunuri de câmp calibru 75 mm. Cele mai slab dotate divizioane erau cele de la trupele de cavalerie care nu dispuneau decât de tunuri calibru 75 mm.

De-a lungul înaintării pe direcția Moghilev, Melitopol, Armata 3 a parcurs aproximativ 800 de kilometri în 83 de zile de luptă (între 21 iulie și 12 octombrie 1941), reușind ca împreună cu Armata 11 germană să înfrângă inamicul pe râul Bug, pe râul Nipru și la nord de Marea de Azov. Acțiunile de luptă desfășurate au fost foarte variate respectiv urmărire, apărare, retragere, ofensivă. Este de remarcat acțiunea de urmărire dintre Nistru și Nipru, de circa 600 de km (21 iulie-12 august și 20 august-1 septembrie), în care a realizat un ritm de înaintare de 17 km pe zi, iar pe timpul ofensivei din perioada 15 septembrie la 12 octombrie a înaintat aproximativ 200 km cu un ritm de 7-8 km pe zi. În operațiile desfășurate între Nistru și Nipru unitățile de vânători de munte, cavalerie, artilerie și alte unități subordonate armatei a 3-a au pierdut în total 19.861 militari (6.786 morți, 12.942 răniți, 133 dispăruți)²⁰⁴ iar în luptele de la nord de Marea de Azov 10% din efectivele participante. În perioada 18 august-18 septembrie 1941 Armata a 3-a a dispus de următoarele unități și

²⁰⁴ Asociația Națională a Veteranilor de Război, Armata Română în Văltoarea Războiului 1941-1945, București 2002, pg. 92.

subunități de artilerie: Divizionul 52, Divizionul 54, Divizionul 57 artilerie grea, Bateria 101 și Bateria 133 și Compania 51 și Compania 54 anticar.²⁰⁵

Pe 26 septembrie 1941 pozițiile Armatei a 3-a române au fost atacate de 12 divizii de pușcași din Armata 9 și Armata 18 sovietice, sprijinite de tancuri și aviație. Trupele române au dus lupte crâncene în zona localităților Vladimirovka, Kirilovka, Akimovka și Malaja Belosjorka. Pierderile românești au fost foarte mari (50%) dar trupele noastre au reușit să respingă aceste atacuri, sprijinite și de Corpul 49 armată german, dislocat începând cu 29 septembrie, iar dinspre nord a atacat Corpul 1 tancuri german. Ultimele atacuri sovietice au fost respinse pe 3 octombrie.

Aportul unităților de artilerie la succesul acestor lupte a fost important. Redăm în continuare câteva aprecieri din Ordinul de zi nr. 43 al comandantului Corpului de munte Gl. Gheorghe Avramescu, din data de 22 iulie 1941.²⁰⁶ În sectorul de forțare a Nistrului de la Voloseava și Coslov, în ziua de 17 iulie 1941, infanteria Corpului de munte a avut tot timpul sprijinul de foc prompt și eficace al Divizionului 52 și Divizionului 57 artilerie grea. Ambele divizioane au satisfăcut cu o grabă camaraderească toate cererile infanteriei, dând posibilitatea trupelor Corpului de munte să sfărme primele rezistențe inamice și să zădărnicească numeroasele contraatacuri date de inamic cu o înverșunare fără seamăn. Prin trageri masive, precise și executate la timp bateriile celor două divizioane au fost un sprijin de mare folos vânătorilor de munte, sprijin fără de care capul de pod nu s-ar fi putut realiza și nici menține. Divizionul 54 și Divizionul 57 artilerie grea au participat împreună cu Corpul de munte la bătălia pentru străpungerea liniei fortificate „Stalin”. Prin distrugerea fortificațiilor a sprijinit vânătorii de munte în realizarea și menținerea capului de pod de la Coslov și în 19 iulie în luptele de la Honicow și Iarișew. După 20 iulie Divizionul 57 artilerie grea a intrat în subordinea Brigăzii 2 mixtă munte și a executat întreaga acțiune de urmărire a inamicului până la Bug, participând la luptele de la Chirnosovka, Capustiani (24-25 iulie), Sovinți-Kozinți (26 iulie), Wierhowko-Obodowko (27-29 iulie), Krivoe-Kziero (5 august). Între 22 și 30 august Divizionul 57 artilerie grea a sprijinit Corpul de munte între Bug și Nipru. Divizionul 54 artilerie grea a acționat împreună cu Corpul de cavalerie.

Frumoase aprecieri referitoare la activitatea unităților de artilerie românești au avut și comandanții germani. În ordinul de zi din data de 24 septembrie 1941 al Regimentului 79 Infanterie Munte german se arăta: „*Divizionul 57 A.G. românesc a fost de la 17 la 24 septembrie 1941 subordonat acestui regiment. În aceste zile s-a întemeiat o frumoasă camaraderie de arme între artileria germană și cea română. Divizionul românesc a dat cu această ocazie, în cursul grelelor lupte din fața satului Timoshewka, prin puterea de izbire a focului său și cu brațul întins în depărtare, rezultate excelente în combaterea artileriei inamice. Cu prilejul despărțirii exprim astăzi divizionului mulțumiri și recunoștință și îi urez multă izbândă ostășească pentru viitor. Semnat: Colonel Winkler, comandant*”²⁰⁷. În scrisoarea adresată comandantului Divizionului 57 artilerie grea, Lt.col. Ion Codreanu, de către

²⁰⁵ Arhiva M.Ap., fond 948, dosar 593, microfilm 1824, filă microf. 316.

²⁰⁶ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., Secția a 3-a, dosar 3250, fila 262.

²⁰⁷ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., dosar 3250, fila 266.

comandantul Diviziei 1 munte germană, pentru colaborarea din cadrul luptelor de la Timoshewka se arăta: „...cu admirație îmi amintesc de zilele în care dvs. ne-ați sprijinit cu zdrobitoarea putere a obuzierelor grele într-un mod ideal al camaraderiei de arme. Aceasta, noi vânătorii de munte din Divizia 1 de munte germană nu o vom uita niciodată. Ca recunoștință pentru faptele dumneavoastră de atunci v-am propus la decorarea cu Crucea de Fier clasa a II-a. În urma unei înștiințări a Armatei germane vi s-a acordat această decorație în ziua de 23 octombrie 1941”²⁰⁸

În urma acestor acțiuni militare cu adresa nr. 2588 din 18 octombrie 1941, comandantul Corpului de cavalerie, Gl.D. Mihail Racovitză a înaintat Marelui Cartier General un „studiu asupra reorganizării cavaleriei pe baza experiențelor din cadrul războiului actual”²⁰⁹ unde întâlnim referiri importante la modul cum a acționat artileria în sprijinul acestor trupe de elită.

Între 22 iunie și 12 octombrie Corpul de cavalerie a parcurs 1500 de km de front și a dus lupte succesive pentru eliberarea Bucovinei de Nord și Basarabiei, forțarea Prutului, Nistrului, găsimu-se la 12 octombrie în zona Popova-Mogily, Orlovy-Obitofschaja. În luptele de apărare duse pe râul Nipru, Brigada 6 cavalerie a avut 25 km front de apărare în câmp deschis împotriva unui adversar superior și extrem de agresiv. Brigada 5 cavalerie a avut un front de 17 km (între col. Eigenfeld și colțul nordic al limanului Molotschenaja). În această situație brigada a avut 2 regimente călări în linia a I-a și un regiment în rezervă, revenind astfel 8-9 km de front fiecărui regiment. Pentru apărarea acestui front regimentul dispunea de următoarele categorii de armament de artilerie: 6 aruncătoare de 81,4 mm (primate tot de la brigadă), adică un aruncător la 1500 m de front; 6 tunuri anticar (date de la brigadă), adică un tun la 1500 m de front; 60 puști mitralieră, adică o pușcă la fiecare 150 de m și aceasta dacă toate ar fi fost puse în linie; 8 mitraliere (de la escadronul mitraliere al Bg. deoarece regimentul nu are în dotare), adică o grupă de mitraliere la 2250 m de front; focul individual a circa 200 de trăgători (dacă toți ar fi fost dispuși în linie);

Se concluzionează că armamentul automat din dotare este insuficient, iar „lipsa aruncătoarelor grele și tunurilor anticar este agravată de faptul că și aceste mijloace nu aparțin organic regimentului”. „Dacă trecem la brigadă constatăm că după ce și-a împărțit la regimente mitralierele, aruncătoarele și tunurile antitanc nu îi mai rămâne la dispoziție pentru a-și face simțită prezența decât artileria și escadronul mecanizat. În ceea ce privește artileria raportul de 4 baterii (regimentul de artilerie călăreață cu 2 divizioane a 2 baterii -n.a.) pentru 17 km de front ne scutește de orice comentariu. Chiar pentru un front de două ori mai mic, această cantitate de artilerie trebuie socotită cu totul insuficientă mai ales dacă se ține seama și de lipsa artileriei grele” (regimentul nu avea în dotare decât tunuri de câmp cal. 75 mm-n.a.).

Corpul de cavalerie a executat forțarea Nistrului (puternic organizat de inamic cu numeroase cazemate) cu rezultate de excepție dând dovadă de un eroism deosebit deși acest tip de o operație era improprie acestor trupe. Așa cum precizează comandantul corpului: „corpul de cavalerie a concentrat în zona de trecere toată

²⁰⁸ Ibidem, fila 267.

²⁰⁹ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., dosar 2287, fila 50.

artileria celor 3 brigăzi, adică 12 baterii, din care 11 au sprijinit acțiunea de forțare iar una a fost rezervată pentru intervenții în profitul unității cari încadrau atacul pe malul de vest al Nistrului. S-ar părea, l-a prima vedere că această cantitate de artilerie era suficientă pentru o acțiune de forță localizată într-un singur punct; nu trebuie însă să se uite că ajunse pe malul opus, primele elemente trebuiau să îmbrace de la început un arc de cerc (cap de pod inițial) cu dezvoltare de 6-7 km, front care mergea crescând pe măsură ce progresiunea continua spre obiectivele următoare. Înlesnirea trecerii și apoi sprijinul unui front tot mai depărtat și mereu crescând, cu flancuri descoperite cari trebuiau puternic protejate, iată ceea ce trebuia să se realizeze cu 11 baterii, deci cu mai puțin decât valoarea unei artilerii

Kuban, 22 august 1942. Artileriști dintr-un escadron de armament greu al unui regiment din Divizia 5 cavalerie, mînuind un tun antitank "Bohler", cal 47 mm.

(Sursa: Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996, pag. 116).

divizionare care după cum se știe, într-un atac obișnuit (nu forțare de cursuri de apă) abia poate satisface nevoile unui front de 2 km. Să mai adăugăm la aceasta înjumătățirea cantității de artilerie în momentul când un prim eșalon de baterii a trebuit să fie trecut la est de Nistru și vom înțelege toate greutățile întâmpinate. Dar, lipsa cea mai mult simțită a fost aceea a artileriei grele. Corpului de cavalerie nu i s-a pus la dispoziție decât o singură baterie de artilerie grea, cu totul insuficientă dacă ținem seama de numărul mare al obiectivelor justițiabile de calibre superioare (în sectorul corpului s-au cucerit 50 cazemate betonate puternic înarmate și apărare)."

Legat de executarea cercetării se arată: „cercetarea terestră bazată pe detașamente de descoperire împinse la 20-30 km așa cum prevede regulamentul este inoperantă. Corpul de cavalerie a încercat să completeze acest sistem prin constituirea unor detașamente înaintate (Verausabteilung) astfel: a) după trecerea Prutului s-a constituit detașamentul purtat Colonel Radu Korne (R. 6 Roșiori purtat (moto-n.a.), escadroanele 2 și 4 moto mecanizate, 1 baterie din Dn. 54 artilerie Grea, 1 echipaj punți de asalt și 2 plutoane de pionieri care a fost împins pe direcția Edineți-Lipnic; b) pe timpul urmăririi între Nistru și Bug s-a constituit un nou detașament, tot sub comanda colonelului Korne cu misiunea de a informa asupra prezenței și tăriei forțelor inamice pe direcția Gorod-Obodowka-Zabokricica-Savran (pe Bug).”

Aceste detașamente nu au dat rezultatele scontate, regimentele purtate dovedindu-se inapte pentru astfel de misiuni iar detașamentele moto-mecanizate fiind prea slabe în putere de foc și vulnerabile (toate carele R1 fiind deteriorate sau distruse); „neavând artilerie proprie motorizată sau artilerie de asalt (autotunuri-n.a.) am fost nevoiți să recurgem la tot felul de expediente de foc, pe cât de slab, pe atât de problematic în ceea ce privește oportunitatea dezlănțuirii. Fără mijloace radio

care să permită menținerea legăturii din mișcare cu aceste detașamente care au constituit elemente de bază a acțiunii de urmărire a inamicului duse, așa cum arătam, de unitățile din Armata a 3-a (se foloseau stații radio tip C.D. și E ce transmiteau doar de pe loc) conducerea se făcea foarte greu. Așa cum se arată în studiu „*Lipova, Bersad, Bondurow, Nowe Wasiliewka, Nowe Pawlowka iată câteva din luptele grandioase, dar costisitoare care poate nu ar fi avut loc dacă la nivelul brigăzilor și corpului de cavalerie ar fi existat detașamente de cercetare specializate, organizate și dotate să îngăduie asocierea forței cu viteza fără a da putință adversarului să se sustragă acțiunii de urmărire și să organizeze noi rezistențe succesive, ce nu au putut fi lichidate numai prin simpla manevră. Insensibil la învăluri sau întoarceri, inamicul se crampona la teren pe care îl apăra cu ultima îndărătnicie, reușind să câștige timp.*

Carele de luptă și focul unei artilerii de asalt, singurele argumente imediat convingătoare în astfel de manevre ne-au lipsit. Din această cauză am fost nevoiți să câștigăm prin lupte grele, ceea ce am fi putut obține fără pierderi și în minimum de timp. Carele de luptă și artileria de asalt își reclamă locul rămas neocupat în organizarea unităților de cavalerie. Datori suntem să le dăm în acest loc și cât mai neîntârziat.”

„Mișcarea lipsită de foc suficient va fi întotdeauna ineficace împotriva unui adversar hotărât să se bată. Este cazul să arătăm că adversarul s-a dovedit foarte sensibil la focurile artileriei care de câteva ori, în situațiuni critice, când atacatorii ajunseseră în apropierea bateriilor a reușit să oprească înaintarea până la dezlănțuirea reacțiunilor din partea apărării.”

Armata a 4-a subordonată Marelui Cartier General român a primit misiunea să înfrângă rezistențele inamice din zona fortificată de la est de Nistru și apoi să dezvolte ofensiva pe direcția Tighina, Razdelnaia, Odessa. Bătălia de la Odessa a fost cea mai importantă operație desfășurată de o mare unitate operativă română la nivel de armată în timpul campaniei din est. Scopul operației a constat în înfrângerea forțelor sovietice aflate între cursurile inferioare ale Nistrului și Bugului, cucerirea marelui port Odessa și asigurarea flancului drept al armatelor 3 română și 11 germană. Odessa reprezenta principala bază terestră, navală și aeriană, cu o adâncime de aproximativ 40 km, de unde se puteau lansa riposte ofensive asupra României (aproximativ 175 km de Constanța și 500 km de București). Orașul beneficia de patru poziții defensive succesive semicirculare dispuse la intervale de aproximativ 10 km și o poziție intermediară înapoia poziției înaintat, amenajate cu avanposturi, șanțuri anticar, puncte de sprijin și centre de rezistență în cazemate de beton, perimetrul exterior al primei linii de apărare fiind de aproximativ 240 km. Forțele ce apărau orașul însumau aproape 130.000 militari grupați în 7-8 mari unități al căror număr a crescut datorită imposibilității marinei române de asigurarea blocada pe mare.

Armata a 4-a comandată de către generalul Nicolae Ciupercă și ulterior de generalul Iosif Iacobici a angajat treptat următoarele forțe: 6 comandamente de corp de armată (1, 3, 4, 5, 6, 11) cu 22 mari unități, 17 divizii de infanterie (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 21, 1 gardă, 1 grăniceri), divizia blindată, 3 divizii de cavalerie (1,7,9), o brigadă de fortificații, cu un total de 38 regimente de artilerie. La

acestea se mai adăugau 7 regimente de artilerie grea (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) și 7 divizioane de artilerie grea independente (36, 37, 41, 45, 47, 51, 55)²¹⁰. Trupele germane au participat la această bătălie cu 7 baterii de artilerie grea (Regimentul 787 artilerie), 1 regiment de infanterie, 3 batalioane de asalt și 1 batalion de pionieri.

Acțiunile militare s-au desfășurat în mai multe faze. Inițial în perioada 2-7 august, după trecerea Nistrului, trupele Armatei a 4-a (corpurile 1,3,5,11 cu 8 divizii de infanterie: 3,7,10,11,15,21,1 gardă și 1 grăniceri, divizia blindată și brigăzile 1, 7, 9 cavalerie) sprijinite puternic de artilerie și aviație au dus lupte grele pe căile de acces spre Odessa. Armata a destinat în sprijin 4 regimente de artilerie grea și un divizion independent.

La 14 august trupele noastre au luat contact cu poziția înaintată de apărare organizată de sovietici între localitățile Beleaevska, Mannheim, Brilevka, Petromaskoje. Corpul 11 a fost înlocuit (D. 10 I., Bg. 7 Cav.) cu Corpul 4 (D. 8 și 14 I.) iar în rezerva armatei a fost adusă D. 5 I.. În sprijinul acțiunii armatei au fost destinate 6 regimente de artilerie grea de corp și 5 divizioane de artilerie grea independentă, în total 18 divizioane de artilerie grea cu 216 piese calibru 105 și 150 mm. În data de 18 august având corpurile 1, 3 și 5 în eșalonul întâi armata a trecut la ofensivă fără pregătire de artilerie.²¹¹ În memoriile generalului de brigadă (r) Ion Mailat, pe front maior în statul major al Corpului 3 armată se arată²¹²: „În dimineața de 18 august trupele corpului de armată au trecut la ofensivă fără pregătire de artilerie (ceea ce a fost o greșeală) (...) Din această cauză, în prima zi de luptă nu s-a putut înainta decât 1-1,5 km cu unitățile Diviziei 7 Infanterie și mai puțin cu cele ale diviziilor 11 și 3 infanterie. Artileria divizionară nu a putut distruge cuiburile de mitraliere de sub podețele liniei ferate, fiind protejate cu grinzi groase de beton, în plus și pozițiile de tragere ale bateriilor găsindu-se prea înapoi, la 7-8 km. Ca urmare au rămas pe câmpul de luptă aproximativ 400 de morți și circa 200 de răniți și jumătate din carele de luptă ale batalionului maiorului Spirescu. Am avut nefericirea să fiu trimis de generalul Atanasiu (comandantul Corpului 3 armată - n.a.)

Acțiunea Armatei a 4-a la Odessa.

²¹⁰ Asociația Națională a Veteranilor de Război, „Armata Română în Văltoarea Războiului 1941-1945”, București 2002, pg. 93.

²¹¹ Ibidem pg. 96

²¹² Asociația Națională a Veteranilor de Război, „Veteranii pe drumul onoarei și jertfei 1941-1945”, pg.151

pentru a cerceta cauzele acestei tragedii. Fatalitate dar și greșeli incalificabile. Ca urmare generalul David Popescu (fost ministru de interne în primul guvern al generalului Antonescu) venit pe front pentru a se acoperi de glorie a fost îndepărtat de la comanda Diviziei 11 Infanterie, iar comandantul artileriei diviziei înlocuit pentru incapacitate pe câmpul de luptă. Putea fi și mai rău”. Între 23-24 august Corpul 5 armată a atacat în sectorul de est al orașului Odessa și a reușit să cucerească pozițiile artileriei de coastă sovietice de la Kubanka și localitatea Fontanka. În aceste lupte pentru prima oară trupele române au fost sprijinite de către artileria germană. După ocuparea pozițiilor de la Fontanka Armata a 4-a a dispus instalarea în acest sector de baterii de artilerie grea cu care s-a început bombardarea sistematică a portului pentru a împiedica desfășurarea traficului naval, compensându-se în acest fel modesta prestație a navelor militare române care evitau confruntările cu flota sovietică.

După 7 zile de lupte deosebit de grele au fost străpunse poziția înaintată și poziția intermediară.

Pentru străpungerea poziției a doua au fost destinate 15 divizioane de artilerie grea cu aproximativ 180 de piese care au sprijinit atacul corpurilor Corpului 11, Corpului 1, Corpului 4 și Corpului 5 armată aflate în eșalonul întâi, Corpul 3 armată fiind în eșalonul doi. În dimineața zilei de 28 august, după o pregătire de artilerie de 20-25 minute trupele au trecut la ofensivă, fiind întâmpinate pe tot frontul de o puternică rezistență. În perioada 30 august-2 septembrie sub protecția tirului de artilerie al crucișătorului „Komintern” împotriva bateriilor românești de la Fontanka s-a realizat debarcarea de noi întăriri. Cu toate acestea, până la 6 septembrie s-a reușit străpungerea poziției a doua de apărare, iar începând cu data de 12 septembrie trupele au reluat ofensiva la vest de limanul Hadgibei, după o pregătire de artilerie de 10-15 minute, obținându-se doar mici succese locale. În perioada 21 septembrie - 16 octombrie au avut loc puternice contraatacuri executate de trupele sovietice, care au fost respinse. În data de 22 septembrie, începând cu ora 00.45, după o pregătire de artilerie de 30 min executată cu tunurile de pe navele de luptă, sovieticii au debarcat trupe între limanurile Bol. și Mal. Adjalik, la Grigorievka și Cebanka, contraatacând în dimineața zilei și la flancul drept al Corpului 5 Armată și pătrunzând aproximativ 9 km. Obiectivul urmărit a fost acela de a anihila artileria grea română instalată la Fontanka, ce stânjenea prin tirul ei activitatea din port, vitală apărării. Deși atacul sovietic a produs panică în rândurile trupelor române totuși Corpul 5 armată a reușit să se regrupeze și să oprească ofensiva sovietică, salvând artileria. Înaintarea trupelor noastre a continuat fiind sprijinite de artilerie, iar în data de 16 octombrie orașul Odessa a fost cucerit.

Concluzionând, acțiunile Armatei a 4-a au fost sprijinite în mod treptat de o mare cantitate de artilerie, în total 373 baterii cu 1372 piese, dintre acestea 22 % (79 baterii) aveau în înzestrare material modern cu o mare putere de foc și mobilitate, fiind tractate auto. Trebuie menționat că 186 baterii, adică 55 % din total erau baterii de tunuri de câmp calibru 75 mm, eficiente în tragerile asupra infanteriei descoperite dar total inadecvate în tragerea asupra obiectivelor adăpostite, tancurilor și lucrărilor de fortificații. Existența a unei singure baterii de tunuri antitanc calibru 47 mm la

fiecare divizie (brigadă) a fost cu totul insuficientă și ineficientă prin calibrul mic. Durata pregătirii de foc a artileriei a fost în general scurtă, 10-30 minute, influențată de lipsa unor date de cercetare privind natura și tăria unor obiective dar mai ales datorate lipsei cantităților de muniție necesară. În cele 70 de zile de luptă, Armata a 4-a a luptat eroic, cu un înalt spirit combativ și de sacrificiu, obținând o victorie dureroasă, pierzând 90.020 militari (morți, răniți și dispăruți), 26,5% din efectiv, adică o medie de aproximativ 1300 ostași zilnic²¹³. Ca învățăminte generale legate de bătălia de la Odessa se impune a aminti: adoptarea unor soluții inițiale nerealiste de cucerire a orașului din mișcare, datorate lipsei de informații; trecerea la ofensivă fără o pregătire de artilerie corespunzătoare sau chiar fără pregătire de foc (18 august), mai ales datorită cantităților mici de muniție, a fost greșită deoarece a avut drept consecință pierderi mari în rândul atacatorilor și succese parțiale reduse; lipsa unor măsuri aeriene și navale de blocare a orașului ceea ce a dus aprovizionarea și debarcarea permanentă a forțelor inamicului precum și retragerea lor nestingherită în noaptea de 15 spre 16 octombrie 1941. Artileria a avut un rol important în atenuarea acestor neajunsuri mai ales în ceea ce privește realizarea blocadei orașului. Astfel, prin instalarea la Fontanka de baterii de artilerie grea s-a reușit bombardarea portului Odessa, împiedicarea traficului naval și aprovizionării de pe mare.

În toamna anului 1941, mareșalul Ion Antonescu, conducătorul statului a ordonat realizarea unei anchete pentru identificarea cauzelor ce au determinat pierderile mari suferite de către trupele române în această operație. Dosarul întocmit s-a numit „*Cauzele pentru care Armata Română nu a putut avea o victorie strălucită la Odessa*”²¹⁴ și era semnat de către șeful Secției 3 Operații din Marele Stat Major, colonelul Alexandru Gavrilesco.

Ca o constatare generală, se preciza în dosar, lipsa antrenamentului fizic a avut drept rezultat „*neobișnuința de a suporta rigorile vieții de campanie, ceea ce a atras după sine o scădere sensibilă a moralului*”. Instrucția desfășurată din timp de pace nu a cultivat spiritul ofensiv, războinic, curajul și spiritul de sacrificiu. Se menționează situația materialului anticar care a fost ținut adesea la începutul luptelor în spatele artileriei. „*A trebuit să treacă timp îndelungat pentru ca teama de carele de luptă să fie învinsă. Cu timpul, după ce soldații au văzut efectele tunurilor anticar au căpătat încredere în armament și nu au mai dat înapoi la apariția carelor de luptă inamice*”. Legat de nivelul de instrucție în întrebuințarea armamentului de artilerie se arăta: „*ostașii cu care unitățile au intrat în luptă cunoșteau în general materialul din punct de vedere tehnic, însă funcțiunile principale (ochitor, trăgător) nu erau cunoscute decât de unul, maxim doi oameni; scoaterea acestora din luptă a echivalat aproape cu scoaterea însăși a piesei din serviciu*”.

Analizând focul artileriei se clarificau următoarele aspecte: „*s-a obiectat că unele atacuri nu au reușit deoarece durata pregătirii de foc a fost mică, în general de 10 minute. Dar chiar când durata pregătirii a fost sporită până la 1 oră, atacul tot nu a mers, deoarece: proiectilul de 75 mm întrebuințat contra personalului adăpostit în*

²¹³ Asociația Națională a Veteranilor de Război, „Armata Română în Văltoarea Războiului 1941-1945”, București 2002, pg.107.

²¹⁴ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., dosar 1911, fila 6.

gropi sau adăpostiri ușoare (de lemn) nu avea efect; armamentul automat inamic nu putea fi distrus fiind perfect camuflat și adăpostit (cupole blindate-n.a.); s-a consumat muniție multă, însă trăgându-se pe obiective prea numeroase, nu s-au putut obține efectele dorite; acolo unde s-a tras masiv efectele de neutralizare nu au fost exploatare imediat de către infanterie care se mișca cu prea mare încetineală.

Artileria nu a fost înlocuită decât rareori, ea trecând de la o M.U. la alta, ca artilerie de întărire, s-a folosit și deci uzat prea multă artilerie față de cantitatea de muniții alocată”. Totodată s-a resimțit „lipsa comandantului brigăzii de artilerie care să coordoneze și să conducă focul artileriei divizionare. Substituirea unui comandant de regiment de artilerie în această funcțiune nu a dat rezultate fericite din cauza lipsei grupului de comandă corespunzător. În același timp unul din regimente rămânea fără comandant titular.nGrupurile de comandă au fost insuficient dotate cu personal specializat și mijloace de transmisiuni”.

Rezultatul anchetei Marelui Cartier General în cadrul Armatei a 4-a evidențiază că „artileria a executat foc suficient chiar peste alocație. Infanteria însă cerea să se tragă cu artileria grea nu cu tun de 75 mm”. Efectul focului artileriei asupra inamicului a fost considerabil, „în general prizonierii au declarat că sunt îngroziți de efectele artileriei noastre”.

Rezultatele mai slabe obținute erau puse pe seama încadrării trupei ce s-a făcut la mobilizarea din 1940/1941 cu aproximativ 12 contingente, cu oameni trecuți de 30 de ani, în general cu o pregătire destul de sumară „din cauza concediilor pentru economii bugetare (în perioada concentrărilor - n.a.) din epoca de dinaintea războiului. Unitățile au fost încadrate cu 50% ofițeri de rezervă, procent mult prea ridicat”. Totodată completările de efective s-au făcut „adesea sub focul inamicului și chiar la unități aflate în prima linie. Asemenea reorganizări, care în mod normal se fac înapoia frontului ... au avut ca rezultat că noul sosit nu-și cunoștea nici comandantul, nici șeful și nici misiunea ce-i revenea”.

Sunt scoase în evidență greșeli mari de organizare, la nivel înalt, când, înainte de a se fi terminat operațiile, unele unități au fost demobilizate (cazul diviziilor 10 și 35 infanterie), ceea ce a creat între luptători „o stare de psihoză cu urmări din cele mai nefaste ce avea la bază raționamentul că este inechitabil ca unii să lupte și alții nu”.

Rezoluția mareșalului Antonescu pe dosarul acestei anchete sintetizează cauzele insucceselor, măsurile stabilite având implicații pentru toată armata, inclusiv pentru artilerie: „Roadele greșelilor comise timp de 20 de ani nu puteau fi decât dezastruoase. Comandamente nepregătite au dus la nepregătirea ofițerilor. Nepregătirea acestora a provocat pe aceea a soldaților și subofițerilor. Totul pornește de la cap: conducerea statului, politică - mai ales militară - care este o consecință - nu putea duce decât la ceea ce a dus: la dezastru. Acum se pune întrebarea : Ce facem ? (...)

1. Pentru Marele Stat Major se arăta că „trebuie un suflu nou de energie, de conștiință, de muncă pe brânci, de acțiune coordonată (...). 2. Pentru marile unități și unități „Trebuie păstrați în capul M.U.- corpuri de armată, divizii numai comandanți care trebuie să aibă nu numai cap dar și suflet și energie (...). 3.

Trebuie ca pregătirea și antrenamentul subofițerilor și a ofițerilor să fie astfel făcută încât ei să-și dezvolte elanul, vigoarea, priceperea și conștiința pe care o au la începutul carierei lor și pe care o pierd din cauza lipsei de metodă, răului exemplu, nedreptăților, nerecompensărilor celor merituoși, nepedepsirea celor vinovați etc., de care se lovesc în unități de la primii pași făcuți în cariera lor. 4. În sfârșit trebuie o instruire serioasă și o încadrare completă a soldaților (...). 5. Și mai presus de toate trebuie continuitate în organizare, comandă, instrucție.... Trebuie ca toți să ia cunoștință la Marelui Stat Major. (comandanți de M.U. și de regimente), pe rând de tot dosarul anchetei. Trebuie ca împreună cu ei să se facă un plan de acțiune pentru remedierea relelor... Sunt sigur că ele se pot ușor înlătura.

Trebuie ca la Secția Instrucție din Marele Stat Major să domine un suflu nou care să formuleze pe baze de experiențe personale și ale tuturor, metode simple de instrucție, înlăturarea totală a inutilului și a superficialului, armonie în acțiunea de pregătire și împreună cu organizarea. S.S.A.U. să asigure permanentizarea cadrelor la unități. De la subofițer la comandant de corp de armată cine nu s-a permanentizat cel puțin 3 ani la comanda aceleiași formațiuni nu poate face carieră. Este ceea ce trebuie să se legifereze. Fără continuitate ne se poate realiza nimic nici de genii. Mareșal Ion Antonescu”. (20 ianuarie 1942)

Cu toate lipsurile în organizare și execuție, bătălia de la Odessa a consemnat numeroase învățăminte pentru arta militară românească și a constituit o bogată experiență de război pentru comandanții și unitățile de artilerie, experiență ce a fost valorificată în operațiile ulterioare.

2.3 Acțiunile unor unități de artilerie în cadrul ofensivei din Crimeea (octombrie 1941-iulie 1942)

Acțiunile militare în această parte sudică a frontului sovieto-german desfășurate de către Armata a 3-a română pot fi divizate în patru etape: 1.Operația ofensivă din Crimeea (octombrie-decembrie 1941) 2. Contralovitura Frontului Transcaucazian în Crimeea (decembrie 1941-aprilie 1942) 3. recucerirea peninsulei Kerci (mai 1942) 4. cucerirea Sevastopolului (7 iunie-4 iulie 1942).

În urma solicitării Comandamentului suprem german a fost suplimentat numărul de mari unități pentru Crimeea. Ca urmare, la 10 octombrie 1941, Corpul de munte român (Brigada 1 munte și Brigada 8 cavalerie) au fost subordonate Armatei 11 germane, împreună cu Divizionul 52, Divizionul 54, Divizionul 57 artilerie grea. Concomitent a fost creat și subordonat Diviziei motorizate „Ziegler”, Detașamentul „Colonel Radu Korne” (Regimentul 6 și Regimentul 10 roșiori purtate ale Brigăzii 5 și Brigăzii 6 cavalerie împreună cu Divizionul 54 artilerie grea). Armata 11 germană avea în prima linie, în zona Perekop, 2 corpuri de armată (54 și 30) cu 5 divizii și Corpul de munte român pe restul frontului. În rezervă se afla Corpul 42 armată german cu Divizia 22 și Divizia 73.

- Divizionul 57 artilerie grea a fost pus la dispoziția Regimentului 150 artilerie german pentru acțiunea de forțare a istmului Crimeii care a început în data de 18 octombrie. În data de 20 octombrie acest divizion a intrat sub ordinele Regimentului

22 artilerie german din Divizia 22 infanterie până la 28 octombrie, executând misiuni de contrabaterie, interdicție și mai ales hărțuire pe timp de noapte cu rezultate excelente. La 10 noiembrie divizionul a intrat sub ordinele comandantului artileriei Armatei 11 germane executând toată gama de misiuni: la 18 noiembrie pune la dispoziția Corpului 30 armată 6 autotractoare pentru transport trupe, iar la 26 noiembrie 23 de autocamioane pentru transportul de alimente furaje, la 6 ianuarie 1943 execută trageri cu o piesă din Bateria 3 asupra unui vas sovietic pe care-l incendiază, iar cu piese din bateria 2 a executat trageri în luptele de stradă din orașul Eupatoria. „În data de 18 martie când inamicul a atacat în masă și însoțit de numeroase care de luptă cota 25,3 obligând prin aceasta retragerea infanteriei amice (germană și română) ale cărei elemente au trecut de bateriile de tragere până în spatele lor la cale ferată Islam-Terek-Wladislanowko, divizionul rămâne neclintit cu tot personalul în amplasamentele încredințate, executând în afară de tragerile cerute de Regimentul 114 artilerie german și trageri de oprire la vedere fapt ce contribuie mult la succesul operației de stăvilire a atacului inamic.”²¹⁵ Între 4-25 mai 1942 Bateria 2 a luat parte la luptele din Peninsula Kerci în sprijinul Corpului 30 armată german iar din data de 2 iunie Divizionul 57 artilerie grea a participat în sprijinul Diviziei 1 munte la asediul orașului Sevastopol care a fost cucerit la 1 iulie 1942. La 7 octombrie acest divizion s-a întors în garnizoana Sibiu.

Aprecieri deosebite privind contribuția unităților noastre de artilerie la succesul acțiunilor militare comune româno-germane din Crimeea au fost făcute chiar de către comandantul Armatei 11 germane generalul Mainstein, în ordinul de zi al armatei din 22 noiembrie 1941: „ În patru săptămâni Armata a XI-a a dus la bun sfârșit însărcinarea dată ei de a cuceri Crimeea. La acest mare rezultat au conlucrat în mare măsură, umăr la umăr diviziile germane și grupurile Corpului de Munte român, Regimentul Rapid român (Detășamentul „Radu Korne”-n.a.), Divizioanele de artilerie române 52, 54 și 57 ca și Grupurile de recunoaștere române 19 și 21”.²¹⁶

3.4. Reorganizarea unităților de artilerie în cursul anului 1942

Ca urmare a experienței dobândite în anul 1941, dar și datorită pierderilor suferite în armament de artilerie, în iarna 1941/1942 s-a procedat la o reorganizare a unităților, astfel²¹⁷: Regimentul de artilerie de tip „A” (3 divizioane) al diviziei de infanterie a fost redus cu 1 divizion de tunuri de câmp calibrul 75 mm, astfel cele 2 regimente de artilerie ale diviziei devenind identice organizatoric (câte 12 tunuri și 8 obuziere). Regimentele de artilerie ale diviziilor rămase în țară: de gardă, 1 fortificații, grăniceri, 3, 8 și 21 infanterie, 1-3 pază au primit tunuri sovietice de captură, calibrul 76,2 mm, superioare celor de 75 mm aflate până atunci în dotare.

În cursul anului 1942 au fost înființate Divizia 1, Divizia 2 și Divizia 3 pază pentru păstrarea ordinii și securității în Transnistria. Divizia 1 și Divizia 3 pază au

²¹⁵ Memoriul Cdt. Dn. 57 A.G. privind acțiunile în perioada 22 iunie 1941-6 octombrie 1942; arhiva M.Ap., Fond M.St.M., dosar 3250, fila 247.

²¹⁶ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., Secția a 3-a, dosar 3250, fila 270.

²¹⁷ Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, ș.a, Armata Română 1941-1945, Ed. RAI, 1996, pag.124.

fost alcătuite din elemente ale diviziilor de infanterie desființate (25, 27, 30-32, 35). Divizia 2 pază s-a format prin transformarea Brigăzii 2 fortificații. Astfel, Divizia 2 pază avea în componere Regimentul 56 artilerie iar Divizia 1 și Divizia 3 câte 1 divizion fiecare din Regimentul 55 artilerie (ambele regimente proveneau din Divizia 32 infanterie)

Artileria diviziilor de munte (cele 4 brigăzi au fost transformate în divizii în martie 1942) a fost mărită prin înființarea a încă 2 divizioane de tunuri și a 1 divizion de obuziere de munte. Astfel s-a ajuns la 9 divizioane de tunuri și 4 divizioane de obuziere de munte, fiecare a câte 12 piese, 1 divizion de tunuri de munte fiind la dispoziția corpului de munte. Toate grupurile de artilerie de munte au fost organizate pe 2 divizioane a câte 12 tunuri de munte cal. 75 mm și 1 divizion cu 12 obuziere de munte cal. 100 mm. Divizia 2 și Divizia 3 munte au primit în dotare tunuri de munte „Skoda” md. 1939, cal. 75 mm, și obuziere de munte „Skoda” md. 1939, cal. 100 mm. Divizia 1 și Divizia 4 munte au înlocuit piesele vechi cu tunuri și obuziere de câmp cal. 75 și 100 mm.

Artileria diviziilor de cavalerie a fost întărită prin creșterea numărului de tunuri la divizion de la 8 la 12. De asemenea, la dispoziția Corpului de cavalerie a fost pus Regimentul 2 artilerie grea moto. Tunurile antitanc calibrul 37 mm au început să fie înlocuite cu tunuri sovietice de captura „M32” calibrul 45 mm care erau mult superioare.

Divizionul de tunuri de câmp calibrul 75 mm al Regimentului 1 artilerie moto (Divizia 1 blindată) a fost înlocuit de un divizion „Skoda” calibrul 100 mm. În acest fel regimentul era organizat pe două divizioane de obuziere cal. 100 mm și un divizion de tunuri lungi cal. 105 mm, fiecare cu 12 piese.

În iarna anului 1942, regimentul de infanterie a primit 1 companie de cercetare și 1 companie de pionieri. Numărul de batalioane a fost redus de la 3 la 2, dar plutonul a fost întărit de la 3 grupe (30 oameni) la 4 grupe (40 oameni). Fiecare grupă avea o pușcă mitralieră și un aruncător „Brandt” de 60 mm.

Compania de armament greu a regimentului a suferit și ea modificări devenind compania antitanc și de însoțire a regimentului cu 3 plutoane a câte 6 tunuri cal. 37 mm și 1 pluton de tunuri AT cal 47 mm (6 „Breda”/, „Schneider”/, „Bohler”). Ca artilerie de însoțire erau 4 tunuri cal. 47 mm „Breda” sau „Böhler”. A fost creată la regiment o companie de aruncătoare grele cu 3 plutoane a 2 piese „Reșița” md. 1942 sau rusești de captură, cal. 120 mm.

Compania de armament greu a batalionului a fost reorganizată în 4 plutoane de mitraliere (4 piese fiecare) și un pluton de aruncătoare (6 piese „Brandt” cal. 81,4 mm). Prin aceasta reorganizare regimentul a ajuns la: 27 aruncătoare cal. 60 mm; 12 aruncătoare cal 81,4 mm; 6 aruncătoare cal. 120 mm; 18 tunuri cal. 37 mm; 6 tunuri cal. 47 mm. Începând cu luna octombrie 1942 capacitatea de luptă antitanc a diviziilor de infanterie aflate pe front a început să fie întărită cu 1 pluton de tunuri AT germane cal. 75 mm (6 Pak 97/38) pentru a înlocui cele 6 tunuri de 47 mm. Cele mai multe unități au primit acest armament în anul 1943.

După reorganizare, divizia de infanterie a fost redusă la 13.500 militari, însă avea o putere de foc mult mai mare.

Începând cu anul 1942 industria românească a livrat artileriei noile proiectile antitanc „*Costinescu*” cal. 75 mm în vederea întăririi capacității de luptă antitanc la diviziile de infanterie. Rezultatele de pe front nu s-au situat la înălțimea așteptărilor datorită faptului că viteza inițială a proiectilelor obținută cu vechile tunuri de câmp de 75 mm era sub cea necesară unor trageri eficiente împotriva tancurilor sovietice.

3.5. Acțiunile artileriei române în cadrul bătăliei de la Stalingrad

Participarea trupelor române la bătălia de la Stalingrad, respectiv a Armatei a 3-a la Cotul Donului, iar a Armatei a 4-a în Stepa Kalmukă a fost o consecință a cererilor germane de suplimentare a forțelor în această zonă, determinată de hotărârea ca Stalingrad și câmpurile petroliere din Caucaz să fie cucerite simultan de către grupurile de armate „*A*” (Armata 17 și Armata 1 blindate) și „*B*” (Armata 6 și Armata a 4-a blindate).

Foarte târziu, la 10 octombrie 1942, Armata a 3-a a luat comanda marilor unități române, ocupând un dispozitiv de apărare preluat de la italieni cu un front de 150 km, între Logovski și Suhoi Donfeț, în flancul stâng al Armatei 6 germane (Gl. von Paulus), având misiunea de apărare „fără gând de retragere”. Forțele de care dispunea Armata a 3-a erau 4 comandamente de corp de armată (1, 2, 4 și 5) cu 8 divizii de infanterie (5, 6, 7, 9, 11, 13, 14, și 15) și 2 divizii de cavalerie (1 și 7). În sprijin avea 9 divizioane de artilerie grea (regimentele 2, 4, 5 și 8 artilerie grea precum și Divizionul 41 artilerie grea independent). Ulterior, în zona de apărare a fost adus Corpul 48 blindat german (Divizia 22 tancuri și 1 blindată română) din rezerva Grupului de armate „*B*”²¹⁸. Forțele germane dispuneau de următoarele capacități de artilerie: Grupul „*Simons*” de 1 divizion de artilerie cal. 150 mm, Divizionul 611 vânători de tancuri (20 tunuri cal. 75 mm și 76,2). Acest divizion împreună cu Batalionul 54 Pionieri al Corpului 4 armată au organizat un baraj antitanc în sectorul Diviziei 13 infanterie; Grupul „*Lepper*”, un comandament de artilerie, 1 divizion de artilerie grea, 1 divizion de artilerie antiaeriană, Divizionul 670 vânători de tancuri și 1 companie antitanc.

La 18 noiembrie în fața celor 12 mari unități ale Armatei a 3-a române se găsea Frontul de Sud-Vest sovietic comandat de generalul Vatutin ce dispunea de 3 armate (21, 5 tancuri și 1 gardă) cu 35 de mari unități dintre care 8 brigăzi de tancuri. Raportul de forțe era de 3:1 în favoarea inamicului, însă în ce privește raportul între tancurile inamicului și mijloacele noastre antitanc eficiența situația era și mai defavorabilă. Față de cele 720 de tancuri inamice apărarea dispunea de 62 tancuri (40 ale Diviziei 22 Tancuri și 22 ale Diviziei blindate) plus 48 tunuri antitanc cal. 75 mm, totalizând 110 mijloace eficiente. Cele 537 tunuri antitanc ușoare ale Armatei a 3-a (cal. 37 și 47 mm) erau ineficiente împotriva tancurilor T-34 și mai ales K.W.²¹⁹ În total trupele Frontului de „*Sud-Vest*” dispuneau de 5888 tunuri și aruncătoare de mine, precum și 728 tancuri și autotunuri. În sectoarele de rupere trupele sovietice au

²¹⁸ Asociația Națională a Veteranilor de Război, „*Armata Română în Văltoarea Războiului 1941-1945*”, București 2002, pg. 127.

²¹⁹ Ibidem, pg. 128.

realizat o densitate de 2,25 batalioane, 12 tancuri de sprijin și 70 de guri de foc pe 1 km de front și un raport de forțe de infanterie de 6:1 în fâșia Corpului 4 și de 7:1 în cea a Corpului 2 Armată.²²⁰

Rezervele de muniție ale unităților noastre erau foarte mici. Așa cum notează generalul Constantin Sănătescu, comandantul Corpului 4 armată, la 19 noiembrie la această mare unitate muniția era asigurată astfel: 20% la aruncătoarele de 60 și 81,4 mm; 40% pentru aruncătoarele de 120 mm; 55% pentru artileria de toate calibrele. Totodată la corp nu exista nici o rezervă, deși regulamentul prevedea o unitate de foc²²¹.

Dispozitivul operativ era pe un eșalon având corpurile dispuse, din dreapta, 4, 5 (Divizia 5 și Divizia 6 infanterie), 2 și 1 (Divizia 7 și Divizia 11 infanterie). Corpul 4 armată (Divizia 1 cavalerie, Divizia 13 infanterie, Regimentul 4 artilerie grea) și Corpul 2 armată (Divizia 9 și Divizia 14 infanterie, 1 Regiment de artilerie grea și Regimentul 23 artilerie/Divizia 15 infanterie) au suferit cele mai puternice atacuri. Ceața puternică a împiedicat executarea unor trageri de artilerie precise precum și zborul aviației, în scurt timp artileria rămânând fără muniție.

Regimentele de artilerie grea au fost inițial repartizate astfel: Regimentul 8 la Corpul 1 armată; Regimentul 2 și Divizionul 41 Independent la Corpul 2 armată; Regimentul 4 la Corpul 4 armată; Regimentul 5 la Corpul 5 armată. Ulterior Regimentul 8 a trecut în subordinea Corpului 5 armată, Corpului 1 fiindu-i subordonat Divizionul 41 artilerie grea independent. 1 divizion din Regimentul 41 artilerie a fost dat în sprijinul Detașamentului „Colonel Voicu” (Kletskaia).

Redăm în continuare fragmente din raportul căpitanului C-tin Bălăsache, comandantul Divizionului 1 din Regimentul 1 artilerie călăreață/Divizia 1 cavalerie referitor la desfășurarea operațiilor:²²² „...observatorii de artilerie au descoperit de la început, adică încă din cursul lunii octombrie, toate deplasările și concentrările de trupe sovietice raportându-le comandamentului nostru imediat. Bateriile regimentului au acționat prin focul lor asupra acestor concentrări cu bune rezultate însă nu complete deoarece nu se alocă muniția pentru tragere. Spre exemplu la o coloană de infanterie de 1-2 km lungime se alocă cu mari intervenții 4-6 proiectile. Comandanții de baterii și divizioane nu au avut libertatea de acțiune. Divizionul 1 avea ca zonă normală întreg sectorul Regimentului 12 Roșiori (...) un front defensiv de 12 km. Ni se alocă 6 lovituri de baterie pe zi pentru a găsi înălțătorul zilei și trageri pe obiective diverse, ori într-un sector de 15 km, o rețea de observatori perfect organizată și îndrăzneată descoperirea multe obiective care trebuiau bătute fără întârziere. Noi nu aveam voie să intervenim din lipsă de muniții. În felul acesta rușii și-au (...) construit în văzul nostru poduri peste Don.

²²⁰ Mihail Vasile-Ozunu, Petre Otu, „Înfrânți și uitați Români în bătălia de la Stalingrad”, Ed. Ion Cristoiu, București, 1999, pg. 121.

²²¹ Constantin Sănătescu, Jurnal, Ed. Humanitas, București, 1993, pg.62

²²² Arhiva M.Ap., fond M.St.M., Secția 3, dosar 2576, fila 33.

În dimineața zilei de 19 noiembrie 1942, ora 3 s-au predat în sectorul regimentului 2 ofițeri ruși și 18 soldați declarând că în dimineața aceleași zile rușii vor declanșa ofensiva. La ora 5 și 30 minute a început pregătirea de artilerie care a durat până la ora 7 și 30 minute, cu o intensitate maximă. De la acea oră până seara artileria inamică a sprijinit atacul prin bombardamente succesive, prin trageri asupra posturilor de comandă și observare și trageri de contrabaterie în special. Toată ziua au căutat rușii cele 2 baterii ale divizionului nostru încadrându-le nu o dată în înălțătoarele lor. Regimentul 12 Roșiori a rezistat tuturor acestor bombardamente de artilerie și tuturor valurilor de atac sovietice rămânând stăpân pe poziție. În seara zilei de 19 noiembrie situația era următoarea: escadronul din dreapta (Cpt. Bucur) și din stânga (Cpt. Murgulescu) neclintite pe poziție, la centru escadronul Cpt. Scânteescu în contact cu inamicul ce reușise să ocupe câteva cazemate. În fața cotei 135 (vizate de inamic) Escadronul Cpt. Manoliu menținuse poziția inițială însă mai rămăsese numai cu 60 de oameni pe cei 4800 m, muniția aproape terminată. De la observatorul artileriei identificasem numai aici 900-1000 ruși. Lupta a fost extrem de violentă. În fața pozițiilor noastre erau cadavrele valurilor de atacatori ruși pironite fie de focul mitralierelor fie de focul artileriei.

De remarcat este faptul că deși sprijinul acestui front de 15 km a fost lăsat exclusiv celor 2 baterii totuși acestea și-au îndeplinit misiunea deoarece inamicul prin tragerile de contrabaterie executate pe tot cursul zilei nu a reușit să le reducă la tăcere, pozițiile noastre fiind îngropate foarte bine. În total în cursul zilei bateriile au tras 600 proiectile rămânând cu 200 și fără posibilitate de împrăștiere.

La stânga cotei 135, în sectorul Regimentului 2 Roșiori, de la Melokleskij la Kletskaja situația era următoarea: dinspre Kletskaja pe la ora 11.00 s-au infiltrat 18 tancuri grele sovietice oprindu-se în spatele comunei Melokleskij. De aici, timp de 2 ore au mitraliat și luat în focul tunurilor Regimentul 2 Roșiori care a reușit să respingă atacul sprijinit de Divizionul 2.

La Divizia 13 Infanterie rușii au atacat cu o mare masă de blindate și au reușit să spargă dispozitivul românesc de la Koroșensky-Podnijni, adică în stânga Detașamentului „Colonel Voicu”. Pe la ora 10.00 am văzut de la observatorul meu/Cota 135 un furnicar de tancuri și de soldați care urcau pantele pe drumul ce ducea la Estarovsky. Am apreciat că erau acolo minimum 600-700 care de luptă în mișcare însoțite de infanterie numeroasă, eșalonate pe 4-5 km cam de la Podnijni până la cota 196,7. O parte din acest puhoi de care de luptă a ajuns probabil în ziua de 21 noiembrie la Kalaci, iar altă parte a manevrat prin spatele diviziilor noastre, de la vest de Kletskaja care întregeau frontul spre Raspopinskja-Serafimovici și mai departe spre vest la Voronej. Bateria 3 și Bateria 4 / Divizionul 2 au fost surprinse în

Tunul antitanc Pak 40 cal. 75 mm, de proveniență germană.

S-a aflat în înstrarea companiilor antitanc de la diviziile de infanterie române

poziții de tancuri sovietice, însă prin tir direct o parte din ele au fost distruse cu lovituri antitanc speciale, iar celelalte au fost silit să se retragă.

În data de 20 noiembrie Regimentul 12 Roșiori suferă pierderi grele. Sesizat că Divizionul 2 nu mai avea muniție comandamentul german întărește sprijinul de artilerie cu 3 baterii de aruncătoare de ceață și organizează o linie de rezistență. Colonelul Luca, comandantul Regimentului 12 Roșiori împreună cu Lt.col. Iosif Dițescu, locțiitorul său atacă personal în fruntea soldaților și cad amândoi în luptă. Divizionul 1 primește ultimele 150 de proiectile de la trenul de luptă al Divizionului 2.

În data de 21 noiembrie sub comanda Mr. Haralambie, Regimentul 12 roșiori asigură flancul stâng al frontului german, menținând poziția care trecea pe la LOGOVSKI-1 km SE Valea SUHOILOG- 1 km Vest cota 128,7. Divizionul 2 sprijină Regimentul 2 roșiori care sparge încercuirea inamicului de la MELOKLESKIJ. Divizionul 1 execută trageri directe și se retrage datorită lipsei de muniție.

În data de 22 noiembrie se ordonă de către comandamentul german retragerea de pe linia LOGOVSKI - Cota 128,7 și replierea întregului dispozitiv la est de valea LOGOVSKI-MACRILOJ. La ora 8.30 sunt trase ultimele proiectile la Divizionul 1 și primește ordin să se retragă. Ajunși în localitatea DOLNYPEREKOVSKY suntem opriți de santinelele germane cerându-ne să predăm imediat toți caii cu conducătorii respectivi la comandamentul german. Divizionul 2 primește același ordin. Ordinul ni s-a părut nelegitim deoarece bateriile regimentului trebuiau cu orice preț să-și salveze materialul, comandanții de baterii opunându-se executării acestui ordin. După 4 zile de lupte continue, între 19-22 noiembrie în care nu am primit nici un fel de hrană, nu a dormit nici un ostaș sau ofițer deoarece nu mai aveam adăposturi, rezistând unui inamic mult superior ni se cerea să comitem acest gest de injustiție. În timp de mitralierele germane ne interziceau drumul, coloanele germane, una după alta se retrăgeau din DOLNYPEREKOVSKY spre est. Noi care în lupte dârze, cu pierderi relative în oameni și nu prea mari în cai și materialul de artilerie, am reușit să le salvăm până la această comună, urma să le abandonăm la inamic.

La 27 noiembrie unitățile de artilerie ale diviziei, adică Regimentul 1 artilerie Călăreață, Divizionul 1 artilerie Moto și 1 Divizion din Regimentul 4 artilerie Grea comandat de Lt.col. Enescu pleacă la GONCIORA unde se organizează în adăposturi. Regimentul 1 artilerie a acționat cu o baterie ca o companie de infanterie la 2 km Nord Stalingrad în subordinea unei divizii germane decimate. Companiile aveau 30-50 de oameni comandate de plutonieri și batalioanele 90-120 oameni comandate de sublocotenenți. Ultimul raport din data de 16 ianuarie 1943 arăta că din efectivul de 185 de oameni al bateriei mai rămăseseră 30. Bateria a 2-a a acționat în centrul Stalingrad având pierderi mici. Celelalte baterii din cele 2 divizioane aveau bateriile transformate în companii de lucru. În data de 15 ianuarie 1943 aeroportul din PITOMNIC primește ultimele avioane cu hrană. Carele de asalt germane Pantzer Jeger rămân fără benzină și muniție. Rușii atacă cu forțe copleșitoare, circa 80 de divizii cu blindate. Rezistența româno-germană este excepțională. În ziua de 16 ianuarie 1943 aspectul cercului Stalingradului era următorul: presat puternic de

inamic din toate părțile era ținut sub foc continuu de artilerie, branduri și al katiușelor. Aviația de bombardament care domina cerul bombarda și mitralia în voie drumurile. Acțiunea tancurilor sovietice nu putea fi urmată de infanterie care era secerată de mitraliere și oprită cu mari pierderi. Domnul general Paulus și-a mutat punctul de comandă la 4 km NE GUNVAK pe o viroagă pentru a fi cât mai aproape de locul unde presiunea era mai puternică. Hrana era pe sfârșite, luptătorilor li se mai dădea câte o ciorbă cu carne de cal fără pâine, apoi o cafea și un ceai fără zahăr. Totuși se rezista și această rezistență am văzut-o până la 20 ianuarie, dată la care am fost evacuat cu avionul de la spitalul aeroportului”.

Regimentul 5 artilerie grea subordonat Corpului 5 armată se găsea la data de 19 noiembrie dispus cu Divizionul 1 la Gromki în sprijinul Diviziei 13 infanterie și Divizionul 2 la vest Bolosin în sprijinul Diviziilor 6 și 5 infanterie. A executat misiuni de foc pentru limitarea pătrunderii inamicului schimbând pozițiile sub focul inamicului. În ziua de 22 noiembrie inamicul a închis cercul de la Osinovka rămânând încercuite Divizia 5, Divizia 6 infanterie, Divizia 1 blindată, Regimentul 5 artilerie și parte din Regimentul 4 artilerie. Armamentul de artilerie al Regimentului 5 artilerie grea a fost pierdut, o parte din personal reușind să iasă din încercuire. Situația regrupării era la data de 19 decembrie următoarea: 10 ofițeri; 18 subofițeri; 171 trupă. Armamentul și tehnica care au fost salvate: armamentul individual; 25 mașini Skoda; 1 motocicletă.²²³

Armata a 4-a, comandată de generalul C-tin Constantinescu-Klaps făcea parte din grupul de armate “Don” împreună cu Armata 6 germană și Armata a 3-a română. Ocupa un dispozitiv de luptă cu marile unități dispuse în linie, având o dezvoltare de 230 km între Kegulta și Beketovka. La flancul drept era dispusă Divizia 16 Infanterie germană iar la cel stâng Corpul 4 armată german. Misiunea armatei era de a apăra zona incredințată, având la dispoziție următoarele forțe: Corpul 7 armată-în dreapta, având în subordine Divizia 4 infanterie, Divizia 5 și Divizia 8 cavalerie; Corpul 6 armată (Divizia 1, Divizia 2, Divizia 18 și Divizia 20 infanterie).

Artileria grea era formată din Regimentul 7 artilerie grea la Corpul 7 armată și Regimentul 1 și Divizionul 47 artilerie grea la Corpul 6 armată. Armata nu dispunea de rezerve de artilerie sau de tunuri antitanc.

Valoarea combativă a forțelor Armatei a 4-a era foarte scăzută, cu excepția Diviziei 20 infanterie toate celelalte forțe se aflau pe front de aproape un an de zile, fiind epuizate fizic și moral. Efectivele variau între 25% (Divizia 1) și 73% (Divizia 18) iar gradul de înzestrare era între 53-75% la aruncătoare și 50-60% la tunurile anticar cal. 37 și 47 mm. Diviziile atacate (1, 2 și 18) dispuneau pe un front de circa 80 de km de 14 piese anticar eficiente cal. 75 mm.²²⁴ Muniția pentru obuzierele grele era asigurată astfel: 51% la Corpul 6 armată; 60% la Corpul 7 armată.²²⁵ La aceste

²²³ Lt.col. Ștefan Oprea, Mr. Mihai Burghilea, 80 de ani sub tricolor, În memoria Bg. 8 și R. 1 și 5 artilerie Grea, Ed. Moldarom Trading, Galați, 1996, pg.140.

²²⁴ Asociația națională a Veteranilor de Război, De la Stalingrad la bătălia Moldovei, Ed. Vasile Cârlova, București, 1997, pg. 126.

²²⁵ Arhiva M.Ap., fond Armata a 4-a, dosar 1294, fila 75.

neajunsuri se mai adăugau: lipsa adăposturilor pentru militari și a echipamentului de iarnă; lipsa furajelor pentru cai; temperaturile scăzute.

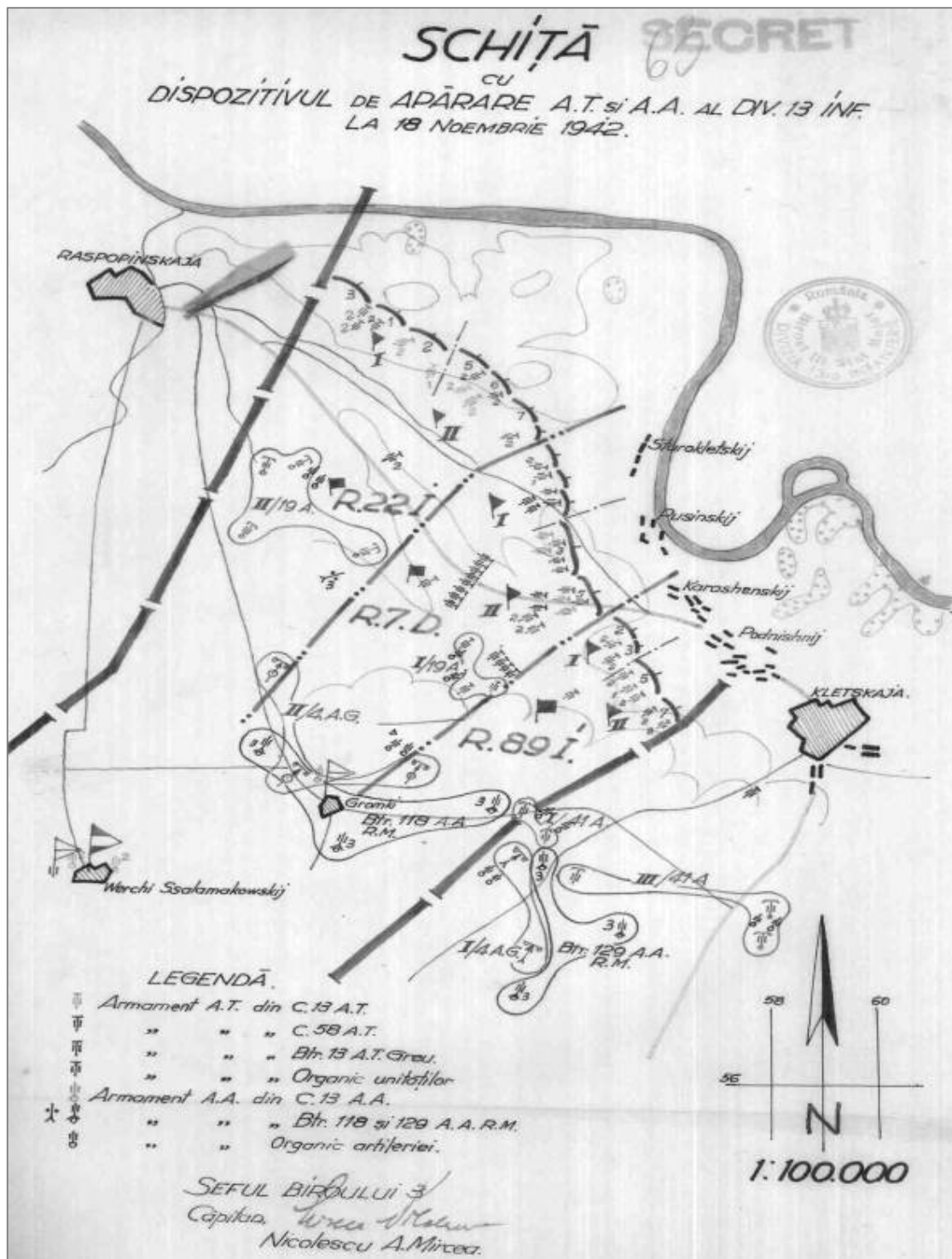
La data de 20 noiembrie Armata 51 și Armata 57 sovietice au atacat puternic în zona Corpului 6 armată străpungând liniile noastre de apărare cu aproximativ 130 de tancuri²²⁶. Divizia 20 infanterie cu Regimentul 39 și Regimentul 40 artilerie a fost încercuită, împărțind soarta militarilor Armatei 6 germane. Sub presiunea inamicului, Divizia 6 s-a retras treptat. Corpul 7 a ținut umărul breșei ulterior în data de 24 noiembrie și-a repliat flancul stâng pentru a nu fi învâluit.

Regimentul 1 artilerie grea a acționat în sprijinul Divizia 2, Divizia 18 și Divizia 1 infanterie la Kostelnikovo, focul executat împreună cu artileria de divizie neputând opri înaintarea inamicului. În data de 20 noiembrie a ocupat poziții de tragere cu Divizionul 1 la Tinguța, sprijinind Divizia 18. La ora 15.00 acest divizion a primit ordin să se retragă la Abganerovo. În același loc a venit și Divizionul 3 formând împreună gruparea “Lt.col. V. Cojocaru”, iar a doua zi a ocupat poziții de tragere la 10 km sud Aksai cu misiunea de a susține lupta ariergărzii Diviziei 1 infanterie. Divizionul 1 s-a retras în ziua de 21 noiembrie la Schutov unde a rămas până a doua zi. Ulterior s-a mutat la 3 km sud AKSAI pentru a sprijini Divizia 18. În data de 23 noiembrie gruparea “Lt.col. Cojocaru” a executat trageri de oprire a inamicului. La ora 08.00 Corpul 6 armată a ordonat ruperea luptei și retragerea pe itinerarul Samkin, Nebykov, Pimen, Tscherny, Karaitschov, Kotelnikovo, unde au ajuns la ora 18.00. În data de 24 noiembrie, subunități din regiment au acționat în sprijinul Diviziei 18 Infanterie și Diviziei 8 Cavalerie, participând la lupte grele. În data de 29 decembrie bateria 4 obuziere cal. 150 mm a fost încercuită de tancuri, reușindu-se salvarea unei singure piese. Începând cu data de 1 ianuarie 1943 regimentul a fost retras în țară pe itinerarul: Olginskaja-Rostov-Kransky Krim-Mariupol, Odesa unde a ajuns la 20 februarie 1943. În data de 25.02. 1943 întreaga artilerie grea a Armatei a 4-a, adică Regimentele 1, 7 artilerie grea și Divizionul 47 artilerie grea independent a primit la Odesa inspecția Gl. Corneliu Dragalina. După un drum lung, în data de 24.03.1943 Regimentul 1 artilerie grea a ajuns în garnizoana de dislocare, Craiova cu următoarele efective: 39 ofițeri; 49 subofițeri; 889 trupă; 105 autovehicule; 6 motociclete; 913 arme; 31 puști mitralieră; 21 guri de foc²²⁷.

Regimentul 7 artilerie grea. La data de 19 noiembrie 1942 a ocupat poziții de tragere cu Divizionul 1 tunuri de 105 mm la Torkuta și Godsur, subordonat Diviziei a 8 cavalerie. La aceeași dată Divizionul 2 Obuziere 150 mm a fost repartizat Diviziei 5 cavalerie și a ocupat poziții de tragere în zona Scharant-Batir și Mala - Alianur. La data de 23 noiembrie, în timpul atacurilor executate de inamic cu tancurile Armatei 57 și 51 sovietice, forțele regimentului au suferit pierderi foarte mari. Divizionul 1 întărit cu Bateria 4 obuziere/Regimentul 1 artilerie grea a fost subordonat Diviziei 4 infanterie care și-a repartizat forțele în zona Koropkin.

²²⁶ Asociația națională a Veteranilor de Război, De la Stalingrad la bătălia Moldovei, Ed. Vasile Cârlova, București, 1997, pg. 128.

²²⁷ Lt.col.Ștefan Oprea, Mr. M. Burghilea, 80 de ani sub tricolor, Ed. Moldarom Trading, Galați, 1996, pg.47.

18.11.1942. Dispunerea artileriei Diviziei 13 Infanterie la Cotu Donului

Luptele duse de subunitățile regimentului au fost deosebit de grele deoarece fâșiile de apărare erau duble, poate chiar triple față de posibilități. La începutul luptei, pe 19 noiembrie, regimentul era complet ca efective și asigurat cu armament de artilerie, însă nu avea combustibil și piese de schimb suficiente.

În ziua de 26 decembrie 1942, Regimentul 7 artilerie grea a ocupat poziții în zona Loboff, iar la 27 decembrie 1942 a primit ordin să schimbe din nou poziția la 8 kilometri nord est de Nicolschyj. Din cauza lipsei de combustibil, regimentul nu a mai putut ocupa acea poziție și nu a mai reușit să execute manevra de retragere, astfel că tot armamentul a rămas pradă inamicului, mai puțin Bateria 1.

Cu tehnică puțină, prin gerul năprasnic, regimentul a reluat marșul pe itinerariul Salk-Schartyr- Nicolaevka- Beseniovka- Mariopol- Federovka- Delenyay-Berezovka, unde s-a îmbarcat pe calea ferată pe direcția Odessa- Chișinău-Iași-Ploiești-Sibiu, unde a ajuns în ziua de 25 martie 1943. În Stepa Kalmucă, în localitățile și pe itinerariul parcurs până la Sibiu, regimentul a avut ca pierderi 3 morți, 68 de dispăruți și 6 răniți.

Între 12 și 23 decembrie s-a desfășurat operațiunea “*Wintergewitter*”, la care au participat Corpul 57 blindat german și aproximativ 4 divizii române - Divizia 2 și Divizia 18 infanterie și Divizia 5 și Divizia 8 cavalerie. Acțiunea care avea ca scop despresurarea Armatei 6 germane și a trupelor române a fost oprită când ajunsese la 50 de km de gruparea de forțe a inamicului, întrucât lipsa de carburant nu a permis Armatei 6 germane să execute acțiunea de ieșire din încercuire.

Pierderile Armatei a 4-a au fost foarte mari astfel că la 25 decembrie aceasta mai putea conta pe 8 batalioane, 15 escadroane (companii de cavalerie-n.a.) și 37 de baterii de artilerie, care acționau pe un front de 140 de km adică aproximativ o piesă de artilerie pe un kilometru de front. Această situație era tensionată de ordinele germane care cereau rezistența până la ultimul om, unele abuzuri săvârșite pe linie de comandă de către comandanții germani, fapt ce a atras proteste vehemente din partea mareșalului Antonescu.

Concluziile rezultate în urma înfrângerilor suferite de trupele române în bătălia de la Stalingrad au fost sintetizate foarte bine de către șeful Operațiilor de la Armata a 3-a, colonelul de artilerie Paul Leonida²²⁸ în raportul numit “*Învățămintele rezultate din bătălia de pe Don a Armatei a 3-a*”²²⁹:

- “...o singură cauză a fost determinantă, atacul în masă al cuirasatelor terestre către piepturile fragile ale luptătorilor lipsite de o apărare contra carelor eficace și suficient de numeroasă. Pe frontul Armatei a 3-a toate atacurile inamice date pe bază de infanterie au fost zdrobite în fața liniilor noastre cu pierderi considerabile pentru inamic. Cel mai sublim eroism nu a izbutit însă să oprească valurile de K.W. 1 și T.34. De altfel, rezerve oricât de numeroase dar constituite numai din infanterie nu ar fi putut schimba rezultatul final - trebuia câștigată mai întâi lupta antitanc”;

²²⁸ S-a născut în București la 28 iunie 1895. A absolvit Școala militară de ofițeri de artilerie în anul 1916, fiind repartizat la Regimentul 2 artilerie Grea, cu care a luat parte la primul război mondial. A deținut mai multe funcții: comandant de divizion la R. 2 A.G., ofițer cu operațiile în M.St.M., atașat militar la Budapesta, șef de stat amjor la C.2 Armată, comandantul regimentului de artilerie de la Mihai Bravu. În perioada 20.10.1943-20.03.1945 a condus Secția Operații din M.St.M., fiind apoi numit comandant al Brigăzii 10 Artilerie pe frontul din Cehoslovacia. La revenirea în țară a fost avansat la 14 iunie 1945 la gradul de general de brigadă, ulterior la gradul de general locotenent.. A decedat la București la 16 septembrie 1982 la vârsta de 87 de ani.

²²⁹ Arhiva M.Ap., fond M.St.M., Secția 3, dosar nr.2421, fila 1-9.

- *“ritmul operațiilor luând viteza tancurilor și a infanteriei purtate în autocamioane, piciorul infanteristului și caii tunurilor nu mai pot face față cerinței manevrei defensive, riposta apărării trebuie să se desfășoare în același ritm ca atacul”*;

- *“la Kletskaia pe frontul de 12-15 km pe care s-a desfășurat atacul a 150-200 tancuri s-au opus 80 tunuri A.C. din care numai 40 erau cal. 75 mm sau superior (Dn. 611 Vt. C.-20 p. Și Dn. 670 Vt.C-16). Proporția de un tun contra 4-5 tancuri puternic blindate nu a dat rezultate. Ar fi trebuit să dispunem în zona Kletskaia de 80-100 tunuri anticar de 75 mm iar în sectorul Diviziei 14 Infanterie de cel puțin 125-150 de tunuri”*. Se propunea în raport mărirea numărului de tunuri anticar la divizie la 36 piese - adică un divizion de vânători de care și 12 piese la regimente;

- *“artileria s-a dovedit foarte vulnerabilă atât în poziție cât mai ales pe timpul deplasărilor. Nu toată artileria are calități antitanc”*.

O parte din armamentul de artilerie era depășit tehnologic și crea dificultăți mari mai ales când se cerea deschiderea cu rapiditate a focului. Redăm alăturat fragmente din raportului căpitanului Bălăsache, amintit anterior: *“Materialul de 75 mm (...) este foarte precis și permite o cadență vie. Infanteria rusă era îngrozită de tirul rapid și eficace al acestui tun căruia îi spuneau “tun mitralieră”. Însă în cazul acestui material, dacă rămâne mai departe în dotare trebuie să i se facă afetul bifleș. Neavând afet bifleș, la distanțe mari și chiar medii nu puteam trage cu el decât după ce la călcâiul afetului îi făceam o groapă corespunzătoare înclinării ce urma a se da țevii - adâncime până la 1,20/1,40 m - ori pentru a săpa această groapă era nevoie de timp, deci întârziere în acțiunea imediată.”*

O altă cauză care a avut o pondere importantă a constituit-o aprecierea greșită a comandamentelor germane care au fost convinse că sovieticii nu mai au capacitatea să întreprindă acțiuni ofensive importante. În sectoarele celor 3 fronturi sovietice - „Sud-Vest”, „Don” și „Stalingrad” care au acționat la Stalingrad au fost aduse 75 de regimente de artilerie, aproape jumătate din rezerva comandantului suprem, astfel că la începutul operației sovietici dispuneau la Stalingrad de 230 regimente de artilerie și aruncătoare de toate tipurile. Tot aici și-au făcut apariția alte elemente de artilerie cum au fost tunurile autopropulsate, dispozitivele de lansare cu reacție cu un total de 1250 katiușe, reprezentând 1/3 din artileria reactivă a armatei roșii ce puteau lansa la o salvă 10.000 de încărcături de diferite calibre²³⁰.

În total forțele germane și aliate au dispus de circa 10.290 de tunuri și aruncătoare iar sovieticii de circa 13.450²³¹.

Superioritatea inamicului în forțe și tehnică de artilerie și tancuri nu a putut fi compensată în condițiile în care unitățile noastre nu aveau capacitatea de luptă completă. Așa cum arăta comandantul Armatei a 3-a la data de 14 noiembrie 1942 în raportul înaintat Marelui Cartier General Român, situația muniției asigurate era următoarea: 58% pentru artileria grea, 89% pentru artileria de câmp iar în depozite

²³⁰ Mihail Vasile-Ozunu, Petre Otu, „Înfrânți și uitați Români în bătălia de la Stalingrad”, Ed. Ion Cristoiu, București, 1999, pg. 140, fiind citat mareșalul Jukov.

²³¹ Ibidem, pg. 137.

25% din necesar.²³² O cauză a neasigurării la timp a muniției a constituit-o neglijarea punerii la dispoziție a numărului de trenuri necesar pentru aprovizionarea trupelor române, activitate ce era coordonată de către comandamentele germane.

După încheierea luptelor, subșeful de stat major la Armatei a 4-a, colonelul de artilerie Nicolae Dragomir a întocmit un material intitulat „*Acțiunea Armatei a 4-a în Stepa Kalmucă*” ce cuprinde o analiză atentă a celor desfășurate. Redăm în continuare câteva fragmente din acest material, prin care se evidențiază foarte bine cauzele eșecului trupelor noastre: „*folosirea împotriva noastră a maselor de tancuri și înfrângerea pe care am suferit-o numai și numai din această cauză pune problema adaptării procedurilor și mijloacelor noastre la noile condițiuni ale luptei cu un inamic dotat cu care de luptă. Ca o confirmare a principiilor războiului, s-a putut observa că de câte ori nu s-a respectat proporționalitatea scopurilor cu mijloacele, verdictul faptelor a fost neiertător. Disproporția dintre misiune și mijloace era atât de mare încât a putut produce în sufletul luptătorilor sentimentul neputinței și ca urmare al inutilității sacrificiilor. Întinderea forțelor în cordon, care contrazicea toate învățămintele istoriei militare a constituit premisa sigură a înfrângerii ce avea să urmeze. Inexistența la toate eșaloanele a rezervelor, instrumentul indispensabil al oricărei conduceri strategice și tactice a dus la negarea oricărei intervenții active în desfășurarea bătăliei.*”²³³ Nu putem încheia fără a reproduce cele scrise de către generalul Petre Dumitrescu, comandantul Armatei a 3-a Romane: „*Atacul rus s-a dezlănțuit cu o mare putere (...) 4 armate ruse cu un total de 26-28 divizii de trăgători, 4 brigăzi de infanterie, 4 divizii de cavalerie, 17 brigăzi blindate și 2 flote aeriene au atacat 5 divizii române. Superioritatea inamicului era colosală. Trupele romane din apărare au primit atacul luptând pe poziție. Artileria anticar, ca și artileria diviziilor, a tras cu deznădejde asupra carelor, însă fără efect, până când acestea au trecut peste tunuri și peste artileriști.*”

4. Reorganizarea unităților de artilerie în cursul anului 1943

După bătălia de la Stalingrad, Armata Română se afla într-o situație dificilă care impunea o nouă reorganizare. Unele unități au fost desființate, iar efectivele rămase au fost folosite pentru a completa unitățile rămase.

În martie 1943 din supraviețuitoarii Diviziei 7 și Diviziei 11 infanterie a fost formată Divizia 24 Infanterie, care avea 2 regimente de infanterie și 1 regiment de artilerie (Regimentul 104 artilerie). S-a desființat divizia de grăniceri și s-au completat Divizia 4 și Divizia 8 infanterie. Divizia 1, Divizia 2, Divizia 3 pază și Divizia fortificații au fost desființate, iar efectivele și armamentul de artilerie a fost folosit pentru refacerea Diviziei 5, Diviziei 15, Diviziei 9 și Diviziei 6 infanterie aproape complet distruse la Stalingrad. Astfel, din Regimentul 1 și Regimentul 4 artilerie fortificații au fost reorganizate Regimentul 11 și Regimentul 16 artilerie (D. 6 I.). În lunile iulie și august 1943 au fost completate cu efective aduse de la părțile sedentare din țară Divizia 1, Divizia 2, Divizia 11, Divizia 14 și Divizia 20 iar în

²³² Ibidem, pg. 112.

²³³ Arhiva M.Ap., fond Armata a 4-a, dosar 1294, filele 103-178

septembrie Divizia 7 și Divizia 13 infanterie. Această refacere a fost posibilă datorită existenței în țară a celui de-al treilea batalion cu efective complete la partea sedentară a fiecărui regiment.

La 1 mai 1943 Regimentul 5 artilerie grea care a fost prins în încercuirea de la Stalingrad a fost refăcut prin înglobarea Divizionului 45 și Divizionului 54 artilerie grea independente motorizate, comandant fiind numit colonelul Dimitriu Ioan.

Prin ordinul nr. 984.007/5 martie 1943, șeful Marelui Stat Major, generalul de corp de armată Ilie Șteflea a transmis pe front *“modul de reorganizare, încadrare și dotare a unităților anticar și de artilerie cu tunurile cal. 75 mm și 50 mm antitanc (era vorba de tunurile germane “Pak 40” și “Pak 38” și tunuri “Pak 97/38”, adică tunuri franceze model 1897 pe afet german model 1938 - n.a.) și obuziere cal. 100 și 150 mm ce vor intra în compunerea și dotarea organică a marilor unități din Crimeea și Caucaz.”* În acest sens, cu armamentul de 75 mm s-au dotat toate companiile anticar de divizie ale celor 8 mari unități din Caucaz și Crimeea (Divizia 1, Divizia 2, Divizia 3, Divizia 4 Munte, Divizia 10, Divizia 19 Infanterie și Divizia 6 și Divizia 9 cavalerie – n.a.). Companiile anticar au fost reorganizate pe câte 2 baterii anticar a 6 piese de 75 mm, adică 12 piese de fiecare mare unitate cu excepția Diviziei 2 și Diviziei 3 munte care au primit numai 6 piese întrucât erau deja dotate cu cele 6 piese 75 mm hipo. În total s-au repartizat 84 de piese la cele 8 mari unități.

Baterie de tunuri “Pak 97/38” cal. 75 mm pe frontul din Crimeea în anul 1943. Seremarcă echipamentul de camuflaj purtat de către militarii români. Sursa: Cornel I Scafeș ș.a. “Armata Română 1941-1945”, Ed. RAI, 1996.

Cu armamentul calibru 50 mm anticar s-au dotat cele 12 regimente de infanterie și cavalerie cu câte 6 piese fiecare, adică 72 piese. Grupurile de vânători de munte ale Diviziei 2 și Diviziei 3

munte au fost dotate cu 6 piese fiecare, adică 24 piese. Grupurile de vânători de munte al Diviziei 1 munte au fost dotate cu câte 4 piese 50 mm, adică în total 8 piese, iar grupurile vânători de munte/Divizia 4 munte cu 3 piese, adică în total 6 piese. Total general: $72+24+8+6=110$ piese cal 50 mm. Se preciza că se vor da ulterior piese calibru 50 mm și la grupurile de vânători de munte/Diviziei 2 și Diviziei 3 munte pentru a dispune tot de 6 piese.

În ordin se arăta ca piesele de 75 și 50 mm vor fi trase de tractoare care se vor primi tot de la germani. În afară de noile categorii de armament s-a oprit în dotare din armamentul de 37 sau 47 mm câte 30 piese de fiecare divizie de infanterie, adică 10 de regiment și 12 piese de divizie de munte, sau 2 piese de batalion. Restul tunurilor a fost scos din dotare, diviziile de cavalerie păstrând și vechiul armament de artilerie.

Se mai ordona “Obuzierele de 100 mm și 150 mm se vor da astfel: a) la D. 1, 4 M-te. se vor primi câte 16 obuziere 100 mm și se vor organiza cu câte 6 baterii Ob. cal. 100 mm și 2 baterii tunuri fiecare. Se vor scoate din dotare 16 tunuri/D. M-te.; b) D. 10 I. va avea 3 Bt. T. Cu 12 piese, 6 bt. Ob. Cal. 100 mm cu 24 piese și 3 Bt. Ob. Cal. 150 mm cu 10 piese; c) D. 19 I. primește 10 obuziere de 150 mm cu care va dota 3 baterii de tunuri din R. 42 art. Și va scoate 12 tunuri cal. 75 mm; d) D. 2, 3 M-te. Nu primesc nimic; e) D. 6 Cav. Primește 12 Ob. Cal. 100 mm, scoate din dotare 8 tunuri; f) D. 9 Cav. Primește 12 Ob. Cal. 100 mm.”

20 decembrie 1943. Coloană de tunuri Pak 97/38 cal. 75 mm din Centrul de Instrucție Antitanc de la Mihai Bravu, remorcate cu tractoare agricole „Lanz Bulldog” D 8.500

Sursa: Cornel Scafeș și colectiv, *Armata Română 1941-1945*, Ed. RAI.

În total, conform noii organizări s-au primit: 20 Ob. cal. 150 mm “Skoda” md. 1937; 64 Ob. cal. 100 mm “Skoda” md. 1914/1919; 84 tunuri anticar cal 75 mm; 110 tunuri antitanc 50 mm-sistem “Pak”; 214 tractoare. S-au retras de la unități: 84 tunuri cal. 75 mm; 84 tunuri anticar cal. 37-47 mm/divizii; 36 tunuri anticar cal. 37-47 mm de la regimente. Pentru tractarea pieselor de artilerie au fost importate tractoare semișenilate “Zugkraftwagen”, tractoare pe șenile “Mijlociu (Ost) ROS/OI”, tractoare “T6” și tractoare agricole “Lanz Bulldog” tip “D 8500”.

La sfârșitul anului 1943 au fost înființate 19 divizii de infanterie-instrucție: 1 – 9, 13 – 15, 18 – 21 și gardă). Aceste divizii erau încadrate cu recruți și aveau 6 batalioane de infanterie și un divizion de artilerie format dintr-o baterie de 4 tunuri cal. 75 mm și o secție cu 2 obuziere cal. 100 mm. Artileria antitanc se compunea din câteva tunuri 47 mm și între 2 și 4 tunuri AA de 20 mm. Aceste unități erau destinate a constitui rezerva pentru diviziile active. Evenimentele din 23 august 1944 au impus ca unele dintre să fie folosite în luptă.

Au fost introduse în dotare tot mai multe piese de artilerie capturate de la sovietici, precum tunurile de câmp calibrul 76,2 mm (retubate în țară pentru a trage proiectilul “Costinescu”), tunuri și obuziere calibrul 122 și 152 mm. De la germani au fost importate obuziere de munte “Schneider” cal. 105 mm md. 1939 și obuziere “Krupp” md. 1918/40 cal. 105 mm (acest obuzier avea o problemă de mobilitate fiind foarte greu. După experiența pe frontul de est din anii 1941-1942 acesta a fost modernizat aplicându-se soluția utilizării afetului tunului antitanc cal. 75 mm “Pak 40”, pe care s-au montat țeava leFH 18(M), scutul și leagănul aferent, piesa rezultată fiind denumită “105 mm leFH 18/40”).

Datorită inferiorității înregistrate de trupele noastre în lupta antitanc și nevoii de mobilitate, la începutul anului 1943 s-a luat măsura fabricării în țară a unui tun antitanc autopropulsat care să facă față tancurilor sovietice din punct de vedere al mobilității și puterii de foc. În acest sens s-a optat pentru utilizarea ca șasiu a

tancurilor sovietice T-60 capturate pe care să se monteze tunul F-22, cal. 76,2 mm sovietic, superior din punct de vedere tehnic tunului german de cal. 75 mm. Pentru scutul suprastructurii s-au folosit plăci de blindaj de 15mm grosime, demontate de la tancurile BT-7. După aprobarea proiectului, o serie de tancuri T-60 au fost trimise la atelierele “Leonida” din București pentru reconversie. Noul vehicul a fost denumit Tun anticar pe afet mobil T-60, prescurtat TACAM T-60.

Formație de tunuri anticar pe afet mobil, TACAM T-60 defilând la parada din 10 mai 1943

Pe 12 ianuarie 1943 prototipul a fost finalizat. Primele 16 TACAM T-60 au format Compania 61 antitanc din Regimentul 1 care de luptă, iar 18 TACAM T-60 au format Compania 62 antitanc din Regimentul 2 care de luptă, acționând în operațiile executate de către trupele române între lunile februarie și august 1944.

5. Acțiunile unor unități de artilerie în Bătălia Moldovei (18 martie-23 august 1944)

Aflat în continuă mișcare în cursul lunii martie, la 17 aprilie 1944 frontul de est s-a stabilizat pe aliniamentul: cursul inferior al Nistrului, între Marea Neagră și Orhei, nord Cornești, nord Iași, nord Târgu Frumos, sud Pașcani, Târgu Neamț, Gura Humorului.

Comandantul Armatei a 3-a, generalul Petre Dumitrescu comanda subgrupul de armate “Dumitrescu” format din Armata a 3-a română și Armata 6 germană comandată de generalul Maximilian von Fratter Pico. A fost singura dată pe frontul de est când un comandant de armată român avea în subordine o armată germană. Armata a 3-a ocupa un front de 100 km între Bugaz și Talmaz și avea în subordine: Corpul 3 armată român (Brigada 110, Divizia 2, Divizia 15 infanterie) și Corpul 29 german (Divizia 9 Infanterie germană, Divizia 21 infanterie și Divizia 4 munte române) și Regimentul 7 artilerie grea. Armata 6 germană avea în subordine 4 corpuri de armată cu 14 divizii, dintre care 1 română (Divizia 14 infanterie). În rezervă se afla Corpul 72 armată german (Divizia 258 și Divizia 13 germane, Divizia 1 cavalerie română).

Armata a 4-a română era subordonată subgrupului de armate “Mieth”, condus de generalul Wohler. Ocupa un front de 100 km între Horlești și Boroaia și avea în subordine 5 comandamente de corp de armată, 4 române și 1 german: Corpul 6 român, Comandamentul 101 munte român, Grupul de copuri de armate “Kirchner” cu Corpul 5 armată român (Divizia 1 infanterie, Divizia 46 infanterie germană, Divizia 4

infanterie și Divizia 1 gardă române), Corpul 1 armată român (Comandamentul 103, 104 Munte). În rezervă Divizia 1 blindată, Divizia 8, Divizia 13 infanterie.

Având în vedere pierderile suferite de către trupele de munte în luna mai 1944, pe lângă fiecare divizie de munte s-a înființat câte un comandament de munte numerotat 101-104 și organizat pe 4 batalioane și 2 divizioane de artilerie.

În rezerva subgrupului de armate „*Mieth*”, Divizia 3 infanterie, Divizia 18 munte române și Divizia 20 blindată germană precum și Corpul 17 armată german din care făcea parte și Divizia 3 munte română.

Cele mai importante acțiuni pe acest front au fost: în perioada 30 aprilie-1 mai când un important atac dezlănțuit pe frontul Diviziei 18 infanterie, pe direcția Vulturi-Iași a fost respins de către această divizie împreună cu Divizia blindată „*Gross Deutschland*” și 1-7 iunie.

Regimentul 7 artilerie grea a intrat în subordinea Armatei a 4-a la dispoziția Corpului 3 armată, cu misiuni de ansamblu în zona Diviziei 1 gardă. De la 25 aprilie la 2 mai 1944 a sprijinit acțiunile de luptă ale Detașamentului „*General Opriș*” în lupta ofensivă de la Ruginoasa-Dumbrăvița. Ulterior, conform ordinului nr.394/1944 al Grupului „*Kirchneer*” a intrat în subordinea Corpului 57 blindat german până la data de 21 august 1944. După bătălia de la Oboroceni-Târgu Frumos din zilele de 19 la 21 august 1944, regimentul s-a retras la vest de râul SIRET. Pentru aceste acțiuni regimentul a fost evidențiat prin ordinul de zi numărul 5 din 25 august al Diviziei 1 Gardă.

Meritul colonelului Vasile Dănac și al statului major al regimentului a fost că în perioada 25-28 august 1944 au refuzat predarea tehnicii și armamentului regimentului trupelor sovietice. Redăm mai jos evocarea colonelului Vasile DANACU care evidențiază demnitatea comportării în acea situație: *“În dimineața zilei de 24 august regimentul s-a pus în marș pe direcția Roznov (...) unde a fost interceptat de către unitățile Armatei 7 de gardă sovietice și somat să lase tunurile și mașinile, putând trece numai cu cadrele și trupa.(...) Am dispus ca întreg regimentul să ocupe poziții de tragere pe locul unde eram opriți. Un divizion de cavalerie a ocupat și el poziții de apărare. Au venit cu propunerea să trecem fără muniție ceea ce nu era convenabil. Ca urmare ne-am continuat marșul”*²³⁴. Ulterior, conform ordinului numărul 113 din 28 august 1944, dată când se încheiase armistițiul, regimentul a intrat în compunerea Corpului 24 gardă sovietic, în urma declarației de război a României contra Germaniei. După 2 zile de staționare la Blăgești și alte 2 zile de reorganizare, completare, regimentul a intrat în luptele de pe Valea Troțușului, spre Palanca. Începând cu 1 septembrie 1944, regimentul a ocupat poziții de tragere la Ghimeș- Palanca în sprijinul Diviziei 6 Orlovskiaia, până la ieșirea din defileu.

De la Eremitu, unde a fost ultima poziție de tragere, regimentul s-a pus în mișcare spre Sighișoara-Sibiu. După 3 zile de completare și reorganizare a efectivelor, regimentul a reluat marșul spre Lugoj, intrând în subordinea Corpului 7 armată.

²³⁴ Asociația Națională a Veteranilor de Război, „Armata Română în Vâltoarea Războiului 1941-1945”, București 2002, pg.202.

Regimentul 5 artilerie grea a acționat în perioada 24 mai-19 august în sprijinul Corpului 5 armată. În acest timp a executat trageri de neutralizare împotriva a “200 baterii inamice cu efecte de distrugere, rezultate confirmate de observatorii aerieni și tereștrii, în zonele Bățiceni, Hodora, Satu Nou și Erbiceni”²³⁵. În ziua de 24 august, comandantul Regimentului 5 artilerie grea, colonelul Dimitriu a luat legătura cu Corpul 5 armată care i-a ordonat ca regimentul să cantoneze la Slobozia-Roznov în vederea regrupării, deoarece România a încheiat armistițiul. La ora 23.00 unitățile s-au retras în panică datorită venirii rușilor. Regimentul s-a retras pe direcția Moinești, Târgu Ocna, Cașin, primind ordin de amplasare la Târgoviște. La Dumitrești, Buda (jud. Râmnicu Sărat) o parte din căruțele regimentului au fost ajunse din urmă de ruși și confiscate. În ziua de 26 august regimentul a încercat să treacă prin pădure prin dreptul localității Câmpuri, însă mașinile regimentului s-au împotmolit fără posibilitatea de a mai putea fi scoase. A fost pierdut armamentul de artilerie și s-a continuat delăsarea cu armamentul individual până în localitatea Filipești Târg, lângă Ploiești. În aceeași zonă au fost cantonate și alte unități de artilerie: Divizionul 35 artilerie grea, partea sedentară a Regimentului 5 artilerie grea, Regimentul 6 artilerie grea și Divizionul 57 și Divizionul 65 artilerie grea.

Divizionul 35 și Divizionul 65 artilerie grea independente au fost desființate la data de 7 octombrie 1944. La data de 25 ianuarie 1945 Divizionul 52 artilerie grea independent a intrat în subordinea Regimentului 5 artilerie grea.

Regimentul 1 artilerie grea a participat la bătălia “*Moldovei*” începând cu data de 13 aprilie 1944, în subordinea Corpului 4 armată. Din darea de seamă asupra activității regimentului în perioada 26-29 aprilie rezultă că a executat trageri asupra inamicului în zona satelor Tăutești, Moinești, Horlești. În cursul acestor 4 zile prin misiunile executate regimentul a reușit oprirea atacului inamic apoi a susținut contraatacul pentru recucerirea terenului pierdut, consumând 6.728 proiectile. În perioada 29 mai-7 iunie regimentul a primit planul de foc al Corpului 4 pentru sprijinul ofensivei Diviziei 3 infanterie și al eșalonului blindat al grupului “*Mieth*”. A participat la lupte până la data de 23 august când se găsea la sud Mărășești cu organizarea și dotarea completă. În urma comunicatului transmis la radio, la ora 23.00, colonelul Dobriceanu Alexandru, comandantul regimentului a ordonat măsurile necesare de autoapărare și deplasarea spre București, pe itinerarul Urziceni, Adâncata, Maia, ajungând în comuna Poienarii Burchii (Prahova) în data de 26 august unde a staționat. Comandantul regimentului s-a deplasat la București, la Marele Stat Major și a raportat situația unității, întorcându-se în aceeași zi la regiment. Meritul comandantului regimentului în salvarea unității de a fi capturată de ruși este demn de consemnat și apreciat. Ulterior, în data de 2 septembrie regimentul a primit ordin de dislocare în zona Târnăveni, iar începând cu data de 7 septembrie a intrat în subordinea Armatei a 4-a române și a sprijinit Divizia 6 infanterie.

²³⁵ Lt.col.Ștefan Oprea, Mr. M. Burghilea, 80 de ani sub tricolor, Ed. Moldarom Trading, Galați, 1996, pg.143.

6. Măsurile luate pe linia reorganizării unităților de artilerie în cursul anului 1944

În februarie 1944 oficialitățile militare au decis ca 40 tancuri R-2 să fie transformate în TACAM-uri. Singura modificare adusă planului original a fost utilizarea tunului sovietic ZIS-3 model 1942, calibrul 7,62 mm, în locul tunului F-22, în total fiind produse 21 TACAM-uri R-2. În iulie 1944, TACAM-urile R-2 au fost livrate Regimentului 1 care de luptă și au format Compania 63 antitanc. Au fost folosite în luptele pentru eliberarea teritoriului României, până în septembrie 1944 doar 6 TACAM R-2 rămânând în stare de funcționare. Un exemplar care a supraviețuit războiului se află expus la Muzeul Militar Național.

Din primăvara anului 1944 au intrat în serviciul Armatei Române tunurile antitanc „Reșița”, md. 1943, cal. 75 mm, de producție românească.

Acestea erau o combinație între tunul sovietic „ZIS-3”, md. 1942, cal. 76,2 mm, tunul german „Pak 40”, md. 1940 cal. 75 mm și tunul antiaerian „Vickers/Reșița”, md. 1936/1939. Tunurile dispuneau de aparate de ochire „Șeptilici”, de concepție românească fabricate la „Întreprinderea Optică Română”. Aceste tunuri s-au fabricat la uzinele „Reșița”, „Astra” din Brașov și „Concordia” din Ploiești și au înlocuit vechile piese antitanc cal. 47mm, care au trecut din dotarea bateriilor antitanc divizionare la companiile de armament greu regimentare. Acest tun a constituit o realizare deosebită a industriei naționale având caracteristici superioare tunurilor germane și sovietice, calitățile sale situându-l printre cele mai bune tunuri antitanc din lume. Armata Română a lansat comenzi de 1100 bucăți însă, până în decembrie 1944 când producția a fost oprită au fost produse doar 342, număr insuficient având în vedere nevoile unităților noastre și numărul tot mai mare de tancuri sovietice.

Pe linia luptei antitanc, folosind elemente din detașamentele blindate rezultate din Divizia 1 blindată, pe 1 octombrie 1944, pe frontul din Transilvania a fost creat Grupul blindat al Armatei a 4-a. Era compus dintr-o companie de cercetare (5 autoblindate AB, un SPW 250 și câteva automobile VW și Horch), 1 batalion blindat (o companie de 10 tancuri T-4, o companie de 8 tunuri de asalt și 1 companie de 16 TACAM R-2), Bateria 62 TACAM T-60, 1 batalion de vânători moto, 1 companie antitanc (12 tunuri Reșița model 1943, cal. 75 mm), 1 divizion de artilerie grea moto, 1 companie de pionieri, 1 baterie antiaeriană echipată cu tunuri Hotchkiss model 1939, cal. 25 mm, 1 pluton de transmisiuni și 1 companie de servicii. A fost utilizat pe front până la începutul lunii noiembrie 1944, luând parte la luptele din nord-vestul Transilvaniei și din Ungaria.

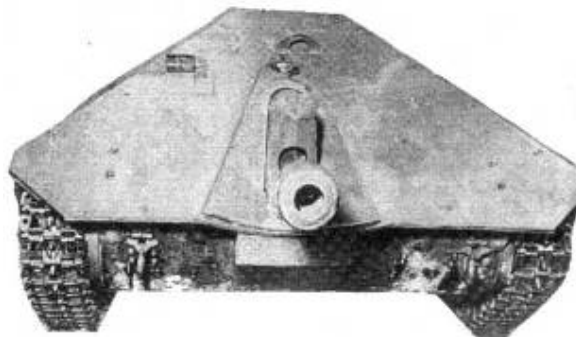
Tunul antitanc DT-UDR 26 (Resita), calibrul 75 mm, model 1943, o realizare de excepție a industriei naționale.

În perioada 1942 -1944, la ordinul mareșalului Antonescu s-au desfășurat studii pentru realizarea unui autotun românesc. Având în vedere experiența în realizarea TACAM T-60, un colectiv de cercetare compus din maiorul Nicolae Anghel și căpitanul Gheorghe Sambotin, alături de inginerul Constantin Ghiulaiau realizat mai multe prototipuri (M-01, M-02 și M-03), denumite “*Mareșal*”, la atelierele Rogifer din București.

Planurile noului vânător de tancuri românesc au fost prezentate în decembrie 1943 de către Antonescu lui Hitler. Aceste planuri se pare că au constituit modelul pentru vânătorul de tancuri “*HETZER*”, de producție germană, care presupunea montarea unui tun de 75 mm pe șasiul unui tanc LT vz.38 cehoslovac.

Prima serie de 10 vehicule (prototipul M-05) era planificată să intre în dotare în luna iunie 1944 și până în septembrie se estima o producție de 100 de piese pe lună. În afara tunului cal.75 mm autotunul mai avea și o mitralieră ZB-53 calibru 7,92 mm, fiind deservit de 2 militari, un mecanic conductor și ochitor -încărcător.

Datorită bombardamentelor aliate, livrarea primei serii s-a amânat pentru 1 noiembrie 1944. După 23 august 1944 sovieticii au confiscat prototipurile și prima serie care era aproape finalizată, planurile și toate materialele cu referire la proiectul “*Mareșal*”.

Primul autotun de concepție și realizare românească, vânătorul de tancuri “*Mareșal*”.
Sursa: www.worldwar2.ro.

7. Participarea artileriei române în campania din vest (23 august 1944-9 mai 1945)

7.1. Contextul general

La 23 august 1944 Armata română avea în componere 19 divizii de infanterie dintre care 17 dispuneau de dubluri de instrucție. Trupele de munte erau formate din 4 divizii de munte cu 8 grupuri de munte și 4 grupuri de artilerie de munte și 4 comandamente de munte (similare grupurilor) numerotate 101-104, fiecare având câte 2 divizioane de artilerie. Cavaleria era organizată pe 5 divizii din care 2 aveau dublură de instrucție și o divizie blindată (cu o dublură de instrucție) și Corpul motomecanizat constituit după 23 august 1944.

În conformitate cu prevederile instrucțiunilor 63.039 din 3 septembrie 1944 și a instrucțiunilor speciale nr. 66.000, Marele Stat Major a stabilit modul de reorganizare al armatei care urma să cuprindă 3 faze. Faza I prevedea deplasarea marilor unități și unităților de pe front în zonele de concentrare sau la părțile sedentare, după caz. Faza II cuprindea contopirea marilor unități și unităților sosite de pe front cu unitățile de recruți de la părțile sedentare. Faza III preconiza desconcentrarea marilor unități și

unităților din zona interioară care nu puteau fi asigurate cu armamentul și materialele necesare²³⁶.

Conform instrucțiunilor 66.000, divizia de infanterie avea în organică 3 regimente de infanterie cu câte 2 batalioane de infanterie și 2 regimente de artilerie. Efectiv a fost doar un regiment de artilerie organizat pe 3 divizioane (1 de tunuri cal.75 mm, 1 de obuziere cal.100 mm și 1 de aruncătoare cal.120 mm). Armamentul de artilerie al diviziei de artilerie era următorul: 32 tunuri antitanc cal. 37-47 mm; 57 aruncătoare cal. 60 mm; 27 aruncătoare cal. 81,4 mm; 12 tunuri de 75 mm; 12 obuziere de 100 mm; 12 aruncătoare cal.120 mm²³⁷. Datorită faptului că regimentul de infanterie avea doar 2 batalioane de infanterie nu exista posibilitatea să-și constituie eșalonul doi. Astfel s-a luat măsura pregătirii pentru fiecare regiment a celui de al 3-lea batalion, trimis pe front din primăvara anului 1945.

Bateria antitanc a diviziei avea în dotare 6 tunuri antitanc moderne și deosebit de performante, cal. 75 mm „Reșița”. Până spre sfârșitul războiului s-a primit încă 1 baterie care a permis formarea unui divizion antitanc al diviziei.

Artileria diviziei de munte dispunea de 18 tunuri antitanc, 13 tunuri de câmp, 13 obuziere de munte cal 100 mm și 12 aruncătoare.²³⁸ Divizia avea în organică 33 tunuri antitanc, 13 tunuri de câmp, 13 obuziere și 87 aruncătoare.

Corpul de armată era considerat eșalon de comandă și i se subordonau pe timp determinat 2-4 divizii. Artileria din organica corpului de armată era compusă dintr-un regiment de artilerie grea, format din 2 divizioane, unul de tunuri de 105 mm și celălalt de obuziere cal. 150 mm, ambele cu 2 baterii fiecare a 4 piese și 1 divizion antitanc.

Armata 1 și Armata a 4-a au avut la 23 august 1944 următoarea organizare: Armata 1-Corpul de munte, Corpul 6 armată, Corpul motomecanizat și Corpul 6 teritorial, apoi Corpul de munte și Corpul 2 și Corpul 6 Armată. Începând cu data de 16 octombrie cele două armate au rămas fiecare cu câte 2 corpuri de armată fiecare: Armata 1 cu Corpul 4 și Corpul 7 armată (Regimentul 1 și Regimentul 7 artilerie grea), iar Armata a 4-a cu Corpul 2 și Corpul 6 armată (Regimentul 3 și Regimentul 6 artilerie grea). Fiecare armată avea în compunere 1 regiment de artilerie antitanc și 1 divizion de artilerie grea independent.

Ziua de 23 august 1944 a reprezentat pentru Armata Română un extraordinar test de maturitate, un eveniment de o complexitate și responsabilitate extremă pe care l-a trecut cu bine acționând energic și unitar conform ordinelor primite de la noul guvern. În ziarul „România Liberă” din 27 august 1944 se consemna: „*Armata Română a vorbit, în numele întregului popor român ...Întreagă, neșovăitoare la dispoziția guvernului ea și-a inagurat opera de curățire a teritoriului național de bandele hitleriste...Armata română a dovedit în aceste zile înălțătoare că este a țării și a poporului. E a noastră a tuturor, nu a clicii fasciste. S-o înconjurăm cu toată dragostea. Trăiască Armata Română...*”

²³⁶ Arhiva M.Ap., fond 948, dosar 87, pg. 19-21.

²³⁷ Ibidem, pg. 35.

²³⁸ Ibidem, pg. 14-17.

Sarcina Armatei Române așa cum reiese din condițiile armistițiului cu Națiunile Unite a fost nimicirea sau capturarea forțelor germane aflate pe teritoriul românesc și continuarea războiului împotriva Germaniei și a aliaților săi pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, a Ungariei și a Cehoslovaciei până la victoria finală.

Etapele mari ale operațiilor executate de forțele române au fost: curățirea teritoriului de trupele germane; acoperirea frontierelor; eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei în colaborare cu armata sovietică; participarea la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

Până la 7 septembrie 1944 conducerea operațiilor a fost exercitată de Marele Stat Major Român, iar începând de la 8 septembrie armatele române (Armata 1 și Armata a 4-a) au intrat în compunerea Frontului 2 Ucrainian și au constituit, împreună cu 2 armate sovietice, câte un grup de armate sub comandament sovietic.

7.2. Participarea artileriei la acțiunile duse pentru curățirea teritoriului național

Curățirea capitalei și a împrejurimilor ei s-a desfășurat în două faze. În zilele de 24 și 25 august 1944 au fost cucerite toate obiectivele germane din București și respinse încercările făcute de unitățile inamicului de a pătrunde în Capitală. În teritoriul orașului, inamicul dispunea de aproximativ 8000 militari, iar în imediata apropiere a capitalei, în special în partea de nord, de alte 6000 de unități de aviație, artilerie antiaeriană, artilerie antitanc și diferite formațiuni.

La 23 august 1944, forțele române dispuneau în Capitală de aproximativ 7000 de militari, cărora li s-au adăugat la 24 august 6 batalioane de jandarmi și elevii Școlii de subofițeri de jandarmi. În compunerea forțelor au intrat: Regimentul de gardă călare, Regimentul 2 călărași - cercetare, Regimentul 4 roșiori, câte 1 batalion de instrucție (recruți) și compania de garnizoană din Regimentul 6 dorobanți de gardă „Mihai Viteazu”, Regimentul 21 infanterie instrucție (P.S.), 2 companii plus 2 plutoane care de luptă din Regimentul 2 care de luptă, Divizionul 44 aruncătoare de mine cal. 120 mm și Escadronul de pionieri ale Diviziei 8 cavalerie, 1 escadron din Regimentul 9 Roșiori, 1 companie pionieri din regimentul 2 pionieri de gardă și 1 companie transmisiuni din Regimentul 1 transmisiuni. De asemenea, în jurul Capitalei se aflau instalate 62 de baterii de artilerie antiaeriană.

Pentru asigurarea reușitei operațiunilor militare, forțele din regiunea capitalei au fost întărite pe timpul luptelor cu unități din Divizia 6 și Divizia 8 cavalerie, aflate la circa 25 km nord-vest de București și din Divizia 6, Divizia 11 și Divizia 21 infanterie-instrucție, aduse din vestul Munteniei. Unități din Divizia 9 infanterie au fost transportate pe calea ferată din Dobrogea, iar de la Centrul de instrucție motomecanizat de la Târgoviște a fost adus un detașament compus dintr-un grup de cercetare mecanizat, 1 batalion de infanterie moto și 1 divizion de artilerie antitanc.

Obiectivele germane au fost blocate prin foc în noaptea de 23 august spre 24 august 1944 și cucerite prin luptă (acelea care nu au capitulat de la început) în zilele

de 24 și 25 august. Concomitent au fost barate toate intrările în oraș dinspre nord, vest și sud pentru a interzice pătrunderea de noi forțe inamice în Capitală.

În zilele de 26 și 27 august 1944 (faza a 2-a) forțele germane de la nord de București, aflate în zona Pădurea Băneasa, Pădurea Tunari, Otopeni au fost atacate concentric de trupele din garnizoană și de unitățile de întărire sosite de pe teritoriu .

Pentru luptele din faza a 2-a, Comandamentul militar al capitalei care avea conducerea operațiilor a reorganizat dispozitivul construind două grupări, una interioară și alta exterioară. Gruparea interioară era constituită, la rândul ei din 3 detașamente, Est, Sud - Vest și Vest, iar Gruparea exterioară din 2 detașamente: Detașamentul Mogoșoaia - Străulești și Detașamentul motomecanizat.

În urma atacurilor unităților române, dispozitivul de apărare al inamicului a fost străpuns în mai multe puncte. În noaptea de 27 spre 28 august 1944 restul forțelor inamice, sub comanda generalului Gerstenberg, au reușit să se strecoare în direcția nord - est, sperând să poată trece Carpații. Coloana germană a fost interceptată în după amiaza zilei de 18 august, la Gherghița, de unități ale Armatei a 4-a române și silită să capituleze.

La începutul luptelor, în afară celor 2 escadroane de tunuri antitanc ale Regimentului de gardă călare și Regimentului 2 călărași purtat, nu au existat alte unități de artilerie. Începând de la 26 august, în sprijinul trupelor din Capitală care au atacat în zona Băneasa (Detașamentul sud - vest) a acționat și 1 divizion mixt organizat din unitățile de artilerie din tabăra de la Mihai Bravu.

7.3. Acțiunea divizionului mixt de la Mihai Bravu

În tabăra Mihai Bravu se găsea regimentul german mixt de instrucție, compus din aproximativ 80 – 100 ofițeri și subofițeri instructori .

În seara de 23 august 1944 mai mulți ofițeri din Regimentul 8 artilerie grea/P.S. au luat la cunoștință despre întoarcerea armelor împotriva Germaniei. În cea mai desăvârșită liniște au alarmat bateria de recruți comandată de sublocotenentul Vasile Manisali care a blocat cu armament automat barăcile ocupate de trupele germane și le-au tăiat legăturile telefonice. În dimineața zilei de 24 august, comandantul garnizoanei Mihai Bravu a hotărât să constituie o unitate de luptă, cu misiunea de a reda circulației șoseaua București - Giurgiu, interceptată de trupele germane și de a participa la luptele din capitală.

Unitatea a fost constituită în mod voluntar sub comanda maiorului Iulian Pârâianu dintr-un divizion al Școlii de subofițeri de artilerie, compus din două baterii de 75 mm tractate hipo și o baterie de recruți din Regimentul 8 artilerie grea, constituită ca subunitate de intervenție rapidă sub comanda sublocotenentului Vasile Manisali. Subunitatea de intervenție era formată dintr-un tun cal. 105 mm și 50 soldați cu puști mitraliere, pistoale mitraliere și grenade, îmbarcați în trei camioane. În cursul zilei de 24 august s-a procedat la organizarea unității, dotarea cu muniție (două unități de foc) și hrană (două zile hrană de rezervă). În noaptea de 24 spre 25 august divizionul s-a deplasat pe itinerarul Pădurea Comana, Jilava, București având în avangardă subunitatea de intervenție rapidă, transportată auto, pentru a evita o

ciocnire neprevăzută a divizionului (foarte vulnerabil din cauza numărului mare de cai) cu subunități de artilerie antiaeriană germane aflate în zonă.

În dimineața zilei de 25 august la ora 8 avangarda a atins șoseaua națională București - Giurgiu în dreptul fermei „30 Decembrie”. Șoseaua era ținută sub foc de armament automat și artilerie ușoară antiaeriană de către o unitate a inamicului aflată în incinta unui depozit, la sud de Jilava (informație primită de la o subunitate de transmisiuni ce se găsea la ferma „30 Decembrie”). Comandantul divizionului a camuflat bateriile hipo în zăvoiul de pe malul Argeșului și a dat ordin subunității de intervenție rapidă să ocupe poziție la est de șosea cu misiunea de a deschide focul la ordin. Comandantul subunității a pornit cu tunul remorcat de un autotractor Skoda în viteză, s-a apropiat de șosea la circa 600 de metri de obiectiv și manevrând din mers a instalat tunul în baterie în dreapta șoselei, îndreptându-l asupra obiectivului în timp ce tractorul a plecat înapoi cu viteză. Motoarele celor trei autocamioane care se aflau la circa 1000 metri înapoi au fost pornite la turație mare. În jurul obiectivului au fost instalate posturi fixe cu armament automat. Doi parlamentari trimiși ca să ceară capitularea unității germane le-au făcut cunoscut acestora că fac parte din avangarda unei mari unități motomecanizate, incinta este înconjurată, orice rezistență este inutilă și că li se acordă o oră de gândire până la deschiderea focului cu artileria grea și tunurile autopurtate.

Surprinși de rapiditatea intervenției și induși în eroare de zgomotul permanent al motoarelor accelerate din plin, unitatea hitleristă a capitulat necondiționat. Au fost făcuți 300 de prizonieri și capturat un numeros armament. Totodată, au fost eliberați 250 de ostași sovietici aflați în captivitate. Operația de dezarmare a fost terminată către ora 13 și divizionul a reluat înaintarea, ajungând la ora 15 în comuna Progresul.

Deoarece orașul era ținut sub bombardamentul neîntrerupt de aviația germană, comandantul divizionului a camuflat bateriile hipo în livada din spatele pieței Progresul și împreună cu subunitatea de intervenție rapidă, inclusiv tunul de 105 mm a intrat în oraș ajungând la școala din cartierul Bel, unde se afla dispersată Secția I a Marelui Stat Major de unde a primit ordin să se pună la dispoziția Comandamentului Militar al Capitalei.

În cartierul Bel existau mai multe focare de rezistență germane, la spitalul Filare, în clădirile din jurul și fața crematoriului uman și în clădirea fabricii Adesgo pe care subunitatea de intervenție le-a lichidat până la căderea serii.

La ora 19.00, comandantul divizionului împreună cu subunitatea de intervenție rapidă a sosit la Comandamentul Militar al Capitalei care l-a pus la dispoziția Comandamentului de Nord (general Oncică). De la acest comandament a primit ordin să ocupe o poziție de tragere în zona facultății de agronomie, cu observator înaintat la gara Băneasa și să deschidă imediat focul cu tunul greu pentru a hărțui și interzice activitatea de pe aeroportul Băneasa, în scopul de a împiedica aviația germană să mai folosească aeroportul ca bază de plecare pentru bombardarea Capitalei.

Divizionul hipo a primit misiunea de a constitui gruparea de sprijin a forțelor care aveau să atace pe direcția șoselei București-Ploiești cu începere din dimineața zilei de 26 august 1944, în subordinea Gl. D. Oncică. Divizionul a intrat în poziție în

cursul nopții având observatoarele pe acoperișul gării Băneasa, iar tunurile pe terenul din jurul Institutului agronomic București de unde a deschis focul în zorii zilei.

În subordinea comandantului divizionului au fost trecute și 3 baterii de artilerie antiaeriană din zonă, constituindu-se o singură grupare de artilerie.

Efectul tragerilor executate asupra aeroportului a fost maxim și aviația hitleristă a fost nevoită să înceteze, începând din ziua de 26 august, bombardarea capitalei. În presa vremii această acțiune a fost evidențiată sub titlul „*La Băneasa bubuie tunul*”.

Divizionul a executat trageri intense în tot cursul zilei de 26 și 27 august 1944 până la nimicirea forțelor naziste și cucerirea satului și aeroportului Băneasa.

7.4. Apărarea podului de la Băneasa

Misiunea de a interzice pătrunderea inamicului în București dinspre Băneasa a fost încredințată Regimentului de gardă călare. Escadronul care bara șoseaua națională la sud de podul peste râul Colentina era sprijinit de un pluton de tunuri antitanc. În ziua de 24 august ora 06.30 o coloană motorizată a inamicului, precedată de cinci tunuri de diferite calibre a încercat să pătrundă în București. Trecerea peste pod fiind baricadată, coloana a fost silită să se oprească și tunurile germane au fost îndreptate asupra servanților celor trei tunuri antitanc instalate în apropiere de pod. Fără a se lăsa intimidați de tunuri au deschis focul și au tras în plin asupra coloanei inamicului. Prima lovitură, trasă de tunul comandant de sergentul Vârtosu Gheorghe a lovit în plin La fel și a doua lovitură trasă de sergentul Zamfir Nicolae. Un tun și un autocamion german au fost distruse. Nemții au abandonat tunurile și o parte din mașini și s-au retras în fugă. Au revenit la atac de mai multe ori cu forțe noi însoțite de tancuri, însă, datorită focului eficace al tunurilor antitanc, nu au reușit să disloce apărarea noastră și să pătrundă la sud de pod. Când nemții însoțiți de tancuri ușoare s-au apropiat de pod, tunarii români au tras cu precizie. Tancurile germane au fost scoase din luptă și mai mulți soldați germani uciși. În timpul luptei din rândurile ostașilor noștri au căzut soldații Stelian Nicoară și Dumitru Tâmplaru.

Pentru cinstirea memoriei eroilor apărători ai Capitalei, pe podul de la Băneasa a fost așezată o placă comemorativă.

7.4. Participarea artileriei la alte acțiuni pentru curățirea teritoriului național

Subunități de artilerie dotate cu guri de foc, sau luptând ca infanteriști au participat la operațiile de curățire a teritoriului pretutindenii unde s-au aflat. Cităm următoarele exemple:

- câte un pluton de artilerie din Regimentele 8 și 64 artilerie P.S. (dispersate în jud.Olt) au intrat în gruparea tactică Stoienești, formată din Regimentul 4 transmisiuni P.S.(dislocat la Stoienești - Olt) cu misiunea de a interzice trecerea trupelor germane în Oltenia;

- un pluton de artilerie din Regimentul 10 artilerie P.S. (dispersat la Drăgănești Vlașca) a intrat în gruparea tactică constituită de Regimentul 2 Transmisiuni

P.S.(dispersat la Alexandria) cu misiunea de a interzice pătrunderea inamicului pe șoseaua Turnu Măgurele, Alexandria, București;

- un detașament al Regimentului 3 artilerie de gardă P.S (dispersat la Călărași) alcătuit din 200 de tunari pe jos, înzestrați cu un obuzier, care bara încrucișarea de drumuri dinspre Independența, Ceacu spre Călărași și Oltenița a dezarmat, în zorii zilei de 30 august 1944, o coloană germană care intenționa să treacă Dunărea. O parte din mașinile care au reușit să se strecoare în comuna Cacomeanca, au fost interceptate și capturate de două grupări de luptă din același regiment;

- în ziua de 25 august, printr-o acțiune îndrăzneată organizată de Centrul de instrucție al artileriei cu tunarii unei baterii de 75 mm și un pluton de tunari de 105 mm, s-a reușit capturarea unei baterii de artilerie germane amplasate în pădurea Dăița, Mihai Bravu. Această baterie bara comunicația București-Giurgiu

- un detașament format din Batalionul 1 din Regimentul 26 infanterie P.S. și o baterie din Regimentul 14 artilerie P.S. au supravegheat șoseaua București-Craiova la liziera de est a municipiului Craiova;

- o baterie de tunuri și alta de tunari pe jos din Regimentul 37 artilerie P.S. (Drobeta Turnu Severin) au participat împreună cu unități militare și formațiuni de luptă patriotice, la apărarea municipiului Drobeta Turnu Severin și curățirea teritoriului de formațiunile germane din zona Șimian, Drobeta Turnu Severin, Gura Văii;

- o baterie din Regimentul 9 artilerie P.S.(Craiova) a luat parte împreună cu Regimentul 31 dorobanți P.S. la acțiunea dusă împotriva convoaielor de vase germane pe Dunăre, la Rast și a avariat un șlep;

- o baterie din Regimentul 14 artilerie P.S. a acționat la ordinele Regimentului 31 Dorobanți P.S., în zona Cetate, Calafat a scufundat un vas și a avariat două remorhere și patru bacuri;

- o baterie din Regimentul 29 artilerie P.S. a participat la interzicerea navigației convoaielor de vase germane pe Dunăre în zona Bechet;

- o baterie din Regimentul 24 artilerie P.S. a participat de asemenea la întârzierea navigației convoaielor de vase germane pe Dunăre, tot în zona Bechet;

- Regimentul 1 artilerie grea P.S. (Craiova), aflat în rezerva Corpului 1 teritorial a dezarmat în noaptea de 25 spre 26 august o coloană germană între localitățile Icoana și Flori; cu o parte din tunari pe jos regimentul a participat la apărarea aeroportului Craiova, iar cu un pluton de obuziere grele a participat la interzicerea navigației convoaielor de vase germane în zona Calafat;

- Școala de ofițeri de artilerie de rezervă Craiova, aflată de asemenea în rezerva Corpului 1 teritorial a acționat în municipiul Craiova;

- Divizionul 3 și Divizionul 6 tunuri munte P.S., Divizionul 4 obuziere munte P.S. și Divizionul 1 din Regimentul 36 artilerie P.S. au acționat în cadrul Diviziei 4 munte-instrucție pentru curățirea teritoriului de trupe germane în zona Cărbunești, Bumbești, Târgu Jiu, Dobrița, Scoarța, Căpăcioara;

- câte un pluton din Regimentul 4 și Regimentul 64 artilerie P.S., dispersate în sud-estul Olteniei au acționat în cadrul grupării tactice din zona Corabia;

- 4 plutoane pe jos din Regimentul 4 artilerie P.S. și alte 3 din Regimentul 8 artilerie P.S., dispersat tot în sud-estul Olteniei au acționat în cadrul grupării tactice din zona Clinceni, Vișina Veche (nord Corabia);
- subunități pe jos din Regimentele 21 și 26 artilerie P.S. (Slatina) au acționat în zona orașului Slatina;
- Regimentul 2 artilerie moto P.S. a acționat în cadrul Diviziei 5 Cavalerie moto-instrucție în sud-vestul Olteniei în zona Izvoarele, Gruia;
- Divizionul 1 din Regimentul 13 artilerie (Constanța) a dezarmat în ziua de 26 august 1944 unitățile germane din zona Mihai Vodă și Sinoe;
- Divizionul 2 din Regimentul 18 artilerie (Constanța) a dezarmat, în ziua de 25 august 1944 o coloană germană și a interzis navigația convoaielor de vase germane pe Dunăre în zona Hârșova;
- Bateria 9 antitanc a Diviziei 9 infanterie împreună cu Batalionul 3 din Regimentul 34 infanterie au participat la dezarmarea trupelor germane din portul Constanța; Bateria 109 antitanc din aceeași divizie a sprijinit capturarea coloanelor inamice în zona Cernavodă și la întârzierea circulației convoaielor de vase germane pe Dunăre;
- Divizionul 63 artilerie Independent dat ca întărire Diviziei 9 infanterie a capturat o coloană germană la Tortoman în ziua de 28 august 1944.

7.5. Participarea artileriei la luptele duse pentru acoperirea frontierei

Din cauza insuficienței mijloacelor specifice, aspectul general al participării artileriei la acoperirea frontierei este acela al unei fracționări excesive, impusă de necesitatea ca fiecare grupare tactică sau detașament să aibă sprijinul cel puțin al unei subunități care prin focul ei să frâneze elanul atacurilor inamice și să constituie în același timp un sprijin moral pentru trupele proprii.

Majoritatea grupărilor și detașamentelor au avut în sprijin o singură baterie. Pe direcțiile cele mai importante pentru apărare, comandanții au păstrat în cadrul rezervelor tactice și subunități de artilerie (câte 2 - 3 baterii). Când forțele inițiale de acoperire au fost întărite prin sosirea de noi mari unități s-au putut constitui grupări de forțe mai importante în compunerea cărora au intrat și unități de artilerie.

În luna mai 1944 Regimentul 7 artilerie grea (P.S.) a fost redislocat de la Sibiu la Apoldu de Sus unde a primit contingentul 1945, completat cu o serie de contingente mai vechi neîncorporate. Din acești ostași s-au format 3 baterii (în total peste 500 de ostași), astfel: Bateria 1 Tunuri 105 mm Schneider, comandată de sublocotenentul Radian Mihail, Bateria 2 Obuziere 150 mm Skoda, comandată de sublocotenentul Oprean D. Aurel, Bateria 3 Specialitate, comandată de sublocotenentul Ene Nicolae. Soldații erau cazați pe la cetățeni particulari (pe secții, echipaje) în prima etapă, apoi s-au construit în pădurea din apropierea comunei Apoldu de Sus barăci semiîngropate unde s-au instalat cele trei baterii. Aceste 3 baterii, real 1 divizion, erau sub comanda maiorului Mitroiu, ofițerii, subofițerii și baza materială erau cazați și dispuși în comună. În această structură s-a continuat instrucția până la 23 august 1944, când s-a depus jurământul. În seara zilei de 23

august 1944, urmare a proclamației regale, regimentul s-a transformat în unitate operativă, luând poziție de luptă pe șoseaua națională, înspre Sibiu fiind semnalată retragerea pe acea șosea a unei unități militare germane. S-a primit ordin de la Corpul 7 armată (Corpul 6 teritorial) să se trimită obuziere spre granița dinspre Feleac (spre Huedin și Dej). Regimentul 7 artilerie grea (P.S.) a luat în subordine și Divizionul 57 artilerie grea începând cu 29 august 1944, ora 12.00, în baza Ordinului special nr.7 din aceea zi al Biroului operații al Corpului 7 teritorial a acționat pentru acoperirea frontierei de nord în cadrul “*Deta Vest*”, comandat de generalul Constantin C. Visarion. În baza acestui ordin, Regimentul 7 artilerie grea (P.S.) și Divizionul 57 artilerie grea trebuiau să fie gata de luptă în data de 30 septembrie 1944 orele 06.00. Punctul de comandă al Regimentului 7 artilerie grea (P.S.) a fost stabilit la Turda. În acest timp partea operativă a Regimentului 7 artilerie grea, sub comanda colonelului Vasile Dănacul se pregătea să străpungă defileul Ghimeș-Palanca.

Subunitățile Regimentului 7 artilerie grea (P.S.) și Divizionul 57 artilerie grea au fost repartizate la cele 4 detașamente de acoperire și grupări și aveau misiunea să acționeze cu foc astfel: *Detașamentul de acoperire* - trageri îndepărtate pe direcțiile Huedin, Cluj; Gilău, Cluj; Dej, Cluj; *Gruparea “Locotenent colonel Căpâlna”*- trageri îndepărtate pe direcția Turda, Unirea; Turda, Buru, Câmpia Turzii, Lunca, trageri de contrabaterie pe Valea Arieș, Ulut, la Mihai Viteazul și Poiana; *Gruparea “Colonel Vlădescu”*- trageri îndepărtate pe direcțiile Unirea, Aiud; Vălișoara, Aiud, Ujoara de Sus, Ciurubrud, trageri de contrabaterie pe pădurea Gabrianului, nord est Ormeniș, Inoc și Unirea, trageri de oprire pe direcția Unirea-Aiud, Poiana Aiudului-Aiud; *Gruparea “Locotenent colonel Forna”*- trageri îndepărtate începând de la linia marginea Aiud-Baga, în special pe direcțiile Aiud, Teiuș; Gioagiul de Sus-Teiuș; trageri de contrabaterie pe zona pădurea de la nord Garbona de Jos, Radeți, opriri cu foc pe direcția Aiud, Teiuș.

Regimentul 7 artilerie grea (P.S.) și Divizionul 57 artilerie grea și-au îndeplinit misiunile în condiții satisfăcătoare și bune, reușind să oprească atacurile masive ale marilor unități și subunități ale Armatei 2 ungară și Armatei 6 germană care au declanșat două lovituri puternice, una principală pe direcția Sărmașel, Tg. Mures, Blaj și alta secundară pe direcția Cluj, Turda, Ajud. Până în seara zilei de 6 septembrie aceste forțe au fost oprite pe aliniamentul Luduș, Tăureni și respectiv pe valea Arieșului, în fața localităților Turda, Buru.

În cursul zilei de 5 septembrie, pentru a opri ofensiva inamicului, comandantul Armatei a 4-a, generalul de corp de armată Gheorghe Avramescu a luat următoarele măsuri: a introdus în eșalonul întâi Corpul 6 armată, la dreapta Corpului 6 teritorial, între Ormeniș și Gulaș, unitățile de artilerie grea (Regimentul 1, Regimentul 3 și Regimentul 7 artilerie grea) au fost dispuse mai aproape de limita dinainte a apărării pentru a le asigura o mai bună bătaie în vederea lovirii grupărilor inamicului aflate în marș. Regimentul 7 artilerie grea (P.S.) cu Divizionul 57 și celelalte două regimente de artilerie grea (1 și 3) au sprijinit acțiunile de luptă în cele trei operații desfășurate până la eliberarea Clujului. După eliberarea orașului, subunitățile de artilerie grea ale Regimentului 7 artilerie grea (P.S.) și Divizionul 57 artilerie grea s-au retras la Sibiu, s-au reorganizat cu forțele Regimentului 7 artilerie grea (P.O.) care a sosit de la

Eremitu. După reorganizare și restructurare Regimentul 7 artilerie grea (P.O.), comandat de colonelul Dănac Vasile s-a deplasat pe frontul din Ungaria.

Divizionul 61 artilerie grea moto independent a acționat pentru a interzice o eventuală pătrundere a inamicului în defileul Radna, Lipova în sprijinul Detașamentului Păuliș, pe care Armata 1 l-a constituit și i-a dat misiunea să apere defileul Mureșului.

Inițial, în compunerea detașamentului au intrat Batalionul 1 și Batalionul 2 elevi ale Școlii de subofițeri de rezervă de infanterie, aflată la Radna, un pluton din Regimentul 93 infanterie, o baterie pe jos din Regimentul 38 artilerie P.S. (Arad) și două baterii (7 piese) din Divizionul 61 artilerie grea moto independent comandat de locotenentul colonel Constantin M. Rădulescu. Pe lângă armamentul individual, în dotarea detașamentului mai erau: 8 mitraliere; 24 aruncătoare de mine (12 de 60 mm; 8 de 81,4 mm; 4 de 120 mm); 4 tunuri antitanc; 2 tunuri antiaeriene.

Forța combativă a Divizionului 61 artilerie grea moto independent care a intrat în compunerea Detașamentului Păuliș a fost formată din 8 ofițeri, 13 subofițeri, 360 gradați și soldați, 358 de puști, 1 pușcă mitralieră și 3 obuziere grele de 122 mm.

Ca muniție divizionul a dispus de 3000 de proiectile, adică 430 de lovituri de piesă sau 5,4 unități de foc, având asupra unităților în dispozitivul de luptă 3 unități de foc iar restul în vagoane eșalonate în stațiile de cale ferată Milova și Canop aflate la 9 și respectiv 12 km est de Radna.

Divizionul a debarcat în ziua de 6 septembrie 1944 în stația Milova și a intrat în cantonament în satul Soimuș (1 km est de Radna) în urma dispozițiilor primite de comandamentul divizionului personal de la generalul Carol Schmidt comandantul Corpului 7 teritorial, care avea punctul de comandă la Radna. Câteva zile mai târziu Corpul 7 teritorial a devenit Corpul 7 armată.

Deoarece în Dobrogea, în dispozitivul de apărare a litoralului rămăsese un pluton de obuziere din bateria a 3-a, comandantul divizionului a reorganizat bateriile lăsând Bateria 1 cu 4 obuziere, iar Bateria 2 și Bateria 3 cu câte 3 obuziere. Până la intrarea în dispozitivul de luptă divizionul a executat 3 aplicații tactice de apărare de-a lungul defileului Mureșului între Sâmbăteni, Păuliș și Bârzava. În ziua de 11 septembrie Corpul 7 armată a primit ordin de la Armata 1 să regrupeze Divizionul 61 artilerie grea moto la Păuliș, până în seara de 14 septembrie, unde va rămâne la dispoziția Armatei 1.

Tot în ziua de 11 septembrie, comandantul Corpului 7 armată a convocat la ora 11.00, la punctul de comandă al corpului pe comandantul Școlii de subofițeri de rezervă de infanterie de la Radna și pe comandantul Divizionului 61 artilerie grea moto independent și le-a ordonat verbal că se constituie în „*Detașamentul Păuliș*”, gata de luptă imediat, cu misiunea de a apăra defileul Mureșului în zona Păuliș, Miniș, Ghioroc, Cuvin, întărind efortul apărării pe comunicația principală Arad, Păuliș, Radna, Deva.

Divizionul 61 artilerie grea independent (Bateria 1 și Bateria 2) și cele 4 aruncătoare de mine de 120mm ale Școlii de subofițeri de rezervă de infanterie au constituit o singură grupare de artilerie de sprijin nemijlocit, sub comanda

locotenentului-colonel Constantin M. Rădulescu, în măsură să intervină cu foc în întreaga fâșie de apărare a detașamentului, largă de 8 km.

Pozițiile bateriilor de artilerie au fost instalate chiar în dispozitivul infanteriei, în special bateria 1 comandată de căpitanul Pruneș, s-a instalat în apropierea cimitirului comunei Păuliș, la numai 600-800m linia dinainte a apărării.

Frontul raionului pozițiilor de baterie era de 1200m, pentru ca divizionul să poată interveni cu foc de la Mureș până la Covîșinți. Bateria 2 a fost instalată în general la aceeași depărtare de linia întâi, pe viroaga dintre comunele Păuliș și Miniș. Cele 4 aruncătoare de mine de 120mm au constituit bateria 3 care a fost instalată între Bateria 1 și Bateria 2. Observatoarele bateriilor, divizionului și punctul de comandă al divizionului și detașamentului au fost instalate pe dealul est Miniș (D.Hotarului). Canalul colector al apelor din zonă, larg de 8 m și adânc de 6 m, care trecea prin fața localităților Covășinți, Cuvin, Ghioroc, Miniș, Păuliș și se varsă în Mureș era plin cu apă, astfel încât a constituit un foarte bun obstacol antitanc. Spatele raionului pozițiilor de artilerie era asigurat de Compania 5 elevi, instalată în dispozitiv călare pe șoseaua Păuliș-Radna.

Dat fiind importanța deosebită acordată de Armata 1 română apărării defileului Mureșului, Detașamentul Păuliș a fost subordonat nemijlocit Armatei 1 cu începere din ziua de 13 septembrie 1944. Până la amiaza zilei de 13 septembrie, în fâșia de apărare a detașamentului a fost liniște. Din acea zi însă au început să sosească forțele sedentare ale unităților din garnizoana Arad și populația speriată. Comandantul divizionului a instalat imediat posturi de îndrumare a circulației la punctele obligate de trecere ale drumurilor și căii ferate peste canalul colector (acum șanț antitanc), spre a accelera trecerea în ordine, astfel încât detașamentul să nu fie surprins de inamic. Ziua de 14 septembrie 1944 a fost prima zi de luptă a detașamentului. În zorii zilei, o patrulă de cercetare trimisă de Batalionul 2 elevi a întâlnit tanchete inamice care precedau forțele principale. Divizionul a deschis focul cu toată eficacitatea. Acest moment a fost consemnat de comandantul detașamentului astfel: *„Din Sâmbăteni au pornit spre noi tancuri inamice care au fost luate sub foc inamic de artileria noastră. Unele mașini au fost avariate, rămânând prin porumbiște. Am remarcat precizia și eficacitatea cu care a luptat artileria noastră”*. În jurul orei 12.00 a intrat în dispozitiv la 200m vest de calea ferată Păuliș, Ghioroc bateria de tunuri antitanc a Regimentului 32 infanterie moto sovietic. Cele 6 atacuri repetate ale inamicului, însoțite cu care de luptă, pe direcția loviturii principale Sâmbăteni, Păuliș, Radna au fost respinse în fața șanțului antitanc. Prizonierii luați au declarat că fac parte din divizia blindată maghiară *„Budapesta”*.

Începând din ziua de 15 septembrie în fâșia de apărare a detașamentului a mai acționat 1 baterie antitanc sovietică de 50 mm și 2 plutoane de pușcași sovietici în sprijinul Companiei la elevi, precum și Batalionul 1 din Regimentul 96 Infanterie român, pentru a face siguranța spatelui detașamentului pe înălțimea cu cotele 479 și 471 (est Cuvin). În ziua de 15 septembrie inamicul a reluat atacul cu forțe mult superioare, în special tancuri, căutând ca printr-un atac frontal (călare pe viroaga dintre Păuliș și Miniș) să străpungă apărarea și în același timp să nimicească bateria 2 care le stânjenea foarte mult apropierea și trecerea șanțului antitanc și printr-un atac

învăluitor, pe la nord de Cuvin, să cadă în spatele detașamentului.

Atacul inamicului a fost precedat de o puternică pregătire de artilerie, în special pe liziera de vest și nord ale localităților Păuliș și Miniș, unde au început să cadă și proiectilele de 150 mm .

O baterie inamică de artilerie grea a fost identificată în plantația de plop din jurul haltei de cale ferată Sâmbăteni (situată pe secțiunea de cale ferată îngustă Arad, Podgoria, Sâmbăteni, Covășinți, Siria, Pâncota). Divizionul a executat imediat trageri de contrabaterie, concentrând focul bateriilor 1 și a 2-a . După 6-7 salve, bateria inamică a fost în bună parte nimicită, așa încât și-a încetat activitatea, rămânând pe teren numai obuzierele distruse și resturile autocamioanelor cu muniții care, fiind lovite în plin, au explodat provocând prin „*unda de șoc*” explozia și a celorlalte autocamioane cu muniții.

După lupte foarte grele și cu pierderi mari pentru inamic, acesta a reușit, către sfârșitul zilei să străpungă apărarea noastră și să cucerească localitățile Cuvin, Ghioroc, și jumătatea de nord a Minișului. Mai mult încă, profitând de întuneric, o subunitate inamică a reușit să se infiltreze pe viroagă către poziția bateriei a 2-a. Așa cum consemnează comandantul detașamentului „Tunarii n-au încetat însă nici o clipă lupta. Ei au pus mâna imediat pe puști și au ocupat tranșeele din jurul poziției bateriei”.

A urmat contraatacul Companiei a 5-a elevi, la care au participat din plin și artileriștii, sub comanda directă a locotenentului-colonel Constantin M.Rădulescu, care reușise să organizeze ad-hoc o baterie pe jos alcătuită, pe lângă tunarii bateriei a 2-a, din tunarii trenurilor de luptă ale bateriilor și divizionului și din tunarii îngrijitori de cai ai Regimentului 38 artilerie P.S., cantonați cu caii lor în grajdurile comunei Păuliș. Contraatacul dat prin surprindere în zorii zilei de 16 septembrie a fost încununat de succes și inamicul pătruns viroagă a fost nimicit sau capturat. În ziua de 16 septembrie, atacul inamic, cu infanterie și tancuri a crescut și mai mult în intensitate în special către flancul drept și spatele detașamentului. Dispozitivul de luptă al detașamentului a început să fie bombardat de artileria inamică amplasată în raionul satului Sâmbăteni, cu mai multă precizie și intensitate. Cercetând cu multă atenție, comandantul divizionului a descoperit în turla bisericii din Sâmbăteni un punct de observare inamic. Acesta a ordonat Bateriei 2 să deschidă imediat focul asupra turlei. După prima lovitură turla bisericii a fost lovită cu precizie. Precizia tragerii și rezultatul obținut au avut efect deosebit asupra moralului luptătorilor, iar artileria dușmană s-a domolit simțitor.

Întrucât situația detașamentului devenise destul de critică, fiind amenințat cu încercuirea, comandantul detașamentului a adus, tot prin marș forțat, de la Radna, Compania 3 elevi, care până în seara zilei, a ocupat și organizat apărarea înălțimii cu cota 365 de pe Dealul Hotarului. În dimineața zilei de 17 septembrie, după o puternică pregătire de foc de 45min asupra satului Miniș și Vârfului Păuliș (cota 372), inamicul a reluat atacul. Toate atacurile au fost respinse. La respingerea acestora a luat parte și un batalion din Regimentul 32 infanterie moto sovietic, care a contraatacat către amiază zilei pe direcția Baratca, cota 365. Batalionul 1 din Regimentul 96 infanterie a contraatacat de la Cladova către marginea de nord a

localității Ghioroc, sprijinit prin trageri de flanc de Bateria 1 și Bateria 2, silindu-l pe inamic să se retragă din Viile Cladovenilor spre Cuvin. La acest contraatac a luat parte și o companie de voluntari, constituită din elevii-recruți ai Batalionului 3. În noaptea de 17/18 septembrie, Batalionul 2 elevi a fost înlocuit de trupe sovietice și s-a regrupat în rezervă, la vest de Radna.

În dimineața de 18 septembrie, după o scurtă pregătire de artilerie întregul detașament a pornit la atac, nimicind și capturând până în seara zilei o parte din forțele inamicului.

În ziua de 19 septembrie, marile unități sovietice sosite în zonă au trecut la ofensivă în direcția Arad, iar elevii și ostașii români ai detașamentului Păuliș au reluat atacul aruncându-l pe inamic dincolo de șanțul antitanc. Cu acest ultim atac s-a încheiat misiunea detașamentului.

Pentru faptele de arme săvârșite, Școala de subofițeri de rezervă de infanterie Radna împreună cu unitățile care au constituit detașamentul Păuliș au fost citate pe armată, prin ordin de zi nr.15, din 14 noiembrie 1944, al Ministrului de Război în care se spunea: “(...) *Alături de elevi s-a bătut cu aceeași bravură (...) și Divizionul 61 artilerie grea. Pentru exemplul strălucit de bravură și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă (...) se citează pe ordin de zi pe Armată*”.

7.6. Participarea artileriei la luptele duse pentru eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei

Ofensiva Corpului de munte pe direcția Sfântul Gheorghe, Malnaș s-a conjugat cu acțiunile Corpului 24 armată din Armata 7 de gardă sovietică care a rupt apărarea inamicului din munții Ciucului, a cucerit prin lupte grele pasul Ghimeș și a ieșit, la 11 septembrie, în valea superioară a Oltului. Între 28 august și 28 septembrie 1944, Regimentul 7 artilerie grea a acționat în subordinea Corpului 24 sovietic gardă, care făcea parte din Armata 7 gardă sovietică. În luptele pentru deschiderea pasului Ghimeș, în operația *Ghimeș-Palanca* acest regiment s-a evidențiat prin modul în care a sprijinit trupele Diviziei 6 infanterie sovietică, “*Orlowskaja*”. În ziua de 10 septembrie 1944, regimentul a executat o pregătire de artilerie cu toate bateriile asupra pozițiilor inamicului din jurul cotei 1106, care închideau complet defileul, durata pregătirii fiind de 20min. În urma acestei pregătiri, Corpul 24 sovietic a trecut la atac, străpungând pozițiile inamicului destabilizate de tirul precis al artileriei regimentului.

La intrarea în satul GHIMEȘ artileriștii regimentului au fost întâmpinați cu urale de către infanteriștii sovietici. Regimentul a primit mulțumiri verbale de la comandanții sovietici, aceștia spunând că acțiunea regimentului a fost formidabilă. De aici s-a lansat lozinca artileriștilor “*Ca la Palanca*”, aceasta devenind o prezență vie în inimile tuturor artileriștilor până în Cehoslovacia.

Pentru ruperea apărării de pe Mureș, lovitura principală a fost dată de pe frontul Cipău, Cuciu de către Corpul motomecanizat (4 divizii) care a fost întărit în acest scop cu Regimentul 1 și Regimentul 3 artilerie grea moto, Divizionul 52 artilerie grea moto independent și artileria Diviziei 1 cavalerie, din rezerva armatei,

care urma să intervină în acțiune pe direcția loviturii principale. Luptele date între 22 și 26 septembrie, când a fost cucerită înălțimea cu cota 495 de pe Dealul Sângeorgiu, au fost una dintre cele mai grele și sângeroase din luptele date de Armata a 4-a pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei. Observatoarele de artilerie situate la sud de Mureș erau dominate de Dealul Sângeorgiu care limita vederea în adâncimea poziției inamicului. Inamicul ocupa o poziție dominantă, cu limita dinainte la creasta militară, iar în contrapantă avea o a doua poziție. În aceste condiții

Tapiószentmárton, 20 noiembrie 1944. Tun „Schneider” model 1897, cal. 75 mm din Regimentul 6 artilerieartilerie Călăreată, Divizia 9 Cavalerie.

Imaginea surprinde starea precară a dotării artileriei române pe frontul din vest, servanții fiind dotați cu carabine „Mannlicher” md. 1895, cal. 8 mm.

Sursa: *Armata Română, 1941-1945, Cornel I. Scafeș, ș.a., Editura RAI, București 1996.*

sprijinul de artilerie era foarte eficient până la creasta topografică și trupele noastre au ajuns de mai multe ori pe această creastă. Dincolo de creasta topografică sprijinul se executa în condiții extrem de grele cu ajutorul hărții, la cererea unităților de infanterie. Această deficiență în sprijinirea infanteriei proprii, în momentele cele mai critice ale contraatacurilor inamicului, a permis acestuia să recucerească de mai multe ori pozițiile pierdute. La 16 septembrie Divizia 103 munte a ajuns în zona Sovata. De aici divizia a fost introdusă în luptă pentru ruperea puternicului aliniament de apărare organizat de inamic pe înălțimile de la nord de Niraj. În acest scop divizia a fost întărită cu Regimentul 114 artilerie antitanc sovietic.

Regimentul 7 artilerie grea a intrat în compunerea grupării de artilerie a corpului. În zilele de 27-28 septembrie 1944, regimentul a sprijinit Corpul 24 armată sovietic în luptele de la vest Eremitu, dând posibilitatea Diviziei 6 „Orlovskai”, Diviziei 72 gardă, Diviziei 103 munte română și Diviziei 81 infanterie sovietică să înainteze către Reghin și Târgu Mureș. Tot la 28 septembrie, regimentul a contribuit prin focul său la succesul unităților sovietice care au forțat Mureșul și au realizat un cap de pod în zona Petelea, Periș. Pentru acțiunile din zonele Ghimeș, Palanca și Sovata, Eremitu, regimentul a fost citat la Radio „Moscova” („se remarcă acțiunea regimentului de artilerie de sub comanda colonelului DANACU”). După acțiunile din zona Sovata, Eremitu, regimentul s-a deplasat în garnizoana Sibiu.

La vest de munții Apuseni, Divizia 3 munte a atacat în ziua de 22 septembrie fiind sprijinită de artileria proprie și de artileria Diviziei 337 infanterie din Corpul 33 armată sovietic, a rupt apărarea inamicului și a eliberat orașul Beiuș, iar până la 27 septembrie a ajuns pe Crișul Repede, la vest de Oradea, unde a trecut la apărare. Fiind devansată de diviziile vecine și având flancurile expuse, divizia a adoptat un dispozitiv adecvat, cu 3 batalioane în spatele râului, câte 1 batalion de fiecare flanc expus și 1 batalion în rezervă. Artileria a fost dispusă central având posibilitatea să intervină în totalitate (3 divizioane) în sprijinul forțelor principale și cu câte 2 divizioane în sprijinul flancgărzilor. S-a concretizat, în acest caz, prevederea

regulamentară referitoare la misiunea normală și misiunea eventuală a unităților de artilerie.

În data de 6 octombrie a început operația ofensivă „*Debrețin*” în cadrul căreia Armata Română a participat cu 20 de divizii de infanterie, cavalerie și vânători de munte și cu un număr total de 2787 de guri de foc de artilerie, din care 330 tunuri antitanc, 1798 aruncătoare, 465 tunuri și obuziere de câmp, 194 tunuri antiaeriene ușoare.²³⁹

La 9 octombrie, Armata a 4-a în cooperare cu trupele sovietice a trecut la ofensivă cu Corpul 6 armată (Divizia 7, Divizia 9 și Divizia 21 infanterie) sprijinite de Regimentul 1, Regimentul 3 și Regimentul 6 artilerie grea, pe direcția Poian, Cojocna, Apahida; Corpul 2 armată (Divizia 20 infanterie și Divizia 8 Cavalerie purtată), sprijinit de Divizionul 53 artilerie grea independent pe direcția Luduș, Sărmășel; Corpul de Munte (Divizia 1 munte, Divizia 3 și Divizia 6 infanterie), sprijinit de Regimentul 2 artilerie grea pe direcția Târgu Mureș, Gherla.

Comandantul Armatei a 4-a a citat prin ordinul de zi nr.338 Regimentul 1 artilerie grea: *“În grelele lupte de pe Mureș, de la începutul lunii septembrie și până la 10 octombrie 1944, Regimentul 1 artilerie grea condus de colonelul Dobriceanu Alexandru a sprijinit cu mare eficacitate trupele armatei, dovedind o perfectă conducere, o temeinică pregătire și o execuție desăvârșită. Pretutindeni unde a intervenit focul puternic și instantaneu al regimentului colonelului Alexandru Dobriceanu efectele tragerilor sale au fost zdrobitoare. Pentru merite deosebite pe câmpul de luptă citez prin ordin de zi pe armată Regimentul 1 artilerie grea și pe bravul și neobositul său comandant colonelul Dobriceanu Alexandru”*.²⁴⁰

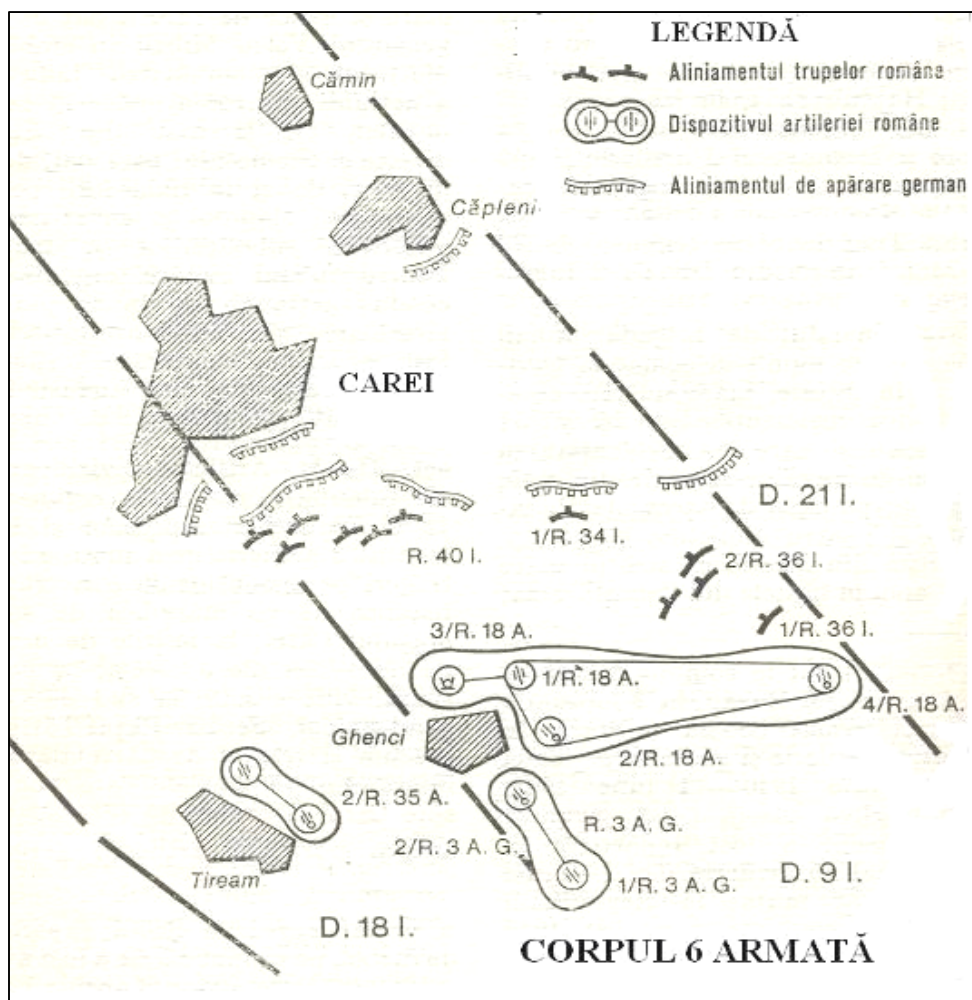
La 11 octombrie, Corpul 33 armată sovietic a reluat ofensiva pentru eliberarea orașului Oradea cu Divizia 337 infanterie pe marginea de est, Divizia „*Tudor Vladimirescu*” pe direcția Oradea și Divizia 3 munte de la vest de oraș. Deoarece acțiunea la stânga și era expusă contraatacurilor cu tancuri ale inamicului, ea a fost întărită cu Regimentele 484 și 1324 artilerie antitanc sovietice.

În ziua de 12 octombrie, unitățile Diviziei „*Tudor Vladimirescu*” au spulberat ultimele rezistențe ale inamicului și au eliberat orașul Oradea, important centru industrial și nod de comunicații.

În ofensiva începută la 9 octombrie, deoarece dispunea de foarte puțină artilerie, Corpul de munte a hotărât să execute inițial atacuri succesive pentru ruperea primei poziții de apărare a inamicului. Prin această hotărâre a corpului era concretizată prevederea regulamentară de „*manevră largă și adâncă a focului de artilerie*” care suplina lipsa de guri de foc. În aceeași idee, Corpul 2 armată, care avea și mai puțină artilerie și fâșia de acțiune mai largă, a hotărât să execute atacuri cu caracter local. În cazul Corpului 2 armată nu existau condiții obiective de realizare a unei „*largi*” manevre de foc. Foarte eficace a fost focul artileriei în oprirea contraatacurilor inamicului. În ziua de 12 octombrie, Corpul 6 armată, continuând ofensiva, a pătruns 5-6 km în adâncimea apărării inamicului, lărgind și adâncind capul de pod realizat peste Someșul Mic. Inamicul a executat numeroase

²³⁹ Stănculescu, Victor, *Ucrain C-tin, Istoria artileriei Române în date*, Ed. Enciclopedică, București, 1988, pg. 145.

²⁴⁰ Arhiva M.Ap., dosar nr. 3/384, pg. 190.

Artileria Corpului 6 armată în luptele de la Carei (24 octombrie 1944)

contraatacuri sprijinite de tancuri. Cel mai puternic a fost contraatacul executat asupra flancului drept al Diviziei 21 infanterie, în zona Jucu de Jos. Valurile de contraatac au fost primite cu un foc nimicitor de către infanterie și artileria care a provocat inamicului pierderi grele și l-a silit să se retragă. Cu această ocazie au fost făcuți 700 de prizonieri și au fost capturate 12 tunuri și 18 aruncătoare.

În aceeași zi, inamicul a contraatacat cu disperare și flancul stâng al Corpului 2 armată (Divizia 20 infanterie) iar artileria diviziei nu a putut să acționeze deoarece din cauza stării rele a comunicațiilor a rămas mult în urmă. Cu toate acestea, infanteria a respins toate contraatacurile inamicului numai cu mijloace proprii.

În luptele din zilele de 19, 20 și 21 octombrie pentru eliberarea localităților Socond, Sandra, Gerăușa și Tătărași purtate de Divizia 11 infanterie s-au distins prin spiritul de sacrificiu infanteriștii Regimentului 2 dorobanți și tunarii unei baterii din Regimentul 21 artilerie.

7.7. Participarea artileriei la luptele duse pentru eliberarea Ungariei

Artileria a participat la această etapă a războiului cu 4 regimente de artilerie grea (8 divizioane), 14 regimente de artilerie de câmp (42 de divizioane), 2 regimente

de artilerie antitanc (4 divizioane), 2 grupuri de artilerie de munte (6 divizioane), 5 divizioane de artilerie grea independente, 30 baterii antitanc din organica diviziilor, precum și artileria regimentară, însumând 2125 guri de foc, din care 361 tunuri antitanc, 1261 aruncătoare, 369 tunuri și obuziere de câmp și 134 tunuri antiaeriene ușoare.²⁴¹

În prima decadă a lunii octombrie, trupele sovietice au ajuns pe Tisa mijlocie pe care au forțat-o din mișcare în mai multe sectoare, reușind să realizeze capete de pod în raioanele sud Szolnok, Csongrad și Mindszent.

Corpul 7 armată român, cu Divizia 19 infanterie și Divizia 9 cavalerie (artileria corpului era compusă din Regimentul 9, Regimentul 42 artilerie, Regimentul 6 artilerie călăreată, Regimentul 1 și Regimentul 7 artilerie grea, și Divizionul 63 și Divizionul 64 artilerie grea independente - total 302 guri de foc) a ajuns, după marșuri forțate, în zona Mindszent, Hodmovasarhely în seara zilei de 11 octombrie. În cursul acestei zile inamicul a atacat cu forțe numeroase capul de pod de la vest de Mindszent și a reușit în cursul după-amiezii, să pătrundă până în apropierea trecerilor de peste Tisa, punând în situație grea trupele sovietice din acest sector. În dimineața de 12 octombrie, Corpul 7 armată român, în cooperare strânsă cu forțele sovietice, a atacat pentru lărgirea capului de pod. Pentru participarea la luptele date de Corpul 7 armată în această situație a fost citat Regimentul 7 artilerie grea: „*Regimentul 7 artilerie grea - colonel Dănacul Vasile - în zilele de la 12 la 15 octombrie 1944 a sprijinit acțiunile Diviziei 9 Cavalerie și Diviziei 19 infanterie la forțarea Tisei și în capul de pod prin tragerile sale oportune și precise*”. La sfârșitul lunii octombrie 1944, trupe din Armata a 4-a română au ajuns pe cursul superior al Tisei, între Szabolcsveresmart și Tiszabercel, unde au trecut temporar în apărare. Un înălțător episod de luptă l-a constituit confruntarea directă dintre tancurile germane și subunitățile de artilerie nespecializată în combaterea tancurilor, pe cursul mijlociu al Tisei, unde trupele sovietice realizaseră un cap de pod la vest de râu, în sudul orașului Szolnok. Din acest cap de pod, 2 divizii germane (1 blindată și 1 motorizată) au atacat la 14 octombrie 1944, pe direcția sud-est. Atacul a fost oprit de trupele sovietice și de Divizia 2 infanterie română.

La 15 octombrie, în capul de pod realizat de trupele sovietice au început să treacă unități din Divizia 4 infanterie română, care a înlocuit Divizia 409 infanterie sovietică, aflată în capul de pod. Divizia 4, cu forțele împărțite pe două eșaloane separate prin râul Tisa (6 batalioane și Divizionul 3 aruncătoare din Regimentul 10 artilerie în capul de pod și 2 divizioane, Divizionul 1 și 2 din Regimentul 10 artilerie și formațiile de spate la est de Tisa) s-a instalat în apărare pe front larg.

Regimentul 7 artilerie grea aflat în subordinea Corpului 7 armată a luat parte la forțarea râului Tisa în zona localităților Mindszent-Szentes. În zilele de la 12-17 octombrie 1944, regimentul a sprijinit acțiunile de luptă ale Diviziei 9 cavalerie și în special acțiunea din capul de pod de la Mindszent, a Diviziei 19 infanterie, care s-a desfășurat cu succes. Prin tragerile sale masive și precise, regimentul a obligat în primul rând artileria inamică să-și înceteze acțiunea, apoi a oprit toate atacurile cu și

²⁴¹ Stănculescu, Victor, *Ucrain C-tin, Istoria artilerieartileriei Române în date*, Ed. Enciclopedică, București, 1988, pg. 161.

fără care de luptă dând posibilitatea Diviziei 19 infanterie să-și mențină capul de pod. Pentru toate aceste fapte Regimentul a fost citat prin ordinul de zi nr. 10/15 octombrie 1944 al Corpului 7 armată.

Regimentul 1 artilerie grea al Corpului 4 armată se afla în poziții de tragere la est de Tisa, în zona Racocziujfalu pe liziera de vest și de sud-est a localității. Regimentul avea misiunea să sprijine împreună cu Regimentul 10 artilerie unitățile Diviziei 4 infanterie. În dimineața zilei de 19 octombrie, aproximativ două divizii blindate inamice au executat o puternică contralovitură la joncțiunea dintre trupele sovietice și Divizia 4 Infanterie.

Bateriile Regimentului 10 artilerie erau dispuse pe malul estic al Tisei la vest de localitatea Racocziujfalu. Divizionul de obuziere este încercuit de către autotunurile germane dar tunarii acestui divizion continuă să lupte cu îndârjire și să reziste cu bărbăție. Tancurile inamicului care au executat contralovitura de la Szolnok se lovesc de rezistența dârză opusă de către Regimentul 1 artilerie Grea. Pentru a limita pătrunderea tancurilor inamice spre sud și a da posibilitatea bateriei 2 din divizionul 1 să se replieze, comandantul regimentului colonelul Dobriceanu ordonă deschiderea focului la vedere cu celelalte baterii ale regimentului. Deși nu dispune de muniție antitanc, tunarii reușesc să distrugă 4 tancuri grele germane și să avarieze câteva. Lupta cu tancurile este dusă până în seara zilei de 19 octombrie, zădărniciind intențiile inamicului de a încercui și distruge bateriile ce se opuneau înaintării lui.

Regimentul 7 artilerie grea, între 25 - 29 octombrie 1945 a luat parte la străpungerea liniei fortificate Alpar - Kiskum Feleghihaza, linie care era foarte bine apărată de inamic prin lucrări genistice și în special prin contraatacuri cu care de luptă. Datorită tragerilor regimentului, toate contraatacurile inamice au fost zdrobite după care Corpul 7 armată a străpuns linia inamică trecând la urmărire, interceptând comunicația dintre Cegled - Aboni.

În primele zile ale lunii noiembrie 1944, trupe din Armata 27 sovietică au forțat Tisa și au realizat un mare cap de pod la sud-est de Mezocsat. Germanii și-au retras forțele principale pe aliniamentul Grineș Szakaland, Emod (la 15-20 km sud-est de munții Bukk), pe o fâșie de apărare puternic întărită cu lucrări genistice, cu intenția de a interzice pătrunderea trupelor sovietice spre Miskolc, mare centru industrial și nod de comunicații din nordul Ungariei.

Divizia 2 munte, din Corpul 4 armată român, a trecut Tisa în noaptea de 6 spre 7 noiembrie și a intrat în primul eșalon al Corpului 104 armată sovietică. Trecând la atac, divizia a reușit prin lupte grele să distrugă rezistențele succesive opuse de trupele germane. În ziua de 11 noiembrie, divizia a fost oprită la sud de Emod de un foc puternic. După lupte de violență extremă, Divizia 2 munte a reușit să zdrobească inamicul din raionul de rezistență Emod și să pună stăpânire, în ziua de 15 noiembrie, pe înălțimile de la nord-est și Emod.

În zona canalelor (10 km N Cegled), în data de 11 noiembrie inamicul avea organizată o poziție puternică sprijinindu-se în special pe canale. După o pregătire de foc de o oră, Corpul 7 armată a trecut la atac rupând rezistențele inamice, după care trece la urmărire ajungând la prima centură de rezistență înainte de apărarea Budapestei.

Regimentele 1 și 7 artilerie grea, prin focul lor au distrus pozițiile inamice dând posibilitate Diviziilor 19 infanterie și 9 cavalerie să pătrundă adânc în dispozitivul inamic, dezorganizându-l și apoi să treacă la urmărire, ajungând în regiunea Walko, pădurea NE Dany, Jacob Szalas (7 km SE Isaseg).

În ziua de 12 noiembrie, în raionul de rezistență Emod, sergentul major Năsăudeanu Victor, ca observator al bateriei 1 din Divizionul 4 tunuri munte, care sprijinea Grupul 4 vânători de munte, sub ploaia de foc dezlănțuită de germani, a îndreptat focul bateriei asupra celor mai importante obiective. Tragerile precise ale acestei baterii și ale artileriei diviziei au stăvilit toate contraatacurile germane date în cursul zilei de 12 noiembrie asupra Batalionului 16 vânători de munte.

Armata a 4-a română a hotărât să cucerească, în ziua de 19 noiembrie 1944, un cap de pod pe malul drept al Tisei la nord de Vencello. Acțiunile de luptă au început la ora 04.00 cu forțarea Tisei de către Divizia 18 infanterie, întărită cu Regimentul 30 artilerie al Diviziei 21 infanterie. Printre cei dintâi tunari ai Regimentului 30 artilerie care au venit în sprijinul unităților de infanterie trecute dincolo de Tisa a fost și neînfricatul căpitan Gheorghe Decuseară, comandantul bateriei a 9-a aruncătoare de mine de 120 mm. După trecerea primelor subunități de infanterie peste Tisa, inamicul a concentrat un foc puternic de arme automate, aruncătoare de mine și artilerie asupra acestora și a organizat în grabă mai multe contraatacuri. Pentru a contribui la oprirea contraatacurilor inamice, căpitanul Gheorghe Decuseară a trecut Tisa într-o barcă împreună cu doi telefoniști cu fir și a intervenit cu focul aruncătoarelor sale în sprijinul nemijlocit al subunităților atacate, care au respins contraatacurile și au menținut capul de pod, dând astfel posibilitatea trecerii altor forțe și mijloace peste Tisa. Pe pământul Cehoslovaciei bravul căpitan a săvârșit altă faptă de vitejie însă, de data aceasta, cu prețul vieții sale cum se va arăta mai departe.

În numeroase rapoarte ale comandanților de artilerie și divizii și în ordinele de zi ale comandanților Armatei 1 și Corpul 7 armată se evidențiază de asemenea, măiestria, comportarea vitejească și contribuția artileriștilor români în luptele pentru eliberarea Budapestei. Pentru aceste fapte, Corpul 7 armată citează regimentul în ordinul de zi nr. 10/15 octombrie: *”Regimentul 7 artilerie grea a sprijinit atacurile infanteriei, determinând ruperea rezistențelor și ocuparea pozițiilor inamicului”*; *”Divizionul 1 din Regimentul 36 antitanc (comandant: maior Ivanov Alexandru) în toate luptele duse de Corpul 7 armată și în special la 4 ianuarie 1945, a avut o atitudine dâră în fața contraatacurilor inamice cu care de luptă, rămânând neclintit pe poziție și trăgând continuu contra lor și a infanteriei inamice a reușit să oprească contraatacul”*.

În data de 16 noiembrie, inamicul avea organizate trei centuri de rezistență înainte de apărarea propriu-zisă a Budapestei pe următoarele aliniamente, dispuse astfel: a). Pădurile imediat NV Walko - pădurea V Dany - Jakob Szalas; b). Sarto S-E Godollo - Isaseg - Pecel; c). Conkota - E Mateyasfold - Forasy Major - Hatar Tanya - Kobanya.

Pe toate aceste poziții inamicul dispunea de lucrări genistice puternice ca: șanțuri continue, rețele de sârmă ghimpată, câmpuri de mine și adăposturi întărite. Regimentul 7 artilerie grea și Regimentul 1 artilerie grea au format o singură grupare

sub comanda colonelului Iliescu, comandantul artileriei Corpului 7 armată, care prin pregătirea de artilerie și întărirea sprijinului direct, au contribuit în cea mai mare parte la străpungerea celor trei poziții inamice, dând posibilitatea infanteriei să se apropie de Budapesta. Pentru acțiunea lor, regimentele împreună cu comandantul artileriei Corpului 7 armată și cei doi comandanți de regimente (colonel Dănac Vasile și colonel Dobriceanu Alexandru) au fost citați prin ordinul de zi nr. 27 al Corpului 7 Armată.

În zilele de 31 noiembrie - 5 decembrie 1944, Regimentul 7 artilerie grea, din ordinul generalului sovietic Șumilov, comandantul artileriei Armatei a 7-a gardă a luat parte la bătălia de la N Asod- Tura, în zona Kartal. Regimentul a luat parte la pregătirea de artilerie pentru străpungerea pozițiilor și la sprijinul direct în folosul Diviziei 141 gardă care a fost stabilită ca "*divizie de efort*". Pentru acțiunile sale Regimentul 7 artilerie a fost felicitat de către generalul Petrov, comandantul artileriei Armatei a 7-a gardă sovietică.

În acțiunile din 29 decembrie 1944 - 15 ianuarie 1945, când au avut loc "luptele propriu-zise pentru cucerirea Budapestei, artileriștii celor 2 regimente, au fost din nou prezenți cu focul lor precis și oportun. În aceste lupte ambele regimente grele au fost divizate pe baterii și chiar piese pentru a acționa direct contra întăririlor (blocuri) inamice. Divizioanele de tunuri de la ambele regimente, au format o grupare sub comanda colonelului Dănac cu misiunea de a interveni pe tot frontul Corpului 7 Armată. Atât focul grupării cât și focul celorlalte baterii din ambele regimente, au zdrobit toate rezistențele inamice dând posibilitatea infanteriei să ajungă în centrul Capitalei ungare Budapesta. Datorită focului artileriei grele s-au cucerit succesiv: podul din Budapesta, Hipodromul central, fabrica și cartierele mărginașe, fabrica de cauciuc, cazărmile Frantz Josef, gara de est, cimitirul Kerepes. În ziua de 4 ianuarie 1945, germano-maghiarii au dat un contraatac puternic sprijinit de care de luptă pentru recucerirea Hipodromului și ajungerea pe calea ferată. Singura artilerie grea (Regimentul 7 artilerie grea și Regimentul 1 artilerie grea) împreună cu artileria anticar au oprit acest contraatac cu pierderi grele pentru inamic.

Situația armamentului de artilerie al Armatei a 4-a la data de 29 decembrie 1944 era următoarea²⁴²:

Divizii	artilerie					Armament greu						
	75 de câmp	Ob. 100	Ar. 120	T. 105	Ob. 150	Ar. 60	Ar. 81,4	T. 37	T. 45	T. 47	T. 50	TAc 75
D. 3 I.	10	10	10			50	27	5	-	21	-	3
D. 6 I.		20	10			39	27	-	16	-	-	7
D. 18 I.	12	4	9			54	19	-	-	22	-	-
D. 11 I.	7	8	9			20	12	8	-	3	-	1
D. 21 I.	12	12	11			53	26	-	13	12	-	6
D. 9 I.	10	16	10			52	24	-	10	-	17	3
D. 1 Cav.	11	8	12			40	21	-	26	-	-	14
D. 8 Cav. P.	11	11	11			58	18	-	19	-	-	12
R. 2 A.G.				8	4							

²⁴² Arhiva M.Ap., fond Armata a 4-a/Armata a 4-a, dosar 1814, pg.55

Divizii	artilerie					Armament greu						
	75 de câmp	Ob. 100	Ar. 120	T. 105	Ob. 150	Ar. 60	Ar. 81,4	T. 37	T. 45	T. 47	T. 50	TAc 75
R. 3 A.G.				7	7							

7.8. Participarea unor unități de artilerie la luptele duse pentru eliberarea Cehoslovaciei

7.8.1. Artileria în operația Roznava

În operația Roznava, întrebuințarea artileriei a fost condiționată de faptul că masivul muntos Silicka era compact și foarte acoperit. El era străbătut de o singură șosea Jablonov-Roznava. În interiorul acestui masiv existau numai poteci de munte care nu puteau fi folosite de artilerie.

Armata a 4-a română a grupat pe frontul de atac 248 de piese de artilerie din care 79 tunuri de câmp și obuziere, 26 de obuziere grele, 15 tunuri antitanc cal 75 mm și 129 de aruncătoare de mine de 81,4 și 120 mm (Regimentele 2 și 3 artilerie Grea, 3 artilerie Călărească, 16, 18, 21, 30 și 35 artilerie).²⁴³

În sectorul de rupere, Corpul 6 armată a realizat 285 de guri de foc (artilerie și aruncătoare), realizând astfel o densitate de aproximativ 95 de guri de foc pe kilometru de front.

În sectorul de rupere al Corpului 6 armată inamicul dispunea de aproximativ 64 de guri de foc, realizând o densitate de 21 de guri de foc pe kilometru de front. Astfel, superioritatea în artilerie a fost de 4,5:1. Trebuie menționat însă că această superioritate nu a putut fi pusă complet în valoare din cauza terenului și a faptului că inamicul avea posibilități de observare adâncă, până în Valea Turna, ceea ce a impus ca artileria să fie desfășurată prea înapoi (3-6 km) și mascată în câteva raioane favorabile amplasării gurilor de foc, care nu întotdeauna au fost axate pe direcțiile de atac ale unităților sprijinite.

Recunoașterile artileriei s-au terminat în ziua de 7 ianuarie 1945, orele 08.00. În noaptea de 7 spre 8 ianuarie primele piese de artilerie au ocupat poziții de tragere, iar în după amiaza zile de 8 au început tragerile de reglaj. Artileria a terminat intrarea în pozițiile de tragere în dimineața zilei de la 10 ianuarie 1945.

În ziua de 12 ianuarie după o puternică pregătire de foc a artileriei care s-a executat timp de 43 minute, între orele 08.47 și 09.30, Corpul 6 armată a pornit la atac.

La Divizia 21 Infanterie aruncătoarele de mine mijlocii batalioanele (81,4 mm) au fost concentrate pe regiment pentru a acționa astfel atât pe timpul pregătirii de artilerie, cât și pe timpul desfășurării atacului.

²⁴³ Stănculescu, Victor, *Ucrain C-tin, Istoria artilerieartileriei Române în date*, Ed. Enciclopedică, București, 1988, pg. 182.

În faza a patra (22 - 23 ianuarie 1945) toate atacurile au fost date în urma unei pregătiri de foc de 10 min.

Rezistența înverșunată a inamicului, a fost înfrântă și în primele ore ale zilei de 23 ianuarie 1945, iar orașul Roznava a fost cucerit de Armata 4, care a trecut imediat la urmărirea inamicului (etapa a doua a operației) care s-a încheiat cu ieșirea trupelor române în valea superioară a Hronului și eliberarea orașului Brezno. Comandamentul Suprem Sovietic a dat în 23 ianuarie un ordin de zi în care sunt evidențiate trupele române pentru eliberarea orașului Roznava iar la Moscova au fost trase în semn de salut 12 salve de artilerie din 124 de tunuri.

7.8.2. Artileria în operația Javorina

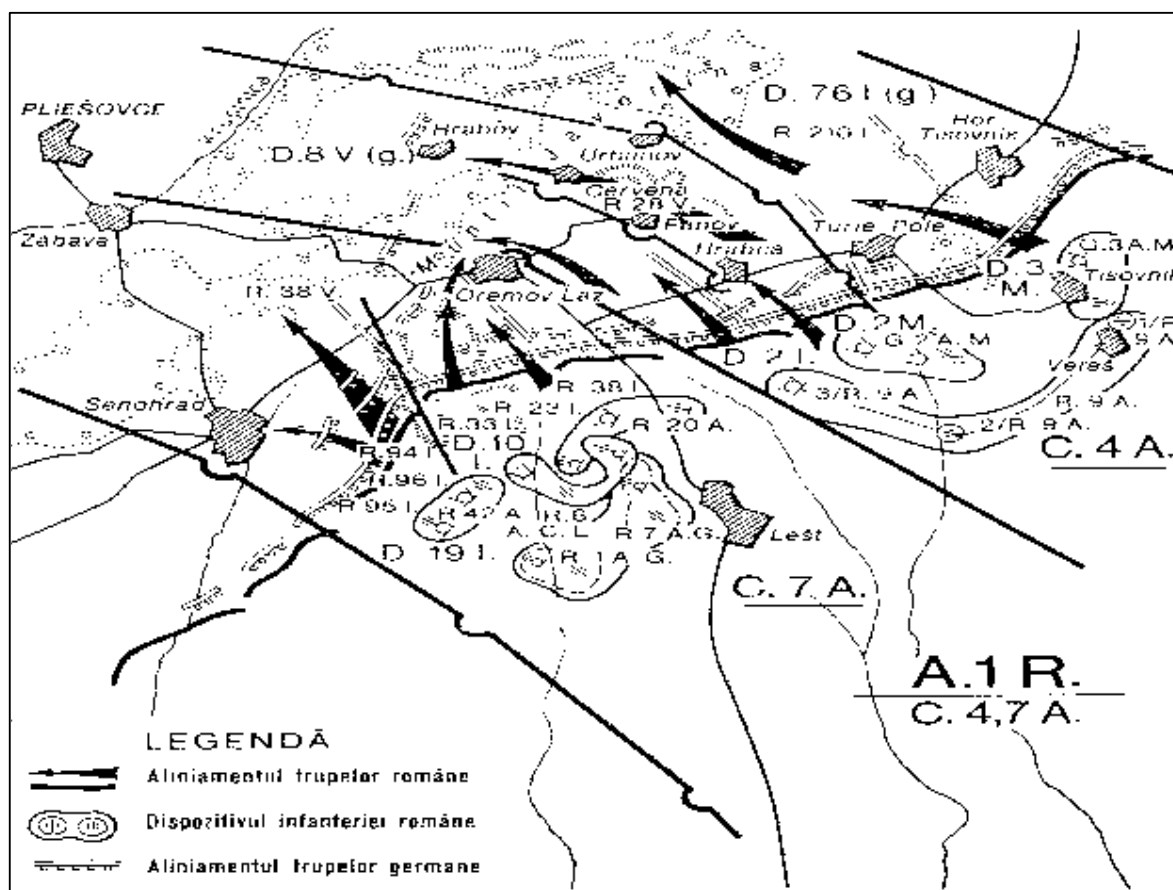
În operația Javorina, desfășurată în perioada 10 februarie 15 martie 1945, întrebuințarea artileriei a fost condiționată, ca și în operația Roznava de terenul muntos, împădurit și acoperit de un strat gros de zăpadă. Ofensiva Armatei 1 a început la 10 februarie 1945, cu Corpul 4 armată, la ora 10.00, printr-un atac dat prin surprindere (fără pregătire de artilerie) și cu Corpul 7 armată, la ora 11.30, după o puternică pregătire de artilerie. Frontul pe care s-a trecut la ofensivă era de aproximativ 10 km, iar sectorul de rupere de 2 km. În acest sector au fost concentrate 139 de guri de foc, densitatea fiind de 70 de tunuri și obuziere pe kilometrul de front.

Armata 1 era sprijinită de 18 divizioane de artilerie de câmp din Regimentul 6, Regimentul 9, Regimentul 20 și Regimentul 42 artilerie din grupurile 2 și 3 artilerie munte; 4 divizioane de artilerie grea din Regimentul 1 și Regimentul 7 artilerie grea, în total 62 de baterii. Regimentul 7 artilerie grea și Regimentul 1 artilerie grea au format o singură grupare, inițial sub comanda colonelului Iliescu, iar apoi a generalului Rosetti, contribuind în cea mai mare parte la zdrobirea rezistenței inamice din zona Oremov, Laz, Mociar.

La lovitura principală, cu toată pregătirea de artilerie nu s-au putut realiza breșele necesare în rețelele de sârmă ghimpată și trupele Corpului 7 armată au realizat doar pătrunderi limitate, în timp ce unitățile Corpului 4 armată a rupt apărarea inamicului pe un front de peste 10 kilometri și pe o adâncime care a variat de la 5 la 12 kilometri.

Între 19 și 24 februarie 1945, Armata 1 și-a regrupat forțele și a organizat o nouă lovitură pentru a rupe apărarea organizată de inamic pe aliniamentul general: cota 1024, Senograd. Noua ofensivă a început în ziua de 25 februarie 1945.

În vederea ofensivei, Armata 1 a fost întărită cu următoarele unități sovietice; Brigada 67 obuziere, Brigada 71 tunuri, Brigada 30 antitanc, două divizioane din Brigada 152 artilerie grea, Regimentele 17, 48 și 57 aruncătoare de mine de gardă (katiușa), Regimentul 461 aruncătoare de mine și Regimentul 25 tancuri. De asemenea, Armata 1 urma să fie sprijinită și de două divizii de aviație. La reluarea ofensivei în ziua de 25 februarie 1945, lovitura principală s-a dat cu Corpul 4 armată. Armata și-a constituit o grupare de artilerie de armată din șase divizioane din regimentele 1 și 7 artilerie grea românești și două divizioane din Brigada 152 artilerie grea sovietică. Pe frontul de rupere de 4,5 kilometri, Armata 1 a realizat o masă de

Disponerea artileriei Armatei 1 române în operația Javorina.

600 de guri de foc, ceea ce reprezintă o densitate de 133 de guri de foc pe kilometru față de 23 de guri de foc de care dispunea inamicul. Astfel superioritatea în artilerie a fost de 6: 1.

Pregătirea de artilerie a început în dimineața de 25 februarie la ora 10.00 și a durat 40 de minute. Pregătirea de artilerie s-a desfășurat potrivit graficului atacului de artilerie și planului tragerilor artileriei, care avea ca anexă schema cu pozițiile bateriilor inamice de aruncătoare de mine și de artilerie identificate și care trebuiau bătute.

În pregătirea de foc a atacului, focul artileriei a fost inițial foarte intens, dar apoi a scăzut treptat datorită raționalizării foarte severe a consumului de muniții, fapt care a dus doar la o neutralizare parțială a organelor de foc inamice, din care cauză Divizia 3 munte nu a reușit să cucerească dintr-o dată nodul orografic 1024. Continuând atacul și pe timpul nopții de 25-26 februarie, Divizia 3 munte a reușit însă să cucerească acest bastion al apărării inamicului de pe creasta principală a masivului Javorina.

Pentru cucerirea poziției a doua de apărare a inamicului (27 februarie - 2 martie 1945) Armata 1 nu a dispus de unitățile de artilerie de întărire care au fost regrupate și deplasate în fâșia de ofensivă a Armatei 53 sovietice. Atacul marilor unități române au fost în general fără pregătire de artilerie.

Bravul căpitan Gheorghe Decuseară, comandantul Bateriei 9 aruncătoare de 120 mm, din Regimentul 30 artilerie (Divizia 21 infanterie) care s-a evidențiat în mod deosebit cu ocazia acțiunii de forțare a Tisei în zona Vencsello, a mai săvârșit și alte fapte de arme.

În ziua de 23 aprilie 1945, în luptele grele din regiunea estică a munților Carpații Albi, căpitanul Gheorghe Decuseară se afla la observatorul înaintat al bateriei. În urma repetatelor contraatacuri pe care le-au executat, germanii au reușit să respingă acțiunile a o parte din subunitățile Regimentului 11 dorobanți (Divizia 21 infanterie) deși acestea luptaseră cu toată dârzenia. Cu cei câțiva tunari de la observator și cu o mână de infanteriști, bravul căpitan Gheorghe Decuseară a rezistat pe poziție, trăgând personal cu pușca mitralieră, restabilind situația cu prețul vieții sale.

În luptele aprige din masivul muntos Javorina, de la mijlocul lunii februarie 1945 „s-a distins din nou” locotenentul Constantin Racoțeanu din Regimentul 9 artilerie (Divizia 21 infanterie). De data aceasta ofițerul era la un observator înaintat și sub ploaia de proiectile inamice a condus cu toată măiestria focul divizionului său, producând multe pierderi nemților care se apărau cu îndârjire în puternicele lucrări genistice de la Oremov Laz.

Bravul locotenent Constantin Racoțeanu rănit mortal de un proiectil inamic, a căzut la datorie, după ce fratele său, căpitanul de artilerie Ion Racoțeanu comandantul artileriei Regimentului 1 infanterie, din Divizia „Tudor Vladimirescu-Debrețin” își dăduse viața, cu o lună mai înainte.

Cei doi artileriști, frații Racoțeanu constituie un înalt exemplu de patriotism, pentru modul deosebit în care și-au făcut întotdeauna datoria, neprecupețindu-și viața, întocmai ca și tatăl lor care a căzut la datorie în primul război mondial.

În aprigele lupte din regiunea Oremov Laz (din masivul Javorina), prin ordinul de zi nr.23/1945, Corpul 7 armată citează: *“Divizionul 1 din Regimentul 36 antitanc (maior Ivanov Alexandru) și în special Bateria 1 și Bateria 3, în luptele de la 6 și 7 martie 1945, prin tragerile directe pe care le-au executat din poziții înaintate asupra carelor de luptă și infanteriei inamice au contribuit la reușita operațiilor”*.

La 10 februarie 1945, Armata a 4-a română (Corpul 2 și Corpul 6 armată) a reluat ofensiva în lungul râului Hron, spre Banska-Bystrica.

În ziua de 10 februarie, la ora 08.30 după o pregătire de artilerie de 33min, Corpul 2 armată a trecut la atac. Divizia 9 infanterie s-a angajat în lupte grele pe pantele de sud ale munților Tatra Mică, de-a lungul văii Bystra, pentru a zdrobii rezistențele inamicului din zona localității Myto, puternic organizată cu lucrări genistice în care germanii se apărau cu îndârjire. În ziua de 11 februarie 1945 pe un viscol năpraznic, cu zăpada care depășea înălțimea de un metru, infanteriștii din Divizia 9 infanterie au înaintat cu greu spre înălțimile cu cotele 819 și 863 de lângă localitatea Myto.

Pentru a veni în sprijinul infanteriștilor, căpitanul Șerban Stan, comandantul unei baterii de aruncătoare de 120 mm din Regimentul 19 artilerie (Divizia 9 infanterie) acționând în primele linii ale infanteriei, sub un foc puternic, s-a instalat cu observatorul pe cota 819, imediat ce aceasta a fost cucerită. De aici a deschis un

foc puternic cu bateria sa asupra raioanelor de rezistență ale inamicului și a unor forțe inamice ce încercau să contraatace. Astfel, datorită curajului și abnegației comandantul bateriei de aruncătoare, drumul bravilor noștri infanteriști a fost deschis în dispozitivul de apărare inamic. Dar această faptă de vitejie săvârșită de bravul căpitan Șerban Stan a fost plătită cu prețul vieții sale. O rafală de mitralieră i-a curmat viața.

Tot în cadrul aceleiași acțiuni a Diviziei 9 infanterie, s-a evidențiat și locotenentul Constantin Ionescu, comandant de baterie din același regiment, care s-a oferit voluntar să însoțească cu bateria sa Batalionul 2 din Regimentul 40 infanterie căruia îi revenea misiunea să cucerească înălțimea cu cota 794. Timp de cinci zile, în toate atacurile succesive date de Batalionul 1, comandantul bateriei a condus cu măiestrie tragerile bateriei sale și a cauzat pierderi grele inamicului. În ziua de 12 februarie, în urma unui puternic contraatac executat de nemți, locotenentul a fost rănit la o mână. Deși rana este gravă și dureroasă, ofițerul a refuzat să fie evacuat. A rămas neclintit la datorie, conducând focul bateriei, de care depindea în mare măsură victoria batalionului de infanterie. În această grea luptă locotenentul Ionescu Constantin și-a pierdut brațul drept.

Continuând ofensiva spre Banska-Bystrica, trupele Armatei a 4-a române, în cooperare cu cele ale Armatei a 4-a sovietice, au eliberat la 25 martie 1945 acest important centru industrial și nod de comunicații din Valea Hronului.

Zdrobite pe Hron, trupele germane nu au mai fost în măsură să apere munții Tatra Mică la marginea lor estică, ci și-au organizat apărarea în interiorul masivului, urmărind în special interzicerea direcțiilor care duceau spre Hor, Stubna și Kremnica.

La 26 martie 1945, Armata a 4-a a trecut la ofensivă. Divizia 11 infanterie din cadrul Corpului 6 armată (Divizia 11, Divizia 18 și Divizia 6 infanterie) avea misiunea să curețe de inamic comunicația Ulmaka, Vyo Javariska și masivul muntos de la est de această comunicație.

Pentru forțarea intrării în defileul spre Ulmaka, Regimentul 3 artilerie grea (Corpul 6 armată), printr-un foc executat cu precizie, într-un timp record, a nimicit 3 baterii inamice și a neutralizat alte 12, trăgând totodată și asupra celor mai puternice rezistențe ale inamicului. Precizia și efectul acestor trageri au atras admirația artileriștilor sovietici, precum și a comandantului artileriei Armatei a 4-a sovietică, general Keretki. Din rândurile Regimentului 3 artilerie grea s-au distins numeroși viteji. Printre aceștia menționăm pe sublocotenentul Marinescu Dumitru, căpitanul Ștefan Fărcășanu, căpitanul Novac Panait, sergentul Neagu Gheorghe.

După eliberarea orașului Zvolen, trupele germane și-au reconstituit apărarea în zona împădurită de la nord-est de oraș, unde amenajaseră din timp lucrări genistice de campanie. Armata a 4-a română a primit misiunea de a cuceri acest masiv împădurit. În acest sens, Divizia 9 infanterie, sprijinită de Regimentul 3 artilerie grea, a avut misiunea să cucerească succesiv localitățile Zolna și Sebedin. În ziua de 15 martie 1945, la ora 13.30, a început pregătirea de artilerie, care a durat 30 de minute.

La ora 14.00, Divizia 9 infanterie a pornit la atac și a cucerit, prin lupte aprige de stradă, localitatea Zolna. Pentru cucerirea acestei localități divizia a fost sprijinită

și de un divizion din Regimentul 1 artilerie grănicerească. Militarii acestui divizion au dovedit un deosebit curaj și dârzenie în luptă.

În ziua de 15 martie divizia a fost atacată de tancuri pe o direcție neprevăzută. Divizionul antitanc a reușit să se deplaseze cu o parte din piese, în mod rapid, pe un itinerar greu accesibil și a executat un foc precis zădărniciind contraatacul blindatelor germane. Comandantul diviziei 9 infanterie a apreciat că îndeplinirea misiunii diviziei de a cucerii localitatea Zolna se datorează în mare măsură acțiuni curajoase a comandantului divizionului antitanc, maior Gheorghe Brătianu.

De același curaj și dârzenie în luptă, printre multe subunități de artilerie se evidențiază și tunarii Bateriei 21 artilerie antitanc. În ziua de 10 aprilie 1945, flancul Diviziei 21 infanterie era într-o situație critică. Comanda Regimentului 24 infanterie și a Batalionului 2, precum și comanda Divizionului 2 din Regimentul 30 artilerie erau încercuite în raionul Trene, Teplice, Dubnice. Pentru rezolvarea acestei situații s-a constituit o grupare de atac din care a făcut parte și Bateria 21 artilerie antitanc. Comandantul bateriei, locotenentul Ion Bocan și-a instalat trei piese antitanc în linia întâi și a nimicit prin trageri directe cuiburile de arme automate și rezistențe care împiedicau înaintarea grupării de atac ce avea misiunea să despresoare trupele încercuite.

Datorită curajului și dârzeniei de care au dat dovadă în luptă militarii Bateriei 21 antitanc, împreună cu comandantul lor, unitățile au fost despresurate în scurt timp și fără pierderi.

La 7 aprilie 1945, Armata 1 română a început ofensiva pentru a nimici trupele germane care apărau Carpații Albi, între creasta acestor munți și râul Morava. Prin lupte grele, la 13 aprilie trupele Armatei 1 române au ajuns pe râul Morava.

Corpul 4 armată, sprijinit de Regimentul 1 și Regimentul 7 artilerie grea, a continuat atacul pe malul de est al Moraviei în direcția Ugherski Ostrog.

Corpul 7 armată a trecut a trecut la vest de Morava și a continuat acțiunile în direcția Moravski Pisek.

Pentru luptele de la Moravski Pisek și Ugherski Ostrog, Regimentul 7 artilerie a fost citat de Corpul 7 armată, prin Ordinul de zi nr.21/1945.

Între 19-27 aprilie 1945, Regimentul 7 artilerie grea a luat parte la cucerirea localităților Moravssci Pisek, Bzenet și Kiov. Prin focul său a zdrobit rezistențele inamice din această zonă făcând ca după cucerirea acestor localități, Corpul 7 armată să treacă la urmărire, așa cum reiese din documentele de la arhivă.

Regimentul 1 artilerie grea (Regimentul 7 artilerie grea a trecut sub comanda Corpului 4 armată) a luat parte la toate acțiunile întreprinse de inamic pentru apărarea importantului centru, Stare Mesto. Prin acțiunea sa a obligat inamicul să părăsească orașul.

La 27 aprilie Armata 1 era dispusă cu toate forțele la vest de Morava cu frontul orientat cu fața la nord. În noaptea de 27/28 aprilie inamicul a început retragerea pe tot frontul armatei, opunând rezistențe mai puternice în fața Corpului 7 armată.

Armata 1 a trecut imediat la urmărire. În această fază de operații, Corpul 7 armată, prin Ordinul de zi nr.23/1945 citează: *”Divizionul întâi din Regimentul 36 antitanc în luptele din 27 și 29 aprilie s-a distins prin acțiunile Bateriei 1 și Bateriei*

2, care cu curajul și eficacitatea cu care au tras în contraatacurile inamice însoțite de tunuri de asalt au oprit acțiunea acestora”.

Urmărirea a continuat fără încetare. Capetele detașamentelor de urmărire erau întărite puternic cu artilerie. Urmărirea a continuat și după 1 mai 1945 în direcția nord-vest spre trecerile peste Morava de la Kocțin și Kromerji, orașe puternic întărite cu lucrări de fortificații atât în exterior cât și în interior și apărate cu înverșunare de inamic.

În perioada 7-12 mai 1945 Regimentul 7 artilerie grea și Regimentul 1 artilerie grea formând o singură grupare de artilerie sub comanda generalului Gârbea Titus²⁴⁴ a luat parte la atacul general din ziua de 9 mai 1945, asupra poziției inamice de la nord-vest Brno. După o pregătire de foc, cu durata de 20 min, inamicul a fost zdrobit, dând posibilitate Diviziei 19, Diviziei 2 infanterie și Diviziei 9 cavalerie să reia înaintarea, cucerind până în seara zilei importante localități, Kurjim și Wevewska Bitiska. După această acțiune inamicul nu a mai opus nici o rezistență, trecându-se la urmărirea generală pe direcția Praga.

În operațiunile din zona Brno și nord-vest, Corpul 7 armată a citat pentru a cincea oară, prin Ordinul de zi nr.23/1945, Regimentul 7 artilerie grea pentru fapte de arme.

De asemenea, în cadrul acestor operații și tot pentru a cincea oară, prin Ordinul de zi nr.23/1945, Corpul 7 armată a fost citat pentru fapte de arme: „*Divizionul 1 din Regimentul 36 antitanc (locotenent colonel Ivanov) în zilele de 8 și 9 mai a sprijinit acțiunea unităților din linia întâi și a interzis reacția cu care de luptă insistând dinspre Kurjin spre sud și sud-est*”.

În dimineața de 28 aprilie 1945, Armata a 4-a a reluat ofensiva pe întregul front, în direcția generală Hor, Lidec. Inamicul a fost silit să se retragă. În zilele următoare, cu o parte din forțe armata a continuat urmărirea inamicului pe la est de Morava, iar cu restul forțelor a început trecerea la vest de Morava.

În ziua de 4 mai în luptele de la Holesov (Moravia) a căzut la datorie ca un erou, tânărul căpitan Cornescu Emil, comandantul Bateriei 6 din Regimentul 6 artilerie. În bătălia pentru regiunea orașului Zlin, în ziua de 4 mai acesta se găsea cu bateria sa în avangardă. Mergând cu primele elemente pentru a asigura infanteriei un sprijin oportun, căpitanul Cornescu a reușit să ajungă pe liziera de nord a satului Holesova strecurându-se cu grupul lui de comandă prin focul de baraj al artileriei

²⁴⁴ Trecut în rezervă în anul 1944, el a fost reactivat în anul următor și numit în funcția de comandant al Corpului IV artilerie (1945-1946), cantonat în Oltenia de Nord, având misiunea specială de a asigura paza militară a tezaurului Băncii Naționale, ascuns vremelnice la Mănăstirea Tismana și în alte localități din județul Gorj. Este trecut din nou în rezervă în anul 1946 și apoi în retragere în anul 1947. Odată cu instaurarea regimului comunist, generalul Gârbea a fost depozat atât de pamântul, cât și de casa din județul Gorj în baza Decretului nr. 83/1949, deși suprafața terenului era de numai jumătate din limita de expropriere, iar casele de locuit nu se expropriau. I s-au confiscat toate bunurile personale și gospodărești. Soția generalului și una dintre fiicele sale care locuiau în acea casă și se aflau acolo în acea noapte au fost urcate noaptea într-un camion și transportate la Târgu Jiu, unde au rămas cu domiciliu obligatoriu. După Revoluția din decembrie 1989, generalul Titus Gârbea ca veteran al celor două războaie mondiale era frecvent solicitat să acorde interviuri și să țină cuvântări cu prilejul zilelor festive. Și-a publicat o parte din memorii în revistele cu tematică militară, în special în "Viața armatei" și în "Revista de istorie militară". A fost înaintat la gradul de general-maior în retragere la 17 septembrie 1993, când a aniversat vârsta de 100 ani. Generalul Titus Gârbea a încetat din viață în decembrie 1998, la vârsta de 105 ani. În prezent, o stradă din orașul Târgu Jiu îi poartă numele. Sursa: www.Wikipedia.org

inamicului. La ora 12 inamicul a dezlănțuit un puternic contraatac și sub focul nimicitor rândurile pușcașilor s-au rărit, linia a cedat și inamicul a făcut progrese. Satul Holesov era în pericol și prin căderea lui flancul Diviziei 3 infanterie era serios amenințat.

În această situație grea, hotărârea căpitanului Cornescu a fost rapidă, cu grupa lui de telefoniști, cu o mână de infanteriști adunați în grabă, a ocupat o poziție pe liziera de nord a satului, deschizând un foc viu de armament automat asupra atacurilor. Lovit puternic și pe neașteptate, inamicul s-a retras cu pierderi mari în timp ce căpitanul Cornescu Emil a ocupat poziția vremelnic pierdută de infanterie. La ora 12.40 inamicul a încercat un atac învâluitor, dar căpitanul Cornescu a făcut față spre noua direcție, oprind și respingând pe inamic, care s-a retras cu pierderi mari. La ora 15.00 inamicul a dezlănțuit o puternică pregătire de artilerie pe linia apărătorilor și două proiectile au curmat viața bravului căpitan.

Faptele de arme săvârșite de tunarii români cu fost citate de comandamentele române prin numeroase ordine de zi și constituie o mărturie a vitejiei, bravurii, măiestriei și spiritului de sacrificiu. De asemenea, comandamentele sovietice prin numeroase documente și ordine de zi au adus elogi și mulțumiri unităților române de artilerie cu care au cooperat.

8. Concluzii și învățăminte desprinse din desfășurarea campaniei din vest

Pentru o mai completă înțelegere a aportului artileriei la obținerea victoriei se impun unele aprecieri asupra modului cum a fost întrebuințată aceasta, având în vedere condițiile grele în care a acționat. Numărul relativ mic de guri de foc a determinat ca o singură dată să se constituie o grupare de artilerie de armată și anume la Armata 1 română în perioada 25-26 februarie 1945 în cadrul operației Javorina, când pentru ruperea apărării inamicului de pe aliniamentul general: cota 1024, Senohrad, Armata 1 a fost întărită cu mai multe mari unități de artilerie sovietice.

Fâșia de ofensivă a corpurilor de armată și a diviziilor a fost în general largă și ca urmare nu era posibilă o nuanțare mai puternică a efortului în artilerie, deoarece nici o divizie nu putea fi lipsită de puțina ei artilerie organică (un regiment cu trei divizioane din care unul de aruncătoare de mine de 120 mm) ca să fie dată ca întărire diviziei de la efort. Față de această situație, marilor unități de pe direcția lovituri principale li s-au dat sectoare de rupere înguste și li s-au asigurat focul artileriei grele și al regimentului antitanc al armatei și numai în cazul când există o divizie de rezervă (eșalonul al doilea) artileria acesteia a fost dată ca întărire diviziei din sectorul de rupere (în operația de la Roznava, Regimentul 21 artilerie al Diviziei 11 infanteriei de rezervă, a fost dat ca întărire Diviziei 21 infanterie care avea misiunea să rupă apărarea inamicului pe un front de un kilometru). Această soluție a fost adoptată pentru a se putea realiza o superioritate de forțe și mijloace. Spre exemplu în operația din nordul Transilvaniei sectorul de rupere al Armatei a 4-a a fost de 3 km, iar al Armatei 1 în zona Oremov Laz de numai 2 km, lărgimea sectoarelor fiind stabilită în funcție de cantitatea de artilerie avută la dispoziție.

Când nu se dispunea de o cantitate de artilerie care să copleșească apărarea inamicului, trupele au recurs la lupte de noapte, care, de regulă, se dezlănțuia în a doua jumătate a nopții.

În general, lipsa subunităților speciale de reperaj a determinat ca artileria grea să fie sustrasă de la misiunile ei normale, trageri de contrabaterie și acțiunea îndepărtată (interdicția și hărțuirea), consacându-se aproape exclusiv întăririi sprijinul infanteriei și protecției acestuia. Întărirea sprijinului direct a fost cea mai frecventă dintre misiunile cerute artileriei grele. În ultima parte a războiului s-a abuzat chiar cerând artileriei grele să tragă pe obiective ca: arme automate, grupe de pușcași etc., care în mod normal reveneau artileriei de sprijin.

Artileria grea a fost constituită în grupare de corp de armată, adaptată diviziilor din linia întâi. Tragerile de contrabaterie care constituiau misiunea normală a artileriei grele nu s-au executat decât la vedere și după hartă în zona presupusă că ar exista artilerie inamică, sau indicată de prizonieri. Rareori s-a executat contra baterie în bune condiții cu observarea aeriană: mai întotdeauna legătura avion-pământ a funcționat defectuos.

Tragerile de hărțuire și interdicție au dat rezultate bune în terenuri frământate cu comunicații puține și puncte obligate de trecere. Pentru a nu irosi însă muniția, al cărei consum a fost întotdeauna limitat, s-a urmărit ca aceste trageri să se execute la vedere (să nu se tragă, de exemplu, într-o localitate ocupată numai de câteva căruțe ș.a.).

Cantitatea de artilerie din înzestrarea diviziilor a scăzut. Față de campania din est când diviziile de infanterie dispuneau de 2 regimente de artilerie în campania din vest, datorită pierderilor înregistrate nu s-a mai reușit să se asigure decât un regiment. Artileria divizionară a fost organizată în grupare de sprijin direct, adaptată dispozitivului infanteriei. Din cauza caracteristicilor tehnice diferite ale materialului (tunuri, obuziere, aruncătoare), gruparea a întâmpinat de multe ori dificultăți în îndeplinirea misiunilor. În munți, cu teren accidentat, acoperit și cu drumuri impracticabile pentru trăsurile de artilerie, sprijinul grupărilor constituite din tunuri, fără muniție cu încărcătură redusă, a fost de multe ori ineficace și discontinuu. Intervenția grupărilor de sprijin vecine, cu armament cu trageri cu traiectorie curbă, a fost greu de realizat și nesigură deoarece: nu au existat întotdeauna posibilități de observare dintr-un sector într-altul; grupările vecine nu au fost totdeauna disponibile; posibilitățile au fost reduse din cauza amplasării obligate în apropierea drumurilor sau prea aproape de infanterie.

În munți, în zonele întărite și mai ales în zonele lipsite de comunicații, sau pe timp de ploaie și ninsoare, condiții în care materialul de artilerie nu a putut însoți de aproape infanteria, armamentul de însoțire și aruncătoarele de mine ușoare ale infanteriei, completate cu focul artileriei grele, au dat rezultate bune. Artileria de însoțire a fost folosită cât mai aproape de linia întâi și întrebuințată în trageri directe (la vedere) unde și-a îndeplinit foarte bine misiunile.

Lipsurile care au apărut uneori în întrebuințarea tuturor gurilor de foc și armamentului greu de infanterie și în special în planificarea focului se datorează în bună parte lipsei comandamentelor de artilerie la majoritatea diviziilor și unele

corpuri de armată, comandamente care să organizeze și mai ales să controleze executarea misiunilor. De îndată ce aceste comandamente au început să activeze în jurul datei de 15 aprilie 1945, situația s-a îmbunătățit treptat până la completa dispariție a lipsurilor menționate mai sus, către sfârșitul războiului.

Fronturile mari, terenurile foarte accidentate, precum și lipsa documentelor topografice ca și criza de muniții nu au permis să se realizeze manevra focului de artilerie prin concentrări masive de foc, decât în foarte puține situații, în special în pregătirea de foc de artilerie (pregătirea de artilerie) și a atacurile importante, după un plan de foc dinainte stabilit și pregătit.

Pregătirea de foc de artilerie a fost de scurtă durată: 2 - 30 de minute cu excepția celor din operațiile Roznava și Javorina când au durat 43 respectiv 40 de minute și o oră la 11 noiembrie la Cegled în sectorul Corpului 7 Armată. Aceasta a vizat în general distrugerea primelor mijloace de foc inamice prin trageri directe și pentru lovirea celor din adâncimea apropiată a apărării. Breșele în rețelele de sârmă se executau, în cea mai mare parte, fie de către aruncătoarele de mine ale infanteriei (care le putea executa cu un consum mai mic de proiectile/bombe și mai ales urmând manevra infanteriei), fie de pioneri care le executau cu încărcături de explozive.

În pregătirea de foc de artilerie, la planificarea focului intrau gurile de foc de artilerie (inclusiv aruncătoarele de mine de 120 mm), artileria de însoțire (tunuri de cal. 37-47 mm, aruncătoare de 81,4 -100 mm și tunurile antitanc), precum și artileria antitanc aflate în compunerea marilor unități.

Datorită restricțiilor în consumul de muniții, multe atacuri s-au dat fără pregătire de artilerie, atacându-se prin surprindere, atunci când situația permitea (inamic slab organizat) sau cu sprijin de artilerie, începând odată cu plecarea infanteriei la atac.

S-a dat o mare atenție organizării și cooperării artileriei cu celelalte arme de către toate unitățile și subunitățile de artilerie, în care scop se trimiteau detașamente de legătură pe lângă unitățile sprijinite. De asemenea, s-a practicat intens și sistemul întăririi unităților și subunităților de infanterie (cavalerie) cu tunuri (obuziere) sau plutoane de artilerie de însoțire. Chiar și regimentele de artilerie care au avut ca misiune sprijinul infanteriei au simțit imediat necesitatea legăturii cu infanteria și și-au creat ad-hoc detașamente de legătură din personalul regimentului, întrucât în statul lor de organizare nu era prevăzut așa ceva.

Severa raționalizare a consumului de muniție a făcut să nu se realizeze densitățile absolut necesare obținerii efectului urmărit asupra obiectivelor lovite. Tragerile de neutralizare au fost transformate în fond în trageri de hărțuire. Totodată această severă raționalizare a consumului de muniție a avut drept rezultat creșterea numărului pierderilor în rândurile infanteriei, care într-adevăr a dus greul luptei.

În timpul războiului, pe baza producției curente și a rezervelor existente în depozitele armatei, necesarul artileriei în proiectile a fost satisfăcut în proporție de 105% dar au lipsit mijloacele de transport. La 10 februarie 1945, existau în depozitele din interior, muniție de artilerie, care putea asigura nevoile artileriei pe front, peste 12 luni.

Punctele de sprijin antitanc erau formate, de regulă, din 4-5 tunuri antitanc, din care 1-2 erau de calibru 75 mm, iar centrele de rezistență antitanc din tun tunuri de toate calibrele (minimum 20 de guri de foc), având fiecare câte un comandant cu misiune bine definită.

Referindu-se la operațiile Armatei 1 române, generalul locotenent I.M.Managarov, comandantul grupului de armate (Armata 53 sovietică și Armata 1 română) care a acționat în sudul Slovaciei a arătat: *„În operațiile din Cehoslovacia eforturile și performanțele realizate de trupele române, unde ele au avut de învins greutăți foarte mari, au fost excepționale. (...) Unitățile române s-au dovedit manevriere (...) prin marșuri forțate s-a impus jocul marilor unități de la un flanc la altul al Armatei 1 române, pe care acestea le-au executat cu o rapiditate de neînchipuit”*.

Aceste largi manevre de forțe și mijloace executate cu „rapiditate de neînchipuit”, pe lângă oboseală, mergând uneori până la extenuarea unităților, au imprimat un ritm deosebit de accelerat operațiilor pregătitoare intrării artileriei în acțiune și ca urmare recunoașterile, instalarea și pregătirea tragerilor, precum și cercetarea artileristică s-au executat de multe ori incomplet.

La 9 mai 1945 au încetat luptele și în același timp au încetat să mai tragă 2833 de guri de foc din înzestrarea artileriei române, adică 740 tunuri antitanc, 202 tunuri și 282 obuziere de câmp, 184 tunuri antiaeriene și 1421 aruncătoare. Alături de ceilalți militari din celelalte arme, artileriștii-peste 1700 ofițeri și subofițeri și 32.000 de soldați și gradați au străbătut cu tunurile lor 17 masive muntoase, uneori în condiții atmosferice extrem de grele, au forțat sau au trecut 12 cursuri mari de apă și au eliberat 3831 localități.

Drapelele de luptă ale unităților de artilerie au fost decorate cu înalte ordine de război: “Steaua României” clasa a III-a, “Coroana României” clasa a II-a și “Mihai Viteazul” clasa a II-a și a III-a cu spade. Cu ordinul “Mihai Viteazul” clasa a II-a a fost decorat Regimentul 4 artilerie, iar clasa a II- a ordinului a fost primită de 27 de unități de artilerie. Merită subliniat că din 8 regimente de artilerie grea, 5 au primit acest înalt ordin de război. Totodată un număr de 149 de ofițeri și 23 de generali au fost decorați cu ordinul Mihai Viteazul” clasa a III-a cu spade iar 3 generali (Vasile Atanasiu, Corneliu Dragalina și Petre Dumitrescu) cu clasa a II-a cu spade.

În final, ca o concluzie reproducem un fragment din adnotările subșefului de stat major la Armatei a 4-a, colonelul de artilerie Nicolae Dragomir, după înfrângerea suferită în Stepa Kalmucă, care sintetizează atât de bine acțiunea trupelor noastre în acest crunt război: *„Când vine vorba de învățăminte, spiritul se arată doritor să știe ce a rămas și ce a căzut din vechea învățătură. Se poate răspunde din capul locului că, alături de conștiința și de această dată a eroismului oștirii noastre putem așeza cu legitimă mândrie și confirmarea, în general, a învățămintelor care au constituit pregătirea noastră spirituală pentru război. Folosirea împotriva noastră a maselor de tancuri și înfrângerea pe care am suferit-o numai și numai din această cauză pune problema adaptării procedeelelor și mijloacelor noastre la noile condiții ale luptei cu un inamic dotat cu care de luptă. Ca o confirmare a principiilor războiului, s-a putut observa că de câte ori nu s-a respectat proporționalitatea scopurilor cu mijloacele,*

verdictul faptelor a fost neiertător. Disproporția dintre misiune și mijloace era atât de mare încât a putut produce în sufletul luptătorilor sentimentul neputinței și ca urmare al inutilității sacrificiilor.

Armata a vrut să constate justetea vechiului învățământ, după care, războiul de coaliție pune în mod permanent problema armonizării punctelor de vedere și a eforturilor în vederea atingerii scopului comun (germanii ne încredințau misiuni imposibil de îndeplinit).

Lipsurile materiale au făcut ca lupta militarilor noștri să fie mult mai grea și mai costisitoare decât a inamicului, pierzându-se multe vieți din cauza slabei dotări tehnice. Semnificativă în acest sens este constatarea generalului Vasile Atanasiu, comandant al Corpului 3 armată la Odesa, care la scurt timp după bătălie nota: *”Nu poți lupta cu pieptul deschis contra tancurilor, nu te poți apăra numai cu ascunderea de aviația inamică, nu poți tu atacator să scoți dintr-o poziție bine organizată un inamic mai dotat decât tine în armament de tot felul, nu poți tu urmări un inamic motorizat în retragere cu trupe pedestre, nu poți tu reduce la tăcere armamentul automat și artileria inamică încadrându-te într-un consum de muniție raționat sau calculat nu după reacția inamicului, ci după disponibilitățile diferitelor eșaloane”*.

Artileria română a încheiat al doilea război mondial cu fruntea sus, fiind apreciată de camarazii de arme români și sovietici, înscriind pagini de eroism și dăruire în cartea istoriei naționale. Tuturor artileriștilor care pe parcursul celor 5 ani au participat la cel de-al doilea război făcându-și cu prisosință datoria față de țară, îndurând suferințele războiului precum și tuturor eroilor căzuți la datorie, le aduceam aici omagiul, prețuirea și recunoștința noastră.

CAPITOLUL V

Aspecte privind artileria română în perioada 1945- 1989

1. Artileria română în primii ani după trecerea la cadrul de pace (1945 – 1947);

1.1. Situația generală a Armatei române la încheierea războiului.

Actul de la 23 August 1944 a impus Armatei române, ca întregii societăți românești, necesitatea adoptării unor măsuri speciale pentru reorganizarea structurilor astfel încât să îi permită continuarea războiului alături de Puterile Aliate, precum și asigurarea generării forțelor într-un context politico-militar nou.

Complexitatea acțiunilor pe care Armata română trebuia să le desfășoare a fost determinată de existența unui front deschis și necesitatea de a crea unul nou în centrul Transilvaniei și pe hotarele vestice și sudice ale țării, pentru acoperire, și a lipsei contactului/frontului în majoritatea spațiilor de confruntare dintre forțele armate române și cele germane. În prima fază, confruntările între forțele opozante a avut un caracter fragmentar, descrise mai degrabă ca ciocniri între grupări de trupe relativ mici, în special în zonele sudice și cele centrale.

Situația a durat până în jurul datei de 1 septembrie 1944, când se apreciază că s-a realizat revenirea forțelor la războiul clasic, putând fi identificate principalele elemente descriptive și anume: un front determinat și neîntrerupt desfășurat pe sute de kilometri precum și un dispozitiv de luptă pe un teritoriu exclusiv controlat de forțele românești care acoperea toate elementele spațiului de luptă. Astfel, comandamentele române au fost nevoite să execute o restructurare rapidă a elementelor subordonate combatante, fapt apreciat la acea vreme neobișnuit pentru armatele regulate.

Responsabilitatea conducerii militare a revenit Marelui Stat Major, ca autoritatea militară națională, caracteristicile momentului nefiind prielnice constituirii unui Mare Cartier General destinat conducerii operaționale.

Restructurarea dispozitivului strategic și în general a Armatei române s-a desfășurat până la un punct într-o manieră independentă. Încheierea Convenției de armistițiu la Moscova în data de 12 septembrie 1944, ai cărei termeni au fost dictați practic de sovietici, prevedea în articolul 18 înființarea unei Comisii de Control Aliate (Sovietice) la București care era împuternicită să aplice și să gestioneze aplicarea prevederilor armistițiului, autoritățile românești fiind obligate să respecte întocmai măsurile acesteia, fapt ce a afectat în mod evident și organismul militar.

În acest context, toate deciziile autorităților române de a opera modificări sau adaptări ale organismului militar trebuiau supuse aprobării reprezentanților sovietici din cadrul comisiei, existând numeroase situații în care aceștia, din proprie inițiativă

au elaborat măsuri proprii de reorganizare a armatei, fără nici o consultare prealabilă cu autoritățile române, fiind transmise pentru executare direct Ministerului de Război sau Marelui Stat Major.

Sintetizând, restructurările dispuse de comisia sovietică în toamna lui 1944 au determinat un tablou organizatoric general al Armatei române care a afectat structura și organizarea artileriei terestre de forma:

- *mari unități operative*: armatele 1 și 4; corpurile 2, 4, 6 și 7 de armată; diviziile 2, 3, 4, 6, 9, 11, 18, 19 și 21 infanterie; Divizia 3 de munte; diviziile 1, 8 și 9 de cavalerie; elemente (trupe și formațiuni) de servicii.
- *mari unități de interior*: Ministerul de Război cu subsecretariatele, inspectoratele, direcțiile organice și elementele teritoriale respective; Marele Stat major cu comandamentul general al teritoriului; Corpul 5 Armată; Corpul de munte; comandamentele teritoriale ale corpurilor 2, 4, 6 și 7 armată (aflate pe front) cu elementele teritoriale adecvate, Divizia 1 Gardă; diviziile 1 și 4 de munte; elemente teritoriale (cercuri teritoriale, formațiuni, stabilimente, școli, spitale de zonă interioară etc.).
- *trupe speciale*: jandarmii, grănicerii și pompierii rămâneau în organizarea anterioară și erau subordonați, respectiv, Inspectoratului general al jandarmeriei, Comandamentului corpului grănicerilor și Comandamentului pompierilor militari.²⁴⁵

Astfel, încheierea războiului la 9 mai 1945 găsește Armata română într-o situație complexă, având majoritatea forțelor operative românești în acțiune pe direcția Praga și o configurație de ansamblu cu totul nouă, caracterizată de seria de provocări impuse de mediul politic, social și ideologic înscrise în contextul “transformărilor revoluționare deschise de cotitura de la 23 August 1944”.

1.2. Evoluția generală a structurilor de artilerie în cadrul transformărilor sistemului militar.

Situația social-politică în primii ani postbelici a fost caracterizată de frământări inerente la nivelul societății românești. La 6 martie 1945 a fost instaurat guvernul condus de Petru Groza. Astfel, se deschidea o nouă etapă de transformare a societății românești, sub conducerea comuniștilor.

În mod evident armata a fost un obiectiv principal urmărit de noile autorități pentru asigurarea puterii, fiind printre primele instituții supuse “procesului de democratizare” cu scopul evident de a asigura controlul acesteia, dar și pentru a respecta dispozițiile Comisiei Aliate (sovietice) de Control și ulterior pe cele ale tratatului de pace încheiat la Paris între România și Puterile Aliate și Asociate.

În ansamblu, remodelarea sistemului militar a avut ca puncte de referință transformările începute imediat după 23 august 1944 și accentuate imediat după instaurarea noului regim controlat de comuniști, necesitatea trecerii la cadrul de pace, ținând cont de faptul că nu a existat o lege care se reglementeze demobilizarea

²⁴⁵ Dr. Constantin Olteanu, *Evoluția structurilor ostășești la români*, Ed. Militară, București, 1986, p. 231

armatei, aceasta realizându-se treptat, prin măsuri executive, și configurația dată puterii militare raportată la situația impusă de contextul internațional în care se afla România.

Ca urmare a restructurărilor organizatorice, până la sfârșitul anului 1945 au fost desființate: Comandamentul Armatei a 3-a; trei corpuri de armată (1,3,5); corpul de munte; Corpul de cavalerie; Comandamentul trupelor motomecanizate; Corpul 3 teritorial; Comandamentul militar al Capitalei; 12 divizii de infanterie (1, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 19 și 20), trei divizii de cavalerie (5, 6 și 9); două divizii de munte (3 și 4); Divizia 1 blindată; 11 centre de instrucție; mai multe școli de ofițeri și subofițeri, licee militare, formațiuni de servicii și depozite.²⁴⁶ În cadrul măsurilor de trecere treptată la cadrul de pace, în vara și toamna anului 1945 au fost demobilizate efective care însumau 224 531 oameni.

De menționat chiar de la început faptul că, în urma desființării Diviziei 19 infanterie, comandamentul acesteia de la Galați împreună cu elemente ale Divizionului 60 artilerie Independent și regimentului de artilerie al mării unități s-au transformat la 5 august 1945²⁴⁷ în *Centrul de Instrucție al artileriei*, fiind dislocat la Cincu Mare, lângă Făgăraș.

În cadrul transformărilor, o importanță deosebită a fost acordată de către comuniștii implementării aparatului politic în organizarea armatei, prin înființarea unui organism destinat realizării propagandei comuniste și asigurării educării militarilor conform noii ideologii. Astfel la 8 mai 1945 a fost introdusă în organica sistemului militar Aparatul pentru Educație, Cultură și Propagandă, elementele acestuia fiind implementate, până în toamna anului 1945, la toate structurile organice ale armatei. La 2 octombrie Direcția Superioară pentru Educație, Cultură și Propagandă a fost transformată în Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă, a cărui sarcină era de a conduce, după directivele ministrului apărării naționale, întreaga activitate educativă din armată.²⁴⁸

Modificarea realizată nu a reprezentat o simplă schimbare, pentru că la acea dată inspectoratul, ca eșalon ierarhic, era deasupra direcției, fiind practic cea mai înaltă subdiviziune a conducerii militare centrale. Aplicarea acestui fapt la nivelul structurilor de execuție s-a concretizat prin ridicarea la rangul de comandant secund E.C.P. a ajutorilor comandanților pentru educație, cultură și propagandă, fapt ce ilustrează exact intențiile comuniștilor de influențare a vieții militare.

În mod evident, artileria română a fost parte a procesului și a fost afectată de către contextul vremii. Situația generală a acesteia o regăsim exact detaliată, alături de celelalte elemente organizatorice, în „*Istoricul Armatei cerut de Comisia de control Interaliată*” datat 12.03.1945.²⁴⁹, urmare a desființărilor impuse de Protocolul Militar, adițional la Convenția de armistițiu din 26.10.1944. Structura acesteia, practic la încheierea războiului, a fost următoarea:

²⁴⁶ Dr. Constantin Olteanu, *Evoluția structurilor ostășești la români*, Ed. Militară, București, 1986, p. 235

²⁴⁷ V. Stănculescu, C. Ucrain, *Istoria artileriei române în date*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p.235

²⁴⁸ Monitorul oficial, Partea I, nr. 141, din 24 iunie 1945.

²⁴⁹ Arhivele Militare Române, Fond M.St.M, Secția 1 Organizare-mobilizare, dosar.nr.224/1945

- *la nivelul armatei* (A.1 și A.4): un regiment de artilerie anticar cu 2 divizioane (R. 36 Art. Anticar la A.1, respectiv R. 1 Art. Anticar la A.4) și un divizion artilerie independent (Dn.63 Art. la A.1, respectiv Dn. 60 la A.4);
- *la nivelul corpului de armată* (5 C.A. și un Corp de Munte, din care 4 C.A. erau pe front): 1 regiment de artilerie moto, 1 comandă divizion de artilerie marș (pentru completare), 1 parte sedentară Regiment de artilerie grea moto.
- *la nivelul diviziei de infanterie* (10 divizii din care 9 erau pe front): 2 baterii anticar, 1 brigadă de artilerie (comandament), 2 regimente de artilerie fiecare cu două divizioane (în mod real, pe front a fost trimis un regiment de artilerie cu divizioanele organice și unul de la cel de-al doilea regiment, datorită neputinței de a constitui al doilea regiment), 2 părți sedentare regiment de artilerie.
- *la nivelul diviziei de cavalerie* (3 divizii): 1 divizion anticar cu două baterii, 1 regiment artilerie călăreață cu trei divizioane, 1 parte sedentară regiment de artilerie.
- *la nivelul diviziei de munte* (4 divizii din care două pe front): 2 baterii anticar, 1 grup de artilerie munte cu trei divizioane, 3 părți sedentare divizion artilerie munte.

SITUAȚIA <i>dotării armatei române cu armament de artilerie la 12 mai 1945*</i>	
<i>Tunuri antitanc</i>	386
<i>Aruncătoare de mine</i>	1417
<i>Tunuri și obuziere</i>	432
<i>Total guri de foc</i>	2417

*)V. Stănculescu, C. Ucrain, Istoria artileriei române în date, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p.269

Recapitulând, comandamentele și unitățile de artilerie existente la terminarea războiului însumau: 10 comandamente de brigadă, 20 comenzi de regiment de artilerie (la diviziile de infanterie), 10 divizioane tunuri, 10 divizioane obuziere, 10 divizioane aruncătoare cal. 120 mm, 20 baterii anticar (la diviziile de infanterie), 3 regimente artilerie călăreață, 3 divizioane anticar (la diviziile de cavalerie), 4 comenzi grup de artilerie de munte, 4 divizioane tunuri munte, 4 divizioane obuziere munte, 4 divizioane munte aruncătoare 120 mm, 8 baterii anticar (la diviziile de munte), 6 regimente artilerie grea moto, 2 regimente artilerie anticar cu două divizioane, 2 divizioane artilerie independentă cu 3 baterii, 2 divizioane reperaj moto, 10 baterii artilerie marș (la diviziile de infanterie), 4 baterii artilerie marș (la diviziile munte), 3 baterii artilerie marș (la diviziile de cavalerie) și 6 comenzi divizion artilerie marș.

Această structură a reflectat și măsurile întreprinse de Marele Stat Major în prima parte a anului în mod deosebit pentru eficientizarea marilor unități de manevră (divizia de infanterie) de pe front. Astfel, în instrucțiunile speciale referitoare la reorganizarea armatei de pe front și din interior nr. 51666 din 05.05.1945²⁵⁰, referitor la structurile de artilerie, se stipula desființarea comandamentelor de brigadă²⁵¹ de la nivelul diviziilor de infanterie, comandantul acestuia devenind „șeful artileriei diviziei” și locțiitor al comandantului în situația în

²⁵⁰ Arhivele Militare Române, Fond M.St.M, Secția 1 Organizare-mobilizare, dosar.nr.224/1945

²⁵¹ Brigada reprezenta doar un element de structural cu responsabilități în domeniul instrucției, înzeștrării și administrație

care acesta era mai „vechi decât brigadierul de infanterie”. Totodată, personalul excedentar provenit din desființarea comandamentului de brigadă de artilerie urma să încadreze funcții în cadrul comandamentului diviziei sau se reîntorcea la regimentele de artilerie de origine. De asemenea, s-au reorganizat regimentele de artilerie ale diviziei de infanterie, astfel încât primul regiment a subordonat un divizion de obuziere și un divizion de aruncătoare, iar al doilea un divizion de tunuri și două baterii anticar.

În cadrul măsurilor prevăzute pentru armate de interior amintim doar faptul că la nivelul comandamentelor teritoriale s-au înființat, ca elemente „neîndivizionate” (independente) următoarele structuri de artilerie: Divizionul 1 artilerie grea Rezervă – Craiova (Cdm. 7 Trt.), Divizionul 2 artilerie grea Rezervă – București (Cdm. 2 Trt.), Divizionul 3 artilerie grea Rezervă – Peretu, Galați (Cdm. 4 Trt.), Divizionul 5 artilerie grea Rezervă – Ploiești (Cdm. 5 Trt.) și Divizionul 7 artilerie grea Rezervă – Sibiu (Cdm. 6 Trt.).

Ca urmare a prevederilor instrucțiunilor amintite anterior, precum și ale decretului-lege nr. 2530 din 13.08.1945 referitor la „stabilirea cadrului și efectivelor Armatei de Uscat, Aer și Marină până la trecerea pe picior de pace”, situația artileriei divizionare (cea care deținea dealfel ponderea majoritară) în vara anului 1945 a fost următoarea:

<i>Divizii</i>	<i>Regimente de artilerie</i>	<i>Divizii</i>	<i>Regimente de artilerie</i>
Divizia 6 infanterie	R. 11 Art., Miercurea Ciuc	Divizia 10 infanterie	R. 3 Art., Botoșani
	R. 16 Art., Bacău		R. 20 Art., Rădăuți
Divizia 21 infanterie	R. 5 Art., Tecuci	Divizia 18 infanterie	R. 35 Art., Oradea
	R. 10 Art., Roman		R. 40 Art., Șimleu Silvaniei
Divizia 2 infanterie	R. 1 Art., Craiova	Divizia 3 infanterie	R. 6 Art., Slatina
	R. 9 Art., Turnu Severin		R. 15 Art., Roșiori de Vede
Divizia 9 infanterie	R. 13 Art., Medgidia	Divizia 1 Inf.Gardă	R. 2 Art. gardă, Drăgășani
	R. 16 Art., Slobozia		R. 3 Art. gardă, Clejani

La cele 16 regimente de artilerie, conform prevederilor decretului-lege nr. 2530/1945 (Monitorul Oficial nr. 183 bis, 14 august 1945), se adăugau și 1 comandament de brigadă anticar, 2 regimente de artilerie călăreață, 2 regimente de artilerie moto, 9 divizioane artilerie munte, 5 regimente artilerie grea (la nivelul corpului de armată) și 2 regimente de artilerie anticar²⁵²

În situația prezentată anterior, nu a fost luată în calcul artileria celor două divizii de voluntari “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan” (fiecare a dispus de câte o brigadă de artilerie cu două regimente după modelul sovietic și un divizion de artilerie antitanc), deoarece acestea au fost integrate în cadrul Armatei Române în baza unui decret regal, după data de 15 august 1945. Suplimentar artileriei organice, regimentele de infanterie din compunerea diviziei de voluntari au dispus de un divizion de artilerie, un batalion de aruncătoare cal. 120 mm, o baterie de tunuri cal.

²⁵² Arhivele Militare Române, Fond. Ministerul de Razboi, Cabinet, dosar nr. 943/1945

76 mm, precum și o baterie antitanc cal. 45 mm. Diviziei “Tudor Vladimirescu”, la întoarcerea în țară, i-a fost stabilit comandamentul la București, având unitățile dislocate în capitală și în jurul acesteia, iar comandamentului Diviziei „Horia, Cloșca și Crișan” la Pitești, având *Regimentul 7 artilerie* în aceeași garnizoană și al doilea regiment, *Regimentul 20 artilerie*, la Cristian lângă Sibiu.

Procesul de restructurare a continuat, astfel că în anul 1946, pentru aplicarea măsurilor ce vizau cadrul organizatoric de pace al armatei, au fost desființate în baza instrucțiunilor speciale nr. 50.200 încă trei mari unități (Divizia 3 și 21 infanterie, Divizia 8 Cavalerie), 6 batalioane de vânători de munte, 3 *divizioane de artilerie de munte (8 și 9 tunuri munte și 30 obuziere munte)*, aceste modificări generând o reducere a efectivelor armatei până la un total de 138 565 militari.

Totodată, la Sibiu s-a constituit în data de 5 iulie 1946 Centrul de Instrucție Mixt pentru infanterie, cavalerie și artilerie, prin transformarea Centrelor de instrucție ale acestor arme în subcentre al acestei instituții. Un an mai târziu, la 10 august 1947, subcentrul de instrucție al artileriei a fost transformat în Școala de trageri și perfecționare a artileriei dislocată inițial în localitatea Vidra-Vlașca, iar ulterior în Mihai Bravu (Giurgiu).

Necesitatea fixării legislative a organizării armatei, precum și nevoia realizării unui prim bilanț de ansamblu al reducerilor și modificărilor efectuate anterior, a fost concretizată la 15 iunie 1946 prin emiterea decretului-lege nr. 1909²⁵³ care stabilea noua compunere a Armatei române, artileria fiind reprezentată de următoarele structuri: 14 regimente de artilerie (7 divizii de infanterie fiecare cu câte 2 regimente de artilerie); 6 divizioane de artilerie munte (2 divizii de vânători de munte fiecare cu 3 divizioane de obuziere munte); 1 brigadă antitanc cu 2 regimente artilerie antitanc; 5 regimente de artilerie grea de corp de armată.

Următoarea etapă de schimbări organizatorice s-a plasat, așa cum a fost arătat anterior, sub auspiciul necesității aplicării prevederilor tratatului de pace semnat la 10 februarie 1947. Nerecunoașterea calității României de stat cobeligerant al aliaților în războiul cu Germania nazistă și aliații acesteia, fiind considerată un stat învins, a determinat ca Puterile Aliate să oblige România la plata unor despăgubiri de război Uniunii Sovietice în valoare de 300 de milioane de dolari (valoarea dolarului la nivelul anului 1938). De asemenea, tratatul a stabilit pe timp nedeterminat restricții severe referitoare la compunerea și dotarea forțelor armate românești (120.000 militari pentru forțele terestre, incluzând trupele de grăniceri), unele²⁵⁴ fiind formulate astfel încât blocau orice modernizare a acestora. Deși Comisia Aliată (sovietică) de Control își înceta existența, Uniunii Sovietice i s-a permis prin condițiile tratatului să își mențină (atât cât consideră necesar) forțe pe teritoriul României pentru asigurarea liniilor de comunicații cu forțele proprii staționate în Austria.

²⁵³ Monitorul Oficial, nr. 138 bis, din 18 iunie 1946.

²⁵⁴ Exemplu: Articolul 15 se prevedea că România nu va stoca, produce sau achiziționa material de război mai mult decât este necesar forțelor armate permise de art. 11 al Tratatului și va menține facilitățile de producție militară strict necesare asigurării menținerii acestuia.

Evoluțiile ulterioare ale cadrului politic internațional (constituirea de blocuri militare), au determinat nerespectarea clauzelor tratatelor, marile puteri delimitându-și strict sferile de influență, unde și-au impus propriile interese amplificând, astfel, tensiunile sub cupola „războiului rece”.

Important pentru anul 1947, la nivel intern, a fost adoptarea de către Adunarea Deputaților²⁵⁵ în luna iunie a legii nr.205 pentru organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale și legea nr.206 referitoare la organizarea generală a armatei.

Conform legii, în organizarea Armatei de Uscat, ale cărei efective au fost stabilite la un total de 100.000 de militari, au apărut regiunile militare precum și primele mari unități motomecanizate și blindate. La 1 octombrie 1947 regiunile militare se prezentau în următoarea configurație:

- *Regiunea 1 militară* (comandamentul la Timișoara) avea în compunere: Divizia motomecanizată „Horia, Cloșca și Crișan” (cu două regimente de artilerie moto: R. 2 Art. moto la Ineu și R. 7 Art. moto la Lugoj), Divizia 2 infanterie, Regimentul 1 artilerie grea, Regimentul 1 pioneri, Regimentul 3 transmisiuni, Regimentul 1 călărași;
- *Regiunea a 2-a militară* (București) avea în alcătuire: Divizia Blindată „Tudor Vladimirescu” (cu un regiment de artilerie de asalt la Ploiești și un regiment de artilerie anticar la București), Divizia Regală de Gardă, Brigada de artilerie anticar, Brigada Mixtă de artilerie, Regimentul 2 artilerie grea, Regimentul 2 Pioneri gardă, Regimentele 1 și 2 Transmisiuni, Regimentul 2 Căi Ferate, Batalionul de pontonieri-fluviu, Regimentul 4 Roșiori;
- *Regiunea a 3-a militară* (Cluj) avea în subordine: Divizia 18 infanterie, Divizia 1 Munte, Regimentul 7 artilerie grea, Regimentul 6 pioneri, Regimentul 3 căi ferate, Batalionul de pontonieri-râuri, Regimentul 9 roșiori;
- *Regiunea a 4-a militară* cu: Divizia 6 infanterie, Regimentul 3 artilerie grea, Regimentul 5 Pioneri, Regimentul 2 Roșiori.

Astfel au fost desființate cele două armate de câmp, corpurile de armată și corpurile teritoriale, Divizia 9 infanterie, Divizia 2 munte, Divizia 1 cavalerie (fapt ce a marcat începerea dispariției acestei arme), precum o serie de comandamente și structuri din care amintim *o brigadă mixtă de artilerie și școala de tragere și perfecționare a artileriei*.

Referitor la înființarea celor două mari unități blindată, respectiv motomecanizată, trebuie menționat faptul că tehnica și materialele din înzestrarea acestora (inclusiv pentru unitățile de artilerie) erau insuficiente, uzate moral și fizic, deoarece nu s-a mai putut procura nimic după livrările germane executate până în august 1944. Mașinile de luptă, unele categorii de armament precum și alte mijloace tehnice cu care au fost dotate unitățile s-au operaționalizat după un proces anevoios de recondiționări, reparații și improvizații mecanice, acestea asigurând doar suportul minim instruirii personalului, fără a oferi un caracter operațional real diviziilor în cauză. În același context, de a oferi cadrul organizatoric pentru instrucție sau pentru o

²⁵⁵ După luna noiembrie 1946 au început să funcționeze, sub formă unicamerală, corpurile legiuitoare

modernizare ulterioară, s-a înscris și măsura de a ridica unele structuri ale armelor de sprijin, inclusiv pentru artilerie, la rangul de mare unitate (brigadă).

În perioada analizată, conducerea și coordonarea activității structurilor de artilerie pe linie de specialitate, s-a realizat inițial de către Direcția Superioară a Artileriei care la 9 iunie 1945 s-a transformat în Inspectoratul Artileriei. Acesta a funcționat până la 21 iunie 1947, când atribuțiile acestuia au fost preluate, în baza legii nr.205/1947, de către Direcția Superioară a Instrucției în armată.

Referitor la înzestrarea artileriei, aceasta nu a înregistrat dezvoltări speciale, artileria suferind din acest punct de vedere ca majoritatea armelor. Astfel armamentul, aparatura și materialele specifice din dotare erau cele cu care s-a luptat pe front, diversitatea mare a acestora generând complexe provocări pentru asigurarea tehnică și materială a unităților de artilerie.

2. Artileria în perioada 1948-1968

2.1. Situația generală a armatei în perioada 1948-1968

Abolirea monarhiei prin abdicarea Regelui Mihai I și instaurarea la 31 decembrie 1947 a Republicii Populare, au marcat momentul trecerii în totalitate a puterii de stat în mâinile comuniștilor, fiind înlăturați din guvern ultimii reprezentanți ai partidelor tradiționale („burgheze”).

Printre primele măsuri dispuse de noua putere s-au aflat și cele care vizau înlăturarea oricărei rezistențe din armată, fapt ce a marcat viața militară pentru următorii ani. Se estimează că în primii ani după 1947 au fost îndepărtați din sistemul militar pe criterii politice 30% din ofițerii și subofițerii „armatei vechi”, majoritatea fiind din cei mai experimentați militari. Un alt element nefast, care a descris mediul militar al vremii, a fost „instituția” consilierului sovietic, prezentă aproape la toate nivelurile de decizie militară cu rolul de a impune în armata română modelul sovietic, preluând totodată cu succes obiceiurile Comisiei Sovietice de Control.

La sfârșitul anilor 50, România a limitat influența excesivă sovietică asupra forțelor armate construite în anii după al doilea Război Mondial, și a încetat trimiterea de ofițeri în U.R.S.S. pentru pregătire. Retragerea trupelor sovietice finalizată în 1958 a permis autorităților comuniste să proiecteze și să inițieze aplicarea unei politici generale relativ independente de cea a Tratatului de la Varșovia, revenindu-se la caracteristicile naționale. Astfel, după 1962 nu a mai fost permisă executarea aplicațiilor de către forțele militare ale țării tratatului pe teritoriul național, fiind permise, ocazional, numai unele exerciții de stat major sau comandament.

Începând cu luna noiembrie 1964, serviciului militar obligatoriu s-a redus de la doi ani la 1 an și 6 luni și s-a trecut la aplicarea unor măsuri de reducere a forțelor armate de la 240.000 de militari la 200.000 militari.

La sfârșitul anilor 60 România a încetat să mai participe la aplicații tactice cu trupe, delegând numai observatori. Se marca astfel accentuarea procesului de

desovietizare a armatei revenindu-se, într-o anumită măsură, la tradițiile militare specifice Armatei române.

2.2. Repere în evoluția artileriei în perioada 1948-1968

Perioada, în general a fost marcată de o serie de transformări importante pentru evoluția ulterioară a armatei, majoritatea fiind generate nu numai de măsurile de politicizare a organismului militar, dar și de factori generali de ordin tehnic și doctrinar, firești momentului. Putem afirma că în această etapă, artileria (alături de majoritatea armelor) a cunoscut un proces de dezvoltare relevant.

Astfel, în baza *ordinului Marelui Stat Major, secția I, nr. 51720 din 24.08.1948*, începând cu data de 01.09. se reînființează *Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (C.A.F.A.)*, primul comandant fiind numit generalul-maior Romulus Costescu. Instituția și-a început activitatea „efectiv într-o cameră din localul Ministerului Apărării Naționale” (Registrul Istoric al Comandamentului artileriei 1948-1955²⁵⁶), ca abia în data de 25.01.1949 să îi fie repartizate un număr șapte încăperi în localul Casei Oștirii din strada Cobălcescu, nr. 23.

Structura de debut a comandamentului era încadrată doar cu 15 militari, organizați în trei entități funcționale: comanda, statul major și direcția politică. Statul major era organizat astfel: Biroul 1+2 Instrucție și cercetare; Biroul 3 Transmisiuni și cifru; Biroul 4 Evidență Personal trupă; Biroul 5 Cadre și Adjuntatură; Biroul 6 Materiale. La înființare, acestei structuri i s-au subordonat Brigada 1 artilerie grea, Brigada 2 artilerie grea, Brigada 3 artilerie moto, Brigada 4 artilerie anticar și Regimentul 3 artilerie moto.

Începând cu anul 1949, Comandamentul artileriei trece printr-o serie de transformări structurale, astfel că la 01.03.1949 organizarea acestuia a fost următoarea:

Comanda;

- Statul Major: Biroul 1 Regulamente militare și instrucțiuni tehnice; Biroul 2 Organizare-mobilizare și dotare; Biroul 3 Gospodărie; Biroul 4 Cadre și adjuntatură; Biroul 5 Revista artileriei; Biroul 6 Registratură.
- Secția politică;
- Secția instrucție: Biroul 1 Pregătire cadre; Biroul 2 Instrucție trupă și subofițeri; Biroul 3 Cercetare de artilerie; Biroul 4 Școli; Biroul 5 artilerie Antiaeriană; Biroul Auto
- Serviciul Armament și muniție (constituită prin subordonarea Direcției Armament și Tehnică Militară și Direcția Control Tehnic): Birou Registratură; Birou Planificare Coordonare; Secția Armament și muniție; Secția Tehnică, Laborator și experiențe; Secția Control Tehnic; Secția Depozite.

²⁵⁶ Arhivele Militare Române, Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 13/1949

Se remarcă, astfel, faptul că prin subordonarea comandamentului a Direcției Armament și Tehnică Militară, a Direcției Control Tehnic și Grupului pază depozite, acestuia i s-a stabilit și responsabilitatea înzestrării cu armament și muniție a întregii armate. Funcția aceasta a fost extinsă la unități și mari unități prin înființarea de structuri specifice aflate în subordinea șefilor artileriei.

Totodată, până la restructurarea din 01.03.1949, comandamentului i s-au mai subordonat Școlile Pregătitoare și Speciale ale artileriei și artileriei Antiaeriene, Școala de Ofițeri și subofițeri de armament, Divizia de artilerie antiaeriană și începând cu luna aprilie 1949, Poligonul de Experiențe al Armatei de la Sudiți, precum și Atelierele de Reparații Armament de artilerie antiaeriană din Pipera.

Conform ordinului ministrului Apărării Naționale nr. 45625 din 28.04.1949, a intrat în subordinea comandamentului artileriei nou constituita Divizie 17 artilerie, cu comandamentul dislocat la Tecuci și care avea în organică Brigada 1 artilerie grea cu Regimentele 5 și 6 artilerie grea, Brigada 8 artilerie grea cu Regimentele 14 și 15 artilerie grea și Regimentele 18 aruncătoare moto, 12 și 23 artilerie moto. În același ordin s-a stipulat trecerea unităților de artilerie antiaeriană în subordinea Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului, fapt ce evidențiază complexitatea reformei la acel moment.

Atribuțiile Comandamentului artileriei, așa cum au fost elaborate în anul 1950 prevedeau următoarele²⁵⁷: *pe linia organizării, mobilizării și efectivelor* – elaborarea de studii și propuneri Marelui Stat Major asupra organizării, încadrării, dotării unităților de artilerie și artilerie antiaeriană, Școlii pregătitoare și speciale de artilerie, artilerie antiaeriană, Școlii de Tehnici de Armament și Muniție, Centrelor de instrucție ale artileriei și artileriei antiaeriene cu armament, muniție și materiale; elaborarea de propuneri asupra condițiilor pentru trupa ce urma a fi încorporată la unitățile de artilerie și artilerie antiaeriană; întocmirea și ținerea la curent a lucrărilor referitoare la evidența unităților subordonate direct; controlul întocmirii și ținerii la curent a lucrărilor referitoare la evidența și mobilizarea în unitățile subordonate; ținerea evidenței ofițerilor de artilerie de la toate eşaloanele de comandament, unități și servicii ale armatei; *pe linia instrucției și învățământului* - conducerea instrucției în unitățile armatei prin comandamentele de artilerie din cadrul marilor unități, verificarea stadiului și rezultatelor obținute în cadrul instrucției; organizarea și “dirijarea” învățământului de armă; colaborarea cu Academia Militară la formarea ofițerilor de stat major de artilerie; organizarea de cursuri de pregătire și perfecționare a cadrelor de artilerie; elaborarea de directive de instrucție; *pe linia înzestrării și dotării* - ținerea evidenței depozitării și repartiției armamentului, muniției și materialelor în Armata de Uscat, Aeronautică și Marină (numai articolele comune); asigurarea controlului tehnic și a instrucțiunilor pentru reglementarea acestui domeniu; asigurarea reparării armamentului și tehnicii specifice și completarea necesarului unităților cu acestea; elaborarea de studii de înzestrare; experimentarea și avizarea introducerii în înzestrare a armamentului și tehnicii; coordonarea și controlul activității pentru paza depozitelor subordonate.

²⁵⁷ Arhiva M.Ap., Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 48/1950

Activitatea desfășurată de comandament pe linia regulamentelor militare s-a concentrat inițial pe elaborarea instrucțiunilor tehnice, manualelor de cunoaștere și serviciu la material pentru armamentul și tehnica nou intrată în dotarea artileriei și regulamentelor de întrebuințare a artileriei conform doctrinei sovietice. Dintre primele norme specifice publicate, amintim „Regulamentul tragerilor artileriei” (30.12.1950, revizuit prin o a II-a ediție în 1952), „Regulamentul asupra cercetării și transmisiunilor la baterie și divizion” (20.04.1951), „Serviciul la material” (1953), „Regulamentul de luptă al artileriei – partea I (divizion, baterie, pluton, piesă)”, „Serviciul topografic de artilerie”, „Instrucțiuni pentru conducerea focului în artileria terestră” (30.06.1954). Majoritatea acestora reprezentau traduceri fidele ale regulamentelor sovietice.

Apariția Comandamentului artileriei a impus, așa cum s-a arătat, redefinirea sistemului de relații pe linie de specialitate/armă cu structurile de artilerie, care coroborat cu reorganizările generale la nivelul armatei, au remodelat tabloul marilor unități și unităților de artilerie. Astfel,

dispunerea entităților funcționale și organizarea artileriei în anul 1950²⁵⁸, se prezenta astfel: : *Corpul de tancuri* - Brigada 2 tancuri cu Divizionul 2 artilerie antitanc; Brigada 9 tancuri cu Divizionul 9 artilerie antitanc; Brigada 11 tancuri cu Divizionul 11 artilerie antitanc; Brigada 5 artilerie moto la București cu Regimentul 1 artilerie moto la București, Regimentul 7 artilerie moto la Mihai Bravu, Regimentul 8 aruncătoare moto la București, Regimentul 10 autotunuri la Târgoviște; Divizionul 1 artilerie antitanc la București; *Regiunea 1 militară* - Divizia 6 infanterie cu Regimentul 11 artilerie²⁵⁹ la Buzău, Bateria 6 artilerie antitanc la Buzău și Compania 6 autotunuri la Roman; Divizia 13 infanterie cu Regimentul 28 artilerie la Roman și Bateria 13 antitanc la Bacău; *Regiunea a 2-a militară* - Regimentul 14 artilerie grea la Mihai Bravu, Divizionul 29 artilerie antitanc la Caracal; *Corpul 1 armată* - Divizia 5 infanterie cu Regimentul 32 artilerie la Slatina, Bateria 5 artilerie antitanc la Slatina; Divizia 2 vânători de munte cu Divizionul 34 artilerie antitanc la Brașov, Divizionul 6 aruncătoare la Râșnov, Divizionul 13 aruncătoare la Codlea, Divizionul 5 aruncătoare la Hălchiu și Compania 34 autotunuri la Câmpulung Muscel; Divizia 2 infanterie cu Regimentul 9 artilerie la Craiova, Bateria 2 antitanc la Craiova și Compania 2 autotunuri la Craiova;

Principalele caracteristici tehnico-tactice ale armamentului de artilerie regimentar				
Tipul armamentului	Calibrul (mm)	Bătaia eficace (m)	Cadența de tragere (lov/min)	Masa (Kg)
Aruncător (românesc)	81,4	1000	15-18	60
Aruncător (românesc)	120	6600	8-10	94
Tun antitanc Bofors	37	1200	18	417
Tun antitanc Schneider	47	1200	18	528
Tun antitanc Böhler	47	1200	20	310
Tun antitanc Breda, model 1949	47	500	15	316
Tun antitanc model 1943 „Reșița”	75	1000	18	1450

²⁵⁸ Arhivele Militare Române, Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 746/1950

²⁵⁹ Regimentul de artilerie divizionar avea în organica sa trei divizioane a trei baterii. Regimentul de artilerie grea moto/corpus de armată era compus din trei divizioane.

Regimentul 8 artilerie grea la Turnu Severin; *Corpul 3 armată* - Divizia 4 infanterie cu Regimentul 22 artilerie la Călărași, Bateria 4 antitanc la Călărași, Compania 4 autotunuri la Călărași; Divizia 10 infanterie cu Regimentul 19 artilerie la Bacău și Bateria 10 artilerie antitanc la Buzău; Brigada 2 Cavalerie cu Regimentul 27 artilerie călăreață la Târgoviște și Bateria 16 artilerie antitanc la Târgoviște; Brigada 4 artilerie antitanc la Caracal; Regimentul 6 artilerie antitanc la Curtea de Argeș; Regimentul 36 artilerie antitanc la Caracal; *Regiunea a 3-a militară* - Corpul 2 Armată cu Divizia 18 infanterie - Regimentul 42 artilerie la Șimleu, Bateria 18 artilerie antitanc la Oradea; Compania 18 autotunuri la Oradea; Divizia 1 vânători de munte - Divizionul 1 aruncătoare la Târgu Mureș, Divizionul 2 tunuri munte la Vișeu (Maramureș), Divizionul 3 antitanc la Târgu Mureș, Divizionul 12 obuziere munte la Gherla și Compania 3 autotunuri la Târgu Mureș; Regimentul 20 artilerie grea la Turda; Brigada 1 cavalerie cu Regimentul 35 artilerie călăreață la Lugoj; Bateria 15 artilerie antitanc la Lugoj; Regimentul 37 artilerie grea la Florești(Cluj); Divizionul 31 artilerie antitanc la Caransebeș; *Comandamentul artileriei Forțelor Armate* - *Divizia 17 artilerie* la Tecuci cu Brigada 1 artilerie grea la Galați - Regimentul 2 artilerie grea la Galați și Regimentul 23 artilerie grea la Tecuci, cu Brigada 3 artilerie grea la Bârlad - Regimentul 3 artilerie grea la Bârlad și Regimentul 16 artilerie grea la Bârlad, cu Brigada 8 artilerie grea la Focșani - Regimentul 5 artilerie grea la Focșani și Regimentul 15 artilerie grea la Focșani, cu Brigada 20 aruncătoare la Huși - Regimentul 18 aruncătoare la Huși și Regimentul 30 aruncătoare la Huși, cu Divizionul 9 cercetare de artilerie la Mihai Bravu; *Comandamentul Marinei* - Brigada 25 marină - Regimentul 12 artilerie marină la Tulcea și Bateria 25 artilerie antitanc la Basarabi.

În acest cadru, situația la pace a corpului de cadre din arma artilerie (1950) a fost următoarea :

<i>Categoriile de personal</i>	<i>Total</i>	<i>Detalii</i>	
Ofițeri	2595	General locotenent (2*)	1
Corpul de sergenți	1804	General maior (1*)	20
Maiștri	372	Colonel	85
		Locotenent-colonel	225
		Maior	349
		Căpitan	731
		Locotenent	648
Total	4471	Sublocotenent	536

Începând cu anul 1949 începe un amplu proces de înzestrare cu armament și tehnică la nivelul întregii armate, în general prin importuri realizate în principal din U.R.S.S., dar și din economia națională. Într-o primă fază, încep să intre în dotarea unităților de artilerie, așa cum se stabilise încă din 1946, tunuri antitanc cal. 45 și 57 mm, tunuri regimentare cal. 76, 2 mm, obuziere cal. 122 mm, tunuri obuziere cal. 152 mm, aruncătoare cal. 160 mm și 240 mm, aruncătoare cu reacție cal. 130 mm, nu toate cu performanțe superioare materialului existent, majoritatea tipurilor fiind

folosite în al doilea război mondial sau anterior. Se înregistrează, totuși, o accelerare a procesului de înzestrare a unităților de artilerie cu autovehicule de proveniență externă și internă²⁶⁰, astfel încât la începutul anilor 60, se apreciază că artileria a fost în întregime motorizată.

Începând cu anul 1951 au început să fie introduse în organica diviziilor de infanterie structuri de autotunuri și tancuri. Acest fapt, dar și integrarea masivă a structurilor de artilerie clasică în organica majorităților subunități/unități de manevră împreună cu diferite structuri de arme de sprijin au imprimat acestor mari unități un profil mecanizat, ori de arme întrunite.

În data de 09.06.1954, în poligonul Mihai Bravu s-a desfășurat o aplicație tactică de artilerie, la care au fost invitați ministrul Forțelor Armate, ministrul Afacerilor Interne, generali și ofițeri din structurile centrale ale celor două ministere. Scopul principal a fost tocmai acela de a prezenta progresele realizate în înzestrarea armatei, dar și unele realizări în modul de desfășurare al instrucției pentru pregătirea structurilor de artilerie. Aplicația a fost proiectată la nivelul artileriei corpului de armată, în condițiile pericolului întreprinderii de către inamic a armelor de distrugere în masă, prezentându-se conducerea focului masat în lupta ofensivă în poligon redus, un raion de apărare organizat antiatomic, executarea contrapregătirii de artilerie și aviație etc.

În aceste condiții, majoritatea determinate de înzestrare, dar și de ordin doctrinar, s-a procedat la noi restructurări la nivelul întregului organism militar. Schimbarea numerotației marilor unități și unităților s-a realizat conform indicațiilor sovieticilor, încercându-se întreruperea tradițiilor militare și asocierea elementelor noii armate cu cele care au luptat în primul și al doilea război mondial. Această situație urma a fi reparată începând cu anul 1959, când se revine la vechile denumiri. În noua configurație, în martie 1956, artileria se prezenta astfel²⁶¹:

- *Artileria din Rezerva Comandantului Suprem* (subordonată Comandamentului artileriei): Divizia 43 artilerie rupere (Brigada 213 obuziere; Brigada 189 obuziere; Brigada 175 Aruncătoare mixtă), Brigada 74 obuziere, Brigada 32 tunuri Independentă, Regimentul 99 artilerie antitanc și Divizionul 1057 artilerie antitanc.

- *Regiunea a 2-a militară - Corpul 52 armată* - artileria corpului de armată - Regimentul 264 artilerie, Divizionul 390 artilerie antitanc și 1 Divizion aruncătoare cu reacție; Divizia 63 infanterie - Regimentul 204 artilerie, Regimentul 298 artilerie și Divizionul 445 artilerie antitanc; Divizia 28 infanterie - Regimentul 166 artilerie și Bateria 308 artilerie antitanc; Divizia 37 mecanizată - Regimentul 211 artilerie și Bateria 664 aruncătoare reactive; *Corpul 19 Armată* - Artileria corpului de armată - Regimentul 242 artilerie, Divizionul 1089 artilerie antitanc și 1 Divizion aruncătoare cu reacție; Divizia 89 infanterie - Regimentul 111 artilerie și Bateria 350 artilerie antitanc; Divizia 93 infanterie - Regimentul 117 artilerie și Bateria 343 artilerie antitanc; Divizia 49 mecanizată - Regimentul 286 artilerie și 1 Bateria

²⁶⁰ Începând cu anul 1955 începe producerea de autocamioane SR 132 și SR 114 din seriile „Carpați” și „Bucegi”, precum și a autoturismului de teren IMS

²⁶¹ Arhivele Militare Române, Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 4222/1956

aruncătoare reactive; Divizia 14 munte - Regimentul 116 artilerie și Bateria 357 artilerie antitanc; Brigada 82 tancuri - 1 Divizion obuziere;

- *Regiunea a 3-a militară* - artileria regiunii militare - Regimentul 54 tunuri armată și Regimentul 273 artilerie antitanc; *Corpul 40 Armată* - artileria corpului de armată: Regimentul 182 artilerie, Divizionul 492 artilerie antitanc; Divizionul 945 aruncătoare cu reacție; Divizia 86 infanterie - Regimentul 197 artilerie, Regimentul 126 artilerie și Divizionul 401 artilerie antitanc; Divizia 57 vânători munte - Regimentul 142 artilerie, Regimentul 191 artilerie și Divizionul 555 artilerie antitanc; Divizia 91 mecanizată - Regimentul 284 artilerie și Bateria 958 aruncătoare cu reacție; *Corpul 38 armată* - artileria corpului de armată - Regimentul 146 artilerie, Divizionul 678 artilerie antitanc și 1 Divizion aruncătoare cu reacție; Divizia 35 infanterie - Regimentul 276 artilerie, Regimentul 150 artilerie și Divizionul 409 artilerie antitanc; Divizia 95 infanterie - Regimentul 243 artilerie și Bateria 557 artilerie antitanc; Divizia 76 infanterie - Regimentul 255 artilerie și Bateria 540 artilerie antitanc; Brigada 75 tancuri - 1 Divizion obuziere; Brigada 94 tancuri - 1 Divizion obuziere.

Detalii asupra compunerii, înzestrării și dislocării unităților de artilerie sunt prezentate în anexa nr. 16.

Conducerea artileriei la diferite eșaloane s-a asigurat de către comandantul artileriei care dispunea de o structură de comandă și elemente subordonate direct, în general, subunități de asigurare cu date specifice artileriei. Astfel, *comandamentul artileriei regiunii militare*²⁶² a fost constituit din: stat major cu șeful de stat major al artileriei, un ofițer cu pregătirea operațiilor, un ofițer cu cercetarea de artilerie, un ajutor al șefului de stat major pentru completare; compartimentul de înzestrare artileristică cu tehnică și armament; compartiment documente secrete. *Comandamentului artileriei corpului de armată* (structurat în mod asemănător cu cel al regiunii militare) subordona o baterie comandă specializată în principal pe cercetare și asigurarea comunicațiilor, în timp ce *structurile artileriei diviziei* dispuneau suplimentar de o baterie de cercetare instrumentală de artilerie care încorporează majoritatea structurilor de asigurare cu date și un atelier de reparații; la *nivelul regimentului de infanterie/mecanizat și batalionului de infanterie* artileria era reprezentată diferențiat, funcție de natura marii unități din care făceau parte. Astfel, în divizia de infanterie artileria regimentară se compunea din o baterie tunuri fără recul (4 TFR cal.107 mm) și o baterie aruncătoare cal.120 mm (4 piese), iar artileria batalionară dispunea de o baterie aruncătoare cal. 82 mm (6 piese) și o baterie antitanc cu un pluton tunuri fără recul (4 piese cal. 82 mm), un pluton tunuri antitanc cal. 57 mm (2 piese) și un pluton mitraliere antiaeriene; la *divizia mecanizată*, în compunerea artileriei regimentare se regăsea o baterie antitanc (4 tunuri cal. 76 mm) și o baterie aruncătoare cal. 120 mm (4 aruncătoare), iar artileria batalionară includea o baterie antitanc cu un pluton TFR 82 mm, un pluton TFR 107 mm (2 piese), un pluton tunuri antitanc cal. 57 mm (2 piese) și un pluton mitraliere A.A.

²⁶² Arhivele Militare Române, Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 4222/1956

Înființarea trupelor de rachete în Armata Română s-a realizat între anii 1961-1962 când a început achiziționarea din Uniunea Sovietică a unor sisteme de lovire reactivă sol-sol, precum și a unor sisteme de rachete antitanc. Primele sisteme de rachete achiziționate au fost de nivel operativ-tactic (R.O.T.) de tipul 8 K 11, care erau lansate de pe instalații de tipul 8 U-218, precum și sisteme de rachete tactice dispuse pe instalații de lansare tipul 2 P 16.

Rachetele operativ tactice au fost integrate în organica artileriei armatei prin înființarea a două brigăzi de R.O.T., fiecare cu 6 instalații (două divizioane cu trei baterii lansare fiecare și o baterie tehnică) și structurile de deservire și tehnice aferente.

Prima unitate de rachete operativ tactice (R.O.T.) înființată a fost Brigada 32 de la Tecuci, în anul 1961, comandată de colonelul Cotulbea Constantin (datorită caracterului deosebit al acestei unități în documente figura ca Brigada 32 artilerie²⁶³). Ulterior, în anul 1962 este înființată și a doua brigadă, Brigada 37 R.O.T. de la Ineu, comandată de colonelul Peștean Ion.

Pe lângă cele două brigăzi R.O.T. s-au mai înființat: Bazele Tehnice Mobile de Rachete nr. 95 de la Ploiești și nr. 62 de la Mârșa, Baza de Tranzit de la Ploiești, Centrul de Instrucție Rachete de la Ploiești cu o baterie de lansare R.O.T. de învățământ și Depozitul de rachete și materiale tehnice. Baza de tranzit avea ca misiune aprovizionarea depozitului cu rachete, aparatură, combustibil și componente de luptă ce erau importate din U.R.S.S. Bazele tehnice mobile preluau rachetele din depozit, le verificau și montau pe ele aparatura de dirijare, componentele de luptă, le alimentau cu combustibil iar apoi le predau bateriilor tehnice din cele două brigăzi, respectiv la unitățile și subunitățile de lansare. Rachetele parcurgeau 5 grade de pregătire pentru a fi gata de lansare.

Concomitent cu înființarea celor două brigăzi a avut loc achiziționarea de rachete antitanc dirijate de tip 3M6 cu bătaia maximă de 2,3 km dispuse pe instalații de lansare tip 2 P 26 fiind introduse în dotarea subunităților antitanc din toată Armata Română. La nivel tactic (divizie) tot în anul 1962 s-au constituit trei divizioane de rachete tactice fiecare cu 2 instalații de lansare în garnizoanele Ploiești (Dn. 113 și 151 Art.) și Craiova (Dn. 180 Art).

Având în vedere caracterul de noutate al tehnicii și lipsa specialiștilor, unitățile de rachete au fost subordonate nemijlocit Comandamentului artileriei Forțelor Armate (C.A.F.A.), care a decis înființarea unei grupe de control speciale în cadrul comandamentului cu atribuții specifice pentru coordonarea activității trupelor de rachete și care a fost dislocată inițial în garnizoana Ploiești.

Începând cu 01.11.1964 unitățile de rachete s-au resubordonat, astfel²⁶⁴:

- Brigada 37 artilerie a trecut în subordinea Armatei a 3-a;
- Brigada 32 artilerie a trecut în subordinea Armatei a 2-a;
- Divizionul 180 artilerie a trecut în subordinea Armatei a 2-a, intrând în organica Diviziei 2 mecanizată;

²⁶³ Arhivele Militare Române, fond C.A.F.A, dosar 7666.

²⁶⁴ Idem, dosar 7668.

- Divizionul 151 artilerie a trecut în subordinea Armatei a 3-a, intrând în organica Diviziei 11 mecanizată, urmând a fi dislocat din garnizoana Ploiești în garnizoana Oradea;
- Divizionul 113 artilerie a rămas în subordinea Comandamentului artileriei.

Trecerea unităților de rachete operativ-tactice, respectiv tactice în subordinea marilor unități de manevră, urma modelul sovietic, acestea constituind principalul element de sprijin cu foc la dispoziția comandantului de arme întrunite care putea fi întrebuințat în zona de acțiune/interes.

În baza acestui concept, în anul 1967 C.A.F.A. a făcut propuneri de dezvoltare a artileriei, care prevedeau câte un divizion de rachete tactice în compunerea fiecărei divizii mecanizate și constituirea unei brigăzi de rachete operativ tactice pentru rezerva comandantului suprem (R.C.S). Ulterior acestea s-au materializat prin înființarea a încă trei divizioanele de rachete tactice dotate cu sisteme de rachete 8 T 137 LUNA.

Rachetele erau de tipul 3 R 9, LUNA și 3 R 10, LUNA 1, în terminologie NATO denumite FROG-3 și FROG-5, realizau o bătaie maximă de 61 km și erau dispuse pe instalații șenilate. În total au fost înființate 6 divizioane dislocate astfel: Oradea, Lugoj, Craiova, Ploiești, Brăila și Corbu (ulterior Basarabi) subordonate diviziilor de infanterie de la Oradea, Timișoara, Craiova, București, Brăila și Constanța. Ulterior a fost introdus în dotare complexul R-70, LUNA M (FROG-7) dispus pe instalații pe roți cu caracteristici mai bune legate de precizia rachetei. Rachetele funcționau

Racheta 8 K 11 pe instalația de lansare 8 U 218

cu combustibil solid și aveau bătaie maximă de 70 km.

Într-un material din anul 1964, situația rachetelor aflate în depozite era următoarea: 8K11 – 38 buc; 3R9 -16 buc. (1 cu componentă de luptă); 3R10 – 18 buc.; 3M6 (antitanc) – 180 buc.²⁶⁵

Rachetă tactică din complexul LUNA M pregătită pentru lansare

²⁶⁵ Ibidem

Rachetele tip 8 K 11 sau R-175 (în terminologie vest "SCUD A") erau rachete cu combustibil lichid lansate de pe instalația 8 U 218 dispusă pe șasiul obuzierului sovietic autopropulsat tip ISU-152. O instalație de lansare de acest tip se găsește expusă la Muzeul Militar Național. Bătaia rachetei era de 170 km, avea lungimea de 10,25 m, diametrul 0,88 m și se lansa din poziție verticală.

Primele trageri cu rachetele tactic-operative au început a fi executate începând cu anul 1962, aplicațiile tactice desfășurându-se în poligonul KAPUSTIN-YAR din U.R.S.S (150 km est Volgograd). Rezultatele obținute de rachetiști au fost apreciate ca pozitive, existând unele deficiențe inerente generate de instrucția la material, dar și de ordin tehnic. Prima rachetă a fost lansată în anul 1962 de către plutonul de lansare condus de către Lt.maj. Nastasă Vasile, operator la sistemul de dirijare Lt.maj. Grădilă, comandant de baterie lansare Cpt. Cercel Constantin, comandant baterie tehnică Cpt. Ioniță Constantin din Bg. 32 R.O.T. Racheta a fost de tipul 8 A 61 având focos real și componentă de luptă cu încărcătură clasică (predecesoarea rachetei 8 K 11, fabricată după racheta germană V2).

Organizarea unei brigăzi R.O.T. era în principiu următoarea: comandant; șef de stat major; loțiitor pentru instrucție; loțiitor pentru servicii; loțiitor tehnic; stat major; 2 divizioane R.O.T., fiecare cu 1 baterie comandă, 1 baterie meteo - 2 plutoane meteo, 2 stații meteo, 3 baterii de lansare - 1 pluton comandă (grupă calculatori și grupă topografică, cu șefi de grupe ofițeri); 1 pluton lansare cu o instalație de lansare (1 echipaj sistem de dirijare, 1 echipaj instalație motoare cu o grupă pregătire a instalației pentru lansare și o grupă de ochire a rachetei); 1 baterie tehnică cu 4 echipaje de pregătire a rachetelor (sisteme de dirijare, instalații motoare, asamblare componente de luptă, alimentare cu carburant).

Deși cele două brigăzi R.O.T. și divizioanele de rachete tactice au fost subordonate armatelor, respectiv diviziilor mecanizate, sistemul de instruire, controlul și verificarea pentru admiterea la trageri a constituit atributul Comandamentului artileriei (g. R.O.T. participau prin rotație, anual, la trageri reale în poligonul KAPUSTIN-IAR în U.R.S.S. iar divizioanele de rachete tactice la trageri în poligonul Babadag).

Încă de la înființarea acestor trupe, C.A.F.A. a acordat un sprijin deosebit pe linia conducerii, dotării și școlarizării personalului de la unitățile de rachete. Un rol important pe linia conducerii l-au avut cele 2 secții ale comandamentului care s-au ocupat de instrucția, respectiv dotarea trupelor de rachete: Secția Pregătire de Luptă Rachete în care și-au desfășurat activitatea ofițeri de o înaltă competență cum ar fi colonelul Cotulbea Constantin, colonelul Țără Gheorghe, colonelul Nițu Nicolae, colonelul inginer Cioroianu Constantin, colonelul inginer Rădulescu Sebastian, colonelul Rusu Ioan, locotenent-colonelul Demeter Acațiu, colonelul Costin Grigore (ulterior general), colonelul Stan Ion, maiorul Tutunaru Claudiu, maiorul Coșofreț Vasile. Cea de-a doua secția se numea Secția Tehnică Rachete și a avut în responsabilitate dotarea unităților și verificarea periodică a tehnicii, rachetelor și combustibililor speciali. Enumerăm câțiva dintre ofițerii care și-au desfășurat activitatea aici: colonel ing. Timotei Vitalie, colonel ing. Zdroba Ilie, colonel ing.

Sevacov, colonel ing. Ciocoiu Nicolae, colonel ing., Gârlea Gheorghe, maior ing. Tudor Lucian.

Deși ieșim din perioada tratată de capitol, pentru coerența informației, dorim să menționăm încă de acum că ultima aplicație cu trageri cu rachetele operativ tactice executată în U.R.S.S a avut loc în anul 1990 când delegația noastră a fost primită de mareșalul Mihalkin, șeful trupelor de rachete al Uniunii Sovietice. În anul 1995 a avut loc desființarea brigăzilor și bazelor R.O.T., și transformarea lor în unități de artilerie. Datorită faptului că tehnica a fost exportată, la Muzeul Militar Național nu se găsesc expuse instalații de lansare din complexul 9 K 72. Este în schimb expusă o autotrăsură de transport rachete având pe ea o rachetă 8 K 14. În anul 1998 au fost desființate și cele 6 divizioane de rachete tactice din subordinea corpurilor de armată 1,2,5,7,8 și 9.

Caracterul special al acestor trupe a făcut ca despre rachetiști să se scrie și să se vorbească foarte puțin sau deloc. Până în anii 80 nici nu era voie să se pronunțe cuvântul rachetă, folosindu-se cel mai adesea apelativul „produs”. Accesul în remizele de instrucție și depozitare era strict interzis altor categorii de personal decât cel ce deservea tehnica. În general toată documentația, manualele și instrucțiunile erau secrete iar despre cei care lucrau în aceste unități se știa că sunt artileriști (în limbajul comun erau denumiți „surdomuți”). Astfel se explică faptul că nu au fost constituiți ca armă sau specialitate distinctă.

Primii specialiști în rachete de nivel operativ-tactic au fost formați în Centrul de Instrucție Rachete de la Leningrad - ofițerii de la subunitățile de lansare și în Academia de Rachete de la Penza-ofițerii din bateriile tehnice și ingineri, iar apoi în perioada 1962-1970 la Ploiești unde a funcționat Centrul de Instrucție Rachete. Ulterior, în anul 1970 prin aducerea Centrului de Instrucție artilerie de la Făgăraș, aceste două centre au fost comasate.

Rachetele antitanc intrate în dotarea trupelor noastre au fost de mai multe generații. Primele rachete au fost de tipul 3 M 6 „Schmel” dirijate prin fir, lansate de pe șasiul 2P26 (GAZ 69), ulterior de pe instalațiile 2P27 (BRDM 1). Față de tunurile antitanc aceste rachete au reprezentat un salt calitativ, bătaia

maximă fiind de 2,3 km. Ulterior au intrat în dotare rachetele 9M14, 9M14M „MALIUTKA” dispuse pe instalațiile 9P110, 9P122 (BRDM-2) și 9P133. Pentru

***Comandanții brigăzilor și bazelor
tehnice mobile de rachete în perioada
1961-1995***

Brigada 32 R.O.T.: Col. Cotulbea Ion; Col. Peștean Ion, Col. Moisa Costică, Col. Ioniță Constantin (ulterior general maior), Col. Săvoiu Gheorghe (sau George), Col. Ilinca Cornel;

Brigada 37 R.O.T.: Col. Peștean Ion, Col. Moise Ion, Col. (Gl.mr.) Golcea Aurel, Col. Porumb C-tin, Col. Oprea Ilie, Col. Băiețan Vasile;

Baza 95 T.M.R.: Col. ing. Șerban , Col. Găzdoiescu Vasile, Col. Marian Nicolae, Col.(Gl.bg.) Tudose Ion;

Baza 62 T.M.R.: Mr, Lt.col., Col. Ioniță Constantin, Col. Crăciun Ștefan, Lt.col. Lepădatu Ioan.

În stânga, prima instalație de lansare rachete antitanc folosită în România, 2 P 26. Aceasta lansa 4 rachete 3 M 6 și a fost urmată de o instalație mai modernă 2 P 27 (BRDM 1)-dreapta.

instrucția operatorilor s-au achiziționat mașini de antrenament. În dotare s-au aflat următoarele tipuri de astfel de mașini: 9F61, 9F61A, 9F66 și 9F618. În anii 80 au fost achiziționate rachetele antitanc 9M113 „KONKURS” dispuse pe instalațiile 9P148 și având bătaia maximă de 4 km.

Comandamentul artileriei și-a menținut atributul de coordonare directă a unor structuri operative și administrative, astfel că în anul 1965²⁶⁶, în subordinea Comandamentului artileriei regăsim Brigada 17 artilerie rupere, Brigada 8 artilerie Tunuri, Regimentul 65 artilerie antitanc, Divizionul 113 Rachete Tactice, Depozitele 98, 125, 133, 161, 163, 167, 178, Depozitele 103 și 147 Materiale tehnice, Bateria Parc, Poligonul de Experiențe al Armatei, Tabăra de Instrucție și poligonul de tragere antiaerian, Atelierele 121, 183 Reparații armament, Atelierele 62, 95 Mobile de reparații, Compania 235 Pază, Centrul de înzestrare al C.A.F.A..

Dintre măsurile de ordin structural coordonate de către comandament, amintim pe cele anul 1967²⁶⁷ care stabileau pentru divizia mecanizată adăugarea celui de-al treilea divizion de obuziere cal. 122 mm model 1938 la regimentele de artilerie, înlocuindu-se astfel bateria antitanc de tunuri cal.85 mm, precum și introducerea în organica acestuia a unei baterii de aruncătoare cu reacție cu 6 instalații. Prevederea de stat specifică instalații de lansare pentru rachete GRAD ce urmau a fi achiziționate prin import, menținându-se în serviciu rachetele/instalația R2 (cal. 130 mm). O altă modificare importantă a constituit-o introducerea în organizarea diviziei mecanizate a unui divizion antitanc prevăzut a fi dotat cu autotunuri autopropulsate SU 100, considerate a fi adecvate specificului mării unități. Pentru divizia de tancuri s-a introdus în organizarea artileriei diviziei un divizion de obuziere cal. 122 mm cu 12 piese și, suplimentar, o baterie de aruncătoare cu reacție (6 instalații) care, la război, constituiau nucleul formării unui regiment de artilerie prin înființarea unui al doilea divizion de obuziere cal. 122 mm.

Artileria antitanc a diviziei de tancuri a fost punctată prin înființarea unei baterii antitanc cu patru piese autopropulsate tip SU 100, reprezentând și nucleul unui divizion antitanc pentru starea de război. *Artileria batalionară* a suferit și aceasta unele modificări, astfel că sprijinul de foc era asigurat de 1 baterie de aruncătoare cal.

²⁶⁶ Arhivele Militare Române, Rola PII4 334, cadru 114

²⁶⁷ Arhivele Militare Române, Fond: Comandamentul Artileriei Forțelor Armate (CAFA), Dosar nr. 8078/1967

82 mm cu 3 plutoane, însumând 9 aruncătoare, și 1 baterie antitanc cu 1 pluton tunuri cal.57 mm cu 3 piese și 1 pluton de aruncătoare de grenade SPG9 cu 3 aruncătoare.

3. Dezvoltarea artileriei în perioada 1968-1989 (anii Războiului Rece)

3.1. Descrierea perioadei

Intervenția Tratatului de la Varșovia în evenimentele din Cehoslovacia la 20 August 1968 au reprezentat punctul de referință în schimbarea viitoare a forțelor armate românești. Incapacitatea Cehoslovaciei de a opune rezistență forțelor tratatului conduse de sovietici a alarmat liderul comunist de la București, care se vedea amenințat de modul în care problema fusese gestionată de sovietici, reacția acestuia fiind de condamnare a invaziei, iar ceva mai târziu adoptarea unei noi doctrine izolate/unice în cadrul tratatului, și anume aceea a *“Luptei întregului popor”*.

Acest concept a fost legiferat în anul 1972 prin adoptarea Legii 14 *“Privind organizarea apărării naționale a Republicii Socialiste România”*, care în articolul 6 evidențiază caracterul defensiv al strategiei naționale de apărare: *“Starea de război poate fi declarată numai în cazul unei agresiuni armate împotriva Republicii Socialiste România sau împotriva unui alt stat față de care Republica Socialistă România are obligații de apărare mutuală armate prin tratate internaționale, dacă s-a produs situația pentru care obligația de declarare a stării de război este statornicită”*. Premisa de bază a fost cea că poporul va rezista cu toate mijloacele la dispoziție în fața oricărei incursiuni în România, apărând suveranitatea și independența națiunii. Astfel fiecare cetățean avea obligația de a participa la apărarea țării, pregătirea acestuia făcându-se de la caz la caz în cadrul gărzilor patriotice, formațiunile de apărare locală antiaeriană, formațiuni de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei etc. Aceste noi organizații paramilitare urmau să influențeze doctrina și tactica ducerii acțiunilor militare, iar conceptul în sine o nouă abordare a politicii de apărare.

Deși, noua doctrină scotea în evidență necesitatea realizării unui nou sistem național de apărare, bazat pe profesionalism adecvat războiului modern, comuniștii au menținut și chiar au amplificat fenomenul de angajare a armate în lucrări de anvergură din economia națională, fapt ce a afectat procesul de instrucție al forțelor.

După anul 1972 România a continuat să își dezvolte poziția sa autonomă în cadrul Tratatului de la Varșovia. A refuzat tranzitarea țării de către forțele sovietice pentru a participa la manevre în Bulgaria, a respins cererea URSS de a construi o cale ferată cu ecartament mare de la Odesa la Varna care să străbată partea de est a țării. Atitudinea României de a refuza întrebuintarea teritoriului național de către forțe străine a dus la izolarea terestră a Bulgariei față de celelalte țări ale tratatului.

România a continuat să participe la reuniunile politice ale tratatului, unde s-a opus deschis politicii URSS. În acest sens, amintim refuzul țării noastre de a accepta propunerile URSS de integrare a forțelor militare în cadrul tratatului și de creștere a cheltuielilor militare în 1978, refuzul de a sprijini invazia Afganistanului în 1980, dislocarea de rachete balistice cu rază scurtă de acțiune în Germania de est și Cehoslovacia.

3.2. Repere în evoluția artileriei

Perioada poate fi apreciată ca fiind ce mai fastă pentru evoluția artileriei române atât privind organizarea structurilor, cât și înzestrarea cu armament și tehnică, comparativ cu alte perioade ale istoriei acestei arme.

Comandamentul artileriei a reprezentat elementul integrator și decizional în dezvoltarea artileriei, activitatea acestei structuri concentrându-se în principal pe reforma normelor doctrinare de întreținere a artileriei, a sistemului de instrucție, reformei structurale a artileriei în concordanță cu modificările survenite la nivelul Armatei române și asigurarea cu tehnică specifică, armament și muniție.

Măsurile evidențiau, de asemenea, și o nouă abordare doctrinară și anume aceea de a asigura marile unități de arme întrunite cu structuri specializate de luptă cu blindatele, în special cu tancurile (se remarcă o creștere semnificativă a mijloacelor blindate în armatele străine). Eficiența măsurilor avea să fie remarcată într-o analiză a Comandamentului artileriei din anul 1978 care compara mijloacele antitanc al diviziei la data respectivă cu cele existente în anul 1960, creșterea fiind de aproximativ două ori, după cum urmează:

<i>Tipuri de armament</i>	<i>1960</i>	<i>1978</i>
Tun antitanc cal. 57 mm	27	-
Aruncător de grenade AG 9	-	81
Autotun cal. 76 mm	21	18
Rachete antitanc Dirijate	-	12
Tun antitanc cal. 100 mm	12	12-18* (* pentru Divizia Mecanizată cu divizion antitanc în organică)
TOTAL	60	123-129

În contextul evenimentelor din Cehoslovacia (invadarea țării de trupele Pactului de la Varșovia, cu excepția României), Marele Stat Major a decis revizuirea dislocării marilor unități și unități pe cuprinsul țării. Astfel, la București, s-a înființat Divizia 57 Tancuri, la Brăila, Divizia 67 mecanizată, la Dej, Divizia 81 mecanizată și, la Curtea de Argeș, Brigada 4 Vânători de Munte. Prin dislocarea acestor mari unități în zone cheie ale țării - Capitală, Poarta Focșanilor și Poarta Someșului – se acopereau, practic, principalele direcții strategice de pe teritoriul național. Astfel, urmare a restructurărilor, artileria capătă o nouă configurație amplificată și de procesul de înzestrare, imaginea de ansamblu a acesteia în anul 1970 fiind următoarea:

- *Artileria din Rezerva Comandantului Suprem*: Brigada 17 artilerie Rupere (Tecuci); Brigada 8 artilerie Tunuri (Focșani); Regimentul 65 artilerie antitanc (Brăila); Divizionul 113 artilerie (R.Ta.);
- *Armata*²⁶⁸ *a 2-a: Divizia 1 Mecanizată* – Regimentul 1 artilerie (Slatina), Divizion autotunuri (Târgoviște); *Divizia 2 Mecanizată* – Regimentul 9 artilerie (Drobeta Turnu Severin), Divizionul 325 artilerie (Caracal); *Divizia 9. Mecanizată* – Regimentul 13 artilerie (Medgidia), Divizionul 203 artilerie (Murfatlar); *Divizia 10 Mc* – Regimentul 3 artilerie (Bacău), Divizionul Autotunuri (Bacău); *Divizia 67 Mecanizată* – Regimentul 285 artilerie (Brăila), Divizionul 556 artilerie antitanc (Galați); *Divizia 57 Tc.* – Regimentul 43 artilerie (Mihai Bravu); *Bg. 4 V.M.* – Divizionul 41 obuziere (Râmnicu Vâlcea); *Unități de armată*: Regimentul 25 artilerie Tunuri Armată (Brăila); Regimentul 29 artilerie antitanc (Caracal), Brigada 32 artilerie (R.O.T.)
- *Armata a 3-a: Divizia 18 Mecanizată* – Regimentul 39 artilerie (Timișoara), Divizionul 328 Autotunuri, Divizionul 207 artilerie (Ra. Ta., Lugoj); *Divizia 11 Mecanizată* – Regimentul 26 artilerie (Ineu), Divizionul 329 Autotunuri, Divizionul 151 artilerie (R.Ta., Oradea); *Divizia 81 Mecanizată* – Regimentul 315 artilerie (Șimleu Silvaniei), Regimentul 612 artilerie antitanc (Baia Mare); *Divizia 6 Tc.* – Regimentul 7 obuziere (Florești), Bateria 222 autotunuri; *Brigada 2 V.M.* – Divizionul 206 obuziere (Hălchiu); *Unități de armată*: Regimentul 69 artilerie Tunuri Armată (Șimleu Silvaniei); Regimentul 24 artilerie antitanc (Lugoj); Brigada 37 artilerie (R.O.T., Ineu).

Organizarea unităților de artilerie²⁶⁹ a fost de asemenea revizuită, fiind de remarcat existența a 4 tipuri de regimente de artilerie, funcție de destinația acestora, diferind calibrele din înzestrarea divizioanelor organice. Regimentele de artilerie ale diviziilor au fost înzestrate în principal cu obuziere cal. 122mm, md. 1938 (2 divizioane) și aruncătoare de proiectile reactive cal. 122 mm. Regimentele de artilerie de armată, precum și brigăzile de artilerie din compunerea rezervei comandantului suprem au avut o organizare variată, regăsindu-se în înzestrarea acestora obuziere cal. 122 mm, obuziere cal. 150 mm SKODA, obuziere și tunuri obuzier cal. 152 mm sovietice. Divizioanele din compunerea regimentelor mecanizate au fost dotate în principal cu tunuri regimentare cal. 76,2 mm. organizarea generală fiind de forma prezentată mai jos, diferind calibrele armamentului din dotare:

- *Regimentul de artilerie antitanc*: Statul Major; Bateria comandă cu 1 pluton cercetare (Punct de observare mobil-P.O.M. și o grupă cercetare) și 1 pluton transmisiuni; 3 Divizioane tunuri fiecare cu 2 baterii antitanc (4 piese), 1 pluton cercetare (Punct de observare mobil-P.O.M. și o grupă cercetare), 1 pluton transmisiuni și subunități și formațiuni de serviciu (infirmieria și plutonul aprovizionare și transport).

- *Regimentul de artilerie*: Statul major; Bateria comandă cu echipa de calculatori, plutonul cercetare și topografie și plutonul transmisiuni; Bateria cercetare instrumentală de artilerie (C.I.A.) cu pluton cercetare optică (1 grupă prelucrare, 3

²⁶⁸ Începând cu 30 aprilie 1960, s-a revenit la acest eșalon prin transformarea Regiunilor militare.

²⁶⁹ Arhivele Militare Române, Rola PIII-4-379, cadrele 806-820.

grupe cercetare optică, 1 grupă transmisiuni), pluton topografie (2 grupe topo), o grupă meteo și plutonul cercetare prin sunet; 3 divizioane de artilerie fiecare 3 baterii (4 piese), echipă de calculatori, plutonul cercetare și topografie, pluton transmisiuni subunități și formațiuni de serviciu (infirmăria și plutonul aprovizionare și transport).

- *Brigada de artilerie*: Statul major; Bateria comandă cu echipa de calculatori, plutonul cercetare și topografie, plutonul radio și plutonul transmisiuni; 3 divizioane de artilerie fiecare cu 4 baterii (4 piese), echipă de calculatori, plutonul cercetare și topografie, pluton transmisiuni, grupă de întreținere tehnică și grupă gospodărie; 1 divizion aruncătoare mixt cu 2 baterii aruncătoare proiectile reactive cal. 160 mm (4 piese), 1 baterie aruncătoare proiectile reactive cal. 122 mm (4 piese), 1 baterie aruncătoare proiectile reactive cal. 210 mm (4 piese), echipă de calculatori, plutonul cercetare și topografie, pluton transmisiuni, grupă de întreținere tehnică și grupă gospodărie; Subunități și formațiuni de serviciu.

Ulterior până la sfârșitul perioadei analizate, pe măsura înzestrării cu armament, majoritatea divizioanelor de artilerie au fost organizate pe 3 baterii cu 6 piese.

Concepția de întrebuințare a artileriei în această perioadă specifică ca misiuni principale în luptă neutralizarea (nimicirea) mijloacelor tactice de atac nuclear, bateriile de artilerie și aruncătoare, tancurile și transportoarele blindate, personalul și mijloacele de foc, mijloacele radiotehnice, punctele de comandă și de observare, distrugerea lucrărilor de fortificație de campanie, iar când este posibil și lucrările de fortificație permanente.

Subunitatea de tragere și tactică de bază a artileriei era reprezentată de divizionul de artilerie, acesta acționând, de regulă, în cadrul unei grupări de artilerie fiind menținut la dispoziția comandantului grupării sau fiind dat în sprijin unei subunități de manevră (batalion de infanterie). Acesta putea acționa și independent putând fi dat în întărire unei unități de arme întrunite sau menținut la dispoziția comandantului unei mari unități de arme întrunite.

Grupările de artilerie se constituiau la nivelul unităților și marilor unități de arme întrunite (grupare de artilerie de regiment, grupare de artilerie de divizie etc), fiind compuse din 2-4 divizioane de artilerie și subunități de cercetare. Prioritate în întărirea cu artilerie și, implicit, în constituirea grupărilor de artilerie o aveau unitățile/marile unități de pe direcțiile principale de acțiune. Divizioanele de aruncătoare de proiectile reactive, de regulă, acționau ca unități la dispoziția comandantului de arme întrunite, fiind, datorită puterii de foc deosebite și capacității ridicate de manevră, un element important în economia luptei.

În cadrul grupării de artilerie (în general la nivel divizie sau armată) se stabilea un divizion de serviciu dintre cele cu bătaie mare pentru a duce lupta în mod continuu cu mijloacele de atac tactic nuclear al inamicului.

Artileria antitanc constituia, de regulă, rezerva antitanc a unității/marii unități de arme întrunite, pregătind aliniamente antitanc pe direcțiile principale estimate ca fiind favorabile întrebuințării blindatelor de către inamic sau puteau fii date ca întărire subunităților de manevră.

Procedeele de executare a tragerii de efect cu divizionul de artilerie se realiza prin executarea focului pe baterii, pe obiective concrete, dispersate de front și adâncime sau alăturate cu un front total mai mare de 600 m (400 m pentru divizionul cu 12 piese); executarea focului concentrat cu două baterii pe un obiectiv (sector) și cu a treia baterie pe un obiectiv izolat; executarea focului concentrat cu întreg divizionul pe un singur obiectiv sau grup de obiective apropiate și încadrate într-un sector; participarea la focul concentrat al grupării de artilerie (focul masat al artileriei marii unități), cu toate divizioanele suprapus pe un singur obiectiv important sau cu repartitia obiectivelor (sectoarelor) între divizioane, situație în care divizionul primea un obiectiv separat.

În planificarea focului artileriei, posibilitățile de foc ale subunităților se determinau prin calcul, dacă timpul avut la dispoziție era suficient, avându-se în vedere natura și caracterul obiectivului, consumul de muniție calculat în raport cu gradul de lovire necesar a fi realizat, numărul de piese la dispoziție, timpul la dispoziție pentru executarea misiunii de foc și regimul de foc specific fiecărui calibru. Pentru situațiile în care timpul la dispoziție era limitat, manualele vremii includeau tabele cu posibilitățile tip precalculate, atât în suprafață cât și ca dimensiuni, funcție de normele de consum standard stabilite pentru diferite obiective.

Într-un studiu referitor la modul de acțiune al artileriei armatei în luptă ofensivă și prezentat în cadrul convocării comandantului Comandamentului artileriei în anul 1970, se specifica faptul că peste 80% din obiectivele prezente în câmpul tactic se angajau de către artilerie²⁷⁰, fapt ce evidențiază rolul major al acestei arme în luptă, rol determinat de marea putere de foc, ritmul de tragere ridicat, capacitatea de a angaja țintele la distanțe mari, precizie și o mare capacitate de manevră ceea ce îi asigura capacitatea de a executa focul prin surprindere și în timp scurt.

Studiul mai arată că un element determinat în asigurarea succesului acțiunilor artileriei în luptă era masarea focului acestuia pe direcțiile principale de acțiune a forțelor, estimându-se ca fiind necesare 60-70% din structurile existente la nivelul armatei. Pentru ruperea apărării inamicului se estima că este necesară asigurarea unei densități de 100-120 de piese sau mai mult pentru fiecare kilometru liniar din sectorul de rupere.

Determinarea consumului pentru realizarea efectului asupra unui obiectiv era direct influențat de metodele/procedeele de pregătire a tragerii, în funcție de care se aplicau corecții normelor de consum standard disponibile în manualele de conducerea focului.

În aceste condiții, la care se adaugă absența mijloacelor de calcul automatizat performante, activitatea statului major al artileriei la diferite eşaloane pentru planificarea acțiunilor artileriei devenea vitală în realizarea sprijinului de foc al marilor unități de arme întrunite, iar instrucția specifică pentru antrenarea la conducerea focului a tuturor artileriștilor, dar în special a comandanților, fiind considerată o categorie de bază în formarea acestora ca specialiști. Studiul regulilor de tragere și a celor de conducerea focului, combinat cu antrenamentul practic în

²⁷⁰ Arhivele Militare Române, Rola PIII-338

Instalația de lansare 9 P 117 M1 cu racheta 8 K 14 în poziție verticală. Înaintea lansării era necesar ca “săgeata” instalației de lansare să fie coborâtă (dispozitivul hidraulic care așa cum se vede în fofografie ridică racheta sau o cobora în cazul în care lansarea era anulată).

poligoanele reduse și tragerile reale în poligoane reprezentau activități preponderente în sistemul de pregătire a artileriștilor, pregătire care se realiza gradual, pe categorii de funcții și după o frecvență precis stabilită de norme în vigoare. Dincolo de prevederile regulamentare, studiul tragerilor artileriei a fost încurajat prin organizarea de concursuri la această disciplină, începând de la faza pe unitate până la etapa pe ministerul apărării, care, de regulă, se desfășura în cadrul unor exerciții cu trageri reale în unul din poligoane. O altă metodă de a stimula perfecționarea cunoștințelor a fost cercetarea aplicativ-științifică, prin care ofițerii își puteau exprima opiniile și valorifica experiența acumulată pentru îmbunătățirea prevederilor regulamentare, dezvoltarea unor procedee noi de lucru sau de întrebuintare a artileriei.

Desăvârșirea pregătirii artileriștilor s-a realizat pe timpul aplicațiilor tactice cu trageri de luptă, unde se sedimentau cunoștințele și se închea lucrul întrunit al tragerilor artileriei și

conducerii focului, cu instrucția la materialul și aparatele de artilerie, cunoașterea tehnicii, instrucția pe linia cercetării de artilerie și topogeodezie, toate acestea din urmă înscrise în pregătirea tactică de specialitate.

Înzestrarea cu armament, aparatură și muniție a structurilor de artilerie în această perioadă s-a realizat în mod special cu armament și aparatură produsă în țară. S-au menținut de asemenea, importurile mai ales pentru tehnica complexă specifică artileriei. Pentru exemplificare, în anul 1978 principalele elemente de tehnică importată din U.R.S.S., au constat în 6 instalații de lansare 9P117M1 și 14 rachete 8 K14 fără carburant din cadrul complexului ROT, 28 de instalații de lansare 9 P113 și o mașină de antrenament 9F66A1 din complexul rachete antitanc dirijate MALIUTKA “P”, 9 instalații de lansare 9P135M și 300 de rachete 9M11-2, din cadrul complexului rachete antitanc dirijate FAGOT-9 K111, precum și aparatură complexă, cum ar fi o stație de radiolocație pentru artileria terestră tip SNAR-10, 2 stații meteorologice ARMS 3 și 2 stații de radiolocație RMS 1 (de asemenea pentru plutoanele meteorologice).

Astfel, se remarcă noile rachete operativ-tactice tip 8 K 14 (“SCUD B” în terminologie vest), parte a unui complex modernizat cunoscut sub denumirea 9 K 72. Instalațiile de lansare 9 P 117 M1 erau dispuse pe șasiu pe roți MAZ 543 8x8 având greutatea în jur de 36 de tone. Complexul de rachete cuprindea un număr mare de autospeciale, utilaje, aparatură și tehnică de verificare și pregătire a rachetelor din care enumerăm câteva: instalația de lansare, autotrăsura de transport rachete,

Tun cal.130 mm, md. 1982

Obuzierul cal.152 mm,md. 1981

autospeciala de transport componente de luptă, autocompresor de aer (până la 400 de atmosfere), mașina de verificări orizontale și verticale (pentru aparatura sistemului de dirijare), autoamacara, mașini pentru transport și alimentare cu carburant și oxidant, mașina de legare topogeodezică, mașină de spălare neutralizare, stații meteo, stații radio. Instalațiile de lansare erau mult mai moderne, iar sistemele automatizate făceau munca echipajelor era mult mai ușoară.

Racheta 8K14 era dintr-o generație mai nouă, avea o lungime și o greutate mai mare (11,25 m, 6300 kg), bătaie maximă mai mare (300 km). Este de remarcat faptul că se puteau lansa rachete având componente de luptă cu încărcătură clasică, nucleară sau chimică având o greutate de aproximativ 987 kg. Componentele nucleare sau chimice nu erau disponibile, nefiind livrate de Uniunea Sovietică.

A fost de asemenea amplificată producția de armament românesc, majoritatea proiectelor fiind coordonate de către Comandamentul artileriei. Astfel s-a realizat și a intrat în înzestrare tunul antitanc cal. 100 mm model 1975 și model 1977; obuzierul cal. 152 mm model 1981; tunul obuzier cal. 152 mm model 1985; tunul cal. 130 mm model 1982, obuzierul cal. 100 mm munte, aruncătorul cal. 82 mm model. 1977, aruncătorul cal. 120 mm model 1982, aruncătorul de proiectile reactive (21 tuburi de ghidare) cal. 122 mm; aruncătorul de proiectile reactive (40 tuburi de ghidare) cal. 122 mm; aruncătorul de proiectile reactive (40 tuburi de ghidare) containerizat cal. 122 mm model 1988; tunul de munte cal. 76 mm model 1982; aruncătorul de grenade antitanc A.G.-9.

În concepția de înzestrare dezvoltată de către Comandament în anul 1978, au fost prevăzute, tipul și cantitățile de guri de foc ce ar fi trebuit fabricate în țară în perioada 1978-1990 (și după acest an pentru unele categorii de armament), în vederea modernizării structurilor de artilerie, dotării instituțiilor de învățământ și realizării unei anumite rezerve. Astfel pentru principalele categorii de guri de foc, situația a fost următoarea²⁷¹:

- tun cal. 130 mm – 389 buc., destinate în principal pentru înzestrarea brigăzii de tunuri din Rezerva Comandantului Suprem și brigada de artilerie de armată;

²⁷¹ Arhivele Militare Române, Rola PIII 382, cadru 114

- tun-obuzier cal 152 mm – 236 buc., destinate brigăzii din Rezerva Comandantului Suprem și brigăzile de artilerie de armată și corpuri de armată;
- obuzier cal. 152 mm – 1149 buc pentru brigada din Rezerva Comandantului Suprem și brigăzile de artilerie de armată și regimentele de artilerie din divizia mecanizată;
- aruncător de proiectile reactive cu 40 de tuburi – 242 buc., pentru brigada de Ar.P.R din Rezerva Comandantului Suprem, regimentele de artilerie din diviziile mecanizate;
- obuzier autopropulsat cal. 122 mm – 1252 buc, destinate divizioanelor de artilerie din cadrul regimentelor mecanizate;
- tunuri antitanc cal. 100 mm tractate – 1205 buc.
- tunuri antitanc cal 100 mm autopropulsat cal. 100 mm pe șasiu de mașină de luptă a infanteriei – 1716 buc²⁷².

Timpul avea să demonstreze ulterior că aceste cantități au rămas doar deziderate, producția efectivă de armament nerespectând planurile propuse datorită atât tendinței vremii de a exagera capacitățile de producție, cât și datorită evenimentelor istorice ce au urmat.

Un ultim moment foarte important al restructurării Armatei române pentru această perioadă este anul 1980, când din cele două armate existente s-au înființat patru armate, cu comandamentele dispuse la București pentru Armata 1, Buzău pentru Armata a 2-a, Craiova pentru Armata a 3-a și Cluj Napoca pentru Armata a 4-a. Redistribuirea marilor unități de arme întrunite în subordinea noilor comandamente a atras și o reșezare a artileriei, conturând imaginea de ansamblu a acesteia până la sfârșitul anului 1989. În noua configurație unitățile reprezentative de artilerie, se subordonau marilor unități și unităților de arme întrunite după cum urmează:

- *Armata 1: Divizia 1 Mecanizată* – Regimentul 1 artilerie, Slatina, Divizionul 113 Ra. Ta., Ploiești; *Divizia 57 Tc.* – Regimentul 43 artilerie, Mihai Bravu; *Bg. 2 V.M.* – Divizionul 206 artilerie Munte, Hălchiu; *unități de armată:* Regimentul 29 artilerie antitanc, Alexandria;
- *Armata a 2-a: Divizia 9 Mecanizată* – Regimentul 13 artilerie, Medgidia, Divizionul 203 Ra.Ta., Murfatlar; *Divizia 10 Mecanizată* – Regimentul 3 artilerie, Bacău; *Divizia 67 Mecanizată* – Regimentul 285 artilerie, Divizionul Ra. Ta, Brăila; *unități de armată:* Brigada 32 Rachete Operativ Tactice, Tecuci; Regimentul 25 artilerie, Brăila; Regimentul 79 artilerie antitanc, Brăila.
- *Armata a 3-a: Divizia 2 Mecanizată* – Regimentul 9 artilerie, Drobeta Turnu Severin, Divizionul 180 Ra. Ta., Craiova; *Divizia 18 Mecanizată* – Regimentul 39 artilerie, Timișoara, Divizionul 207 Ra.Ta., Lugoj; *Brigada 4 V.M.* – Divizionul 41 artilerie munte, Râmnicu Vâlcea; *unități de armată:* Regimentul 24 artilerie, Lugoj;

²⁷² Acest sistem autopropulsat a fost gândit pentru a înlocui autotunurile cal. 76 mm din înzestrarea diviziilor mecanizate. Proiectul nu a fost materializat în practică.

- *Armata a 4-a*: Divizia 11 Mc – R. 26 artilerie, Ineu, Divizionul 151 Ra. Ta., Oradea; Divizia 81 Mc – Regimentul 315 artilerie, Șimleu Silvaniei; Divizia 6 Tc. – Regimentul 7 artilerie, Florești-Cluj; Bg.1 V.M. – Divizion artilerie Munte, Prundu Bârgăului; Bg. 5 V.M. – Divizionul 86 artilerie munte, Abrud; *unități de armată*: Regimentul 69 artilerie, Șimleu Silvaniei; Regimentul 612 artilerie antitanc, Baia-Mare; Brigada 37 Rachete Operativ Tactice, Ineu.
- *Comandamentul artileriei (Artileria din Rezerva Comandantului Suprem)*: Brigada 17 artilerie rupere (Tecuci); Brigada 8 artilerie tunuri (Focșani); Regimentul 65 artilerie antitanc (Brăila); Divizionul 42 artilerie antitanc (Sighișoara); Școala Militară de Ofițeri Activi de artilerie (Sibiu); Centrul de Instrucție al artileriei (Ploiești); Bazele 62, 95 Tehnice Mobile de Rachete etc.

Până la sfârșitul perioadei, organizarea artileriei a mai suferit unele modificări, dintre cele mai importante fiind înființarea în 1985 a Regimentului 16 artilerie în Mihai Bravu, subordonat Diviziei 1 mecanizată, fapt ce a determinat trecerea Regimentului 1 artilerie-Slatina la Armata a 3-a, precum și înființarea Regimentului 59 artilerie în garnizoana Lugoj în compunerea aceleași armate, astfel că la 31.12. 1989, marile unități și unitățile de artilerie reprezentative din în armata română însumau *2 brigăzi de artilerie, 2 brigăzi de rachete operativ-tactice, 19 regimente de artilerie și 6 divizioane de rachete tactice*²⁷³.

4. Concluzii generale

În istoria artileriei române, perioada 1945-1989 a reprezentat etapă de dezvoltare importantă atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ, fenomenul nefiind unul specific Armatei române, acesta manifestându-se în evoluția generală a artileriei mondiale.

Învățămintele celui de al doilea război mondial au determinat modificări importante în special în debutul perioadei, urmărindu-se cu preponderență motorizarea artileriei pentru a-i asigura manevrabilitate, înlocuirea armamentului și tehnicii specifice cu scopul diminuării diversității de calibre și tipuri pentru eficientizarea sistemului de sprijin logistic, dar și pentru creșterea preciziei și a efectului la țintă. Din punct de vedere structural, măsurile au fost axate pentru asigurarea marilor unități și unităților de manevră cu subunități, unități și mari

Ofițeri din conducerea Comandamentului Artileriei (C.A.) în vizită la Centrul de distrugere a rachetelor de la Kapustin Iar, în anul 1989.

De la stânga la dreapta: ofițer sovietic; Col. Dogaru Vasile - șeful artileriei la Armata 3; 2 ofițeri sovietici; Gl.mr. Ioniță C-tin-șeful de St. Maj. C.A.; Col. Rădulescu Sebastian-Gr. Control CA; Col. Gârlea Gh. Gr. Control CA; ofițer sovietic.

²⁷³ Colectiv, Statul Major General 1859-2004, istorie și transformare, Ed. Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p.280

unități de artilerie organice capabile să lupte împotriva blindatelor și să realizeze sprijinul de foc al acțiunilor acestora prin angajarea inamicului la distanțe mari, oportun, prin surprindere și în orice condiții meteorologice. Creșterea ponderii artileriei în cadrul structurilor de arme întrunite a fost de aproximativ două ori față de perioada celui de-al doilea război mondial, ajungându-se ca subunitățile de artilerie să reprezinte 40% din totalul structurilor de tip companie.

Apreciem că, începerea înzestrării artileriei române cu rachete operativ-tactice, tactice și antitanc dirijate a reprezentat momentul de referință al perioadei, marcând super-tehnologizarea acesteia cu efecte în dezvoltarea tacticilor și tehnicilor de ducere a luptei de către toate armele, dar și în selecționarea și pregătirea artileriștilor.

Începând cu anii 1970 este de remarcat dezvoltarea cercetării și producția de armament și aparatură artileristică la nivel național, cu performanțe bune, majoritatea comparabile cu sistemele de lovire de același tip produse la nivel mondial. Accesul limitat la cunoștințele tehnologice mondiale, fapt generat de politica națională a vremii, nu a permis dezvoltarea sistemelor de conducere a focului artileriei automatizate și extinderea gamei de muniții dirijate, fapt pe care îl apreciem ca un neajuns major în dezvoltarea artileriei. De asemenea, deși a existat preocupări constante în cercetarea științifică a autopropulsării artileriei, concretizarea practică a fost nesemnificativă.

Existența Comandamentului artileriei pe întreaga perioadă analizată o apreciem ca vitală în dezvoltarea armeei, această instituție fiind elementul care a coordonat întreaga activitate a artileriei și a participat în mod efectiv, cu profesionalism, la dezvoltarea sistemului de formare și pregătire a personalului, a instrucției trupelor, gestionarea procesului de dezvoltare și înzestrare cu armament și muniție a artileriei, perfecționare conceptelor, tacticilor și tehnicilor de întrebuințare a acestei arme în luptă.

CAPITOLUL VI

Artileria romană în contextul reformei militare de după 1989

Evenimentele din decembrie 1989 au determinat ample transformări politico-sociale în România, cu impact direct asupra Armatei României și, implicit asupra artileriei, evenimente ce au determinat și inițiat schimbări esențiale privind structura, dotarea și managementul resurselor umane în armă, ducând la conturarea unor structuri moderne (modulare), menite să rezolve problema interoperabilității cu structurile euroatlantice.

Evoluția artileriei române după 1989 nu poate fi desprinsă din contextul general al procesului de democratizare a societății românești și de compatibilizare a organismului militar cu sistemele militare euroatlantice. Totodată, nu putem vorbi de transformările survenite în artileria română a ultimului deceniu al secolului XX și începutului de secol XXI fără să avem în vedere evoluția Forțelor Terestre.

Restructurarea artileriei a fost determinată de: necesitatea încadrării în procesul general de reformă al sistemului militar și, în acest context, a Forțelor Terestre; existența unor contradicții fundamentale între vechea structură a artileriei și resursele financiare alocate; necesitatea compatibilizării cu noua fizionomie a câmpului de luptă modern; asigurarea interoperabilității cu structurile similare din armatele statelor membre NATO; necesitatea asigurării sprijinului oportun și eficient al acțiunilor Forțelor Terestre; prevederile tratatelor privind reducerea armamentelor convenționale; necesitatea realizării tuturor activităților pe criterii de eficiență în folosirea resurselor umane, materiale și financiare.

Manifestarea acestor determinări a declanșat ampla activitate de reformă, proces în care a inclus artileria a parcurs etape importante de reorganizare și restructurare.

1. Etapa acțiunilor tranziției și pregătirii reformei instituției militare (1990-1993)

În această etapă au fost identificate soluțiile de concepere și de realizare a reformei, având ca obiective: elaborarea și operaționalizarea cadrului legislativ și normativ de organizare și funcționare; studierea comparativă a altor sisteme militare de referință și stabilirea măsurilor pregătitoare în vederea declanșării reformei propriu-zise; constituirea structurilor de conducere.

Vara anului 1990 a marcat momentul trecerii, la nivel strategic, de la structurile de conducere de tip comandament de armă la cele de tip inspectorat. Astfel, potrivit prevederilor ordinului ministrului apărării nr. M.102/ 30.07.1990, începând cu 01.08.1990, Comandamentul Infanteriei și Tancurilor se reorganizează în

Comandamentul Trupelor de Uscat, având în componere: Direcția Tehnică de Tancuri și Auto; Inspectoratul General al Infanteriei și Vânătorilor de Munte; Inspectoratul General al Blindatelor; Inspectoratul General al Artileriei; Inspectoratul General al Geniului; Inspectoratul General al Protecției Antichimice; Inspectoratul General al Apărării Antiaeriene a Trupelor de Uscat. Comandamentul Trupelor de Uscat subordona, de asemenea, și cele patru armate de arme întrunite.

În acest context, Inspectoratul General al Artileriei subordona aceleași structuri de armă ale fostului Comandament al artileriei și cele două instituții de învățământ de armă: Școala Militară de Ofițeri Activi de artilerie “Ioan Vodă” – Sibiu și Centrul de Perfecționare a Cadrelor de artilerie – Ploiești, Brigada 8 artilerie – Focșani, Brigada 17 artilerie – Bîrlad, Regimentul 65 artilerie antitanc – Brăila, Divizionul 42 artilerie antitanc – Sighișoara, Baza Tehnică Mobilă de Rachete 95 – Ploiești, Baza Tehnică Mobilă de Rachete 62 – Mîrșa, Laboratorul Fotogrammetric al Armatei – Cernica, Laboratorul Artileristic/ Cernica, Poligonul de Experiențe al Armatei – Jegălia și depozitele de armament și muniții ale armatei. Primul inspector general al Inspectoratului General al Artileriei a fost generalul de brigadă dr. Mihail Popescu, ulterior înaintat până la gradul de general și care a îndeplinit succesiv funcțiile de șef al Statului Major al Forțelor Terestre și al Statului Major General.

Armatele de arme întrunite și-au păstrat organizarea pe divizii, regimente și batalioane/divizioane. Similar, structurile de artilerie din compunerea acestora și-au păstrat organizarea și dotarea. Concepția de întrebuințare în luptă a artileriei a rămas neschimbată.

Conducerea artileriei s-a realizat prin Inspectoratul General al Artileriei, cu aceleași atribuții generale ca și cele ale Comandamentului artileriei și prin instituția “șefului artileriei” de la nivel armată de arme întrunite, divizie și regiment.

Securitatea europeană a fost profund influențată în ultima decadă a secolului XX de semnarea la 19.11.1990, la Paris, a Tratatului cu privire la forțele armate convenționale în Europa, fundamentat pe scopurile și obiectivele rezultate în urma negocierilor de la Viena, începute în martie 1989. Tratatul constituie expresia responsabilității statelor semnatare pentru prevenirea conflictelor armate în Europa, realizarea unei mari stabilități și securități în zonă și trecerii la relații bazate pe cooperare pașnică.

Referitor la artilerie, tratatul făcea referire la sistemele de mare calibru, vizând tunurile, obuzierele, piesele de artilerie care combină caracteristicile de tunuri și de obuziere, aruncătoarele și sistemele multiple de lansare proiectile reactive cu calibru 100 mm și mai mare. Prevederile restrictive ale tratatului, au avut un profund impact asupra artileriei Armatei României, cu consecințe majore îndeosebi în ceea ce privește posibilitățile de constituire a structurilor ierarhice de artilerie destinate sprijinului cu foc al unităților și marilor unități tactice și operative, în concordanță cu nevoile de securitate națională.

România, cu plafonul maxim stabilit de 1475 guri de foc calibru 100 mm și mai mare, a trecut în ierarhia europeană de la locul 3, ocupat în anul 1990, pe locul 10. Între statele europene, România s-a situat pe primul loc în ceea ce privește numărul gurilor de foc de artilerie ce a trebuit să fie redus. Cele 2344 guri de foc

dezafectate au reprezentat în totalitate modele din perioada interbelică (obuzierul calibru 122 mm model 1938, obuzierul calibru 150 mm model 1934, obuzierul-tun calibru 152 mm model 1937, obuzierul 152 mm model 1938), cu caracteristici tehnico-tactice preponderent anacronice în raport cu câmpul de luptă modern. Uzura fizică și morală a acestora impunea de altfel dezafectarea lor deliberată, ca o necesitate stringentă a modernizării, dar progresiv, pe măsura asigurării posibilităților de asimilare și înlocuire cu sisteme de artilerie performante.

2. Etapa reformei propriu-zise a organismului militar (1993 – 1995)

Această etapă coincide cu constituirea Statului Major al Trupelor de Uscat în cadrul căruia au funcționat și structurile cu atribuții în conducerea artileriei și a fost caracterizată prin: reducerea numărului de armate de arme întrunite de la 4 la 3 și, implicit, în aceeași proporție, a numărului de state majore ale artileriei acestui eșalon; înființarea eșalonului brigadă mecanizată începând cu anul 1994, prin transformarea regimentelor existente până la acea dată; realizarea structurilor luptătoare pe criterii de eficiență operațională și, în acest cadru, înființarea divizioanelor de artilerie și artilerie antitanc independente subordonate brigăzilor de arme întrunite; introducerea în dotarea artileriei a proiectilelor Cargo și tip săgeată; reorganizarea învățământului militar prin înființarea Academiei Trupelor de Uscat, a Școlii Militare de Maiștri Militari și Subofițeri a Trupelor de Uscat și prin proiectarea structurii, a competențelor și a programelor de învățământ pentru școlile de aplicație ale armelor. Adâncind și detaliind specificul acestei perioade, se poate afirma că, începând cu anul 1993, sistemul militar a fost supus în mod accelerat procesului de reformă, determinat de schimbările survenite atât pe plan intern, cât și pe plan extern, în acest context realizarea noii arhitecturi a artileriei având ca fundamente: potențialul economico-social al statului, restricțiile impuse prin tratatele internaționale la care România este parte semnatară privind reducerea armamentului convențional, precum și demersurile politice, economico-financiare și militare de integrare în organisme de securitate euroatlantice.

Astfel, Inspectoratul General al Artileriei se desființează și ia ființă instituția „*inspectorului pentru artilerie*” în cadrul Inspectoratului General al Statului Major General, generalul Mihail Popescu devenind din inspector general al Inspectoratului General al Artileriei, primul inspector pentru artilerie în Statul Major General. Parte din personalul fostului inspectorat general a încadrat structurile de artilerie din cadrul Secției pregătire pentru luptă/Statul Major al Trupelor de Uscat.

Desființarea Inspectoratului General al Artileriei a reprezentat o nouă întrerupere a unei tradiții de veacuri, această instituție, de-a lungul timpului, reprezentând pentru istoria armeei, nu numai entitatea funcțională destinată conducerii ei și o adevărată școală de artileriști de prestigiu, cum ar fi generalul maior Iordache OLARU (șeful Direcției Planificare Strategică din Statul Major General), care a activat și în învățământul de artilerie ca lector în Centrul de Pregătire al Artileriei (1987-1988), generalul locotenent (rz.) Ion OPRIȘOR fost consilier de stat, secretar al Consiliului Suprem de Apărare al Țării, generalul de brigadă (rz.) Alexandru

CIOCAN, fost șef al Direcției Topografice Militare, coloneii Mircea SETEANU, Constantin GHERASIM, dr. ing. MORARU.

Necesitățile operaționale au determinat ca, în baza ordinului general al ministrului apărării naționale nr. 24 din 30.08.1993, Comandamentul Trupelor de Uscat să se transforme în *Statul Major al Trupelor de Uscat*, având în subordine armatele de arme întrunite, instituțiile militare de învățământ și formațiunile de diferite arme subordonate direct. Acest fapt a determinat apariția, în sistemul de conducere a artileriei, la nivelul Statului Major al Trupelor de Uscat, a instituției “șefului artileriei”, având în subordine structuri specializate de tip secție, birou și compartiment. Primul șef al artileriei acestei structuri a fost colonelul Cornel Paraniac, fost comandant al Regimentului 65 artilerie antitanc – Brăila și al Brigăzii 8 artilerie - Focșani, care, ulterior, înaintat până la gradul de general locotenent, a îndeplinit succesiv funcțiile de comandant al Armatei 1, al Comandamentului 2 Operațional Întrunit și de șef al Reprezentanței Militare de la Bruxelles. I-a urmat în funcție colonelul doctor Sorin Ioan, fost comandant al Brigăzii 43 artilerie – Mihai Bravu, șef al artileriei Corpului 1 Armată, comandant al Corpului 1 Armată, înaintat de asemenea la gradul de general locotenent și numit succesiv șef al Statului Major al Forțelor Terestre, locțiitor al șefului Statului Major General și șef al Reprezentanței Militare de la Bruxelles.

Ca urmare a procesului de reformă a armatei, în perioada menționată, la nivelul celor 3 armate de arme întrunite și al Corpului 9 Armată au funcționat 21 brigăzi de artilerie, astfel:

- *Armata 1* – București: Brigada 95 artilerie – Ploiești; Brigada 29 artilerie antitanc – Alexandria; *Corpul 1 Armată* – București: Brigada 43 artilerie – Mihai Bravu; Brigada 16 artilerie antitanc – Mihai Bravu; *Corpul 3 Armată* – Craiova: Brigada 1 artilerie – Slatina; Brigada 9 artilerie antitanc – Drobeta Turnu Severin.
- *Armata a 2-a*: Brigada 8 artilerie – Focșani; Brigada 32 artilerie antitanc – Tecuci; *Corpul 8 Armată* – Brăila: Brigada 25 artilerie – Brăila; Brigada 65 artilerie antitanc – Brăila; *Corpul 10 Armată* – Iași: Brigada 17 artilerie – Bârlad; Brigada 79 artilerie antitanc – Tecuci.
- *Armata a 4-a*: Brigada 26 artilerie – Ineu; Brigada 612 artilerie antitanc – Baia-Mare; *Corpul 5 Armată* – Timișoara: Brigada 59 artilerie – Lugoj; Brigada 24 artilerie antitanc – Lugoj; *Corpul 6 Armată* – Tg. Mureș: Brigada 7 artilerie – Florești; Brigada 42 artilerie antitanc – Sighișoara; *Corpul 7 Armată* – Dej: Brigada 69 artilerie – Șimleu Silvaniei; Brigada 315 artilerie antitanc – Șimleu Silvaniei.
- *Corpul 9 Armată* – Constanța: Brigada 13 artilerie – Medgidia; Divizionul 345 artilerie antitanc – Basarabi.

Cele două brigăzi existente în compunerea fiecărei armate de arme întrunite, respectiv în compunerea fiecărui corp de armată aveau o organizare similară prezentată în anexele nr. 1 și 2. Statul major al artileriei armatei care avea ca misiune principală planificarea și organizarea acțiunilor artileriei în sprijinul operației era deservit de o baterie de stat major, având în compunere un pluton transmisiuni, un

pluton radio, un pluton N.B.C., un pluton cercetare și topografie și o grupă calculatori. Aici dorim să amintim câțiva dintre șefii artileriei armatei/corpului de armată cum ar fi generalul de brigadă Cengher Valer, coloneii Nicolae Pană și Costin Ion care, au avut contribuții importante la dezvoltarea sistemului de instrucție al unităților de artilerie, colonelul Valentin Silvestru, un profesionist deosebit dedicat armeei, care și-a încheiat cariera din funcția de șef Serviciu Instrucție în Comandamentul Trupelor de Uscat.

Diviziile mecanizate (de tancuri, infanterie etc.) aveau în componere, la rândul lor, un regiment de artilerie (organizat pe o baterie comandă, 2 divizioane de obuziere cal. 152 mm x 3 baterii x 6 piese și un divizion Ar.P.R. x 3 baterii x 6 instalații) și un divizion de artilerie antitanc sau de autotunuri (organizat pe 3 baterii a câte 6 piese fiecare).

Anul 1995 a adus cu sine schimbări, îndeosebi la nivelul diviziilor și regimentelor. Urmărindu-se realizarea unei structuri de forță suplă și mobile, cu putere de foc sporită, dotate cu tehnică performantă, gata să intre în acțiune în timp scurt, în măsură să poată îndeplini misiuni complexe în cadrul multinațional și interaliat, inclusiv în afara granițelor țării, diviziile de arme întrunite și cele de tancuri se transformă în brigăzi, iar regimentele în batalioane, iar în unele cazuri în brigăzi. În acest context, brigăzile mecanizate (de infanterie, tancuri etc.) aveau în componere, 1-2 divizioane de artilerie și un divizion de artilerie antitanc provenite prin reorganizarea regimentelor de artilerie ale diviziilor și divizioanelor de artilerie ale regimentelor mecanizate sau prin reorganizarea și resubordonarea divizioanelor antitanc ale diviziilor. Totodată, brigăzile de rachete operativ-tactice din Rezerva Strategică din garnizoanele Ineu și Tecuci, precum și divizioanele de rachete tactice din componerea diviziilor mecanizate se desființează.

Luna martie a anului 1995 a găsit brigăzile mecanizate și cele de tancuri având în componere câte unul sau două divizioane de artilerie dotate cu obuziere cal 152 mm, tunuri cal. 76 mm sau obuziere autopropulsate cal. 122 mm și câte un divizion de artilerie antitanc dotat cu tunuri antitanc sau autotunuri cal. 100 mm. Batalioanele de infanterie (tancuri) dispuneau de câte o baterie de aruncătoare cal. 120 mm (2 plutoane x 3 piese) și o baterie antitanc mixtă (2 plutoane A.G.-9 x 3 piese și un pluton R.A.D.). De remarcat este faptul că, deși considerat armament greu de infanterie, aruncătorul de grenade antitanc A.G.-9 se regăsea și la structurile de artilerie de la nivel batalion, ca armament de substituție.

Planificarea și organizarea acțiunilor de luptă ale artileriei a fost asigurată de locțiitorul comandantului (și șef al artileriei) care avea în subordine un stat major și o baterie de stat major.

Deși la o primă vedere organizarea artileriei brigăzilor mecanizate și a batalioanelor de infanterie (tancuri) părea să răspundă nevoilor operaționale ale acestora, în fapt, finalitățile proiectate nu erau pe deplin realizate, numeroase structuri de artilerie înființate în 1995, unele fără trupe, urmând să se desființeze în anul 1997 ori mai târziu.

Apariția noilor structuri a determinat reconsiderări, pe de o parte referitoare la concepția de întrebuințare în luptă a acestora, iar pe de altă parte privind rolul, locul

și misiunile instituției “șefului artileriei” la nivelul structurilor nou înființate. De remarcat este faptul că, începând chiar cu anul universitar 1992-1993, în Academia de Înalte Studii Militare s-a studiat, complementar eșalonului armată de arme întrunite, eșaloanele corp de armată și brigadă și, în acest context, acțiunile artileriei acestor structuri.

3. Etapa realizării capacității operaționale a comandamentelor (1996-2000)

Această etapă a avut ca obiective prioritare: proiectarea sistemului informațional necesar conducerii structurilor și, în acest cadru, realizarea (achiziționarea) sistemului de conducere a focului pentru artilerie tip COMBAT; operaționalizarea comandamentelor de nivel operativ și tactic, în consens cu structura modulară a acestora și cu însușirea procedurilor de lucru ale NATO, inclusiv în domeniul conducerii artileriei; operaționalizarea structurilor, inclusiv de artilerie, prevăzute în Forțele de Reacție Rapidă; fundamentarea cadrului normativ al pregătirii comandamentelor și a trupelor, prin doctrinele armelor, inclusiv a artileriei; proiectarea noilor structuri ale artileriei din cadrul Trupelor de Uscat potrivit Concepției F.A.R.O. 2005-2010; organizarea și desfășurarea acțiunilor consacrate realizării interoperabilității cu armatele statelor membre ale NATO; studierea posibilității adaptării sistemelor de armament specifice NATO; restructurarea și reorganizarea instituțiilor militare de învățământ (transformarea Institutului Militar de artilerie și Geodezie în Școala de Aplicație pentru artilerie și Rachete, ulterior Școala de Aplicație pentru artilerie Terestră și artilerie Antiaeriană).

Doctrina Operațională a Trupelor de Uscat, elaborată în anul 1999, conținea prevederi și principii referitoare la structurarea și operaționalizarea Trupelor de Uscat și, implicit, ale artileriei, care reprezintă un gen de armă important, constituit în mari unități și unități de prrijin de luptă.

La baza procesului de structurare au stat următoarele principii: concordanța între structurile organizatorice și diversitatea și complexitatea misiunilor pe care acestea trebuie să le îndeplinească; asigurarea stării de operativitate necesare unităților existente la pace și a resurselor indispensabile pentru starea de război; comanda și controlul unitar al forțelor, în condițiile ducerii acțiunilor întrunite; respectarea întocmai a restricțiilor cantitative impuse României, prin tratatele ce privesc limitarea armamentelor și forțelor convenționale; asigurarea, pentru diferite eșaloane, a condițiilor necesare desfășurării de acțiuni independente sau în compunerea forțelor multinaționale, pe teritoriul național sau în afara acestuia; realizarea unor structuri luptătoare, de asigurare a acțiunilor, protecție a trupelor și logistice, de tip modular, flexibile și manevriere, cu capacitate mare de reacție; interoperabilitatea cu structurile similare din armatele țărilor membre ale organismelor de securitate internațională.

Realizarea structurilor organizatorice optime la război a vizat următoarele măsuri: amplificarea procesului de restructurare în scopul corelării structurilor de pace cu cele de război și menținerea unui raport optim între acestea; asigurarea și

pregătirea continuă pe timp de pace a nucleelor pentru marile unități și unitățile care se înființează la război și perfecționarea sistemului de instrucție a forțelor de rezervă; alinierea structurală, conceptuală și operațională a marilor unități și unităților de artilerie cu structurile similare din armatele statelor moderne, dimensionarea acestora potrivit misiunilor, concepțiilor de întrebuințare și fondurilor alocate.

Dimensionarea artileriei urma să corespundă nevoilor de realizare a obiectivelor propuse și resurselor exprimate în alocațiile bugetare. În acest sens, s-a accentuat pe promovarea concepției privind reducerea cantitativă a efectivelor și tehnicii, concomitent cu compensarea calitativă a înzestrării artileriei, care să permită optimizarea pregătirii personalului și aplicarea concepțiilor și procedurilor de utilizare a structurilor componente.

Semnificative pentru această perioadă sunt următoarele principale aspecte:

- desființarea inspectoratelor de armă și implicit, a Inspectoratului General al artileriei, concomitent cu preluarea atribuțiilor acestuia de către șeful artileriei din Statul Major al Trupelor de Uscat;
- reducerea numerică a artileriei prin scăderea numărului de armate de la 3 la 2, prin desființarea Armatei a 2-a și înființarea, ulterior, a Comandamentului 2 Operațional Întrunit (au funcționat în continuare Armata 1 – București și Armata a 4-a – Cluj-Napoca);
- resubordonarea marilor unități de artilerie destinate Rezervei Strategice, din subordinea Inspectoratului General al artileriei în subordinea celor două armate de arme întrunite;
- înființarea la 01.03.1997 a Forței de Reacție Rapidă (F.R.R.), structură în cadrul căreia s-au realizat și se mențin la un nivel corespunzător de operativitate componente de acțiune pentru participarea la misiuni în sprijinul păcii și umanitare.

Ca urmare, în anul 1997 instituția „*inspectorului pentru artilerie*” din Inspectoratul General al Statului Major General s-a desființat, înființându-se, totodată, Secția artilerie în cadrul Direcției doctrină și instrucție/Statul Major General, desființată la rândul ei în anul 2000. Acest fapt a condus, implicit, la dispariția elementelor de conducere a artileriei din cadrul structurilor centrale, disfuncție remediată parțial prin apariția, în anul 2003, a instituției „*inspectorului pentru armă*” la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre.

Potrivit misiunilor specifice, marile unități, unitățile și subunitățile din compunerea Trupelor de Uscat – inclusiv cele de artilerie - au fost structurate operațional pe module de grupări, astfel:

- *Forțele de Supraveghere și Avertizare Timpurie*, în compunerea cărora erau incluse și forțe și mijloace specializate de cercetare de artilerie;
- *Forțele de Reacție în Situații de Criză* (forțe operaționale), în compunerea cărora intrau și unități de artilerie cu efective complete, instruite și dotate, astfel încât în situații de criză și război să sprijine acțiunile militare ale grupărilor de forțe, atât pe teritoriul național, cât și în afara acestuia, în cadrul structurilor de securitate internațională. În structura forțelor operaționale - grupare de forțe necesară ducerii

- acțiunilor militare - au fost incluse: o brigadă de artilerie, o brigadă de artilerie antitanc și o brigadă de aruncătoare proiectile reactive LAROM;
- *Forțele Principale* (forțe teritoriale), care includeau și unități de artilerie cu efective în procent de 30-50% din necesarul de război, care pot trece la îndeplinirea misiunilor numai după completarea cu resurse și executarea unei perioade de instrucție pentru luptă. În structura Forțelor Teritoriale, forțe destinate amplificării capacității de reacție în situații de criză sau război, asigurării condițiilor pentru executarea mobilizării și constituirii Forțelor de Rezervă, au fost incluse și 1-2 brigăzi de artilerie și artilerie antitanc;
 - *Forțele de Rezervă*, în componerea cărora centrele de instrucție și mobilizare aparținând tuturor armelor și specialităților, inclusiv artileriei, erau destinate pentru înființarea la mobilizare a marii unități și unității. La pace, aceste centre erau prevăzute cu elementele strict necesare pentru funcționare și din nuclee de mobilizare dimensionate în sistem modular. Aceste structuri aveau nivelul de completare cu efective de 5-20% din necesarul de război și aveau posibilitatea să treacă la îndeplinirea misiunilor numai după completarea cu resurse și executarea unei perioade de instrucție pentru luptă.

Este important de remarcat faptul că numeroasele reorganizări structurale ale artileriei s-au realizat într-o perioadă de timp extrem de scurtă neținându-se seama de demersul inițial de creare a unor structuri stabile, compatibile și interoperabile cu cele similare din armatele statelor membre NATO.

În anul 1997 a fost declanșată reforma în domeniul sistemului de gestiune a resurselor umane, cu efecte directe și asupra funcționalității structurilor de artilerie. Astfel, a fost necesară elaborarea unei noi strategii de restructurare și modernizare a personalului în cadrul căreia se înscrie noul sistem de selecție, formare și promovare a personalului care asigură managementul carierei militare în acord cu practicile și standardele NATO. Pentru eficientizarea utilizării subofițerilor în cadrul sistemului militar românesc, în 1998 a fost aprobată noua concepție privind selecționarea, pregătirea și utilizarea acestei importante categorii de personal. În anul 1999 a fost adoptat ghidul carierei ofițerului prin care s-a dorit asigurarea structurării funcțiilor conform controversatului model piramidal, având drept consecință – între altele - reducerea substanțială a numărului de ofițeri cu grade superioare.

Totodată, în scopul creșterii gradului de interoperabilitate operațională cu NATO, s-a îmbunătățit nivelul de profesionalizare a personalului prin participarea ofițerilor la cursuri în țară și, mai ales, la instituțiile de învățământ din țările membre ale Alianței Nord-Atlantice.

4. Etapa restructurării și modernizării Armatei României (2000 – 2008)

Începând cu data de 11.04.2000, în baza Hotărârii Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. S. 8 pentru aprobarea „*Planului-cadru privind procesul de restructurare și modernizare a Armatei României*”, Statul Major al Trupelor de Uscat își modifică denumirea în *Statul Major al Forțelor Terestre*.

Potrivit aceluiași document, la 01.08.2000 cele două armate de arme întrunite se reorganizează și se transformă în corpuri de armată teritoriale organizate pe brigăzi. Acestea aveau în componere, ca și fostele armate de arme întrunite, câte o brigadă de artilerie și o brigadă de artilerie antitanc, cu organizare similară celor din componerea armatelor. Pentru realizarea conducerii, șeful artileriei corpului de armată dispunea de un stat major și o baterie de stat major.

Astfel, în subordinea Corpului 1 Armată Teritorial au funcționat Brigada 95 artilerie, în garnizoana Ploiești și Brigada 16 artilerie antitanc, în garnizoana Mihai Bravu, iar Corpul 4 Armată Teritorial subordona Brigada 69 artilerie – Șimleu Silvaniei și Brigada 612 artilerie antitanc – Baia-Mare.

Urmare aceluiași proces de reformă a Forțelor Terestre, cele două brigăzi de artilerie ale Corpului 1 Armată se desființează, iar Brigada 612 artilerie antitanc/Corpul 4 armată teritorial se reorganizează și transformă în Regimentul 612 artilerie antitanc, intrând în componerea Brigăzii 69 artilerie mixtă.

În noiembrie 2001, Brigada 8 artilerie din garnizoana Focșani intră în subordinea Corpului 1 Armată. Ulterior, aceasta trece de la organizarea pe divizioane ca subunități în cadrul structurii, la organizarea pe regimente ca unități independente, pentru ca, la 01.12.2001 să se reorganizeze și transforme în Brigada 8 artilerie mixtă. Prin ordinul ministrului apărării nr. M.S. 179 din 14.12.2005, Regimentul 69 artilerie din garnizoana Șimleu Silvaniei, provenit ca urmare a reorganizării Brigăzii 69 artilerie, se transformă în Brigada 69 artilerie mixtă, intrând în subordinea Corpului 4 Armată Teritorial. La sfârșitul anului 2004, Brigada 7 artilerie se reorganizează și transformă în Regimentul 7 artilerie, Brigada 612 artilerie antitanc devine Regimentul 612 artilerie antitanc, iar Brigada 315 artilerie antitanc se reorganizează în Regimentul 315 artilerie antitanc, toate cele trei unități intrând în componerea Brigăzii 69 artilerie mixtă. Totodată, din structurile brigăzilor de artilerie reorganizate se înființează și unele divizioane de artilerie ale brigăzilor mecanizate (de infanterie, vânători de munte).

În final, fiecare din cele două corpuri de armată teritoriale rămânea cu câte o brigadă de artilerie mixtă și câte un divizion de artilerie la nivelul fiecărei brigăzi mecanizate (de infanterie, vânători de munte).

Ulterior, regimentele din cadrul celor două brigăzi de artilerie (Brigada 8 artilerie mixtă și Brigada 69 artilerie mixtă) se reorganizează în divizioane, iar în vara anului 2006 acestea se transformă în batalioane de artilerie, inclusiv cele ale brigăzilor mecanizate (de infanterie, vânători de munte).

Ca urmare a procesului de reformă, în toamna anului 2006, artileria Forțelor Terestre a avut următoarea organizare și înzestrare:

- *Corpul 1 Armată Teritorial: artileria brigăzilor mecanizate (de infanterie, vânători de munte):* Batalionul 285 artilerie – Brăila, subordonat Brigăzii 282 Infanterie Mecanizată – Focșani; Batalionul 325 artilerie mixtă – Caracal, subordonat Brigăzii 2 Infanterie Ușoară – Craiova; Batalionul 345 artilerie – Basarabi, subordonat Brigăzii 34 Infanterie Ușoară – București; Batalionul 206 artilerie – Ghimbav, subordonat Brigăzii 2 Vânători de Munte – Brașov; *Brigada 8 artilerie mixtă* – Focșani, având la rândul ei în componere:

Comandamentul brigăzii și Bateria Stat Major – Focșani; Batalionul 81 artilerie – Focșani, dotat cu tunuri-obuziere cal.152 mm; Batalionul 82 artilerie mixtă – Bîrlad, dotat cu tunuri antitanc cal. 100 mm; Batalionul 83 LAROM – Bîrlad, dotat cu lansatoare multiple de rachete LAROM; Batalionul 84 Asigurare Date – Focșani (este principalul mijloc de supraveghere și determinare a țintelor pentru subsistemul de lovire, reprezentând o verigă importantă în cadrul procesului de management al țintelor); Batalionul 96 LAROM – Ploiești, înzestrat însă cu aruncătoare proiectile reactive cal. 122 mm, Md. 1978; Batalionul 85 Logistic – Bîrlad.

- *Corpul 4 Armată Teritorial: artileria brigăzilor mecanizate (de infanterie, vânători de munte):* Batalionul 335 artilerie mixtă – Botoșani, subordonat Brigăzii 15 Mecanizată – Iași; Batalionul 817 artilerie mixtă – Prundu-Bârgăului, subordonat Brigăzii 81 Mecanizată – Bistrița; Batalionul 385 artilerie – Lunca de Sus, subordonat Brigăzii 61 Vânători de Munte – Miercurea-Ciuc; *Brigada 69 artilerie mixtă* – Șimleu Silvaniei, având în subordine: Comandamentul brigăzii și Bateria 70 Stat Major – Șimleu-Silvaniei; Batalionul 315 artilerie – Șimleu-Silvaniei; Batalionul 612 artilerie antitanc – Baia-Mare; Batalionul 7 Aruncătoare Proiectile Reactive – Florești; Batalionul 8 Aruncătoare Proiectile Reactive – Florești; Batalionul 316 Asigurare Date – Șimleu-Silvaniei; Batalionul 317 Logistic – Zalău.

O contribuție importantă la dezvoltarea armii și, de altfel, a Forțelor Terestre în condițiile impuse de reforma acestei instituții, au avut-o colonelul Butuc Dobrică, colonelul Corhăneanu Romică, colonelul ing. Cârstoiu Emil, colonelul Mitu Nicolae, colonelul Romanescu Eugen, colonelul Rujoiu Florian, colonelul Țundrea Marius, locotenentul colonel Mihăilă Vasile, artileriștii cu funcții de răspundere în Statul Major al Forțelor Terestre.

Vara anului 2008 aduce noi schimbări în peisajul structural al Forțelor Terestre. Astfel, Corpul 1 și 4 Armată Teritorial se reorganizează și transformă în Divizia 1, respectiv 4 Infanterie, având aceeași compunere, inclusiv din punct de vedere al artileriei, ca cea menționată anterior.

Nu putem parcurge etapa analizată fără să luăm în considerare instituția “*inspectorului pentru armă*”. Aceasta a fost înființată, la nivelul Forțelor Terestre, în anul 2003, prin ordinul șefului Statului Major al Forțelor Terestre nr. I. 1029 din 10.03.2003. Potrivit ordinului menționat, aceasta reprezenta “*structura Forțelor Terestre destinată proiectării și aplicării politicii de dezvoltare a armii (specialității), conducerii procesului de elaborare a actelor normative specifice necesare organizării, coordonării, desfășurării și controlului pregătirii pentru luptă și învățământului militar. (...) Inspectorul pentru armă îl consiliază pe șeful Statului Major al Forțelor Terestre în problemele ce privesc politica de dezvoltare și managementul resurselor, având acces în toate marile unități (unitățile) de armă din Forțele Terestre și în cele în care există structuri din arma respectivă*”²⁷⁴.

²⁷⁴ „*Instituția inspectorului pentru armă*”, Ediția 2003, aprobată de șeful Statului Major al Forțelor Terestre cu nr. I. 1029 din 10.03.2003

În baza acestui document, comandantul Școlii de Aplicație pentru artilerie Terestră și artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă” (care îndeplinea și prerogativele funcției de „*inspector pentru artilerie*”) avea în competență următoarele domenii: managementul resurselor umane ale armei artilerie; elaborarea doctrinei artileriei și a manualelor pentru luptă; înzestrarea cu sisteme de artilerie, echipamente și materiale; cercetarea științifică aplicativă în arma artilerie; relațiile internaționale ale școlii și unităților de elită ale artileriei, precum și promovarea artileriei în mediile de informare în masă. Inițial, inspectorul pentru artilerie își exercita prerogativele și prin Biroul Inspectorului pentru artilerie care funcționa în cadrul Serviciului doctrină și instrucție/Statul Major al Forțelor Terestre.

Reorganizarea Statului Major al Forțelor Terestre, precum și a școlilor de aplicație pe centre de pregătire ale armelor a determinat reconsiderări și în domeniul instituției „*inspectorului pentru armă*”. La nivelul Forțelor Terestre și-au început funcționarea 3 școli de aplicație, corespunzătoare categoriilor de structuri – luptătoare, de sprijin luptă și pentru operații speciale, organizate la rândul lor, pe centre de pregătire ale armelor, ceea ce a impus ca, în anul 2006, prin dispoziția nr. S.M.F.T.-18 din 28.04.2006, șeful Statului Major al Forțelor Terestre să aprobe „*F.T. – 4, Instrucțiuni privind instituția inspectorului în Forțele Terestre*”, destinată „proiectării și aplicării politicilor de dezvoltare și modernizare ale armelor și specialităților, conducerii procesului de elaborare a actelor normative specifice necesare organizării structurilor, coordonării, desfășurării și evaluării instrucției și învățământului militar”²⁷⁵. Potrivit documentului menționat, instituția inspectorului în Forțele Terestre era compusă din: Inspectorul General al Forțelor Terestre (funcție îndeplinită de șeful Instrucției și Doctrinei din Statul Major al Forțelor Terestre); inspectorii categoriilor de structuri din Forțele Terestre – luptătoare, structuri pentru sprijin de luptă, structuri pentru operații speciale (funcții îndeplinite de comandanții școlilor de aplicație) și inspectorii pentru armă (funcții îndeplinite de comandanții centrelor de pregătire ale armelor).

În acest context, s-a înființat Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă la nivelul căreia s-a funcționa instituția „*inspectorului pentru unități sprijin de luptă*”, iar la nivelul Centrului de Pregătire pentru artilerie Terestră – instituția „*inspectorului pentru artilerie terestră*”, prima structură exercitându-și atribuțiile prin Biroul Reglementări Unități Sprijin de Luptă, iar a doua prin Secția Cercetare, Dezvoltare și Reglementări în artilerie.

Biroul Coordonare, Reglementări în Unități Sprijin de Luptă, ca structură specializată la dispoziția inspectorului pentru unități sprijin de luptă, în pofida atribuțiilor stabilite, s-a manifestat de multe ori ca o structură cu rol birocratic, care primea și disemina la 5 centre de pregătire ale armelor din subordine, ordinele, dispozițiile și precizările elaborate la nivelul Secției Inspectorului General și Experiență Acumulată și al Secției doctrine și regulamente/Serviciul instrucție și doctrină/ Statul Major al Forțelor Terestre și, în același timp, centraliza de la

²⁷⁵ „*F.T. – 4, Instrucțiuni privind instituția inspectorului în Forțele Terestre*”, aprobate prin dispoziția șefului Statului Major al Forțelor Terestre nr. S.M.F.T.-18 din 28.04.2006

structurile subordonate planuri, sinteze, date și informații și le înainta eșalonului superior.

În același timp, organizarea și încadrarea Secției cercetare, dezvoltare și reglementări în artilerie/Centrul de pregătire pentru artilerie, considerată, pe bună dreptate, ca „*centru de cercetare aplicativă al artileriei*”, cu ofițeri cu insuficientă experiență a creat serioase probleme privind elaborarea politicilor de dezvoltare, a doctinelor și manualelor de luptă în arma artilerie. Experiența scăzută la structurile de planificare și organizare a instrucției pentru luptă a unităților de armă sau chiar lipsa cu desăvârșire a acestora a impus, pentru îndeplinirea sarcinilor în domeniu, constituirea unor grupuri de lucru sau colective prin cooptarea ofițerilor din statul major, a instructorilor din centrul de pregătire, precum și a unor ofițeri de artilerie din marile unități (unitățile) de armă, fapt ce uneori a avut repercursiuni negative asupra respectării termenelor stabilite, precum și asupra calității documentelor elaborate.

Dacă, totuși, astfel concepută, instituția „*inspectorului pentru artilerie terestră*” și-a îndeplinit în condiții acceptabile prerogativele, reorganizarea învățământului militar și, implicit, a celui din Forțele Terestre, din toamna anului 2008 aduce cu sine desființarea atât a instituției „*inspectorului general al Forțelor Terestre*” și a celei a „*inspectorului pentru categoriile de structuri*”, cât și a „*inspectorului pentru armă*”. Conform concepției de transformare a învățământului militar, Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă s-a reorganizat pe două centre de instruire ale armelor, Centrul de Instruire pentru artilerie Terestră și artilerie Antiaeriană și Centrul de Instruire pentru Geniu, EOD și Apărare N.B.C., structuri ai căror comandanți, pe lângă faptul că au pierdut prerogativele de inspectori au și un grad al funcției diminuat celui anterior, ceea ce nu le conferă autoritatea necesară exercitării atribuțiilor specifice instituției desființate. Toate aceste acțiuni coroborate pun mari semne de întrebare asupra modalităților concrete de elaborare a unei politici coerente de dezvoltare și modernizare a artileriei pe termen mediu și lung.

În actualul proces de reformă al armatei, întâlnim noi orientări în ceea ce privește rolul și misiunile artileriei, urmărindu-se organizarea acesteia pe principiul modularității, dezvoltarea mobilității, introducerea sistemelor automatizate de conducere a focului și a tehnicii de cercetare modernă, dotarea cu noi guri de foc și tipuri de muniție, într-o sintagmă, dezvoltarea capabilităților care să-i permită să răspundă provocărilor câmpului de luptă modern. În acest sens, participarea artileriștilor la misiuni în afara teritoriului național (Balcani, Irak, Afganistan), atât în subunități constituite de nivel baterie în cadrul batalioanelor de manevră dislocate în diferite zone de operații, precum și pe funcții în statele majore și comandamentele multinaționale, a permis aplicarea noilor principii/metode de luptă și dezvoltarea acestora exploatând experiența acumulată în luptă. Nu de puține ori, focul aruncătoarelor de 120 mm a fost determinant în respingerea atacurilor asupra patrulelor și taberelor românești din aceste zone fierbinți, contribuind la îndeplinirea cu succes a misiunilor forțelor de manevră.

Astfel, artileria, considerată și astăzi principala armă de sprijin, influențează direct acțiunile unităților (marilor unități) de arme întrunite, asigurând puterea de foc necesară distrugerii coeziunii inamicului.

CAPITOLUL VII

Învățământul artileristic românesc

1. Începuturile învățământului de artilerie în țara noastră și evoluția acestuia până la declanșarea primului război mondial

La începutul secolului al XIX-lea, în țările române, pe lângă celelalte transformări economico-sociale și politice, a avut loc și un proces de renaștere a armatelor naționale, în cadrul cărora s-au înființat și primele subunități de artilerie.

Odată cu înființarea primei baterii de artilerie, la 10 Noiembrie 1843, în Muntenia, a apărut și nevoia de pregătire a cadrelor militare, de aici începând lungul și anevoiosul drum către învățământul de artilerie din prezent.

Pregătirea ofițerilor de artilerie care încadrau primele baterii înființate s-a făcut, la început, în țară, de către instructori ruși, după regulamentele rusești și cu comenzi în limba rusă, până sub domniile lui Grigore Ghica și respectiv Barbu Știrbei, când a început tipărirea primelor regulamente în limba română. Tot aici trebuie remarcat faptul că în 1849 s-a înființat a doua baterie de artilerie în Muntenia și prima baterie în Moldova.

Ofițerii de artilerie erau selecționați dintre absolvenții școlilor militare comune tuturor armelor, înființate în 1847 la București și în 1865 la Iași, care își completau pregătirea de specialitate în unitățile de artilerie, iar o parte dintre ei erau trimiși să-și definitiveze studiile în străinătate, în școli sau unități de artilerie din Rusia, Franța, Belgia și Prusia.

Dezvoltarea artileriei române și perfecționările fără precedent pe plan mondial aduse armamentului, impuneau cu stringență existența un număr sporit de ofițeri de artilerie cu o temeinică pregătire de specialitate.

Trimiterea acestora la pregătire în străinătate s-a dovedit ulterior că nu mai era o soluție, cheltuielile fiind destul de mari, iar pregătirea de specialitate se putea face foarte bine și cu profesori români. Astfel, devenea tot mai limpede faptul că formarea ofițerilor de artilerie trebuia să se realizeze în țară, potrivit nevoilor de încadrare și cerințelor pregătirii de specialitate ale armii.

În luna iulie 1872, pe baza propunerii generalului Ion Florescu - ministru de război, a fost adoptat noul regulament al școlilor militare²⁷⁶ care, la articolul 99, prevedea ca în anul II al Școlii militare de infanterie și cavalerie să se facă un curs complementar de matematică superioară cu „*elevii cei mai tari*”, destinați Școlii speciale de artilerie și geniu.

²⁷⁶ Înaltul Decret nr. 1283, în MO nr. 31 / 1872

Școala specială de artilerie și geniu organizată în 1872 prin Decretul 824, reprezenta o secție a Școlii militare de infanterie și cavalerie și nu o instituție independentă, având durata cursurilor de 1 an, între 1 octombrie și 1 iunie. Cursanții acestei școli proveneau dintre sublocotenenții din unități, selecționați pe bază de examen, precum și dintre absolvenții din fiecare an ai Școlii militare de infanterie și cavalerie care au obținut la examenul de absolvire minim nota 14 (sistemul de notare era până la 20).

Pregătirea ofițerilor de artilerie se desfășura în localul Școlii militare de infanterie și cavalerie, cu personalul acesteia, la care se adăugau 4 profesori pentru predarea disciplinelor de specialitate: mecanică rațională și aplicată; analiză infinitezimală cu aplicații la mecanică, artilerie, construcții militare, fortificații pasagere permanente; geologie; mineralogie.

La încheierea cursurilor de 1 an, ofițerii susțineau un examen de absolvire. Cei care obțineau minim media 14 erau încadrați la artilerie sau geniu, iar ceilalți la cavalerie sau infanterie, după preferință.

Pregătirea ofițerilor de artilerie în acest sistem s-a făcut până în primăvara anului 1877 când, după decretarea mobilizării, Școala militară de infanterie și cavalerie și Școala specială de artilerie și geniu și-au suspendat cursurile.

Experiența războiului din 1877-1878 a dovedit din nou, printre altele, necesitatea formării în țară a unui corp de ofițeri de artilerie care să curme dependența față de străinătate, dar și capabil să cunoască temeinic armamentul din dotare, să-l întrebuițeze cu eficacitate, să impună condiții riguroase armamentului importat și chiar să poată face modificări prin care să-i ridice performanțele tehnice.

În acest sens, generalul G. Slăniceanu - ministrul de război, propunea, prin raportul 2967 din 07 aprilie 1881²⁷⁷, înființarea Școlii speciale de artilerie și geniu²⁷⁸ ca instituție de învățământ militar de sine stătătoare, argumentând prin următoarele idei principale:

- Școala militară de infanterie și cavalerie nu putea asigura ofițerilor cunoștințele necesare pentru a servi arma artilerie;

- cursurile de artilerie și fortificații și mai ales cursul complementar de matematică erau predate la un nivel prea ridicat, „*împovărând fără folos real elevii de la infanterie și cavalerie*”;

- aceste cursuri nu se puteau preda la nivelul cerut ofițerilor de artilerie și de geniu, ceea ce impunea trimiterea în număr mare a acestora în străinătate pentru completarea cunoștințelor.

Pentru înlăturarea acestor neajunsuri, relatate în „*Raportul generalului Slăniceanu*”, la propunerea acestuia, principele Carol I aproba la 7 aprilie 1881, prin Decretul nr.998, înființarea unei Școli de aplicație pentru armele speciale cu denumirea de „*Școală specială de artilerie și geniu*”, „*în care ofițerii să poată primi instrucția teoretică și practică în raport cu adevăratele cerințe ale acestor arme de specialitate*”.

²⁷⁷ MO nr. 25 / 16 iulie 1881

²⁷⁸ MO din 17 (30) aprilie 1881, f.455. Concomitent, se crea oficial și funcția de inspector al armei artilerie, fiind numit în această funcție generalul Gheorghe Manu (cel dintâi general artilerist).

Școala avea durata de 3 ani, din care 1 an preparator și 2 ani școala specială propriu-zisă. În anul preparator erau admiși primii 20 de absolvenți ai anului I ai Școlii militare de infanterie și cavalerie, iar la sfârșitul anului erau avansați la gradul de sublocotenent. Anii II și III erau urmați de către absolvenții anului preparator, precum și de către sublocotenenții și locotenenții din unități care doreau să-și perfecționeze pregătirea, în urma susținerii unui examen de admitere.

Cursurile erau predate de către 10 profesori selecționați din afara cadrelor școlii, din care 4 erau doctori în științe, iar ceilalți licențiați.

Școala a funcționat în București, în localul din Calea Griviței, nr.28, la un loc cu Școala militară de infanterie și cavalerie, având administrație comună și folosind, inițial, aceeași bază materială până în anul 1883, când Școala militară de infanterie și cavalerie s-a mutat în localul din Dealul Spirii.

Primul comandant al Școlii speciale de artilerie și geniu a fost colonelul de artilerie Arion Eracle (1881-1882). În anul 1882, la 20 ianuarie, prin Înaltul decret nr.98, colonelul Eracle Arion, comandantul Școlii speciale de artilerie și geniu și inspector general al tuturor școlilor militare, a fost investit, în același timp, și cu funcția de comandant al Școlii superioare de război din București.

Urmare a nevoilor crescânde pentru încadrarea pieselor de artilerie cu specialiști „în mânăuirea gurilor de foc”, la 3 mai 1885 a luat ființă Școala de subofițeri de artilerie.

Școala de Artilerie și Geniu – București 1881

Privind structura învățământului, este de remarcat ponderea ridicată acordată formării culturii

generale a ofițerilor - 57% din timpul alocat, caracterul preponderent teoretic al acestuia - 90% din numărul de ore, precum și caracterul pronunțat tehnic și de specialitate al pregătirii ofițerilor - 73% din numărul orelor de cursuri fiind alocat pregătirii matematice, științelor aplicate și cursurilor artileristice.

Pregătirea teoretică se realiza prin cursuri sub formă de conferințe, prelegeri, lecții - desfășurate în clase, precum și prin exerciții practice, lucrări grafice, experiențe de laborator, vizite în întreprinderi.

Pregătirea practică se desăvârșea prin „lucrări exterioare” timp de 44 de zile și cuprindea: instrucție; exerciții; aplicații; manevre; trageri; lucrări practice; stagiul la unități, cu durata de 2-4 luni. Aprecierea rezultatelor la învățătură se făcea cu note de la 0 la 20, cele cuprinse între 0 și 8 fiind considerate „note rele”, pentru promovarea anului fiind necesară media generală minim 12, fără a avea media sub 10 la vreun curs sau la conduită.

Prima promoție de ofițeri ai Școlii speciale de artilerie și geniu a absolvit în anul 1884 și număra 14 ofițeri.

În același an, datorită faptului că cei mai buni elevi ai Școlii militare de infanterie și cavalerie erau selecționați pentru clasa preparatoare a Școlii speciale de artilerie și geniu, prin Decretul nr.2509 a fost desființată clasa preparatoare a acestei școli, urmând ca sublocotenenții absolvenți ai Școlii militare de infanterie și cavalerie, la cerere, în ordinea clasificării, să urmeze cursurile Școlii speciale de artilerie și geniu cu durata de 2 ani.

Stimularea cursanților la învățătură și disciplină se făcea prin diferite mijloace: avansarea în grad a elevilor; permisii; vacanțe; înscrierea în cartea de aur a școlii și afișarea la tabloul de onoare a absolvenților cu media generală cel puțin 16; schimbarea ordinii de înaintare în grad în funcție de clasificarea la absolvire²⁷⁹.

Pentru rezultate slabe la învățătură și abateri disciplinare, se aplicau o serie de măsuri, ca de exemplu: consemnarea prin lucrări grafice necorespunzătoare; arest; închisoare; trecerea la altă armă cu întârziere la avansare 1 an; îndepărtarea din școală²⁸⁰. Exigența față de rezultatele la învățătură și disciplină era foarte ridicată și nu a cunoscut rabat. Spre exemplu, în anul 1888, 9 ofițeri elevi, reprezentând 30% din efectiv, au fost exmatriculați pentru rezultate slabe și indisciplină.

După ample confruntări de opinii publicate în presa militară a vremii, între anii 1884-1892, în anul 1892, prin Decretul nr.3640, a avut loc reorganizarea școlii prin care aceasta era împărțită în 2 diviziuni, preparatoare și de aplicație, fiecare cu durata studiilor de câte 2 ani.

Școala de Artilerie și Geniu – Calea Griviței, București

Noua structură a fost determinată, printre altele, de faptul că secția pregătitoare din cadrul Școlii militare de infanterie și cavalerie nu asigura o pregătire corespunzătoare specialității pe care aveau să o urmeze ulterior cursanții acestei școli. Ministrul de război, N. Lahovari, argumenta în anul 1892 că Școala de artilerie și geniu trebuie astfel reorganizată, încât să fie la nivelul școlilor de aplicație din celelalte state europene. Se avea în vedere, totodată, și hotărârea guvernelor unor state europene, ca de exemplu Franța, de a nu mai admite în școlile lor militare speciale/de aplicație nici un străin²⁸¹.

Prima promoție de 24 de sublocotenenți de artilerie, absolvenți ai diviziunii preparatoare, a absolvit la data de 10 iulie 1894 și a fost considerată „*Promoția I*”.

²⁷⁹ Regulamentul școlilor, aplicat în conformitate cu Decretul nr. 3640 / 1892, art.51

²⁸⁰ Regulamentul școlilor, aprobat prin Decretul nr. 11063 / 16 noiembrie 1885, art.79-81

²⁸¹ Remarcăm faptul că printre ultimii ofițeri care au urmat Școala de aplicație a artileriei din Fontainbleau, Franța, s-a numărat sublocotenentul Ștefan Fălcoianu, care a absolvit cei doi ani de studii (1893 - 1895) cu rezultate foarte bune (MO, nr. 48/07 noiembrie 1895, București, p. 1058)

Elevii anului I ai diviziunii preparatoare se prezentau la școală pe 1 septembrie, urmând un program de acomodare timp de o lună, după care urmau cursurile propriuzise până la 1 iunie și încheiau anul de studii cu examen. Elevii beneficiau de 3 vacanțe pe an: de iarnă și de primăvară - câte 10 zile și de vară - 30 de zile. Pe timpul școlii, în diviziunea preparatoare, elevii erau încazarmați.

Nivelul ridicat al învățământului desfășurat în școală a fost asigurat și justificat de eminenții profesori ai școlii: Spiru Haret - mecanică; David Emmanuel - calcul diferențial și integral; lt.col.Constantin Coandă - mecanică aplicată și algebră; cpt. Eremia Grigorescu (absolvent în 1886) - algebră superioară; prof. dr. C. Istrati - chimie; col. C. Hârjeu - geometrie descriptivă; mr.Vasiliu Năsturel - artilerie.

Cu toate schimbările intervenite, inerente oricărui început, datorate căutării unor soluții optime, prin exigența manifestată în selecționarea elevilor și în alegerea profesorilor, prin realizarea unui act educațional de calitate și prin intransigența față de muncă și comportare a elevilor, învățământul artileristic a pornit pe un drum bun, asigurând artileriei, până în 1894, peste 200 de ofițeri, dintre care mulți au devenit personalități de renume în istoria armei și Armatei Române.

Evoluția rapidă a artileriei, atât calitativ, privind performanțele gurilor de foc și munițiilor, cât și cantitativ, privind numărul bateriilor și regimentelor de artilerie (în 1893 existau 12 regimente de artilerie de câmp și 2 regimente de artilerie de cetate), precum și progresele realizate în arta militară și știința militară, au impus reorganizarea sistemului de învățământ în pas cu noile cerințe. Astfel, în 1895 s-a trecut la restructurarea Școlii speciale de artilerie și geniu²⁸² prin înființarea a 3 instituții de învățământ artileristic: Școala militară de artilerie și geniu; Școala de aplicație de artilerie și geniu; Școala superioară de artilerie și geniu. În afară de acestea în cadrul învățământului militar de artilerie mai funcționa, din anul 1892, Școala militară de guarzi de artilerie și geniu. Dintre aceste instituții numai primele două au avut trăinicie în timp: Școala superioară de artilerie și geniu nu a funcționat, iar Școala militară de guarzi de artilerie și geniu a mai pregătit doar 3 promoții după care, în 1898, s-a desființat.

Admiterea în Școala militară de artilerie și geniu se făcea pe bază de concurs între absolvenții școlilor de fii de militari cu media cel puțin 13 la matematică, subofițerii din orice armă și absolvenții cu diplomă de conductor ai Școlii naționale de poduri și șosele. Concursul de admitere consta în 3 probe scrise și 1 probă orală, stabilite de comisii, la disciplinele: aritmetică; algebră; geometrie; trigonometrie; fizică; chimie; geometrie descriptivă; cosmografie.

Școala militară de artilerie și geniu reprezenta prima treaptă în formarea ofițerilor de artilerie, în care se urmărea, în principal, asigurarea cunoștințelor tehnico-matematice necesare înțelegerii și însușirii cursurilor de specialitate artileristică ce urmau a fi parcurse în Școala de aplicație de artilerie și geniu. După absolvirea școlii militare, absolvenții erau avansați la gradul de sublocotenent și repartizați pentru stagiul la unități timp de 1 an, după care reveneau la școala de

²⁸² Înaltul Decret nr. 4241 din noiembrie 1895 (în MO nr. 184 din 17/29 noiembrie 1895, p. 60-77), prin care a fost modificat Regulamentul Școlii Speciale de Artilerie și Geniu

aplicație pentru continuarea și aprofundarea pregătirii militare și de specialitate artileristică.

Localul școlilor a rămas tot în București, Calea Griviței nr.28, extins ulterior și în alte imobile și terenuri de pe străzile alăturate.

Structura învățământului în cei 4 ani ai școlii militare și școlii de aplicație era bine proporționată, 68% din timpul total era destinat pentru pregătire militară generală și de specialitate iar 32% pentru pregătire tehnico-matematică și limbi străine. Faptul că aproximativ 70% din numărul total de ore era alocat cursurilor de pregătire tehnico-matematică și artileristică dovedește caracterul pronunțat tehnic și de specialitate al învățământului din acea perioadă.

Pregătirea teoretică se făcea la un nivel înalt, asigurând cursanților cunoștințe tehnico-ingenerești de ultimă oră, îndeosebi în domeniile construcției gurilor de foc și balisticii interioare și exterioare, care au înregistrat progrese remarcabile în acea vreme.

Pregătirea practică se realiza prin ședințe practice, aplicații independente sau comune cu subunități de infanterie, participare cu subunități proprii la aplicațiile unităților de artilerie și stagiul la unități timp de 1 an după absolvirea școlii militare.

Aprecierea cursanților se făcea tot cu note de la 0 la 20, cu coeficienți de pondere pentru discipline și conduită.

Baza materială a școlilor a cunoscut o dezvoltare continuă. Au fost litografiate o serie de cursuri, între care: curs de algebră - de lt.col. Constantin Coandă; curs de artilerie - proiectile și focoase - de lt.col. Vasiliu Năsturel; lecții de cinematică - de Ștefan Burileanu. A fost completată biblioteca, s-au făcut instalații de gaze și apă în laboratorul de chimie, s-au adus noi tipuri de armament pentru sala de modele, iar în 1905 a fost repartizată o baterie de tunuri cu tragere repede, calibrul 75mm model 1904, fabricată de uzinele Krupp, pe baza condițiilor stabilite de ofițerii români de artilerie.

Din anul 1896, prin Ordinul Ministrului de Război, în Școala militară de artilerie și geniu au fost pregătiți și ofițerii necesari marinei militare, școala luând numele de Școala militară de artilerie, geniu și marină.

În anul 1898 s-au adus noi modificări Regulamentului școlilor militare, prin Înalțul Decret nr. 1045 din 20 martie²⁸³. Ele au urmărit să reglementeze condițiile de admitere în Școala Militară de Artilerie și Geniu, în conformitate cu ale celorlalte școli militare și cu prevederile Legii învățământului superior. Astfel, anul școlar începea la 1 octombrie, iar în perioada lunilor august și septembrie ofițerii-elevi „urmas să fie lăsați” la regimente pentru „*practica regulamentelor tactice*” și pentru a lua parte la tragerile reale și aplicațiile ce aveau loc în aceste două luni.

Urmare a acestui decret, la 5 mai 1898, regele Carol I a făcut o inspecție a școlii, în Registrul istoric consemnându-se: „*În ziua de 5 Mai 1898, la orele 10 dimineața, Școalele au trecut inspecția M.S. Regelui asupra învățământului și instrucțiunii ce se face de ofițerii elevi și elevii școalelor*”.²⁸⁴

²⁸³ Registrul Istoric, I, p. 65

²⁸⁴ Darea de seamă a acestei inspecții și constatările regelui au fost publicate în M.O. nr. 27 / 6 mai 1898

Cea mai importantă schimbare în organizarea și funcționarea școlii de aplicație în perioada premergătoare primului război mondial, a avut loc în anul 1910 când, în baza raportului ministrului de război, generalul de divizie generalul Crăiniceanu²⁸⁵, s-a emis Decretul nr.284 din 1910. A avut loc, astfel, o nouă organizare a învățământului militar, adoptându-se un regulament comun pentru toate școlile militare, prin care acestea iau denumirea de „Școlile militare de artilerie, geniu și marină”, cuprinzând „Școala pregătitoare de ofițeri activi de artilerie, geniu și marină” cu durata studiilor de 2 ani și „Școala specială de artilerie și geniu” cu durata studiilor de 1 an. Pe lângă aceste școli, a luat ființă și „Școala pregătitoare de ofițeri de rezervă de artilerie și geniu” pentru pregătirea instituționalizată organizată a ofițerilor de rezervă.

Personalul școlii cuprindea, ca regulă generală, un locotenent colonel - comandant și profesor, un maior - director de studii și profesor²⁸⁶, 2 administratori, 2 guarzi de artilerie sau geniu clasa I - contabili în finanțe și materiale (în același timp și profesori de legislație și administrație), 1 doctor cu gradul de maior sau căpitan - medic al școlii și profesor de igienă, 1 căpitan medic veterinar, 1 șef de birou civil (șeful cancelariei), 1 registrator-arhivar (civil), 4 subofițeri de administrație sau subofițeri guarzi (2 clasa I și 2 clasa a II-a), 2 „scriitori autografi”, 1 desenator, 1 litograf, 1 maestru potcovar, 1 portar și 1 bucătar.

La admiterea în școală, pe lângă cele 3 probe scrise și 1 probă orală, s-au mai introdus încă 2 probe noi scrise, la limba română și „desen de toate genurile și scriitura”.

Candidații cu media anuală peste 8 în ultimele 3 clase de liceu erau admiși în școală fără examen, numai pe baza vizitei medicale. Din anul 1913 erau admiși în școală, fără examen, absolvenții a 7 clase de liceu, indiferent de mediile obținute.

Stagiul la unități, după absolvirea Școlii militare de ofițeri activi de artilerie, geniu și marină a fost mărit la 2 ani. S-a trecut la notarea cursanților cu note de la 0 la 10, fără coeficienți, iar absolvenții cu media cel puțin 8 aveau dreptul să-și aleagă unitatea, ceilalți fiind repartizați din oficiu.

Și în această perioadă, școala a beneficiat de un valoros corp de cadre didactice, între care amintim pe col.C. Hârjeu - geometrie descriptivă, lt.col.Toma Ghenea - mecanică rațională și aplicată și artilerie, lt.col.C. Coandă - algebră superioară, generalul Iliescu - artă militară și tactică, prof. univ.N. Duma - limba franceză, cpt. Georgescu P. Ion - topografie și armament, col. Vasile Rudeanu - artilerie și științele aplicate, cpt. Gh. Buicliu - matematică, ing.de mine Carol Davila - chimie, etc.

Între comandanții școlilor s-a remarcat colonelul Eremia Grigorescu (1907-1910), care a imprimat învățământului un pronunțat caracter practic, insistând îndeosebi pe desfășurarea exercițiilor și aplicațiilor tactice în tabăra Mihai Bravu, precum și pe cooperarea strânsă între artilerie și armele sprijinite.

Dintre cei 603 ofițeri de artilerie, absolvenți ai Școlilor în această perioadă, foarte mulți au urcat pe treptele cele mai înalte ale ierarhiei militare, contribuind

²⁸⁵ Raportul nr. 6316, din 15 ianuarie 1910, în M.O. nr. 7/16 februarie 1910, p. 62

²⁸⁶ Comandantul și ajutorul său vor aparține câte uneia din arme: artilerie și geniu (în M.O. nr. 7/1910, p. 53)

substanțial la dezvoltarea artileriei sau comandând mari unități în cel de-al II-lea război mondial: generalul de divizie I. Sichitiu - șef al Marelui Stat Major; generalul de divizie Ion Georgescu - comandantul Corpului 7 Teritorial, care la 1 septembrie 1940 s-a aflat în fruntea manifestațiilor din Sibiu care protestau împotriva hotărârii de dezmembrare a țării prin Dictatul de la Viena; generalul de armată Vasile Atanasiu - comandant al Armatei 1, general-colonelul Nicolae Dăscălescu - comandant al Armatei 4; generalul de corp de armată Ion Boiteanu - comandant al Corpului 4 armată; general-colonelul Em. Leoveanu - comandant al Corpului 6 armată; generalul de brigadă Alexandru Ioanițiu - șef al Marelui Stat Major; general-colonelul Costin Ionașcu - comandant al Corpului 2 armată și șef al Marelui Stat Major.

2. Învățământul de artilerie în perioada celor două războaie mondiale

Norii negri ai primului război mondial ca și schimbările radicale din țară au impus schimbări structurale de esență și în școlile militare, determinate îndeosebi de numărul sporit de ofițeri necesari încadrării unităților pentru război (artileria română intra în război cu 34 regimente de artilerie, respectiv 377 baterii).

Ca atare, în toamna anului 1914, elevii anului II au fost trimiși în stagiul la unități pentru tot anul de învățământ, creând astfel posibilitatea dublării efectivelor anului I, în limita spațiilor și așa supraaglomerate. În acest scop au fost revăzute și programele analitice, renunțându-se la cursurile care nu erau absolut necesare pregătirii militare generale și de specialitate și accentuându-se substanțial pregătirea practică a elevilor. În anul următor, s-au suspendat și cursurile Școlii speciale de artilerie și geniu.

În perioada până la intrarea României în război, pentru încadrarea unităților de artilerie grea cu cadre corespunzătoare, s-a recurs la ofițeri de infanterie și cavalerie, care timp de 2 luni (iulie-august 1915) au urmat o școală practică pe lângă Regimentul 1 artilerie grea.

Cu toate că Școala specială de artilerie nu a funcționat în timpul războiului, pregătirea artileriștilor a continuat prin cursurile „Școlilor de tragere ale artileriei” organizate la Bârlad începând cu 15 martie 1917. În compunerea acestor școli au intrat: „Școala de tragere a artileriei de câmp și de munte”, „Școala de tragere a artileriei grele”, „Școala de tragere a artileriei antiaeriene” și „Școala de specialiști pentru artilerie”. Durata cursurilor acestor școli era diferită - de 15, 20 sau chiar 60 de zile. După război, „Școala de tragere a artileriei” a fost transformată în „Centrul de instrucție al artileriei” cu reședința la Râșnov.

La decretarea mobilizării în 1916, un număr mare de ofițeri din cadrele școlii au fost trimiși la unități, rămânând în școală doar 7 ofițeri activi, fapt care, coroborat cu scurtarea duratei studiilor și creșterea numărului de elevi, a influențat negativ pregătirea absolvenților.

Desfășurarea nefavorabilă a campaniei din toamna anului 1916 și retragerea trupelor și administrației în Moldova, au impus evacuarea Școlii din București, la 5 octombrie, în cazărmile Regimentului 4 vânători și ale Regimentului 7 roșiori din

Iași²⁸⁷. Condițiile mutării precipitate, a dezorganizării transporturilor, au dus la pierderea majorității bazei materiale didactice acumulate în școală.

Pregătirea insuficientă realizată pe parcursul unui singur an de școală militară, a determinat completarea pregătirii elevilor pe parcursul stagiului în unități în anul II și organizarea unor cursuri de pregătire militară - de preferință cu foști profesori în școala militară, precum și prin înființarea, în martie 1916, a 5 școli pregătitoare, pe corpuri de armată, cu durata de 3 luni și jumătate. În acest mod au fost pregătiți 438 ofițeri de artilerie din promoțiile 1915, 1916A și 1916B.

În anul școlar 1916/1917 cursurile în școala militară au fost reduse la durata minimă de 6 luni (din octombrie 1916 până în martie 1917), pregătind circa 214 ofițeri, după care, în luna mai, Școala a fost mutată la Botoșani, în cazărmile Regimentului 8 vânători și Regimentului 77 infanterie²⁸⁸. Din toamna anului 1917 până în ianuarie 1919, când a fost readusă în localurile din Calea Griviței - București, școala a fost închisă.

În situația grea a țării din acea perioadă, când nevoia de cadre era tot mai acută, iar condițiile materiale de trai și învățământ insuficiente, începând cu 1915 au fost admiși la examenul pentru școala militară și absolvenți a 4 sau 5 clase de liceu.

Procesul de învățământ cuprindea 97% din timp cursuri și activități de pregătire militară și numai 3% pentru pregătirea matematică și de cultură generală. Latura practică a pregătirii era preponderentă, dar nu lipsită de suportul teoretic necesar. La tragerile artileriei au fost introduse probleme noi ca folosirea planului director, a planșetei tragerii și buletinului meteorologic, a fotografiei aeriene și tablelor de tragere, precum și reglajul tragerii cu ajutorul avionului și balonului de observare, probleme cu care tinerii absolvenți s-au remarcat în vâltoarea războiului.

Experiența acumulată în domeniul învățământului militar, concluziile războiului și numărul mare de cadre necesare, au condus, în 1918, la desprinderea secției geniu de Școala militară de artilerie, geniu și marină urmată, în anul 1920, de separarea secției de marină.

La 1 februarie 1919 Școala militară de artilerie a revenit la sediul său din București.

În anul 1920 s-au reluat cursurile Școlii speciale de artilerie, întrerupte în 1914, aceasta funcționând ca instituție de învățământ de sine stătătoare în garnizoana Timișoara, până în 1939, când și-a încetat activitatea.

Datorită spațiilor apreciate ca insuficiente

Revista de front a Școlii Militare de Artilerie – Timișoara 27 mai 1934

²⁸⁷ Petrovici, op. cit. p. 55

²⁸⁸ Petrovici, op. cit. p. 56

în localul din Calea Griviței și pentru apropierea de Școala specială de artilerie, prin ordinul 3044 din 20 iulie 1921, Școala militară de artilerie s-a mutat în garnizoana Timișoara, într-o cazarmă improprie, construită pe timpul Mariei Tereza, „*ce seamăna mai degrabă cu o închisoare, decât cu un local de școală militară*”.

Cu toate greutățile întâmpinate, legate îndeosebi de lipsa spațiilor, a bazei materiale, a condițiilor elementare de viață și a cadrelor didactice necesare, Școala a continuat să funcționeze pe linia ascendentă pornită, menținându-și exigența ridicată pentru calitatea pregătirii și formării absolvenților. Învățământul a fost structurat în proporție aproximativ egală între cursuri și instrucție, 75% din timp fiind folosit pentru activități de pregătire militară, iar restul pentru pregătirea tehnico-matematică și de cultură generală.

Criza acută de candidați, datorată nevoilor mari de cadre de după război, a taxelor mari de școlarizare, care au crescut de la 3000 de lei în 1921 la 13000 de lei în 1924, precum și a soldelor modeste față de rigorile vieții militare, au condus la lărgirea criteriilor de admitere în școală. Astfel, pentru completarea locurilor, în unii ani s-au organizat chiar 3 concursuri consecutive de admitere în mai multe orașe din țară (București, Timișoara, Iași, Sibiu, Tg-Mureș), au fost primiți la concurs absolvenți a 7 clase de liceu indiferent de medie și subofițeri absolvenți ai unui curs pregătitor.

Începând cu anul 1919, s-a trecut la pregătirea ofițerilor de artilerie de rezervă, inițial în cadrul școlilor militare de artilerie, iar din 1925 în cadrul „*Școlii pregătitoare de ofițeri de artilerie*” din Craiova, care din 1932 a primit denumirea de „*Școala de ofițeri de rezervă de artilerie*”. Între anii 1941-1944 această școală a fost denumită nr.1, mai funcționând încă una în orașul Pitești, denumită nr.2. Din toamna anului 1927 s-au înființat în cadrul institutelor politehnice din București și Timișoara, cursuri de pregătire militară și de specialitate a studenților, viitori ofițeri de artilerie de rezervă.

Perfecționarea pregătirii ofițerilor activi de artilerie s-a realizat în cadrul Centrului de instrucție al artileriei care, în timpul primului război mondial a funcționat sub denumirea de „*Școala de tragere*”, iar la terminarea războiului și-a reluat numele anterior. În perioada 1920-1926 aceasta a avut sediul la Râșnov și organiza următoarele cursuri: cursul de tragere pentru căpitani și maiori; cursuri de ofițeri orientatori, observatori și/sau cu transmisiunile; cursuri pentru ofițeri subalterni; cursuri de informare pentru gradul de maior; cursuri de informare pentru locotenenți-colonei și/sau generali; cursuri pentru elevii Școlii de aplicație de artilerie; cursuri demonstrative pentru elevii Școlii superioare de război; cursuri pentru observatorii aerieni; cursuri pentru școlile de subofițeri de artilerie, activi și/sau de rezervă.

Din anul 1927 Centrul de instrucție al artileriei a revenit cu sediul în Mihai Bravu -Dadilov (unde a fost inițial) și a funcționat până la 12 februarie 1945, când și-a încetat temporar activitatea.

Prin calitatea cadrelor instructori, conținutul și structura cursurilor, Centrul de instrucție al artileriei și-a adus o contribuție substanțială în perfecționarea pregătirii

cadrelor de artilerie, în experimentarea unor procedee noi de pregătire și executare a tragerilor și în elaborarea de cursuri, manuale și regulamente specifice.

O categorie distinctă a cadrelor de artilerie o constituiau ofițerii și subofițerii tehnici, numiți guarzi de artilerie. Pregătirea ofițerilor guarzi de artilerie s-a făcut, așa cum s-a arătat anterior, între anii 1892-1898 în cadrul Școlii militare de guarzi de artilerie și geniu, ce funcționa în București, pe lângă Școala specială de artilerie și geniu. Cursurile școlii au fost reluate în anul 1927 în București, iar din 1932 ea a devenit o secție a Școlii de ofițeri de artilerie din Timișoara. Perfecționarea ofițerilor guarzi de artilerie s-a făcut în cadrul școlii speciale a ofițerilor guarzi de artilerie înființată în anul 1932 în București, iar la înființarea Corpului tehnic militar, ofițerii guarzi de artilerie au fost trecuți în acest corp, fiind considerați ajutoare ale ofițerilor tehnici la lucrări și pe șantiere.

Legea din 1928 privind reorganizarea învățământului secundar în România, prevedea reducerea liceului la 7 clase și unificarea celor 3 secții, clasică, modernă și reală cu reducerea substanțială a numărului de ore de matematici față de secția reală, din care se primeau candidați pentru școala de artilerie, fapt care a impus restructurarea învățământului artileristic prin sporirea ponderii la pregătirea tehnico-matematică și artileristică și reducerea corespunzătoare a cursurilor de cultură generală - asigurându-se astfel nivelul științific ridicat al învățământului din școală. Decalajul dintre nivelul cursurilor din școala militară și cel al pregătirii absolvenților de liceu, s-a simțit imediat: în anul școlar 1929-1930, din 227 elevi ai anului I au promovat numai 91, 107 fiind corigenți și 29 repetenți, iar 7 dintre elevii admiși fără concurs, ca premianți în liceele civile, s-au retras „*neputând să corespundă exigențelor științifice cerute de școală*”.

Ca urmare, în anul 1932 a fost creată școala militară de ofițeri activi, cu sediul în București, în care elevii școlilor militare urmau, timp de 1 an, studiile în comun, însușindu-și parte din cunoștințele de cultură generală, de pregătire militară generală și tehnico-matematică necesare în școala militară de artilerie.

Începând cu anul 1935 au fost primiți în școală numai absolvenții de liceu cu media generală de minim 8 în ultimii trei ani și cel puțin 7 la matematică, fizică și chimie. La concursul de admitere se susțineau 5 probe scrise, 1 proba orală și 1 probă de aptitudini fizice.

Până în anul 1938 învățământul în școala militară de artilerie a avut o fundamentare temeinică, între latura teoretică și cea practică existând un raport optim care asigură atât cunoștințele necesare privind organizarea și funcționarea armamentului și aparatului artileristic, cât și utilizarea eficientă a acestora în câmpul tactic.

Au fost diferențiate și aprofundate cursurile la pregătirea tactică și de specialitate: tactică generală; tactica infanteriei; tactica cavaleriei; tactica armelor speciale; tactica artileriei; topografie; material de artilerie; muniție, pulberi și explozivi; calculul probabilităților. La toate aceste cursuri, lecțiile la clasă erau urmate de exerciții aplicative și aplicații în teren urmărindu-se permanent dezvoltarea capacității elevilor de înțelegere, analiză și judecată logică a problemelor, precum și aplicarea creatoare a regulilor și principiilor învățate la diverse situații create.

Pregătirea practică era completată cu trageri de luptă în poligoane, campanii topografice, manevre și stagiul la unități.

Pregătirea ca instructori a viitorilor absolvenți se făcea în școală, prin rotația elevilor în diferite funcții la activitățile practice sau numirea elevilor din ultimul an ca instructori la elevii anului I și la unități, prin stagiul pe funcții, cu durata de 1-3 luni.

Aprecierea pregătirii și comportării elevilor se făcea cu note de la 1 la 10, cu coeficienți de pondere pe cursuri, în funcție de importanța acestora.

Pentru stimulare, se foloseau diferite căi: învoire în oraș în cursul săptămânii; avansarea onorifică în grad; numirea ca ajutoare directe în conducerea programului zilnic; concursuri cu premii în obiecte și bani, dreptul de a alege unitatea la absolvirea școlii/înscrierea în „*Anuarul armatei*”.

Pe parcursul școlarizării se susțineau examene la sfârșitul cursurilor, cu probe scrise și orale pentru cursurile de bază și probe orale pentru celelalte, iar școala se încheia prin examene de absolvire, pe baza cărora se stabilea și ordinea înaintării în grad a ofițerilor. Până în 1939 avansarea la gradul de sublocotenent se făcea la data de 1 aprilie.

Acutizarea crizei politice internaționale, ascensiunea fascismului și apropierea vertiginoasă a războiului au adus din nou în discuție mărirea numărului de ofițeri de artilerie necesari încadrării subunităților (la intrarea în cel de-al II-lea război mondial, Armata Română dispunea de 67 regimente de artilerie, majoritatea dotate cu cele mai moderne guri de foc și aparatură artileristică, fabricate în străinătate, după caiete de sarcini întocmite de specialiștii români și sub supravegherea acestora). S-a acționat astfel, pentru reducerea duratei de școlarizare și restructurarea planului de învățământ. În 1939 a fost desființată Școala pregătitoare de ofițeri activi, iar cursurile au fost scurtate substanțial - permițând scoaterea, în 1940, a două promoții de ofițeri - la 31 martie și 29 iunie - cu peste 200 de absolvenți. La cererea consilierilor germani sosiți în țară, au fost operate modificări ale planurilor de învățământ în sensul sporirii considerabile a activităților practice, a instrucției și reducerea, până la scoaterea totală, a cursurilor de matematică și de științe aplicate.

În vara anului 1940, în condițiile tensionării relațiilor româno-ungare datorită pretențiilor teritoriale ale revizionismului horthyst, pe baza ordinului telegrafic nr.8316 din 6 iulie 1940, Școala militară de artilerie s-a mutat în garnizoana Pitești. Spațiile noului local, ca și terenurile de instrucție din apropiere au asigurat condiții optime pentru desfășurarea activității școlii.

În perioada 1919-1944, Școala militară de artilerie a pregătit 3235 sublocotenenți de artilerie, în 26 de promoții și 176 sublocotenenți guarzi de artilerie - ca tehnicieni ai armamentului, muniției și aparatului.

Caracteristica principală a procesului de învățământ în această perioadă a fost reprezentată de înaltul nivel de cultură militară și artileristică, fondat pe o temeinică pregătire tehnico-matematică asigurată în școală. Studiile făcute în școală echivalau și erau recunoscute ca doi ani de politehnică, absolvenții având posibilitatea să se înscrie în anul III al Institutului politehnic cu 2-3 examene la cursurile neparcurse în școală. Nota dominantă a activității didactice o constituia exigența, atât în selecționarea cadrelor didactice, cât și față de nivelul pregătirii cursanților. Numai

în 4 ani școlari, 1927-1931, au fost declarați 204 corigenți și 139 repetenți din 705 absolvenți, ceea ce reprezintă 40%.

În învățământul din școlile de ofițeri și subofițeri de artilerie, precum și din Școala de aplicație de artilerie, obligatorie pentru avansarea la gradul de căpitan, programa era întocmită în ideea creerii unui raport just între pregătirea teoretică și cea tehnico-aplicativă de specialitate. Atmosfera războinică din toată Europa a determinat Inspectoratul General al Artileriei, condus de generalul de divizie Petre Dumitrescu, ca începând din vara anului 1939, elevii Școlii de ofițeri de artilerie care absolveau anul I de studii, să fie trimiși la stagiul la unitățile de artilerie pentru o durată de 2-3 luni.²⁸⁹ Această măsură a contribuit la pregătirea metodică a viitorilor ofițeri și la familiarizarea lor cu unitățile operative.

Ofițerii care au încadrat subunitățile și unitățile de artilerie participante la cel de-al II-lea război mondial au avut privilegiu de a avea în școli comandanți și profesori cu o temeinică pregătire artileristică și cu o îndelungată practică la comandă, dintre aceștia amintim comandanții școlii de ofițeri de artilerie: colonelul Alexandru Gheorghieș, (1931-1934), mai târziu, în 1944 inspector general al Artileriei; colonelul Gheorghe Stăvrescu (1935-1937), iar în anii 1941-1944 comandant al Diviziei 15 Infanterie și al Corpului 6 armată; colonelul Ioan Stănică (1940-1942); alți erudiți profesori, generalii Ștefan Burileanu, Ioan Linteș și mulți alții.

Evoluția numărului de absolvenți și elevi din școli, pe ani reflectă efortul făcut pentru încadrarea unităților și pregătirea în vederea războiului. La 12 iunie 1939 au absolvit 82 de elevi ai școlii de Ofițeri de Artilerie²⁹⁰. La 4 aprilie 1941 numărul de elevi, pe școli era următorul: la Școala de Ofițeri de Artilerie (anii I și II) 220 + 247; la Școala de Guarzi de Artilerie (anii I și II) 50+34; la Școala de Ofițeri de Rezervă de Artilerie 141; la Școala de subofițeri de artilerie, combatanți 236, guarzi 63.²⁹¹

Subofițerii activi de artilerie erau absolvenți ai Școlii de subofițeri de artilerie care a funcționat pe lângă Centrul de Instrucție al Artileriei. Aceștia aveau cel puțin 4 clase de liceu.²⁹²

Ofițerii guarzi de artilerie erau absolvenți ai Școlii pregătitoare de ofițeri guarzi de artilerie care până în anul 1932 funcționase într-un local situat în Bulevardul Vasile Milea, în vecinătatea firmelor de confecții de astăzi, iar din acest an ai secției de pregătire atașată pe lângă Școala de ofițeri de artilerie de la Timișoara, precum și ai Școlii speciale guarzi de artilerie din București. Acești ofițeri erau bine pregătiți, procesul de învățământ durând tot 2 ani, ca și la celelalte școli cu profil artileristic, fiind formați ca specialiști în evidența, manipularea, conservarea și chiar repararea armamentului, aparaturii artileristice și muniției din dotare. Începând cu anul 1941 la

²⁸⁹ Pentru o perioadă de 13 ani acest stagiul fusese suspendat.

²⁹⁰ Arhiva M.Ap., fond Biblioteca Arhivistică, colecția de Registre istorice, fila 59.

²⁹¹ Ibidem, fila 92.

²⁹² Începând cu anul 1941, formarea subofițerilor de rezervă de artilerie s-a făcut în cadrul unui număr de șapte baterii de artilerie denumite „Baterii-școală de subofițeri de rezervă de artilerie”, care au funcționat astfel: una în cadrul Școlii de subofițeri activi de artilerie, trei pe lângă trei regimente de artilerie de câmp, una pe lângă un regiment de artilerie grea, una pe lângă un regiment de artilerie călărească și una pe lângă un divizion de tunuri de munte.

această secție au intrat numai absolvenții liceelor militare sau civile și ai școlii superioare de meserii de la Arsenalul Armatei.

Subofițerii guarzi de artilerie erau toți absolvenți a 4 clase de liceu și absolvenți ai secției speciale care a funcționat pe lângă Școala de subofițeri activi de artilerie, cu durata de 1 an. Pe durata studiilor, aceștia erau instruiți să cunoască foarte bine gurile de foc din dotarea armatei noastre, muniția de artilerie, pulberea, explozivii, felul cum acestea se administrează și se întrețin. Toți aveau încă din timpul anului de învățământ un stagiul de 1-3 luni la Arsenalul Armatei, la depozitele de muniție din tabăra Mihai Bravu sau la unități.

Maiștrii militari erau absolvenți ai Școlii superioare de maiștrii de pe lângă Arsenalul Armatei. Tot pe lângă arsenal, în anii 1937-1939 au funcționat cursuri scurte, de câteva luni, în cadrul cărora s-au format ofițeri ingineri activi și de rezervă, buni specialiști în comisiile de control și recepție sau ca reprezentanți la uzinele de fabricat armament și muniție.

Mulți dintre absolvenții din această perioadă s-au ridicat, prin muncă, perseverență, pregătire temeinică și inteligență, pe înalte trepte ale ierarhiei militare, luptând cu eroism pe câmpurile de luptă ale celui de-al doilea război mondial sau aducându-și contribuția la dezvoltarea artileriei române și la formarea altor generații de cadre ale armatei. Intre aceștia: general-locotenent Iosif Butoi - comandant de corp de armată și comandant al Academiei Tehnice Militare; general-colonel Marin Nicolescu - adjunct al ministrului apărării naționale; general-colonel Constantin Smirnov - comandant al artileriei; prof.dr.ing. Aurelian Stan - secretar științific al comisiei de acustică a Academiei Române; general-maior dr. Ion Cupșa - șef de catedră în Academia Militară; general-colonel Constantin Sandru - vicepreședinte al Comitetului de Stat al Planificării; conf. dr.ing. Ioan Pascariu - Institutul Politehnic București; conf.dr.ing. Octavian Rădulescu - Academia Militară; mulți alții.

Dar mai mulți și-au înscris numele în cartea de aur a istoriei naționale ca eroi ai neamului, care nu și-au cruțat sângele și viața în marile încleștări ale celui de-al doilea război mondial, pentru eliberarea teritoriilor cotate de inamic și cucerirea independenței naționale. Numele lor este reținut de camarazii de arme, de familii și urmași, de neamul românesc și multe sunt dăltuite în crucile și lespezile reci de piatră ale cimitirelor eroilor dintre Stalingrad și Praga.

3. Învățământul de artilerie în perioada 1945 - 1989

La 6 iunie 1945, Școala de ofițeri de artilerie s-a contopit cu Școala de subofițeri de artilerie, păstrând sediul în garnizoana Pitești și luând numele de Școala de ofițeri și subofițeri de artilerie. Școala a funcționat în această formă - pregătind atât ofițeri cât și subofițeri de artilerie - până la 1 octombrie 1948 când s-a transferat în garnizoana Sibiu²⁹³ - formând numai profilul ofițeri. Nevoile mari de încadrare și schimbarea criteriilor de selecționare a viitoarelor cadre de artilerie au impus

²⁹³ Școala a fost mutată în 5 eșaloane, fiecare a câte 49 vagoane

creșterea efectivelor în școală și scurtarea duratei studiilor, astfel că în 1949 au absolvit două promoții de ofițeri „9 Mai” și „30 Decembrie”.

La 13 noiembrie 1948, tot în garnizoana Sibiu, a luat ființă „Școala de ofițeri tehnici de armament” care din 1 februarie 1953, a pregătit și ofițeri „tehnici de chimie”, luând numele de „Școala militară tehnică de artilerie și chimie”. Din 10 decembrie 1955 s-a renunțat la pregătirea ofițerilor tehnici de chimie, școala recăpătându-și vechea denumire.

Ședință de cunoaștere a armamentului de artilerie – Sibiu 1968

Ca urmare a creșterii cerințelor de încadrare a subunităților de artilerie, a perspectivelor dezvoltării armei și epurărilor masive în rândul cadrelor, între anii 1951 - 1953 a funcționat și „Școala militară de artilerie nr.2” în garnizoana Mihai Bravu, cea din Sibiu luând denumirea de „Școala militară de artilerie nr.1”. În perioada 1953 - 1962 durata studiilor a fost de 3 ani, fiind introduse cursurile de matematici și de științe aplicate. Au fost operate modificări substanțiale în conținutul planurilor de învățământ și a programelor analitice, urmărindu-se desfășurarea pregătirii și instrucției după sistemul sovietic de unde era asigurată majoritatea tehnicii militare. S-a acționat intens și sistematic pentru formarea politico-ideologică a elevilor și cultivarea ideologiei comuniste, în rândul cadrelor școlii intrând și lucrătorii politici absolvenți ai școlilor de ofițeri politici din Breaza, Ineu și Beiuș. Ca întreaga armată, și școala a fost atrasă în viața politică, creându-se organizații de bază și comitete de partid.

La 30 iulie 1958 a avut loc contopirea Școlii militare de artilerie cu Școala de ofițeri tehnici de artilerie, la care, din 1 octombrie 1958, s-au adăugat și o serie de elevi topografi. Începând cu 25 iulie 1960, noua instituție de învățământ ia numele de „Școala militară de ofițeri de artilerie”.

La 1 martie 1961 școlile militare din garnizoana Sibiu s-au contopit într-o singură instituție de învățământ militar cu denumirea „Școala militară de ofițeri Nicolae Bălcescu”, în componerea căreia a intrat și Școala militară de ofițeri de artilerie, iar din anul 1962 durata studiilor a crescut de la 3 la 4 ani. Pe lângă cursurile de pregătire militară generală, de specialitate și politico-ideologică, au fost introduse și cursuri tehnico-matematice superioare care asigurau, la absolvirea școlii, echivalarea primilor 2 ani cu studii ale Institutului Politehnic. Cursurile erau predate de profesori cu gradul didactic 1 și profesori universitari cu multă experiență, competență și probitate profesională, asigurând o temeinică pregătire tehnico-științifică ce le-a permis multor absolvenți continuarea studiilor superioare în facultăți civile sau în Academia Tehnică Militară, devenind ingineri.

Concepția eronată din acea perioadă, profund dăunătoare armei, impusă de sovietici, privind scăderea rolului artileriei în favoarea rachetelor asigurate de ei, a

determinat desființarea multor unități de artilerie și reducerea de funcții, astfel că seriile de absolvenți artileriști au fost foarte mici numeric, dar temeinic pregătite.

Datorită invaziei trupelor statelor membre ale Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, cu excepția României, din august 1968, s-a hotărât reducerea duratei în școlile de ofițeri, de la 4 ani la 3 ani și 4 luni pentru seriile existente în școală, (ultima serie la 30 decembrie 1970) și pentru următoarele la 3 ani, cu reducerea unor cursuri tehnico-matematice superioare și a echivalării studiilor politehnice.

Eleii din școala de ofițeri executând măsurători cu goniometrul busolă. Sibiu, 1964

La 1 decembrie 1970, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.1500 din 26.10 1970 și a Ordinului M.F.A. nr.M.69 din 10.11 1970 s-a reînființat „Școala militară

de ofițeri activi de artilerie” ca instituție de învățământ de sine stătătoare cu sediul în Sibiu. Reînființarea „Școlii militare de ofițeri activi de artilerie” a constituit un act firesc al evoluției artileriei, benefic pregătirii viitorilor ofițeri în mediul natural al armeei, sub îndrumarea nemijlocită a Comandamentului Artileriei.

Imediat după reînființare, în școală a început o amplă acțiune de dezvoltare și modernizare a bazei materiale necesare atât desfășurării procesului de învățământ, cât și asigurării condițiilor de cazare, hrănire și studiu. Prin acțiunea unită a personalului școlii și, în special prin eforturile deosebite ale comandatului acesteia, colonelul Nicolae PAVELESCU, un artilerist dedicat trup și suflet învățământului de artilerie, s-a reușit ca numai în câțiva ani, prin rigurozitatea organizării și desfășurării învățământului, a bazei materiale și dotării, a ordinii și disciplinei în toate compartimentele, școala să devină o unitate de învățământ etalon a Armatei Române. La 22 octombrie 1974, s-a atribuit școlii denumirea de „Școala militară de ofițeri de artilerie Ioan Vodă”²⁹⁴.

Admiterea în școală, în această perioadă, s-a făcut pe bază de concurs dintre absolvenții liceelor militare și civile, precum și din rândul muncitorilor absolvenți de liceu cu diplomă de bacalaureat, dar pe locuri separate. Programul zilnic cuprindea, în principiu, 6 ore de cursuri în clase, laboratoare, săli de specialitate sau teren și 4 ore de studiu obligatoriu după amiază, de luni până sâmbăta, inclusiv . Învoirea în oraș, sâmbăta și duminica după amiaza, constituia o recompensă a rezultatelor la învățătură și comportare și se acorda până la maxim 30% din efectiv. Planul de învățământ cuprindea 3 mari categorii de pregătire - militară generală - 25%, de specialitate - 60%, politică-culturală 15% cu unele variații ale procentelor în diferiți ani. În programele școlare s-a urmărit cu atenție asigurarea unui raport optim între latura teoretică și cea practică a pregătirii elevilor, precum și realizarea

²⁹⁴ Decizia Prezidențială nr. 28 din 21.10 1974

unui caracter interdisciplinar al pregătirii, cu eliminarea suprapunerilor sau paralelismelor.

Restricțiile economice impuse și instituției militare, precum și schimbarea, începând cu anul 1983, a concepției de formare a ofițerilor, care prevedea, pe timpul anului I de studii parcurgerea unei programe axate în principal pe pregătirea militară generală, au avut un impact negativ asupra nivelului de pregătire de specialitate a viitorilor ofițeri. Dacă până atunci instrucția la materialul de artilerie se desfășura prin scoaterea efectivă a acestuia în teren, inclusiv a mijloacelor de tracțiune, perioada următoare a fost marcată de o instrucție improvizată, în care piesele de artilerie erau înlocuite de goniometre-busolă și fanioane, iar mijloacele de tracțiune lipseau cu desăvârșire. Aplicațiile tactice se desfășurau în aceleași condiții, elevii nefiind în măsură să-și formeze deprinderile de bază în serviciul la material și în conducerea instrucției subunităților. Desele schimbări de responsabilități în formarea ofițerilor a determinat ca, în timp, unele categorii de pregătire să fie predate ori de comandanții de subunități, ori de lectorii catedrelor de specialitate (tragerile artileriei, aparatură de artilerie, topogeodezie artileristică etc.).

Cunoașterea materialului de artilerie și, în special, instrucția la acesta se realiza în principal la obuzierul cal. 122 mm, ulterior modernizat. Mai târziu, materialul de bază a fost înlocuit de obuzierul cal. 152 mm. Cunoașterii și instrucției la celelalte tipuri de armament le era afectat un număr redus de ore, desăvârșirea pregătirii în domeniu urmând să se realizeze după încadrarea absolvenților în unitățile (subunitățile) care erau dotate cu acele categorii de tehnică.

Trebuie remarcat faptul că, pe lângă cele menționate anterior, repercursiuni negative asupra nivelului de pregătire a viitorilor ofițeri de artilerie l-au avut orientarea excesivă a factorilor de decizie militară din anii '80 asupra candidaților „cu origine muncitorească”, cât și lipsa de experiență, uneori totală, a unora dintre comandanții subunităților de elevi și lectori în conducerea procesului de instrucție din unități, aceștia luând contact cu realitățile din unități doar pe timpul stagiului.

O atenție deosebită s-a acordat asigurării unui valoros corp de cadre în școală, comandanți și cadre didactice. Nume precum: col. Pavelescu Nicolae - comandant; col. Neamțiu Eugen - locțiitor al comandantului pentru învățământ; col. Mităchescu Petre - locțiitor al comandantului; col. Dobrovici Emil - locțiitor tehnic al comandantului; col. Manu Petru, col. Raicu Vasile, col. Cintează Alecsandu - șefi de catedră; col. Sibianu Eugeniu, col. Scînteianu Nicolae, col. Mihăilescu Dumitru, col. Nazarie Apolinor, lt.col. Teodor Ionel, col. Porojan Mihai - lectori șefi. Aceștia ca și mulți alții, reprezintă personalități de rezonanță în artileria română și în conștiința artileriștilor de azi, foști elevi ai școlii.

Un aport deosebit în perfecționarea pregătirii cadrelor de artilerie, în elaborarea de regulamente și instrucțiuni, în experimentarea tehnicii noi l-a avut Centrul de instrucție al artileriei, desființat la 15 februarie 1945 și reînființat la 5 august același an, transformat în Subcentrul de instrucție al artileriei la 5 iulie 1946, în cadrul Centrului de instrucție mixt și apoi în Școala de tragere și perfecționare a artileriei (la 21 iunie 1947). În cadrul centrului au funcționat cursurile de comandanți de baterii, divizioane și regimente de artilerie, precum și

cursuri de specializare în tragerile artileriei, topogeodezie artileristică, cercetare, cunoașterea armamentului și aparaturii, rachete, vânători de tancuri și altele.

Apariția în Armata Română în anul 1961 a trupelor de rachete a impus înființarea unei instituții de învățământ care să continue formarea cadrelor în acest nou domeniu începută prin cursuri în U.R.S.S. În acest context a fost înființat Centrul de Instrucție Rachete de la Ploiești în aceeași cazarmă în care funcționau și alte unități de armă: Baza Tehnică Mobilă de Rachete nr. 95 (Rachete Operativ Tactice); Baza de Tranzit de la Ploiești; Divizionul 113 Rachete Tactice.

Primul comandant al centrului a fost numit colonelul Vasile Sandu care a condus centrul până în anul 1965. Între anii 1965-1967 funcția de comandant a fost asigurată prin cumul de colonelul Suliman Constantin.

În anul 1967 comandant al centrului a fost numit colonelul Gheorghe Barac, care a condus această instituție până în anul 1988. Personalitate de excepție a artileriei, colonelul Gheorghe Barac a avut o contribuție decisivă la dezvoltarea artileriei și îndeosebi a învățământului și instrucției în cadrul armei. În pofida meritelor sale de netăgăduit, a probității profesionale desăvârșite și a caracterului ireproșabil, colonelul Barac nu a avut bucuria, pe deplin cuvenită de a fi înaintat la gradul de general, corespunzător funcției pe care a îndeplinit-o timp de 21 de ani.

În anul 1970 s-a realizat comasarea Centrului de Instrucție al Artileriei - mutat între timp de la Mihai Bravu la Făgăraș - cu Centrul de Instrucție Rachete, rezultând Centrul de Instrucție al Artileriei și Rachetelor. În acel an șeful Sectorului Studii, Experimentări și Regulamente a devenit și prim-loțiitor al comandantului centrului, în persoana colonelului Stănescu Constantin. În anul 1971 a fost înființată și funcția de șef de stat major, aceasta fiind încadrată de către colonelul Focșăneanu Ștefan.

Colonelul Barac Gheorghe, comandantul Centrului de Instrucție al Artileriei-Ploiești.

Din anul 1991 denumirea centrului a devenit "Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de artilerie".

Organizarea de principiu a centrului de instrucție: comandant-funcție de general; loțiitor pentru servicii cu compartimentul servicii (geniu, chimic și transmisiuni); loțiitor tehnic cu compartimentul tehnic; șef de stat major; sectorul (secția) studii, cercetări și experimentări; biroul învățământ și pregătire de luptă; 6 catedre - tactică, cercetare și topogeodezie artileristică, trageri și conducerea focului artileriei, trageri, conducerea focului și topogeodezie rachete terestre, tehnică rachete, armament, tehnică de artilerie și muniții (ATAM), socio-umană; 1 divizion asigurare învățământ cu 1 baterie de obuziere, 1 baterie rachete (1 pluton rachete operativ tactice cu o instalație și 1 pluton rachete antitanc dirijate), 1 pluton aprovizionare și transport, 1 baterie pregătire cadre de rezervă. Sectorul (secția)

studii, cercetări și experimentări era organizat pe 3 birouri, regulamente, tehnic și tactic operativ, având în subordine un laborator de experimentare și un punct de multiplicare. Cursurile erau coordonate de către șeful cursurilor, condițiile de studiu, cazare și masă fiind asigurate pentru aproximativ 400 de persoane.

Organizarea și încadrarea Centrului de Instrucție pentru Artilerie și Rachete îi permiteau acestei instituții de învățământ să perfecționeze pregătirea cadrelor de artilerie din unități prin cursuri de comandanți de grupare de artilerie, comandanți de baterii și divizioane de artilerie și rachete, cursuri de cunoașterea tehnicii de rachete antitanc, rachete tactice și operativ tactice, cunoașterea armamentului și muniției de artilerie și evidența acestora, cercetare și cercetare sunet etc. Sectorul (secția) studii, cercetări și experimentări a avut un rol deosebit în activitatea de reglementare pe linia cunoașterii și întrebunțării armamentului și tehnicii din dotare prin elaborarea de manuale, regulamente, table de trageri (singura instituție abilitată care certifica valabilitatea), studii și experimentări pentru tehnica nouă. În această structură și-au desfășurat activitatea ofițeri foarte bine pregătiți, cu o bogată experiență profesională, dintre care enumerăm: coloneii: Enescu Alexandru, Stănescu Constantin, Crusti Radu (ing.), Radu Neculai, Ungureanu Nicolae. În cadrul catedrelor s-a constituit un colectiv deosebit de valoros de ofițeri care au reușit să ridice valoarea învățământului la un nivel ridicat. Dintre aceștia enumerăm: colonel Boboc Ion, colonel Purcărea Horia și colonel Ungureanu Nicolae-tragerile artileriei, colonel Luchian Ion, colonel Georgescu („Cobra”)- tactică și cercetare, colonel Melnic Vasile și lt.col. Demeter Acațiu-topogeodezie, colonel Marian Ion - trageri rachete, colonel Alexe Ion, colonel Florescu Alexandru, tehnică rachete.

Amintim aici rolul important al comandanților și șefilor de stat major ai instituției: colonelul Barac Gheorghe; Colonelul Rotaru Neculai; Lt.col.(ulterior colonel și general de brigadă) Chiriță Mihai; colonelul Focșeneanu Ștefan; colonelul Bârdeanu Constantin; colonelul Stănescu Constantin; colonelul Radu Neculai.

Un rol deosebit în pregătirea comandanților și ofițerilor de stat major l-a avut secția și apoi Facultatea de artilerie din cadrul Academiei Militare, înființată în 1949. Cadrele inginerești de artilerie au fost formate în Facultatea de armament a Academiei Militare, constituită în același an.

Formarea subofițerilor de artilerie s-a făcut în cadrul unităților și marilor unități de artilerie prin promovare din rândul sergenților, până la 1 octombrie 1959, când s-a înființat Școala militară de subofițeri de artilerie din cadrul Școlii militare de artilerie, iar în iulie 1961 a devenit instituție de sine stătătoare până la 1 decembrie 1964, când s-a transformat în Școala militară de maiștri și subofițeri. La 12 noiembrie 1969 a primit denumirea de „Școala militară de maiștri și subofițeri Gheorghe Lazăr”.

Durata studiilor la secția artilerie era de 3 ani pentru maiștri militari, aceștia pregătindu-se în specialitățile: maiștri militari de armament; maiștri militari de muniție; maiștri militari de aparatură artileristică (opticienii). Durata studiilor pentru subofițerii de artilerie era de 2 ani.

Conducerea centralizată a formării maiștrilor militari și subofițerilor din mai multe specialități s-a dovedit nepotrivită în privința specializării acestora, fapt care

a impus, în vara anului 1987, desființarea Școlii militare de maiștri militari și subofițeri „Gheorghe Lazăr”, fiecare specialitate alipindu-se școlii de ofițeri de profil.

La 5 septembrie 1987 cadrele și elevii maiștri militari și subofițeri de artilerie au intrat în efectivul Școlii militare de ofițeri activi de artilerie „Ioan Vodă”.

4. Evoluția învățământului de artilerie din anul 1989 până în prezent

În baza H.G. al României nr. 190 din 22.03.1991, Școala militară de ofițeri activi de artilerie „Ioan Vodă” s-a transformat în institut militar de învățământ superior sub denumirea de *Institutul Militar de Artilerie și Geodezie „Ioan Vodă”*, comandant fiind numit colonelul Constantin Ioniță. Durata studiilor s-a stabilit la 4 ani, în care, pe lângă formarea viitorilor absolvenți ca buni profesioniști în armă, s-a urmărit și asigurarea unui statut social corespunzător studiilor superioare civile. Întregul proces de învățământ a fost restructurat și reșezat pe baze noi, moderne pentru a asigura o temeinică bază științifică în pregătirea de specialitate și formarea absolvenților în calitate de conducători militari.

Obiectivele generale ale pregătirii studenților în cadrul institutului au vizat formarea ofițerilor activi de artilerie, rachete și topogeodezie cu o temeinică bază teoretică și cunoștințe fundamentale necesare îndeplinirii atribuțiilor funcționale. Pentru realizarea acestor obiective, în planul de învățământ au fost prevăzute, alături de disciplinele de specialitate, care reprezentau 50% din timp și cursuri de pregătire tehnico-matematică, de pregătire militară generală, precum și de pregătire managerială și de cultură generală.

Ponderele fiecărei discipline în cadrul timpului total de pregătire în institut, pe durata celor 4 ani de studii, s-a fixat pe baza competențelor ce trebuie să le posede absolventul institutului, stabilite de beneficiari, respectiv Inspectoratul General al Artileriei și unitățile de artilerie din armată, defalcate pe ani de învățământ, astfel: în anul I formarea ca luptători în trupele de uscat și specialiști în artilerie; în anul II perfecționarea ca luptător și specialiști în artilerie și formarea în calitate de comandant de piesă sau grupă de specialiști; în anul III perfecționarea în calitate de comandant de piesă și grupă de specialiști de artilerie și formarea în calitate de comandant de pluton de tragere, de comandă, de cercetare și topografie; în anul IV perfecționarea în rolul comandantului de pluton și inițierea în funcția de comandant de baterie.

În realizarea acestor competențe, în planul de învățământ au fost prevăzute pe lângă ședințele teoretice și practic-aplicative din clase, săli de specialitate sau laboratoare și activități practice în teren, de aplicare în condiții concrete a cunoștințelor însușite.

În fiecare an de învățământ au fost organizate tabere de pregătire în teren, cu exerciții complexe multidisciplinare, în condiții variate de relief și anotimp. Pregătirea metodică a viitorilor comandanți s-a realizat prin alocarea a circa 10% din timpul disciplinelor de specialitate și de pregătire militară generală pentru

activități metodice, prin executarea rulajului la comandă la subunități de studenți din anii inferiori, precum și prin stagiul cu durată de 30 de zile în ultimii 2 ani de studii, la unități de artilerie.

Anul de învățământ se organiza pe semestre, încheiate cu sesiuni de examene, iar după promovarea anului IV se susținea examenul de diplomă, în urma căruia absolvenții primeau diploma de licență în arma artileriei.

Programele analitice ale tuturor cursurilor erau întocmite pe principiile învățământului modern, practicat în țările dezvoltate, cu tradiție, utile deopotrivă atât cadrului didactic, cât și studentului, căruia i se puneau la dispoziție obiectivele pregătirii, conținuturile de învățat pentru realizarea acestora, bibliografia, numărul de exersări, temele de rezolvat, precizările metodice, mijloacele didactice folosite și materialele bibliografice suplimentare. Fiind permanent la dispoziția studenților, programele analitice le asigurau acestora o viziune de ansamblu asupra conținutului și nivelului cunoștințelor de însușit și totodată și posibilitatea de autoverificare prin testele de autoevaluare prevăzute în conținutul programelor.

În vara anului 1997, *Institutul Militar de Artilerie și Geodezie „Ioan Vodă”* s-a transformat în *Școala de Aplicație pentru Artilerie și Rachete „Ioan Vodă”*, deși, inițial Consiliul Suprem de Apărare a Țării hotărâse să se transforme în școală de aplicație pentru artilerie Centrul de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Artilerie de la Ploiești. Comandant al acestei noi instituții (reînființate, putem spune) a fost numit colonelul Neculai Rotaru, care a condus un remarcabil colectiv de dascăli din care îl amintim pe colonelul Gheorghe Rus, un ofițer deosebit de atașat armei și formării noilor generații de artileriști.

Dacă în perioada 1970 - 1997, învățământul de artilerie sibian era axat pe formarea de ofițeri, maiștri militari și subofițeri, odată cu crearea școlii de aplicație, obiectivul fundamental al acesteia s-a adaptat noilor misiuni, vizând nu numai formarea, ci și perfecționarea și specializarea cadrelor de artilerie active și în rezervă. Ca urmare s-a trecut de la formarea ofițerilor într-un singur ciclu (în cadrul Școlii militare de ofițeri de artilerie sau în Institutul Militar de Artilerie și Geodezie, cu durată de 3 sau 4 ani), la formarea acestora în două etape distincte: 4 ani în cadrul Academiei Forțelor Terestre, urmați de 1 an aferent Cursului de bază în cadrul școlii de aplicație.

Perfecționarea și specializarea pregătirii cadrelor militare de artilerie s-a realizat prin organizarea cursurilor de carieră și de nivel. Pentru ofițeri, cursurile de carieră cuprindeau: cursul avansat - 4 luni, cursul de stat major - 4 luni și cursul premergător numirii în funcție - 1 lună. Durata cursurilor de nivel, în cazul ofițerilor, destinate specializării acestora pe anumite funcții, era de până la 3 luni.

Pregătirea subofițerilor specialiști și a maiștrilor militari s-a realizat prin cursuri de carieră (cursul de bază - 2 ani, după 1 an în Școala Militară a Trupelor de Uscat și cursul de instructori - 3 luni) și cursuri de nivel - până la 3 luni.

Tot pentru această etapă de învățământ, trebuie amintit faptul că în școală se pregăteau și ofițerii și subofițerii în rezervă, prin cursuri cu durată de 6 luni.

Pentru atingerea obiectivelor propuse și instruirea cursanților în condiții optime, în școală au fost organizate următoarele catedre: Pregătire tactică și de stat

major; Tragerile artileriei și conducerea focului; Topogeodezie, aparate și instrucție la armamentul de artilerie; Pregătire tehnică de specialitate și formare mecanici conductori; Management.

Din anul 1999, la comanda școlii a fost numit colonelul Eugen Popescu.

Începând cu data de 15.08.2002 a intrat în vigoare statul de organizare pentru Școala de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă”, prin contopirea într-o singură instituție militară a învățământului de artilerie terestră și artilerie antiaeriană. Comandant al școlii nou create a fost numit colonelul Eugen Popescu, înaintat ulterior la gradul de general de brigadă.

În compunerea Școlii intrau și un număr de structuri subordonate, respectiv Baza 9

Instrucție Artilerie și Rachete (U.M. 01481 BRĂILA) -

comandant col. Dobrică Butuc,

Baza 10 Instrucție Artilerie și Rachete (U.M. 01428 LUGOJ) - comandant col. Ion

Catană, Baza 11 instrucție rachete și artilerie antiaeriană (U.M. 01480 TG. JIU) -

comandant Dumitru Văduva, unități ce aveau misiunea de a instrui militarii în termen ce urmau să fie încadrați în unitățile de artilerie și artilerie antiaeriană.

Cursurile de artilerie terestră se desfășurau în vechiul local al școlii de artilerie, iar cele de artilerie antiaeriană în localul de pe Calea Dumbrăvii, stabilimentul fostei școli de subofițeri.

Noul stat de organizare a adus modificări majore la nivelul învățământului, desființându-se catedrele enumerate mai sus și înființându-se doar două catedre: una ce viza pregătirea ofițerilor și alta destinată pregătirii subofițerilor.

În baza Hotărârii Consiliului Suprem de Apărare al Țării nr. 225/27.10 2004, a Ordinului Ministrului Apărării Naționale nr. MS 179/14.12 3004 și MS 74/28.04 2005 la data de 01.08 2005 Școala de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă” s-a transformat în Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă „General Eremia Grigorescu”, avându-l comandant pe generalul de brigadă Eugen Popescu. Noua școală de aplicație avea în „compunere” Centrul de Pregătire pentru Artilerie Terestră „Ioan Vodă” și Centrul de Pregătire pentru Artilerie Antiaeriană „General Gheorghe Popescu” și în „subordine” Centrul de Pregătire pentru Comunicații și Informatică „Decebal”, Centrul de Pregătire pentru Apărare N.B.C. „Muscel” și Centrul de Pregătire pentru Geniu „Panait Donici”.

Această reorganizare a instituțiilor de învățământ militar nu a fost benefică învățământului întrucât a avut drept consecință crearea unor structuri inutile- școlile de aplicație ale categoriilor de forțe (luptătoare respectiv de sprijin)- fără nici un rol

Localul Școlii de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă” - Sibiu 2002

în exercitarea eficientă a învățământului, instrucției și dezvoltării în armă. De altfel aceste școli de aplicație nu se regăsesc nici în trecutul învățământului militar românesc nici în organizarea învățământului militar din celelalte armate NATO. Prin înființarea lor, instituțiile de învățământ ale armelor au fost lipsite de un număr important de personal cooptat în școli, în structuri ce în mod firesc trebuiau să se regăsească în instituțiile de învățământ ale armelor. Astfel, Centrul de pregătire al artileriei, ca de altfel toate centrele din „compunerea” școlilor de aplicații nu a dispus de elementele esențiale pentru funcționarea unei unități militare, stat major, structură logistică etc.

În pofida tuturor acestor disfuncții organizatorice, centrul de pregătire a reușit să-și îndeplinească misiunile ca urmare a responsabilității personalului și a atașamentului față de arma căreia aparțin.

Primul comandant al Centrului de pregătire pentru artilerie și inspector pentru artileria terestră a fost colonelul dr. Adrian Stroea. Începând cu data de 15.04 2007, funcția de comandant a fost îndeplinită de către colonelul Constantin Afrim.

Odată cu intrarea în vigoare a noului stat, Centrul de pregătire pentru artilerie a avut în structură 2 catedre destinate continuării activităților de învățământ: Catedra cursuri formare și cursuri carieră; Catedra cursuri nivel. Observăm astfel, că nu mai existau catedre care să fie organizate pentru pregătirea separată a ofițerilor de subofițeri, ci catedre care au fost concepute pentru pregătirea cadrelor militare în funcție de tipul cursurilor la care optau aceștia. Tot respectivul stat a adus cu sine o diminuare semnificativă a numărului de instructori, cele două catedre însumând un număr de 10 instructori militari.

Referitor la sistemul de formare a personalului militar din arma artilerie trebuie remarcat faptul că valul transformărilor din învățământul militar, demarate în anul 1997, a determinat desființarea institutelor militare și înființarea școlilor de aplicație ale armelor²⁹⁵ și a Academiei Trupelor de Uscat, fapt ce a impus noi orientări în procesul de formare a ofițerilor. Durata studiilor s-a menținut la 4 ani, iar conținuturile de învățat au fost structurate pe 2 componente: pregătire militară și pregătire universitară. Pe timpul studiilor universitare, inițial, se urmărea specializarea militară inițială în armă a viitorilor ofițeri de artilerie, urmând ca desăvârșirea specializării în armă și pregătirea pentru prima funcție să se realizeze printr-un curs de bază cu durata de 11 luni, organizat în Școala de Aplicație pentru Artilerie și Rachete.

Dacă sistemul de pregătire descris anterior răspundea în linii mari imperativului formării unor ofițeri capabili să conducă instrucția subunităților de artilerie la pace, precum și acțiunile de luptă ale acestora, anul 2002 aduce cu sine noi schimbări în procesul de formare a ofițerilor, cu un impact negativ, atât asupra formației de specialist în armă a absolvenților, cât și asupra calității procesului instructiv din subunități. Astfel, prin *Concepția de formare și dezvoltare profesională*

²⁹⁵ Ordinul ministrului apărării nr. M. 12 din 21.02.1997 privind înființarea școlilor de aplicație ale armelor și desființarea institutelor militare de învățământ și a centrelor de perfecționare a pregătirii cadrelor.

a personalului militar din Forțele Terestre²⁹⁶, Academiei Forțelor Terestre îi revenea în exclusivitate sarcina formării luptătorului polyvalent, în măsură să mânuiască toate categoriile de tehnică de luptă din Forțele Terestre, licențiat într-o specializare universitară aferentă domeniilor „Științe militare și informații” sau „Științe administrative”. Specializarea în armă a revenit școlii de aplicație, prin cursul de bază menționat anterior. Se crea astfel situația în care aceasta primea la pregătire sublocotenenți de artilerie fără cunoștințe și deprinderi în armă și trimitea în subunitățile de artilerie ofițeri cu o pregătire de specialitate și metodică insuficientă, urmând ca acest neajuns să fie remediat printr-o pregătire suplimentară în unități.

*Concepția de formare, dezvoltare profesională și utilizare a ofițerilor în Armata României*²⁹⁷, a reparat într-o oarecare măsură situația creată prin readucerea în actualitate a formării competențelor inițiale de specialist militar pe timpul studiilor academice. Problema formării ofițerului – specialist militar nu s-a rezolvat în totalitate, ba mai mult, s-a adâncit. Concepția menționată venea, pe de o parte să implementeze cerințele „Procesului Bologna” în învățământul militar românesc, cu efect direct asupra reducerii duratei studiilor universitare de licență de la 4 la 3 ani, iar pe de altă parte statua ca formă de pregătire pentru specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție cursul de bază cu durata de maximum 6 luni, organizat, de asemenea, în școala de aplicație.

Pentru armonizarea conținutului învățământului de artilerie cu nevoile reale de instruire a subunităților de armă, la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre au fost întreprinse unele măsuri menite să remedieze deficiențele actelor normative menționate. Astfel, modelul socio-profesional al absolventului, statuat prin *Concepția de transformare a învățământului militar din 1995*²⁹⁸, a fost perfecționat continuu, cu implicarea directă a structurilor beneficiare – corpuri de armată, unități și mari unități operaționalizate de armă.

Totodată, proiectarea conținutului celor două module de pregătire, a căror parcurgere asigura specializarea inițială în armă a studenților din arma artilerie (*Bazele tehnice ale armeei și Bazele tactice ale armeei*), a fost trecută în responsabilitatea exclusivă a Școlii de Aplicație pentru Artilerie, ulterior a Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră/ Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă, iar activitățile specifice de pregătire erau conduse de instructorii militari ai acestei instituții.

Prin grija Serviciului Doctrină și Instrucție, transformat ulterior în structura Instrucție și Doctrină/ Statul Major al Forțelor Terestre, au fost organizate consfătuiri anuale cu factorii de conducere din instituțiile militare de învățământ, cu participarea comandanților marilor unități operaționalizate și a șefilor instrucției de la corpurile de armată. Practica universitară a studenților, precum și stagiul ofițerilor de la cursul de bază, s-a organizat și desfășurat în continuare în marile unități și unitățile de artilerie,

²⁹⁶ Ordinul șefului Statului Major General nr. I. 3099/ 2002 pentru aprobarea *Concepției de formare și dezvoltare profesională a personalului militar din Forțele Terestre*

²⁹⁷ Ordinul ministrului apărării nr. M. 174/ 03.12.2004 pentru aprobarea *Concepției de formare, dezvoltare profesională și utilizare a ofițerilor în Armata României*

²⁹⁸ Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. 42/ 13.06.1995 pentru aprobarea *Concepției reformei învățământului militar*

ocazie cu care studenții aveau posibilitatea să cunoască aspectele concrete ale instrucției subunităților de armă.

Neabilitarea Statului Major al Forțelor Terestre de a mări durata cursului de bază de la 6 la 9 luni, ceea ce ar fi permis o mai temeinică pregătire de specialitate și metodică, a dus la organizarea în toate centrele de pregătire ale armelor, inclusiv în Centrul de Pregătire pentru Artilerie Terestră, a unui *curs de specializare pentru dezvoltarea pregătirii în armă a comandanților de plutoane*, cu durata de 6 săptămâni, imediat după finalizarea cursului de bază. Programele de pregătire pentru formarea ofițerilor de artilerie au fost îmbunătățite continuu, astfel că, în cadrul modulului „*Bazele tactice ale armei*”, precum și pe timpul cursului de bază, studenții din arma artilerie executau trageri de instrucție și de luptă cu tehnica de artilerie din dotarea unităților operaționalizate iar, începând cu anul de învățământ 2005-2006, cursanții Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră participau la cel puțin un exercițiu tactic integrator, organizat în cooperare cu celelalte centre de pregătire ale armelor.

Procesul de formare a subofițerilor și maiștrilor militari de artilerie a cunoscut, de asemenea, schimbări importante în timp.

Odată cu reorganizarea și transformarea Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie în Institutul Militar de Artilerie și Geodezie, secția pentru subofițeri și maiștri militari înființată asigura pregătirea acestei categorii de personal, prin studii cu durata de 2 pentru subofițeri, respectiv 3 ani pentru maiștri militari. Transformarea ulterioară a institutelor militare în școli de aplicație ale armelor și înființarea, în 1996, a Școlii Militare de Maiștri Militari și Subofițeri a Trupelor de Uscat²⁹⁹ a determinat reconsiderări în domeniul pregătirii subofițerilor și maiștrilor militari. Aceștia executau pregătirea militară generală și tactică și pregătirea fundamentală postliceală timp de un an în Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Trupelor de Uscat, redenumită ulterior Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre, iar specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție pe timpul anului II, respectiv II și III de studii, în Școala de Aplicație pentru Artilerie și Rachete, iar mai târziu, în Centrul de Pregătire pentru Artilerie Terestră.

Unele schimbări în învățământul postliceal național au impus, începând cu anul de învățământ 2004-2005, reducerea duratei studiilor pentru formarea maiștrilor militari de la 3 la 2 ani și reproiectarea în consecință a planurilor de pregătire. Acestea aveau ca finalitate formarea subofițerilor ca lideri ai structurilor de la baza ierarhiei militare (echipă, echipaj, piesă, post de luptă, grup și similarele acestora) și specialiști militari în armă, respectiv a maiștrilor militari ca lideri ai structurilor tehnice și experți în mentenanța tehnicii, armamentului și echipamentelor din dotare.

În cadrul etapei de specializare în armă și de pregătire pentru prima funcție, viitorii subofițeri și maiștri militari de artilerie executau stagiul, respectiv practica de producție, în unități operaționalizate ori structuri de mentenanță din Forțele Terestre și, bineînțeles, exerciții tactice, trageri de instrucție și de luptă cu armamentul de artilerie din dotare.

²⁹⁹ Ordinul general al ministrului apărării nr. O.G. 10 din 05.03.1996 privind înființarea și reorganizarea școlilor militare de maiștri și subofițeri ale categoriilor de forțe ale armatei

Un impact deosebit, în mare parte negativ, asupra calității învățământului militar de artilerie, l-a avut demararea, începând cu anul de învățământ 1999-2000, a procesului de formare a cadrelor militare în activitate, pe filiera indirectă³⁰⁰. Formarea ofițerilor de artilerie pe filiera indirectă era prevăzută printr-un curs cu durata de până la un an, iar a subofițerilor și maiștrilor militari pentru o durată a studiilor de până la un an, pentru subofițeri, respectiv de până la 18 luni, pentru maiștrii militari. Candidații pentru cursul de formare a ofițerilor în activitate, organizat în anul de învățământ menționat, proveneau din rândul ofițerilor în rezervă, iar cei pentru cursul de formare a subofițerilor din rândul militarilor angajați pe bază de contract. Structura instruirii urma să asigure și a asigurat, în general, pregătirea militară de specialitate pentru specializarea inițială în armă și îndeplinirea primei funcții de ofițer/ subofițer.

Interesant este faptul că structura cursului de formare a subofițerilor prevedea patru module de pregătire (pregătire militară – 3 luni, pregătire fundamentală de specializare postliceală – 3 luni, specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție – maximum 6 luni), iar modulul de pregătire militară al acestuia a fost proiectat în colaborare directă cu specialiștii ai Corpului Infanteriei Marine a S.U.A., după standardele și exigențele acestuia. Formarea instructorilor români și conducerea inițială a instrucției a fost asigurată de o delegație de instructori americani.

Această situație nu a durat prea mult deoarece, în anul 2001, un nou act normativ³⁰¹ vine să schimbe condițiile de formare a subofițerilor în activitate, pe filiera indirectă. Durata cursului nu se schimbă, însă structura acestuia prevedea un modul de pregătire de bază de comandă și conducere militară, cu durata de 3 luni, un modul de pregătire de specialitate în armă, cu durata de 6 luni și un modul de pregătire de specialitate în vederea îndeplinirii primei funcții și de evaluare a pregătirii, cu durata de 2 luni. Candidații se recrutau în continuare din rândul militarilor angajați pe bază de contract.

Dacă totuși, structura și conținutul pregătirii din anii 1999 și 2001 au asigurat absolvenților competențele de specialist în armă și de conducere a structurilor de la baza ierarhiei militare, din anul 2004 situația s-a schimbat radical. Apariția concepțiilor de formare, dezvoltare profesională și utilizare a ofițerilor, subofițerilor și maiștrilor militari, precum și a normelor de formare a personalului militar pe filiera indirectă a determinat extinderea bazei de recrutare a candidaților și reducerea semnificativă a duratei cursurilor.

Astfel, ofițerii de artilerie urmau să provină din rândul ofițerilor, subofițerilor și maiștrilor militari în rezervă, subofițerilor și maiștrilor militari în activitate, militarilor angajați pe bază de contract, personalului civil și funcționarilor publici/ Ministerul Apărării și personalului din afara acestuia. Subofițerii se formau, de regulă, din rândul militarilor angajați pe bază de contract/ gradaților profesioniști și, în mod excepțional, din rândul funcționarilor publici și salariaților civili/ Ministerul Apărării sau al absolvenților instituțiilor civile de învățământ superior sau postliceal.

³⁰⁰ Ordinul ministrului apărării nr. M. 78 din 03.07.1999 pentru aprobarea *Normelor de organizare și desfășurare a activităților de formare a cadrelor militare în activitate, pe filiera indirectă*

³⁰¹ Ordinul ministrului apărării nr. M. 61 din 08.05.2001 pentru aprobarea *Normelor de organizare și desfășurare a activităților de formare a subofițerilor în activitate, pe filiera indirectă*

Durata cursurilor s-a modificat de la un an, cât era în anul 2001, la 10-26 săptămâni, pentru ofițeri și 6-18 săptămâni, pentru subofițeri, în funcție de mediul de proveniență al candidaților. Se prevedea, pentru viitorii ofițeri, și o perioadă de practică la comandă/ stagiul de 1-4 săptămâni.

Anul 2007 a adus cu sine noi proceduri de formare a ofițerilor și subofițerilor pe filiera indirectă, pe baza unei comenzi sociale, mai mult sau mai puțin justificate, care au suspendat temporar orice act normativ referitor la filiera indirectă emis până în acel moment. Mediile de proveniență a candidaților s-au menținut aceleași, însă, fapt rezultat și în urma analizelor finale efectuate în decembrie 2007 de factorii de decizie, *durata cursurilor, extrem de redusă, în special pentru ofițeri (10-16 săptămâni), nu era de natură să satisfacă cerințele formării ofițerului de comandă, specialist militar, instructor și educator, lider al organizațiilor militare de la structura ierarhiei militare.*

De remarcat este faptul că durata și structura modulară a cursului au fost stabilite prin decizii ale eșaloanelor superioare și nu pe filiera normală și logică de proiectare a unei forme de învățământ și a conținutului acesteia, plecând de la finalitățile propuse, de la ceea se dorea a se obține - *comandanți de plutoane în unitățile dislocabile, operaționalizate și în curs de operaționalizare.*

În același context, durata redusă a modulelor destinate pregătirii de specialitate și pregătirii pentru formarea deprinderilor de conducere nu a permis desfășurarea unor exerciții tactice cu trageri de luptă și a stagiului la unități, în timp ce viitorii colegi de subunitate ai acestor absolvenți au desfășurat acest gen de activități pe timpul cursului de bază pentru specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție (filiera directă).

Pentru a reduce o parte din handicapul acestor tineri a căror singură vină a constituit-o faptul că au fost admiși la o formă de pregătire nefundamentată științific, la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre s-a decis organizarea, în completare, a unui curs de specializare pentru dezvoltarea pregătirii în armă a comandantului de pluton cu durata de 6 săptămâni, în Centrul de Pregătire pentru Artilerie Terestră.

Procesul de formare a subofițerilor de artilerie, pe filiera indirectă, a avut, în anul 2007, un caracter neunitar din punct de vedere al structurii pregătirii. A început inițial printr-un curs de bază pentru formarea deprinderilor de leadership, cu durata de 6 săptămâni, fără pregătire de specialitate și a continuat ulterior pe durata a 7 săptămâni, din care 2 - pregătire de specialitate și 5 - pregătire pentru formarea deprinderilor de leadership. Această structură nu a permis, ca și în cazul ofițerilor, desfășurarea exercițiilor tactice cu trageri de luptă și a stagiului la unități, activități care le-ar fi oferit absolvenților posibilitatea formării unui minimum de competențe de a conduce instrucția subunităților la comanda căroră au fost numiți.

Deși în luna decembrie 2007, la finalizarea cursurilor pe filiera indirectă, factorii de răspundere din Statul Major General, Direcția Management Resurse Umane, Statul Major al Forțelor Terestre și instituțiile militare de învățământ au convenit asupra necesității revizuirii fundamentale a concepției de formare a personalului militar pe filiera indirectă, anul 2008 nu a adus nimic semnificativ în acest sens. De la 26 săptămâni propuse ca durată pentru cursul de formare a ofițerilor,

cu o structură similară cursului de bază pentru absolvenții Academiei Forțelor Terestre, noile proceduri prevedeau inițial 13, ulterior 15 săptămâni de pregătire pentru formarea ofițerilor în armele Forțelor Terestre și 12 săptămâni pentru formarea subofițerilor (6 săptămâni – pregătire de specialitate și 6 săptămâni – pregătire pentru formarea deprinderilor de leadership).

Totodată, unele deficiențe ale procedurilor de recrutare au determinat ignorarea faptului că unii candidați proveniți din rândul ofițerilor în rezervă, subofițerilor și maiștrilor militari în activitate și al soldaților/ gradaților voluntari erau confirmați și aveau experiență în arma artilerie, aceștia fiind determinați să candideze, în funcție de specializarea universitară în care erau licențiați, nerelevantă în această situație, la o cu totul alta, în care experiența le lipsea cu desăvârșire, iar pregătirea oferită de cursurile organizate, extrem de precară.

În concluzie, lipsa unei concepții coerente de formare a personalului militar, pe filiera indirectă, calitatea candidaților la cele două cursuri, precum și durata acestora extrem de redusă, îndeosebi pentru ofițeri, a influențat în mod negativ calitatea procesului instrucției pentru luptă a subunităților și unităților, inclusiv a celor de artilerie. În mod firesc, a apărut întrebarea: *armata a câștigat prin faptul că la o anumită dată a avut un număr de ofițeri în flancul drept al plutoanelor sau a pierdut prin faptul că în fața plutoanelor va „sta” același număr de ofițeri, pentru o perioadă de timp îndelungată, neprecizată prin actele normative, privind-și subordonații - subofițeri, soldați și gradați voluntari -, cu experiență de luptă în diverse teatre de operații?*

Dezvoltarea profesională a ofițerilor, subofițerilor și maiștrilor militari se realiza prin sistemul cursurilor de carieră și de specializare organizat în cadrul Centrului de Instrucție al Artileriei. Acestea aveau o durată variabilă, în funcție de obiectivele și finalitățile stabilite. Astfel, dacă durata cursurilor de comandanți de baterii, divizioane și de regimente era de 6 luni, durata cursurilor necesare încadrării funcțiilor în cadrul structurilor de rachete ajungea până la 9 luni. Cursurile de comandanți de baterii asigurau pregătirea tactică și de specialitate necesară conducerii acțiunilor de luptă ale bateriei de artilerie, accentuându-se pe însușirea tuturor procedurilor de reglaj și de executare a tragerii de efect, precum și pe legarea topogeodezică a dispozitivului de luptă al bateriei. Cunoștințele însușite și deprinderile formate erau puse în valoare pe timpul campaniilor topografice desfășurate în zona de dislocare a Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Artilerie – Ploiești sau a Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Vânători de Munte – Predeal, în cadrul aplicațiilor tactice de comandament pe hartă executate în aceleași zone, precum și pe timpul exercițiilor și aplicațiilor tactice cu trageri de luptă desfășurate în Poligonul Cincu sau Smârdan. Interesante erau, de asemenea, și călătoriile de studii din zona Predealului, conduse de specialiști din cadrul Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Vânători de Munte. În ultima parte a cursului se studia orientativ și eșalonul divizion, reluat în detaliu pe timpul cursului de comandanți de divizioane. Caracteristica principală a acestui curs era aceea că pregătirea de specialitate se axa pe organizarea și conducerea focului divizionului de artilerie.

Funcționau, de asemenea, cursuri de specializare cu durata de maximum 2 luni, destinate cunoașterii și aprofundării serviciului la alte categorii de tehnică decât cele la care cursanții erau încadrați anterior, precum și convocări cu durata de o lună care contribuiau la desăvârșirea pregătirii în anumite domenii (cercetare, topogeodezie artileristică, tragerile artileriei).

Trebuie remarcat faptul că sistemul de promovare în cariera militară și-a pus o amprentă negativă asupra selecției candidaților, mai ales pentru cursurile de carieră, precum și, uneori, asupra calității acestora. Este vorba de avansarea pe principiul promoției care, în majoritatea situațiilor, nu crea cadrul de concurență la aceste cursuri, personalul militar frecventându-le în virtutea ordinelor comandanților.

Pregătirea superioară a ofițerilor de artilerie se asigura prin Catedra Artilerie din cadrul Facultății Arme/Academia Militară. Studiile aveau o durată de 2 ani, iar finalizarea acestora asigura absolvenților pregătirea necesară încadrării funcțiilor din statele majore ale unităților și marilor unități de artilerie, de șefi ai structurilor de planificare a pregătirii pentru luptă și comandanți de divizioane. Trebuie remarcat faptul că studiile din Academia Militară se axau cu prioritate pe aspecte privind planificarea, organizarea, conducerea și desfășurarea acțiunilor de luptă ale artileriei regimentului, diviziei, corpului de armată și armatei de arme întrunite și, într-o foarte mică măsură, pe probleme referitoare la planificarea, organizarea și conducerea instrucției artileriei la pace, obiect principal de activitate al absolvenților în unitățile și marile unități de artilerie. În același timp, este necesar de subliniat că, prin conținutul lor, studiile academice puneau la dispoziția ofițerilor cunoștințele și deprinderile necesare organizării și conducerii aplicațiilor tactice de comandament pe hartă sau cu transmisiuni în teren, a celor cu și fără trageri de luptă organizate la nivelul unităților și marilor unități de artilerie.

Formarea ofițerilor și subofițerilor de artilerie în rezervă era organizată în Școala de Aplicație pentru Artilerie și Rachete, prin cursuri cu durata de 6 luni³⁰². Pregătirea acestora se desfășura în paralel cu cea a absolvenților instituțiilor civile de învățământ superior care optau să devină soldați sau gradați, organizată în unitățile operative. Revenind la prima categorie, obiectivul general al pregătirii consta în formarea la cursanți a competențelor de luptător și specialist militar în armă, precum și de conducător de oameni și structuri militare specifice primei funcții în care aceștia vor fi încadrați. Viitorii ofițeri și subofițeri de artilerie în rezervă executau o perioadă de stagiu la unități, de regulă, pe subunități organice. Totodată, aceștia erau rulați la comandă, în cadrul subunităților proprii, începând cu luna a treia, pentru conducerea unor ateliere, subateliere și probleme de învățat specifice nivelului de pregătire atins. Formarea personalului militar în rezervă ia sfârșit la finele anului 2006.

Desele schimbări de orientare în proiectarea procesului de formare și dezvoltare profesională a personalului militar în general și în special a celui din arma artilerie, precum și impactul acestora asupra calității absolvenților au avut o rezonanță relativ scăzută în sfera factorilor de decizie militară, cu privire la

³⁰² Ordinul ministrului apărării nr. M. 98 din 05.12.1997 pentru aprobarea „R.G.-6, Regulamentul privind îndeplinirea serviciului militar cu termen redus în instituțiile militare de învățământ”

arhitectura organizatorică a instituțiilor care trebuiau să asigure resursa umană superior calificată pentru încadrarea structurilor de armă din Forțele Terestre.

Luându-se în considerare ca principal și unic criteriu cifre de personal stabilite arbitrar și nu pe baze științifice, învățământul de specializare în armă din Forțele Terestre a suferit, începând cu 01.09.2008, transformări structurale ale căror efecte „benefice” se vor manifesta pe termen mediu și lung.

Astfel, prin reorganizarea școlilor de aplicație și comasarea unor centre de instruire ale armelor între care nu exista nicio compatibilitate, a luat ființă Centrul de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană, cu misiunea de bază de a asigura formarea, specializarea și dezvoltarea profesională a personalului militar în activitate și în rezervă din cele două arme.

CAPITOLUL VIII

Instrucția artileriei

1. Instrucția artileriei române în perioada 1843-1879

În anii formării primelor subunități și unități de artilerie, organizarea instrucției a revenit inițial comandanților celor 2 baterii de artilerie înființate la București și la Iași, iar apoi celor 4 comandanți de regimente de artilerie constituite după anul 1860.

La baza instrucției au stat la început regulamentele străine, îndeosebi cele rusești, experiența cadrelor militare pregătite în cadrul structurilor de artilerie ale altor armate, precum și cea a unor instructori străini.

În unele din aceste regulamente străine și mai târziu în cele traduse și adaptate de ofițerii români, cu un dezvoltat spirit înaintat și însușiri practice, au fost cuprinse indicații privind conducerea instrucției. Acestea se refereau la scopul și la importanța instrucției, la progresia de urmat în însușirea problemelor și chiar la unele metode de utilizat în procesul de instrucție.

Începând cu anul 1868, unele indicații și măsuri privind organizarea și desfășurarea instrucției au fost generalizate la nivelul armatei. Printre acestea, deosebit de semnificativă pentru perfecționarea procesului instructiv a fost măsura de a se scoate și de a se întruni unitățile în tabere, în scopul dezvoltării deprinderilor comandanților cu executarea acțiunilor întrunite ale armelor, dezvoltării spiritului de corp, a întăririi coeziunii unităților, cât și a diverselor arme și specialități, pentru antrenarea efectivelor în a organiza și desfășura acțiuni în diverse condiții de teren, precum și pentru executarea de trageri (taberele de la Furceni în 1869, de pe Sabar în 1872 etc.). De asemenea, ordinele conținând rezultatele manevrelor și inspecțiilor au avut un rol important în stabilirea unor obiective comune în instrucție și a căilor de urmat în scopul atingerii lor.

Ofițerii de artilerie se formau în unitate, fiind inițial pregătiți de către cadrele instruite în Rusia sau în armate ale unor state apusene, iar apoi de cele formate și dezvoltate profesional în primele baterii românești. Este demn de remarcat faptul că aceștia nu se mulțumeau cu informațiile dobândite în unitate, studiind tratate străine și chiar generalizând rezultatele studiilor proprii, dovedind o serioasă pregătire matematică (colonel Ciocârlan, general G. Manu, general Herkt etc.).

Pregătirea ofițerilor se desăvârșea în procesul de instruire a trupei. O preocupare principală o constituia instrucția tragerii. La această categorie de pregătire ofițerii își însușeau modul de alegere a proiectilului și a felului tragerii în raport cu natura țintei, procedeele de apreciere a distanțelor și de aducere a loviturilor la țintă prin deplasarea punctului mediu, observarea făcându-se din baterie, precum și modul de executare a tragerii de efect. În continuare, ofițerii executau un program de trageri de luptă cu tunul, care consta în trageri demonstrative, trageri de instrucție la distanțe de 800-2000m, trageri de efect (denumite de demontare și de anfiladă), trageri în

cadrul aplicațiilor tactice (cunoscute sub numele de trageri în urma evoluțiilor tactice), trageri de noapte și trageri cu premii (concursuri). În același timp, se acorda o atenție deosebită problemelor privind cunoașterea materialului și a muniției de artilerie.

Subofițerii se recrutau dintre sergenții care, la terminarea serviciului militar, doreau să se angajeze în continuare în armată. Gradații în termen se formau în baterie din rândul soldaților mai bine pregătiți din punct de vedere teoretic și practic. Cu aceștia nu se executa o pregătire suplimentară, ei învățând în timpul serviciului de la comandantul de baterie și de la gradații cu experiență. Prin desfășurarea instrucției practice subofițerii și gradații ajungeau să cunoască temeinic materialul de artilerie să execute corect serviciul la material și să fie buni instructori de călărie.

Instruirea militarilor în termen se desfășura pe o durată îndelungată, câteodată de ordinul anilor (1834-1860), care permitea o pregătire temeinică. În cadrul pregătirii de specialitate se includeau cunoașterea și serviciul la material, călăria, instrucția înhămată (conducerea trăsurilor), iar după 1860, instrucția tragerii și participarea la manevre, categorii de pregătire care asigurau formarea acestora ca buni servanți și conducători hipo.

Serviciul la material se executa după „*Regulamentul asupra serviciului la gurile de foc ghintuite*”, apărut într-o primă formă în 1865 și completat în 1868. Este de subliniat faptul că temele de învățat erau prezentate în regulament într-o succesiune logică, tratându-se pe părți „*școala tunarului*”, în care erau prevăzute funcțiile servanților afetului, instrucția întrunită a servanților de la afet cu cei de la cheson și unele noțiuni despre ochire și apoi școala de secție (pluton) și de baterie. Din conținutul regulamentului se desprindea minuțiozitatea, chiar exagerată, cu care era arătată în mod descompus executarea diferitelor operații. Grija pentru mișcări uniforme, cu detalii uneori nejustificate, a fost ulterior sesizată ca fiind în detrimentul rapidității în lucru.

Instrucția călare se făcea după „*Regulamentul cavaleriei*” până în anul 1867, când a apărut „*Regulamentul exercițiilor tunarului călare*”, constituind împreună cu instrucția înhămată categorii de pregătire cărora li se acorda o mare atenție, fiind conduse nemijlocit de comandantul de baterie.

Ca specialiști sunt menționați în această perioadă, ochitorii, artificierii, trompeții, toboșarii, infirmierii umani și veterinarii (pentru cai) și brancardierii.

Pentru instrucția ochitorilor, regulamentul serviciului la material din 1865 cuprindea, într-unul din capitolele sale, noțiuni privind elementele traiectoriei, corecția de derivație, de unghi de teren și de înclinare a roților, descrierea și mânuirea înălțătorului și modul de apreciere a distanțelor.

O preocupare deosebită o constituia pregătirea artificierilor, specialiști de bază, întrucât umplerea cu pulbere neagră a săculețelor încărcăturii de azvârlire și a proiectilelor, ca și confecționarea stupilelor și a fitilelor de dare a focului se realizau în baterie.

Instrucția întrunită a subunităților și a unității consta în executarea instrucției la tunuri și din „*evoluții*” (ocupări și părăsiri de poziție, deplasări pe un nou aliniament etc.) cu una sau mai multe baterii. Acest tip de instrucție se desfășura pe baza

„Regulamentului asupra manevrelor și evoluțiilor bateriilor înhămate de tunuri de patru ghintuite”, apărut în anul 1864. Este primul regulament de artilerie românesc, intrat în vigoare printr-un decret semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza și cuprindea formațiunile bateriei, trecerea de la o formațiune la alta, punerea în baterie, precum și modul de executare a focului în diferitele forme ale luptei, așa cum erau considerate în acea vreme.

Privind metodele de instruire, de exemplu, s-au identificat în regulamentul asupra serviciului la gurile de foc, unele indicații a căror actualitate se menține și în prezent. Astfel, se pretindea ca expunerea să fie însoțită de exemplificare, să se repete mișcările și operațiile de învățat pentru a fi bine însușite, să se utilizeze aceiași termeni în predare, să se corecteze greșelile prin indicarea corectă a mișcării, să se utilizeze metode active și atractive în instrucție.

Un pas înainte, care a dus la o mai bună organizare a instrucției, l-a constituit măsura luată în 1875 de colonelul Kerkt, comandantul Regimentului 1 artilerie, de a elabora, cu ajutorul unei comisii, un manual cuprinzând cunoștințele necesare tunarului și ofițerului de artilerie, un adevărat program analitic.

Rezultatele bune obținute în această perioadă în pregătirea artileriștilor au fost confirmate pe câmpul de luptă, în războiul din 1877, prin eroismul și dârzenia acestora, prin oportunitatea și precizia focului executat asupra inamicului.

În luptele purtate, artileriștii au dovedit că erau deja deprinși să execute concentrări de foc în faza de pregătire a atacului cu un număr sporit de piese față de cel al bateriei organice, să îndeplinească misiuni cu caracter de „*contrabaterie*” și hărțuire, să se deplaseze în cadrul coloanelor de infanterie, iar prin acțiuni în galop și trageri directe, prin surprindere de la 700-900m, să le sprijine cu foc eficace.

În războiul din 1877 artileria română, după o existență de peste 30 de ani ca armă de sine stătătoare, și-a dovedit temeinica pregătire, atrăgând admirația prietenilor și teama dușmanilor în luptele de la Plevna, Rahova și Vidin.

2. Instrucția artileriei în perioada 1879-1919

Perioada 1879-1919 a fost una de modernizare a artileriei, în care se pot distinge trei etape: *I-a*, 1879-1900, de dezvoltare pe baza învățămintelor desprinse din războiul de independență și de tranziție către artileria modernă; *a II-a*, între 1901-1916, de înflorire a artileriei, caracterizată printr-o avântată creație națională; *a III-a*, între 1916-1919, corespunzătoare primului război mondial, evidențiată prin progrese, mai ales în pregătirea tactică, la trageri și topografie a ofițerilor.

În prima etapă (1879-1900), o influență deosebită în organizarea și desfășurarea instrucției, în perfecționarea acesteia au avut-o:

- crearea unei *direcții*, apoi a unui *inspectorat al artileriei* în anul 1882, ca organ de conducere, având drept atribuții principale coordonarea pregătirii de luptă și dotarea artileriei cu regulamente în ton cu progresele realizate în înzestrarea cu armament de artilerie și modul de întrebuițare a acestuia în luptă;

- înființarea *școlii speciale a artileriei* în 1881, apoi a *școlilor militare de artilerie* în 1892, care aveau să asigure o pregătire temeinică și unitară în armă a ofițerilor, astfel încât să fie în măsură să conducă în bune condiții instruirea militarilor și a subunităților;
- înființarea *Revistei artileriei* în 1887, care a avut un permanent rol pozitiv în desăvârșirea pregătirii ofițerilor și în clarificarea diverselor probleme pe care le ridica procesul de instruire.

În perioada 1879-1900, îndrumarea instrucției s-a realizat în condiții mai bune decât în perioada precedentă, prin existența unui ansamblu complet de regulamente. Apare, de asemenea și *Regulamentul inspecțiilor militare* care se organizau și desfășurau în scopul verificării capacității de luptă. Acestea subliniau responsabilitatea șefilor ierarhici pentru nivelul de pregătire și de educație al subordonaților, preocuparea pentru dezvoltarea inițiativei tuturor comandanților („șeful intervine numai în caz de vădită greșeală, arătând și mijloacele de îndreptare”), precum și importanța ce trebuia acordată exercițiilor de luptă.

Dintre regulamentele vremii care conțineau îndrumări practice ce urmau să fie aplicate în întreaga artilerie sunt de amintit „*Regulamentul instrucției pe jos*” din 1882, „*Regulamentul instrucției călare*” apărut în 1885, „*Regulamentul instrucției la tunuri*” din 1882 și „*Regulamentul pentru trageri în țintă a artileriei de câmp*” din 1895.

Nu sunt lipsite de interes, din acest punct de vedere, ordinele pe care le dădeau comandanții de mari unități și unități privind organizarea și executarea activității de instrucție. Deși astăzi, unele din problemele pe care le ridicau par cu totul normale, pentru vremea aceea constituiau elemente noi, care reprezentau puncte de vedere mult avansate. Astfel, în anul 1892 generalul de artilerie Arion, comandantul Corpului 2 armată, referindu-se la instrucția contingentului 1893, arăta ca deosebit de necesare în acest sens o perioadă și un program de aclimatizare pentru tinerii încorporați, sublinia faptul că instrucția individuală constituie baza formării militare a soldatului, accentua nevoia educării militarilor și a creării unor condiții de viață corespunzătoare, pretindea să se urmărească dezvoltarea intelectuală a soldaților.

Introducerea tunului cu trageră rapidă a marcat începutul unei etape noi, de modernizare a artileriei, care a impus schimbări radicale atât în formele și în metodele de instruire, cât și în principiile de întrebuințare a artileriei în luptă. Au apărut astfel, elemente noi privind organizarea și conducerea instrucției.

„*Regulamentul serviciului în campanie*” apărut în 1965 fixa durata pregătirii unităților, acordând o mare importanță instrucției în cadrul bateriei, căreia i se afecta 6 luni și jumătate, precum și instrucției și manevrelor cu participarea mai multor arme pentru care erau prevăzute 3 luni.

Mai târziu, un document important privind organizarea instrucției în unități și care a avut o valabilitate îndelungată l-a constituit titlul I din „*Regulamentul de instrucție al artileriei*” apărut în 1908 - „*Bazele generale ale instrucției*”. Pe lângă îndrumările generale pe care le conținea privind scopul fiecărei categorii de pregătire, calitățile pe care trebuia să le îndeplinească un instructor și necesitatea unei discipline ferme, erau prevăzute atribuțiile comandanților pe diferite trepte ierarhice

în legătură cu elaborarea programului și modul de etapizare și de conducere a instrucției. Astfel, comandantul de regiment organiza instrucția și întocmea programul anual, comandantul de divizion conducea pregătirea ofițerilor și a divizionului, iar comandantul de baterie avea în responsabilitate, pe lângă pregătirea personalului bateriei și dresajul „*remonților*” (cailor neformați).

Anul de instrucție cuprindea trei perioade: *I-a*, a instrucției soldatului (individuală și școala de tun și cheson) cu o durată de 5 luni; *a II-a*, a instrucției unităților, a tragerilor și a manevrelor de garnizoană cu durata de 5 luni și jumătate și *a III-a* de concentrare pe mari unități și de manevre de toamnă, de aproximativ o lună.

În conținutul regulamentului se mai dădeau indicații privind pregătirea ofițerilor, a gradaților, a concentraților (rezerviștilor) și a militarilor cu termen redus. Instrucția acestora din urmă era pentru prima dată menționată, din rândul lor fiind selecționați candidații pentru examenul de ofițer de rezervă.

După 1910, Marele Stat Major a dat îndrumări complete pentru organizarea conducerii instrucției, ieșirea în tabere, precum și pentru pregătirea ofițerilor activi și de rezervă. De remarcat era cantitatea de muniție ce se aloca anual, ca urmare a creșterii importanței care se acorda instrucției de luptă (o baterie primea 340 de lovituri de război și 162 de manevră).

Pregătirea ofițerilor a căpătat un conținut din ce în ce mai profund. Dacă până în jurul anului 1900 se manifesta tendința de teoretizare a pregătirii, luările de poziție, în special prin *Revista artileriei*, au determinat o orientare mai hotărâtă spre problemele privind conducerea artileriei în luptă și în executarea tragerilor.

„*Regulamentul serviciului în campanie*” din 1886, primul de acest în Armata Română, a constituit un îndreptar prețios pentru pregătirea tactică a ofițerilor, conținând îndrumări pentru conducerea artileriei diviziei și a corpului de armată în luptă. Justețea misiunilor care erau stabilite artileriei în ofensivă și în apărare, modul cum era privită acțiunea artileriei și cum era rezolvată cooperarea, în condițiile și cu mijloacele existente în acea vreme, au scos în evidență pe de o parte progresele realizate, iar pe de altă parte direcții noi în orientarea și în desfășurarea instrucției.

Unele instrucțiuni și regulamente noi, care au apărut în continuare, în general traduceri, au contribuit la lărgirea orizontului cunoștințelor tactice ale ofițerilor, pe care le-au aplicat în instrucția unităților și subunităților pe care le comandau.

Cu ofițerii, în scopul perfecționării pregătirii acestora, se organizau în unități conferințe, ședințe de precizare a unor probleme noi sau insuficient înțelese, aplicații tactice pe hartă sau în teren. Cu ofițerii superiori se organizau activități la nivelul garnizoanei, accentul punându-se pe însușirea modului de acțiune a armelor sprijinite și de cooperare în luptă. O formă de pregătire care a dat un bun randament au constituit-o aplicațiile și „*călătoriile tactice*” pe comandamente de divizie și de corp de armată, la care participau toți ofițerii superiori, căpitani de stat major și cei reușiți la examenul de maior, activități în cadrul cărora aceștia putea fi bine cunoscuți de către comandanți sub raportul posibilităților.

În pregătirea ofițerilor de artilerie, îndeosebi a comandanților de baterii, instrucția tragerii a căpătat o importanță din ce în ce mai mare o dată cu înzestrarea

cu noi materiale de artilerie, mai performante. Preocuparea ofițerilor pentru studiul tragerilor era evidențiată nu numai prin rezultatele bune obținute, ci și prin propunerile avansate în *Revista artileriei*, care au dus, de exemplu, la modificarea și perfecționarea „*Regulamentului de tragere în țintă pentru artilerie*” ediție 1895. Problemele de bază se refereau în principal la alegerea și ocuparea poziției de tragere, pregătirea tragerii, la executarea reglajului și a tragerii de efect.

Dacă până la apariția tunului cu tragere rapidă se alegeau, în principiu, poziții descoperite, după aceasta bateriile se dispuneau, de regulă, în poziții acoperite. Observarea tragerii se executa din baterie, deși înaintea primului război mondial a existat tendința de a se detașa punctul de observare de poziția de tragere. Pentru îmbunătățirea observării s-a adoptat o scară de observare la chesonul 5 din baterie.

În privința pregătirii tragerii, până în jurul anului 1904, aprecierea distanței se realiza mai întotdeauna din vedere, iar uneori cu ajutorul hărților, prin exploatarea datelor de la bateriile care deja au executat trageri sau prin alte procedee. Înălțătorul și deriva se calculau cu ajutorul tablelor de tragere, iar corecțiile de care se ținea seama erau cele de vânt transversal și de înclinare a roților. Îndreptarea pieselor pe punctul din obiectiv asupra căruia urma să se deschidă tragerea se

Executarea instrucției la Regimentul 10 Artilerie.
Sursa: „Albumul Armatei Române”, 10 mai 1902.

facea direct pe acesta, când poziția era descoperită, și prin jalonare sau cu ajutorul firului cu plumb, când bateria era dispusă în poziție acoperită. După anul 1904, distanțele se măsurau cu telemetrul, ținându-se seama de unghiul de teren, iar îndreptarea pieselor pe direcția de bază începea să se realizeze prin procedeul „*punctului de ochire*”, ca urmare a adaptării la piese a lunetelor panoramice.

În legătură cu executarea reglajului se manifesta o preocupare permanentă pentru perfecționarea procedeelelor, ținându-se seama de legile împrăștierii. Reglajul, până în jurul anului 1900, se făcea cu fiecare tun din baterie, iar apoi cu un tun sau cu toată bateria. Reglajul cuprindea „*tragerea de încercare*”, prin care se urmărea încadrarea obiectivului la o furcuță de 100 m, trecându-se cu înălțătorul mediu verificat la „*tragerea de îmbunătățire*” pe serii (în preajma primului război – de 4 lovituri), pentru stabilirea înălțătorului obiectivului.

Se executau frecvent, pe lângă trageri percutante și trageri fuzante, iar mecanismul tragerii asupra obiectivelor în mișcare era bine pus la punct.

Este demnă de remarcat preocuparea pentru însușirea procedeelelor de descoperire a obiectivelor, de reglaj și de control al tragerii folosind avionul. Ca urmare a apariției în 1915 a „*Regulamentului provizoriu asupra întrebuințării aeroplanelor pe câmpul de luptă în serviciul artileriei*” s-a stabilit ca fiecare regiment de artilerie să pregătească doi observatori aeriени și doi ajutoari.

Asupra unor obiective mai importante și de suprafață se prevedea executarea focului cu divizionul. Reglajul asupra acestor obiective se executa mai întâi cu ajutorul unei baterii din divizion - denumită „călăuză” - al cărei înălțător de încercare era transmis celorlalte baterii pentru a fi exploatat. Era de fapt o metodă similară actualului procedeu cunoscut sub denumirea de „piesă de reglaj”. Tragerea de efect se declanșa la ordinul comandantului de divizion și se continua până la obținerea efectului dorit.

Un rol de seamă în însușirea de către ofițeri a regulilor de tragere, în stabilirea unui punct de vedere unic și coerent în interpretarea diferitelor probleme de tragere și în cunoașterea aparatului din înzestrare l-a avut Școala de tragere a artileriei, înființată în anul 1901.

De asemenea, o contribuție însemnată la ridicarea nivelului de pregătire în armă au adus concursurile de tragere organizate începând din anul 1908 și desfășurate la nivelul bateriilor. Primele baterii clasificate pe corpurile de armată își disputau întâietatea în faza finală la Dadilov - Mihai Bravu.

Subofițerii și gradații s-au format în continuare în cadrul bateriilor. Pentru perfecționarea pregătirii acestora, începând cu 1899 s-au organizat în unități școli regimentare, care funcționau iarna și la începutul primăverii. În cadrul acestora, pe lângă problemele de instrucție comună și de specialitate, se predau și cunoștințe de cultură generală. Începând cu anul 1902, constatându-se caracterul teoretic al pregătirii, școlile regimentare s-au desființat, instruirea gradaților realizându-se în subunități, pe baza programelor elaborate la nivelul Marelui Stat Major.

În același timp s-a pus într-un mod mai serios problema subofițerilor, trecându-se la pregătirea acestora în cadrul regimentelor, în scopul formării ca buni comandanți de secție (pluton) și instructori.

Pregătirea militarilor cu termen redus se executa în baterii. După însușirea instrucției individuale și a școlii de tun și cheson, erau pregătiți într-o școală pe regiment, în vederea examenului pentru a deveni ofițeri de rezervă.

În instrucția trupei, ca urmare a învățămintelor rezultate în urma războiului din 1877 și a înzestrării cu noi materiale de artilerie de câmp, de munte și de asediu, de diferite calibre, s-a acordat o mai mare atenție lucrului practic, perfecționării metodelor de instrucție și formării unor buni specialiști. În instrucția la tunuri s-a renunțat la formalismul rigid al mișcărilor vechi. Se acorda o importanță sporită școlii tunarului-servant și instrucției din poziții acoperite. Instrucția călare și înhămată se executa mai sistematic, într-o succesiune mai justă. La instrucția pe jos s-au simplificat unele mișcări. În același timp s-a redus numărul semnalelor cu trompeta, mijlocul principal de transmitere a comenzilor până în 1900. Totodată, s-a urmărit o uniformizare a comenzilor. De asemenea, s-a introdus gimnastica la aparate în cadrul pregătirii personalului.

Instrucția specialiștilor, îndeosebi a ochitorilor după 1895 ocupa un rol din ce în ce mai însemnat. Ca specialiști, în afară de ochitori s-au menționat agenții, cercetașii și jalonierii, iar mai târziu observatorii, semnalizatorii și telefoniștii. Este de subliniat grija acordată antrenării zilnice a ochitorilor și pentru formarea în baterii

a unui număr dublu de ochitori față de cel necesar, practică ce se continuă și în prezent.

Desăvârșirea instrucției militarilor și a subunităților se executa prin aplicații tactice cu trageri de instrucție/luptă, prin executarea unui marș săptămânal, prin ieșirea în tabere și în cadrul manevrelor executate în cooperare cu celelalte arme.

Cerințele războiului, materializate prin necesitatea creșterii eficacității tragerilor și a asigurării unui sprijin de foc oportun, precum și introducerea în înzestrare a unor materiale, aparate și instrumente noi au impus însușirea unor cunoștințe și procedee suplimentare de lucru. Începând cu primăvara anului 1917 s-au adus îmbunătățiri în pregătirea topografică, la tragerile artileriei, în întrebuințarea artileriei în luptă, precum și în instrucția specialiștilor, cunoștințe care erau repede însușite în cadrul unor centre și școli și aplicate cu îndemânare în acțiunile desfășurate.

Pentru mărirea preciziei tragerilor și realizarea concentrării focului mai multor baterii, se impunea perfecționarea procedeelelor de ridicări topografice și utilizarea hărților la scară mare. În acest scop se folosea frecvent legarea topografică cu planșeta și s-a introdus în înzestrarea unităților de artilerie planul director. Prin Serviciul Geografic al Armatei s-a întocmit un „*canevas topografic*” de puncte determinate cu o mare precizie care s-a pus la dispoziția artileriei.

În pregătirea la tragerile artileriei s-au introdus unele procedee noi, referitoare în special la îndreptarea pe direcția de bază și conducerea focului pe diferite obiective. Procedeele de pregătire a tragerii și de executare a reglajelor au rămas cele deja cunoscute.

În aceeași perioadă s-au precizat principiile de întrebuințare în luptă a artileriei, s-au definit misiunile pe categorii de artilerie, au apărut noțiunile de grupare de artilerie, de contrapregătire (contrapreparație), s-a conturat necesitatea constituirii unor rezerve de artilerie și s-a stabilit modul de elaborare a planurilor de întrebuințare în luptă a artileriei, care însă erau prea voluminoase.

Necesitatea descoperirii și determinării unor obiective concrete a pus pentru prima dată problema organizării, a misiunilor și a modului de funcționare a serviciului de informații al artileriei.

Războiul avea să dovedească faptul că artileria și focul acesteia nu puteau fi conduse fără specialiști constituiți în grupuri de comandă. Se impunea astfel formarea de observatori specializați, de telefoniști și radiotelefoniști (anteniști) bine pregătiți, de meteorologi și de pionieri de artilerie. Ca urmare, s-a trecut la pregătirea lor în cadrul școlilor de tragere ale artileriei.

Datorită solidei culturi tehnice și generale a ofițerilor, adaptarea la noile cerințe s-a realizat rapid, roadele evidențiindu-se îndeosebi în partea a doua a campaniei. În bătălia de la Mărășești, în cele 29 de zile de lupte aprige, artileria, prin focul său puternic, a avut o contribuție determinantă la oprirea atacurilor în forță ale inamicului, la sprijinul celor 61 de contraatacuri executate de trupele proprii. Prin valoarea cadrelor și perfecționarea instrucției tehnice, prin însuflețirea și prin moralul excelent al tunarilor s-a suplinit „în bătălia de material” cu inamicul, inferioritatea în număr de guri de foc.

Învățămintele desprinse din război au avut un rol pozitiv în organizarea și în instrucția artileriei de după război.

3. Instrucția artileriei în perioada 1920 - 1945

O dată cu terminarea primului război mondial, artileria a intrat într-o perioadă de modernizare, de aplicare a învățămintelor dobândite. A fost o perioadă de noi căutări pe linia organizării, întrebuintării în luptă, perfecționării procedeele de tragere și a pregătirii de specialitate, precum și a formelor de desfășurare a instrucției.

În organizarea instrucției s-a manifestat o mai mare grijă pentru stabilirea unor obiective concrete de realizat, în scopul asigurării unei pregătiri temeinice, precum și o preocupare mai mare pentru perfecționarea pregătirii cadrelor și a specialiștilor de artilerie.

Pentru organizarea și conducerea instrucției, începând cu anul 1919, Marele Stat Major a emis directive generale în care se prevedeau modul de etapizare a anului de instrucție și problemele ce urmau să se execute pe categorii de instrucție, în fiecare perioadă. Directiva de instrucție din 1924 poate fi socotită că a pus în mod complet bazele organizării instrucției în armată după primul război mondial.

Pentru artilerie, începând cu anul 1924, „Directiva Marelui Stat Major” a fost completată cu „Directivă pentru îndrumarea instrucției la trupele de artilerie”, emise de *Inspectoratul General al Artileriei*, precum și cu prevederile din capitolul „Bazele generale ale instrucției artileriei” al „Regulamentului asupra instrucției artileriei”.

Comandanții de mari unități (corpuri de armată și divizii), în ordinele pe care le dădeau precizau în special modul de cooperare cu celelalte arme, problemele de asigurare materială a instrucției, de repartiție a poligoanelor, precum și de organizare a taberelor de instrucție și a concentrărilor.

Etapizarea anului de instrucție, care începea în luna februarie (uneori în martie), era următoarea:

- *perioada I* - instrucția individuală și școala de tun și cheson - 2 luni; instrucția bateriilor și a specialiștilor - 2 luni; continuarea instrucției specialiștilor și concedii - 2 luni;

- *perioada a II-a* - instrucția divizionului - 1 lună; instrucția grupării și manevre - 1 lună.

Pregătirea ofițerilor era coordonată de comandantul de regiment. Se insista în mod deosebit asupra pregătirii de specialitate și tactice, mai ales că pe această linie se ridicau în mod continuu probleme noi.

Totodată, au apărut noi regulamente, care răspundeau nevoilor de pregătire ale artileriei de după război, nevoilor de cunoaștere și de serviciu la toate categoriile de armament de artilerie existente în înzestrare.

În pregătirea la tragerile artileriei s-au perfecționat, pe baze științifice, procedeele de determinare a elementelor necesare deschiderii focului (pregătirea completă, transportul de foc), de reglaj și de execuție a tragerilor de efect. Se utilizau aparate de observare și de orientare care asigurau o precizie mai mare tragerilor, se

ținea seama de condițiile meteorologice și balistice ale tragerii, se puneau un accent deosebit pe executarea determinării acesteia, se stabileau consumuri de muniție în raport cu natura obiectivelor și cu efectele ce se urmăreau. Este de remarcat faptul că, dacă până în jurul anului 1930, sub influența unor păreri ce susțineau necesitatea pregătirii în special în direcția unei apărări de lungă durată, atenția acordându-se preciziei tragerilor, după această dată s-a accentuat și s-a pus pe însușirea procedurilor de ducere a acțiunilor într-un ritm mai ridicat, care impunea concomitent și intervenția cu foc în timp scurt.

Nu se poate trece însă cu vederea peste faptul că în unități caracterul pregătirii la tragerile artileriei era mai mult teoretic, alocațiile de muniție după război fiind reduse. O pregătire practică corespunzătoare se executa în cadrul cursurilor de tragere pentru căpitani și maiori, organizate la *Centrul de Instrucție al Artileriei*.

Condițiile în care se preconiza organizarea și ducerea acțiunilor de luptă, ca urmare a învățămintelor rezultate din război, a dezvoltării gândirii militare și a tehnicii, a evoluției artileriei au influențat în bună măsură și principiile de întreținere a artileriei în luptă.

Necesitatea intrării organizate în dispozitive de luptă în care punctele de observare erau separate de pozițiile de tragere, a concentrării focului prin surprindere și a asigurării legăturii cu unitățile și subunitățile sprijinite au impus acordarea unei mai mari atenții în pregătirea ofițerilor, recunoașterilor, pregătirii tragerii și conducerii focului, cooperării, manevrei și conducerii acțiunilor pe timpul ducerii luptei. Desfășurarea acestor activități mult mai complexe a determinat în același timp necesitatea pregătirii speciale a unor ofițeri pentru a îndeplini funcții de ofițeri orientatori, observatori, cu transmisiunile ceea ce s-a realizat îndeosebi prin cursuri organizate la *Centrul de Instrucție al Artileriei*.

Pentru perfecționarea pregătirii căpitanilor în vederea obținerii gradului de maior și a locotenenților - coloneilor, coloneilor și generalilor funcționau, tot în cadrul centrului de instrucție, cursuri de informare. Nu este lipsit de importanță faptul că pe durata stagiului gradului de locotenent sau sublocotenent fiecare ofițer era obligat să-și desăvârșească cunoștințele dobândite în școala militară, urmând cursurile școlii speciale de artilerie.

Ofițerii în rezervă se formau în cadrul școlii militare de artilerie, iar din anul 1927 la școala de ofițeri de rezervă de artilerie. Actualizarea pregătirii lor se făcea prin concentrări, prin participarea la conferințe organizate în unități, iar din anul 1936 și prin cursuri constituite pe lângă regimentele de artilerie, executându-se săptămânal câte 4 ore de pregătire.

În pregătirea subofițerilor se urmărea ca aceștia să fie formați ca buni instructori, în măsură să conducă secția (plutonul), mijloacele de tracțiune și de aprovizionare (antetrenurile, trenurile de luptă și regimentare) și să fie în măsură să îndeplinească atribuțiile tuturor funcțiilor de specialiști. Pregătirea lor se făcea într-o școală constituită pe regiment, condusă de un ofițer superior.

Gradații în termen erau formați în regiment. Școala pentru caporali se desfășura în perioada a II-a, iar cea pentru sergenți în perioada a III-a de instrucție.

În pregătirea militarilor și a subunităților, categoriile de instrucție erau în general cele deja cunoscute din perioada anterioară, programul cunoștințelor de însușit fiind îmbunătățit pe baza învățămintelor de război. Modernizarea artileriei de câmp din dotare, înzestrarea cu noi categorii de armament de câmp și grele, precum și cu aruncătoare, motorizarea regimentelor și a divizionanelor independente de artilerie grea în perioada 1935-1937, creșterea rolului însoțirii cu foc a subunităților în luptă și crearea artileriei antitanc au impus cunoștințe mai largi militarilor, o instrucție diferențiată pe categorii de artilerie și pe specialități, o atenție mai mare lucrului întrunit în cadrul subunităților printr-o pregătire sistematică.

Specialiștii de artilerie deja amintiți, care intrau în compunerea grupurilor de comandă de divizion și regiment de artilerie, începând cu anul 1924 erau instruiți separat în cadrul unei baterii de specialiști în care executau instrucția de specialitate și specialiștii bateriilor. Se pretindea fiecărui militar specialist să se pregătească și în a doua specialitate, de regulă una ale cărei îndatoriri erau mai ușor de însușit. Din 1939 a început formarea specialiștilor pentru bateriile de observare și de meteorologie (de reperaj). Pentru stimularea unor categorii de instrucție se organizau concursuri de tragere, de ochire, hipice, sportive etc.

Aplicațiile tactice se executau cu bateria, cu divizionul, cu gruparea, într-un număr mai redus ca înainte de război, pretinzându-se însă o pregătire mai temeinică a acestora. Aplicațiile cu divizionul și gruparea deseori se executau numai cu grupurile de comandă, celelalte elemente fiind reprezentate, întrucât efectivele erau reduse ca urmare a economiilor bugetare. Artileria diviziei executa aplicații independente și de cooperare, iar din anul 1929 participa și la manevrele de toamnă.

Ca urmare a progreselor dobândite de artilerie, începând cu anul 1935 s-a trecut la perfecționarea conținutului tuturor regulamentelor prin includerea experienței și învățămintelor proprii rezultate din procesul de instruire, ceea ce le-a oferit originalitate. În rândul acestora sunt de menționat „*Regulamentul asupra întrebuințării artileriei în luptă - E.17*” și „*Regulamentul de tragerile artileriei - E.14*”, ambele ediție 1940.

Perioada iunie 1941 - 9 mai 1945, aproape 4 ani de lupte grele, a constituit pentru artileriști, pe lângă o pagină de glorie și afirmare, o etapă de acumulare a unei bogate experiențe. Ca urmare a acțiunilor de luptă desfășurate au rezultat și numeroase învățăminte privind atât întrebuințarea artileriei în luptă, cât și referitoare la tehnica conducerii focului. Prin evoluția concepției asupra ducerii operației și luptei, succesul fiind condiționat din ce în ce mai mult de asigurarea unei puternice superiorități de foc, rolul artileriei a crescut simțitor. A ieșit în evidență necesitatea utilizării focului artileriei concentrat și masat, mai ales în momentele hotărâtoare ale luptei, a rezultat nevoia perfecționării procedeelelor de pregătire a tragerii și conducerii centralizate a focului. S-a impus, de asemenea, perfecționarea procedeelelor de organizare și de lucru ale cercetării, a pregătirii topogeodezice și a asigurării meteorologice. În același timp, dinamica acțiunilor a confirmat necesitatea asigurării și menținerii unei cooperări strânse și continue cu trupele sprijinite, a folosirii subunităților de artilerie de însoțire și s-a demonstrat eficacitatea focului prin ochire directă.

Învățămintele desprinse au demonstrat necesitatea unei pregătiri temeinice și multilaterale a cadrelor, a perfecționării deprinderilor specialiștilor de artilerie și a antrenării perseverente a unităților (subunităților) de artilerie pentru ducerea cu succes a acțiunilor de luptă în situații complexe de teren și de stare a vremii, atât ziua cât și noaptea.

O dată cu terminarea războiului și cu lăsarea la vatră a militarilor mobilizați, în unități s-a reluat activitatea de instruire a contingentelor cărora le venea rândul să-și satisfacă stagiul militar. În același timp s-a trecut la cristalizarea învățămintelor prețioase care au rezultat din război.

4. Instrucția artileriei în perioada 1946-1989

Anii ce au urmat celui de-al doilea război mondial au corespuns unei perioade de profunde îmbunătățiri în sistemul de instruire a forțelor noastre armate. În acest context, artileria și celelalte arme au cunoscut un proces continuu de dezvoltare, în care obiectivele instrucției și ale învățământului erau identificate cu cerințele impuse de realitățile luptei moderne.

Dezvoltarea economică a făcut posibilă înzestrarea forțelor armate cu o tehnică de luptă cu caracteristici tehnico-tactice superioare, care a impus la rândul său perfecționarea continuă a metodelor de instrucție, precum și a procedurilor de întrebuințare în luptă a artileriei.

Sarcinile de bază pentru pregătirea de luptă în anii 1946 și 1947 erau stabilite prin *Directivele generale asupra orientării instrucției și învățământului în armată*, care aduceau elemente noi în acest sens. Prin organizarea și desfășurarea activității de pregătire de luptă se urmărea formarea unor militari bine instruiți, capabili să desfășoare acțiuni de luptă în orice condiții, precum și dezvoltarea la comandanți a dinamismului, a spiritului manevrier, a supleței, a răspunderii în concepție și în execuție. Se prevedea, astfel, executarea a cât mai multe aplicații tactice în condiții diverse de anotimp, teren, climă, atât pe timp de zi, cât și pe timp de noapte. Se cerea ca, practic, să se demonstreze viabilitatea unor concepții vechi care susțineau că este greu sau imposibil de executat asemenea operații, insistându-se asupra faptului că totul este posibil, chiar dacă se impun „*eforturi supraomenești*”.

Pentru artilerie se specifica, ținându-se seama de experiența războiului, necesitatea de formare a unor servanți și specialiști în măsură să acționeze în timp scurt și cu precizie, în scopul de a asigura intrarea oportună a artileriei în acțiune. De asemenea, se pretindea ca tunarii să fie formați ca luptători conștienți, cu personalitate, rezistenți, capabili să acționeze în momentele critice, cu tot armamentul și aparatura de artilerie de care dispuneau.

Datorită unor condiții obiective, în anii 1946-1947 instrucția militarilor încorporați s-a executat pe serii, cu durata de 3 luni și apoi de 6 luni. Subperioadele de instrucție, în 1946, erau cele a individului și a tunului, iar în 1947 s-au adăugat subperioadele bateriei, a divizionului și a regimentului.

Este de subliniat, ca o caracteristică comună tuturor armelor, faptul că s-a acordat o mai mare atenție activității de planificare. Pe baza obiectivelor stabilite prin

directiva de instrucție și a prevederilor planului general de activitate al regiunii militare, în care erau incluse sarcini concrete pe subperioade, divizia detalia planul pe luni și aproba programul întocmit de regimente pe săptămâni. Planificarea săptămânală și zilnică se executau la eșalonul regiment. Desigur că sistemul prezenta unele inconveniente, care practic au fost sesizate și înlăturate ulterior.

Categoriile de pregătire prevăzute pentru servanți și specialiști erau educația, instrucția pe jos (care cuprindea instrucția tehnică, de luptă și a tragerii), instrucția călare și înhămată, instrucția la tunuri și specialitatea (pentru specialiști). În anul 1947 se includea și pregătirea fizică.

Pregătirea ofițerilor se executa în cadrul școlii ofițerilor, urmărindu-se însușirea cunoștințelor corespunzătoare funcțiilor pe care le dețineau și celor imediat superioare, îndeosebi prin rezolvarea de aplicații pe hartă și în teren. În perioada respectivă ofițerii superiori se pregăteau în cadrul școlii pe garnizoană.

Este demnă de remarcat contribuția deosebită adusă în această perioadă, prin *Revista artileriei*, la cristalizarea, exploatarea și adaptarea la specificul armei a învățămintelor rezultate din război de către generalul Mihăilescu Marcel, colonelul Panaitescu Dumitru, colonelul Focșăneanu M., colonelul Miculescu Andrei, colonelul Tănăsescu Ioan și alți artileriști care au făcut cinste armei. Studiile lor privind perfecționarea întrebuințării armei în luptă și conducerea focului au constituit “îndreptare” în activitatea practică a cadrelor de artilerie.

Cu subofițerii pregătirea se executa săptămânal în cadrul școlilor organizate în unități.

În scopul verificării activităților desfășurate în unități erau prevăzute inspecții inopinate și planificate în cadrul regiunilor militare, principiul fiind ca fiecare regiment să fie inspectat odată într-o subperioadă de instrucție.

Anul 1948, ca urmare a ordinului ministrului apărării nr.M.50, a marcat începerea unei etape de reorganizare a artileriei, de perfecționare a formelor și metodelor de planificare, de instruire și de educare, a condițiilor de viață ale militarilor.

În același an a luat ființă *Comandamentul Artileriei Forțelor Armate*, ca organ de conducere și de concepție, cu atribuții din ce în ce mai largi în organizarea, înzestrarea și activitatea de pregătire pentru luptă a artileriei.

Printre principiile de bază în organizarea și desfășurarea activității de pregătire de luptă se numărau: un sistem unitar de instruire și de educare; o planificare cu caracter științific, ținându-se seama de realitățile și de posibilitățile obiective, precum și de experiența acumulată; executarea instrucției în spiritul noilor regulamente elaborate după război; o îndrumare permanentă fără știrbirea inițiativei diferiților comandanți; folosirea de metode perfecționate în instrucție și adoptarea unui stil de muncă caracterizat prin elanul întrecerilor și spirit practic.

Pentru artilerie se prevedeau în mod special: o temeinică pregătire tehnică și de specialitate a cadrelor și trupei; o practică desăvârșită în tehnica tragerilor; cunoașterea celorlalte arme și a modului de acțiune în vederea realizării cooperării cu acestea; o susținută pregătire pentru însușirea procedeelelor de întrebuințare a artileriei în luptă, conducerea focului executându-se atât centralizat, cât și descentralizat.

O dată cu anul 1948 s-a trecut la desfășurarea activității de pregătire a unui contingent pe toată durata anului de instrucție.

În cadrul regimentelor de artilerie, de toate tipurile, instrucția era organizată inițial pe subunități constituite pe categorii de specialiști și servanți. Începând cu sfârșitul anului 1948 s-a trecut la un nou sistem de organizare pentru instrucție. De la finele anului 1948 s-a trecut la un nou sistem de organizare pentru instrucție. Astfel, s-au prevăzut ca începând cu subperioada tunului, instrucția să se execute în cadrul subunităților organice prevăzute prin statul de organizare, militarii încorporați pregătindu-se împreună cu cei din anul II. Se permitea totodată ca, pentru instruire, unii specialiști să fie grupați pe unitate.

Se stabilea, de asemenea, un nou sistem de planificare a instrucției, mult mai judicios. Programele analitice erau elaborate la nivelul Ministerului Forțelor Armate și conțineau obiectivele de atins și materia de executat, fără a fi împărțită pe teme. Pe baza lor, regiunile militare repartizau orele afectate pe perioade de instrucție și pe categorii de pregătire și împărțeau materia pe perioade, diviziile pe subperioade de instrucție, regimentele pe luni, divizioanele bilunar, bateriile săptămânal și secțiile zilnic.

S-au prevăzut pentru prima dată aplicații tactice care să depășească cadrul subperioadelor de instrucție respective, în scopul ridicării capacității de luptă a unităților. De exemplu, în etapa instrucției tunului se executau câte 2 aplicații cu secția (plutonul) și 2 cu bateria, iar în etapa secției (plutonului) 2 aplicații cu divizionul și 1 cu regimentul.

Se acorda, de asemenea, o atenție deosebită formării vânătorilor de tancuri, fiecare artilerist fiind obligat să-și însușească tehnica luptei contra blindatelor.

Anul 1949 a corespuns cu începutul înzestrării artileriei cu armament și cu tehnică nouă, îndeosebi sovietică și a fost anul apariției categoriilor de artilerie care s-au menținut în înzestrare mult timp. Cerințele rezultate din cel de-al doilea război mondial privind mărirea puterii de foc și de manevră a artileriei au început să se concretizeze.

Introducerea unor categorii de armament cu caracteristici tehnico-tactice superioare pentru artileria batalionară, regimentară, divizionară și din Rezerva General Strategică, tractate auto, dotarea cu noi aparate de artilerie și mijloace de transmisiuni și constituirea de mari unități de artilerie au determinat revizuirea și perfecționarea sistemului de instruire. Diversitatea armamentului de artilerie și calitățile acestuia au impus o instrucție de specialitate mult mai exigentă și diversificată, comandanți și instructori temeinic pregătiți, o bază materială adecvată.

Ca urmare în anii 1949-1954 s-au înregistrat îmbunătățit organizarea și desfășurarea pregătirii unităților și cadrelor de artilerie. Programele analitice au fost adaptate pe categorii de artilerie. S-a precizat mai bine conținutul diferitelor categorii de instrucție astfel încât să corespundă cerințelor impuse de noua înzestrare, iar tematica s-a aprofundat, ținându-se seama de experiența dobândită.

În pregătirea ofițerilor, ca obiective de bază s-au prevăzut cunoașterea temeinică a tehnicii de luptă nou intrate în înzestrare, perfecționarea pregătirii la tragerile artileriei și a conducerii acțiunilor de luptă. S-a accentuat în mod deosebit

asupra pregătirii practice, s-a trecut la pregătirea sistematică la tragerile artileriei, stabilindu-se ședințe de antrenament și de apreciere în poligoanele de cameră și de teren. Începând cu anul 1950 se preciza că pregătirea la tragerile artileriei era obligatorie pentru toți ofițerii de artilerie, executându-se săptămânal 5 ore în timpul programului. În instrucțiunile privind pregătirea de luptă a artileriei din anul de instrucție 1951-1952 se arăta că nici un ofițer nu este admis la trageri de luptă dacă nu este antrenat în poligonul redus și n-a obținut la problema respectivă de trageri cel puțin calificativul „Bine”.

Se concretiza astfel conținutul conducerii focului în procesul de instruire, aceasta constituind o activitate de bază în pregătirea comandanților și a statelor majore de artilerie. Ședințele de antrenament în teren la conducerea focului divizionului, al grupării și al artileriei marilor unități au devenit obligatorii prin program. În rezolvarea problemelor privind conducerea focului se utiliza, pe lângă documentarea proprie, atât experiența artileriei românești, cât și a artileriei altor armate participante la război.

S-au stabilit, de asemenea, formele de pregătire a cadrelor și conținutul lor, avându-se în vedere necesitatea însușirii metodelor de conducere cu fermitate în luptă a unităților și subunităților, precum și desăvârșirea deprinderilor în lucrul la tehnica din înzestrare. Formele de pregătire de bază erau convocările lunare, pe grupe de funcții, cu durata de 2-3 zile, aplicațiile de comandament și de stat major, aplicațiile cu trupe, convocările de instructaj metodic și ședințele cu caracter de antrenament. Reține atenția preocuparea pentru pregătirea temeinică a statelor majore de artilerie, pentru închegarea acestora și pentru precizarea unui sistem de lucru, mai ales că experiența românească pe această linie era mai redusă.

Creșterea, începând cu anul 1949, a numărului de ofițeri absolvenți ai școlii militare de artilerie a pus și mai pregnant pentru comandanții de la toate eşaloanele necesitatea perfecționării continue a pregătirii cadrelor. Un aport însemnat la ridicarea nivelului pregătirii acestora l-a avut în această perioadă *Centrul de Instrucție al Artileriei* (denumit în anumite intervale de timp, *Subcentrul de Instrucție al Artileriei* din cadrul *Centrului de Instrucție Mixt al Armatei* sau *Școala de Tragere și Perfecționare a Artileriei*). Prin Centrul de Instrucție al Artileriei, instituție ce s-a bucurat tot timpul de o frumoasă tradiție au trecut continuu serii de ofițeri, atât la cursurile de specializare (trageri, topografie, vânători de tancuri, cunoașterea materialului de artilerie etc.), cât și la cele de perfecționare (comandanți de baterii, divizioane, regimente). Este de subliniat faptul că, de exemplu, numai în anul 1953 s-au organizat în cadrul centrului convocări pentru ridicarea nivelului pregătirii ofițerilor la tragerile artileriei, prin care au trecut circa 50% din totalul comandanților de baterii și divizioane și toți comandanții de plutoane ai artileriei batalionare.

De anul 1949 este legată și înființarea în cadrul Academiei Militare a unei secții de artilerie, iar în organica Academiei Tehnice Militare, a unei facultăți de armament care au avut un rol important în formarea unor cadre de artilerie și inginerești cu o înaltă calificare. Prin organizarea învățământului superior de artilerie, prin valoarea personalului didactic și prin condițiile optime în care se desfășura

procesul de pregătire, ofițerii absolvenți și-au adus o contribuție prețioasă la creșterea prestigiului armei.

Și în sistemul de pregătire a instructorilor gradați și a cadrelor de rezervă s-a produs o cotitură. Începând cu anul 1949 formarea „cadrelor în termen pentru corpul sergenților”, comandanți de piese și de grupe specialiști, s-a organizat în cadrul unor subunități separate, școlilor regimentare cu o durată de pregătire variabilă. Studiile se finalizau prin examen, iar cei declarați reușiți erau încadrați în funcțiile pentru care au fost pregătiți.

Specialiștii tehnici pentru armamentul de infanterie, pentru materialul de artilerie și pentru muniție s-au format în cadrul aceluiași școli, însă după un program adecvat profilului pentru care se pregăteau.

În aceeași perioadă iau ființă școlile divizionare, care aveau ca scop formarea unor cadre de rezervă capabile să comande plutonul în luptă. Aceste școli erau subordonate direct comandamentelor marilor unități, iar pregătirea în cadrul lor avea, de exemplu în anul 1950, o durată de 11 luni. Candidații pentru aceste școli erau selecționați din rândul tinerilor care urmau să-și satisfacă stagiul militar și aveau o cultură generală adecvată.

Începând cu anul 1952, parte din ofițerii de rezervă proveneau din studenții care executau pregătirea militară pe lângă instituțiile de învățământ superior. Pentru desăvârșirea pregătirii, aceștia executau anual, în unități militare, convocări cu o durată de 30-40 zile.

Sibiu, 1959. Instrucție la armamentul de artilerie.

Pentru formarea subofițerilor activi și a maiștrilor militari au funcționat un timp, în cadrul unităților, școli regimentare de subofițeri.

În activitatea de pregătire de luptă a marilor unități și a unităților de artilerie noua organizare și înzestrare au determinat o preocupare mai mare pentru instruirea în condiții care să asigure exploatarea la maximum a calităților tehnico-tactice ale armamentului de artilerie. Astfel, s-a acordat mai multă atenție pregătirii pentru intrarea rapidă și în ascuns în dispozitiv de luptă, organizării și funcționării cercetării de artilerie, însușirii procedurilor de deschidere și de concentrare a focului prin surprindere, specializării temeinice și în mod diferențiat a tuturor categoriilor de specialiști și de servanți. Complexitatea materialelor și a aparatelor impunea cunoștințe tehnice avansate, o muncă perseverentă și metodică pentru formarea unor deprinderi corecte în lucrul la material.

În acest scop numărul și amploarea aplicațiilor tactice executate în condiții dificile de teren au crescut. De exemplu, în anii 1951-1952 se prevedea ca în prima perioadă de instrucție de iarnă, deși nu se depășea etapa instrucției plutonului, să se

execute de către fiecare baterie, divizion, regiment și brigadă de artilerie aplicații în cooperare cu unitățile de infanterie, de cavalerie, de vânători de munte sau de tancuri.

S-au revăzut categoriile de specialiști în raport cu îndatoririle lor funcționale. Telemetriștii, observatorii și cercetașii erau grupați în cadrul funcției de cercetași-observatori; a dispărut funcția de agent-semnalizator, îndatoririle respective fiind obligatorii pentru fiecare militar. Funcția de operator a luat denumirea de topograf. Calculatorul a devenit un element de bază. S-au precizat atribuțiile fiecărei categorii de specialiști.

În paralel cu pregătirea militarilor artileriști ca buni specialiști s-a urmărit și formarea la aceștia a unor temeinice deprinderi în folosirea armamentului de infanterie, executarea lucrărilor genistice, utilizarea mijloacelor de protecție antichimică, orientarea în teren, lupta împotriva tancurilor și, nu în ultimul rând, creșterea rezistenței la eforturi fizice îndelungate.

În formarea specialiștilor de artilerie, în pregătirea acestora ca buni luptători se utilizau metode variate de stimulare, precum: întreceri între diferite categorii de specialiști; concursuri de ochire și de trageri ale artileriei; de trageri cu armamentul de infanterie; spartachiade militare de vară și de iarnă etc.

Activitățile de îndrumare și de control au căpătat un caracter mai organizat, stabilindu-se cu precizie scopurile lor, structurile care le organizau și executau, modul de desfășurare, sistemul de apreciere. Inspecțiile, care aveau ca scop constatarea stadiului de pregătire și eliminarea disfuncționalităților, se desfășurau primăvara și toamna, pe durata a 7-15 zile, fiind organizate pe regiuni militare, de comandamentele de armă din cadrul Ministerului Forțelor Armate. Controalele de ajutor vizau toate compartimentele pregătirii de luptă, verificându-se majoritatea subunităților din unitate.

Desigur că înzestrarea cu tehnică nouă a impus și necesitatea elaborării de regulamente și instrucțiuni pentru cunoașterea și serviciul la armamentul și aparatele respective și, în același timp, pentru întrebuițarea în luptă a artileriei, acțiune în care s-a utilizat experiența proprie, dar s-a simțit, în același timp, o puternică influență străină.

Anii 1954-1964 au corespuns unei intense activități de pregătire de luptă. A fost o etapă de adaptare a principiilor de întrebuițare a artileriei în luptă și a instrucției la cerințele determinate de necesitatea ducerii acțiunilor în condițiile folosirii armei nucleare, de perfecționare a procedeelelor de tragere și de conducere a focului, de ridicare a capacității de luptă a marilor unități și a unităților de artilerie.

În anul 1955 întreaga artilerie a devenit tractată auto, iar în anul 1961 au intrat în dotarea forțelor armate rachetele, fapt care nu a micșorat importanța acordată artileriei, al cărui rol în luptă, în concepția românească, a rămas hotărâtor.

În procesul de pregătire de luptă a artileriei în anii respectivi, în care stagiul militar s-a menținut la 2 ani, au existat unele variații privind durata perioadelor și a etapelor de instrucție. Indiferent însă de modul cum au fost concretizate s-au urmărit succesiv formarea specialistului de artilerie, instruirea echipei de servanți (a grupei de specialiști), a plutonului și a bateriei. Numărul categoriilor de instrucție și a procentajului în ore afectate a variat. Procentajele medii acordate instrucției de

specialitate au fost în jur de 30% din totalul orelor la dispoziție, iar cele acordate instrucției tactice de 20%, cifre care nu satisfăcea la acea vreme cerințele de instruire. La categoriile de pregătire militară comună s-a înregistrat o creștere a ponderii orelor la instrucția focului cu armamentul de infanterie și la pregătirea fizică. Au dispărut categorii de instrucție tradiționale, precum instrucția călare și înhămată, care s-au menținut doar la vânătorii de munte, unde parte din armament, în condițiile luptei în munți, se transporta samarizat. Conținutul programelor de instrucție s-a îmbunătățit continuu, adaptându-se pe categorii de artilerie, pe baza constatărilor înregistrate și a propunerilor avansate de unități în acest sens.

În selecționarea militarilor pe specialități s-a acordat o mai mare atenție calităților acestora, considerându-se că de acestea depind într-o mare măsură rezultatele în pregătirea lor viitoare.

În desfășurarea instrucției se aplicau astfel de metode încât să se asigure fiecărui specialist, fiecărui servanț posibilitatea de a-și însuși conștient, în mod practic, cunoașterea, lucrul și întreținerea tehnicii de luptă cu care acționa nemijlocit. S-au creat condițiile instruirii militarilor și în a doua specialitate, precum și pentru completarea cunoștințelor prin studiu personal.

O atenție deosebită s-a acordat instrucției specialiștilor din unitățile de rachete, a căror pregătire la tehnica și echipamentele complexe pretindea o înaltă calificare. Un rol important în pregătirea acestor specialiști și în precizarea problemelor noi privind întrebuințarea unităților de rachete în luptă l-au avut cursurile organizate de *Comandamentul Artileriei Forțelor Armate*, începând cu anul 1962.

S-au stabilit pe linie de specialitate, fundamentate științific, criterii și bareme concrete de apreciere a diferitelor activități sau operații, a problemelor de tragere și a aplicațiilor tactice, cărora, pe baza experienței acumulate, li s-au adus permanent îmbunătățiri, astfel încât să poată contribui la ridicarea calității activității de pregătire de luptă, la obținerea de rezultate superioare. Utilizarea baremelor și a unui sistem de apreciere bine precizat a constituit, de altfel, unul din elementele caracteristice în activitatea de pregătire de luptă în anii de după război.

De asemenea, consfăturile executate la diferite eșaloane cu cadre și cu „*militari de frunte*”, precum și organizarea de activități cu caracter demonstrativ au prilejuit un schimb util de experiență, precum și de prezentare a unor metode avansate.

Pentru stimularea pregătirii la tragerile artileriei și creșterea numărului trăgătorilor de frunte, precum și pentru perfecționarea instrucției subunităților de

Cincu, 1964. Executarea cercetării în cadrul unui punct de comandă observare de artilerie.

artilerie, un rol de seamă l-au avut concursurile organizate de la eșalonul divizion până la nivelul forțelor armate.

Marile unități și unitățile de artilerie, artileria regimentară și batalionară au continuat să iasă în tabere pentru perfecționarea instrucției de specialitate, precum și pentru executarea aplicațiilor tactice cu trageri de luptă. Aplicațiile tactice se executau pe toată durata anului de instrucție cu aceeași intensitate, în condiții complexe, ziua și noaptea, cu probleme de învățat foarte variate. Se executau, de asemenea, frecvent aplicații tactice în condiții speciale (munte, păduri, la cursurile de apă etc.), aplicații tactice demonstrative de amploare, în care se prezentau probleme noi privind organizarea și ducerea acțiunilor de luptă de către artilerie (Mihai Bravu - 1954, Cincu - 1955), precum și exerciții și aplicații tactice cu scop experimental.

În pregătirea ofițerilor s-a remarcat o simțitoare creștere a grijii pentru perfecționarea deprinderilor practice ale comandanților de baterii, îndeosebi în conducerea focului subunităților pe care le comandau, astfel încât aceștia să devină cei mai buni trăgători din unități.

În această etapă formarea și pregătirea ofițerilor de rezervă s-a desfășurat în continuare în cadrul catedrelor militare de pe lângă instituțiile civile de învățământ superior, în sistemul deja menționat, iar din anul 1965 s-a trecut, ca și la celelalte arme, la instruirea lor în cadrul școlilor militare de ofițeri de rezervă.

Pregătirea instructorilor s-a desfășurat tot în cadrul școlilor de gradați, cu durate în general mai mici, apreciindu-se că instruirea acestora în subunități separate numai în partea finală a anului de instrucție asigură o mai bună selecționare a viitorilor gradați și posibilitatea formării lor metodice în mai bune condiții, ca urmare a practicii pe care deja o aveau în subunități.

S-a manifestat o permanentă grijă pentru modernizarea și completarea bazei materiale a instrucției de specialitate. Un rol de seamă l-au avut concursurile pe linie de bază materială, organizate pe forțele armate îndeosebi între anii 1954-1956, care au stimulat inițiativa militarilor, precum și asigurarea centralizată a unor mijloace moderne de instruire, care să răspundă celor mai exigente cerințe. S-au construit poligoane de cameră pentru tragerile artileriei, poligoane de teren de diferite tipuri, acționate mecanic sau electric, de la distanță, săli de specialitate, aparatură, instrumentație și abace, care să ajute la formarea unor deprinderi corecte, în timp scurt, în lucrul la materialele și aparatura de artilerie.

Trecerea la sistemul instruirii pe cicluri de instrucție, începând cu anul 1964 a impus unele modificări în structura organizatorică, etapele de instrucție căpătând alte delimitări. Un accent sporit s-a acordat etapei instrucției individului, cu o durată variind între 45-60 zile, în scopul formării de la început la militari a unor deprinderi practice corecte. S-au revăzut programele de instrucție, insistându-se asupra problemelor practice de bază, s-au creat condiții care să asigure o mai largă inițiativă comandanților. De asemenea, s-a acordat o mai mare atenție pregătirii metodice și stilului de muncă al cadrelor, în scopul de a asigura posibilitatea însușirii problemelor prevăzute în program într-un timp cât mai scurt.

În sistemul instruirii pe cicluri o sarcină principală a constituit-o pregătirea unităților și a subunităților, astfel încât acestea să dispună în orice moment de o capacitate de luptă corespunzătoare.

O mai mare importanță s-a acordat organizării activității de îndrumare și control, astfel încât aceasta să devină cât mai eficace. Criteriile de apreciere la inspecții și la controale au fost actualizate și îmbunătățite pentru a exprima cât mai exact realitatea din mari unități și unități, precum și nivelul capacității de luptă a acestora.

A crescut simțitor preocuparea pentru a se avea la dispoziție o documentare cât mai actuală și completă. Trebuie evidențiat faptul că, începând cu anul 1964, s-a manifestat o mult mai mare preocupare pentru originalitate în elaborarea regulamentelor, instrucțiunilor și lucrărilor metodice, care să sintetizeze mai bine experiența și competența cadrelor de artilerie. Printre aceste regulamente se numără „Regulamentul privind întrebuințarea artileriei în luptă”, ediție 1968, „Instrucțiunile pentru tragerile artileriei terestre”, ediție 1967 și altele.

În același timp, în activitatea de cercetare științifică s-au inclus probleme care să aducă o contribuție substanțială la perfecționarea procesului de pregătire de luptă. Aplicarea cuceririlor ciberneticii pentru automatizarea calculelor și pentru optimizarea soluțiilor în situațiile atât de variate ale câmpului de luptă au preocupat din ce în ce mai mult pe comandanții și statele majore de artilerie.

Problemele privind planificarea, organizarea și desfășurarea instrucției de artilerie au suferit în timp schimbări, dar nu de natura celor care să determine reorientări semnificative în acest domeniu. Stagiul militar s-a redus de la 2 ani la un 1 an și 4 luni. Instrucția pentru luptă a subunităților, unităților și marilor unități de artilerie era organizată și s-a desfășurat în unități, astfel încât acestea să fie în măsură să îndeplinească în condiții foarte bune orice misiune de luptă. În acest scop comandanții de pe toate treptele ierarhice au asigurat: conducerea competentă a întregului proces instructiv-educativ; perfecționarea continuă a pregătirii cadrelor de artilerie și afirmarea acestora ca foarte buni specialiști militari; utilizarea cu eficiență maximă a timpului destinat instrucției și a bazei materiale a acestora; folosirea unor metode noi și procedee practice de organizare și desfășurare a activităților de instrucție, prin executarea acestora cu precădere în teren, în scopul formării și dezvoltării la militari a deprinderilor necesare îndeplinirii misiunilor de luptă în situații complexe și în condiții grele de teren și stare a vremii; antrenarea continuă a militarilor cu atribuții la mobilizare, imprimând acestei activități un caracter practic-aplicativ³⁰³.

Cele 16 luni de stagiul militar erau împărțite pe două cicluri de instrucție a câte 8 luni fiecare. Un ciclu de instrucție pentru subunitățile și unitățile de artilerie era etapizat în funcție de tipul unităților, astfel:

- *etapa instrucției soldatului*, cu durata de 2 luni, valabilă pentru toate structurile de artilerie;

³⁰³ Dispozițiuni privind organizarea și desfășurarea pregătirii de luptă și politice a trupelor de uscat în ciclurile de instrucție 01.11.1972-31.10.1976 nr. 03512 din 02.08.1972

- pentru artileria regimentelor mecanizate și cea a batalioanelor de vânători de munte - *etapa instrucției specialistului, piesei (grupe)*, cu durata de 2 luni; *etapa instrucției plutonului* cu durata de 1,5 luni; *etapa instrucției bateriei* cu durata de 1,5 luni.
- pentru unitățile corp aparte - *etapa instrucției specialistului, piesei (grupe)*, *plutonului* cu durata de 3 luni; etapa instrucției bateriei-divizionului cu durata de 2 luni.

Pe timpul ultimelor două etape se executau aplicații tactice cu compania/bateria, batalionul/divizionul, regimentul și divizia.

În luna de trecere de la un ciclu de instrucție la altul, în vederea desfășurării în condiții optime a instrucției în ciclul următor se executau activități de genul: planificarea instrucției pentru luptă la toate eşaloanele; convocări de pregătire cu ofițerii, subofițerii, maiștrii militari și gradații; convocări pentru specializarea unor categorii de militari; trecerea în rezervă a militarilor care au îndeplinit stagiul militar și încorporarea recruților; pregătirea bazei materiale a instrucției.

În etapa instrucției soldatului, militarii de ciclul I se instruiu în subunități organice, întrunit sau separat de militarii de ciclul II. În celelalte etape de instrucție, militarii de ambele cicluri de instrucție executau, de regulă, pregătirea împreună, în subunitățile și pe funcțiile prevăzute prin statele de organizare.

În organizarea și desfășurarea instrucției militarilor și subunităților se urmărea realizarea următoarelor obiective principale, pe etape de instrucție:

- la sfârșitul etapei instrucției soldatului, militarii trebuiau să aibă cunoștințele și deprinderile practice necesare îndeplinirii misiunilor primite în principalele forme de luptă, în cadrul grupe, echipajului și piesei și în acțiuni independente, ziua și noaptea;
- la sfârșitul etapei instrucției grupe, echipajului, specialistului și piesei, se urmărea încheierea pentru luptă a grupe, echipajului și piesei pentru îndeplinirea misiunilor ce le reveneau în principalele forme de luptă, în cadrul plutonului și în acțiuni independente, ziua și noaptea, în condiții grele de teren și stare a vremii;
- la sfârșitul etapei plutonului, bateriei, divizionului și aplicațiilor tactice cu bateria, divizionul, regimentul și divizia se urmărea realizarea succesivă a încheierii pentru luptă a plutonului, bateriei și divizionului.

Potrivit dispozițiilor comandanților de armată, de mari unități și unități, trupele puteau fi scoase în toate anotimpurile, în terenuri recunoscute în munte, tabere sau poligoane, pentru o perioadă de timp limitată, pe baterii, divizioane sau regimente/brigăzi în raioane favorabile desfășurării unor activități de instrucție importante (exerciții și aplicații tactice, trageri etc). Pentru instrucția subunităților și unităților de artilerie în condiții speciale, acestea ieșeau în tabere de munte, în toate anotimpurile, activități pe timpul cărora se executa instrucția tactică (inclusiv o aplicație tactică cu bateria sau divizionul, trageri cu armamentul de artilerie și instrucția adecvată terenului muntos.

Instrucția și antrenarea trupelor pentru forțarea cursurilor de apă se desfășura prin ieșiri în tabere la cursuri de apă, odată la două cicluri de instrucție. La finalul

acestor tabere se executau exerciții și aplicații tactice cu bateria, divizionul și regimentul/brigada, cu asigurarea mijloacelor de trecere de către Comandamentul Trupelor de Geniu.

De asemenea, structurile de artilerie executau instrucția pe schiuri prin ieșirea în centre de instrucție a schiului, în serii de câte 15-20 zile.

Pregătirea ofițerilor era organizată prin întocmirea unor lucrări personale, al cărei termen de elaborare nu putea depăși trei cicluri (2 ani) sau prin programe personale de perfecționare. În raport cu funcția pe care era încadrat fiecare ofițer sau o îndeplinea la război, temele aveau un caracter teoretic, aplicativ (exerciții și aplicații tactice de diferite tipuri) sau caracter de cercetare.

Cu ofițerii nou numiți în funcție se organizau convocări pentru însușirea atribuțiilor ce le reveneau în funcțiile în care erau numiți; de asemenea, ofițerii și subofițerii din ultima promoție nu erau încadrați la comanda plutoanelor decât după executarea, în unitățile respective, a unei convocări de 15-30 zile.

În cadrul pregătirii militare comune se executau antrenamente la instrucția focului cu armamentul de infanterie, instrucție de front, pregătire fizică, pregătire topografică, lucru cu mijloacele de transmisiuni și conducerea în secret a trupelor, utilizarea corectă și în barem a mijloacelor de protecție și de degazare, precum și 1-2 ore de instrucție sanitară. Comandanții de plutoane și cei de baterii se antrenau, de regulă, la categoriile de instrucție menționate anterior, în cadrul subunităților comandate.

Antrenamentele la pregătirea de specialitate ale ofițerilor de artilerie se executau la tragerile artileriei și, de asemenea, cuprindeau ședințe de verificare și pregătire a rachetelor pentru lansare.

Pregătirea subofițerilor și maiștrilor militari se executa după criterii similare celor specifice ofițerilor, prin constituirea de grupe distincte.

Pregătirea viitorilor gradați de artilerie, comandanți de grupe/piese se realiza prin școlile de gradați, cu durata de 3 luni, care începeau după etapa instrucției soldatului, iar a celor care urmau să încadreze funcții de comandanți de plutoane și plutonieri de baterii, prin cursuri de comandanți de plutoane militari în termen, organizate începând cu etapa instrucției grupei, în unitățile stabilite de comandanții de armate sau de Comandamentul Artilerie Forțelor Armate.

Instrucția de specialitate a marilor unități, unităților și subunităților de artilerie și de rachete se executa diferențiat. Astfel, marile unități și unitățile de artilerie subordonate Comandamentului Artileriei Forțelor Armate participau la aplicațiile de cooperare cu marile unități mecanizate și de tancuri. Subunitățile, unitățile și marile unități de artilerie și rachete din subordinea Comandamentului Artileriei Forțelor Armate, armatelor și marilor unități executau tragerile de luptă începând cu etapa instrucției specialistului, piesei (grupe), plutonului, în poligoanele cele mai apropiate de garnizoanele de dislocare (tragerile cu piesa, plutonul și, pe cât posibil, cu bateria), în poligoanele de armată (Cincu și Valea Mălinei) și de mare unitate (trageri cu bateria, divizionul și gruparea de artilerie). Unitățile și subunitățile de artilerie dislocate pe litoral executau trageri asupra țintelor de la suprafața apei, iar cele ale brigăzilor de vânători de munte, minimum 80% din trageri în munți.

Trebuie remarcat faptul că instrucția unităților și subunităților care detașau efective la activități în economia națională (șantiere de irigații și construcții, campanii agricole de vară și toamnă etc) era organizată, planificată și se desfășura după criterii și reguli specifice.

Într-un ciclu de instrucție, structurile de artilerie și rachete executau următoarele tipuri de aplicații:

- bateria de artilerie din regimentul mecanizat și batalionul de infanterie (vânători de munte), bateria de autotunuri (independentă) - 2 aplicații tactice din care 1 aplicație tactică independentă cu sau fără trageri de luptă și 1 aplicație tactică în cadrul aplicației tactice cu trupe cu batalionul, regimentul sau divizia/brigada;

- bateria de artilerie din regimentul (brigada, divizionul corp aparte) de artilerie - 1 aplicație tactică independentă cu sau fără trageri de luptă;

- divizionul de artilerie (autotunuri) - 1 aplicație tactică (independentă, cu sau fără trageri de luptă, de cooperare sau participare la aplicația tactică cu marea unitate); în cursul a 3 cicluri de instrucție, fiecare divizion executa 1 din aplicații cu trageri de luptă;

- regimentul (brigada) de artilerie - o aplicație tactică (independentă, cu sau fără trageri de luptă, de cooperare sau participare la aplicația tactică cu marea unitate); în cursul a trei cicluri de instrucție, fiecare regiment (brigadă) executa una din aplicații cu trageri de luptă;

- bateria de rachete (tehnică sau de transport rachete) - 2 aplicații tactice independente;

- divizionul din cadrul brigăzii de rachete - 1 aplicație tactică independentă, la 2 cicluri de instrucție;

- divizionul de rachete tactice - 1 aplicație tactică independentă cu marea unitate, cu sau fără trageri de luptă;

- brigada de rachete - 1 aplicație tactică (astfel ca în decursul a șase cicluri de instrucție să execute 2 aplicații tactice cu trupe, independente, 1 în cooperare cu B.T.M.R., respectiv cu brigada și 3 aplicații tactice de comandament cu transmisiuni în teren);

- baza tehnică mobilă de rachete - 1 aplicație tactică (astfel ca în decursul a 3 cicluri de instrucție să execute 1 aplicație tactică cu trupe, independentă, 1 în cooperare cu brigada și 1 aplicație tactică de comandament cu transmisiuni în teren).

Pregătirea militarilor cu termen redus se făcea în subunități organice, pe durata a 9 luni, urmărindu-se formarea acestora ca viitori ofițeri de rezervă, comandanți de plutoane. Structura perioadei de pregătire se prezenta astfel:

- participare la campania agricolă - 1 lună;

- etapa pregătirii militare generale - 1,5 luni;

- etapa organizării și conducerii instrucției grupei/pieseii - 3,5 luni;

- etapa organizării și conducerii instrucției plutonului - 3 luni (se finaliza cu examen)³⁰⁴.

³⁰⁴ Dispozițiuni privind pregătirea de luptă a trupelor de uscat în perioada 1986-1990 nr. A.4/ 0900 din 26.11.1985

S-a constatat, în concluzie, o preocupare permanentă pentru perfecționarea pregătirii de specialitate a personalului militar din arma artilerie, dar, în același timp, pentru modernizarea tehnicii din înzestrare, precum și pentru introducerea în dotarea subunităților de artilerie a unor categorii de guri de foc și aparatură de artilerie mult mai performante. Este vorba de modernizarea obuzierului cal.122 mm, fabricarea și intrarea în serviciu a obuzierului cal.152 mm, a tunului antitanc cal.100 mm, a tunului cal.130 mm, precum și a aparatului de artilerie ca A.R.O.T.A.T.-ul, telemetrul stereoscopic, telemetrul cu laser etc. Demn de remarcat este faptul că durata operațiunilor specifice legării topogeodezice a dispozitivului de luptă al artileriei s-a redus semnificativ prin introducerea în dotare a tehnicii de calcul electronic și a unor programe de lucru care au performat în timp. Prin specialiștii Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Artilerie a fost îmbunătățit conținutul unor regulamente, instrucțiuni și manuale de artilerie, au fost elaborate altele noi, fiind puse la dispoziția unităților și subunităților de artilerie. Cele mai semnificative în acest sens au fost: “A-1, Regulamentul de luptă al artileriei (brigadă, regiment)”;
“A-2, Regulamentul de luptă al artileriei (divizion, baterie, pluton, piesă)”;
!A-9, Reguli și criterii pentru aprecierea tragerilor artileriei terestre (piesă, pluton, baterie)”;
“A-10, Regulile conducerii focului artileriei terestre (divizion, grupare)”;
“A-11, Reguli și criterii pentru aprecierea conducerii focului în artileria terestră”;
“A-13, Criterii pentru verificarea și aprecierea instrucției de specialitate a militarilor și subunităților din artileria terestră (soldat/specialist, piesă/grupă, pluton, baterie)”;
“A-27-Cunoașterea și instrucția la materialul de artilerie”;
“A-31, Instrucțiuni de topogeodezie artileristică”;
“A-38, Cercetarea și transmisiunile la divizionul și bateria de artilerie”;
“A-43, Instrucțiunile specialistului de artilerie” etc.

Până la finele anului 1989, instrucția de artilerie a fost planificată, organizată și s-a desfășurat, în general, după aceleași reguli descrise anterior.

5. Instrucția artileriei române după decembrie 1989

Anul 1990 a marcat începutul unei perioade de multiple și permanente căutări determinate de nevoia alinierii organismului militar românesc la standardele de performanță specifice armatelor statelor din spațiul euroatlantic. În acest context s-au înscris și demersurile efectuate pentru identificarea unor soluții de modernizare și perfecționare a procesului instructiv, în acord cu tendințele generale de evoluție a fenomenului militar.

Structurile de artilerie nu au făcut nicio excepție de la acest proces, dată fiind nevoia de armonizare continuă a specificului instrucției la dese reorientări privind structura organizatorică a unităților și marilor unități de artilerie, precum și la caracteristicile tehnico-tactice ale tehnicii și aparatului de artilerie nou introduse în dotare.

Potrivit prevederilor ordinului general al ministrului apărării nr.O.G.47 din 26.12 1990 privind pregătirea Armatei Române, Comandamentul Trupelor de Uscat în colaborare cu comandamentele de armată și ale celorlalte categorii de forțe ale

armatei a situat organizarea, pregătirea, desfășurarea și perfecționarea procesului pregătirii pentru luptă în centru preocupărilor sale, a inspectoratelor de armă, a marilor unități și unităților subordonate³⁰⁵.

Obiectivul general al pregătirii pentru luptă îl constituia însușirea cunoștințelor, formarea deprinderilor, aptitudinilor, a calităților morale și de luptă necesare militarilor pentru îndeplinirea misiunilor ce le reveneau în timp de pace, în situație de criză și/sau război, fiecare în funcția pe care era încadrat și în cea imediat superioară, precum și pentru înlocuirea reciprocă în luptă.

Anul 1991 a marcat, totodată, și trecerea de la stagiul militar cu durata de 16 luni, la cel cu durata de 12 luni. Astfel, anul de instrucție era etapizat pe două perioade:

- *perioada de instruire centralizată în subunități separate* cu durata de 4 luni;
- *perioada de instruire în subunități organice* cu durata de 8 luni, din care în primele 4 luni se executa integral planul pregătirii de luptă, iar în următoarele 4 luni acest program se repeta.

Pregătirea militară generală și de specialitate a cadrelor se executa în baza planurilor anuale elaborate de statele majore, aprobate de comandanții unităților și marilor unități tactice și a obiectivelor stabilite în funcție de activitățile principale ce urmau a fi desfășurate și de nevoile reale de pregătire.

Aceasta se realiza prin ședințe lunare, în special prin studiu individual și prin informarea cadrelor, fiecare ofițer, maistru militar și subofițer purtând răspunderea pentru perfecționarea pregătirii sale.

Pregătirea ofițerilor în cadrul comandamentelor, unităților și marilor unități din trupele de uscat se organiza și executa lunar, în limita a cel puțin 3 zile lucrătoare a 6 ore, din care, de regulă, 1 zi pregătire militară generală și 2 zile pregătire de specialitate.

Comandanții de plutoane executau săptămânal 2 ore de pregătire. În ședința de pregătire din ultima săptămână, timp de 2 ore se verifica și aprecia gradul de pregătire la tematica parcursă în luna respectivă.

Comandanții bateriilor și plutoanelor de artilerie executau lunar, cel puțin 2 ședințe de pregătire la tragerile artileriei, cu durata de 3-4 ore fiecare și 1 ședință de topogeodezie cu aceeași durată, iar cei din unitățile de rachete terestre câte 2 ședințe cu durata de 3-4 ore, pentru trecerea rachetelor și subunităților în grade superioare de pregătire, împreună cu cei din comenzile de unități. Ofițerii din comenzile de divizioane și comandamentele unităților de artilerie desfășurau o ședință lunară cu durata de 3-4 ore.

Comandanții subunităților de artilerie care nu aveau efective încadrate, executau programul de pregătire, zilnic, 6 ore, din care 1 oră pregătire fizică, după un program elaborat lunar și aprobat de comandantul unității.

Comandamentele unităților și marilor unități tactice de artilerie executau anual 2 antrenamente de stat major, cu durata de 2 zile (8 ore pe zi), care precedau, de regulă, aplicațiile tactice.

³⁰⁵ Dispozițiuni privind pregătirea pentru luptă a Trupelor de Uschat nr. 05757 din 27.12.1990

Comandanții de unități și mari unități aveau obligația să organizeze și să prezinte ședințe de instrucție, exerciții și aplicații demonstrative, asigurând generalizarea experienței pozitive, prezentarea problemelor cu caracter de noutate în scopul perfecționării pregătirii de luptă a cadrelor, comandamentelor și trupelor.

Ofițerii participau anual la 1 convocare de comandament și stat major, la eșalonul imediat superior, cu durata de 4-5 zile a 8 ore pe zi, în cadrul grupelor de pregătire constituite în acest sens. Programul convocărilor și concepțiile exercițiilor tactice se prezentau spre aprobare eșalonului superior, cu cel puțin 45 zile înainte de data executării lor.

Pregătirea metodică a ofițerilor se realiza atât în cadrul pregătirii tactice și de specialitate, cât și prin convocări și activități demonstrative. Absolvenții Institutului Militar de Artilerie și Geodezie care nu participau la convocările de specializare la Inspectoratul General al Artileriei sau la Centrul de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Artilerie, după prezentarea la unități, executau o convocare de pregătire metodică cu durata de 5 zile, pe mari unități, constituiți pe grupe potrivit funcției pe care erau încadrați.

Comandamentele de armată și Inspectoratul General al Artileriei organizau convocări de 1-3 zile pentru activități demonstrative o dată la 3 ani de instrucție, comandamentele de mari unități, o dată la 2 ani, iar comandamentele de unități în fiecare an.

Pregătirea militară generală a ofițerilor de artilerie se executa pe grupe, în volumul de timp și la tematica prevăzută în plan: cunoașterea legilor statului, ordinelor ministrului apărării, instrucțiunilor și actelor normative nou apărute; pregătire psihometodică; instrucția tragerii cu armamentul de infanterie; pregătirea topogeodezică; instrucția pentru protecția împotriva A.N.M.; pregătirea fizică. Comandanții plutoanelor și bateriilor de artilerie încadrate cu efective executau antrenamentul la instrucția tragerii, tragerile, pregătirea fizică, instrucția de front și instrucția pentru protecția împotriva A.N.M. împreună cu subunitățile pe care le comandau.

Pregătirea de specialitate a ofițerilor de artilerie se executa diferențiat pe specialități, conform planului anual de pregătire a cadrelor prin activități lunare, în cadrul convocărilor de comandament și stat major sau în cadrul convocării pe linie de armă (1-2 convocări anuale, cu durata de 3-5 zile fiecare).

Pregătirea subofițerilor și maiștrilor militari se desfășura după criterii asemănătoare celor prezentate la pregătirea ofițerilor. Cei care îndeplineau funcții de comandanți de plutoane executau aceleași activități ca și comandanții de plutoane ofițeri.

Subofițerii de artilerie, în cadrul pregătirii de specialitate, executau 1 ședință de antrenament la tragerile artileriei, cu durata de 3 ore lunar.

Subofițerii și maiștrii militari din unitățile și marile unități de rachete participau împreună cu ofițerii la antrenamentele pentru trecerea rachetelor și subunităților în grade superioare de pregătire.

Pentru realizarea obiectivelor stabilite, unitățile și subunitățile de artilerie erau scoase în poligoane și tabere de instrucție la munte, vara și iarna și la cursurile de

apă, cu durata de 10-20 zile pentru executarea pregătirii de specialitate, tactice, trageri, exerciții tehnice de specialitate, precum și pentru alte activități de instruire, astfel:

- în tabere la munte - o dată la 2 ani, prin rotație, cu toate subunitățile; pe timpul ieșirii în tabere se acorda o atenție deosebită ducerii acțiunilor în teren muntos-împădurit, problemelor practice de topografie militară și executării tragerilor; iarna, militarii erau învățați și antrenați în ducerea acțiunilor de luptă pe schiuri;

- în tabere la cursuri de apă - de 3 ori în 5 ani.

Perioada analizată a adus în prim plan o nouă categorie de militari, militarii angajați pe bază de contract. La angajare, aceștia se pregăteau în cadrul unei convocări cu durata de 1-3 luni, pe probleme specifice specialității, în cadrul unităților sau la marea unitate, după o tematică stabilită de comandanții acestora. Ulterior, aceștia continuau pregătirea în cadrul subunităților organice, împreună cu militarii în termen.

Pregătirea viitorilor gradați comandanți de piesă/grupe se executa cu militarii din fiecare serie de încorporare, asigurându-se câte 50% din necesar. Aceasta se desfășura sub forma școlii de gradați în unitățile de instrucție sau printr-o convocare, în aceeași perioadă, cu durata de 20-30 zile. Selecționarea militarilor pentru școlile de gradați se realiza în primele două luni ale perioadei de instruire centralizată, din rândul celor mai buni militari care, în următoarele două luni urmau cursurile școlii de gradați în subunități constituite separat, pe specialități. Subunitățile școală de gradați ieșeau în tabere de instrucție și participau la aplicații tactice cu trupe o dată cu unitățile din care făceau parte. După încadrarea pe funcții, gradații comandanți de piesă/grupă executau pregătirea sub conducerea comandanților de baterii 1 dată la 2 săptămâni, prin ședințe metodice, practic-aplicative, cu durata de 6 ore. Zilnic, în timpul afectat acestei activități, comandanții de plutoane executau pregătirea gradaților, șefilor de ateliere și puncte de instrucție, în teren, pe probleme ce urmau a fi organizate și conduse de aceștia în ziua următoare.

Pregătirea subunităților se întindea pe o perioadă de 12 luni (1 an de instrucție), din care în primele 4 luni se executa instruirea centralizată conform programului pregătirii de luptă (partea I), următoarele 4 luni, instruirea în cadrul subunităților organice conform programului pregătirii de luptă (partea a II-a), iar în ultimele 4 luni se repeta acest program. Pregătirea subunităților cuprindea instrucția tactică, instrucția tragerii cu armamentul de infanterie, instrucția de specialitate și pregătirea militară generală.

În scopul realizării coeziunii de luptă a subunităților într-un timp cât mai scurt, în perioada de instruire centralizată se executau exerciții tactice cu piesa și plutonul și o aplicație tactică în complex cu bateria, în formele de luptă de bază, astfel încât, începând cu perioada de instruire în subunitățile organice să se poată trece la executarea aplicațiilor tactice cu divizionul și regimentul/brigada.

În perioada analizată, unitățile și subunitățile de artilerie și rachete terestre executau următoarele tipuri de aplicații, astfel:

- bateria de artilerie din brigada/regimentul de artilerie/artilerie antitanc, divizionul de artilerie al regimentului mecanizat și divizionul corp aparte - 1-2

aplicații tactice fără trageri de luptă independente sau împreună cu subunități de infanterie (tancuri, vânători de munte), astfel încât fiecare serie de militari încorporați să participe la o asemenea aplicație;

- bateria de artilerie din cadrul regimentului mecanizat, batalionului de infanterie/vânători de munte - 1-2 aplicații tactice cu trageri de luptă independente; 1-2 aplicații tactice fără trageri de luptă, independent sau împreună cu subunități de infanterie (vânători de munte);
- bateria comandă și bateria cercetare instrumentală de artilerie - 1-2 aplicații tactice (de specialitate) independente; 1-2 aplicații tactice în cadrul unității sau marii unități;
- divizionul de artilerie din organica regimentului mecanizat și divizionul de artilerie corp aparte: 1-2 aplicații tactice cu trageri de luptă, independente sau împreună cu unități și mari unități de arme întrunite;
- divizionul de artilerie din organica regimentului/brigăzii) de artilerie/artilerie antitanc - 1-2 aplicații tactice cu trageri de luptă independente; 1-2 aplicații tactice fără trageri de luptă, independente sau de conducerea focului;
- regimentul/brigada) de artilerie/artilerie antitanc în anii fără soț - o aplicație tactică (cu trupe, de comandament cu transmisiuni în teren, de conducere a focului) independentă sau împreună cu unități sau mari unități de arme întrunite;
- bateria de lansare/divizionul de rachete tactice și operativ-tactice: 1-2 aplicații tactice în specialitatea rachete sau în a doua specialitate;
- bateria meteorologică/divizionul R.O.T. - 1-2 aplicații tactice de specialitate;
- bateria comandă/ brigada (divizionul) R.O.T. și B.T.M.R. - 1-2 aplicații tactice de specialitate;
- bateria tehnică/brigada R.O.T. și B.T.M.R. - 1-2 aplicații tactice de specialitate;
- bateria transport rachete (independentă și din B.T.M.R.) și baza de tranzit - 1-2 aplicații tactice de specialitate;
- divizionul de rachete tactice și operativ-tactice - 1 aplicație tactică în specialitatea rachete sau în a doua specialitate;
- baza tehnică mobilă de rachete - 1 aplicație tactică care putea fi cu trupe, de comandament cu transmisiuni în teren, de comandament pe hartă (independent sau de participare la aplicațiile tactice conduse de eșaloanele superioare);
- brigada de rachete operativ-tactice - 1 aplicație tactică care putea fi cu trupe sau de conducere a focului în specialitatea antitanc, de comandament pe hartă (independent sau de participare la aplicațiile tactice conduse de eșalonul superior) în specialitatea antitanc.

Înainte de ieșirile în poligoane la aplicațiile tactice, toate unitățile și subunitățile de artilerie și rachete terestre erau verificate pentru admiterea la trageri, potrivit instrucțiunilor de specialitate în vigoare.

Tragerile de luptă se executau printr-o singură ieșire de către fiecare unitate în poligoanele trupelor de uscat, după o planificare coordonată de Inspectoratul General al Artileriei care, împreună cu Comandamentul Aviației Militare, stabileau anual și

numărul de ore-zbor elicopter pentru instruirea cercetașilor aerieni și deservirea tragerilor de luptă.

Anul 1996 a adus unele schimbări în modul de planificare și organizare a pregătirii pentru luptă a subunităților și unităților de artilerie și rachete terestre.

Astfel, se urmărea îndeplinirea obiectivului principal al pregătirii pentru luptă diferențiat, pe categorii de forțe: de acțiune în situații de criză (unitățile cu efective complete), principale (unități cu efective reduse sau de cadre) și de rezervă (centre de instrucție și depozitare sau de depozitare și nucleele comenzilor de batalioane cu trupe teritoriale).

Pentru marile unități și unitățile de artilerie și rachete terestre se acorda atenție maximă pregătirii militarilor ca buni specialiști și creșterii coeziunii subunităților pentru a fi în măsură să ducă acțiuni de luptă în orice condiții de relief, timp, anotimp și stare a vremii. Totodată, în cadrul pregătirii, se puna accent pe lovirea adversarului prin surprindere și cu rapiditate, de la bătaia maximă a armamentului, pe îndeplinirea misiunilor cu precizie și consum redus de muniție, precum și pe executarea manevrei de foc în condițiile schimbării frecvente, în mod organizat și în ascuns, a dispozitivului de luptă³⁰⁶.

La baza organizării și desfășurării pregătirii de comandament a stat principiul „*fiecare răspunde de propria pregătire, comandantul (șeful) răspunde de pregătirea comandamentului*”. Aceasta se realiza prin pregătire personală, activități de stat major și pregătire pentru luptă a trupelor. Pregătirea personală a constat în studiu individual ca formă de bază, studii de stat major, articole destinate publicațiilor militare, învățarea limbilor străine, doctorantură. Pregătirea teoretică militară se desfășura prin informări, dezbateri pe bază de tematică, simpozioane și sesiuni de comunicări. Principalele forme ale pregătirii de comandament prin activități de stat major erau: rezolvarea unor situații operative sau tactice (pe hartă, pe calculator sau în teren); antrenamente de stat major; antrenamente de specialitate; aplicații manevre; seminarii de profil.

În zilele de pregătire militară și de specialitate pentru ofițerii din arma artilerie și rachete terestre se planificau în mod obligatoriu lunar antrenamente în executarea misiunilor de foc la mijloace de imitație și exerciții practice de antrenament la topogeodezie artileristică (cu durata de 3-4 ore), iar anual aceștia executau o campanie topografică, cu durata de 5 zile, de regulă, pe timpul ieșirii în tabere de instrucție. Maiștrii militari și subofițerii specialiști executau lunar cel puțin 1 ședință practică de lucru cu tehnica din dotare.

Pregătirea pentru luptă a trupei, într-un an de instrucție (perioada cuprinsă între datele de 1 martie a fiecărui an calendaristic și 28/29 februarie a celui următor), era structurată astfel:

- *perioada I* (perioada instrucției de bază), timp de cel mult 4 luni;
- *perioada a II-a* (perioada instrucției subunităților), timp de cel puțin 8 luni.

Pentru departajarea militarilor în termen, în funcție de seria de încorporare, a început utilizarea sistemului ciclurilor de instrucție, astfel:

³⁰⁶ Dispoziția șefului Statului Major al Trupelor de Uscat privind pregătirea de luptă începând cu 01.03.1996

- ciclul 1 de instrucție - militarii aflați în perioada I de instrucție, în lunile 1-4 ale stagiului militar;
- ciclul 2 de instrucție - militarii aflați în perioada a II-a de instrucție, în lunile 5-8 ale stagiului militar;
- ciclul 3 de instrucție - militarii aflați în perioada a II-a de instrucție, în lunile 9-12 ale stagiului militar.

În perioada instrucției de bază, instruirea militarilor recruți din arma artilerie se executa de către unitățile în care au fost repartizați la încorporare, în subunități separate de valoare pluton și baterie, pe arme și specialități militare. Recruții selecționați pentru a încadra funcții de specialiști militari, pentru care în unitățile în care au fost încorporați nu erau întrunite condițiile de pregătire se pregăteau în unitățile de artilerie stabilite de eșaloanele superioare.

În perioada instrucției subunităților, militarii în termen artileriști se instruiuau întrunit, ciclul 2 și 3) în cadrul subunităților și unităților de armă, pe care erau încadrați.

Pregătirea pentru luptă a militarilor în termen cuprindea: pregătire militară generală; pregătire militară de specialitate și pregătirea tactică (instrucție tactică generală și instrucție tactică de specialitate). Pregătirea tactică de specialitate a militarilor din arma artilerie și rachete terestre, în perioada instrucției de bază se realiza prin 2-3 exerciții tactice cu piesa (echipa de specialiști) în principalele forme de luptă. În perioada instrucției subunităților se reluu exercițiile tactice și de specialitate cu piesa (echipa de specialiști), se executau 2-3 exerciții tactice cu plutonul și aplicații tactice cu bateria și divizionul. Acestea erau precedate, după caz, de exerciții tactice pregătitoare, antrenamente de stat major și/sau exerciții de conducere a focului.

Viitorii comandanți de grupe/piese, din rândul militarilor în termen se formau printr-o convocare cu durata de 20 zile lucrătoare (inclusiv sâmbăta), în lunile a 7-a și a 8-a a stagiului militar, în subunități separate, pe specialități, în cadrul unității sau marii unități. Convocarea se încheia în perioada premergătoare sosirii recruților în unități. Selecționarea viitorilor gradați se efectua în prima jumătate a lunii a 7-a.

Militarii angajați pe bază de contract erau încadrați cu precădere în subunitățile luptătoare, pe funcții de comandanți de grupe/piese și la armamentul și tehnica de bază³⁰⁷.

Militarii cu termen redus, absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior, care nu îndeplineau condițiile sau nu doreau să devină cadre militare în rezervă se pregăteau pe durata a 6 luni, constituiți în subunități separate, pentru a deveni soldați și gradați în rezervă. Structura organizatorică a pregătirii pentru luptă era următoarea:

- perioada instrucției de bază - 3 luni;
- perioada perfecționării pregătirii de specialitate - 2 luni;
- perioada formării gradatului - 1 lună.

³⁰⁷ Ordinul general al ministrului apărării nr. O.G. 10/ 25.03.1994 pentru aprobarea „Instrucțiunilor privind angajarea militarilor pe bază de contract în armată, principalele îndatoriri și drepturi ce revin acestor militari”

După prima lună de instrucție, subunitățile de militari cu termen redus puteau participa la aplicațiile tactice conduse de comandantul de divizion sau eşaloanele superioare.

Referitor la ieșirile în tabere de instrucție la munte și la cursurile de apă, subunitățile și unitățile de artilerie executau această activitate cel puțin o dată la 4 ani, prin alternanță. Durata acestor tabere de instrucție era, în principiu, de minimum 10-15 zile.

Începând cu anul 1999, instrucția de artilerie s-a desfășurat cu anumite particularități. Militarii în termen, inclusiv cei din bateriile de aruncătoare cal.120 mm și bateriile antitanc mixte din batalioanele de infanterie, în perioada instrucției de bază se pregăteau în unitățile de artilerie care executau instruirea centralizată, pe cât posibil la categoria de tehnică din dotarea unității în care urmau să fie repartizați. Dacă nu se puteau asigura toate categoriile de tehnică, instruirea se realiza la o categorie de tehnică tip, iar la prezentarea în unități, în ciclul 2, se organiza timp de 2 săptămâni, specializarea la armamentul și tehnica specifice.

Marile unități și unitățile de artilerie executau exercițiile și aplicațiile tactice cu trageri de luptă cu armamentul la care se instruiu, iar cele antitanc numai cu tunul antitanc cal.85 mm. Toate tragerile de instrucție, antrenament și de apreciere se executau cu armament de substituție, iar marile unități, unitățile și subunitățile de artilerie care aveau în înzestrare armament de substituție foloseau pe timpul activităților practice în poligoane armamentul din dotare atât pentru tragerile de luptă, cât și pentru cele de instrucție, antrenament și apreciere.

Militarii în termen care se instruiu la armamentul de artilerie antitanc executau tragerile de instrucție astfel încât fiecare să execute, în calitate de ochitor, câte o misiune de foc asupra unui obiectiv fix și a unui obiectiv în mișcare, în măsura posibilităților de asigurare logistică a tragerilor. Operatorii R.A.D., precum și militarii în termen de ciclul 2 și 3 executau trageri de luptă cu prioritate în regim manual, asupra obiectivelor în mișcare, ziua și noaptea.

Totodată, comandamentele de armată asigurau în poligoanele permanente detașarea armamentului de artilerie de substituție (T.cal.76mm, T.A.T.cal.85mm, Ob.Skoda cal.100mm, Ob.cal. 122mm), în funcție de planificarea aprobată și având în vedere rotirea periodică a acestora pentru a evita uzura prematură a gurilor de foc.

Înființarea, în anul 2001, a celor două baze de instrucție ale artileriei (Baza 9 instrucție artilerie și rachete, la Brăila prin transformarea Brigăzii 25 artilerie și Baza 10 instrucție artilerie și rachete, la Lugoj prin transformarea Brigăzii 24 artilerie antitanc în subordinea Școlii de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană a semnalizat standardizarea procesului de formare a militarilor în termen ca luptători și specialiști în armă. După parcurgerea perioadei de instrucție a individului, militarii erau repartizați la marile unități și unitățile de artilerie pentru continuarea stagiului militar. Acestea ieșeau în tabere de instrucție o dată la 2 ani de instrucție, prin alternanță, o dată la munte, o dată la cursul de apă.

Ofițerii de artilerie executau, lunar, ședințe de antrenament și apreciere în executarea misiunilor de foc la mijloacele de imitație cu durata de 3-4 ore și exerciții practice de antrenament la topogeodezie artileristică (cu durata de 2-3 ore),

iar anual executau o campanie topografică cu durata de 3 zile (de regulă, pe timpul ieșirii în tabere de instrucție).

Reorganizarea în anul 2005, a școlilor de aplicație pe centre de pregătire ale armelor și trecerea, începând cu 01.01 2007 de la sistemul de încorporare bazat pe conscripție la cel bazat pe voluntariat a impus reconsiderarea sistemului de pregătire a militarilor în termen, respectiv a soldaților și gradaților voluntari. Bazele de instrucție ale armelor s-au desființat, iar sarcinile acestora au fost preluate de batalioanele de instrucție din subordinea centrelor de pregătire ale armelor.

Amplul proces de transformare, modernizare și operaționalizare a noilor structuri a impus revederea și actualizarea „*Normelor privind instruirea în Forțele Terestre, nr. S.M.F.T. - 45 din 20.10.2004*”. Astfel, în anul 2006 au fost elaborate „*Normele privind instrucția în Forțele Terestre*” nr. S.M.F.T.- 44 din 15.09. 2006 și ordinul șefului Statului Major al Forțelor Terestre privind instrucția și exercițiile în Forțele Terestre în perioada 2007-2010 care s-au constituit într-un ansamblu de reglementări referitoare la execuția instrucției și exercițiilor, asigurând un caracter unitar și realist instrucției în Forțele Terestre și vizând instrucția individuală și colectivă a comandamentelor și forțelor, pe categorii de personal, pe arme și specialități militare, potrivit funcțiilor din statul de organizare³⁰⁸. Cu această ocazie dorim să amintim contribuția importantă adusă de către colonelul dr. Florinel DAMIAN (șef secție instrucție în cadrul Statului Major al Forțelor Terestre la acel moment), la elaborarea documentului amintit anterior, acesta remarcându-se, în general, ca un susținător acerb a modernizării instrucției în Forțele Terestre și, în special, a instrucției unităților de artilerie. Eforturile depuse de către colonelul dr. Florinel DAMIAN au fost recunoscute prin promovarea acestuia în funcția de consilier al ministrului Apărării Naționale (2006-2007) și, ulterior, comandant al Brigăzii 8 Artilerie Mixtă (19.09.2007), mare unitate reprezentativă a artileriei în care s-au remarcat comandanți de excepție cum ar fi: colonelul dr. Radu Ignat (2005–2007), generalul de brigadă Dascălu Gheorghe (2002 –2005); generalul maior dr. Oprea Ștefan (1997-2002); colonelul Malerov Costică (1991-1997); generalul locotenent dr. Paraniac Cornel (1990-1991); generalul Agapie Mircea (1970 - 1988) etc.

În perspectiva actelor normative menționate, instrucția avea 2 componente: instrucția individuală; instrucția colectivă.

Instrucția individuală avea o pondere mai mare la începutul acesteia, se executa continuu de către toate categoriile de personal pe întreg parcursul carierei militare, în

Iulie 2006. Batalionul 817 Artilerie Mixtă pe timpul unui exercițiu în poligonul Cincu.

³⁰⁸ Dispoziția șefului Statului Major al Forțelor Terestre nr. S.M.F.T.-44/ 15.09.2006 pentru aprobarea „*Normelor privind instrucția în Forțele Terestre*”, intrate în vigoare la data de 01.01.2007

scopul formării și dezvoltării unor luptători și specialiști, apți să îndeplinească atribuțiile funcțiilor pe care erau sau urmau a fi încadrați în comandamente sau la subunități.

Instrucția colectivă se executa de către toate structurile militare, începând cu eșalonul piesă și urmărea formarea, menținerea și dezvoltarea deprinderilor colective și a coeziunii în vederea îndeplinirii misiunilor. Din perspectiva structurilor participante la instrucție, aceasta cuprindea: instrucția comandamentelor și instrucția forțelor.

Scopul instrucției comandamentelor îl constituia menținerea și perfecționarea deprinderilor personalului acestora pentru a fi în măsură să îndeplinească atribuțiile specifice funcțiilor și de a realiza/menține capacitățile operaționale necesare pentru îndeplinirea misiunilor. Aceasta cuprindea: instrucția individuală a personalului din comandamente și instrucția colectivă.

Instrucția individuală a personalului din comandamente urmărea dezvoltarea, perfecționarea și menținerea deprinderilor acestuia de specialiști și/ sau lideri militari, apți să îndeplinească, într-o viziune sistemică, atribuțiile funcțiilor pe care erau încadrați și să aplice procedurile standard de operare specifice și cuprindea: instrucția teoretică și instrucția practic-aplicativă. Instrucția teoretică se realiza prin informări, prelucrări de ordine, instructaje, dezbateri, conferințe, consultații, seminarii, simpozioane, comunicări științifice, vizionări de filme cu tematică specifică, schimburi de experiență, studii de stat major, prezentări ale doctrinelor, manualelor și actelor normative specifice, studiu individual, instruire lingvistică și alte activități.

Scopul instrucției colective a comandamentelor îl constituia realizarea/menținerea capacității de a planifica, comanda, controla și evalua acțiunile forțelor din subordine în vederea îndeplinirii misiunilor și generării/regenerării structurilor de forțe. Aceasta se realiza prin exerciții, convocări de comandament/de stat major/de specialitate, ateliere de lucru, conferințe de planificare, schimburi de experiență etc.

Instrucția forțelor viza formarea și dezvoltarea luptătorilor, specialiștilor și liderilor militari, apți să îndeplinească atribuțiile funcțiilor pe care erau sau urmau a fi încadrați, precum și de a realiza/menține capacitățile operaționale necesare structurilor militare pentru îndeplinirea misiunilor. Aceasta cuprindea instrucția individuală și instrucția colectivă.

Potrivit actelor normative menționate, pentru stabilirea unei concepții de desfășurare a instrucției cât mai realiste, la specificul structurii și care să ducă la îmbunătățirea nivelului de pregătire al militarilor, fără consumuri inutile de resurse materiale și financiare, în momentul declanșării procesului de planificare, comandantii subunităților și unităților de artilerie executau evaluarea nivelului de instrucție al structurii proprii. Aceasta se executa pentru fiecare cerință din *Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii*, prin prisma fiecărui element al sistemului operațional al câmpului de luptă.

La nivelul fiecărei unități, implicit a celor de artilerie, s-a instituit o convocare anuală de pregătire metodică cu comandantii de plutoane și baterii. Aceasta avea durata de 5 zile și se desfășura în perioada premergătoare începerii anului de

instrucție. Comandanții de subunități și instructorii din batalionul de instrucție al Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră executau convocarea de pregătire metodică înainte de începerea fiecărei serii de instrucție individuală de bază sau de specialitate cu militarii voluntari. În cadrul acesteia se desfășurau: pregătirea metodică pentru conducerea instrucției în perioada următoare, pregătirea documentelor (hărți, formulare, carnete etc.) și verificarea/pregătirea bazei materiale pentru instrucție.

Comandanții de piese executau pregătirea specifică îndeplinirii atribuțiilor funcționale, astfel:

- la începutul fiecărei perioade de instrucție, centralizat pe unitate, printr-o convocare metodică cu durata de 3-5 zile lucrătoare, în care se desfășurau activități teoretice, practice și metodice privind conducerea procesului de instrucție la nivel piesă;
- o dată pe lună, sub conducerea comandanților de baterii, printr-o ședință metodică practic-aplicativă cu durata de 6 ore;
- zilnic, sub conducerea comandanților de plutoane, pregătire metodică pe problemele ce urmau a fi organizate și conduse de către aceștia în ziua următoare.

Unitățile de artilerie terestră executau exercițiile tactice cu trageri de luptă, astfel:

- forțele destinate NATO, inițiativelor regionale și cele de generare și regenerare cu armamentul la care se instruiau;
- batalionul de instrucție - cu armamentul de substituție și în funcție de posibilități (cu aprobarea inspectorului pentru artilerie, parte dintre acestea puteau fi executate cu armamentul de artilerie din dotarea Forțelor Terestre).

Cadrele militare de artilerie care urmau cursuri în cadrul Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră și aveau prevăzut în programele de învățământ executarea tragerilor reale cu armamentul de artilerie, executau cel puțin o sarcină specifică cu armamentul din dotarea marilor unități și unităților din Forțele Terestre.

Armamentul de substituție pentru tragerile de instrucție de apreciere cu muniție de război era asigurat în continuare prin detașare în poligoanele permanente, conform planificării ieșirilor în poligoane, având în vedere rotirea lui periodică, prin grija diviziilor de infanterie pentru evitarea uzurii premature.

La sfârșitul etapei instrucției individuale de specialitate, pentru formarea deprinderilor de lucru în echipă, se executa un exercițiu tactic fără trageri de luptă și un exercițiu tactic cu trageri de luptă. Pe timpul acestora militarii care se instruiau pentru funcția de servent erau verificați și în cadrul unei sarcini specifice reale în calitate de ochitor.

Soldații și gradații voluntari care se instruiau la sistemele de artilerie antitanc, în timpul instrucției colective, executau tragerile de instrucție, astfel ca fiecare să rezolve, în calitate de ochitor, câte o sarcină specifică asupra unei ținte fixe și a unei ținte în mișcare. Asupra țintelor în mișcare se puteau executa trageri și cu dispozitive T.I., corelând distanțele de tragere cu dimensiunile acestora.

Totodată, prin actul normativ menționat anterior s-au stabilit responsabilități

și reguli clare de elaborare a documentelor de conducere a instrucție, pentru toate nivelurile ierarhice.

Instrucția individuală de bază a soldaților voluntari se desfășura pe baza „*Modelului luptătorului*” și „*Manualului recrutilui*”, comune pentru toate armele și specialitățile militare, elaborate de structura Instrucție și Doctrină/Statul Major al Forțelor Terestre. Instrucția avea două componente principale:

- *instrucția pentru formarea deprinderilor de militar*, orientată pe cunoașterea și folosirea armamentului individual și a mijloacelor tehnice de protecție aflate asupra militarilor și pe formarea aptitudinilor fizice și psihomorale ale acestora;
- *instrucția multidisciplinară*, care avea în vedere dezvoltarea personalității militare a individului, precum și a potențialului acestuia de a-și îndeplini rolul în cadrul echipei.

Durata instrucției individuale de bază a soldaților voluntari din arma artilerie a fost stabilită astfel:

- *8 săptămâni* - pentru tinerii care nu aveau îndeplinit serviciul militar; aceasta se executa în Batalionul 1 Instrucție/Centrul de Pregătire a Infanteriei și, la nevoie, în alte unități nominalizate prin ordin al șefului Statului Major al Forțelor Terestre;
- *2 săptămâni* - pentru tinerii care aveau îndeplinit serviciul militar sau au fost trecuți în rezervă și doreau să revină în sistemul militar ca soldați voluntari; instrucția acestora se executa în batalionul de instrucție al Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră.

Instrucția individuală de bază era proiectată pe module, fiecare modul cuprinzând o disciplină de instrucție sau un grup de discipline de instrucție înrudite. În cadrul acestei perioade, se executau obligatoriu ședințele de tragere prevăzute în „*Normele privind instrucția în Forțele Terestre*”, confecționarea unei amorse și aprinderea pe cale pirotehnică a unei încărcături izolate de exploziv, verificarea măștii contra gazelor în atmosferă contaminată, precum și verificarea la deplasarea rapidă în teren variat pe distanța de 3000m. În perioada finală a instrucției individuale de bază se executa instrucția în echipă pentru aplicarea și dezvoltarea deprinderilor dobândite la nivel individual și pentru inițierea formării deprinderilor de lucru în echipă. La încheierea instrucției individuale de bază, soldații voluntari depuneau jurământul militar și erau repartizați în batalionul de instrucție al Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră pentru executarea instrucției individuale de specialitate.

Instrucția individuală de specialitate a soldaților voluntari se executa pe baza „*modelului specialistului*”, elaborat pentru fiecare armă și specialitate militară de către inspectorii pentru arme/specialități militare și aprobat de către Inspectorul General al Forțelor Terestre.

Instrucția individuală de specialitate a soldaților voluntari cuprindea 3 subetape:

- *subetapa instrucției individuale tehnice de specialitate*, destinată însușirii cunoștințelor de bază de specialitate și cunoașterii echipamentelor militare

pe care soldații voluntari urmau să le folosească în unitățile în care vor fi repartizați;

- *subetapa instrucției individuale tactice de specialitate*, care avea ca obiectiv principal formarea deprinderilor de bază de specialitate și a celor necesare pentru utilizarea echipamentelor militare pe care le vor folosi în unități, conform cerințelor primei funcții pe care urmau a fi încadrați;
- *subetapa instrucției pentru încadrarea pe funcție*, cu obiectivul principal de familiarizare cu echipamentele militare pe urmau să le folosească și formarea deprinderilor necesare îndeplinirii atribuțiilor funcțiilor pe care urmau a fi încadrați.

Subetapele instrucției *tehnice de specialitate* și *tactice de specialitate* se executau în batalionul de instrucție ale Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră, pe durata a:

- *7 săptămâni*, pentru tinerii care nu aveau îndeplinit serviciul militar și pentru cei care aveau îndeplinit serviciul militar în altă armă decât artileria, erau trecuți în rezervă și doreau să revină în sistemul militar ca soldați voluntari în arma artilerie;
- *5 săptămâni*, pentru tinerii care aveau îndeplinit serviciul militar în arma artilerie, au fost trecuți în rezervă și doreau să revină în sistemul militar ca soldați voluntari în aceeași armă.

În ultima parte a subetapei tactice de specialitate se planificau și executau 1-2 exerciții tactice cu sau fără trageri de luptă/de specialitate cu grupa/piesa pentru formarea deprinderilor de lucru în echipă și ședința 1 de tragere specifică armei.

Subetapa instrucției pentru încadrarea pe funcție se executa în unitățile unde erau repartizați soldații voluntari, pe subunități constituite temporar, și avea durata de o săptămână. La sfârșitul acesteia, fiecare soldat voluntar era evaluat și apreciat în vederea admiterii la utilizarea echipamentelor specifice și îndeplinirea atribuțiilor funcționale. După parcurgerea acestei subetape, soldații voluntari erau încadrați în subunitățile de bază, unde, în continuare, participau la procesul de instrucție colectivă.

Responsabilitatea planificării și evaluării/aprecierii instrucției individuale revenea ofițerilor, iar cea a executării instrucției cu soldații/gradații voluntari era a subofițerilor/maiștrilor militari.

La sfârșitul instrucției individuale de bază și a celei de specialitate se executa evaluarea soldaților voluntari în cadrul unui exercițiu de rezolvare a unei situații tactice specifice, cuprinzând probleme de rezolvat din toate disciplinele de instrucție parcurse. Desfășurarea activității era coordonată, până la 01.09 2008, de inspectorul pentru artilerie, ulterior, de către comandantul Centrului de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană.

Instrucția individuală continua în unități și după încadrarea soldaților voluntari pe funcții, executarea acesteia fiind atributul subofițerilor/maiștrilor militari, fiecare pentru subordonații nemijlociți. Pentru această activitate, de regulă, nu se aloca timp suplimentar, instrucția desfășurându-se separat cu fiecare militar, în funcție de lipsurile/deficiențele constatate de comandantul subunității. În cazul în care

se constata că mai mulți militari nu erau instruiți suficient în anumite domenii, comandantul unității putea decide alocarea timpului necesar pregătirii militarilor la nivelul impus de cerințele instrucției colective.

Instrucția colectivă a forțelor urmărea realizarea/menținerea capacității operaționale a subunităților, unităților și marilor unități de artilerie pentru îndeplinirea misiunilor stabilite prin planurile de operații și ordinele primite de la eșaloanele superioare. Aceasta se executa mai întâi în domeniul armei artilerie, ulterior interarme, în cadrul categoriei de forțe ale armatei și, în final, la nivel întrunit și multinațional, astfel:

- *instrucția armei* - instrucție specifică, în general, pentru nivelul subunitate;
- *instrucția interarme* - instrucție specifică, de regulă, pentru nivelul unitate și mare unitate; se executa de către unități/subunități de diferite arme/specialități, prin exerciții în teren pentru îndeplinirea unor misiuni în comun;
- *instrucția întrunită* - se executa în comun cu forțe din cel puțin două categorii de forțe ale armatei; se desfășura, de regulă, la nivel de mare unitate și superior acesteia; la nivel unitate se executa numai de către acele structuri care finalizau procesul de operaționalizare sau se pregăteau pentru a îndeplini o misiune în afara teritoriului național;
- *instrucția multinațională* - instrucția forțelor pentru participarea la operații multinaționale, precum și pentru creșterea interoperabilității cu structurile similare din armatele celorlalte state membre NATO.

Instrucția colectivă a forțelor cuprindea: etapa instrucției piesei; etapa instrucției plutonului; etapa instrucției bateriei; etapa instrucției batalionului de artilerie; etapa instrucției brigăzii; etapa instrucției diviziei.

Măsurile întreprinse în anul 2008 la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre asigurau: instrucția forțelor, conform principiilor și conceptelor moderne, aplicate și verificate în forțele terestre ale armatelor statelor membre NATO și în recentele conflicte militare, precum și pe baza lecțiilor învățate rezultate în urma participării structurilor din Forțele Terestre ale Armatei României în teatrele de operații; realizarea unei viziuni unitare a instrucției forțelor, ca parte a procesului de instruire; direcționarea întregii activități de instrucție pentru îndeplinirea misiunilor stabilite prin planurile de operații și actele normative în vigoare; realizarea interoperabilității, în domeniul instrucției, cu Forțele Terestre din armatele celorlalte state membre NATO.

Un rol deosebit de important în perfecționarea procesului de planificare, organizare, conducere și evaluare a instrucției de artilerie l-a avut activitatea de cercetare aplicativă în armă, de elaborare și punere în aplicare a noi regulamente și manuale de luptă, al căror conținut, într-o crescândă consonanță cu cel al actelor normative care reglementau instrucția în artileria armatelor NATO, a contribuit la armonizarea procesului de instrucție din structurile de artilerie românești cu cel practicat în spațiul euroatlantic.

În acest context, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, sub conducerea colonelului artilerist dr. Niculae ENE, a pus la dispoziția comandanților, statelor

majore, marilor unități, unităților și subunităților de artilerie un bogat și variat fond documentar, menit să fundamenteze științific și în acord cu cerințele standardizării și compatibilizării la nivel interaliat, procesul de pregătire a structurilor operaționalizate de artilerie în vederea executării misiunilor ce le revin în context național și internațional.

CAPITOLUL IX

Mari personalități ale artileriei române - schițe biografice

De-a lungul istoriei sale, artileria română a strălucit prin slujitorii ei, care printr-o înaltă pregătire militară, spirit de sacrificiu, dragoste de țară au dus faima armei pe cele mai înalte culmi, afirmându-se ca bravi comandanți, stat-majoriști, constructori de guri de foc, teoreticieni militari, având contribuții remarcabile în istoria luptelor poporului roman pentru independență, reîntregire națională și neatarnare.

Astfel, artileria română a dat țării un membru al locotenenței domnești din 1866 (colonel Nicolae Haralambie), doi prim-miniștri (generalii Gheorghe Manu și Constantin Coandă), 12 miniștri ai apărării (generalii Nicolae Haralambie, Tobias Gherghely, Gheorghe Manu, Alexandru Anghelescu, Iacob Lahovary, Eremia Grigorescu, Ion Rășcanu, Paul Angelescu, Ion Negulescu, Emil Bodnăraș, Victor Stănculescu, colonelul Nicolae Dabija) și 11 șefi ai Statului Major General (generalii Iacob Lahovary, Constantin Christescu, Dumitru Iliescu, Alexandru Lupescu, Ioan Sichitiu, Florea Țenescu, Alexandru Ioanițiu, Costin Ionașcu, Constantin Popescu, Ionel Vasile, Mihail Popescu), mai mulți comandanți de armate și de divizii, secretari generali ai ministerului, comandanți ai Școlii Superioare de Război (Academiei Militare), șefi ai Direcției Operații etc.

Suntem conștienți că ne încumetăm la un lucru dificil încercând să prezentăm personalitățile artileriei. Astfel, din pleiada bravilor artileriști ne va fi foarte greu să-i selectăm pe cei mai reprezentativi. Vom încerca totuși să schițăm biografiile câtorva dintre cei care s-au afirmat în momentele cruciale ale istoriei patriei și armatei sale.

1. Primii șefi și organizatori ai artileriei române moderne

1.1. În Țara Românească

LENTZ, Pavel - colonel³⁰⁹

- s-a născut în Curlanda, venind în Țara Românească pe la 1828;
- grade militare: căpitan-1843, maior-1845, colonel-1852;
- funcții militare: căpitan, șef al Comenzii de artilerie - 10 noiembrie 1843 - numit de domnitorul Gheorghe Bibescu; fiind slab pregătit, a fost consiliat de căpitanul Kohl din artileria gărzii imperiale ruse; a fost primul comandant al primei baterii de artilerie din Țara Românească, practic unul dintre întemeietorii artileriei române moderne;
- la 1 septembrie 1854 s-a mutat în armata rusă.

³⁰⁹ Cf. *** *Revista Artileriei*, mai-iunie 1906, p. 473-476;

CIOCĂRLAN, Scarlat - colonel³¹⁰

- s-a născut, probabil, în anul 1811;
- s-a înrolat în armată în anul 1832. S-a format ca artilerist prin studiu individual, fără a urma o școală de specialitate;
- grade militare: sublocotenent-1834, locotenent-1838, căpitan-1848, maior-1857, colonel-1859;
- funcții militare: comandant pluton în prima baterie de artilerie (1843-1848); comandant de baterie (1849-1859); la 11 octombrie 1859 a fost numit comandant al primului divizion de artilerie din Țara Românească, constituit de Domnitorul Alexandru Ioan Cuza; În perioada 19.09 1848 - 01.04 1849 a fost îndepărtat din armată pentru că s-a opus arestării fruntașilor revoluției, ordonată de coloneii Solomon și Odobescu;
- în 1859, la ordinul domnitorului Cuza, a adus în țară, de la Odesa, cele 12 tunuri confiscate de ruși în 1854;
- s-a retras din armată în anul 1860;
- a încetat din viață în anul 1867, la București.

HARALAMBIE, Nicolae - general de brigadă³¹¹

- s-a născut la 27 august 1831, la București;
- s-a înrolat în armată cu gradul de iuncăr în anul 1851;
- grade militare: sublocotenent-1852, locotenent-1855, căpitan-1856, maior-1860, locotenent-colonel-1863, colonel-1864, general de brigadă-1877;
- funcții militare: comandant de pluton la prima baterie de artilerie din Țara Românească (1852-1859); comandant de baterie (1859-1860); locțiitor al comandantului primului regiment de artilerie; comandant de regiment de artilerie (1864-1866); ministru de război (1866-1867); comandantul al unităților de miliție din Divizia 1 teritorială (1877); comandant al Corpului de Vest (1877-1878);
- după abdicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza a făcut parte din Locotenența Domnească (1866);
- în perioada 1867-1877 a trecut în rezervă prin demisie;

³¹⁰ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - Personalități ale artileriei române -, Ed. Militară, București, 1993 p. 7-10; *Stănculescu, V., Ucrain, C.* - Istoria artileriei române în date -, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988 p. 56; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne - Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 67-68; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 32;

³¹¹ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 33-37; *Stănculescu, V., Ucrain, C.* - op. cit. - p. 56; *Lucian Predescu* - Enciclopedia României - Cugetarea - Material românesc. Oameni și înfăptuiri - Ed. Saeculum I.O.&Ed. Vestfala, București, 1999, p. 389; *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - Bărbați ai datoriei-1877-1878. Mic dicționar - Ed. Militară, București, 1979, p. 137-138; *** Revista Artileriei, aprilie 1908, p.241-246; *** Revista Armatei, aprilie 1908, p.241-242;

- a condus asaltul asupra localităților Smârdan și Vidin;
- a încetat din viață la 8 aprilie 1908.

MANU, Gheorghe - general de divizie³¹²

- s-a născut la 24 iulie 1833, la București;
- a urmat Școala de cadeți-Postdam (1847-1850), Școala militară-Berlin (1850-1853), Școala specială de artilerie-Berlin (1854-1856);
- grade militare: sublocotenent-1853, locotenent-1858, căpitan-1859, maior-1860, locotenent-colonel-1864, colonel-1864, general de brigadă-1877, general de divizie-1906;
- funcții militare: profesor pentru artilerie la Școala militară de ofițeri-București (1859-1860); comandant al bateriei de artilerie călăreață din primul divizion de artilerie din Țara Românească (1860); comandant al divizionului 2 din primul regiment de artilerie din Țara Românească (1860-1864); comandant al primului regiment de artilerie din Țara Românească (1864-1869); ministru de război (1859-1870, 1888-1889, 1904-1907); comandant al Diviziei 4 infanterie (1877); comandantul artileriei Armatei de operații (1877-1878); inspector general al artileriei (1878, 1881-1883); comandant al Diviziei 3 infanterie (1881);
- alte funcții: primar general al orașului București (1874-1877); vicepreședinte și președinte al Adunării Deputaților (1888-1889, 1892-1895); președinte al Consiliului de miniștri și ministru de interne (1889-1891); ministru al domeniilor publice, comerțului, agriculturii și industriei (1891); ministru de finanțe (1889-1900); ministru de interne (1900);
- a condus artileria Armatei de operații la atacul asupra Plevnei;
- a condus activitatea de dezvoltare a artileriei (creșterea numărului de regimente de la 4 la 8, înființarea artileriei de munte - 2 baterii și a artileriei teritoriale - 14 baterii) și de înzestrare a acesteia (tun cal. 75 mm md.1880, tun cal. 87 mm md. 1880); pe baza propunerilor și proiectelor sale s-a înființat în anul 1885 artileria de asediu;
- a fost membru fondator al „Societății geografice din România” (vicepreședinte și președinte al comitetului director timp de 36 de ani), preocupându-se susținut de realizarea „Marelui dicționar geografic al României”;
- a decedat la 16 mai 1911, la București.

³¹² Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 13-23; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 58; Lucian Predescu - op. cit. -, p. 518; Tucă, F., *col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 171-172; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 68-70; (37) p. 52-63; *** Revista Artileriei, / noiembrie 1909, p. 749-753; *** Revista Artileriei, mai 1911, p. 317-339;

1.2. În Moldova

LIUBOBRATECI, Lazăr - colonel³¹³

- s-a născut ca fiu al unui ofițer rus căsătorit cu o moldoveancă; conform legilor de atunci, mama fiindu-i moldoveancă, el era cetățean moldovean;
- grade militare: cadet-1842, sublocotenent-1843, locotenent-1846, căpitan-1848, maior-1851, colonel-1859;
- funcții militare: căpitan, șef al detașamentului de ofițeri trimiși în Rusia pentru pregătire în vederea formării viitorilor ofițeri ai artileriei Moldovei; (din detașament făceau parte : Lt.Oatu și cadeții Filipescu, Statache, Cernat); organizatorul primei baterii de artilerie a Moldovei - 1849 ; șef la Hătmănie (1854-1859); a fost primul comandant al primei baterii de artilerie din Moldova, practic unul dintre întemeietorii artileriei române moderne;
- în 1859 a fost scos din oștire, fiind acuzat de luare de mită și abuzuri în serviciu.

FILIPESCU, George - colonel³¹⁴

- s-a pregătit ca artilerist în detașamentul moldovenesc trimis de domnitorul Mihail Sturdza în Rusia (1846-1848);
- grade militare: sublocotenent-1848, căpitan-1853, maior-1856, colonel-1858.
- funcții militare: comandant pluton în prima baterie de artilerie a Moldovei (1848-1853); comandant al primei baterii de artilerie din Moldova (1853-1858);
- în 1858 a fost silit de către caimacanul Vogoride să-și dea demisia din armată, deoarece milita pentru Unirea Principatelor Române și alegerea ca domnitor a colonelului Alexandru Ioan Cuza.

GHERGHELY, Tobias - colonel³¹⁵

- s-a pregătit ca artilerist prin ucenicie ca ostaș și cadet în Școala militară de ofițeri (1846-1857);
- grade militare: sublocotenent-1857, căpitan-1860, colonel-1860;
- funcții militare: comandant de pluton în prima baterie de artilerie a Moldovei (1857-1858); comandant al primei baterii de artilerie din Moldova (1858-1860); comandant al primului divizion de artilerie din Moldova (1860);

³¹³ Cf. *** *Revista Artileriei*, mai-iunie 1906, p. 494-495;

³¹⁴ Cf. Agapie, M., gl.mr., *Ucrain, C.*, col.(r.) dr., - op. cit. - p. 10-11; (3) p. 57-58; (14) p. 70-71; *** *Revista Artileriei*, mai- iunie 1906, p. 495-499;

³¹⁵ Cf. Agapie, M., gl.mr., *Ucrain, C.*, col.(r.) dr., - op. cit. - p. 11-13; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 58; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 71-72; *** *Revista Artileriei*, mai- iunie 1906, p. 499-501;

comandant al primului regiment de artilerie al Principatelor Unite (1860-1864); intendent general al Armatei Române (1864-1867); ministru de război (08.02-10.05 1867).

HERKT, Henric - general de divizie³¹⁶

- s-a născut la 16 februarie 1829, la Coblenz, în Germania;
- a urmat Școala politehnică din Berlin, Școala de pirotehnie din Anvers, Belgia (1860-1861);
- grade militare: sublocotenent-1849, locotenent-1850, căpitan-1857, maior-1860, locotenent-colonel-1864, colonel-1872, general de brigadă-1883, general de divizie-1906;
- funcții militare: comandant de pluton în prima baterie de artilerie a Moldovei (1849-1857); comandant al celei de-a doua baterii de artilerie a Moldovei (1857-1860); comandantul divizionului 1 din primul regiment de artilerie al Principatelor Unite (1860); directorul Direcției stabilimentelor de material de artilerie (1861-1867); inspector al frontierei în zona Galați (1867-1868); comandant al Regimentului 1 artilerie (1871-1877); comandant al Regimentului 3 artilerie (1877-1883); comandantul artileriei Diviziei 4 infanterie (1877); comandantul artileriei Corpului 4 armată (1883-1891);
- în perioada 1868-1871 fiind trecut în rezervă pentru bănuiala de a fi adeptul fostului domnitor Cuza, a funcționat ca inginer la conducerea șantierului primei căi ferate din România, București – Giurgiu;
- a pus bazele Pirotehniei și Arsenalului Armatei Române (1861-1862);
- a decedat la 9 noiembrie 1908.

³¹⁶ Cf. Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr., - op. cit. - p. 23-33; (3) Stănculescu, V., Ucrain, C. - op. cit. - p. 59; Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr. - op. cit. - 140-141; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 72-75; *** Revista Artileriei, mai 1902, p.580-586; mai-iunie 1906, p. 501-520; decembrie 1908, p.741-744; noiembrie 1910, p. 899-901; *** Revista Armatei, noiembrie 1908 p. 771-778;

2. Artileriști români în Războiul de Independență (1877-1878)

ARION, Eracle - general de divizie³¹⁷

- s-a născut la 24 februarie 1838, în București;
- a urmat Școala de Ofițeri din București (1855-1857), Școala Politehnică din Paris (1857-1859), Școala de geniu și artilerie Metz (1859-1861);
- grade militare: sublocotenent-1857, locotenent-1861, căpitan-1864, maior-1868, locotenent-colonel-1870, colonel-1875, general de brigadă-1883, general de divizie - 1892;
- funcții militare - funcții de comandă în primul regiment al artileriei române (1861-1863, 1866-1868); funcții în Direcția artilerie din Ministerul de Război (1863-1864, 1868-1870); comandant Regimentului 2 artilerie (1870-1875); șeful Serviciului artilerie din Marele Stat Major (1875-1877); atașat militar al Marelui Cartier General pe lângă marele duce Nicolae (1877-1878); comandant al Școlii de aplicație a artileriei (1881-1882); comandant al Corpului 2 armată (1892-1895, 1898-1902); comandantul cetății București (1895-1898);
- s-a preocupat de dezvoltarea și înzestrarea artileriei; a supravegheat fabricarea tunurilor comandate de Ministerul de război la Fabrica de armament din Nantes (1864-1868); a insistat pentru constituirea câte unui regiment de artilerie pentru fiecare divizie de infanterie (1877); a susținut înzestrarea cu tunuri „Krupp” cal. 87 md.1875 (1877); a pus bazele artileriei teritoriale; a elaborat „Instrucțiunile asupra artileriei în luptă”;
- a organizat apărarea orașului Calafat (bateria „Mircea” și bateria „Elizabeta”); a coordonat construirea podului de peste Dunăre de la Siliștioara-Măgura; a condus pregătirea intrării în acțiune a artileriei la Plevna;
- în mai 1902, în calitate de comandant al Corpului 2 armată și guvernator al cetății București, a comandat trupele în cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea proclamării Independenței (1877), încoronarea ca Domn (1866) și rege (1881) a lui Carol I;
- în cadrul Marelui Ospăț al Artileriei, prilejuit de „Sărbătoarea Întâiului Tun” - 15 mai 1877, întâiul foc de tun tras de bateria „Carol” la Calafat, în prezența domnitorului a comandat începerea distracției artileriștilor cu comanda „Tunari la posturi!./Încărcați paharele!./Faceți din brațul vostru pârghie de ochire!./Duceți-l la retezătura gurii!./Tunari, FOC! ”;
- a încetat din viață la 7 septembrie 1903, la București.

³¹⁷ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 37-44; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 64; Lucian Predescu - op. cit. -, p. 49; Bichicean, G., - *Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete “Ioan Vodă”* - Ed. Tribuna, 2000, p. 144-150; Tucă, F., *col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 9-10; Georgescu, H., - *Dicționar enciclopedic militar (A-B)* - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 106-107; (60) p. 30; *** *Revista Artileriei, iunie 1902, p. 483-577; septembrie 1903, p. 771-790; *** Revista Armatei, septembrie 1903, p.505-508;*

- *Revista Artileriei*, septembrie 1903 : „A trăit muncind, iar munca i-a fost rodnică și rodul îmbelșugat. A fost dascălul neîntrecut al artileriștilor români. A fost oșteanul credincios și devotat Patriei și Tronului”.

ANGHELESCU, Alexandru - general de divizie³¹⁸

- s-a născut la 4 septembrie 1836, în București, fiind frate cu generalul Gheorghe Anghelescu, comandantul Diviziei 3 infanterie în Războiul de Independență;
- a urmat Școala de Ofițeri din București (1854-1856).
- grade militare - sublocotenent-1856, locotenent-1858, căpitan-1860, maior-1865, locotenent-colonel-1868, colonel-1871, general de brigadă, general de divizie;
- funcții militare - funcții de comandă și stat major în prima baterie și primul regiment ale artileriei române (1856-1871); funcții în Marele Cartier General (1871-1876); comandant al Rezervei de artilerie și a Marelui parc (1876-1877); comandant al Regimentului 2 artilerie și al Regimentului 4 artilerie (1877); comandant al Diviziei 2 infanterie și Diviziei 4 infanterie (1877); comandantul artileriei Armatei de operații (1877); Comandant al Diviziei de rezervă (1877-1878); ministru de război (27.02 1886-05.11 1887);
- la 7 decembrie 1888 a fost condamnat la 3 luni închisoare și destituire din armată pentru acte de mituire, ca ministru;
- A decedat în anul 1903.

LAHOVARY, Iacob - general de divizie³¹⁹

- s-a născut la 16 ianuarie 1846, la București;
- a urmat Școala de ofițeri-București (1859-1864), Școala Politehnică și Școala de stat major-Paris (1864-1869);
- grade militare - sublocotenent-1864, locotenent-1870, căpitan-1871, maior-1874, locotenent-colonel-1877, colonel-1883, general de brigadă-1891, general de divizie-1900;
- funcții militare - comandant de secție în Regimentul 1 artilerie (1864); comandant de batalion în Regimentul 1 infanterie de linie (1874-1876); ofițer în secția operații a Statului Major General (1876-1877); șeful operațiilor în Marele Cartier General (1877); șef stat major de divizie (1879-1883); comandant al Regimentului 7 infanterie de linie (1883-1884) ; atașat militar la

³¹⁸ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 44-46; *Stănculescu, V., Ucrain, C.* - op. cit. - p. 65-66; *Lucian Predescu* – op. cit. -, p. 36; *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 5-6; *Georgescu, H.*, - op. cit. -, p.76-77;

³¹⁹ Cf. *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 161-162; *Lucian Predescu* – op. cit. -, p. 473; *** *Revista Artileriei*, februarie 1907, p. 140-144;

Berlin (1884-...); comandant Diviziei 4 infanterie (1894); ministru de război (1891, 1891-1894, 1900-1901); șef al Marelui Stat Major (01.10 1894-01.10 1895);

- alte funcții - ministru de externe (1904-1907); a fost ales deputat și senator în mai multe rânduri;
- a decedat la 7 februarie 1907 la Paris și a fost înmormântat în cimitirul Bellu din București

DABIJA, Nicolae - colonel³²⁰

- s-a născut la 15 august 1837, la Huși;
- a urmat Școala de artilerie-Metz, Franța (1858-1860);
- grade militare - sublocotenent-1860, locotenent-1862, căpitan-1865, maior-1868, locotenent-colonel-1871, colonel-1877, general de brigadă;
- funcții militare: (...) ; comandant al artileriei Diviziei 4 infanterie (1876-1877); comandant al Regimentului 4 artilerie (1877); comandant al artileriei Diviziei 3 infanterie (1877);
- a participat în Războiul de Independență la luptele de la Plevna și Vidin;
- a fost ministru de război în perioada 08.01 1879-10.07 1879;
- s-a stins din viață la 2 decembrie 1884, la Huși.

DUNCA, Iuliu - general de brigadă³²¹

- s-a născut la 7 ianuarie 1825, la Botoșani;
- a intrat voluntar în armată, apoi a urmat Școala militară de ofițeri (1852-1854);
- grade militare - sergent-1850, sublocotenent-1854, locotenent-1856, căpitan-1858, maior-1864, locotenent-colonel-1867, colonel-1870, general de brigadă-1891;
- funcții militare - comandant al Regimentului 1 artilerie (1870-1871, 1877); comandant al Regimentului 2 artilerie (1871-1875); comandant al artileriei teritoriale (1875-1877); comandant al artileriei Diviziei 4 infanterie (1877); comandant al artileriei Corpului de Vest (1877); comandant Diviziei Activă Dobrogea (1883-1891);
- a participat în războiul de independență la luptele de la Plevna, Vidin și Smârdan;

³²⁰ Cf. Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr. - op. cit. - p. 82-83; Lucian Predescu – op. cit. -, p. 248; Georgescu, H., - op. cit. - p. 199;

³²¹ Cf. Stănculescu, V., Ucrain, C. - op. cit. - p. 65; Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr. - op. cit. - p. 94-95; Georgescu, H., - Dicționar enciclopedic militar (C-D) – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 276 ; *** Revista Artileriei, decembrie 1907, p.940-942;

- alte funcții - prefect al județului Constanța (1891-...).
- s-a stins din viață la 24 decembrie 1907, la Lausanne, Elveția.

FĂLCOIANU, Alexandru - general de brigadă³²²

- s-a născut la 16 martie 1837, la București;
- a intrat voluntar în armată, apoi a urmat Școala militară de ofițeri (1852-1854);
- grade militare - sergent-1859, sublocotenent-1861, locotenent-1864, căpitan-1866, maior-1874, locotenent-colonel-...., colonel -...., general de brigadă -....;
- funcții militare - comandant de divizion în Regimentul 3 artilerie (1877); (...);
- a participat în războiul de independență la luptele de la Grivița, Plevna, Vidin și Belogradcik; a fost martorul capitulării lui Osman-pașa;
- a publicat „*Istoricul Regimentului 3 Artilerie*”;
- s-a stins din viață la 10 decembrie 1910, la București.

POPESCU, Mihail - general de divizie³²³

- s-a născut la 15 iunie 1843.
- a urmat Școala de ofițeri (1861-1863);
- grade militare: sublocotenent-1863, locotenent-1865, căpitan-1868, maior-1875, locotenent-colonel-1880, colonel-1887, general de brigadă-1894, general de divizie - 1903;
- funcții militare: (...); comandant de divizion în Regimentul 1 artilerie (1875-1877); comandant al bateriilor de coastă de la Calafat (1877); (...); director al Direcției Administrative (1880-...) și Armelor Speciale (...-1887) din Ministerul de Război; director al Arsenalului de construcții al Armatei (1887-..); inspector general al artileriei (1894-1901); comandant al Corpului 1 armată și inspector al artileriei (1901-1905);
- alte funcții - președinte al Societății române de arme, scrimă, gimnastică și dare la semn (1891-1906);
- a decedat la 7 iunie 1906, în București.

³²² Cf. Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 71-72; Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr. - op. cit. - p. 102-103;

³²³ Cf. *** Revista Artileriei, iulie-august 1906, p. 680-682; *** Revista Armatei, iulie-august 1906, p. 770-772;

TELL, Alexandru - general de divizie³²⁴

- a -
- -
- s-a născut la 18 noiembrie 1846 la București, fiind fiul generalului Cristian Tell;
- urmat Școala militară de ofițeri din București (1859-1864), Școala Politehnică din Paris (1864-1866), Școala specială de artilerie și geniu de la Metz (1866-1868);
- grade militare - sublocotenent-1864, locotenent-1868, căpitan-1871, maior-1876, locotenent-colonel-1881, colonel-1889, general de brigadă-1899, general de divizie-1910.
- funcții militare - diferite funcții în Direcția armelor speciale (artilerie și geniu) din Ministerul de Război (1868-1876); director al Direcției armelor speciale (artilerie și geniu) din Ministerul de Război (1876-1877); comandant de divizion în Regimentul 2 artilerie (1877-1878); director al Arsenalului și Pirotehniei armatei (1881-1883); comandant al Școlii speciale de artilerie și geniu (1888-1889); comandant al Școlii de ofițeri de artilerie (1893-1894); comandant al Diviziei 1 infanterie (...); comandant al artileriei Corpului 2 armată;
- a condus sprijinul cu foc al atacului dorobanților pentru cucerirea redutelor Opanez și Vidin;
- a fost inițiator și fondator al „*Revistei Artileriei*”, în fruntea căreia s-a situat în perioada 1889-1913; a elaborat „*Regulamentul asupra manevrelor și evoluțiilor bateriilor înhămare*” (1875); a realizat, în premieră, „*Nomenclatura și inventarierea întregului material al artileriei din armată*” (1876).
- a fost un mare colecționar de documente și obiecte, păstrate la Muzeul Militar Național;
- a decedat la 25 aprilie 1925.

GRĂMĂTICESCU, George - general de brigadă³²⁵

- s-a născut la 15 iulie 1846, la Craiova, plasa Jiul de Sus, districtul Dolj;
- a urmat Școala Militară de Ofițeri din București (1865-1867), Școala Politehnică-Paris și Școala Specială de Artilerie și Geniu-Fontainbleau;

³²⁴ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 148-51; *Bichicean, G.*, - *Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete "Ioan Vodă"* - Ed. Tribuna, 2000, p. 155-157; *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 258; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne - *Buletinul artileriei*, nr. 3/1968, număr festiv, p. 75-77; *Apostol, V., gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - *Militari în slujba științei și culturii* - Ed. Pro Transilvania, București, 2002 p. 363-368; *** - *Artileria modernă română*, serie nouă, anul I, nr. 1/2002, p. 55-56; *** *Revista Artileriei*, februarie-martie 1938, p. 15-17; *** *Revista Armatei*, aprilie 1912, p. 301-307;

³²⁵ Cf. *Bichicean, G.*, - op. cit. - p. 160-161; *** *Revista Artileriei*, aprilie 1901, p. 351-357;

- grade militare - sublocotenent-1867, locotenent-1871, căpitan-1875, maior-1882, locotenent-colonel-1886, colonel-1891, general de brigadă-....;
- funcții militare - diferite funcții în Regimentul 1 artilerie (1867-1870, 1878-1882, 1886), Regimentul 2 artilerie (1870-1871, 1874-1877, 1882-1883), Regimentului 3 artilerie (1883), Regimentul 6 artilerie (1885-1886); director adjunct (1877, 1883, 1884) și director al Pirotehniei Armatei (1886-1888); comandant al Școlii Speciale de Artilerie (1889-1891); șef de stat major al Corpului 3 armată (1891-1892); comandant al Regimentului 2 artilerie (1892-1894), Regimentului 1 artilerie cetate (1894-1895), Regimentului 2 artilerie cetate (1895-1896); comandant al artileriei Cetății București (1896-1897), Corpului 1 armată (1899-...); ajutorul Inspectorului Artileriei (1897-1899);
- a participat la Războiul de Independență; în apărarea podului Vidin, bateria comandată de el a tras 800 de proiectile, făcându-i pe ruși să strige: „*Bravo Artileria Română!*”;
- a decedat la 19 martie 1901.

LUPAȘCU, Gheorghe - colonel³²⁶

- s-a născut la 10 martie 1843, la Bacău;
- a urmat Școala de ofițeri-București (1865-1867);
- grade militare - sublocotenent-1867, locotenent-1871, căpitan-1875, maior -..., locotenent-colonel-..., colonel-...;
- funcții militare - comandant pluton în Regimentului 1 artilerie (1867-1877); comandant al bateriei 3 în Regimentului 3 artilerie (1877-1878);
- a participat în Războiul de Independență la luptele din timpul trecerii Dunării, de la Plevna, Vidin și Belogradcik;
- a condus focul bateriei sale dispusă pe o movilă la 900m de reduta „*Grivița I*”, de unde va primi denumirea de „*Bateria de la Movila*”;
- a publicat „*Amintiri din războiul independenței, 1877-1878*” (1915);
- s-a stins din viață în anul 1936, la București.

MAREȘ, Gheorghe - colonel³²⁷

- s-a născut la 18 aprilie 1857, în București;
- a urmat Școala fiilor de militari - Iași, Școala de ofițeri-București (1875-1877), Școala specială de artilerie-Bruxelles, Belgia (1878-1880);

³²⁶ Cf. *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 166-167;

³²⁷ Cf. *Agapie, M., gl.lt., Chiriac, D.-M., mr., Emil, I., mr., Hlihor, C., mr.*, - De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare. Comandanți-Profesori-Absolvenți (1889-1995) – Ed. A.I.S.M., 1995 p. 114-116; *Bichicean, G.*, - op. cit. - p. 162-166; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani – București, 2000, p. 25;

- grade militare - sublocotenent-1877, locotenent-1880, căpitan -..., maior -..., locotenent-colonel-1892, colonel-1895;
- funcții militare - comandant de secție în Regimentul 3 artilerie (1877-1878); funcții la Pulberăria Armatei (1880-1881, 1883-1884), Regimentul 2 artilerie (1881-1883, 1884-1885, 1888), Școala specială de artilerie și geniu (1886-1888), Regimentul 5 artilerie (1888), Arsenalul Armatei (1888), Divizia 1 infanterie (1888-1889), Regimentul 10 artilerie (1892-1893); subdirector (1889) și comandant (1893-1895) al Școlii speciale de artilerie și geniu; primul comandant al Școlii Superioare de Război (1889-1892); funcții importante în Direcția Arsenalului Armatei (1895-1896), S.M.G. (1896-1897); comandant al Regimentului 1 artilerie (1897-1899); primul secretar general al Ministerului de război (1900-1902); comandant al Brigăzii 2 artilerie (1902-1903);
- s-a stins din viață la 28 iunie 1903.

PASTIA, Mihail - general de brigadă³²⁸

- s-a născut la 15 decembrie 1839;
- a urmat Școala militară de ofițeri din Iași (1856-1858), Școala de Aplicație de Artilerie de la Metz și Școala politehnică din Paris (1858-1866);
- grade militare - sublocotenent-1858, locotenent-1863, căpitan-1866, maior-1869, locotenent-colonel-1873, colonel-1878, general de brigadă-1893;
- funcții militare - director al Pulberăriei armatei la Târgșor (1866-1868); subdirector al Arsenalului armatei (1868-1869); director al Arsenalului armatei (1869-1877); loțiitor al comandantului Regimentului 3 artilerie (1877); comandant al artileriei Diviziei 3 infanterie (1877); loțiitor al Detașamentului „Colonel Slăniceanu” (1877); inspector al întreprinderilor de fabricat armament și muniție (1878-1879, 1882-1884); comandant al Regimentului 2 artilerie (1879-1882, 1888-1889); șef de stat major al Corpului 4 armată (1889-1892); comandant al Brigăzii 3 artilerie (1892-1893); comandant al Școlii militare de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1893); inspector general al artileriei române (01.11 1893-24.01 1895); comandant al Comandamentului Regiunii întărite Focșani (1895-1897);
- în perioada 1884-1888 a fost trecut în rezervă și investit director general al Poștelor și Telecomunicațiilor din România;
- a participat la luptele de la Rahova și Vidin, ca loțiitor al „Detașamentului Slăniceanu”.

³²⁸ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 51-55; Tucă, F., *col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 202-203; Ucrain, C., *gl. bg. (r.) dr.*, - Iași, personalități militare - Ed. Pro Transilvania, București, 2004, p. 110-114;

- a propus achiziționarea armei „Henry-Martini” cal. 11 mm, ca singur tip de armă din înzestrarea armatei, lucru ce se va realiza în 1882; a reorganizat artileria de asediu (cetate);
- a decedat la 24 ianuarie 1899, la București.

ȘOMĂNESCU, Ion - general de brigadă³²⁹

- s-a născut la 1 ianuarie 1849;
- a urmat Școala de ofițeri (1866-1868), Școala de artilerie și geniu de la Fontainebleau-Franța (1872-1873);
- grade militare: sublocotenent-1868, locotenent-1873, căpitan-1876, maior-1883, locotenent-colonel-1888, colonel-1891, general de brigadă-1900;
- funcții militare - (...); comandant de baterie în Regimentul 1 artilerie (1877-...); directorul Direcției Artileriei și Flotilei din Ministerul de Război (1888-1891); comandant al Regimentului 2 artilerie (1891-...); șef de stat major C. 2 A.; comandantul artileriei Corpului 1 armată (1900-1902); comandant al Diviziei 8 infanterie de la Botoșani (1902-1904) și al Diviziei 1 infanterie (1904);
- a decedat la 7 noiembrie 1904, fiind înmormântat la Craiova.

WARTHIADI, Panait - general de divizie³³⁰

- s-a născut la 16 martie 1846, la București;
- a urmat Școala de ofițeri (1859-1864);
- grade militare - sublocotenent-1864, locotenent-1868, căpitan-1871, maior-1877, locotenent-colonel-1881, colonel-1888, general de brigadă-1897, general de divizie - 1906;
- funcții militare - funcții în Regimentul 1 artilerie (1864-1877); comandant de divizion în Regimentul 2 artilerie (1877-...); comandant al artileriei Corpului 1 armată, al Corpului 2 armată, al Școlii de Ofițeri, al Pieței București, atașat militar la Viena (1888-1897); comandant al Regiunii întărite Focșani-Nămoloasa-Galați (1897-1900); șeful Statului Major Regal (1900-1906); comandant al Corpului 3 armată (1906-1910) și al Corpului 2 A. (1910-1911);
- a decedat la 7 februarie 1911.

³²⁹ Cf. *** Revista Artileriei, noiembrie 1904, p. 821-824;

³³⁰ Cf. *** Revista Artileriei, februarie 1911, p. 111-120; *** Revista Armatei, noiembrie 1909, p.805-816; *** Revista Armatei, februarie 1911, p. 75-84;

CANDIANO-POPESCU, Alexandru - general de brigadă³³¹

- s-a născut la 1 ianuarie 1841, în satul Lipia, jud. Buzău;
- a urmat Școala de Ofițeri București (1857-1859); studii de drept și doctorat în Italia;

- grade militare - sublocotenent-1859, locotenent-1861, căpitan-1864, maior-1877, locotenent-colonel-..., colonel -1882, general de brigadă-1894;
- funcții militare: funcții de comandă într-o subunitate de artilerie din regimentul comandat de colonelul Haralambie (1859-1867); a demisionat din armată (18 februarie 1867), fiind trecut în corpul milițienilor; mobilizat, la cerere, în 1877 ca ofițer milițian și atașat statului major al Diviziei 4 infanterie; comandant al Batalionului 2 vânători din Divizia 4 infanterie (1877-1878); din 1878 s-a dedicat cu totul armatei, comandând o divizie și un corp de armată (...);
- a participat la conspirația care a dus la detronarea lui Alexandru Ioan Cuza, iar în 1870 a condus mișcarea antidinastică cunoscută sub numele de „*Republica de la Ploiești*”;
- a decedat la 25 iunie 1901, la Târgoviște.

3. Personalități ale artileriei în Războiul de Întregire Națională (1916-1918)

CHRISTESCU, Constantin - general de corp de armată³³²

- s-a născut la 2 decembrie 1866, în comuna Pădureți, jud. Argeș;
- a urmat Școala Fiilor de Militari, Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie București, Școala Politehnică din Paris (1888-1890), Școala de Aplicație de

³³¹ Cf. *Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 41-43; *Bejancu, Gh., col. Ceașescu, I., lt.-col., Mocanu, V., lt.-col., Olteanu, C., col.*, - *Asalt la redate. Eroi ai războiului pentru independență* - Ed. Militară, București, 1969, p. 60-64; *Bacalbașa, C.*, - *Bucureștii de altădată*, vol. I, (1871-1877) - Ed. Eminescu, București, 1987, p. 17-18

³³² Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 67-73; *Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A.*, - *Șefii Statului Major Român (1859 - 2000)* -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă”, Ed. Europa Nova, București, 2001, p.91-103; *Stănculescu, V., Ucrain, C.* - op. cit. - p. 106-107; *Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col.*, - *Personalități ale gândirii militare românești* - vol. I, Ed. A.I.S.M., București, 1997, p.120-125; *Agapie, M., gl.lt., Chiriac, D.-M., mr., Emil, I., mr., Hlihor, C., mr.*, - op. cit. -, p. 81-84; *Căzănișteanu, C., Zodian, V., Pandrea, A.* - *Comandanți militari. Dicționar* - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 90-91; *Burcin, O., col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A.* - *Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX* - Ed. “Viața arădeană”, Arad, 1997, p. 39-40; *** - *150 de ani de la înființarea artileriei române moderne - sesiune de comunicări* - Inspectoratul General al Artileriei, București, 1993, p. 30-34; *Georgescu, H.*, - *Dicționar enciclopedic militar (C-D)* - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 180-181; *Averescu, A., mareșal* - *Notițe zilnice de război*, vol. 1 - Ed. Militară, București, 1992, p. 44; *** - *Revista Artileriei*, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 25 ;

- Artilerie și Geniu-Fontainbleau (1890-1892), Școala de Război din Paris (1892-1894), Școala Superioară de Război din București;
- grade militare - sublocotenent-1887, locotenent-1890, căpitan-1894, maior-1902, colonel-1910, general de brigadă-1914, general de divizie- 1917, general de corp de armată-1918;
 - funcții militare - funcții de comandă și stat major în Regimentul 2, Regimentul 3, Regimentul 5 și Regimentul 9 artilerie, Regimentul 1 și Regimentul 2 artilerie de cetate; profesor la Școala Superioară de Război (1898-1910); șef de stat major al Diviziei 4 infanterie (1904-1907); comandant al Școlii Superioare de Război din București (1910-1912); șef al Marelui Stat Major (02.12 1913-01.04 1914, 01.04-28.10 1918, 01.04 1920-8.05 1923); șef de stat major al Armatei 2, Armatei 3 și Grupului de armate Sud (august-noiembrie 1916); comandant al Armatei de Nord (noiembrie-decembrie 1916); subșef al Marelui Stat Major și șef al Operațiilor (1914-1916): comandant al Armatei 1 (11.06-30.07/12.08 1917).
 - este socotit creatorul școlii de stat major din Armata României; sub conducerea sa a fost elaborat planul de campanie al Armatei Române pentru anul 1916, „Ipoteza Z”. A avut o contribuție importantă la elaborarea Planului de campanie pentru anul 1917. A lucrat la elaborarea planului de reintrare a Armatei Române în războiul împotriva Puterilor Centrale și la pregătirea celei de-a doua mobilizări.
 - a comandat Armata 1 pe timpul pregătirii mării bătălii de la Mărășești;
 - ca șef al Marelui Stat Major după Războiul de Reîntregire a coordonat procesul de reșezare a sistemului militar național al României Mari; sub îndrumarea sa a fost elaborată în 1923 „*Legea organizării armatei*” (aprobată de Parlament în 1924);
 - Lucrări elaborate - „*Tactica generală - conferințe ținute în anul al II-lea*” (1905), „*Tactica generală*” (1908), „*Strategie și tactică*”, „*Elemente de tactică generală*” (1912) etc;
 - a încetat din viață în noaptea de 8/9 mai 1923, fiind înhumat în cimitirul Bellu (civil) din București; din varii motive nu a fost reînhumat la Mausoleul de la Mărășești, în sarcofagul destinat de la început.

COANDĂ, Constantin - general de corp de armată³³³

- s-a născut la 4 martie 1857, la București;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină București (1875-1877), Școala specială de artilerie de la Fontainbleau și Facultatea de matematică din Paris (1883-...);
- grade militare - sublocotenent-1877, locotenent-1880, căpitan-1893, maior-1888, locotenent-colonel-1892, colonel-1896, general de brigadă-1907, general de divizie- 1911, general de corp de armată-1917.
- funcții militare: comandant de pluton în Regimentul 1 artilerie (1877-1883); funcții pe linie de învățământ militar la Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină București și în Școala Superioară de Război; funcții pe linie de comandă și stat major; comandant al Regimentului 2 artilerie, comandant al Corpului 5 armată, secretar general al Ministerului de război, comandant al cetății București, atașat militar la Berlin, Viena și Paris, director al Direcției artilerie din Ministerul de război, șef secție în Marele Stat Major, inspector general al artileriei;
- alte funcții - profesor la Școala de poduri și șosele București, delegat la Conferința internațională de la Haga (Conferința Păcii), atașat militar și diplomatic pe lângă Cartierul Țarului Nicolae al II-lea (1916-1918), ministrul industriei (20.03-14.07 1926), ministru secretar de stat (10.08.1926-04.06 1927);
- a participat la Războiul de independență conducând cu precizie focul plutonului său în duelurile de artilerie de pe malurile Dunării, de la Rahova, în luptele de la Grivița și Plevna;
- a fost președinte al guvernului și ministru de externe al României (24.10-29.11.1918), când s-a denunțat pacea de la Buftea și s-a decretat remobilizarea armatei; în calitate de șef al delegației române la Conferința de la Quai d'Arday a semnat Tratatul cu Austria - „*Tratatul minorităților*”;
- a fost președintele Senatului României în două legislaturi (1920-1921, 1926-1927); la sfârșitul anului 1920, în incinta sălii din Dealul Mitropoliei a fost ținta unui odios atentat, fiind grav rănit;
- a fost tatăl savantului de renume mondial Henri Coandă, și el ofițer de artilerie;
- a decedat la 14 iunie 1932.

³³³ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 91-97; Tucă, F., *col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 62-63; Apostol, V., *gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Militari în slujba științei și culturii - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 232-237; Georgescu, H., - Dicționar enciclopedic militar (C-D) - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 108; Rotaru, J., Moise, L., - Regimentul 13 Artilerie - un destin eroic - Ed. Paideia, Constanța, 1997, p. 78; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani - București, 2000, p. 25; Averescu, A., *mareșal* - Notițe zilnice de război, vol. 1 - Ed. Militară, București, 1992, p. 44; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 26-27; *** Revista Artileriei, septembrie 1932, p. 693-694;

GRIGORESCU, Eremia - general de corp de armată³³⁴

- s-a născut la 28 noiembrie 1863, la Galați;
- a urmat Școala de Ofițeri de artilerie și geniu București (1882-1884), Școala de aplicație a artileriei de la Fontainebleau (1885-1887), Facultatea de matematică de la Sorbona (1887-1889);
- grade militare - sublocotenent-1884, locotenent-1889, căpitan-1892, maior-1899, locotenent-colonel-1902, colonel-1911, general de brigadă-1915, general de divizie- ..., general de corp de armată-1918;
- funcții militare - comandant de subunitate în Regimentele 2, 6, 10, 11, 9 și 1 artilerie (1884, 1889-1896); subdirector (1896-1899) și director (1899-1903) al Pulberăriei armatei; director al Artileriei în Ministerul de război (1903-....); comandant al Școlii de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1907-1910); director al direcției de personal din Ministerul de război; comandant al Brigăzii 3 artilerie; comandant al Diviziei 15 infanterie (1915-1917); comandant al Corpului 6 armată (1917); comandant al Armatei 1 (1917-1918); ministru de război (24.10-29.11 1918);
- a condus Divizia 15 infanterie în bătălia victorioasă de la Oituz (11-27 octombrie 1916), când a lansat celebra lozincă „Pe aici nu se trece”;
- a comandat Armata 1 română în ultima perioadă a bătăliei de la Mărășești, sub lozinca „Nici pe aici nu se trece”.
- pentru intransigența dovedită în neacceptarea unei comenzi de fulmicoton achiziționat de la firma „Blumau”-Viena, ale cărei caracteristici nu corespundeau caietului de sarcini, a fost schimbat, din ordinul primului ministru Dimitrie Sturdza, din funcția de director al Pulberăriei armatei;
- A publicat lucrările „Calculul probabilităților cu aplicare la gurile de foc de artilerie”, „Studiul balistic al armei Manlicher md. 1893” etc;
- printre tranșee și gloanțe a trăit o frumoasă poveste de dragoste cu Elena Negropontes, în casa acesteia din Oituz; aceasta îi va pune la dispoziție un conac pentru cartierul său general; a avut un copil din flori cu aceasta, Dan

³³⁴ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, p. 73-86; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. -, p. 116; Bichicean, G., - *Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete “Ioan Vodă”* – Ed. Tribuna, 2000, p. 176-178; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 77-85; Căzănișteanu, C., Zodian, V., Pandrea, A. - *Comandanți militari. Dicționar* – Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 142-144; Burcin, O., *col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A.* – Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX – Ed. “Viața arădeană”, Arad, 1997, p. 67-68; Hentea, C., - *Armata și luptele românilor* – Breviar de istorie militară – Ed. Nemira, București, 2002, p. 177-178; Bălescu, V., - *Mausoleul de la Mărășești* – Ed. Militară, București, 1993, p. 66-69; *** - Almanahul Veteranul de Război-2002, editat de Filiala A.N.V.R. Bacău – Ed. Plumb, Bacău, 2002, p. 104-106; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Iași, personalități militare – Ed. Pro Transilvania, București, 2004, p. 20-32; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 25-26; *** - *Artileria în sărbătoare* – Părerii Tutovene, supliment omagial, octombrie 1998, p. 6;

Ulyse, născut la 20 noiembrie 1917 la Bârlad; în 1918 a divorțat de soția sa și s-a căsătorit cu Elena Negropontes, recunoscând și copilul;

- a încetat din viață la 21 iulie 1919 și a fost înmormântat în cimitirul ostașului Mărășești, osemintele sale fiind strămutate ulterior în sarcofagul din partea centrală a Mausoleului de la Mărășești.

ILIESCU, Dumitru - general de brigadă³³⁵

- s-a născut la 24 septembrie 1865, la Drăgășani;
- a urmat Școala Militară de Ofițeri, Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu, Școala Politehnică din Paris, Școala Superioară de Război din București (1906-1908);
- grade militare - sublocotenent-1886, locotenent-1889, căpitan-1893, maior-1899, locotenent-colonel-1907, colonel-1910, general de brigadă-1914;
- funcții militare - diferite funcții de comandă în Regimentele 1, 4, 6, 7 și 10 artilerie (1886-1893), Arsenalul Armatei (1893-1894); diferite funcții de comandă și stat major în unități de artilerie și în Școala Militară de Artilerie și Geniu (1894-1914); secretar general al Ministerului de Război (1914-1918); subșef al Marelui Cartier General (15.08-25.10 1916); șef al Marelui Cartier General (25.10-05.12.1916);
- alte funcții (după 1918) - președinte „Societatea Credit Străin”, „Subsolul român” și „Tăbăcăria Națională”, membru în direcțiunea „A.E.C.”;
- la începutul campaniei s-a mutat din Periș, unde era dislocat Marele Cartier General, într-un sat apropiat, pentru a putea locui împreună cu amanta sa; la evacuarea Perișului, a luat în vagonul său de dormit pe femeia respectivă;
- a publicat lucrarea „Războiul pentru întregirea României” (1920), „Documente privitoare la Războiul pentru întregirea României” (1924);

RĂȘCANU, Ioan - general de corp de armată³³⁶

- s-a născut la 4 ianuarie 1874, la Cahul;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie și geniu (1891-1893), Școala de aplicație de artilerie (1895-1897), Școala Superioară de Război (1898-1900);

³³⁵ Cf. Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., – Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă”, Ed. Europa Nova, București, 2001, p.104-113; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani – București, 2000, p. 25; Bulei, I. – 1916. Zile de vară – Ed. Eminescu, București, 1978, p. 247; *** - Revista Trupelor de Uscat, nr. 3-4/1994, p. 154-161;

³³⁶ Cf. Petrovici, C., col. (r.), - Școala militară de ofițeri activi de artilerie “Ioan Vodă” – Ed. Militară, București, 1976, p. 33; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani – București, 2000, p. 12, 25; Averescu, A., mareșal – Notițe zilnice de război, vol. 1 – Ed. Militară, București, 1992, p. 118; General locotenent (r.) prof. univ. dr. Iulian Topliceanu, general de brigadă (r.) dr. Constantin Ucrain – Artileria română, personalități, vol I – Ed. Pro Transilvania, București, 2006, p. 113-117;

- grade militare - sublocotenent-1893, locotenent-1896, căpitan-1903, maior-1910, locotenent-colonel-1914, colonel-1916, general de brigadă-1917, general de divizie-..., general de corp de armată (r.)-1942;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 4 artilerie (1893-1895, 1897-1898); comandant baterie în Regimentul 9 artilerie (1903-1904); atașat militar în Germania (1906-1907); comandant baterie în Regimentul 8 artilerie (1907-1910); șef al Secției Operații din Marele Stat Major (1914-1916); comandant al Brigăzii 15 artilerie (1917-1918); secretar general al Ministerului de Război (1918-1919); ministru de război (1919-1920, 1920-1921); (...);

REFERENDARU, Alexandru - general de divizie³³⁷

- s-a născut la 19 octombrie 1866, în plasa Dâmbovița;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1885-1887), Școala de aplicație de artilerie (1887-1889), Școala Superioară de Război (1892-1894);
- grade militare: sublocotenent-1887, locotenent-1890, căpitan-1895, maior-1904, locotenent-colonel-1909, colonel-1912, general de brigadă-1916, general de divizie-1918;
- funcții militare - diferite funcții în Regimentele 3, 1,12 artilerie (1889-1895); (...); comandantul Școlii de Artilerie, Geniu și Marină (1911-1912); comandant al Regimentului 1 artilerie de cetate, al Brigăzii 3 artilerie, Brigăzii 1 artilerie grea (1915-1916); comandantul Diviziei 18 infanterie (1916-1918); secretar general al Ministerului de Război (1918); inspector general al artileriei (1918-...).

ROVINARU, Nicolae - general de brigadă³³⁸

- s-a născut la 15 august 1864, în comuna Răscăieți, județul Dâmbovița;
- a urmat Școala militară de ofițeri de infanterie și cavalerie-București (1883-1885), Școala de aplicație de artilerie și geniu (1885-1887), Școala Superioară de Război (1890-1892);
- grade militare - sublocotenent-1885, locotenent-1888, căpitan-1893, maior-1901, locotenent-colonel-1907, colonel-1910, general de brigadă-1916;

³³⁷ Cf. *Bichicean, G.*, - Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete "Ioan Vodă" – Ed. Tribuna, 2000, p. 184-188; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani – București, 2000, p. 25;

³³⁸ Cf. *Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col.*, - Personalități ale gândirii militare românești – vol. II, Ed. A.I.S.M., București, 2001, p. 98-102;

- funcții militare - comandant de secție și baterie în Regimentul 2 artilerie (1885, 1887-1890); stagiul la Marele Stat Major și Regimentul 26 infanterie (1893-1896) și în armata austro-ungară (1898-1899); comandant de companie în Regimentul 2 artilerie cetate (1897-1898); șef birou organizare-mobilizare în Marele Stat Major (1899-1902); șef de stat major al Diviziei 1 infanterie (1902-1905); funcții în Secretariatul General al Ministerului de Război și profesor de artă militară la Școlile de artilerie și geniu (1905-1907); comandant de divizion în Regimentul 3 artilerie (1907-1909); șef birou operații în Marele Stat Major (1909-1910); șef de stat major la Corpul 4 armată (1910-1911) și Corpul 2 armată (1911-1912); comandant al Regimentul 19 artilerie (1912-1913), Brigăzii 10 artilerie (1914-1916), Brigăzii 6 artilerie (1916), Brigada 9/19 artilerie mixtă (1916); inspector al artileriei la Armata 2 (1917-1918); comandant al artileriei Corpului 1 armată (1918-1920); inspector al stabilimentelor militare la Ministerul de Război (1920-1921);
- a participat la cel de al doilea război balcanic, iar în primul război mondial la luptele din capul de pod de la Silistra, la bătălia Bucureștilor, comandând Brigada 10 artilerie, respectiv, Brigada 9/19 artilerie mixtă;
- a publicat „*Curs de artă militară; organizarea armatelor*” (1906), „*Curs de artă militară. Tactica armelor întrunite*” (1907), „*Studiu pentru o comlectă organizare a armatei*” (1910);
- a elaborat și un proiect de buget militar (valoare 200 milioane lei), care asigura 7,5 corpuri de armată (15 divizii) - 1corp de armată la 1 milion locuitori -limita maximă la care se putea ridica puterea militară a României la acea dată;

ZADIC, Iacob - general de divizie³³⁹

- s-a născut la 8 decembrie 1867, în comuna Brătulești, județul Roman;
- a urmat Liceul fiilor de militari la Iași, Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1886-1888), Școala specială de artilerie și geniu (1889-1891), Școala Superioară de Război (1896-1898);
- grade militare: sublocotenent-1888, locotenent-1891, căpitan-1906, maior-1906, locotenent-colonel-1911, colonel-1914, general de brigadă-1918, general de divizie-1919;
- funcții militare - comandant de pluton și baterie în Regimentul 4 artilerie (1888-1889), Regimentul 3 artilerie (1891-1896), Regimentul 12 artilerie (1896); șef birou pregătire de luptă la Regimentul 8 artilerie (1898-1901); ofițer în statul major al Diviziei 7 infanterie (1901-1906); șef de stat major al Diviziei 2 infanterie și Diviziei 7 infanterie (1906-1911); comandant al Regimentului 8 artilerie (1911-1914); șef de stat major al Corpului 3 și Corpului 4 armată, Armatei de Nord și Armatei 1 (1914-1917); secretar general

³³⁹ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 87-91; *** - Almanahul Veteranul de Război-2002, editat de Filiala A.N.V.R. Bacău – Ed. Plumb, Bacău, 2002, p. 220 ; *Firoiu, V.* - ... Și eu am fost recrut – Ed. Militară, București, 1974, p. 13-20;

- în Ministerul materialelor se război (1917-1918); comandant al Diviziei 8 infanterie (1918-1919); comandant al Corpului 4 armată (1919-1922);
- a participat în primul război mondial la luptele din Transilvania (1916) și de la Mărășești, ca șef de stat major al Armatei 1;
 - a decedat la 8 aprilie 1970, la București, la vârsta de 103 ani.

3. Artileriști de seamă în Al doilea Război Mondial (1941-1945)

IOANIȚIU, Alexandru - general de divizie „post - mortem”³⁴⁰

- s-a născut la 2 februarie 1890, la Botoșani;
- a urmat Liceul militar de la Iași, Școala de ofițeri de artilerie și geniu (1908-1910), Școala de aplicație pentru artilerie (1912-1914), Școala Superioară de Război (1919-1921);
- grade militare - sublocotenent-1910, locotenent-căpitan-1916, maior-1917, locotenent-colonel-1927, colonel-1933, general de brigadă-1939, general de divizie post mortem-1941;
- funcții militare - diferite funcții de comandă în Regimentul 10 artilerie și Regimentul 3 artilerie (1910-1912, 1914-1919); șef birou în Marele Stat Major (1921-1927); comandant al Divizionului 2 tunuri munte (1927-1929); funcții în Marele Stat Major și profesor la Școala Superioară de Război (1929-1934); comandant al Regimentul 1 artilerie grăniceri (1934-1937); șef secție la Coordonarea Apărării Țării din Marele Stat Major (1938-1939); comandant al Brigăzii 3 artilerie (1939); comandant al Școlii Superioare de Război (1939-1940); șef al Marelui Stat Major (1940-1941); șef al Marelui Cartier General (1941);
- a participat în timpul I-lui război mondial la luptele din Dobrogea, de pe Neajlov și de la Mărășești; a condus acțiunea de restructurare și dotare a armatei (1940-1941) și de pregătire a țării pentru război;
- a coordonat acțiunile trupelor române în luptele pentru eliberarea Basarabiei (1941);

³⁴⁰ Cf. Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., – Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă” , Ed. Europa Nova, București, 2001, p.223-228; Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col., - Personalități ale gândirii militare românești – vol. I, Ed. A.I.S.M., București, 1997, p. 180-185; Agapie, M., gl.lt., Chiriac, D.-M., mr., Emil, I., mr., Hlihor, C., mr., - op. cit. -, p. 98-101; Ucrain, C., col. (r.) dr., Paraniac, C., col., - “In memoriam” – Omagiu artileriștilor români – Ed. O.I.D.I.C.M., București, 1993, p. 69-73; Ucrain, C., col. (r.) dr., - Eroilor artileriei – Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000, p. 53-56; Burcin, O., col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A. – Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX – Ed. “Viața arădeană”, Arad, 1997, p. 82-83; Apostol, V., gl.mr.dr., - Generali ai armatei române eroi și martiri - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 46-49; Stoina, N., gl. d.dr., Ucrain, C., col. (r.), dr., - Eroii au fost, eroii sunt încă - Ed. Pro Transilvania, București, 2000 , p. 34-42; Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scrieciuc, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col. , - Personalități militare românești, vol. I – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 65-69; Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 243; *** - Gândirea militară românească, nr. 2/1994, p.121-124 ; *** - Dosarele istoriei, nr. 7 (35)/1999, p. 60 ;

- a publicat - „Războiul României 1916-1918” (1929) și a fost coautor la „Elemente de strategie”(1936), „Pentru generațiile de azi și de mâine. Virtuțile neamului în lumina războiului nostru național”(1930), „Călăuza ofițerului. Strategie și tactică aplicată”(1936). A publicat numeroase articole în revista „România Militară”;
- a decedat la 17 septembrie 1941, fiind victima unui accident pe aeroportul din Baden.

DUMITRESCU, Petre - general de armată³⁴¹

- s-a născut la 12 februarie 1882, în comuna Dobridor, județul Dolj;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină - București (1901-1903), Școala Superioară de Război (1911-1913);
- grade militare - sublocotenent-1903, locotenent-1906, căpitan-1911, maior-1916, locotenent-colonel-1917, colonel-1920, general de brigadă-1930, general de divizie- 1937, general de corp de armată-1941, general de armată-1942;
- funcții militare - (...); atașat militar la Paris (1930-1932); prim subșef al Marelui Stat Major (1935-1937); inspector general al artileriei (1937-1939); comandant al A. 1 (1939-1941); comandant al Armatei 3 (1941-1944);
- a participat la luptele din Basarabia, de la Odesa și Cotul Donului;
- a fost acuzat la 15 mai 1946, de săvârșirea de crime de război, nestabilindu-se în sarcina sa nici o infracțiune;
- a decedat la 13 ianuarie 1950, la București.

³⁴¹ Cf. Duțu, Al., dr., Dobre, F. – Drama generalilor români (1944-1964) - , Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 126-132; Burcin, O., col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A. – Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX – Ed. “Viața arădeană”, Arad, 1997, p. 45-48; Hentea, C. – Armata și luptele românilor – Breviar de istorie militară – Ed. Nemira, București, 2002, p. 192-193; Buzatu, G., - România și războiul mondial din 1939-1945 – Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Iași, 1995, p. 300; (28). *** - Revista de istorie militară, nr. 4-5/1993, p. 37-39; Georgescu, H., - Dicționar enciclopedic militar (C-D) – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 275; Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scriciu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col. , - Personalități militare românești, vol. I – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 123-125; Duțu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 211; *** - Dosarele istoriei, nr. 7 (35)/1999, p. 60 ;

DĂSCĂLESCU, Nicolae - general de corp de armată³⁴²

- s-a născut la 16 iunie 1884, în comuna Căciulești, județul Neamț;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină din București (1906-1908), Școala specială de artilerie și geniu (1909-1911), Școala Superioară de Război (1921-1923);
- grade militare - sublocotenent-1908, locotenent-1911, căpitan-1916, maior-1917, locotenent-colonel-1923, colonel-1929, general de brigadă-1937, general de divizie-1940, general de corp de armată-1942;

- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 8 artilerie (1908-1909); comandant de baterie și de divizion în Regimentul 4 artilerie (1916-1918); funcții în statul major al Diviziei 14 infanterie și al Ministerului de război (1918-1921); șef de stat major la Comandamentul Trupelor Aeronautice (1925-1927), inspector al Aeronauticii Române (1931-1932); comandant al Regimentul 1 artilerie antiaeriană (1932-1933); șef de stat major al Corpului 3 armată (1933-1936); comandant al Brigăzii 12 artilerie (1936-1937); secretar general al Ministerului Apărării Naționale (1937-1938); comandant al Brigăzii 1 artilerie antiaeriană (1938-1939); comandant al Diviziei 25 infanterie și al Diviziei 21 infanterie (1939-1941); comandant al Corpului 2 armată (1941-1945); comandant al Armatei 4 (1945);
- în funcția de comandant de baterie și divizion a participat la luptele din Transilvania (1916) și de la Coșna și Cireșoaia (1917), precum și la campania din Ungaria (1919);
- a participat la luptele din Basarabia, de la Odesa și Cotul Donului;
- a participat la luptele din Transilvania și de pe teritoriul Ungariei; a comandat Armata 4 română în luptele de la Roznava, Banska-Bystrica și Kremnica;
- A fost arestat la 23 noiembrie 1951, judecat pentru “vânătoare de oameni” (cazul Odessa-1941)- fapte nedovedite, fiind eliberat la 8 octombrie 1955 din închisoarea Jilava.
- a decedat la 28 septembrie 1969, la Căciulești.

³⁴² Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - 129-134; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 199; Loghin, L., *col. (r.) dr., Lupășteanu, A., col. (r.), Ucrain, C., col. dr.* - Bărbați ai datoriei - 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar - Ed. Militară, București, 1985, p. 104-106; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, 95-97; Căzănișteanu, C., *Zodian, V., Pandrea, A.* - Comandanți militari. Dicționar - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 98-99; Burcin, O., *col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A.* - Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX - Ed. “Viața arădeană”, Arad, 1997, p. 41-42; Georgescu, H., - Dicționar enciclopedic militar (C-D) - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 210; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scrieci, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col.* - Personalități militare românești, vol. I - Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 147-153; Dușu, A., *col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr.*, - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic - Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 38-139; *** - Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani - București, 2000, 25; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 27; *** - Dosarele istoriei, nr. 7 (35)/1999, p. 60;

DRAGOMIR, Nicolae - general de brigadă³⁴³

- s-a născut la 8 septembrie 1898, la Craiova;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie (1915-1916), Școala de aplicație pentru artilerie (1921-1922), Școala Superioară de Război (1923, 1924 - anul II la Torino) și Universitatea din Torino (1924-1925), obținând titlul de doctor în științe politice și economice;
- grade militare - sublocotenent-1916, locotenent-1917, căpitan-1923, maior-1934, locotenent-colonel-1938, colonel-1942, general de brigadă-1944;

- funcții militare - comandant pluton în Regimentul 11 artilerie (1916-1919); profesor la Școala Superioară de Război (1928-1935, 1937-1939); funcții la Regimentul 1 artilerie grăniceri (1935-1937); șef serviciu mobilizare-organizare națională a teritoriului din Marele Stat Major (1940); la dispoziția Cabinetului militar al Conducătorului statului (1941-1942); subșef de stat major al Armatei 4 (1942-1943); comandant al Regimentul 8 artilerie grea (1944); subșef și șef de stat major al Armatei 4 (1944-1945);
- alte funcții - ministru al Coordonării și Statului Major Economic (1940-1941);
- a participat cu Regimentul 11 artilerie la luptele de la Mărășești (1917);
- a participat la luptele din Stepa Kalmucă, de la Iași-Chișinău, din podișul Transilvaniei, Ungaria și Cehoslovacia;
- la 2 martie 1945, împreună cu comandantul Armatei 4, generalul Avramescu, a fost arestat de sovietici și dus în U.R.S.S., unde a fost condamnat la 8 ani muncă silnică, fiind repatriat în anul 1955; a fost arestat la 11 ianuarie 1957 și întemnițat la Jilava, fiind judecat pentru vina de a fi făcut parte din guvern în perioada 1940-1941; a fost eliberat la 27 iulie 1964;
- a decedat la 17 iulie 1981, la București.

GHINERARU, Nicolae - general de brigadă³⁴⁴

- s-a născut la 14 decembrie 1888, la Dridu, județul Ilfov;
- a urmat Școala de Ofițeri de artilerie și geniu București (1908-1910);
- grade militare - sublocotenent-1910, locotenent-1913, căpitan-1916, maior-1917, locotenent-colonel-1927, colonel-1934, general de brigadă-1939;

³⁴³ Cf. *Duțu, Al., dr., Dobre, F. – Drama generalilor români (1944-1964) -*, Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 106-118; *Loghin, L., col. (r.) dr., Lupășteanu, A., col. (r.), Ucrain, C., col. dr. – Bărbați ai datoriei – 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar – Ed. Militară, București, 1985, p. 119-120; Georgescu, H., - Dicționar enciclopedic militar (C-D) – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 266-267; *Duțu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 204;**

³⁴⁴ Cf. *Duțu, Al., dr., Dobre, F. – Drama generalilor români (1944-1964) -*, Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 133-139; *Duțu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 227-228;*

- funcții militare - comandant al Brigăzii 1 fortificații (1940-1941); comandant al Diviziei 10 infanterie și al Comandamentului Militar al Odesei (23.10-23.11 1941); comandant al Diviziei 2 infanterie (1941-1942); comandant al Grupului Mobil de Etape nr. 1 (1942-1943);
- alte funcții - prefect al județului Botoșani (1943-1944);
- în perioada 1959-1967 a lucrat în cadrul Cooperativei „*Munca la domiciliu*”, confecționând pungii;
- a fost arestat la 31 octombrie 1944, judecat pentru crime de război, condamnat la muncă silnică pe viață, pedeapsa fiind redusă ulterior; a fost eliberat la 12 septembrie 1956, după 4560 de zile de arest, din închisoarea Gherla;
- s-a stins din viață la 23 februarie 1969, la București.

GLOGOJANU, Ion - general de divizie „post-mortem”³⁴⁵

- s-a născut la 1 iulie 1888, la Râmnicu Sărat;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie și geniu (1908-1909), Școala Superioară de Război (1919-1921);
- grade militare – sublocotenent -1909, locotenent-1912, căpitan-1917, maior-1919, locotenent-colonel-1926, colonel-1933, general de brigadă-1939, general de divizie post mortem-1941.
- funcții militare - comandant de baterie în Regimentul 16 artilerie (1916-1917); diferite funcții în Marele Stat Major (1921-1927, 1930-1933); subșef de stat major al Corpul 6 armată (1927-1928); comandant de divizion și ajutor comandant la Regimentul 2 artilerie (1928-1930); comandant al Regimentul 19 artilerie (1933-1936); șef de stat major al Inspectoratului General al artileriei (1936-1937); comandant al Brigăzii 21 artilerie (1937-1940); comandant al Diviziei 33, Diviziei 32 și Diviziei 10 infanterie (1940 -1941);
- în timpul primului război mondial a participat la luptele din zona Munților Perșani și de la Mărășești;
- a participat la luptele de la Odessa, iar după intrarea diviziei în oraș a fost numit comandant militar al orașului;
- a decedat la 22 octombrie 1941, în urma exploziei din clădirea comandamentului militar de la Odessa, minată de sovietici în retragere.

³⁴⁵ Cf. *Ucrain, C., col. (r.) dr.*, - Eroilor artileriei – Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000, p. 50-52; *Apostol, V., gl.mr.dr.*, - Generali ai armatei române eroi și martiri - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 50-52; *Stoina, N., gl. d.,dr., Ucrain, C., col. (r.), dr.*, - Eroii au fost, eroii sunt încă - Ed. Pro Transilvania, București, 2000, p. 44-47; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scrieciuc, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col.*, - Personalități militare românești, vol. II – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p.123-127; *Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr.*, - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 229;

ATANASIU, Vasile - general de armată³⁴⁶

- s-a născut la 26 aprilie 1886, la Târgoviște;
- a urmat Școala de Ofițeri de artilerie și geniu București (1905-1907), Școala specială de artilerie și geniu (1909-1911), Școala Superioară de Război (1918-1920);
- grade militare - sublocotenent-1907, locotenent-1911, căpitan-1915, maior-1917, locotenent-colonel-1918, colonel-1928, general de brigadă-1935, general de divizie-1940, general de corp de armată-1942, general de armată-1945;
- funcții militare - comandant de pluton, baterie și divizion în Regimentul 3 artilerie și Regimentul 4 artilerie (1907-1909, 1911-1917); șef de birou în Marele Cartier General (1917-1918); șef al biroului operații din Marele Stat Major (1921-1928); secretar al Consiliului Superior al Apărării (1931-1934); șef al secretariatului în Marele Stat Major (1935-1937); comandant Diviziei 12 infanterie (1937-1940); comandant al Corpului 3 armată (1940-1943); șef al Direcției Superioare a Artileriei (1943-13.02 1945); comandant al Armatei 1 (1945-1946); inspector general al armatei (1946-1948);
- a condus lupta unităților Armatei 1 pentru cucerirea munților Javorina și Nitra, pentru forțarea râurilor Hron, Nitra, Vah și Morava și eliberarea orașelor Onersky-Ostroh, Vesely Kromeriz și Kojetin;
- s-a stins din viață la 6 iunie 1964.

³⁴⁶ Cf. . Agapie, M., gl.mr., *Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 126-129; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 192; Loghin, L., col. (r.) dr., *Lupășteanu, A., col. (r.) Ucrain, C., col. dr.* - Bărbați ai datoriei - 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar - Ed. Militară, București, 1985 p. 11-13; Căzănișteanu, C., *Zodian, V., Pandrea, A.* - Comandanți militari. Dicționar - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 37; *Burcin, O., col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A.* - Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX - Ed. "Viața arădeană", Arad, 1997, p. 19-20; *Georgescu, H.*, - Dicționar enciclopedic militar (A-B) - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 138; ; *** - Revista de istorie militară, nr. 2/1995, p. 38-39; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scriciu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col.*, - Personalități militare românești, vol. I - Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 107-114; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 23-24 ;

IONAȘCU, Costin - general de corp de armată ³⁴⁷

- s-a născut la 7 noiembrie 1890, la Focșani;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1910-1912), Școala de aplicație pentru artilerie (1913-1914), Școala Superioară de Război (1919-1921);
- grade militare - sublocotenent-1912, locotenent -...., căpitan -..., maior -..., locotenent-colonel-..., colonel -..., general de brigadă-1942, general de divizie-1945, general de corp de armată-1946;
- funcții militare - comandant de pluton și baterie în Regimentul 1 artilerie (1912-1913, 1914-1919); ofițer de stat major la Comandamentul militar al Basarabiei (1921-1923); șef birou operații, instrucție și transporturi la Corpul 3 armată (1923-1927); comandant de divizion la Regimentul 25 artilerie (1927-1930); funcții diferite de comandă și învățământ la Centrul de instrucție al artileriei (1930-1934); subșef de stat major la Inspectoratul General al Armatei (1934-1936); comandant al Regimentul 3 artilerie grea (1936-1938); șef al secției transporturi din Marele Stat Major (1938-1940); comandant al Brigăzii 10 artilerie (1940-1942); comandant al artileriei Diviziei 5 infanterie și al Corpului 5 armată (1942); comandant al Diviziei 9 infanterie (1942-1944); inspector general al artileriei (16.12 1944-24.03 1945); comandant al Corpului 2 armată (1945); șef al Marelui Stat Major (20.06 1945-27.12 1947);
- a participat, în timpul primului război mondial, la luptele de la Flămânda, Bran, Rucăr și Dragoslavele (unde a fost rănit), Mărășești, Oituz, Soveja;
- a condus artileria Corpului 5 armată în luptele de la cotul Donului, retragerea Diviziei 9 infanterie de pe Don în Dobrogea, cu care apoi a participat la luptele pentru eliberarea orașelor București și Ploiești și de pe dealul Sângiorgi, de pe Mureș și de la Carei;
- a condus Corpul 2 armată în luptele de pe râurile Vah și Morava;
- după terminarea celui de al II-lea război mondial, a condus activitatea de revenire a armatei de pe front, de reorganizare și pregătire, în noile condiții;
- a publicat lucrări de specialitate - „Siguranța artileriei” (1932), „Conducerea divizionului de artilerie, în legătură cu celelalte arme” (1935), „Organizarea și

³⁴⁷ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 134-140; Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., - Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația "General Ștefan Gușă", Ed. Europa Nova, București, 2001, p.264-278; Stănculescu, V., *Ucrain, C.* - op. cit. - p. 207-208; Loghin, L., *col. (r.) dr., Lupășteanu, A., col. (r), Ucrain, C., col. dr.* - Bărbați ai datoriei - 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar - Ed. Militară, București, 1985, p. 181-183; Căzănișteanu, C., Zodian, V., Pandrea, A. - Comandanți militari. Dicționar - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 168-169; (16) p. 83-84; (34) p. 183-190; Dușu, A., *col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr.*, - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic - Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 244; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 27-28 ;

conducerea exercițiilor” (1933), „Contrabateria” (1936) și memorialistice - „Mărturia documentelor” (1968) etc.

- a încetat din viață la 26 noiembrie 1969, la București.

CONSTANTINESCU-CLAPS, Constantin - general de armată³⁴⁸

- s-a născut la 20 februarie 1884, la Beceni, județul Buzău;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie și geniu (1903-1905), Școala Superioară de Război (1919-1920);
- grade militare - sublocotenent-1905, locotenent-1909, căpitan-1913, maior-1917, locotenent-colonel-1919, colonel-1925, general de brigadă-1935, general de divizie-1939, general de corp de armată-1942, general de armată (r.)-1944.
- funcții militare - comandant de subunitate în Regimentul 12 artilerie (1913-1917); comandant al Regimentul 4 artilerie grea (1925-1933); comandant al Brigăzii 7 Artilerie (1933-1935); comandant al Diviziei 12 infanterie (1937) și Diviziei 7 infanterie (1937-1939); comandant al Corpului 10 armată (1939-1941) și Corpului 11 armată (1941); comandant al Armatei 4;
- a participat la luptele din Transilvania (1916) și Măgura Cașin (1917) din I-ul război mondial;
- a participat la luptele din Basarabia, de la Odessa și din Stepa Calmucă la sud de Stalingrad, în timpul celui de al II-lea război mondial;
- a demisionat din armată în februarie 1943;
- a fost arestat la 17 septembrie 1951 și judecat pentru că ordonase execuția unor partizani sovietici la Iaska și Beleaevka, fapte neprobate niciodată, fiind eliberat la 26 septembrie 1955;
- a decedat în 1961, la Bacău.

LĂCĂTUȘU, Mihail - general de corp de armată³⁴⁹

- s-a născut la 7 februarie 1895, în comuna Valea Arinilor, județul Mehedinți;

³⁴⁸ Cf. Dușu, Al., dr., Dobre, F. – Drama generalilor români (1944-1964) - , Ed. Enciclopedică, București, 1997, p.82-93; Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scricieiu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col. -, Personalități militare românești, vol. I – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 139-142; Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 97-98; *** - Dosarele istoriei, nr. 7 (35)/1999, p. 60 ;

³⁴⁹ Cf. Agapie, M., gl. mr., Ucrain, C., col. (r.) dr., - op. cit. - p. 152-160; Stănculescu, V., Ucrain, C. - op. cit. - p. 151; Loghin, L., col. (r.) dr., Lupășteanu, A., col. (r.), Ucrain, C., col. dr. – Bărbai ai datoriei – 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar – Ed. Militară, București, 1985, p. 204-206; Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scricieiu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col. -, Personalități militare românești, vol. II – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p.135-139; Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 266; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 28 ;

- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1910-1912), Școala Superioară de Război (1920-1922);

- grade militare - sublocotenent-1912, locotenent-1915, căpitan-1917, maior-1920, locotenent-colonel-1931, colonel-1937, general de brigadă-1942, general de divizie-1945, general de corp de armată-1946.
- funcții militare - comandant de pluton și baterie în Regimentul 9 artilerie (1912-1918); funcții în Direcția artilerie din Ministerul de război (1918-1920); șef serviciu în Ministerul înzestrării Armatei (1938-1939); comandant al Brigăzii 14 artilerie (1939-1941); comandant al Regimentul 70 artilerie (1941); comandant al artileriei Corpului de munte (1941-1942); locțiitor al șefului Direcției Superioare a Artileriei din Ministerul de război (1942-1943); comandant al Diviziei 19 infanterie (1943-1945); comandant al Corpului 2 armată teritorial (1945); comandant al Corpului 5 munte (1945-1946);
- a condus Divizia 19 infanterie în acțiunile militare din Kuban, evacuarea din Crimeea, eliberarea Banatului, în luptele de la Budapesta, pentru forțarea râurilor Hron și Nitra; în luptele din munții Tatra a fost grav rănit, fiind spitalizat aproape 5 luni;
- a decedat la 29 februarie 1954, la București.

NASTA, Andrei - general de brigadă „post-mortem”³⁵⁰

- s-a născut la 20 septembrie 1892, la Craiova;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie (1910-1912), Școala de aplicație pentru artilerie (1913-1914), Școala Superioară de Război (1919-1921);
- grade militare - sublocotenent-1912, locotenent-1915, căpitan-1917, maior-1920, locotenent-colonel-1930, colonel-1936;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 1 artilerie (1912-1913); diferite funcții în Regimentul 1 obuziere ușoare (1914-1916); comandant de baterie în Regimentul 1 artilerie/Regimentul 1 obuziere, Regimentul 23 artilerie și Regimentul 33 artilerie (1916-1918); funcții în Școala de ofițeri de artilerie (1918-1919), funcții în Marele Stat Major (1921-1922); profesor (1922-1926) și comandant divizion elevi (1926-1927) în Școala de aplicație pentru artilerie; șef birou informații la Divizia 1 infanterie (1927-1928) și Corpul 2 armată (1928-1929); șef birou 1 organizare în Marele Stat Major (1929-1930); atașat militar la Praga (1930-1935); ajutor al comandantului Regimentul 1 artilerie (1935-1936); comandant al Regimentul 23 artilerie (1936-1938); șef serviciu secretariat la Consiliul Superior al Apărării Țării

³⁵⁰ Cf. Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col., - Personalități ale gândirii militare românești – vol. II, Ed. A.I.S.M., București, 2001, p. 67-72; Apostol, V., gl.mr.dr., - Generali ai armatei române eroi și martiri - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 94-97; Stoina, N., gl. d.dr., Ucrain, C., col. (r.), dr., - Eroi au fost, eroi sunt încă - Ed. Pro Transilvania, București, 2000, p. 27-30; Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 299;

- (1938-1939); șef secție 1 organizare-mobilizare în Marele Stat Major (1939-1940); comandant al Brigăzii 11 artilerie (1940-1941); subșef de stat major la Armata 1 (1941); comandant secund la Divizia 24 infanterie (1941);
- în primul război mondial a participat la luptele de pe Valea Oltului, de la Nămolosa și Mărășești;
 - a participat la luptele de eliberare a Basarabiei (forțarea Prutului, Țiganca, Stoienești, Tătărești), căzând la datorie la Chibruci;
 - lucrări elaborate - „Războiul mondial 1914-1918” vol. I-III (1923-1924), „Crochiuri. Anexă la Războiul mondial 1914-1918” vol. I-III (1925-1926);
 - A murit în luptele de la Chibruci-Basarabia, la 31 august 1941.

POPESCU, Constantin - general colonel³⁵¹

- s-a născut la 8 septembrie 1893, în localitatea Cornești, plasa Bilciurești, județul Dâmbovița;
- a urmat Școala Militară de Ofițeri de Artilerie și Geniu (1912-1914), Școala Superioară de Război (1920-1922);
- grade militare - sublocotenent-1914, locotenent-1916, căpitan-1917, maior-1925, locotenent-colonel-1934, colonel-1939, general de brigadă-1944, general de divizie-1946, general colonel....;

- funcții militare - diferite funcții în Regimentul 3 artilerie (1914-1918), Regimentul 37 artilerie (...), Regimentul 38 obuziere (1924-1925); profesor la Școala de Aplicație de Artilerie - Timișoara (1925-1932); subșef de stat major al Inspectoratului General al Jandarmeriei (1932-1934); funcție în Regimentul 1 apărare contra aeronavelor (1934); șef serviciu în Arsenalul Armatei (1934-1935); comandant Divizionului 1 și șef al Biroului Instrucție în Regimentul 39 artilerie (1935-1937); comandant al Regimentul 32 artilerie (1937-1940), Regimentul 24 artilerie (1940-1942); comandant al artileriei Diviziei 1 gardă (1942); comandant secund al Comandamentului operativ al Diviziei 1 gardă (1942-1944); comandant al artileriei Corpului 5 armată (1944); comandant al Comendurii Pieței București (1944-1945); șef al Direcției Generale a Poliției (1945-1946); secretar general în Secretariatul General pentru Trupe din Ministerul de Interne (1947-1948); șeful Marelui Stat Major (1948-1950);
- alte funcții - ministru adjunct în Ministerul Construcțiilor (1950-1952); deputat de Argeș în Marea Adunare Națională (1948-1953);

³⁵¹ Cf. Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., – Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă”, Ed. Europa Nova, București, 2001, p.27 9-293;

- a participat în primul război mondial la luptele de la Mărășești; în cel de al II-lea război mondial a participat în campania din est, la eliberarea Basarabiei și la luptele de la Odessa;
- în 1918, nemulțumit de poziția conducătorilor armatei care acceptaseră armistițiul cu Puterile Centrale și-a dat demisia din armată, a părăsit comanda bateriei sale și a plecat în Franța, luptând în Regimentul 101 artilerie grea al armatei acestei țări până la terminarea războiului; la 29 iulie 1919 s-a întors în țară, a fost reintegrat în armată, și i s-a anulat acuzația de dezertare; dosarul în care era cercetat la Curtea Marțială a Corpului 3 armată a fost clasat;
- În 1944 s-a înscris în P.C.R., iar în februarie 1945, împreună cu alți generali și ofițeri, a redactat și publicat un protest împotriva generalului Rădescu, șeful guvernului; a jucat un rol deosebit în câștigarea alegerilor din 1946 de către comuniști; în 1950 a fost trecut în rezervă și exclus din P.M.R.;

POTOPEANU, Gheorghe - general de divizie³⁵²

- s-a născut la 15 aprilie 1889, la Târgoviște, județul Dâmbovița;
-
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie (1908-1910), Școala Superioară de Război-Paris (1919-1921);
 - grade militare - sublocotenent-1910, locotenent-1913, căpitan-1916, maior-1917, locotenent-colonel-1927, colonel-1933, general de brigadă-1939, general de divizie-1942;
 - funcții militare - șef Secție operații în Marele Stat Major (1929-1933); atașat militar în Franța-acreditat și în Belgia (1935-1938); comandant al Brigăzii 5 artilerie (1938-1939); șef de stat major al Armatei 2 (1940); comandant al Diviziei 1 grăniceri (1941-1943); comandant al Corpului 2 armată teritorial (1943-1944); comandant al Corpului 7 armată (1944);
 - alte funcții - ministrul Economiei Naționale (1941); ministrul Economiei și Finanțelor (1944);
 - a fost arestat de mai multe ori (octombrie 1944, aprilie 1945, august 1948), fiind acuzat de crime de război (activitatea ca ministru al economiei-1941) și condamnat la 5 ani închisoare; a fost eliberat la 19.08 1953;
 - la 16.01.1957 a fost arestat, judecat pentru crimă de înaltă trădare (spionaj-1953) și condamnat la 15 ani temniță grea; a fost eliberat la 19.12 1963;
 - a decedat în anul 1966, la București.

³⁵² Cf. Duțu, Al., dr., Dobre, F. – Drama generalilor români (1944-1964) - , Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 218-223; Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scrieciuc, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col. -, Personalități militare românești, vol. I – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 269-276; Duțu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 327; Manafu, A., dr., Ucrain, C., dr., - Dâmbovițeni la datorie – Ed. Nelmaco, București, 2003, p. 39-45;

SION, Ioan - general de divizie „post-mortem”³⁵³

- s-a născut la 28 septembrie 1890, la Pitești;
- a urmat Liceul Militar de la Iași, Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1909-1911), Școala specială de artilerie (1913-1914), Școala Superioară de Război (1921-1923);
- grade militare - sublocotenent-1911, locotenent-1914, căpitan-1917, maior-1921, locotenent-colonel -1929, colonel-1935, general de brigadă-1941, general de divizie „post-mortem”-1942;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 12 artilerie (1911-1913); comandant baterie în Regimentul 2 artilerie (1914-1918) și în Regimentul 12 artilerie (1918-1921); șef birou Organizare Mobilizare la Corpul 2 armată (1925-1929); comandant al Divizionului 1 artilerie călăreață (1929-1931); șeful Serviciului secretariat general al Ministerului de Război (1931-1933); secretar al Consiliului Superior al Apărării Țării (1934-1935); comandant al Regimentul 1 artilerie contra aeronavelor (1935-1937); șef de stat major al Inspectoratului General al Artileriei (1937-1939); comandantul Brigăzii 2 artilerie (1939-1940); directorul Direcției Materialelor din Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării (1940-1941); comandantul Diviziei 1 blindate (1941-1942); comandantul Diviziei 15 infanterie (august-noiembrie 1942);
- a luptat în primul și al doilea război mondial; a participat la luptele de eliberare a Basarabiei, de la Odessa și Stalingrad, căzând eroic pe câmpul de luptă;
- a decedat la 24 noiembrie 1942, lângă Stalingrad.

STAVRESCU, Gheorghe - general de corp de armată³⁵⁴

- s-a născut la 8 martie 1888, la Brăila;

³⁵³ Cf. *Ucrain, C., col. (r.) dr.*, - Eroilor artileriei – Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000, p. 56-65; *Apostol, V., gl.mr.dr.*, - Generali ai armatei române eroi și martiri - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 53-62; *Stoina, N., gl. d., dr., Ucrain, C., col. (r.) dr.*, - Eroii au fost, eroii sunt încă - Ed. Pro Transilvania, București, 2000, p. 73-82; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scriciu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col.*, - Personalități militare românești, vol. II – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p.341-351; *** (coordonator: colonel I. Drăgan), - Istoria armei tancuri din Armata României – Ed. Militară, București, 2001, p. 342-347; *Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr.*, - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 367

³⁵⁴ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 140-144; *Stănculescu, V., Ucrain, C.* - op. cit. - p. 203; *Dușu, Al., dr., Dobre, F.* – Drama generalilor români (1944-1964) - , Ed. Enciclopedică, București, 1997, 240-251; *Ucrain, C., col. (r.) dr.*, - Eroilor artileriei – Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000, p. 176-180; *Apostol, V., gl.mr.dr.*, - Generali ai armatei române eroi și martiri - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 180-184; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., Scriciu, L., col. conf. univ. dr., Ene, N., col.*, - Personalități militare românești, vol. I – Ed. C.T.E.A., București, 2005, p. 261-266; *Dușu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr.*, - Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic – Ed. Enciclopedică, București, 1999, p. 371; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 29; *** - Artileriști la datorie, număr omagial, 1 februarie 1994, revistă editată de U.M. 01478 Brăila, p. 11 ;

- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1907-1909), Școala specială de artilerie (1914-1916);

- grade militare - sublocotenent-1909, locotenent-1912, căpitan -..., maior-1914, locotenent-colonel-1926, colonel-1933, general de brigadă-1939, general de divizie-1942, general de corp de armată-1945;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 3 artilerie (1909-1913); comandant pluton elevi în Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1913-1914); funcții de comandă în Regimentul 12 artilerie și Regimentul 32 artilerie (1916-1918); șef de serviciu în Marele Stat Major (1918-1926); șef de serviciu în Inspectoratul general al artileriei (1926-1928); ajutor al comandantului Regimentului 3 artilerie (1929-1930); comandant al Divizionului 2 artilerie călăreață (1930-1931); comandant al Regimentului 33 artilerie (1931-1933); comandant al Școlii de ofițeri de artilerie (1933-1935); comandant al Brigăzii 15 artilerie (1935-1939); comandant al Diviziei 14 infanterie (1939-1943); comandant secund al Corpul 6 Armată teritorial (1943-1945); comandant al Corpului 6 armată (1945); comandant al Armatei 4 (1945); inspector general al artileriei (1945-1947);
- a condus Divizia 14 infanterie în luptele de la Prut, din Basarabia, de la Dalnec și de pe Don;
- Cu unitățile Corpului 6 armată teritorial a asigurat acoperirea frontierei și a participat din Transilvania;
- A condus trupele Corpului 6 Armată în luptele de la Banska-Bystrica, Munții Tatra și de pe râurile Vah și Morava;
- a fost arestat, judecat și condamnat la muncă silnică pe viață, fiind acuzat de favorizarea infractorilor în legătură cu masacrul evreilor de la Iași-1941;
- a încetat din viață la 11 ianuarie 1951, în închisoarea Aiud.

5. Artileriști pe frontul științei și culturii

ALEVRA, Nicolae - general de divizie³⁵⁵

- s-a născut la 21 ianuarie 1871;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie și geniu (1890-1892), Școala Superioară de Război (1904-1906);
- grade militare - sublocotenent-1892, locotenent-1895, căpitan-1902, maior-1910, locotenent-colonel-1914, colonel-1916, general de brigadă-1917, general de divizie-1932;

³⁵⁵ Cf. *Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col.*, - Personalități ale gândirii militare românești – vol. I, Ed. A.I.S.M., București, 1997, p. 59-65; *Georgescu, H.*, - Dicționar enciclopedic militar (A-B) – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 53; *Lucian Predescu* – Enciclopedia României – Cugetarea – Material românesc. Oameni și înfăptuiri – Ed. Saeculum I.O.&Ed. Vestfala, București, 1999, p. 19;

- funcții militare - șef secție mobilizare și șef secție de stat major la Marele Stat Major; profesor la Școala Superioară de Război (1912-1914, 1919); subșef al Marelui Stat Major (1916-1918);
- lucrări elaborate – „*Armata de rezervă*” (1913), „*Birocrația în armată*” (1916), „*Minoritățile și serviciul militar*” (1924), „*Organizarea armatei după război*” (1930), „*Oamenii politici și apărarea națională*” (1931), „*Disciplina socială*” (1932), „*Omogenitatea armatei*” (1936) etc;
- s-a stins din viață în anul 1936.

BURILEANU, Ștefan - general de divizie³⁵⁶

- s-a născut în anul 1874 în satul Burila Mare, județul Mehedinți;
- a urmat Școala politehnică din Paris (1891-1893), Școala de aplicație de artilerie de la Fontainebleau și studii superioare în domeniul metalurgiei și matematicii-Franța (1894-1898), obținând titlul de doctor în științe matematice;
- grade militare: sublocotenent-1893, locotenent-1896, căpitan-1904, maior-1911, locotenent-colonel-1915, colonel-1916, general de brigadă-1918, general de divizie-1933;
- funcții militare - comandant de subunitate în Regimentului 3 artilerie (...-1897); profesor de balistică, probabilități, calcul diferențial și integral și metalurgie la Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1898-1916), președinte al Consiliului superior tehnic al artileriei, armamentului și muniției din Ministerul de Război (1916-1918); director general al Direcției tehnice din Ministerul de Război (1918-1923);
- alte funcții - profesor universitar titular la catedra de mecanică rațională a Universității din Cluj (1923-1930); membru al Consiliului superior al minelor din Ministerul industriei și comerțului;
- este inventatorul tunului antiaerian cal.57 mm cu tragere repede „*colonel Burileanu*”-1917, pentru care va primi premiul „*Lazăr*” al Academiei Române-1919 și al focosului cu durată mare de ardere pentru tragerile antiaeriene;
- a realizat afetele pentru țevile tunurilor cal.150 mm scoase din forturile orașului București și pentru obuzierele cal.120 mm, din care s-a constituit artileria grea folosită în luptele de la Mărășești;
- pe timpul refacerii armatei (1916-1917), în poligonul temporar de la Crasna-Vaslui a întocmit tablele de tragere pentru muniția de război adusă din străinătate, cu care s-au executat tragerile din vara anului 1917;

³⁵⁶Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 112-117; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 87-90; *Apostol, V., gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Militari în slujba științei și culturii - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 213-217; ; *Georgescu, H.*, - Dicționar enciclopedic militar (A-B) – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 262-263; *** - Revista oștirii române, anul 5, nr. 2 (9)/decembrie 2003, p. 91-92; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 30-31 ;

- a realizat „coafele de ogivă” pentru obuzele explozive trase de tunurile cal. 57 mm md. 1915 și 1917, cu care bătaia a crescut cu 22%;
- lucrarea sa „*Probabilite du tir*” (1900) a fost inclusă în ediția din 1911-Paris a „*Marii enciclopedii științifice*”;
- a publicat o serie de lucrări - „*Curs de balistică exterioară*” (1899), „*Curs de metalurgie*” (1932), „*Memorii de metalurgie*” (1903), „*Studiul tunului de asediu*” (1915), „*Metalurgia fontei, fierului și oțelului*”(1926) și altele.
- s-a stins din viață în anul 1944.

GHENEA, Toma - general de divizie³⁵⁷

- s-a născut la 25 octombrie 1862, în comuna Bascov, județul Argeș;
- a urmat Școala de Ofițeri de artilerie și geniu București (1881-1883), Școala Politehnică din Paris (1884-1885), Școala de aplicație a artileriei de la Fontainbleau (1895-1897);
- grade militare - sublocotenent-1883, locotenent-1887, căpitan-1892, maior-1898, locotenent-colonel-1904, colonel-1908, general de brigadă-1912, general de divizie - 1918;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 6 artilerie (1863-1864); diferite funcții de comandă și stat major în Regimentul 8 artilerie, Regimentul 2 artilerie și Regimentul 10 artilerie (1886-1895); profesor la Școala de aplicație a artileriei; comandant al Regimentului 13 artilerie; director al Arsenalului Armatei; director superior al Inspectoratului Înzestrării Armatei;
- a inventat aparatul de ochire pentru obuzierul de câmp cal. 120 mm, md. 1901 și „*Goniometrul Ghenea, md. 1904*”; împreună cu alți 4 ofițeri de artilerie a realizat o variantă îmbunătățită a tunului cal. 75 mm, sistem „*Krupp*”, md. 1899, care a devenit „*tunul de câmp românesc cu tragere repede, cal. 75 mm, md. 1904*”;
- a avut un rol important în dotarea infanteriei și cavaleriei cu arme și carabine moderne și în înzestrarea artileriei cu tunul realizat de el însuși;
- a încetat din viață la 9 decembrie 1921;
- *Revista Artileriei*, mai-iunie 1921 - „*Numele generalului Ghenea rămâne turnat în oțelul puștilor și tunurilor cu care vitejii noștri ostași au făcut războiul pentru libertate și întregire.*”

³⁵⁷ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 64-67; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne - *Buletinul artileriei*, nr. 3/1968, număr festiv, p. 85-87; *Rotaru, J., Moise, L.*, - Regimentul 13 Artilerie – un destin eroic – Ed. Paideia, Constanța, 1997, p. 17, 22, 176, anexa 35; ; *** - *Revista Artileriei*, mai- iunie 1921, p. 284-288; *Lucian Predescu* – *Enciclopedia României* – Cugetarea – Material românesc. Oameni și înfăptuiri – Ed. Saeculum I.O.&Ed. Vestfala, București, 1999, p. 352

NESTORESCU, Valerian - general-maior³⁵⁸

- s-a născut la 5 februarie 1898, în comuna Vintileanca, județul Buzău;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1916-1917), Școala specială de artilerie-Timișoara (1922-1924);
- grade militare - elev plutonier-1917, sublocotenent-1917, locotenent-1922, căpitan-1924, maior-1934, locotenent-colonel-1939, colonel-1943, general maior-1968;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 23 artilerie (1917-1922); profesor la Școala militară de ofițeri de artilerie (1925-1928); profesor la Școala specială de artilerie (1928-1935); șef al biroului material de artilerie în Direcția tehnică din Inspectoratul general tehnic al armatei și membru sau președinte al multor comisii de recepție (1933-1944); director al uzinelor de armament de artilerie „Mărgineanca” (1944-1945); director al uzinelor de armament „Astra”-Brașov (1946-1949); profesor titular al cursului „Fabricația armamentului de artilerie” din Academia Tehnică Militară (1949-1959); șef serviciu cercetare științifică în domeniul tehnicii de artilerie din Comandamentul Artileriei (1968-...);
- a proiectat, împreună cu generalul Vasile Negrei și căpitanul Eugen Burlacu, tunul antitanc cal. 75 mm „Reșița”, pentru trageri directe și indirecte, omologat și brevetat în 1944 și introdus în înzestrarea artileriei divizionare începând cu luna septembrie 1944;
- a condus colectivul de specialiști care a proiectat și realizat tunul antitanc cal. 100 mm md. 1977 și, ulterior, alte guri de foc;
- A publicat cursuri de specialitate „Cadrul general al fabricației”, „Fabricația și recepția țevilor de tun”, „Aplicarea calculului probabilităților în domeniul militar”, „Fenomen-ecuație-practică” etc.

PERTICARI, Ion - general de divizie³⁵⁹

- s-a născut la 30 mai 1851, la București;
- a urmat Școala fiilor de militari din Iași, Școala militară de ofițeri din București (1866-1870), Școala Politehnică din Paris (1871-1873), Școala de ofițeri de artilerie de la Fotainbleau (1873-1875);

³⁵⁸ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - 168-175; *** - 1843-1968. 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne -Buletinul artileriei, nr. 3/1968, număr festiv, p. 92-95; Apostol, V., *gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Militari în slujba științei și culturii - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 227-230 ; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 31-32 ;

³⁵⁹ Cf. Agapie, M., *gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 46-48; Tucă, F., *col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr.* - op. cit. - p. 205-206.

- grade militare - sublocotenent-1870, locotenent-1875, căpitan-1877, maior -...., locotenent-colonel-...., colonel -...., general de brigadă-1911, general de divizie-1914;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 2 artilerie (1870-1871); comandantul bateriei de artilerie „*Elizabeta*” de la Calafat (1877); aghiotant al regelui Carol (1878-1884); comandant al Regimentul 2 artilerie (1884-1886); director al Arsenalului și Pirotehniei armatei (1886-1902); detașat pe lângă Marele Cartier General Italian pentru legătura cu Marele Cartier General Român (1916-1919);
- a proiectat tunul de câmp cal. 88 mm cu tragere repede al cărui prototip a fost realizat de Uzinele franceze „*St. Chanoud*”, conducerea armatei preferând să importe tunul „*Krupp*”, inferior, prin performanțe, celui proiectat de el; de asemenea, a inventat proiectilul unic cu dublă destinație, exploziv și șrapnel, pe care l-a experimentat prin trageri reale efectuate la fortul Chiajna;
- la refuzul introducerii în fabricație a proiectilului său a trecut în rezervă, prin demisie, în perioada 1902-1911, mutându-se în comuna Izvorul de Sus, unde a fost ales primar;
- în anul 1911 a fost rechemat în armată, personal de regele Carol, pe care îl va însoți, în 1913, la tratativele cu împăratul Germaniei privind paternitatea României asupra orașului Silistra; în 1914 a reprezentat interesele României la conferința organizată de Regatul Italiei;
- a decedat la 27 noiembrie 1919.

RUDEANU, Vasile - general de armată³⁶⁰

- s-a născut la 27 ianuarie 1871, la București;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1889-1891), Școala de aplicație de artilerie și geniu (1891-1892), Școala de aplicație de artilerie și geniu-Bruxelles și Școala tehnică superioară-Bruxelles (1892-1894);
- grade militare - sublocotenent-1891, locotenent-1894, căpitan-1904, maior -...., locotenent-colonel-1912, colonel-1914, general de brigadă-1917, general de divizie-1922, general de corp de armată-1929, general de armată-1951;
- funcții militare - diferite funcții de comandă în Regimentul 2 artilerie (1891), Regimentul 1 artilerie cetate și Regimentul 2 artilerie (1894-1897); diferite funcții în Direcția artilerie din Ministerul de război (1897-1909); comandant de baterie în Regimentul 10 artilerie, comandant al Școlii de tragere a artileriei, profesor la Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1909-1914); directorul Direcției superioare a armamentului din Ministerul de război (1914); trimis special în unele capitale europene (1914-1919); comandant al artileriei Comandamentului trupelor de est (1920); locțiitor al inspectorului general al

³⁶⁰ Cf. *Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr.*, - op. cit. - p. 97-109; *Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col.*, - Personalități ale gândirii militare românești – vol. II, Ed. A.I.S.M., București, 2001, p. 102-108; *Apostol, V., gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Militari în slujba științei și culturii - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 325-340; *** - Revista Artileriei, anul I (serie nouă), nr. 1/1998, număr festiv, p. 24-25 ;

- artileriei (20.11 1920-07.07 1922); comandant al Diviziei 2 infanterie și Corpul 3 armată (1922-1926); inspector general al aeronauticii (1926-1929); inspector general de armată (1929-1931); consilier al ministrului de război;
- a fost membru și președinte a multe comisii de recepție a armamentului și muniții achiziționate din diferite țări europene în timpul I-lui război mondial (peste 140000 t), organizând expedierea lor în țară;
 - a îndeplinit diferite misiuni diplomatice în Italia, Franța, Belgia, Anglia, Spania (1914-1919);
 - lucrări elaborate - „*Tunurile cu tragere repede și rezumatul ideilor admise astăzi asupra lor*” (1900), „*Obuziere de câmp*” (1901), „*Artileria. Partea I. Materialul*” (1920), „*Foch*” (1931), „*Apărarea noastră națională și bogățiile României întregite*” (1936) etc.
 - A decedat la 5 noiembrie 1965.

SICHITIU, Ion – general de corp de armată³⁶¹

- s-a născut la 19 ianuarie 1878, în comuna Schela Rugi, județul Gorj;
- a urmat Școala fiilor de militari din Craiova, Școala de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1897-1899), Școala specială de artilerie și geniu-Charlottenburg, Germania (1902-1904), Școala Superioară de Război (1909-1911), pe care a absolvit-o ca șef de promoție;
- grade militare - sublocotenent-1899, locotenent-1903, căpitan-1909, maior-1916, locotenent-colonel-1917, colonel-1919, general de brigadă-1928, general de divizie-1933, general de corp de armată-1938;
- funcții militare - comandant de baterie (1913); diferite funcții în Marele Stat Major (1913-1916); șef de cabinet al generalului C. Prezan la Marele Cartier General (1916-1917); șef de stat major la Divizia 2 infanterie (1917); ofițer de legătură la Armata 9 rusă (1917); șeful Secției Operații din Marele Stat Major (1918-1920); profesor la Școala Superioară de Război (1921-1926); inspector general armatei; comandant al Brigăzii 13 artilerie; comandant al Corpului 1 armată; șeful Marelui Stat Major (01.02-01.11 1937);
- alte funcții - ministru al agriculturii și domeniilor (14.01 1941-19.03 1942);
- a publicat, ca autor sau în colaborare, multe lucrări - „*Elemente de strategie*” (1936), „*Conducerea trupelor. Călăuză tactică pentru ofițerii de toate armele și de toate gradele*” (1935), „*Detașamente, conducerea și acțiunea lor*”, „*Corpul de armată în bătălie*” (1928), „*Contribuția comandanților de artilerie în organizarea unei manevre ofensive*” (1933), „*Defensiva și manevra focurilor de artilerie*” (1934), „*Operațiunile în munți, studii, exemple,*

³⁶¹ - Bibliografie: (2) p.190-196; (5) p. 241-246; (7) p. 140-142; (9) p. 168-176; (19) p. 342-350; (20) p. 172-179; (29) p. 80-81; (43)p. 366

aplicațiuni pe hartă” (1932), „*Reflexiuni asupra operațiunilor armatei polone în războiul cu Germania*” (1940) etc;

- a fost arestat la 24.09 1946, judecat și condamnat la 10 ani temniță grea;
- a decedat la 29 aprilie 1952, în închisoarea Aiud.

VASILIU NĂSTUREL, Petre - general de divizie³⁶²

- s-a născut la 7 aprilie 1854 la București;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie și geniu și Școala de aplicație de artilerie de la Fontainbleau (1872-1874), Școala specială de artilerie din Bruxelles (1890-1892);
- grade militare: sublocotenent-1874, locotenent-1877, căpitan-1881, maior-1887, locotenent-colonel-1891, colonel-1895, general de brigadă-1904, general de divizie-1908;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 1 artilerie și Regimentul 2 artilerie (1874-1877); profesor la Școala militară de artilerie și geniu (1882-1883); comandant de baterie la Regimentul 2 artilerie și Regimentul 6 artilerie (1883-1885); subdirector la Arsenalul Armatei (1885-1890); comandant al Școlii speciale de artilerie și geniu; director al Pirotehniei Armatei; director al Direcției artilerie din Ministerul de Război; comandant al Regiunii întărite (fortificate) Focșani-Nămoloasa-Galați; comandant al Regimentul 2 artilerie cetate; profesor la Școala de poduri și șosele; comandant al artileriei Corpului 2 armata; comandant al Brigăzii 3 artilerie; comandant al Diviziei 6 infanterie și al Diviziei 2 infanterie (1908-1916);
- a participat la luptele de la Grivița și Plevna;
- a avut o contribuție importantă în organizarea apărării de către trupele române pe malul stâng al Siretului;
- a fost membru fondator al „*Revistei Artileriei*”, iar în perioada 1889-1912 a fost redactor și redactor-șef al acesteia;
- a scris nenumărate articole privind descrierea armamentului de artilerie din dotarea unităților, tragerile artileriei și ale infanteriei; A redactat numeroase cursuri pentru pregătirea elevilor și ofițerilor de artilerie;
- a elaborat și publicat „*Istoricul Pirotehniei*” (1893), precum și unele lucrări inedite privind istoria artileriei române, medaliile și decorațiile române, tradiția steagului la români, stema României și altele;
- a militat pentru trecerea la calendarul gregorian;
- s-a stins din viață la 4 august 1920.

³⁶² Cf. . Agapie, M., gl.mr., Ucrain, C., col.(r.) dr., - op. cit. - p. 56-59; Apostol, V., gl. mr. dr., Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., - Militari în slujba științei și culturii - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 178-182.

GHEBA, Grigore - general de brigadă³⁶³

- s-a născut la 15 august 1912, în satul Poienița, comuna Dumitrești, județul Vrancea;
- a urmat Școala de ofițeri de rezervă de la Bacău (...), Facultatea de matematică a Universității București (...);

- grade militare - sublocotenent -..., locotenent -....., căpitan -..., maior -....., colonel -....., general de brigadă 1997;
- funcții militare - comandant pluton în Regimentul 6 infanterie și de baterie în Divizia „Tudor Vladimirescu”...;
- a participat, ca ofițer de artilerie, la luptele de la Cotul Donului, unde a căzut prizonier (22 noiembrie 1942), iar ulterior, cu Divizia „T. Vladimirescu” la luptele pentru eliberarea orașelor Sfântul Gheorghe, Oradea, Debrecen;
- în prizonierat, în lagărul de la Vorkuta a fost salvat de o doctoriță sovietică, de care s-a și îndrăgostit, cpt. Marusia Anka; în timpul luptelor de la Oradea a fost arestat și acuzat de trădare, fiind salvat de cpt. sovietic Mișa Guzum, pe care la rândul-i îl salvase la Cotul Donului și care ajuns general, șef în Marele Stat Major al armatei sovietice i-a organizat sărbătorirea la Ambasada sovietică din București cu prilejul unei misiuni în anul 1957;
- fiind rănit a doua oară în timpul campaniei din vest a fost trimis în rezervă și la intervenția Anei Pauker, căreia îi fusese secretar, a fost numit prefect al județului Râmnicu Sărat, intrând în vizorul KGB după ce a salvat de la moarte 85 de persoane, la rândul-i fiind salvat de Ana Pauker;
- a conceput și realizat 42 de lucrări de matematică pentru toate treptele, publicate în 6 milioane de exemplare în țară și străinătate, fiind foarte cunoscute și căutate celebrele culegeri de matematică „Gheba”;
- a încetat din viață la 5 septembrie 2004.

³⁶³ Cf. Bănă, P. *cdor. (r.)*, - Dragostea a învins moartea, - Observatorul militar nr. 34 (27. VIII-2.IX.2002) p. 8; *A.N.V.R. – Veterani pe drumul onoarei și jertfei. Ultime mărturisiri. 1940-1945. vol. VII – Ed. A.I.S.M., București, 2002 p. 286-290;*

6. Personalități ale artileriei din perioada postbelică

AGAPIE, Mircea - general de corp de armată³⁶⁴

- s-a născut la 24 februarie 1933, la Chișinău, Basarabia;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1950-1952), Academia Militară Generală (1954-1957);
- grade militare - locotenent-1952, locotenent - major-1953, căpitan-1957, maior-1963, locotenent-colonel-1968, colonel-1971, general-maior-1989, general - locotenent-1994, general de corp de armată-1995;
- funcții militare - locțiitor al șefului de stat major la Regimentul 7 artilerie (1957-1959); ofițer cu pregătirea de luptă și operativă în statul major al artileriei Armatei 3 - Cluj (1959-1969); șef de stat major al artileriei Armatei 3 (1969-1970); comandant al Brigăzii 8 artilerie grea din Focșani (1970-1988); șef al Catedrei de Artilerie din Academia Militară (1988-1990); șeful de stat major la Comandamentul Artileriei (1990-1991); Comandant al Academiei Militare/Academiei de Înalte Studii Militare (A.I.S.M.) - (1991-1997);
- a trecut în rezervă/pensie în anul 1997.

BARAC, Gheorghe - colonel

- S-a născut la 31 martie 1929 în orașul Bacău.
- a absolvit Școala Militară de Ofițeri de Artilerie în 1949 și Academia Militară „Frunze” din U.R.S.S. în 1956
- La întoarcerea în țară este încadrat pentru puțin timp la Centrul de Instrucție al Artileriei de al Mihai Bravu, ulterior în același an este numit comandant de regiment de artilerie la Slatina, până în anul 1959.

Pentru rezultatele foarte bune obținute în funcția de comandant de regiment, urmare a pregătirii sale excepționale și a calităților de organizator și de conducător a fost avansat înainte de termen la gradul de maior și decorat cu ordinul „Steaua Republicii” clasa a V-a. În perioada 1959-1960 a îndeplinit funcția de locțiitor al șefului artileriei la o unitate mecanizată din Târgoviște. În perioada 1960-1961 este mutat în garnizoana Medgidia, de unde este trecut în rezervă. În anul 1962 este reprimis în rândul cadrelor active și numit locțiitor al comandantului la regimentul de artilerie al diviziei de la Brăila. În anul 1963

³⁶⁴ Cf. *Constantin U. Bârlădeanu*, - Tunarii, - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 20-24; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Tunarii, vol. II - Ed. Pro Transilvania, București, 2002, p. 7-10; *Burghilea, M., mr., Oprea, Ș., lt.-col.*, - 80 de ani sub tricolar - În memoria Brigăzii 8 și Regimentelor 1 și 5 artilerie grea - Ed. Moldarom Trading, Galați, 1996, p. 243-244;

este numit șef la Catedra tactică rachete din Centrul de Instrucție Rachete de la Ploiești desfășurând o intensă activitate didactică în această funcție până în anul 1967. În perioada 1967-1988 a îndeplinit funcția de comandant al Centrului de Instrucție Rachete, ulterior din 1970 al Centrului de Instrucție Artilerie și Rachete. În anul 1988, colonelul Gheorghe BARAC a fost mutat la Comandamentul Artileriei de unde în anul 1990 a fost pensionat.

- S-a stins din viață la 10 august 2000 fiind înmormântat la Ploiești.

CÂRCU, Onișor- general de brigadă

- S-a născut la 6 septembrie 1923 în localitatea Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud Orientându-se spre cariera militară, în anul 1944, susține examenul de admitere la Școala Militară de Ofițeri de Artilerie din Pitești și este declarat admis. Absolvă această școală la 1 august 1946, cu gradul de sublocotenent.
- grade militare, a căror succesiune este următoarea: sublocotenent – 01.08.1946; locotenent – 30.12.1949; locotenent major – 23.08.1950; căpitan – 06.02.1953; maior – 23.08.1955; locotenent-colonel – 30.12.1957; colonel – 30.12.1963. Prin Decretul prezidențial nr. 150 din 19.08.1974, colonelului Onișor Cârțu i s-a acordat gradul de general maior*.
- Funcții militare: comandant secție în Regimentul 7 Artilerie Munte – 07.08.1946 – 26.11.1946; comandant secție la Divizionul 5 Tunuri Munte – 27.11.1946 – 31.03.1947; ofițer cu aprovizionarea la Divizionul 5 Tunuri Munte – 01.04.1947 – 31.10.1947; comandant secție la Divizionul 1 Artilerie Munte – 01.11.1947 – 26.06.1948; ofițer cu armătura la Divizionul 1 Artilerie Munte – 27.06.1948 – 02.11.1948; comandant baterie la Divizionul 1 Artilerie Munte – 03.11.1948 – 24.09.1949; comandant secție și comandant baterie de tragere la Divizionul 1 Artilerie Munte – 25.09.1949 – 30.09.1949; comandant secție la Regimentul 3 Munte – 01.10.1949 – 31.03.1950; comandant baterie școală regimentală, apoi ofițer cu cifrul și ulterior, șef birou organizare – mobilizare la Divizionul 1 Tunuri Munte – 01.04.1950 – 30.06.1951; adjutant superior și ofițer cu cercetarea la Divizionul 1 Artilerie Munte – 01.07.1951 – 04.03.1952; șeful Școlii regimentale la Regimentul 142 Artilerie – 05.03.1952 – 10.12.1952; comandantul Divizionului 555 A.T. – 11.12.1952 – 07.05.1953; șef de stat major la comandantul artileriei la Batalionul 57 Vânători de Munte – 08.05.1953 – 10.08.1956; comandant al Regimentului 116 Artilerie – 11.08.1956 – 13.06.1961; șeful artileriei Diviziei 11 Mecanizată „Carei” – 14.06.1961 – 30.09.1964; șef de stat major la șeful artileriei Armatei a 4-a – 19.09.1967 – 31.10.1969; locțiitorul comandantului și șef al artileriei la Armata a 4-a – 01.11.1969 – 09.08.1983. Începând cu 10 august 1983, se pensionează.

* General de brigadă (cu o stea) – începând cu 21.07.2001 – conform O.U.G. Nr. 90/2001, art. 1, punctul „B”, subpunctul „c”.

- La 19 octombrie 1984, generalul s-a stins prematur din viață, iar la 22 octombrie 1984 a fost înmormântat în apropierea bisericii din comuna natală, Rebrișoara.

CHIRIȚĂ, Mihai dr. – general de brigadă

- S-a născut la 13.06.1955, comuna Nucșoara, județul Argeș;
- A absolvit Liceul Militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza, Școala de Ofiteri Activi de Artilerie (1977), precum și cursurile Academiei de Inalte Studii Militare (1982-1984);
- Funcții militare: 20.08.1977-01.09.1980 Comandant pluton lansare; 01.09.1980-01.09.1981 Comandant baterie pază, aprovizionare și transport; 01.09.1981-01.10.1982 Comandant baterie rachete - Centrul de Instrucție al Artileriei, Sibiu ; 23.08.1984-31.05.1985 Comandant divizion elevi - Școala Militară de Ofițeri de Artilerie „Ioan Vodă”; 31.05.1985-15.09.1990 Ofițer 2 și ofițer 1 în secția pregătire de luptă a Trupelor de Artilerie -Comandamentul Artileriei, București; 15.09.1990-01.09.1993 Șef Birou trageri și conducerea focului în secția pregătire de luptă de artilerie; 01.09.1993-30.11.1993 Șef secție pregătire de luptă de artilerie, Inspectoratul General al Artileriei; 30.11.1993-15.02.1995 Șef Birou pregătire de luptă artilerie, secția pregătire de luptă artilerie și rachete din Direcția Pregătire de Luptă, Statul Major al Trupelor de Uscat; 15.02.1995-01.06.1997 Comandant Centrul de Pregătire și Perfecționare a Cadrelor de Artilerie, Ploiești; 01.06.1997- 01.03.1998 Ofițer 1 în Biroul asigurare tehnică cu armament și muniții- Armata 1; 01.03.1998-29.02.2000 Șef Birou artilerie, secția arme din Serviciul Doctrină și Instrucție, Statul Major al Trupelor de Uscat; 29.02.2000-01.06.2001 Șef Catedră pregătire militară de bază - Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Trupelor de Uscat; 01.06.2001- 01.11.2003 Comandant - Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre, Pitești; 01.11.2003-01.08.2004 Șef stat major al Comandamentului Forțelor Terestre; 01.08.2004-01.12.2004 Șef Instrucție și Doctrină (și Inspector General al Forțelor Terestre); 01.12.2004- 01.05.2005 Comandant al Comandamentului Forțelor Terestre; 01.05.2005-01.08.2005 Comandant (și inspector pentru tancuri) Școala de Aplicație pentru Tancuri și Auto „Mihai Viteazul”; 01.08.2005-2008 Comandant (și Inspector al forțelor pentru luptă) Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul”; Locțiitorul șefului Direcției Operaționalizare, Generare și Evaluare Forțe din Statul Major General (2008-...)

CORNESCU, Grigore- General de brigadă

- S-a născut la 24 august 1921 în comuna Bâlteni, județul Gorj.
- A absolvit liceul în orașul Târgu Jiu iar între anii 1942 și 1944 a urmat cursurile Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie, primind gradul de sublocotenent.
- În perioada 1944-1945 a fost încadrat în funcția de comandant pluton antitanc. În luptele din Cehoslovacia a fost rănit și decorat cu ordinul „Coroana României” în grad de cavaler cu pamblică de „VM” și frunze de stejar, clasa a V-a. Între anii 1946 și 1961 a îndeplinit diferite funcții la unități de artilerie din Craiova și la R. 36 Art. A.T. Slatina. În perioada 1961-1963 a urmat cursurile Academiei Militare din București. Din anul 1963 și până în anul 1981 a fost comandantul Brigăzii 17 Artilerie Bârlad.
- Pentru merite deosebite în timpul activității a primit 20 de ordine și medalii, iar în anul 1994 a fost avansat la gradul de general de brigadă.

IOAN, Sorin dr. - generalul-locotenent

- s-a născut la 22 iunie 1954 în București;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie „Ioan Vodă” - Sibiu (1973-1976), Academia Militară (1983-1985);
- grade militare - general locotenent-2004;
- funcții militare - comandant de pluton, comandant de baterie și comandant de divizion de artilerie (1976-1982); șef artileriei într-o brigadă mecanizată (1985-1986); șef de stat major de regiment de artilerie (1986-1988); comandant de regiment de artilerie (1988-1993); locțiitor de comandant de divizie (1993-1994) ; locțiitor de comandant de corp de armată (1994-1996); șef al artileriei în Statul Major al Forțelor Terestre (1996-1997); comandant/șef al Detașamentului tactic „Sfântul Gheorghe”, dislocat în Albania ca parte a Forței Multinaționale ALBA (1997); locțiitor al șefului Direcției Planificare Strategică și Control Armamente (J5) din Statul Major General (1998); comandant de corp de armată (1999); locțiitor al comandantului Comandamentului 2 Operațional Întrunit (2000); șef al Direcției Operații și Instrucție din Statul Major General (2001); șef al Statului Major al Forțelor Terestre (2004-2006); locțiitor al șefului Statului Major General (2006-2007); șef al Reprezentanței Militare a României la NATO și UE (2007-).

IONIȚĂ, Constantin - general de corp de armată³⁶⁵

- s-a născut la 30 mai 1930, în comuna Pielești, județul Dolj;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1950-1952), Academia Militară Generală (1956-1959);
- grade militare: locotenent-1952, locotenent major-1955, căpitan-1959, maior-1963, locotenent-colonel-1967, colonel-1971, general maior-1982, general locotenent-1990, general de corp de armată-1992;
- funcții militare - comandant de pluton în Școala Militară de Ofițeri de Artilerie (1952-1956); șef birou operații în statul major al Diviziei de artilerie rupere (1959-1961); comandant al subunității tehnice din Brigada 32 R.O.T. (1962-1963); comandant al Bazei 62 T.M.R. Mârșa (1963-1977); comandant al Brigăzii 32 R.O.T. (1977-1983); șef de stat major la Comandamentul Artileriei (1983-1984); comandantul Comandamentului Artileriei (1984-1992);
- a trecut în rezervă în 1992.

IONIȚĂ, Gheorghe – general de corp de armată³⁶⁶

- s-a născut la 7 mai 1921, la Iași;
- a urmat Școala Militară de Ofițeri de Artilerie „Regele Carol I”- Pitești (1941-1943), Academia Militară -București (1949-1951).
- grade militare – sublocotenent-1943, locotenent-1946, căpitan-1948, maior-1952, locotenent-colonel-1956, colonel-1962, general de brigadă-1977, general de divizie (r)-1997, general de corp de armată (r) 2005;
- funcții militare - comandant de secție în Regimentul 4 artilerie grea moto - Bacău (1943); comandant al Divizionului 14 artilerie grea independent (1943-1944), comandant al Regimentului 6 artilerie călăreață (1944-1945), comandant al Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie (1945-1946); funcții în statul major al Diviziei „Horea, Cloșca și Crișan” (1946-1948); comandant baterie elevi în Școala Militară de Ofițeri de Artilerie (1948-1949); ofițer în Secția Operații din Marele Stat Major (1951-1957); șef de stat major în Regimentul 13 artilerie-Medgidia (1957-1959); ofițer în statul major al artileriei Brigăzii de tancuri-Târgoviște (1959-1962); locțiitor și comandant al Brigăzii 17 artilerie-Bârlad (1962-1963); șef Secție pregătire de luptă în Comandamentul Artileriei (1963-1969); locțiitor al comandantului Artileriei (1969-1982);
- a participat în cel de-al II-lea război mondial la luptele de pe frontul Iași-Chișinău (1944), din munții Javorina, dintre râurile Hron-Morava;

³⁶⁵ Cf. Constantin U. Bârlădeanu , - Tunarii, – Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 25-32;

³⁶⁶ Cf. Constantin U. Bârlădeanu , - Tunarii, – Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 67-94;Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., - Personalități ieșene op. cit. -, p. 58-79;

- ca veteran de război și membru în conducerea A.N.V.R. a participat la realizarea lucrării „Veteranii pe drumul onoarei și jertfei-1941-1945”, în 6 volume;
- a decedat în octombrie 2006, la București.

IONEL, Vasile - general³⁶⁷

- s-a născut la 22 martie 1927, în Botoșani;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1945-1947), Academia Militară de Artilerie - Moscova (1949-1954), pe care a absolvit-o ca șef de promoție;
- grade militare - sublocotenent-1947, locotenent-1950, locotenent major-1950, căpitan-1952, maior-1953, locotenent-colonel-..., colonel -..., general maior-1961, general locotenent -..., general-colonel-1971, general-1994.
- funcții militare - locțiitor comandant Brigăzii de artilerie - Galați; comandant Brigăzii artilerie - Roman (1954-1955); șef stat major al artileriei Regiunii a 3-a Militare (1955-1958); comandant al artileriei Regiunii a 3-a Militare (Armatei 2) (1958-1960); șef al Direcției Planificare, Înzestrare și Mobilizare din Marele Stat Major (1960-1963); șef al Direcției Generale a Înzestrării (și adjunct al ministrului forțelor armate) (1963-1980); adjunct al ministrului Transporturilor și Telecomunicațiilor, director general al Centralei Canal Dunăre - Marea Neagră, adjunct al ministrului Aprovizionării Tehnico Materiale și Gospodăririi Fondurilor Fixe (1980-1989); prim-adjunct al Ministrului Apărării Naționale și șef al Marelui Stat Major (1989-1991); șef al Departamentului de analiză politică (consilier prezidențial) în Administrația Prezidențială (1991-1996).

OPREA, Ștefan dr. - generalul-maior

- s-a născut la 22 septembrie 1955 în orașul Focșani, județul Vrancea.
- absolvent al Școlii militare de ofițeri de artilerie „Ioan Vodă”, Sibiu - 1977 și al Academiei Militare, Facultatea de artilerie -1989;
- grade militare: a fost avansat la gradul de general-maior în anul 2006.
- funcții militare: comandant de pluton, comandant de baterie de artilerie, comandant de divizion de artilerie (1977-1991); între 1991 și 2001, a fost

³⁶⁷ Cf. Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., – Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă”, Ed. Europa Nova, București, 2001, p. 325-329;

încadrat în Brigada 8 artilerie și a îndeplinit succesiv funcțiile de șef de stat major și de comandant; a comandat Brigada 8 artilerie mixtă (2001 – 2002); locțiitor al comandantului Comandamentului 2 operațional întrunit de la Buzău (2002-2003); director al Statului Major al Forțelor Terestre. (mai-decembrie 2003); comandant al Comandamentului Forțelor Terestre (decembrie 2003 - iulie 2004); director adjunct la Partnership Coordination Cell din cadrul SHAPE- Mons, Belgia (iulie 2004 și septembrie 2006); comandant al Comandamentului 2 Operațional Întrunit (septembrie-noiembrie 2006); director adjunct al Statului Major General (noiembrie 2006-decembrie 2007); director al Statului Major General (decembrie 2007-....)

PARANIAC, Cornel dr. - general - locotenent³⁶⁸

- s-a născut la 29 iunie 1950, la Comarnic, județul Prahova;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1969-1972), pe care a absolvit-o ca șef de promoție, Academia Militară Generală (1977-1979);
- grade militare - locotenent-1972, locotenent major-1974, căpitan-1979, maior-1982, locotenent-colonel-1988, colonel-1990, general de brigadă - 1994, general maior-1998, general - locotenent - 2004;
- funcții militare - comandant de pluton și de baterie în Centrul de Instrucție al Artileriei (1972-1977); comandant de divizion și șef de stat major la Regimentul 65 artilerie antitanc (1979-1982); comandant al Regimentului 65 artilerie antitanc (1982-1990); comandant al Brigăzii 8 artilerie (1990-1991); șef al secției operații și șef de stat major la Inspectoratul General al Artileriei (1991-1993); șeful al artileriei în Statul Major al Trupelor de Uscat (1993-1996); locțiitor al șefului Statului Major al Trupelor de Uscat (1996-1997); comandant al Armatei 1 (1997-2001); prim locțiitor al șefului Statului Major al Trupelor de Uscat și comandant al Comandamentului 2 Operațional (2001-2004); reprezentantul României la NATO și UE (2004-2007);
- a trecut în rezervă la limită de vârstă în grad în anul 2008.

³⁶⁸ Cf. *Constantin U. Bârlădeanu – Tunarii* - Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 95-100

PAVELESCU, Nicolae – colonel

- s-a născut la 17.09.1924 în localitatea Potlogi, județul Dâmbovița;
- a absolvit Liceul Militar (Chișinău și Pitești) în 1943, Școala Militară de ofițeri de artilerie în anul 1945 și Academia Militară Generală în anul 1960;
- funcții militare: comandant pluton la Regimentul 5 Artilerie și Brigada 3 Artilerie - 08.03-09.05.1945 pe front și 1945-1951 în garnizoanele Cislădie și Brașov; comandant de baterie 1952-1954, comandant de divizion 1954-1958 - Școala Militară de ofițeri de artilerie, șef catedră artilerie în Centrul de Instrucție, Făgăraș 1958-1964; șef secție învățământ și loțiitor al comandantului pentru artilerie în Școala Militară de ofițeri „Nicolae Bălcescu” – 1964-1968; Șef de stat major al Gărzilor Patriotice, Sibiu – 1968-1970; comandant al Școlii Militare de ofițeri activi de artilerie -1970-1981.
- a fost pensionat în anul 1981 la limită de vârstă în grad
- a decedat în anul 1993.

POPESCU, Ion I. - general colonel³⁶⁹

- s-a născut la 10 aprilie 1924, la Cocorăști, comuna Pleșoiu, județul Olt;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie (1947-1949), Academia Militară (1950-1952), Academia de arme întrunite „Voroșilov” - Moscova (1958-1960).
- grade militare - sublocotenent-1949, locotenent - 1949, , locotenent-major-1951, căpitan - 1952, maior - 1955, locotenent-colonel-1958, colonel-1961, general - maior-1969, general - locotenent - 1973, general - colonel -1977.
- funcții militare - comandant de pluton în Centrul de Instrucție al Artileriei, Regimentul 14 artilerie grea (1949) ; comandant de baterie în Regimentul 14 artilerie grea (1949-1950); ajutor al șefului de stat major în Regimentul 276 artilerie (1952-1953); comandant al artileriei Brigăzii 39 mitraliere-artilerie (1953-1955); șef de stat major al artileriei Corpului 40 armată Lugoj (1955-1956); ajutor șef de stat major în comandamentul artileriei Regiunii 3 Militare (1956-1958); comandant al artileriei Armatei 2 (1960-1961); șef de Stat Major al Comandamentului Artileriei Forțelor Armate (1961-1969); comandantul Artileriei Forțelor Armate (1969-1984); a trecut în rezervă în 1984;
- a decedat în anul 2008.

³⁶⁹ Cf. *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Tunarii, vol. III – Ed. Pro Transilvania, București, 2003, p. 7-25;

POPESCU, Eugen dr. -general maior

- S-a născut la 27 aprilie 1950, în localitatea Balș, județul Olt.
- A absolvit, în 1969, Liceul Militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza. A fost elev al Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie „Ioan Vodă” din Sibiu în anii 1969-1972.
- În 1972, a fost avansat la gradul de locotenent și repartizat la Divizionul 2 din Regimentul 1 artilerie „General Eremia Grigorescu” din Slatina, unde a ocupat funcția de comandant de pluton cercetare și șef al cercetării (1972-1974). În cadrul Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie Sibiu a ocupat funcția de lector la Catedra de științe sociale între 1974-1988. Din 1988 a ocupat diferite funcții în Comandamentul Artileriei, apoi în Inspectoratul Artileriei din București (Secția Pregătire de Luptă Artilerie și Rachete), apoi în cadrul Statului Major al Trupelor de Uscaț (șef de compartiment la Șeful Artileriei, șef Birou trageri și conducerea focului în Secția Pregătire de Luptă Artilerie și Rachete, șef Birou pregătire de luptă în Secția Pregătire de Luptă Artilerie și Rachete). Între 1997-1999 este comandant al Brigăzii 17 Artilerie „General Alexandru Tell” din Bârlad. În perioada 1999-2006, a fost comandant al Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete „Ioan Vodă”, instituție care s-a transformat în Școala de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă” prin luarea în subordine a Artileriei Antiaeriene din Forțele Terestre.
- A fost avansat general de brigadă în anul 2001.
- În 2002, devine Doctor în științe militare cu calificativul „Cum Laude”.
- *Are meritul reluării, în 2002, a activității „Revistei Artileriei” fondată în anul 1887, sub noua denumire de „Artileria Modernă Română”.*

POPESCU, Mihail dr.- general³⁷⁰

- s-a născut la 1 aprilie 1948, în comuna Cârlogani, județul Olt;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1966-1969), Academia Militară Generală (1971-1973), Colegiul Național de Apărare (1993);
- grade militare - locotenent-1969, locotenent major-1973, căpitan-1977, maior-1983, locotenent-colonel-1985, colonel-1987, general de brigadă-1989, general maior-1994, general locotenent-1995, general-2000.

³⁷⁰ Cf. Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., – Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000) -, Editor Fundația “General Ștefan Gușă” , Ed. Europa Nova, București, 2001, p. 340-341;

- funcții militare - comandant de pluton în Brigada 17 artilerie și în Centrul de Instrucție al Artileriei (1969-1971); comandant de divizion, loțiitor al comandantului Brigăzii 8 artilerie (1973-1981); comandant al Regimentului 315 artilerie (1981-1982); șef al artileriei și loțiitor al comandantului Diviziei 81 mecanizată (1982-1984); șef al artileriei și loțiitor al comandantului Armatei 4 (1984-1992); inspector general al Artileriei (1992-1997); șef al Direcției Doctrină și Instrucție (1997); șeful Statului Major al Trupelor de Uscat (1997-2000); șeful Statului Major General (2000-2004); senator de Vâlcea (2004-2008).

POPESCU, Stelian - general de corp de armată³⁷¹

- s-a născut la 26 ianuarie 1925, la Dumbrava, județul Mehedinți;
- a urmat Școala de ofițeri de artilerie (1948-1949), Academia Militară (1966-1969), pe care a absolvit-o ca șef de promoție;
- grade militare - locotenent-1949, locotenent-major-1951, căpitan-1954, maior-1955, locotenent-colonel-1959, colonel-1964, general de brigadă-1971, general de divizie-1977, general de corp de armată (r)-1991;
- funcții militare - comandant de pluton și ajutor al șefului de stat major în Regimentul 142 obuziere (1949-1952); comandant de divizion în Brigada 54 artilerie (1952-1953); diferite funcții în comandamentul Regiunii 3 Militare (1953-1956); loțiitor al comandantului Regimentului 54 artilerie (1956-1957); comandant al Regimentului 146 artilerie (1957-1958); comandant al Regimentului 69 artilerie (1959-1966); comandant al Armatei 3 Cluj (1977-1979); suferind un accident vascular este clasat medical și numit vicepreședinte al Comisiei Centrale de Regulamente a Marelui Stat Major. (1979-1981).
- după 1989 a acționat pentru punerea bazelor U.N.C.R.R. și a Uniunii Naționale „Cultul Eroilor”;
- a decedat la 15 noiembrie 1995.

SIBIANU, Eugeniu Constantin - general de brigadă

- S-a născut la 27 mai 1933, în comuna Moșteni, județul Teleorman.
- A absolvit Liceul „Dinu Golescu” din Câmpulung Muscel. A fost elev al Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie Sibiu în anii 1952-1955, avându-l model pe căpitanul Nicolae Pavelescu, comandantul său de baterie.
- Funcții militare: 1956-1962 – comandant de subunitate

³⁷¹ Cf. *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Promoția de aur a artileriei române-30 decembrie 1949 – Ed. Pro Transilvania, București, 2004, (56) p. 76-79; *Constantin U. Bârlădeanu*, - Tunarii, – Ed. Pro Transilvania, București, 2001, p. 42-51; *Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr.*, - Tunarii, vol. III – Ed. Pro Transilvania, București, 2003, p. 26-29;

elevi; 1955-1956- comandant pluton Brigada 7 Artilerie Grea; 1962-1970 – lector la Catedra tragerile artileriei; 1974-1979 – lector-șef la Catedra tragerile artileriei; 1979-1981 – șef de stat major al Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie Sibiu; 1981-1990 – comandant al Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie „Ioan Vodă” Sibiu.

- Grade militare: 1955 – locotenent, 1959 – locotenent-major; 1964 – căpitan; 1969 – maior; 1975 – locotenent-colonel; 1982 – colonel; 1996 – general de brigadă în rezervă.

STĂNCULESCU, Victor Atanasie - general

- s-a născut la 10 mai 1928, în Tecuci, județul Galați;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1947-1949), Academia Militară, Facultatea de artilerie (1950-1952);
- grade militare - locotenent-1949, locotenent major-1952, căpitan-1952, maior-1955, locotenent-colonel-..., colonel-1960, general maior-1968, general - locotenent - ..., general-colonel-1989, general -... ;
- funcții militare - șef stat major al artileriei Regiunii a 3-a Militare (1955-1958); comandant al artileriei Corpului 38 Armată -Timișoara (1952-1955); șef de secție și șeful al Direcției Organizare, Mobilizare, Planificare Înzestrare (și locțiitor al șefului Marelui Stat Major) (1955-1980); șef al Direcției Generale a Înzestrării (și adjunct al ministrului forțelor armate) (1981-1986), apoi prim adjunct al ministrului forțelor armate (1986-1989); ministrul economiei naționale (1989-1990); ministrul Apărării Naționale (1990-1991);
- a fost președinte al „Federației române de călărie și pentatlon modern” (1971-1990);
- a jucat un rol cheie în evenimentele din decembrie 1989.

ȘCHIOPU, Nicolae - general „post mortem”

- s-a născut la 23 octombrie 1933, în comuna Fratoștița, județul Dolj;
- a urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1951-1953), Școala militară de ofițeri tehnici de artilerie (1954), Academia Militară (1967-1970);
- grade militare - locotenent-1953, locotenent - major-1956, căpitan-1959, maior-1964, locotenent-colonel-1970, colonel-1977, general maior-1984, general locotenent-1994, general de corp de armată-1995, general „post-mortem”-2003;
- funcții militare - comandant de pluton în Brigada 267 aruncătoare de mine (1953-1955) și în Regimentul 150 artilerie (1955-1957); comandant de baterie în Brigada 213 obuziere (1959-1960); locțiitor al șefului de stat major la Brigada 31 obuziere (1960-1961) și Brigada 17 artilerie rupere (1961-1967); ofițer în Secția Operații din Marele Stat Major (1970-1979); șef secție

organizare în Marele Stat Major (1980-1984); comandant al Diviziei 11 mecanizată „Carei” (1985-1990); locțiitor al șefului Marelui Stat Major (1991-1992) și al șefului Statului Major General (1993-1997); a trecut în rezervă perioada 1997-2000; secretar general al M.Ap.N. (2001-2003);

- a decedat în anul 2003.

TOPLICEANU, Iulian - general de corp de armată

- s-a născut la 28 iulie 1928, la Iași;
- A urmat Școala militară de ofițeri de artilerie (1948-1949), Academia Militară (1950-1952);
- grade militare - locotenent-1949, locotenent-major-1951, căpitan-1953, maior-1955, locotenent-colonel-1959, colonel-1962, general - maior-1969, general - locotenent-1980, general de corp de armată-1985;
- funcții militare - comandant de pluton în Regimentul 22 artilerie hipo-Călărași (1949-1950) și în Regimentul 150 artilerie (1955-1957); comandant al artileriei Diviziei 57 vânători de munte - Caransebeș (1954-1956); comandant al artileriei Diviziei 86 infanterie-Lugoj (1956-1957); șef de stat major la Comandamentul artileriei Corpului 38 artilerie (1957-1958) ; șef de stat major al artileriei la Regiunea a 3-a Militară-Cluj (1958-1961); comandant al artileriei Armatei 3 (1961-1969); șef de stat major al Armatei 3 (1969-1979); comandant al Armatei 3 (1979-1990); comandant al C.I.Tc.(1991-1992).

*

* *

În anexe prezentăm artileriștii care au ocupat diferite demnități sau funcții militare, precum și biografia celui de care este legată înființarea artileriei române moderne, domnitorul Gheorghe Bibescu.

GHEORGHE BIBESCU
Domnitor al Țării Românești (1842-1848)
Întemeietorul Artileriei române moderne-10 noiembrie 1843

S-a născut la Craiova în anul 1804, fiind fiul marelui vornic Dumitru Bibescu și urmaș pe linie maternă a lui Constantin Brâncoveanu. Era frate cu principele Barbu Știrbei, domnitor al Țării Românești (1849-1853, 1854-1856). A studiat la Paris unde a obținut doctoratul în drept. În 1826 s-a căsătorit cu cea mai bogată fată din țară, Zoe Mavrocordat, cu care a avut 7 copii și de care a divorțat după 19 ani de căsnicie. La 9 septembrie 1845 s-a recăsătorit cu Marițica Ghica, cu care a mai avut 2 fete. Al doilea fiu, George Bibescu, a fost tatăl lui George Valentin Bibescu.

În 1824 a intrat în administrația publică a țării, la Ministerul de Justiție și de Externe, de unde a demisionat în 1834, trăind până în 1842 la Paris și Viena. Reîntors în țară, a condus opoziția contra domnitorului Alexandru Ghica, la 20 decembrie 1842 Obșteasca Adunare Extraordinară alegându-l domnitor, fiind favoritul consulului rus la București, Dașkof, deși nu îndeplinea 2 condiții din Regulamentul organic, respectiv, vârsta de 40 de ani și calitatea de boier de trei generații.

Ca domnitor a luat o serie de măsuri apreciate: a mărit numeric armata, a pus ordine în finanțele țării, a ajutat sinistrații bucureșteni ai incendiului din ziua de Paști 1847, a eliberat țigani din robie (cei aparținând Bisericii și așezămintelor publice); a reorganizat poliția unor orașe și a modernizat regimul temnițelor; de înlăturare a unor abuzuri în domeniul administrației și justiției, de amenajare a drumurilor, de înlăturare a unor abuzuri în domeniul relațiilor agrare precum și măsuri edilitare și de înfrumusețare a orașului București (amenajarea șoselei „Kiseleff”, începerea amenajării grădinii Cișmigiu și construcția Teatrului Național), etc. A luat și unele

măsuri neapreciate: concesionarea minelor rusului Trandafiloff, încercarea impunerii limbii franceze ca limbă de predare în școlile superioare etc.

A fost un adept al unirii țărilor române. La 1 ianuarie 1848 a desființat vama din Focșani, punct vamal important între Țara Românească și Moldova (la Focșani, despărțite de Milcov, erau prefecturile Râmnicu Sărat și Putna). Tot la Focșani, la biserica Sf. Ioan din Piața Unirii, lângă borna de hotar, i-a fost oficiată căsătoria cu Marițica Ghica, naș de cununie fiind Mihail Sturza, domnitor al Moldovei.

A intrat în istorie ca întemeietorul artileriei române moderne. La 15 octombrie 1843 a intrat în București, venind dintr-o călătorie la Constantinopol, aducând cu el patru tunuri primite în dar de la sultan. La 10 noiembrie 1843, prin Porunca Domnească nr.198, domnitorul Gheorghe Bibescu a legiferat înființarea primei baterii de artilerie din Țara Românească, dată de la care se socotește organizarea artileriei ca armă deosebită de infanterie și care a devenit Ziua Artileriei Române.

Pe timpul revoluției din 1848 a fost indecis, nici nu a trecut de partea revoluției, nici nu a înăbușit-o. La 9 iunie, când se citea Proclamația de la Islaz, la București, 3 tineri au tras cu pistolul asupra sa, epoletul oprind glonțul. La 11 iunie, când i s-a impus Proclamația de la Islaz, nefiind sprijinit de armată care a declarat că nu va participa la vărsarea de sânge de român, a semnat noua constituție, de fapt Proclamația. Pe 12 iunie, la protestul consulului țarist împotriva noii ordini care desființa Regulamentul organic, nevoind să ia asupra sa consecințele mișcării revoluționare, a abdicat și la 13/25 iunie 1848 a părăsit țara, prin Câmpulung, în Transilvania și apoi în Franța.

A murit în anul 1873, la Paris, după ce în 1860, Marițica Ghica-Bibescu murise în urma unui cancer. Prima sa soție, Zoe Mavrocordat, îi va supraviețui, trăind până la 87 de ani, ocrotită fiind de cei 7 copii (1805-1892).

CRONOLOGIA ISTORIEI ARTILERIEI ROMÂNE

1445 - Pe timpul luptelor pentru cucerirea cetății Giurgiu, cetate ce fusese luată în stăpânire de către turci după bătălia de la Varna, oastea Țării Românești condusă de Vlad Dracul a folosit pentru prima oară în arta militară românească 2 bombarde. Cu această ocazie comandantul flotei burgunde, Walerand de Warvin, care a cooperat cu Vlad Dracul și Iancu de Hunedoara, a făcut prima mențiune cu privire la folosirea gurilor de foc de către români.

17 - 19 octombrie 1448 - În bătălia de la Kossovopolje, oastea lui Iancu de Hunedoara (22 000 oameni), formată în cea mai mare parte din ardeleni și ajutată de circa 3 000 călăreți moldoveni și 4 000 arcași din Țara Românească, a folosit tunuri de diferite calibre în luptele împotriva turcilor.

22 iulie 1456 - În bătălia de la Belgrad, artileria lui Iancu de Hunedoara a fost instalată pe malul Dunării, constituind un exemplu strălucit de conlucrare cu flota.

10 ianuarie - Oastea Moldovei (circa 40 000 oameni și 20 de tunuri) condusă de Ștefan cel Mare a obținut la Vaslui o mare victorie împotriva armatei turcești compusă din aproximativ 120 000 de oameni. Artileria lui Ștefan cel Mare așezată la flancurile dispozitivului, a fost folosită magistral. Focul a fost deschis prin surprindere, în momentul declanșării contraatacului cavaleriei moldovene.

26 iulie - În bătălia de la Valea Albă (Războieni) Ștefan cel Mare a folosit artileria, organizând o tabără întărită cu căruțe și cai.

1529 - Conrad Hass, șeful arsenalului din Sibiu (1529-1569), a conceput rachete cu 2 trepte, prefigurând și căile de experimentare a acestora. Tot el a realizat „*Lancea zburătoare*”, echipată cu aripă în formă de coadă de rândunică cu încărcătură de luptă și cu un număr de recipiente de pulbere cu aprindere succesivă.

22 august 1531- În bătălia de la Obertyn, Petru Rareș, voievodul Moldovei, a folosit pentru prima oară în istoria artileriei române tunuri cu mai multe țevi.

10 iunie 1574 - Pe timpul bătăliei de la Roșcani (lângă Cahul), în compunerea oștii Moldovei, condusă de Ioan Vodă, au fost folosite un număr de 140 guri de foc.

13/23 august 1595 - La Călugăreni, Mihai Viteazul, voievodul Țării Românești a dispus de 12 tunuri pe care le-a folosit în trageri de flanc asupra dispozitivului inamicului, precum și în trageri asupra unui obiectiv fix (podul de peste Neajlov).

18/28 octombrie 1599 - Pe timpul bătăliei de la Șelimbăr, în compunerea oștii Țării Românești, condusă de Mihai Vitezu, au existat un număr de 80 de guri de foc.

17 iulie 1603 - Radu Șerban, voievodul Țării Românești, a folosit în bătălia de la Brașov 4 tunuri de câmp.

21 noiembrie 1615 - În lupta de la Tătărani împotriva lui Alexandru Movilă, care intenționa să ocupe tronul Moldovei, Ștefan Tomșa a folosit 20 de tunuri.

17/27 mai 1653 - La Finta, pe timpul luptelor duse împotriva lui Matei Basarab, domnul Țării Românești, Vasile Lupu a folosit un număr de 30 de guri de foc.

29 mai - Pe timpul luptelor de la Drăgășani, pandurii lui Tudor Vladimirescu au folosit 3 tunuri.

10 noiembrie 1843 - În Țara Românească, prin Porunca Domnească nr.198, s-a legiferat înființarea primei baterii de artilerie (4 tunuri) și încadrarea acesteia cu ofițeri, subofițeri și trupa necesară. Această dată marchează actul de naștere al artileriei moderne din țara noastră.

1849 - În Moldova, din porunca prințului Grigore Al. Ghica a luat ființă prima baterie de artilerie. Chesoanele necesare acestei baterii (formată din 6 tunuri) au fost confecționate la Școala de arte și meserii din Iași. Primul comandant al acestei baterii a fost Lazăr Liubobratici.

1849 - În Țara Românească a luat ființă a doua baterie de artilerie (4 tunuri).

20 ianuarie 1849 - În Transilvania, la Bucium și Abrud, meșterii oștii revoluționare conduse de Avram Iancu au fabricat tunuri cu țeavă de lemn și tunuri de bronz din materialul rezultat în urma topirii clopotelor unor biserici.

1857 - Guvernul Moldovei a cumpărat din Austria 6 tunuri și 2 obuziere, organizând cea de a doua baterie.

11 octombrie 1859 - A fost înființat primul divizion de artilerie din Principatele Unite. Primul comandant a fost colonelul Scarlat Ciocârlan.

12 noiembrie 1859 - Prin Înaltul Ordin de zi nr.83 s-a înființat „*Corpul de stat major al armatei Principatelor Unite*”, în cadrul căreia „*Secția a III-a avea sarcina să se ocupe de organizarea, îndrumarea și conducerea instrucției în unitățile de artilerie și de geniu*”

1860 - În „*Monitorul oastei*” a fost publicat un curs de balistică, întocmit de căpitanul George Manu, intitulat „*Teoria dării*”. Acesta a fost primul regulament de trageri al artileriei apărut în Armata Română.

21 decembrie 1860 - Prin contopirea celor 4 baterii de artilerie existente în Țara Românească și Moldova s-a constituit primul regiment de artilerie al Armatei Române (organizat pe 2 divizioane) al cărui comandant a fost maiorul Tobias Gherghel.

decembrie 1860 - s-a constituit „*Corpul de artilerie*” compus din statul major al armei și unitățile de artilerie.

23 noiembrie 1861- Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a aprobat înființarea „*Direcției stabilimentelor de material de artilerie*” și constituirea Arsenalului, Pirotehniei și Fabricii de pulbere.

1 ianuarie 1862 - A început construirea și utilizarea Arsenalului și a Pirotehniei.

21 iulie 1862 - În Arsenalul armatei din Dealul Spirii s-a turnat primul proiectil de artilerie. Acesta a fost dăruit domnitorului Alexandru Ioan Cuza cu următoarea dedicație: „*Primul proiectil turnat în Principatele Unite. Stabilimentul artileriei Măriei Sale Prințului Alexandru Ioan - 1862, 21 iulie*”.

8 iulie 1863 - În incinta Arsenalului armatei din Dealul Spirii a început construirea „*Manufacturii de arme*”.

1863 - A luat ființă în cadrul Ministerului de Război „*Diviziunea artileriei și geniului*”.

24 aprilie 1864 - A apărut „*Regulamentul asupra manevrelor evoluțiilor bateriilor înhămate de tunuri de 4 ghinturi de câmp*”.

2 martie 1866 - Prin Înaltul Decret nr.309 al Locotenenței Domnești a fost reorganizată „*Direcția stabilimentelor de artilerie*”. S-a înființat „*Direcția artilerie*”. Șef al direcției a fost numit colonelul Henric Herkt.

1865 - A apărut „*Regulamentul asupra serviciului la gurile de foc ghintuite*” pe baza căruia s-a executat o lungă perioadă de timp serviciul la material în subunitățile de artilerie ale Armatei Române.

1 octombrie 1867 - A fost tipărit „*Regulamentul exercițiilor tunarului călare*” pe baza căruia s-a executat instrucția călare în unitățile și subunitățile de artilerie.

1 august 1868 - S-a înființat Regimentul 2 artilerie (organizat pe 2 divizioane a câte 3 baterii fiecare).

1869 - A luat ființă „Inspectoratul armelor speciale” care avea ca sarcină principală conducerea instrucției în unitățile de artilerie și geniu, supravegherea activității productive din întreprinderile de reparat și fabricat armament.

1875 - S-a desființat „Inspectoratul armelor speciale” și s-a înființat „Inspectoratul artileriei” primul șef al acestuia fiind colonelul Gheorghe Manu.

9 octombrie 1876 - Prin Înaltul Decret nr.1945 s-a stabilit noua ordine de bătaie a armatei. Șeful Secției artilerie din Marele Cartier General a fost numit colonelul Eracle Arion, iar la artileria Diviziei 1 infanterie a fost numit colonelul I. Carp, la artileria Diviziei 2 infanterie locotenent-colonelul Alexandru Colinski, la artileria Diviziei 3 infanterie colonelul Henric Herkt și la artileria Diviziei 4 infanterie locotenent-colonelul N. Dabija.

5 februarie 1877 - S-au înființat Regimentul 3 și Regimentul 4 artilerie, organizarea lor fiind identică cu a celor existente la data respectivă.

8 martie 1877 - Structura artileriei Armatei Române era următoarea:

- Regimentul 1 artilerie la Craiova - comandant , colonel Iulius Dunca;
- Regimentul 2 artilerie la București - comandant, colonel Eracle Arion;
- Regimentul 3 artilerie la Focșani - comandant, colonel Henric Herkt;
- Regimentul 4 artilerie la Roman - comandant, colonel Al. Anghelescu.

18 martie 1877 - S-au pus bazele înființării artileriei teritoriale, organizându-se 3 baterii la București și câte o baterie la Craiova, Pitești, Galați, Focșani, Iași și Roman.

26 aprilie 1877 - Artileria română din zona Calafat a deschis focul asupra grupării de forțe otomane din cetatea Vidin.

27 aprilie 1877 - Prin Înaltul Decret nr.962 s-a hotărât o nouă organizare a Armatei Române, la conducerea artileriei fiind numiți următorii:

- Șeful Secției artilerie din Marele Cartier General, colonelul Eracle Arion;
- Comandantul artileriei Corpului 1 armată, colonelul Iulius Dunca;
- Comandantul artileriei Corpului 2 armată, colonelul Henric Herkt.

29 aprilie 1877 - Au fost înființate 2 baterii de artilerie teritorială la Calafat.

23 iunie 1877 - Ministrul de război al României, generalul Al. Cernat, a aprobat intrarea în vigoare și difuzarea la unități a „Regulamentului pentru serviciul gurilor de foc calibru 15 centimetri”.

30 iunie - 4 iulie 1877 - Artileria română din zona orașului Turnu Măgurele a sprijinit cu foc acțiunile trupelor ruse care au asaltat și cucerit cetatea turcească Nicopole.

23 iulie 1877 - Generalul Gheorghe Manu a fost numit comandantul artileriei Armatei de Operații.

26 august - 28 noiembrie 1877 - 72 de guri de foc din compunerea Armatei Române au contribuit la obținerea victoriilor trupelor noastre la Grivița și Plevna.

7 noiembrie 1877 - 5 baterii de artilerie au sprijinit cu foc unitățile române care au înfrânt garnizoana otomană din cetatea Rahova.

5 decembrie 1877 - Prin Înaltul Ordin de Zi nr.174 s-a stabilit o nouă ordine de bătaie a Armatei Române, la artilerie fiind numiți:

- Comandantul general al artileriei, generalul Gheorghe Manu;
- Șeful Secției artilerie din Marele Stat Major, colonelul Eracle Arion;
- Comandantul artileriei Diviziei 1 infanterie, locotenent-colonelul Alexandru Horbaski;
- Comandantul artileriei Diviziei 2 infanterie, colonelul Henric Herkt;
- Comandantul artileriei Diviziei 3 infanterie, colonelul N. Dabija;
- Comandantul artileriei Diviziei 4 infanterie, locotenent-colonelul Nicolae Dumitrescu;
- Comandantul artileriei Diviziei de rezervă, colonelul Alexandru Anghelescu.

28 decembrie 1877-23 ianuarie 1878 - Peste 150 de guri de foc ale artileriei române au luat parte la luptele desfășurate în zona cetății Vidin.

1 aprilie 1878 - Artileria teritorială a fost reorganizată pe divizioane, baterii și secții: Divizionul de la București cu secțiile din capitală, de la Giurgiu, Ploiești și Buzău; Bateria de la Craiova cu secții la Turnu Severin, Pitești și Craiova; Bateria de la Galați cu secții la Bârlad, Focșani, Brăila și Galați; Bateria de la Iași cu secții la Botoșani, Roman, Bacău și Iași.

1 aprilie 1881- A luat ființă Regimentul 5 artilerie, cu reședința la Tulcea.

1 aprilie 1881 - Artileria teritorială a fost reorganizată pe 14 baterii, fiecare baterie luând denumirea localității unde își avea reședința.

7 aprilie 1881 - A luat ființă „Școala specială de artilerie și geniu”, cu sediul la București. Primul comandant a fost numit colonelul Eracle Arion.

22 iunie 1881 - S-a hotărât ca dislocarea celor 5 regimente de artilerie să fie în următoarele garnizoane: București - Regimentul 1 artilerie, Regimentul 2 artilerie (bateriile 2-5 la Ploiești); Brăila - Regimentul 3 artilerie; Iași - Regimentul 4 artilerie (bateriile 1-3 la Roman); Tulcea - Regimentul 5 artilerie (bateriile 2-4 la Slobozia).

1 aprilie 1883 - Toate bateriile de artilerie teritorială au fost incluse în regimentele de artilerie.

1 aprilie 1883 - Au luat ființă Regimentul 6 artilerie la București, Regimentul 7 artilerie la Focșani și Regimentul 8 artilerie la Roman.

1 aprilie 1883 - Artileria română a fost organizată pe brigăzi a câte 2 regimente: Brigada 1 artilerie (regimentele 1 și 5); Brigada 2 artilerie (regimentele 2 și 6); Brigada 3 artilerie (regimentele 3 și 7); Brigada 4 artilerie (regimentele 4 și 8). Cele 4 brigăzi de artilerie au fost subordonate corpurilor 1,2,3 și 4 armată.

9 aprilie 1883 - Prin Înaltul Decret nr.836, la fiecare corp de armată s-a înființat câte o brigadă de artilerie și au fost numiți următorii comandanți:

- la Corpul 1 armată - colonelul Alexandru Colinsky;
- la Corpul 2 armată - colonelul Alexandru Horbasky;
- la Corpul 3 armată - colonelul Henric Herkt;
- la Corpul 4 armată - colonelul Anton Costescu.

1 aprilie 1885 - Pentru deservirea materialului de artilerie din fortificațiile de la București au luat ființă 2 companii de asediu. Acestea au fost subordonate Regimentului 2 artilerie.

3 mai 1885 - A luat ființă Școala de subofițeri de artilerie.

31 mai 1883 - S-a aprobat regulamentul provizoriu cu atribuțiile Inspectoratului artileriei armatei. Inspectoratul artileriei avea în subordine regimentele de artilerie, bateriile de coastă și de asediu, coloanele de muniție, parcul de artilerie al armatei și întreprinderile de reparat și fabricat armament și muniție.

Atribuțiile Inspectoratului artileriei erau următoarele: aprovizionarea cu arme și muniție a armatei; dotarea artileriei cu tunuri, trăsură, muniție, harnașamente; organizarea și îndrumarea instruirii unităților de artilerie; coordonarea activității de pregătire a cadrelor de artilerie.

În timp de război Inspectoratul artileriei constituia „Statul major special al artileriei” în cadrul Marelui Cartier General și avea, în principal, următoarele atribuții: organizarea și conducerea deplasării artileriei către zonele de concentrare ale armatei și dispunerea ei în raport cu situația operativ-tactică; stabilirea concepției

întrebuințării artileriei în luptă; organizarea și conducerea activității de aprovizionare a întregii armate cu armament și muniție; organizarea apărării cetăților și a zonelor fortificate.

8 mai 1886 - Prin Înaltul Decret nr.2234, în cadrul Ministerului de război ia ființă „*Direcția artilerie*” compusă din 2 birouri, prin desființarea Direcției armelor speciale.

mai 1887 - A apărut primul număr al „*Revistei artileriei*”. Animatorul primei serii a revistei a fost timp de 3 decenii (1887- 1916) generalul Alexandru Tell.

8 aprilie 1888 - Au luat ființă încă 2 companii de asediu pentru deservirea fortificațiilor de la București.

8 aprilie 1888 - S-a constituit Batalionul de asediu, prin contopirea celor 4 companii existente, fiind subordonate Regimentului 2 artilerie.

14 aprilie 1888 - Prin Înaltul Decret nr.986, s-a înființat în cadrul Ministerului de Război „*Comitetul consultativ de artilerie*” compus din : inspectorul artileriei (președinte); locțiitorul inspectorului artileriei; comandantul Brigăzii 2 artilerie; directorul Arsenalului; directorul Pirotehnicii; 1 ofițer superior de artilerie de la o unitate militară din București. Atribuțiile comitetului erau: studierea problemelor referitoare la organizarea, dotarea și echiparea unităților de artilerie; studierea modalităților de aprovizionare a unităților cu armament și muniție; studierea dotării întregii armate cu armament și muniție; stabilirea necesarului de regulamente de specialitate; fixarea numărului și locului de organizare a poligoanelor de tragere; studierea nevoilor de modernizare a capacităților productive; analiza modului de desfășurare a învățământului în Școala Militară de artilerie și geniu; stabilirea caietelor de sarcini pentru gurile de foc importate sau fabricate în țară.

1 mai 1889 - S-a aprobat Regulamentul asupra serviciului interior în Ministerul de Război. Conform acestuia „*Direcția Artilerie*” a intrat în compunerea Direcției 1 Generale a ministerului.

1 aprilie 1890 - Au luat ființă încă 2 companii de asediu care au intrat în compunerea Batalionului 2 de asediu.

22 mai 1890 - Batalionul de asediu a fost transformat în regimentul de asediu, organizat pe două batalioane (8 companii).

20 mai 1891 - Prin Înaltul Decret nr.1566 Ministerul de război s-a reorganizat pe 7 direcții. Direcția a III-a a fost denumită „*Direcția artileriei și flotilei*”. În cadrul acesteia Secția 1 Artilerie (2 birouri) răspundea de problemele referitoare la unitățile de artilerie (efective, instrucție și armament, elaborarea regulamentelor de armă și

îndrumarea Școlii speciale de artilerie. Direcția era subordonată „*Inspectoratului general al artileriei*”, noua denumire a Inspectoratului artileriei.

1 aprilie 1892 - Au luat ființă regimentele 9, 10, 11 și 12 artilerie.

1 aprilie 1892 - Artileria română a fost organizată pe brigăzi a câte 3 regimente: Brigada 1 artilerie (regimentele 1, 5 și 9); Brigada 2 artilerie (regimentele 2, 6 și 10); Brigada 3 artilerie (regimentele 3, 7 și 11); Brigada 4 artilerie (regimentele 4, 8 și 12).

1 august 1892 - Regimentul de asediu a fost fracționat. Pentru forturile construite în jurul Bucureștilor s-a constituit batalionul de asediu (4 companii), iar pentru linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați, Regimentul de asediu (6 companii).

16 noiembrie 1892 - Școala specială de artilerie și geniu s-a împărțit în 2 diviziuni, 1 preparatoare și a 2-a de aplicație. Durata de studiu era de 2 ani în fiecare diviziune.

16 noiembrie 1892 - Prin Înaltul Decret nr.3640 s-a înființat „*Școala specială de guarzi de artilerie și geniu*”

1 martie 1893 - S-a înființat „*Depozitul central de muniție de război*” prin desprinderea de Pirotehnia armatei.

1 aprilie 1894 - Unitățile de asediu au fost reorganizate și li s-a schimbat denumirea în „*artilerie de cetate*”. Batalionul de asediu de la București a fost transformat în Regimentul 2 artilerie de cetate, iar batalionul de asediu de la Focșani a luat denumirea de Regimentul 1 artilerie de cetate.

2 noiembrie 1894 - Prin Înaltul Decret nr.3550 a avut loc o nouă reorganizare a Ministerului de Război, în cadrul căruia Direcția artilerie s-a separat de flotilă, devenind de sine stătătoare, fiind organizată pe 3 birouri. Acestei direcții i se subordona „*Inspectoratul artileriei*” și „*Comitetul consultativ al artileriei*”.

martie 1895 - Inspectoratul artileriei a tipărit și difuzat unităților de artilerie „*Regulamentul de trageri în țintă pentru artileria de câmp*”

3 mai 1895 - Prin Înaltul Decret nr. 3217 pe lângă Direcția Artilerie din Ministerul de război s-a înființat „*Comitetul tehnic de artilerie*”, organizat pe 4 secții: construcții de material de artilerie; lucrări tehnice și experiențe; muniție și explozivi; organizarea trupelor de artilerie și aprovizionarea cu muniție.

Au luat ființă Comandamentul Regiunii întărite Focșani și Comandamentul cetății București, cele două regimente de artilerie de cetate subordonându-se acestora.

2 noiembrie 1895 - S-a schimbat denumirea „Școlii speciale de artilerie și geniu” în „Școala militară de artilerie și geniu”.

2 noiembrie 1895 - A luat ființă „Școala militară de guarzi de artilerie și geniu”.

1898 - A fost desființată „Școala militară de guarzi de artilerie și geniu”.

11 iunie 1899 - Conform Înaltului Decret nr.2601 Ministerul de război avea în componere 5 mari diviziuni și 7 direcții. Direcția artilerie era formată din 2 secții. Secția 1 administrativă (efective, școli, material de artilerie, aprovizionare) și Secția a 2-a tehnică (studii și lucrări tehnice, întreprinderi de armament, Comitetul consultativ tehnic de artilerie)

1901 - A luat ființă „Școala de tragere a artileriei” cu sediul la Mihai Bravu.

1 aprilie 1907-1908 - A luat ființă Regimentul 13 artilerie, cu sediul la Constanța.

1908 - Întreaga artilerie română a fost reorganizată pe brigăzi divizionare a câte două regimente fiecare, constituindu-se 9 brigăzi pentru cele 9 divizii de infanterie existente.

La Galați a luat ființă „Divizionul de artilerie călăreață”, constituit din 3 baterii care proveneau de la regimentele 2,3 și 4 artilerie.

1908 - Au luat ființă; Regimentul 14 artilerie la Slatina; Regimentul 15 artilerie la București; Regimentul 16 artilerie la Focșani; Regimentul 17 artilerie la Bacău; Regimentul 18 artilerie la Constanța.

1909 - A luat ființă „Școala pregătitoare de ofițeri rezervă de artilerie”.

1910 - Au luat ființă: Regimentul 19 artilerie la Ploiești; Regimentul 20 artilerie la Călărași. S-a constituit Brigada 10 artilerie pentru Divizia 10 infanterie.

1 aprilie 1912 - În cadrul Ministerului de război a fost înființată Direcția a 8-a armament care avea în subordine Arsenalul, Pirotehnia, Pulberăria și depozitele de armament și muniție.

1 aprilie 1913 - Divizionul de artilerie călăreață a fost transformat în Regimentul de artilerie călăreață.

Au luat ființă 5 divizioane de obuziere ușoare (câte unul pentru cele 5 corpuri de armată), astfel: Divizionul 1 obuziere la Craiova; Divizionul 2 obuziere la

București; Divizionul 3 obuziere la Râmnicu-Sărat; Divizionul 4 obuziere la Bacău; Divizionul 5 obuziere la Medgidia.

A luat ființă Divizionul de artilerie de munte de 75 mm organizat pe 4 baterii.

1 noiembrie 1913 - A luat ființă Divizionul de obuziere grele, cu reședința la București.

1914 - Au luat ființă 5 regimente de artilerie (câte unul pentru fiecare corp de armată). Regimentul 21 artilerie la Craiova; Regimentul 22 artilerie la Mihai Bravu; Regimentul 23 artilerie la Ploiești (instalat provizoriu la Focșani); Regimentul 24 artilerie la Botoșani (instalat provizoriu la Roman); Regimentul 25 artilerie la Medgidia (instalat provizoriu la Cernavodă).

Divizioanele de obuziere ușoare au fost transformate în regimente de obuziere ușoare, având următoarele denumiri: Regimentul 26/1 obuziere la Craiova; Regimentul 27/2 obuziere la București; Regimentul 28/3 obuziere la Râmnicu-Sărat; Regimentul 29/4 obuziere la Bacău; Regimentul 30/5 obuziere la Medgidia.

iulie 1914 - A apărut „Regulamentul asupra întrebuințării artileriei în luptă”.

1 ianuarie 1915 - A luat ființă Divizionul de tunuri munte de 63 mm.

1 aprilie 1915 - A luat ființă Regimentul 1 artilerie cu sediul la București, subordonat Comandamentului cetății București.

Pe lângă Direcția a 8-a armament a fost înființată „Comisia tehnică industrială” cu sarcina de a se ocupa de înzestrarea armatei cu armament și muniție și pregătirea adaptării industriei particulare la producția materialelor de război.

1 noiembrie 1915 - Regimentul 1 artilerie asediu a fost denumit Regimentul 1 artilerie grea, având sediul în fortul Jilava.

Divizionul de obuziere grele a fost transformat în Regimentul 2 artilerie grea, cu sediul la București.

A luat ființă Regimentul 3 artilerie grea, cu sediul în fortul Chitila.

A luat ființă Brigada 1 artilerie grea, având în subordine regimentele 1,2 și 3 artilerie grea.

1914 - „Școala de aplicație de artilerie și geniu” și-a încetat temporar activitatea.

1 iulie 1916 - A luat ființă Regimentul 4 artilerie grea cu reședința în fortul Cernica.

A luat ființă Brigada 2 artilerie grea, luând în subordine regimentele 3 și 4 artilerie grea.

Au luat ființă brigăzile 11, 12, 13, 14 și 15 artilerie constituite din cele 5 regimente de obuziere ușoare (26/1; 27/2; 28/3; 29/4; 30/5 și din cele 5 regimente de

artilerie ale corpurilor de armată (21,22,23,24 și 25). Aceste brigăzi au fost destinate Diviziilor 11, 12, 13, 14 și 15 infanterie.

1 iulie 1916 - Cele 2 divizioane de artilerie munte au fost contopite, constituindu-se Regimentul 1 tunuri munte, cu reședința la Tg-Jiu.

14 august 1916 - La intrarea în războiul de reîntregire artileria română dispunea de 327 baterii astfel: 48 la Armata de Nord; 67 la Armata 1; 63 la Armata 2; 109 la Armata 3; 40 în rezerva strategică la dispoziția Marelui Cartier General.

15 august 1916 - Începutul participării artileriei române la luptele desfășurate de trupele noastre în timpul primului război mondial.

25 septembrie 1916 - Școala militară de artilerie, geniu și marină a fost mutată de la București la Iași.

5 decembrie 1916 - A fost înființat „Comandamentul artileriei grele” care lua în subordine toate unitățile evacuate și avea ca sarcină organizarea și instruirea acestora. Comandant a fost numit colonelul Alexandru Teodorescu.

1 ianuarie 1917 - A luat ființă „Comandamentul artileriei grele” (cu sediul la Vaslui) având în subordine regimentele 1,2,3 și 4 artilerie grea.

5 martie 1917 - La Bârlad au fost organizate cursuri ale „Școlilor de tragere ale artileriei” cu durata de 15-60 de zile, pentru a suplini activitatea școlii speciale de artilerie.

15 mai 1917 - Școala militară de artilerie, geniu și marină a fost mutată de la Iași la Botoșani.

23 mai 1917 - Pentru ofensiva Armatei 1 la Nămolosa s-a constituit „Comandamentul artileriei grele” cu 4 grupări de artilerie grea: din dreapta - colonelul Alexandru Zvoran; din stânga - locotenent-colonelul Gheorghe Jitianu; de distrugere - locotenent-colonelul Grigore Sârbu.

15 iunie 1917 - Pentru ofensiva Armatei 2 la Mărășești s-a constituit „Comandamentul artileriei grele” cu 2 grupări de artilerie grea conduse de maiorii Vasile Negrei și Dumitru Căpățâneniu.

1 noiembrie 1917 - „Corpul apărării antiaeriene” a fost desființat, iar în locul lui a luat ființă „Divizionul de artilerie antiaeriană”.

12 martie 1918 - S-a desființat „Comandamentul artileriei grele” de la Armata 1 și Armata 2.

1 iulie 1918 - S-a desființat „Comandamentul artileriei grele”, iar artileria grea s-a organizat în Brigada 1 artilerie grea, comandată de generalul Alexandru Polizu și care a intrat în subordinea inspectoratului artileriei armatei.

31 iulie 1918 - Brigada 1 artilerie grea (cu reședința la Vaslui) a luat în subordine Regimentul 2 și Regimentul 4 artilerie grea, iar Brigada 2 artilerie grea (cu reședința la Galați) a luat în subordine Regimentul 1 și Regimentul 3 artilerie grea.

15 august 1918 - Denumirea „Inspectoratul general al artileriei” s-a schimbat în „Inspectoratul tehnic al artileriei” în fruntea căruia se afla generalul Alexandru Referendaru, care subordona și „Direcția artilerie”.

ianuarie-februarie 1919 - Au luat ființă brigăzile 16, 17, 18, 19, 20 și 21 artilerie.

ianuarie-februarie 1919 - Au luat ființă Regimentele 31, 33, 35, 37, 39 și 41 artilerie, precum și Regimentele 32, 34, 36, 38, 40 și 42 obuziere.

1 februarie 1919 - Școala militară de artilerie de la Botoșani a revenit la București (secția de geniu s-a separat).

14 februarie 1919 - Prin Ordinul nr.1267 al Marelui Cartier General a fost reînființat „Comandamentul artileriei grele”, fiind subordonat „Inspectoratului tehnic al artileriei”.

1920 - „Școala de trageri a artileriei” a fost transformată în „Centrul de instrucție al artileriei”, cu reședința la Râșnov.

1 ianuarie 1920 - Regimentul 1 Artilerie munte s-a desființat.

S-au constituit 3 divizioane independente de tunuri munte: Divizionul 1 tunuri munte la Ghimbav; Divizionul 2 tunuri munte la Codlea; Divizionul 3 tunuri munte la Hălchiu.

1920 - Secția de marină de la Școala militară de ofițeri de artilerie a fost separată, constituindu-se școala de ofițeri de marină. Școala specială a artileriei și-a reluat activitatea la Timișoara.

1 septembrie 1920 - Divizionul de artilerie antiaeriană a fost transformat în Regimentul de artilerie antiaeriană, fiind organizat pe 4 grupuri (divizioane).

3 iulie 1921 - Școala militară de artilerie a fost mutată la Timișoara.

20 septembrie 1921- Pe lângă Regimentul 4 artilerie grea din Focșani a luat ființă „Centrul de instrucție al artileriei grele”.

1921- Regimentul 1 artilerie călăreață s-a desființat.

1921- Au luat ființă 2 divizioane de artilerie călăreață: Divizionul 1 artilerie călăreață la Arad; Divizionul 2 artilerie călăreață la Rădăuți.

1922 - A fost înființat „Poligonul de experiențe al armatei”

iulie 1923 - Au luat ființă 3 divizioane tunuri munte: Divizionul 4 tunuri munte la Bistrița; Divizionul 5 tunuri munte la Sighet; Divizionul 6 tunuri munte la Rădăuți.

Au luat ființă 2 comandamente de brigăzi de artilerie munte: Brigada 1 artilerie munte la Sinaia; Brigada 2 artilerie munte la Bistrița.

Au luat ființă 2 regimente obuziere munte: Regimentul 1 obuziere munte la Curtea de Argeș; Regimentul 2 obuziere munte la Gherla.

1 august 1923 - Regimentul de artilerie antiaeriană a trecut din subordinea „Inspectoratului general tehnic al artileriei”, în subordinea „Inspectoratului general aeronautic”.

1 noiembrie 1923 - Au luat ființă: Regimentul 5 artilerie grea; Regimentul 6 artilerie grea; Regimentul 7 artilerie grea.

1 aprilie 1925 - A luat ființă Divizionul 3 artilerie călăreață cu sediul la Focșani.

1927 - „Școala de ofițeri rezervă” a fost mutată la Craiova.

„Centrul de instrucție al artileriei” a fost mutat de la Râșnov la Mihai Bravu.

2 august 1929 - prin Legea organizării ministerelor s-a revenit la vechea denumire de „Inspectorat general al Artileriei” care avea în subordine: Direcția artilerie; Direcția armament cu arsenalul, Pirotehnia, Pulberăria și depozitele de armament și muniție; Centrul de instrucție al artileriei; Comitetul consultativ al artileriei.

1930 - A luat ființă Regimentul de artilerie al Centrului de instrucție, cu garnizoana la Mihai Bravu.

Comandamentul Brigăzii 1 artilerie munte s-a transformat în „Comandamentul artileriei Corpului vânătorilor de munte”, având în subordine 6 divizioane tunuri munte.

Comandamentul Brigăzii 2 artilerie munte s-a transformat în Brigada de artilerie munte, având în subordine Regimentul 1 și Regimentul 2 obuziere munte.

8 iulie 1930 - A luat ființă „Comandamentul apărării antiaeriene”.

3 august 1931 - A luat ființă divizionul 4 artilerie călăreață, cu sediul la Brăila.

1933 - A luat ființă un comandament de brigadă de artilerie munte, având în subordine cele 6 divizioane tunuri munte existente.

A luat ființă Regimentul 1 artilerie de gardă la Roman.

A luat ființă Brigada 1 artilerie de gardă la București.

1934 - Regimentul de artilerie al „Centrului de instrucție” a fost transformat în Regimentul 2 artilerie de gardă.

A luat ființă Regimentul artilerie grănicerească.

1935 - S-a reînființat regimentul de artilerie al „Centrului de instrucție” al artileriei.

15 decembrie 1936 - Comisariatul brigăzilor internaționale din Madrid a luat hotărârea înființării unei unități de artilerie românească.

1 ianuarie 1937 - În localitatea Murcia, din sud-estul Spaniei, a luat ființă Divizionul român de artilerie (2 baterii moto) organizat din voluntari români.

12 februarie 1937- februarie 1939 - Divizionul român de artilerie care lupta pentru apărarea Spaniei Republicane a participat la bătăliile de la Jarma și Madrid, Guadalajara, Brunete și Quinto.

1 aprilie 1937 - S-au desființat comandamentele celor 2 brigăzi de artilerie munte.

S-au desființat Regimentul 1 și Regimentul 2 obuziere munte.

S-au înființat 3 grupuri de artilerie munte și Divizionul 4 obuziere munte.

mai 1937 - Divizionul român de artilerie organizat în Spania s-a transformat în Regimentul român de artilerie motorizat (3 divizioane, a 3 baterii fiecare)

A luat ființă Grupul de artileriști români „Gheorghe Gheorghiu - Dej”, încadrat în Divizionul de artilerie grea balcanic care lupta pe teritoriul Spaniei Republicane.

1 aprilie 1938 - A luat ființă „Centrul de instrucție al artileriei antiaeriene”. A luat ființă „Școala de subofițeri de artilerie antiaeriană”.

1939 - „Școala specială de artilerie și-a încetat activitatea”.

martie 1939 - Cele 4 divizioane de artilerie călăreață au fost transformate în 4 regimente de artilerie călăreață.

4 septembrie 1939 - Au luat ființă: Brigada 1 artilerie grănicerească; Brigada 2 artilerie de gardă; Brigada 1 și Brigada 2 artilerie de fortificații; Regimentul 2 artilerie grănicerească; Regimentul 3 și Regimentul 4 artilerie de gardă, Regimentul 4 artilerie fortificații; Regimentul 11 artilerie grea de fortificații; Regimentul 1 artilerie moto; Regimentul 70 artilerie; Regimentul 8 artilerie grea moto; Regimentele 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, artilerie de câmp; Divizioanele de artilerie grea 11, 12, 13, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57.

1939 - Divizionul 4 obuziere munte a fost transformat în Regimentul 1 artilerie fortificații.

Divizionul 4 obuziere munte a fost transformat în Regimentul 1 artilerie fortificații.

A luat ființă Brigada 4 mixtă munte.

20 septembrie 1939 - Prin Înaltul Decret nr. 3491 pe lângă „Inspectoratul general al artileriei” au luat ființă „Direcția chimică” și batalionul de apărare contra gazelor de luptă.

6 iulie 1940 - Școala militară de artilerie a fost mutată la Pitești.

decembrie 1940 - Au luat ființă Divizionul 5 și Divizionul 6 artilerie călăreață.

27 ianuarie 1941- „Inspectoratul general al artileriei” și-a schimbat denumirea în „Direcția artileriei”

22 mai 1941- Denumirea „Direcția artileriei” s-a schimbat în „Direcția superioară a artileriei” care avea în subordine 3 centre de instrucție, 3 școli militare și toate depozitele de armament și muniție (7)

1941 - Divizionul 5 și Divizionul 6 artilerie călăreață au fost transformate în Regimentul 5 și Regimentul 6 artilerie călăreață.

10 ianuarie 1942 - Au luat ființă Grupul 4 artilerie munte, Divizionul 8 tunuri munte, Divizionul 2 tunuri munte, Divizionul 9 tunuri munte și Divizionul 4 obuziere munte.

iunie 1943 - La Mihai Bravu a luat ființă „Centrul de instrucție anticar”.

10 septembrie 1943 - Structura Direcției Superioare a artileriei s-a schimbat cuprinzând : Direcția artileriei ; Direcția armament, muniție și harnașament; Serviciul contra gazelor de luptă.

martie 1944 - A început organizarea grupului de partizani „*Mărășești*”, comandantul acestuia fiind numit locotenentul Pavel Popa din Regimentul 16 artilerie.

aprilie 1944 - locotenentul Pavel Popa, comandantul grupului de partizani „*Mărășești*” a început organizarea grupului.

23-31 august 1944 - Unitățile și subunitățile de artilerie au acționat, alături de celelalte trupe ale Armatei Române pentru nimicirea grupurilor fasciste de pe teritoriul țării.

1 septembrie - 25 octombrie 1944 - Artileria română a participat alături de celelalte trupe române, la luptele pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei.

octombrie 1944 - 12 mai 1945 - Artileria română a participat alături de celelalte trupe române, la luptele desfășurate pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei.

15 februarie 1945 - S-a desființat „*Centrul de instrucție al artileriei*”.

17 februarie 1945 - S-a desființat „*Școala de ofițeri rezervă de artilerie*”.

26 mai 1945 - A luat ființă „*Direcția superioară a artileriei*”, în locul „*Inspectoratului artileriei*”.

7 iunie 1945 - „*Direcția superioară a artileriei*” a fost transformată în „*Inspectoratul artileriei*” care era structurat astfel: stat major (5 birouri); serviciul armament, muniție, gaze de luptă (5 birouri); serviciul harnașament, trăsuri de artilerie (2 birouri).

5 august 1945 - A fost reînființat „*Centrul de instrucție al artileriei*”.

1 martie 1946 - „*Inspectoratul artileriei*” a luat în subordine și „*Direcția superioară tehnică*” din Ministerul de război, cu unitățile subordonate.

5 iulie 1946 - „*Centrul de instrucție al artileriei*” s-a transformat în „*Subcentrul de instrucție al artileriei*” și a intrat în componerea „*Centrului de instrucție mixt*”.

21 iunie 1947 - „*Inspectoratul artileriei*” s-a desființat, personalul său fiind transferat la „*Direcția depozitelor, materialelor și stabilimentelor armatei*”

10 august 1947 - „*Subcentrul de instrucție al artileriei*” s-a transformat în „*Școala de tragere și perfecționare a artileriei*”.

1 septembrie 1948 - A luat ființă „Comandamentul Artileriei”. A fost numit comandant generalul Romulus Costescu. Comandamentul avea în subordine nemijlocită 3 brigăzi de artilerie grea, 1 brigadă de aruncătoare moto, Școala de ofițeri de artilerie, Centrul de instrucție al artileriei, depozitele centrale de armament și muniție.

1 octombrie 1948 - „Școala militară de artilerie” a fost mutată de la Pitești la Sibiu.

13 noiembrie 1948 - La Sibiu, a luat ființă „Școala de ofițeri tehnici armament”.

aprilie 1949 - „Comandamentul artileriei” a luat în subordine Direcția armament și muniții, Direcția control și mai multe unități de artilerie și artilerie antiaeriană, precum Arsenalul armatei, Fabrica de pulbere, Pirotehnia, Poligonul de experiențe și altele.

15 septembrie 1950 - În cadrul „Academiei Militare” a luat ființă „Facultatea de artilerie”.

1 august 1951 - A luat ființă „Școala de ofițeri artilerie nr. 2”

20 august 1953 - A luat ființă „Poligonul de tragere al artileriei”.

1953-1961- Comandant al artileriei a fost generalul de corp de armată Constantin Smirnov.

30 iulie 1958 - „Școala de ofițeri tehnici de armament” s-a contopit cu „Școala militară de artilerie”.

1 octombrie 1959 - A luat ființă „Școala militară de subofițeri artilerie”.

25 iulie 1960 - A fost schimbată denumirea „Școlii militare de artilerie” în „Școala militară de ofițeri de artilerie”.

1 martie 1961 - „Școala militară de ofițeri de artilerie” a intrat în compunerea Școlii militare de ofițeri „Nicolae Bălcescu”.

1 iulie 1961- „Școala militară de subofițeri de artilerie” s-a transformat în „Școala militară de subofițeri”.

1961-1969 - Comandant al artileriei a fost generalul de corp de armată Marin Niculescu.

1961 - s-au înființat trupele de rachete în Armata Română prin constituirea Brigăzii 32 rachete operativ tactice de la Tecuci. Brigada era înzestrată cu rachete 8 K 11 cu bătaia de 170 km. A avut loc introducerea în dotare a primelor rachete antitanc dirijate de tipul 3M 6.

1962 - Au fost înființate primele 3 divizioane de rachete tactice, la Ploiești (Dn.113 și 151 Art.) și Craiova (D. 180 Art.) dotate cu rachete din complexul LUNA, având bătaia de 70 km.

1 decembrie 1964 - „Școala militară de subofițeri” s-a transformat în „Școala militară de maiștri și subofițeri”.

10 noiembrie 1968 - În cadrul Ministerului Apărării Naționale s-au sărbătorit 125 de ani de la înființarea artileriei române moderne.

1968 - 1984 - Comandant al artileriei a fost generalul de corp de armată Ioan Popescu.

12 noiembrie 1969 - De la această dată, „Școlii militare de maiștri militari și subofițeri” i s-a dat numele cărturarului ardelean Gheorghe Lazăr.

1 decembrie 1970 - S-a reînființat „Școala militară de ofițeri activi de artilerie” având sediul la Sibiu.

21 octombrie 1974 - De la această dată, „Școlii militare de ofițeri activi de artilerie” i s-a dat numele voievodului Moldovei, Ioan Vodă.

1977 - S-a introdus în dotare un nou complex de rachete operativ tactice denumit 9 K 72 care utiliza racheta 8 K 14 cu bătaia maximă de 300 km.

1984 - 1992 - Comandant al artileriei a fost generalul de corp de armată Constantin Ioniță.

1990 - Comandamentul Artileriei și-a schimbat denumirea în „Inspectoratul general al artileriei” rămânând cu aceleași atribuții. Totodată a fost trecut în subordinea „Comandamentului Trupelor de Uscat”.

19 noiembrie 1990 - s-a semnat la Paris „Tratatul cu privire la forțele armate convenționale în Europa”. Având în vedere numărul gurilor de foc, România a trecut în ierarhia europeană de pe locul 3 ocupat până în anul 1990 pe locul 10, cu plafonul maxim stabilit de 1475 guri de foc calibru 100 mm și mai mare. Între statele europene, România s-a situat pe primul loc în ceea ce privește numărul gurilor de foc de artilerie reduse. Cele 2344 guri de foc dezafectate au reprezentat în totalitate modele din perioada interbelică (obuzierul calibru 122 mm model 1938, obuzierul

calibru 150 mm model 1934, obuzierul-tun calibru 152 mm model 1937, obuzierul 152 mm model 1938), cu caracteristici tehnico-tactice preponderent anacronice în raport cu câmpul de luptă modern.

22 martie 1991 - „Școala militară de ofițeri activi de artilerie Ioan Vodă” s-a transformat în institut militar de învățământ superior sub denumirea de „Institutul Militar de Artilerie și Geodezie Ioan Vodă”. Durata studiilor a fost stabilită la 4 ani.

1992 - A fost numit inspector pentru artilerie generalul de brigadă Mihail Popescu.

30 august 1993 - „Comandamentul Trupelor de Uscat” s-a transformat în „Statul Major al Trupelor de Uscat”, având în subordine armatele de arme întrunite, instituțiile militare de învățământ și formațiunile de diferite arme subordonate direct. Acest fapt a determinat apariția, în sistemul de conducere a artileriei, la nivelul Statului Major al Trupelor de Uscat, a instituției „Șefului artileriei”, având în subordine structuri specializate de tip secție, birou și compartiment. Primul șef al artileriei al acestei structuri a fost colonelul Cornel Paraniac.

10 noiembrie 1993 - Cu prilejul aniversării a 150 de ani de la înființarea artileriei „Inspectoratul Artileriei” a organizat ample manifestări omagiale: dezvelirea Monumentului Artileriei; o sesiune de comunicări științifice; trageri festive etc.

decembrie 1993 - „Inspectoratul general al artileriei” s-a desființat constituindu-se structura „Inspectorul pentru artilerie” în cadrul „Inspectoratului general” al Statului Major General. A fost numit inspector pentru artilerie generalul de brigadă Mihail Popescu. Atribuția principală a acestei structuri era managementul artileriei. Prin transformarea la data de 30 august 1993 a „Comandamentului Trupelor de Uscat” în „Statul Major al Trupelor de Uscat” s-a preluat o parte din personalul Inspectoratului general al artileriei. La nivelul Statului Major al Trupelor de Uscat, s-a înființat funcția de „Șef al artileriei”, având în subordine structuri specializate de tip secție, birou și compartiment. Primul șef al artileriei al acestei structuri a fost colonelul Cornel Paraniac.

1995 - S-au desființat trupele de rachete operativ tactice (Brigada 32 R.O.T. Tecuci, Brigada 37 R.O.T. Ineu și Bateria rachete de învățământ din Centrul de Instrucție de la Ploiești)

1997 - „Institutul de Artilerie și Geodezie Ioan Vodă” s-a transformat în „Școala de aplicație pentru Artilerie și Rachete”, preluând și sarcinile Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor, care s-a desființat.

aprilie 1997 - Inspectorul pentru artilerie s-a desființat și s-a constituit „*Secția Artilerie și Rachete*” în cadrul „*Direcției Doctrină și Instrucție*” din Statul Major General.

1 iulie 1997 - „*Institutul de Artilerie și Geodezie Ioan Vodă*” Sibiu s-a transformat în „*Școala de aplicație pentru Artilerie și Rachete*”, preluând și sarcinile „*Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor*” de la Ploiești care s-a desființat.

1998 - S-au desființat cele 6 divizioane de rachete tactice dispuse în garnizoanele Oradea, Lugoj, Craiova, Ploiești, Brăila, Basarabi.

15 august 2002 - a intrat în vigoare statul de organizare pentru „*Școala de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană Ioan Vodă*”, prin contopirea într-o singură instituție militară a învățământului de artilerie și artilerie antiaeriană.

1 august 2005 - „*Școala de Aplicație pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană Ioan Vodă*” s-a transformat în Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă „*General Eremia Grigorescu*”, avându-l comandant pe generalul de brigadă Eugen Popescu. Noua școală de aplicație avea în „*compunere*” Centrul de Pregătire pentru Artilerie Terestră „*Ioan Vodă*”, Centrul de Pregătire pentru Artilerie Antiaeriană „*General Gheorghe Popescu*” și centrele de pregătire de geniu, EOD, Ap. NBC și comunicații.

1 aprilie 2006 - Divizioanele de artilerie terestră au primit denumirea de batalioane de artilerie.

15 aprilie 2007 - S-a reînființat funcția de inspector pentru Artileria Terestră în persoana comandantului Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră, colonelul dr. Adrian Stroea.

1 septembrie 2008 - Funcția de Inspector pentru Artileria Terestră s-a desființat. Centrele de pregătire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană au fost comasate sub denumirea „*Centrul de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană*”

EROII ARTILERIEI
din Războiul pentru Independență³⁷²

<i>Nr. crt.</i>	<i>Gradul, numele și prenumele</i>	<i>Locul nașterii (județ, localitate)</i>	<i>Data morții</i>	<i>Obs.</i>
Regimentul 1 Artilerie				
1	Sergent Popescu Nicolae	-	14 iunie 1877	Omorât de un obuz din Vidin, pe timpul bombardamentelor.
2	Soldat Bălulescu Constantin	Mehedinți, Ghelvețioara	16 mai 1877	Morți în timpul și din cauza campaniei, unii pe câmpul de luptă, iar alții prin diferite spitale în urma rănilor dobândite în luptă, sau de boli provenite din greutățile serviciului.
3	Soldat Burtea Mihai	Romanați, Amărăști	5 Iulie 1877	
4	Soldat Vlad Ioan	Ilfov, Căscioare	17 august 1877	
5	Soldat Calcea Mihai	Romanați, Redea	5 sept. 1877	
6	Soldat Fotea Constantin	-	30 nov. 1877	
7	Soldat Chelariu Ghiță	Râmnicu Sărat, Dălhăuți	13 dec. 1877	
8	Soldat Mihai Nicolae	-	5 ian. 1878	
9	Soldat Filipescu Nicolae	Dâmbovița, Titu	13 ian. 1878	
10	Soldat Erceanu Mihai	Mehedinți, Perii	20 ian. 1878	
11	Soldat Sfeclă Ioan	Romanați; Strejești	1 feb. 1878	
12	Soldat Enete Dumitru	Olt, Oporelu	26 feb. 1878	
13	Soldat Dinu Radu	Vlașca, Cucuruzu	27 feb. 1878	
14	Rascotă Ștefan	Gorj, Frumușeii	20 martie 1878	
15	Rădulescu Ioan	Vâlcea, Roești	1 martie 1878	
16	Sava Dumitru	Muscel, Livedeni	26 martie 1878	
17	Negrea Constantin	Gorj, Căpăcioasa	27 martie 1878	
18	Buturugă Dinu	-	8 aprilie 1878	
19	Pătru Pătru	Argeș, Schei	10 aprilie 1878	
20	Radu Ioniță	Dâmbovița, Uliești	12 aprilie 1878	
21	Rascotă Ioan	Mehedinți, Dedovița	17 aprilie 1878	
22	Iordache Nicolae	Dolj, Caraula	17 aprilie 1878	
23	Protopopescu Nicolae	-	19 aprilie 1878	
24	Botea Iancu	Dolj, Băilești	19 aprilie 1878	
25	Staicu Andrei	Dolj, Cârna	28 aprilie 1878	
26	Păunescu Gheorghe	Vâlcea, Stănești	4 mai 1878	
27	Gorun Constantin	Gorj, Cărbunești	13 mai 1878	
28	Oproiu Nicolae	Gorj, Urechești	16 mai 1878	
29	Brâncea Florea	Romanați, Stirbei	3 iunie 1878	
30	Ciocină Ilie	Mehedinți, Marosești	5 iunie 1878	
31	Sandu Chivoi	-	8 iunie 1878	
32	Stoica Dumitru	Buzău, Sărata	2 iulie 1878	
33	Vârlan Constantin	Buzău, Pâcele	3 iulie 1878	
34	Lolea Gheorghe	Mehedinți, Cloșani	30 iulie 1878	

³⁷² Sursa: Oficiul Național pentru Cultul Eroilor

<i>Nr. crt.</i>	<i>Gradul, numele și prenumele</i>	<i>Locul nașterii (județ, localitate)</i>	<i>Data morții</i>	<i>Obs.</i>
Regimentul 2 Artilerie				
1	Lt. Paraschivescu George	-	... feb. 1878	Rănit la Grivița (4 sept. 1877), decedat în spitalul Turnu- Măgurele
2	Slt. Elefterescu Ion	Ilfov, București	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
3	Sergent Tudorache Mitrea	Teleorman, T. Măgurele	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
4	Brigadier Tudor Șerban	Buzău, Tisău	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
5	Soldat Ioan Ioan	Dolj, Plenita	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
6	Soldat Rudaru Iordache	Buzău, Ciuta	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
7	Soldat Ungureanu Ion	-	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
8	Sergent Georgescu Marin	Ilfov, București	30 august 1877	Mort în luptă la Grivița.
9	Sergent Năstase Neacșu	Vlașca, Popești	7 nov. 1877	Mort în luptă la Rahova
10	Sergent Bucătaru Simion	Buzău, Mărăcineni	7 nov. 1877	Mort în luptă la Rahova
11	Sergent Petre Ilie	Prahova, Gherghița	7 nov. 1877	Mort în luptă la Rahova
12	Sergent Mateescu Florea	Vâlcea, Ștefănești	7 nov 1877	Mort în luptă la Rahova
13	Sergent Gheorghe Dumitru	-	7 nov. 1877	Mort în luptă la Rahova
14	Sergent Zamfir Alexandru	-	7 nov. 1877	Mort în luptă la Rahova
15	Brigadier Morgan Nicolae	Gor, Piscurile	12 ian. 1878	Mort în luptă la Smârdan
Regimentul 3 Artilerie				
1	Soldat Ciobotaru Gheorghe	-	27 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
2	Soldat Bălăuță Nicolae	Putna, Pancești	27 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
3	Soldat Giurgiuveanu Iordache	Vlașca, Căscioare	27 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
4	Soldat Paraschiv Marin	Vlașca, Mârșa	27 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
5	Soldat Foșca Gheorghe	Fălcui, Rusca	28 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
6	Soldat Cordeanu Gheorghe	Tutova, Călimănești	30 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
7	I Soldat gnat Nicolae	-	30 august 1877	Mort în luptă, la Grivița.
8	Soldat Tănase Gheorghe	Suceava, Fălticeni	26 sept. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
9	Soldat Dascalovici Ioan	Botoșani, Botoșani	3 oct. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
10	Soldat Burllea Mihai	Tecuci, Hormocea	7 oct. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
11	Soldat Gheorghe Dumitru	-	10 oct. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
12	Soldat Paraschiv Mihai	Roman, Roman	25 oct. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
13	Soldat Magasin Gheorghe	Botoșani, Burdujeni	7 nov. 1877	Mort în luptă, la Grivița.
Regimentul 4 Artilerie				
1	Sergent Dimitriu Gheorghe	Dorohoi, Mihăileni	30 august 1877	Mort la Grivița
2	Sergent Buciuman Alecu	Tecuci, Nicorești	30 august 1877	Mort la Grivița
3	Brigadier Nechitoaia Vasile	Dorohoi, Avrămeni	30 august 1877	Mort la Grivița
4	Soldat Papara Dumitru	Bacău, Mănăstirea Cașinu	30 august 1877	Mort la Grivița
5	Soldat Cedaru Dumitru	Dorohoi, Ililișai	30 august 1877	Mort la Grivița
6	Soldat Miron Costache	Roman, Tupilați	30 august 1877	Mort la Grivița
7	Soldat Stan Marin	Ilfov, Gruiu	30 august 1877	Mort la Grivița
8	Soldat Bălăuță Marin	Tecuci, Costa Lupei	30 august 1877	Mort la Grivița
9	Brigadier Tintilă Vasile	Suceava, Cristești	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
10	Soldat Căuși Gheorghe	Iași, Iași	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
11	Soldat Ferariu Grigore	Tecuci, Negrilești	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
12	Soldat Timoftei Vasile	Vaslui, Domnești	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
13	Soldat Chiriac Panait	Fălcui, Botești	7 sept. 1877	Mort la Plevna.

<i>Nr. crt.</i>	<i>Gradul, numele și prenumele</i>	<i>Locul nașterii (județ, localitate)</i>	<i>Data morții</i>	<i>Obs.</i>
14	Soldat Sofronaru Costache	Suceava, Bogdănești	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
15	Soldat Zapisu Gheorghe	Tutova, Vinderei	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
16	Soldat Olariu Mihai	Buzău, Măgura	7 sept. 1877	Mort la Plevna.
17	Soldat Plecaniță Ioan	Dorohoi, Vițcani	19 oct. 1877	Mort la Plevna.
18	Soldat Tudoriță Gheorghe	Bacău, Secueni	21 oct. 1877	Mort la Plevna.
19	Soldat Gavrilă Nicolae	Tecuci, Butureni	16 nov. 1877	Mort la Plevna.

**EVOLUȚIA ARTILERIEI ROMÂNE
ÎN TRE 1843-1916³⁷³**

Anul introducerii în înzestrare	Tip baterii				
	Însoțire cal. 53-57 mm	CÂMP cal. 75-87 mm	MUNTE cal. 63,65,75	GREA cal. 105, 127, 150, 152, 155, 210	TOTAL
1843	-	1	-	-	1
1859	-	4	-	-	4
1866	-	8	-	-	8
1877	-	24	-	-	24
1906	-	72	1	5	78
1907	-	90	1	5	96
1908	-	90	1	5	96
1909	-	102	1	5	108
1910	4	103	-	7	110
1911	4	120	-	5	129
1912	6	120	-	5	129
1913	6	120	4	17	147
1914	6	120	4	33	163
1915	6	150	10	33	198
1916	6	150	10	58	224

³⁷³ Inspectoratul General al Artileriei, 150 de ani de la înființarea Artileriei Române moderne, Sesiune de comunicări, București, 1993, pg.51

COMANDANȚII ARTILERIEI ROMÂNE (1866-1996)³⁷⁴

- **Lt. col. Enrik Herkt – 1866-1868**
- **Col. Ion Bănuțu – 1868-?**
- **Gl. Gheorghe Manu – 1878**
- **Gl. Gheorghe Manu – 1881-1883**
- **Gl. Eraclie Arion – 1886-1888**
- **Gl. Alexandru Cernat – 1888-1890**
- **Gl. Eraclie Arion – 1890-1891**
- **Gl. Ioan Carp – 1891-1893**
- **Gl. Mihail Pastia – 1893-1894**
- **Gl. Mihail Popescu – 1894-1896**
- **Gl. Mihail Pastia – 1896-1899**
- **Gl. Mihail Popescu – 1899-1904**
- **Gl. Constantin Coandă - 1904-1910**
- **Gl. Gheorghe Georgescu – 1910-1912**
- **Gl. Constantin Coandă - 1912-1916**
- **Gl. Ion Paraschivescu – 1916**
- **Gl. Radu Toroceanu – 1916-1918**
- **Gl. Alexandru Referendaru – 1918-?**
- **Gl. Ștefan Burileanu – 1929**
- **Gl. Dumitru Popescu – 1929-1931**
- **Gl. Gheorghe Petrescu – 1931-1935**
- **Gl. Dumitru Motaș - 1935-1937**
- **Gl. Alexandru Rizeanu – 1937-1938**

³⁷⁴ Revista de Istorie Militară, Nr. 4 –5/1993 p. 4-5

- **Gl. Petre Dumitrescu – 1938-1941**
- **Gl. Florin Georgescu – 1941-1942**
- **Gl. Emanoil Leoveanu – 1942**
- **Gl. Alexandru Gheorghies - 1942-1943**
- **Gl. Gheorghe Rozin – 1943**
- **Gl. Vasile Atanasiu - 1943-1945**
- **Gl. Costin Ionaşcu – 1945**
- **Gl. Carol Schmidt – 1945**
- **Gl. Grigore Nicolau – 1945**
- **Gl. Gheorghe Stavrescu – 1945-1946**
- **Gl. Paul Alexiu – 1946-1947**
- **Gl. Traian Mănescu – 1947**
- **Gl. Romulus Costescu – 1948-1953**
- **Gl. Constantin Smirnov – 1953-1961**
- **Gl. Marin Nicolescu – 1961-1969**
- **Gl. Ioan Popescu – 1969-1984**
- **Gl. Constantin Ioniţă - 1984-1992**
- **Gl. Mihail Popescu – 1992-1996**

**ARTILERIȘTI, PREȘEDINȚI AI CONSILIULUI DE MINIȘTRI (PRIM
MINIȘTRI)**

General Gheorghe MANU
5 martie 1889-15 februarie 1891
(și ministru de interne)

General Constantin Coandă
24 octombrie – 29 noiembrie 1918
(și ministru de externe)

ARTILERIȘTI, MINIȘTRI DE RĂZBOI ȘI AI APĂRĂRII (1859-2003)³⁷⁵

Colonel Nicolae HARALAMBIE
6 august 1866 – 7 februarie 1867

General Tobias GHERGHELY
8 februarie 1867 – 23 mai 1867

General Gheorghe MANU
14 iunie 1869 – 17 decembrie 1870;
12 noiembrie 1888 – 4 noiembrie 1889;
22 decembrie 1904 – 11 martie 1906

³⁷⁵ Hentea, C., - *Armata și luptele românilor – Breviar de istorie militară* - Ed. Nemira, București, 2002, p. 123 – 127; Ion, E., col. dr. – *Școala Superioară de Război și Academia Militară - Contribuții la dezvoltarea științei și artei militare românești* – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002, p. 232-234.

Colonel Nicolae DABIJA
8 ianuarie-10 iulie 1879

General Alexandru ANGHELESCU
13 ianuarie 1886-4 noiembrie 1887

General Iacob LAHOVARY
21 februarie 1891-21 februarie 1894
11 aprilie 1899-13 februarie 1901

General Eremia GRIGORESCU
24 octombrie-28 noiembrie 1918

General Ion RĂȘCANU
27 septembrie 1919-1 martie 1920;
13 martie 1920-17 decembrie 1921

General Paul ANGELESCU
4 iunie 1927 - 9 noiembrie 1928;
27 iulie 1934 - 28 august 1937

General Ion NEGULESCU
7 decembrie 1944-6 martie 1945

General Emil BODNĂRAȘ
27 decembrie 1947-3 octombrie 1955

General Victor STĂNCULESCU
16 februarie 1990 -14 mai 1991

ARTILERIȘTI, ȘEFI AI STATULUI MAJOR GENERAL (1859-2004)³⁷⁶

General Iacob LAHOVARY
1 oct. 1894–1 octombrie 1895

General Constantin CHRISTESCU
3 decembrie 1913 – 1 aprilie 1914
1 aprilie 1918 – 28 octombrie 1918
1 aprilie 1920 – 8 mai 1923

General Dumitru ILIESCU
25 oct. 1916–5 decembrie 1916

General Alexandru LUPESCU
1 octombrie 1923 – 21 iunie 1927

General Ioan SICHITIU
1 februarie – 1 noiembrie 1937

General Florea ȚENESCU
1 februarie 1939 – 23 august 1940

General Alexandru IOANIȚIU
6 sept. 1940–17 septembrie 1941

General Costin IONAȘCU
20 iunie 1945 – 27 decembrie 1947

General Constantin POPESCU
30 ianuarie 1948 – 18 martie 1950

General Ionel VASILE
30 decembrie 1989 – 2 mai 1991

General Mihail POPESCU
31 oct. 2000 – 24 octombrie 2004

³⁷⁶ Hentea, C., - *Armata și luptele românilor – Breviar de istorie militară* - Ed. Nemira, București, 2002, p. 131 – 134; Ion, E., *col. dr. – Școala Superioară de Război și Academia Militară - Contribuții la dezvoltarea științei și artei militare românești* – Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002, p. 229-233.

**ARTILERIȘTI, SECRETARI GENERALI AI MINISTERULUI APĂRĂRII
NAȚIONALE (1900-2006)³⁷⁷**

- **Colonel Gheorghe Mareș: 1900-1902**
- **General Constantin Coandă: 1902-1904**
- **General Nicolae Popovici: 1910-1912**
- **General Văleanu Nicolae: 1912-1914**
- **General Dumitru Iliescu: 1914-1916**
- **General Alexandru Referendaru: 1918**
- **General Ioan Rășcanu: 1918-1919**
- **General Ilie Partenie: 1931-1932**
- **General Dimitrie Motaș: 1933**
- **General Alexandru Rizeanu: 1933-1934**
- **General Gheorghe Buicliu: 1937**
- **General Nicolae Dăscălescu: 1937-1938**
- **General Aurel Aldea: 1938**
- **General Nicolae Stoenescu: 1940**
- **General Ion Boițeanu: 1941-1942**
- **General Dumitru Carlonț: 1944**
- **Colonel Constantin Verdeș: 1946**
- **General Savu Nedelea: 1947**
- **General (r.) Nicolae Șchiopu: 2000-2002**

**ARTILERIȘTI, COMANDANȚI AI ȘCOLII SUPERIOARE DE
RĂZBOI/ ACADEMIEI MILITARE/ ACADEMIEI DE ÎNALTE STUDII
MILITARE (1889-2006)³⁷⁸**

- **Maior Gheorghe Mareș: 1889-1892**
- **Colonel Alexandru Lupescu: 1905**
- **Locotenent-colonel Traian Găiseanu:**
- **Locotenent-colonel Constantin Christescu: 1910-1912**
- **Colonel Ioan Popovici: 1914-1915**
- **Colonel Gheorghe Oprescu: 1929-1930**
- **Colonel (General) Mihail Spiroiu: 1933-1936**
- **General Alexandru Ioanițiu: 1939-1940**
- **General Constantin Verdeș: 1947**

³⁷⁷ ***- Secretariatul General. Tradiție și noutate. 200 de ani – București, 2000, p. 25.

³⁷⁸ Agapie, M., gl.lt., Chiriac, D.-M., mr., Emil, I., mr., Hlihor, C., mr., - De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare. Comandanți-Profesori-Absolvenți (1889-1995) – Ed. A.I.S.M., 1995, p. 415-416

- **General Iosif Butoi: 1949-1950**
- **General Constantin Verdeș: 1950-1957**
- **General Mircea Agapie: 1991-1997**

ARTILERIȘTI, ȘEFI AI TRUPELOR DE USCAT/FORȚELOR TERESTRE³⁷⁹

- **General de brigadă Emilian Borcescu: 06.12.1939-05.05.1945**
- **General de divizie Paul Alexiu 15.08.1947- 01.07.1948**
- **General colonel Alexandru Gavrilescu: 30.06.1953-23.11.1955**
- **General locotenent Alexandru Vasiliu: 15.09.1959 – 13.02.1962**
- **General maior Paul Cheler: 03.05.1977-01.04.1980**
- **General colonel dr. Iulian Topliceanu: 26.02.1990-04.01.1991**
- **General de divizie dr. Mihail Popescu: 03.12.1997-30.11.2000**
- **General locotenent dr. Sorin Ioan: 01.12.2004-03.11.2006**

ARTILERIȘTI, ȘEFI AI SECȚIEI/DIRECȚIEI OPERAȚII din M. St. M./S.M.G. (1859-2006)³⁸⁰

- **General Iacob Lahovary: 1877-1878,1882, 1887-1892**
- **Colonel Gheorghe Mareș: 1896**
- **Colonel Romulus Boteanu: 1897-1898**
- **General Constantin Christescu: 1907-1908**
- **General Ioan Popovici: 1909-1910**
- **General Ion Rășcanu: 1915-1916**
- **General Ioan Sichitiu: 1918-1919**
- **General Petre Dumitrescu: 1921-1922, 1925-1928**
- **Colonel Gheorghe Linteș: 1923-1924**
- **General Gheorghe Potopeanu: 1931-1934**
- **General Alexandru Ioanițiu: 1937**
- **General Radu Gheorghe: 1991-1994**
- **General Sorin Ioan: 2000-2004**

³⁷⁹ Inclusiv funcțiile assimilate acestei poziții.

³⁸⁰ Tudorache, S., col., - În elita Armatei Române. Scurt istoric al Direcției Operații. 1859-1999 – Ed. Nummus, București, 1999, p. 97-112

COMANDANȚII ȘCOLII DE ARTILERIE³⁸¹

A. Școala Specială de Artilerie și Geniu : 1881-1895, București, Calea Griviței nr. 28

Colonel Eracle ARION: 1881-1882
 Colonel Maican DIMITRESCU: 1882-1883
 Colonel Constantin BRĂȚIANU: 1883-1884
 Colonel Constantin POIENARU: 1884-1887
 Locotenent-colonel Vasile CREMINEANU: 1887-1888
 Locotenent-colonel Alexandru TELL: 1888-1889
 Locotenent-colonel Constantin CRĂȚUNESCU: 1889
 Locotenent-colonel George GRĂMĂȚICESCU: 1889-1892
 Locotenent-colonel Petre VASILIU NĂSTUREL: 1892-1893
 Locotenent-colonel Gheorghe MAREȘ: 1893-1895

B. Școlile Militare de Artilerie și Geniu (Școala Militară de Artilerie și Geniu, Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu) : 895- 1910, București, Calea Griviței nr. 28

Locotenent-colonel Mihail STROIESCU: 1895-1896
 Locotenent-colonel Ion ARONOVICI: 1896-1901
 Locotenent-colonel Nicolae POPOVICI: 1901-1904
 Locotenent-colonel (colonel) Dumitru RUJINSKI: 1904-1907
 Locotenent-colonel (colonel) Eremia GRIGORESCU: 1907-1910

C. Școlile Militare de Artilerie, Geniu și Marină (Școala Pregătitoare, Școala Specială-1910-1915) : 1910- 1918, București, Calea Griviței nr. 28 (1910-1916), Iași (1916-1917), Botoșani (1917-1918)

Locotenent-colonel Dumitru ȘTEFĂNESCU: 1910-1911
 Locotenent-colonel Alexandru REFERENDARU: 1911-1912
 Locotenent-colonel (colonel) Ion VERNESCU: 1912-1915
 Colonel Teodor GEORGESCU: 1915-1916
 Colonel adjutant Paul ANGELESCU: 1916
 Locotenent-colonel (r.) Gheorghe VĂSESCU: 1916-1917
 Colonel (general) Mircea BOTEZ: 1917-1918
 General Ion RĂȘCANU: 1918
 Colonel Vasile HENȚESCU: 1918-1921

³⁸¹ Constantin Petrovici – Școala Militară de Ofițeri Activi de Artilerie „Ioan Vodă” – Ed. Militară, 1977; Gheorghe Bichicean – Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Raghete „Ioan Vodă” – Casa de Presă și Editură TRIBUNA, 2000
 390

D. Școala Militară de Artilerie: 1921-1940, Timișoara, Str. Sf. Ioan nr. 10

Colonel Mihail SKELETTI: 1921-1922
Colonel Gheorghe ALEXANDRESCU: 1922-1926
Locotenent-colonel (colonel) Pion GEORGESCU: 1926-1928
Locotenent-colonel Gheorghe POTOPEANU: 1928-1929
Colonel Vasile MITREA: 1929-1931
Colonel Alexandru GHEORGHIEȘ: 1931-1934
Locotenent-colonel Chirilă ȘERBU: 1934-1935
Colonel Gheorghe STAVRESCU: 1935-1937
Locotenent-colonel (colonel) Eugen MANOIL: 1937-1940

E. Școala de Aplicație de Artilerie: 1920-1939, Timișoara, Str. Sf. Ioan nr. 10

Colonel Romulus BRĂTUIANU: 1920-1921
Colonel Mihail SKELETTI: 1921
Colonel Ștefan OREȘCOVICI: 1921-1926
Colonel Gheorghe BUICLIU: 1926-1928
Colonel Ioan CARLONȚ: 1928-1933
Colonel Octavian GEORGESCU: 1933-1936
Colonel Alexandru NICOLAU: 1936-1938
Colonel Platon CHIRNOAGĂ: 1939

F. Școala de Ofițeri de Artilerie: Pitești (1940-1948), Sibiu (1948-1961)

Locotenent-colonel (colonel) Ioan STĂNICĂ: 1940-1942
Colonel Romulus COSTESCU: 1942-1944
Colonel Constantin VERDEȘ: 1944-1945
Colonel Iosif BUTOI: 1945-1947
Colonel Miltiade BUZDEA: 1947-1948
Colonel Dumitru BUTE: 1948-1951
Colonel Grigore POPA: 1951-1956
Colonel Ștefan NAZARIE: 1956-1961

G. Școala Militară de Ofițeri Activi de Artilerie „Ioan Vodă”: 1970-1990, Sibiu, Str. Avrig nr. 2-4

Colonel Niculae PAVELESCU: 1970-1981
Colonel Eugen SIBIANU: 1981-1990
Colonel Constantin IONIȚĂ: 1990-1991

H. Institutul Militar de Artilerie și Geodezie „Ioan Vodă”:1991-1997, Sibiu, Str. Avrig nr. 2-4

Colonel Constantin IONIȚĂ:1991-1995

Colonel Ioan LĂPĂDATU: 1995-1997

I. Centrul de Instrucție Rachete, Ploiești , 1962-1970

Colonel Vasile SANDU: 1962-1965

Colonel Constantin Suliman -împuternicit:1965-1967

Colonel Gheorghe BARAC:1967-1970

J. Centrul de Instrucție pentru Artilerie și Rachete, Ploiești: 1970-1997 (Prin comasarea Centrului de Instrucție de Artilerie de la Făgăraș cu Centrul de Instrucție Rachete)

Colonel Gheorghe BARAC: 1970-1988

Maior Neculai ROTARU: 1988

Colonel Marin BRATU: 1988-1992

Colonel Ioan RUSU: 1992-1995

Locotenent-colonel Mihai CHIRIȚĂ: 1995-1997

K. Școala de Aplicație pentru Artilerie și Rachete „Ioan Vodă,1997-2006, Str. Avrig nr. 2-4

Colonel Neculai ROTARU: 1997-1999

Colonel (general de brigadă) Eugen POPESCU: 1999-2006

L. Centrul de Pregătire al Artileriei „Ioan Vodă”: 2006-2008 , Sibiu, Str. Avrig nr. 2-4

Colonel dr. Adrian STROEA: 2006-2007

Colonel Constantin AFRIM: 2007-2008

M. Centrul de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană

Locotenent colonel Georgel OPREAN: 2008 -

**ȘEFII DE PROMOTIE AI ȘCOLII MILITARE DE OFIȚERI
DE ARTILERIE ȘI AI INSTITUTULUI MILITAR DE ARTILERIE
ȘI GEODEZIE „IOAN VODĂ”**

Sublocotenent RĂDULESCU I. IOAN	10.07.1894
Sublocotenent JITIANU GHEORGHE	10.07.1895
Sublocotenent IONESCU APUL	01.07.1896
Sublocotenent PALADA DUMITRU	01.07.1897
Sublocotenent MARȚIAN DUMITRU	01.07.1898
Sublocotenent SICHITIU IOAN	01.07.1899
Sublocotenent BELISARIU IOAN	01.07.1900
Sublocotenent LINTEȘ GHEORGHE	01.07.1901
Sublocotenent OPRESCU GHEORGHE	01.07.1902
Sublocotenent GHIMBĂȘANU GHEORGHE	01.07.1903
Sublocotenent TĂNĂSESCU ARISTIDE	01.07.1904
Sublocotenent BUNESCU I ALEXANDRU	01.07.1905
Sublocotenent PETRESCU A. NICOLAE	01.07.1906
Sublocotenent ILIESCU V. TRAIAN	01.07.1907
Sublocotenent GEORGESCU VINTILĂ	01.07.1908
Sublocotenent GEORGESCU A. FLORIN	01.07.1909
Sublocotenent IOANIȚIU ALEXANDRU	01.07.1910
Sublocotenent ȘERBU G. CHIRILĂ	01.07.1911
Sublocotenent VASILESCU ALEXANDRU	01.07.1912
Sublocotenent NASTA M. ALEXANDRU	01.07.1913
Sublocotenent PETRESCU D. DUMITRU	01.07.1914
Sublocotenent ANDRONESCU R. MIHAIL	01.07.1915
Sublocotenent MIHAI D. VASILE	01.07.1916
Sublocotenent VERDEȘ I. CONSTANTIN	01.10.1916
Sublocotenent RERE N. TRAIAN	01.06.1917
Sublocotenent ALMĂJANU T. IOAN	01.06.1919
Sublocotenent DUMITRAȘCU I. PETRE	01.07.1920
Sublocotenent MARINESCU M. MARIN	01.07.1921
Sublocotenent FLORESCU I. MIHAIL	01.07.1922
Sublocotenent MICLESCU B. ANDREI	01.07.1923
Sublocotenent PĂTRAȘCU A. GHEORGHE	01.07.1924
Sublocotenent PREDOIU N. I EMILIAN	01.07.1925
Sublocotenent PORUMBARU I. MIHAIL	01.07.1926
Sublocotenent STĂNESCU D. IOAN	01.07.1927
Sublocotenent CASTRIȘ I. VASILE VIRGILIUS	01.07.1928
Sublocotenent BANCIU I. LIVIU	01.07.1929
Sublocotenent STAN I. AURELIAN	01.07.1930
Sublocotenent RIGANI A. ALEXANDRU	01.07.1931
Sublocotenent BĂDESCU Em. AURELIU	01.07.1932
Sublocotenent TEODORU I. OCTAV	01.07.1933
Sublocotenent BOTEZ GH. ALEXANDRU	01.07.1935
Sublocotenent TONCHIEVICI D. ȘTEFAN	01.07.1936
Sublocotenent VASILIU I. MIRCEA	01.07.1937
Sublocotenent GRIGORESCU GH. HARALAMBIE	01.07.1938
Sublocotenent IACOB V. AURAȘ	01.07.1939

Sublocotenent NĂSTASE GH. MARIN	31.03.1940
Sublocotenent FLOAREȘ I ADRIAN	29.06.1940
Sublocotenent BOBEȘ P. NICOLAE MARIN	10.05.1941
Sublocotenent PASCARIU I. CONSTANTIN	10.05.1942
Sublocotenent ATANASIU C. VIRGIL	01.07.1943
Sublocotenent TUȚĂ I. STELUȚĂ	15.04.1944
Sublocotenent POPESCU I. Da. DUMITRU	10.05.1945
Sublocotenent DUMITRESCU GH. GHEORGHE	01.07.1946
Sublocotenent GHINȚEI A. GHEORGHE	01.07.1947
Sublocotenent NEDELCU GH. IOAN	01.05.1948
Sublocotenent ANTONESCU I. IOAN	09.05.1949
Locotenent IRIMIE TRAIAN SOLOMON	30.12.1949
Locotenent PIPOȘ GH. NICOLAE	30.12.1950
Locotenent PILEA I. ZAHARIA	23.08.1951
Locotenent POPESCU M. DUMITRU	23.08.1952
Locotenent CIURUȘNIUC C. GRIGORE	01.03.1953
Locotenent BADEA A. VALERIU	23.08.1953
Locotenent CONSTANTINESCU A. IOAN	23.08.1955
Locotenent MARINESCU D. MARIUS	01.05.1956
Locotenent MARINESCU M. ADRIAN	02.10.1957
Locotenent BORCUTEANU N. IOAN	02.10.1958
Locotenent COSTIN STOICA GRIGORE	02.10.1959
Locotenent BOSTĂNARU M. PETRICĂ	23.08.1960
Locotenent UNGUREANU C. NICOLAE	30.12.1970
Locotenent MONORANU T. PAVEL	23.08.1971
Locotenent PARANIAC I. CORNEL	23.08.1972
Locotenent– COJOCARU I. COSTICĂ	23.08.1973
Locotenent PURCĂREA C. GHEORGHE	23.08.1974
Locotenent OLARU E. IORDACHE	23.08.1975
Locotenent DUMITRESCU I. LUIGI	23.08.1976
Locotenent CHIRIȚĂ O. MIHAI	23.08.1977
Locotenent IRIMIEA M. MIHAI	23.08.1978
Locotenent HAMPU N. ALEXANDRU	23.08.1979
Locotenent CARAMAN N. NICOLAE	23.08.1980
Locotenent CRISTEA N. DĂNUȚ	23.08.1981
Locotenent STROEA GH. ADRIAN	23.08.1982
Locotenent FOAMETE V. IOAN-OVIDIU	23.08.1983
Locotenent GEORGESCU D. VIOREL	23.08.1984
Locotenent CIOCAN N. FLORIAN	23.08.1985
Locotenent TIBIL I. GHEORGHE	23.08.1986
Locotenent MARCHIDANU GH. MARIAN	23.08.1987
Locotenent CRĂCIUN P. VANGHELI	23.08.1988
Locotenent ARNĂUTU V. ȘTEFAN	23.08.1989
Locotenent ILĂU D. VALENTIN	27.07.1990
Locotenent MORO N. NICOLAE	31.07.1991
Locotenent IONESCU GH. DANIEL*	31.07.1992
Locotenent NECHITA T. IOAN*	31.07.1993
Locotenent LĂȚEA V. CRISTI DANIEL*	31.07.1995
Locotenent DAȘU F. DARIE MIRCEA*	31.07.1996
Locotenent BĂNUȚĂ S. MARIUS*	31.07.1997

COMANDANȚII BRIGĂZILOR DE ARTILERIE – 1940

- Bg. 1 Art. – General de brigadă Gheorghe Stavrescu**
- Bg. 2 Art. – General de brigadă Nicolae Ionescu**
- Bg. 3 Art. – General de brigadă Alexandru Ioanițiu**
- Bg. 4 Art. – General de brigadă Ioan Petroianu**
- Bg. 5 Art. – General de brigadă Gheorghe Potopeanu**
- Bg. 6 Art. – General de brigadă Emil Leoveanu**
- Bg. 7 Art. – General de brigadă Vasile Mitrea**
- Bg. 8 Art. – General de brigadă Gheorghe Rozin**
- Bg. 9 Art. – General de brigadă Florin Georgescu**
- Bg. 10 Art. – General de brigadă Petre Vlădescu**
- Bg. 11 Art. – General de brigadă Nicolae Mazzarini**
- Bg. 12 Art. – General de brigadă Petre Vasilescu**
- Bg. 13 Art. – General de brigadă Aurel Nicolaescu**
- Bg. 14 Art. – General de brigadă Ștefan Costescu**
- Bg. 15 Art. – General de brigadă Dumitru Carlonț**
- Bg. 16 Art. – General de brigadă Dumitru L. Ionescu**
- Bg. 17 Art. – General de brigadă Gheorghe Radovan**
- Bg. 18 Art. – General de brigadă Marin Cosma Popescu**
- Bg. 19 Art. – General de brigadă Carol Schmidt**
- Bg. 20 Art. – General de brigadă Nicolae Ghineraru**
- Bg. Art. Gardă – General de brigadă Gheorghe Liteanu**

**UNITĂȚI ȘI OFIȚERI DE ARTILERIE DECORAȚI ÎN AL DOILEA
RĂZBOI MONDIAL³⁸²**

A. CU ORDINUL „MIHAI VITEAZUL”

UNITĂȚI

1. Regimentul 1 Artilerie Grea Moto, DR 2467/4.08.1945-Cls. III cu spade
2. Regimentul 2 Artilerie Grea Moto, DR 2467/4.08.1945-Cls. III cu spade
3. Regimentul 3 Artilerie Grea Moto, DR 2467/4.08.1945-Cls. III cu spade
4. Regimentul 4 Artilerie Grea Moto, DR 3091/7.11.1941-Cls. III
5. Regimentul 7 Artilerie Grea Moto, DR 11817/7.05.1943-Cls. III
6. Regimentul 1 Artilerie „Carol I”, DR 3315/23.12.1943-Cls. III
7. Regimentul 2 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-Cls. III
8. Regimentul 3 Artilerie, DR 2467/4.08.1945-Cls. III cu spade
9. Regimentul 4 Artilerie, DR 1160/2.04.1942-Cls. II, DR 3659/30.08.1920-Cls. III
10. Regimentul 5 Artilerie, DR 3091/7.11.1941-Cls. III
11. Regimentul 8 Artilerie, DR 3091/7.11.1941-Cls. III
12. Regimentul 18 Artilerie, DR 278/21.02.1947-Cls. III cu spade, DR 2467/4.08.1945-Cls. III
13. Regimentul 21 Artilerie, DR 278/2.02.1947-Cls. III cu spade
14. Regimentul 24 Artilerie, DR 3090/7.11.1941-Cls. III
15. Regimentul 30 Artilerie, DR 3091/7.11.1941-Cls. III, DR 278/2.02.1947-Cls. III cu spade
16. Regimentul 34 Artilerie, DR 3091/7.11.1941-Cls. III
17. Regimentul 37 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-Cls. III
18. Regimentul 51 Artilerie, DR 3091/7.11.1941-Cls. III
19. Divizionul 52 Artilerie Grea Independent Moto, DR 1160/21.04.1942-Cls. III
20. Divizionul 57 Artilerie Grea Independent Moto, DR 1160/21.04.1942-Cls. III
21. Divizionul 2 Tunuri Munte, DR 1160/21.04.1942-Cls. III
22. Divizionul 3 Tunuri Munte, DR 1160/21.04.1942-Cls. III
23. Divizionul 1 Obuziere Munte, DR 1160/21.04.1942-Cls. II, DR ?? Cls. III
24. Divizionul 2 Obuziere Munte, DR 2467/4.08.1945-Cls. III cu spade, DR 1526/2.05.1931-Cls. III

³⁸² Col(r) Ucrain C-tin, Lt.col. Duțu Alex., Memoria documentelor, fapte de arme ale artileriștilor români-1941-1945, București, 1993;

Cornel I. Scafeș, Horia Vi. Țerbănescu, Ioan I. Scafeș, Cornel Andonie, Ioan Dănilă, Romeo Avram, Armata Română 1941-1945, Ed. RAI, București, 1996.

25. Regimentul 1 Artilerie Călăreață, DR 278/21.02.1947-Cls. III cu spade, DR 2467/4.08.1945-Cls. III
26. Regimentul 2 Artilerie Călăreață, DR 1023/2.04.1942-Cls. III
27. Regimentul 3 Artilerie Călăreață, DR 1023/2.04.1942-Cls. III
28. Regimentul 4 Artilerie Călăreață, DR 1023/2.04.1942-Cls. III
29. Regimentul 2 Artilerie Gardă, DR 1023/2.04.1942-Cls. III
30. Regimentul 3 Artilerie Gardă, DR 1023/2.04.1942-Cls. III.

OFIȚERI

1. General de armată Dumitrescu I. Petre- comandantul Armatei 3, DR 382/19.02.1944-cl. II, DR 2887/17-10.1941-cl. III (în gradul de general de corp de armată, comandantul Armatei 3)
2. General de corp de armată Constantinescu Constantin – comandantul Armatei 4, DR 95/ 17.01.1944- cl. III
General de corp de armată Dragalina Corneliu - comandantul Corpului 6 Armată, DR 2549/01.09.1942-cl.II, DR 3093/11.11.1916 –cl. III (căpitan în Regimentul 4 artilerie grea)
3. General de corp de armată Ionașcu Costin - comandantul Diviziei 9 Infanterie, DR 2647/04.08.1945-cl. III, DR ??/23.08.1946-cl. III cu spade ca șef la Marelui Stat Major
4. General de divizie Atanasiu Vasile –comandantul Corpului 3 Armată, DR 2886/17.10.1941-cl.III, DR 2456/04.08.1945-cl. II cu spade (în grad de general de armată și comandant al Armatei 1)
5. General de divizie Dăscălescu Nicolae – comandantul Diviziei 21 Infanterie, DR 2676 bis/22.09.1941-cl. III, DR 506/21.02.1945-cl. III cu spade (în gradul de general de corp de armată, comandant al Corpului 2 armată)
6. General de divizie Ioanițiu Alexandru – șeful Marelui Cartier General, DR 2786/08.10.1941-cl III (post-mortem)
7. General de divizie Schimdt Carol - comandantul Diviziei 19 Infanterie, DR 399/18.02.1943-cl. III
8. General de divizie Stoenescu Sc. Nicolae - comandantul Corpului 4 Armată, DR 3266/20.12.1943-cl. III
9. General de divizie Trestioreanu Constantin-comandantul Diviziei 10 Infanterie, DR 1071/30.05.1944
10. General de brigadă Arbore Ion – șef de stat major al Armatei 3, DR 1647/16.06.1943-cl. III
11. General de brigadă Carlaonț I. Dumitru - comandantul Diviziei 19 Infanterie, DR 445/12.02.1942-cl. III
12. General de brigadă Lăcătușu Mihail-comandantul Diviziei 19 Infanterie, DR 506/21.02.1945- Cl. III
13. General de brigadă Mihăescu D. Ioan - comandantul Diviziei 1 Infanterie, DR 2549/01.09.1942-cl. III
14. General de brigadă Mosiu Gheorghe - comandantul Diviziei 8 Infanterie, DR 2647/04.08.1945-cl. III cu spade

15. General de brigadă Petculescu Atanase- comandantul secund al Diviziei 19 Infanterie, DR 1071/30.05.1944-cl. III
16. General de brigadă Potopeanu Gheorghe - comandantul Diviziei de Grăniceri, DR 3063/07.11.1942-cl. III
17. General de brigadă Rădulescu Edgar - comandantul Diviziei 11 Infanterie, DR 2505/13.09.1943-cl. III
18. General de brigadă Sion Al. Ioan - comandantul Diviziei 15 Infanterie, DR 284/02.02.1943-cl. III
19. General de brigadă Stănculescu Șt. Ioan - comandantul Diviziei 9 Infanterie, DR 2647/04.08.1945-cl. III cu spade
20. General de brigadă Stăvrescu Gheorghe-comandantul Diviziei 14 Infanterie, DR 3063/07.11.1941-cl.III, DR 2468/04.08.1945-cl.III cu spade (în grad de general de corp de armată, comandantul Corpului 6 armată teritorial)
21. General de brigadă (r) Timuș Traian –comandantul artileriei Corpului de Munte, DR 1071/30.05.1944-cl.III (proprio motu)
22. General de brigadă Voicu A. Mihail – comandantul artileriei Corpului 4 Armată, DR 283/02.02.1943-cl. III, DR 2467/04.08.1945-cl.III cu spade (comandant al Diviziei 2 Infanterie)
23. Colonel adjutant Andronescu R. Mihail – șeful de stat major al Corpului 2 Armată, DR 2505/13.09.1943-cl. III
24. Colonel Curta Olimpiu –comandantul Regimentului 4 Artilerie Grea Moto, DR 2040/16.07.1942-cl. III
25. Colonel Dobriceanu Al. Alexandru - comandantul Regimentului 1 Artilerie Grea Moto, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
26. Colonel Florescu F. Dumitru - comandantul Regimentul 4 Artilerie Călăreată, DR 299/14.02.1944-cl. III (Proprio motu)
27. Colonel Gașpar N. Ioan - comandantul Regimentul 37 Artilerie, DR 3266/20.12.1943-cl III
28. Colonel Ionescu V. Gheorghe - comandantul Regimentului 6 Artilerie, DR 2886/ 17.10.1941-cl. III (post-mortem)
29. Colonel Leonida A. Paul - șeful Secției Operații a Armatei 3, DR 1647/15.06.1943-cl. III
30. Colonel Nasta Andrei – comandant secund al Diviziei 21 Infanterie, DR 2886/17.10.1941-cl. III (post-mortem)
31. Colonel Marin Șt. Radu - comandantul Regimentului 2 Artilerie, DR 3233/11.11.1946-cl. III cu spade
32. Colonel Rosetti – Bălănescu N. Constantin - comandantul Regimentului 30 Artilerie, DR 2886/17.10.1941-cl. III
33. Colonel Șutzu St. Mihail – comandantul artileriei Diviziei 1 Munte, DR 1908/30.06.1942-cl. III (post-mortem)
34. Locotenent –colonel Demetrescu A. Nicolae - din artileria de munte, DR 353/15.02.1943-cl. III
35. Locotenent –colonel Dragomir Gr.Nicolae - subșef al șefului de stat major al Armatei 4, DR 1647/11.08.1943-cl. III

36. Locotenent – colonel Dumitrescu A. Nicolae - comandantul Divizionului 1 Obuziere Munte din Brigada 1 Mixtă Munte, DR 353/15.02.1943-cl. III
37. Locotenent – colonel Iliescu V. Ioan II- din Regimentul 24 Artilerie, DR 40/07.01.1942-cl. III
38. Locotenent-colonel Ionescu N. Stoian - comandantul Divizionului 2 Tunuri Munte, DR 3035/06.10.1942-cl. III
39. Locotenent-colonel Lungulescu C-tin -?, DR 2040/16.07.1942-cl. III
40. Locotenent-colonel Neferu I. Dumitru - comandantul Regimentului 6 Artilerie Călărească, DR 3266/20.12.1943-cl. III
41. Locotenent – colonel Poşulescu Al. Constantin - comandantul Regimentului 51 Artilerie, DR-40/07.01.1942-cl III
42. Locotenent-colonel Ştefănescu Gheorghe - comandantul Regimentului 1 Artilerie Grăniceri, DR 2886/17.10.1941-cl. III
43. Maior Atomei S. Gheorghe –din Regimentul 1 Artilerie voluntari (Divizia „Tudor Vladimirescu-Debreţin”), DR 3233/11.11.1946-cl. III cu spade
44. Maior Buzescu N. Emil – comandantul Divizionului 3 Tunuri Munte, DR 2040/16.07.1942- cl. III
45. Maior Creţu I. Iosif - din Regimentul 5 Artilerie Călărească, DR 445/12.02.1942-cl. III
46. Maior Durican D. Constantin - din Regimentul 1 Artilerie Grea Moto, DR 627/19.03.1943-cl. III
47. Maior Goda Gh. Nicolae - din Regimentul 18 Artilerie, DR 3233/11.11.1946-cl. III cu spade
48. Maior Racoteanu Gr. Ioan-şeful artileriei Regimentului 3 Infanterie din divizia “Tudor Vladimirescu-Debreţin”, DR 1626/07.08.1947-cl. III cu spade (post mortem)
49. Maior Rădulescu N. Ioan - din Regimentul 15 Artilerie, DR 2040/16.07.1942-cl. III (post-mortem)
50. Maior Ştefănescu Ioan –din Regimentul 19 Artilerie, DR 40/07.01.1942-cl. III
51. Maior Vasiliu Alexandru-comandantul Divizionarului Antitanc din Divizia „Tudor Vladimirescu - Debreţin”, DR 3232/11.11.1946-cl. III cu spade
52. Căpitan Alessiu St. Nicolae-din Divizionul 2 tunuri munte, DR 3035/06.10.1942- cl. III
53. Căpitan Anghelina I. Petre – din Regimentul 18 Artilerie, DR 2468/04.08.1945-cl. III cu spade
54. Căpitan Antonie L. Ioan-din Divizionul 3 Tunuri Munte, DR 2886/17.10.1941-cl. III
55. Căpitan Antoniu A. Alexandru – Viorel –din Regimentul 1 Artilerie Grea Moto, DR 2040/16.07.1942-cl. III (post-mortem)
56. Căpitan Bălţeanu Grigore – din Regimentul 21 Artilerie, DR 2468/04.08.1945-cl. III cu spade
57. Căpitan Băltăreţ G. Gheorghe – din comandamentul Corpului 11 Armată, DR 445/12.02.1942- cl. III

58. Căpitan Bălăuță I. Victor-din Regimentul 25 artilerie, DR 2040/16.07.1942-cl.III
59. Căpitan Borcescu N. Alexandru – din Regimentul 63 Artilerie, DR 445/12.02.1942- cl. III (post-mortem)
60. Căpitan Calotescu C. Gheorghe – din Regimentul 37 Artilerie, DR 3266/20.12.1943- cl. III (post-mortem)
61. Căpitan Cebuc V. Damian – din Regimentul 8 artilerie, DR 3266/20.12.1943-cl. III
62. Căpitan Chiriac Dumitru – din Regimentul 30 artilerie, DR 1492/04.05.1945. cl. III cu spade (post-mortem)
63. Căpitan Cipariu G. Marin -?, DR 2040/16.07.1942- cl. III
64. Căpitan Cismaru M. Aurel - din Regimentul 21 artilerie, DR 3266/20.12.1943-cl. III (post-mortem)
65. Căpitan Cojocaru I. Constantin – din Regimentul 6 Artilerie Călărească, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
66. Căpitan Comănescu C. Ioan – din Regimentul 35 Artilerie, DR 2467/04.08.1945- cl. III cu spade
67. Căpitan Cornescu E. Emil –din Regimentul 6 Artilerie, DR 3230/11.11.1946-cl. III cu spade (post-mortem)
68. Căpitan Cornicioiu Gheorghe – din Divizionul 47 Artilerie Grea Independent, DR 3266/20. 12.1943- cl. III
69. Căpitan Decuseră N. Gheorghe- din Regimentul 30 Artilerie, DR 2467/04.08.1945- cl. III cu spade (post-mortem)
70. Căpitan Dini Al. Florin Ioan - din Regimentul 1 Artilerie Grea Moto, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
71. Căpitan Enescu C-tin – din comandamentul Diviziei 2 Munte, DR 1647/15.06.1943- cl. III
72. Căpitan Gheorghe C. Ioan – din Divizionul 2 Tunuri Munte, DR 3035/06.10.1942-cl. III
73. Căpitan Hreamătă G. Vasile –din Regimentul 1 Artilerie Călărească, DR 1494/04.05.1945-cl. III cu spade
74. Căpitan Iftimie V. Dumitru - din Regimentul 24 Artilerie, DR 3063/07.11.1941-cl. III
75. Căpitan Ignat P. Ioan Vasile - din Regimentul 20 Artilerie, DR 3587/11.12.1946- cl. III cu spade
76. Căpitan Iliescu D. Emil - din Regimentul 4 Artilerie Călărească, DR 399/18.02.1943-cl. III (proprio motu)
77. Căpitan Iliescu T Grigore- din Regimentul 1 Artilerie grea moto, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
78. Căpitan Ioan D. Mihail - din Regimentul 3 Artilerie, DR 40/ 07.01.1942-cl. III (post-mortem)
79. Căpitan König A. Carol Andraș - din Regimentul 26/54 Artilerie, DR 445/12.02.1942 - cl. III(post-mortem)

80. Căpitan Milea G. Gheorghe- din Regimentul 18 Artilerie, DR
2468/04.08.1945-cl. III cu spade
81. Căpitan Miron T. Stoica –din Regimentul 15 Artilerie, DR 3233/11.11.1946-cl.
III cu spade
82. Căpitan Nartescu M. Constantin - din Regimentul 10 Artilerie, DR
3266/20.12.1943-cl. III
83. Căpitan Moga Dumitru – din Divizia de Grăniceri, DR 2886/17.10.1941- cl. III
84. Căpitan Neagu I. Valeriu - din Regimentul 63 Artilerie, DR 445/12.02.1942-cl
III (post-mortem)
85. Căpitan Niculescu Șt. Constantin - Din Regimentul 37 Artilerie, DR
517/09.03.1944-cl. III (post-mortem)
86. Căpitan Panuș I. Andrei - din Divizionul 4 Tunuri Munte, DR-
1647/15.06.1943-cl. III
Căpitan Paulon Elio Angelo Giuseppe- din Regimentul 51 Artilerie, DR
40/07.01.1942- cl. III (post-mortem)
87. Căpitan Pătrașcu Al. Gheorghe- din Regimentul 53 Artilerie, DR
353/15.02.1943-cl. III
88. Căpitan Rafael D. Dumitru - din Regimentul 2 Artilerie, DR 3266/20.12.1943-
cl. III
89. Căpitan Stănescu I. Ștefan –din Regimentul 2 Artilerie Gardă, DR
2040/16.07.1942-cl. III (post-mortem)
90. Căpitan Ștefănescu I. Cristea - din Regimentul 30 Artilerie, DR
1493/04.05.1945-cl.III cu spade (post-mortem)
91. Căpitan Suflețel P. Aurel - din Regimentul 8 Artilerie, DR 3266/20.12.1943-cl.
III
92. Căpitan Tănăsescu A. C-tin – din Regimentul 10 Artilerie, DR
1647/15.06.1943- cl. III
93. Căpitan Tulea S. Grigore- din Regimentul 1 Artilerie voluntari (Divizia „Tudor
Vladimirescu - Debrețin”), DR 1626/06.08.1947- cl. III cu spade (post-
mortem)
94. Căpitan Țifescu C. Nicolae - comandantul artileriei Corpului 4 Armată, DR
2467/04.09.1945-cl. III cu spade
95. Căpitan Teodorescu D. Stavarache - din Regimentul 15 Artilerie, DR
1492/04.05.1945-cl. III cu spade (post-mortem)
96. Căpitan Vântu Gh. Cosntantin - din Regimentul 39 Artilerie, DR
656/12.03.1943-cl. I
97. Căpitan Vergatti E. Lelius - din Regimentul 19 Artilerie, DR 1647/15.06.1943-
cl. III (post-mortem)
98. Locotenent Anghelescu A. Marcel - din Divizionul 2 Tunuri Munte, DR
3035/06.10.1942-cl.III
99. Locotenent Anghelescu N. Alex - Nicolae - din Divizionul 57 Artilerie Grea
Moto, DR 3035/06.10.1942-cl.III
100. Locotenent Brătulescu D. Ioan – din Regimentul 18 Artilerie, DR
3233/11.11.1946-cl III cu spade

101. Locotenent Burche C. Leon – din Regimentul 8 Artilerie, DR
3266/20.12.1943-cl. III
102. Locotenent Ciprian Gustav Marin - din Regimentul 54 Artilerie, DR 2040 /
16.07.1942- cls III
103. Locotenent Drăgușin D. Florea – din Compania 54 Anticar, DR 40/07.01.1942-
cl. III
104. Locotenent Făcăoaru G. Constantin - din Divizionarul 45 Artilerie Grea, DR
40/07.01.1942-cl. III
105. Locotenent Georgescu I. Alexandru –Ceptura - din Regimentul 4 Artilerie
Călărească, DR 2505/13.09.1943-cl. III (post-mortem)
106. Locotenent Ionescu I. Cosntantin - din Regimentul 18 Artilerie, DR
2467/04.08.1945-cl. III cu spade
107. Locotenent Iordan N. Alexandru - din Regimentul 3 Artilerie Călărească, DR
3035/06.10.1942-cl. III(post-mortem)
108. Locotenent Iordănescu T. Tudor - din Divizionul 4 Tunuri Munte, DR
445/12.02.1942- cl. III(post-mortem)
109. Locotenent(r) Livezeanu M. Paraschiv – din Regimentul 42 Artilerie, DR
2467/04.08.1945-cl. III cu spade
110. Locotenent Mihalcea P. Constantin – din Regimentul 3 Artilerie Călărească, DR
3266/20.12.1943-cl. III
111. Locotenent Mihăilescu D. Paul - din Regimentul 37 Artilerie, DR
399/18.02.1943-cl. III
112. Locotenent Moldoveanu I. Vasile – din Regimentul 1 Artilerie Fortificații, DR
445/12.02.1942-cl. III
113. Locotenent Pârvan M. Lincu - din Divizionul 1 Obuziere Munte, DR
2886/17.10.1941-cl. III
114. Locotenent Pomeanu Șt. Dumitru - din Regimentul 23 Artilerie, DR
2886/17.10.1941-cl. III
115. Locotenent Popescu N. Vasile- din Regimentul 54 Artilerie, DR
445/12.02.1942-cl. III
116. Locotenent Stoica M. Ioan- din Regimentul 30 Artilerie, DR 1494/04.05.1945-
cl III cu spade
117. Locotenent Săraru I. Ștefan –din Regimentul 38 Artilerie, DR
25058/13.09.1943-cl. III (post-mortem)
118. Locotenent Topală N. Eugen- din Regimentul 3 Artilerie Grea Moto, DR
2467/04.08.1945-cl. III cu spade
119. Locotenent (r) Turnibuca S. Eugeniu Tiberiu –din Regimentul 3 Artilerie
Gardă, DR 2040/16.07.1942-cl. III
120. Locotenent Untea R. Petre- din Divizionul 5 Tunuri Munte, DR
3266/20.12.1943-cl. III
121. Locotenent Vasiliu Al. Alexandru-din Divizionul 1 Obuziere Munte, DR 2886/
17.10.1942-cl. III
122. Sublocotenent Aldea C. Nicolae-din Regimentul 35 Artilerie, DR
2469/04.08.1945-cl. III cu spade (post-mortem)

123. Sublocotenent (r) Andronic L. Dionisie Nicolae – din Regimentul 24 artilerie, DR 3063/07.11.1941-cl.III
124. Sublocotenent (r) Berariu Dragoș George Ionel – din Divizionul 4 Tunuri Munte, DR 40/07.01.1942-cl. III
125. Sublocotenent Berentan Gh. Roman – din Regimentul 1 Artilerie Grânicerească, DR 2046/06.07.1942- cls III (post-mortem)
126. Sublocotenent Botei Ion Eugen – din Regimentul 18 Artilerie, DR 2470/04.08.1945- cl. III cu spade
127. Sublocotenent Botel Ion Eugen – din Regimentul 18 Artilerie, DR 2467/04.08.1945- cl. III cu spade
128. Sublocotenent Caraman V. Nicolae- din Regimentul 18 Artilerie, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
129. Sublocotenent Crețu Dumitru – din Regimentul 3 Artilerie Moto, DR 3587/11.12.1946-cl. III cu spade
130. Sublocotenent Davițeanu Teodor- din Grupul 2 Artilerie Munte, DR 3587/11.12.1946-cl. III cu spade
131. Sublocotenent Finichi V. Alexandru- din Regimentul 3 Artilerie de gardă, DR 40/07.01.1942-cl. III
132. Sublocotenent Fodoreanu Aurel- din Regimentul 35 Artilerie, DR 2468/04.08.1945-cl III cu spade
133. Sublocotenent Ioneanu I. Gheorghe – din Regimentul 36 Artilerie, DR- 2467/04.08.1945-cl. III cu spade (post-mortem)
134. Sublocotenent (r) Ionescu B. Marin- Regimentul 16 Artilerie, DR 3230/11.11.1946.cl. III cu spade(post-mortem)
135. Sublocotenent (r) Ionescu Al. Pârvu- din Regimentul 41 Artilerie, DR 2040/16.07.1942-cl. III
136. Sublocotenent Marinescu Dumitru- din Regimentul 7 Artilerie Grea Moto, DR 2469/04.08.1945-cl. III cu spade (post-mortem)
137. Sublocotenent Marinescu T. Ioan- din Regimentul 1 Artilerie Grea Moto, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
138. Sublocotenent Moroianu O. Vasile – din Regimentul 18 Artilerie, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade(post-mortem)
139. Sublocotenent Mosora N. Nicolae- din Divizionul 57 Artilerie Grea, DR 3035/06.10.1942-cl. III
140. Sublocotenent Predescu Ioan –din Divizionul 4 Tunuri Munte, DR 2469/04.08.1945-cl. III cu spade (post-mortem)
141. Sublocotenent Pușcașu Constantin- din Regimentul 24 Artilerie, DR 3063/07.11.1941-cl. III
142. Sublocotenent Rusu Z. Vasile- din Regimentul 7 Artilerie Grea Moto, DR 2467/04.08.1945-cl. III cu spade
143. Sublocotenent Sigmirean V. Traian – din Regimentul 3 Artilerie Gardă, DR 445/12.02.1942-cl. III
144. Sublocotenent Stoianovici I. Mihail Virgiliu –din Regimentul 1 Artilerie Călărească, DR 3230/11.11.1946-cl. III cu spade(post-mortem)

145. Sublocotenent Stoicescu I. Ioan- din Regimentul 4 Artilerie Călărească, DR 3266/20.12.1943-cl. III (post-mortem)
146. Sublocotenent Teișeanu C. Smarandache- din Regimentul 53 Artilerie, DR 353/15.02.1943-cl. III
147. Sublocotenent Vulpe S. Ștefan- din Regimentul 42 Artilerie, DR 399/18.02.1943-cl. III (proprio motu)

B. CU ORDINUL „ȘTEAUA ROMÂNIEI” CU SPADE ȘI PANGLICĂ DE VIRTUTE MILITARĂ

1. artilerie Grea, DR 3315/23.12.1943-în grad de comandor, DR 279/21.02.1947-în grad de mare ofițer
2. Regimentul 2 Artilerie Grea, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
3. Regimentul 3 Artilerie Grea, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
4. Regimentul 5 Artilerie Grea, DR 3091/07.11.1941- în grad de ofițer
5. Regimentul 7 Artilerie Grea, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
6. Regimentul 3 Artilerie, DR 2419/17.08.1942-în grad de comandor
7. Regimentul 6 Artilerie, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
8. Regimentul 9 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-în grad de comandor
9. Regimentul 11 Artilerie, DR 3091/07.11.1941- în grad de ofițer
10. Regimentul 10 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-în grad de comandor
11. Regimentul 14 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-în grad de comandor
12. Regimentul 20 Artilerie, DR 2419/17.08.1942-în grad de comandor
13. Regimentul 21 Artilerie, DR 1023/2.04.1942-în grad de comandor, DR 279/21.02.1947-în grad de mare ofițer
14. Regimentul 23 Artilerie, DR 3091/07.11.1941-în grad de comandor
15. Regimentul 25 Artilerie, DR 3091/07.11.1941-în grad de comandor
16. Regimentul 30 Artilerie, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
17. Regimentul 35 Artilerie, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
18. Regimentul 38 Artilerie, DR 3315/23.12.1943-în grad de comandor
19. Regimentul 42 Artilerie, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
20. Regimentul 53 Artilerie, DR 2419/17.08.1942-în grad de ofițer, DR 359/15.02.1943-în grad de comandor
21. Regimentul 64 Artilerie, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
22. Regimentul 1 Artilerie Călărească, DR 1023/2.04.1942-în grad de comandor
23. Regimentul 2 Artilerie Călărească, DR 2186/07.08.1943-în grad de comandor
24. Regimentul 4 Artilerie Călărească, DR 2888/27.10.1943-în grad de comandor
25. Regimentul 6 Artilerie Călărească, DR 2185/07.08.1943-în grad de comandor, DR 2400/17.08.1942- în grad de ofițer
26. Regimentul 4 Artilerie Fortificații, DR 1023/2.04.1942-în grad de comandor
27. Regimentul 36 Artilerie Anticar, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
28. Divizionul 4 Tunuri Munte, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor
29. Divizionul 5 Tunuri Munte, DR 1160/21.04.1942-în grad de cavaler
30. Divizionul 6 Tunuri Munte, DR 2419/17.08.1942-în grad de ofițer

31.Divizionul 2 Obuziere Munte, DR 279/21.02.1947-în grad de comandor

C. CU ORDINUL „COROANA ROMÂNIEI” CU SPADE, CU PANGLICĂ DE VIRTUTE MILITARĂ

1. Regimentul 26 Artilerie, DR 1160/21.04.1942- în grad de ofițer

**D. CU ORDINUL GERMAN „RITTERKREUTZ DES EISERNEN KREUZES”
(CRUCEA DE CAVALER AL CRUCII DE FIER)**

General de armată Dumitrescu I. Petre- comandantul Armatei 3, 04.09.1944-Crucea de cavaler cu frunze de stejar, 01.09.1941-Crucea de cavaler (în grad de general de corp de armată și aceeași comandă)

General de corp de armată Dragalina Corneliu- comandantul Corpului 6 Armată, 1942-Crucea de cavaler

General de brigadă Rădulescu Edgar- comandantul Diviziei 11 Infanterie, 03.07.1944- Crucea de cavaler

SITUAȚIA
armamentului și munițiilor de artilerie la data de 15 august 1916³⁸³

Detalii		Armament	Muniții	Observații
Mortiere de tranșee		100	10.000	1) 4 Deport și 2 franceze 2) 45 s-au amenajat pentru tirul A.A. 3) Nu li s-a dat nici o întrebuințare 4) Idem 5) Toate s-au pus pe afet și s-au dat la infanterie 6) 79 s-au dat la infanterie, 36 pentru artileria de munte și 132 erau destinate art. AA în luna iunie 1916. Până la 15 august erau gata numai 21 afeturi speciale pt. Tirul AA 7) Numai 36 au fost puse pe afet până la 15 august 1916 8) Numai 31 au fost puse pe afet până la 15 august 1916 9) Numai 13 au fost puse pe afet până la 15 august 1916
Tun 63/85 munte		36	35.181	
Tun 75/1904		624	891.678	
Tun 75/1904 B		12	4.297	
Tun 75/1912 munte		16	8.960	
Tun 75 Deport și francez		6 ¹⁾	-	
Tun 75/1880		192 ²⁾	66.207	
Tun 78/1868		48 ³⁾	35.455	
Tun 87/1880		190	86.909	
Tun 105/91		60	41.483	
Obuzier 105/912		120	107.899	
Obuzier 120/901		31	25.770	
Tun lung și scurt francez 120 mm		24	19.200	
		8	14.011	
Obuzier 150/912		4	659	
Tun 150/87 coastă		6	4.963	
Tun 150/85 asediu		10	5.304	
Tun 152,4/85		3	1.500	
Tun 155/85		2	548	
Tun 210/87 coastă				
Artilerie scoasă din Cetatea București și regiunea I E.N.C.	Tun 37/87	225 ⁴⁾	361.284	
	Tun 53/87	334 ⁵⁾	463.673	
	Tun 120 de sub cupolă	247 ⁶⁾	39.735	
	Mortier 120 mm în local cuirasat	15 ⁴⁾	4.672	
		42 ⁴⁾	7.114	
	Obuziere 120/88	46 ⁷⁾	29.066	
	Tun 150/85 de sub cupolă	88 ⁸⁾	33.344	
		4	557	
	Tun 150/87	4	1.996	
	Mortier 210/85	36 ⁹⁾	5.514	
	Obuzier 210/88			

Directorul Superior al Armamentului
General Lucescu

Directorul Arsenalului
Colonel Presbiterianu

³⁸³ Arhiva Ministerului Ap., Dosar 224b, pg. 15

SITUAȚIA
armamentului și munițiilor de artilerie la data de 1 ianuarie 1918³⁸⁴

Detalii	Armament	Muniții	Observații
Tun de 53 mm	126	68.222	
Tun de 57 mm	24	5.805	
Tun de 63 mm	16	26.801	
Tun de 65 mm italian	12	21.593	
Tun de 75/904	384	636.117	
Tun de 75/912	8	13.666	
Tun de 75/97	84	218.959	
Tun de 75 Skoda	4	5.942	
Tun de 77 german	24	17.091	
Tun de 105/912 C.	64	76.532	
Obuzier 105/91	24	18.612	
Obuzier 120/88	20	29.972	
Obuzier 120/91	8	7.233	
Tun lung francez 120 mm	72	78.059	
Tun scurt francez 120 mm	20	21.643	
Obuzier 127 englez	28	23.787	
Obuzier 150/912	8	10.610	
Tun 150/87/91	66	23.724	
Tun 152,4	7	2.720	
Obuzier 152,4	4	6.744	
Obuzier 155 S.Chm.	14	5.460	
Tun 155 Bange	4	3.855	
Obuzier 210	16	5.427	
Mortier de tranșee 58 mm	104	29.090	

p. exactitate,

Locotenent Hagiopol

³⁸⁴ Arhiva Serviciului Istoric., Dosar 224 b, pg. 17

**CARACTERISTICILE TEHNICO-TACTICE
ALE ARMAMENTULUI DE ARTILERIE DIN DOTAREA ARMATEI
ROMÂNE**

În cel de-al doilea război mondial³⁸⁵

1) Tunuri și obuziere de câmp

Denumire	Producție	Model	calibru	Lungime țeavă în calibre	Lungime țeavă	Greutate în acțiune	Greutate proiectil	Viteză inițială	Bătaie maximă
			mm	c	mm	kg	kg	m/s	m
CANON DE 75 mle 1897	Franța	1897	75	36	2700	1140	6,195	575	11100
7,5cm KRUPP	Germania	1904/12	75	30	2250	1079	8,671	546	8000
7,5cm KRUPP	Germania	1902	75	30	2250	1079	6,500	500	6900
7,5cm KRUPP	Germania	1903	75	30	2250	1079	8,671	546	6000
7,5cm KRUPP	Japonia	1908	75	19,2	1440	544	7,000	435	7100
PUTILOV M 02/36	Rusia/România	1902/36	75	30	2250	1965	7,450	590	11000
SKODA 7,5 cm	Cehoslovacia	1928	75	40	3000	1816	8,000	600	13100
76-36	URSS	1936	76,2	51,1	3894	1350	6,400	706	13580
76 USV	URSS	1939	76,2	42	3200	1570	6,400	680	13290
76 ZIS-3	URSS	1942	76,2	42,6	3246	1120	6,210	680	13290
8 cm KANONvz17	Austro- Ungaria	1917	76,5	30	2295	1319	8,000	554	11400
8cm M 5/8	Austro- Ungaria	1905/08	76,5	30	2295	1065	6,340	433	7000
SKODA 100 mm M 14/19	Cehoslovacia	1914/19	100	24	2400	1505	14,000	415	9970
SKODA 100 mm M 30(NPH)	Cehoslovacia	1930	100	25	2500	1766	16,000	430	16000
SKODA 100 mm M 14/34	Ceh./România	1914/34	105	24	2400	1505	14,000	415	9970
SKODA 105 mm M 1915	Austro- Ungaria	1915	105	35	3675	3030	16,100	668	12200
CANON DE 105 mle 1913 Schneider	Franța	1913	105	28,4	2982	2300	15,740	550	12000
CANON DE 105 mle 1936 Schneider	Franța	1936	106,7	37,6	3948	3920	15,700	725	16000
SCHNEIDER 107 mm CANON mle 10/12	Franța	1910/12	120	28	2987	2172	16,300	570	12500
DE BANGE	Franța	1878	152,4	27,1	3252	2650	18,800	525	12400
Tun de câmp de 152 mm	URSS	1910/30	152,4	32	4877	6700	43,560	650	16800
SCHNEIDER CANON DE 152 mm mle 1910	Franța	1910	155	28	4267	4000	40,900	640	12400
CANON DE 155 C mle 1917 Schneider	Franța	1917	155	15,3	2371	3300	43,600	450	11300
CANON DE 155 C mle 1917 ST. Chamont	Franța	1917	105	17,8	2759	3040	43,500	467	10600

³⁸⁵ Cornel Scafeș și colectiv, Armata Română 1941-1945, Ed. RAI, București, 1996, pg. 303.

Denumire	Producție	Model	calibru	Lungime țeavă în calibre	Lungime țeavă	Greutate în acțiune	Greutate proiectil	Viteză inițială	Bătaie maximă
			mm	c	mm	kg	kg	m/s	m
Obuzier KRUPP	Germania	1898/09	105	16	1680	1225	15,800	302	6300
Obuzier KRUPP	Germania	1912	105		1180				6000
10,5 cm LEICHTE FELDHAUBITZE 18	Germania	1918	105	28	2940	1985	14,810	470	10675
10,5 cm LEICHTE FELDHAUBITZE 18/40	Germania	1918/40	105	28	2940	1955	14,810	540	12325
Skoda 10,5 cm 40/43	Cehoslovacia	1940/43	114,3	23,9	2510	1400	15,000	450	11000
QF 4,5 inch HOWITZER MARK 1	Marea Britanie	1914	114,3	15,55	1777	1494	15,660	305	6040
QF 4,5 inch HOWITZER MARK 2	Marea Britanie	1925	121,9	15,55	1777	1494	15,660	305	6040
Obuzier de câmp de 122 mm	URSS	1910/30	121,9	12,8	1560	1466	21,670	364	8940
Obuzier KRUPP PUTILOV	Rusia	1909	149,1						7700
SKODA 149 mm M 14	Austro- Ungaria	1914	149,1	14	2087	2344	41,000	300	6900
SKODA 149 mm M 33(K1)	Cehoslovacia	1933	210	27	4026	5020	42,000	570	15000
Obuzier KRUPP M 1891/16	Germania	1891/16							6900

2) Tunuri și obuziere de munte

CANNONE DA 67/17	Italia	1913/17	65	17,7	1151	556	4,200	348	6500
SKODA 75 mm M 15	Austro- Ungaria	1915	75	15,4	1155	613	6,388	349	8250
SKODA 75 mm M 28	Cehoslovacia	1928	75	18	1350	710	6,300	425	8700
CANNON DE 75 M mle 1909 SCHNEIDER	Franța	1906/09	75	16,5	1237	627	6,230	387	8550
SKODA 75 mm M 1939 (C6)	Cehoslovacia	1939	75	21	1575	820	6,300	480	10200
PUTILOV 09	Rusia	1909	76,2	16,5	1237	627	6,230	387	8550
SKODA 100 mm M 1914	Austro- Ungaria	1914	100	19	1900	1417	13,650	407	9280
SKODA 100 mm M 1916	Austro- Ungaria	1916	100	19	1900	1235	16,00	341	7750
SKODA 105 mm M 1939 (D9)	Cehoslovacia	1939	105	23,9	2510	1400	15,000	450	11000
10,5 cm GEBIRGSHAUBITZE 40L/30	Germania	1940	105	30	3150	1660	14,810	570	16625

3) Tunuri antitanc și de însoțire:

Denumire	Producție	Model	calibru	Lungime țeavă în calibre	Lungime țeavă	Greutate în acțiune	Greutate proiectil	Viteză inițială	Bătaie maximă	Grosimea blindajului străpuns/ distanță
			mm	c	mm	kg	kg	m/s	m	Mm/m
CANON LEGER DE 25	Franța	1937	25	77	1925	310	0,320	950	10300	40/500

Denumire	Producție	Model	calibru	Lungime țeavă în calibre	Lungime țeavă	Greutate în acțiune	Greutate protectil	Viteză inițială	Bătaie maximă	Grosimea blindajului străpuns/ distanță
			mm	c	mm	kg	kg	m/s	m	Mm/m
SA -L										
3,7cm Pak 35/36	Germania	1936	37	45	1665	328	0,354- 0,680	1030- 762	7200	49/366- 38/366
3,7cm M 30	URSS	1930	37	45	1665	328	0,680	1030	7200	38/366
3,7cm BOFORS	Suedia	1936	37	47	1739	380	0,740	850	7200	38/366
45 mm M 32 L /46	URSS	1932	45	46	2070	450	1,430	760	8900	38/915
4,7cm Pak (BOHLER)	Austria	1935	47	35,8	1682,6	336	2,3880- 1,450	670	7000	43/503
CANNONE DA 47/35 M35	Italia	1935	47	35,8	1682,6	277	2,370- 1,440	630	7000	43/503
SCHNEIDER /Concordia	România	1936/39	47						71000	40/5000
5 cm Pak 38	Germania	1938	50	60	3000	986	2,250- 0,975	1198		86/457
7,5 cm Pak 97/38	Germania	189738	75	36,3	2722,5	1190	6,704	570	11000	60/457
7,5 cm Pak 40	Germania	1940	75	46	3450	1500	6,800- 3,200	933	10000	106/475- 115/475
D.T. – UDR nr. 26 Md. 43 (REȘITA)	România	1943	75	45	3375	1430	6,600- 4,100	840- 1030	12000	100/1000

4) Autotunuri

Denumire	Denumire originală	Producție	Echipaj	Greutate	Lungime	Lățime	Înălțime	Blindaj Min/Max	Armament	Tip motor	Viteza drum/teren
				t	m	m	m	mm	mm	c.p.	Km/h
T.A.C.A.M T-60	Tun Anticar pe Afet Mobil T- 60	România	3	9	5,51	2,3 5	1,75	15/20	1x7 6,2 1x7, 92	GAZ 200	40/ 20
T.A.C.A.M R-2	Tun Anticar pe Afet Mobil R- 2	România	3	12	5	2,1	2,32	10/25	1X7 ,62	SKODA 6 L	35/ 15
T.As.	7,5 cm STURMGESC HUTZ 40 Ausf G	Germania	5	23,9	6,77	2,9 5	2,16	30/80	1x7 5 1x7, 92	MAYBACH HL 120 TRM	40
T.As.	7,5 cm STURMGESC HUTZ 40 Ausf G SAUKOPF	Germania	5	23,9	6,77	2,9 5	2,16	30/80	1x7 5 1x7, 92	MAYBACH HL 120 TRM	40
T.As.	HUMMEL	Germania	6	24	7,17	2,9 7	2,81	10/30	1x1 49,1 1x7, 92	MAYBACH HL 120 TRM	42
Vânătorul de care	Prototip M-00	România	2	6,7	4,3	2,4 6	1,55	20/30	1x1 21,9	FORD 8V 95	22

Denumire	Denumire originală	Producție	Echipaj	Greutate	Lungime	Lățime	Înălțime	Blindaj Min/Max	Armament	Tip motor	Viteza drum/teren
„Mareșal”									1x7, 92		
Vânătorul de care „Mareșal”	M-05	România	2	10	5,8	2,4 4	1,54	10/20	1x7 5 1x7, 92	HOTCHKIS S H 39 120	45/ 25

În perioada 1945 – 1975

1) Tunuri și obuziere

Denumirea armamentului	Distanța de tragere maximă (m)	Tipuri de muniție întrebuințată (proiectil/bombă)	Regimul de foc în primul minut (lov./min.)	Masa (Kg)	Date tehnice de construcție				
					Lungimea (m)	Lățimea (m)	Înălțimea (m)	Câmp de tragere vertical (grade)	Câmp de tragere orizontal (grade)
Tun antitanc cal. 57 mm, model 1943	8400 2000 1000	Exploziv Perforant-trasor Perforant-trasor subcalibru	15-20	1250	6,76	1,69	1,37	-5... +25	54
Tun antitanc cal. 75 mm, model 1943	11450 1500	Exploziv Perforant-trasor	18	1470	6,65	1,79	1,40	-7... +34	70
Tun antitanc cal. 75 mm, model 1940 (PAK)	8000 3000	Exploziv Perforant-trasor	8-12	1465	6,0	2,03	1,25	-5... +22	65
Tun antitanc cal. 85 mm, model 1948	19000 4000	Exploziv Perforant-trasor	10	2400	9,19	1,18	1,47	-6... +35	54
Tun cal. 76 mm, model 1942	13290 4000 1000	Exploziv Perforant-trasor Perforant-trasor subcalibru Cumulativ	15	1200	6,09	1,64	1,45	-5... +37	54
Tun cal. 85 mm, model 1944	15650 4000 1500	Exploziv Perforant-trasor Perforant-trasor subcalibru Cumulativ	10	1725	8,34	1,73	1,42	-5... +35	54
Tun de munte cal. 76 mm model 1948	8600 1000	Exploziv Cumulativ	8	690	3,10	1,31	1,22	-15... +45	50
Autotun cal. 76 mm model 1942	13290 4000 1000	Exploziv Perforant-trasor Perforant-trasor subcalibru Cumulativ	5-6	10500	4,96	2,71	2,10	-5... +15	60
Autotun cal.	16800	Exploziv	2-3	31600	8,30	3,00	2,70	-3...	16

Denumirea armamentului	Distanța de tragere maximă (m)	Tipuri de muniție întrebuințată (proiectil/bombă)	Regimul de foc în primul minut (lov./min.)	Masa (Kg)	Date tehnice de construcție				
					Lungimea (m)	Lățimea (m)	Înălțimea (m)	Câmp de tragere vertical (grade)	Câmp de tragere orizontal (grade)
100 mm	4000 3000	Perforant-trasor Cumulativ						+20	
Tun cal. 105 mm model 1936	17130	Exploziv	6	4680	7,10	1,91	1,85	43	50
Tun cal. 122 mm model 1931/37	20160 4000	Exploziv Perforant-trasor	5	8050	8,90	2,34	2,27	-2... +65	58
Obuzier cal. 122 mm model 1938	11800 2000/ 4000	Exploziv Cumulativ	6	2500	5,80	1,97	1,82	-3... +63,5	49
Obuzier cal. 150 mm model 1934	15000	Exploziv	3	5900	7,70	2,30	2,15	-5... +70	45
Obuzier cal. 152 mm model 1938	12390 5000	Exploziv Ruptură-beton	4	4550	6,42	2,09	1,91	-1... +65	50
Obuzier-tun cal. 152 mm model 1937	17230 15920 4000	Exploziv Ruptură-beton Perforant-trasor	4	8070	8,17	2,34	2,40	-2... +65	58
Obuzier cal. 100 mm model 1934, SKODA	11000 1500	Exploziv Perforant-trasor	6	1590	5,25	1,85	1,57	-5... +70	50
Obuzier de munte cal. 100 mm model 1939, SKODA	11000 1500	Exploziv Perforant-trasor	6	1470	5,36	1,93	1,61	-5,5.. +70	6

2) Aruncătoare

Aruncător cal. 82 mm, model 1937	3040	Explozivă	20	61	-	-	-	+45.. +85	6
Aruncător cal. 120 mm, model 1942/43	5800	Explozivă	9	480	5,25	1,54	1,49	+45.. +80	10
Aruncător cal. 160 mm, model 1943	5100	Explozivă	3	1270	3,98	1,77	3,50	+45.. +80	50
Aruncător cal. 240 mm, model 1940	8000	Explozivă	1	4230	6,35	2,43	2,21	+45.. +80	39

3) Aruncătoare de proiectile reactive

Denumirea armamentului	Număr de tuburi de calibru	Distanța de tragere maximă (m)			Masa (Kg)	Viteza de marș (km/h)		Timpul necesar pentru tragerea unei salve (secunde)	Date tehnice de construcție		
		Cu proiectil fără inel de frânare	Cu proiectil cu inel mic de frânare	Cu proiectil cu inel mare de frânare		Pe șosea	În teren accidentat		Lungimea (m)	Lățimea (m)	Înălțimea (m)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Aruncător proiectile reactive cal. 122 mm, pe șasiu de autocamion URAL 375 E	40	20400	15890	11990	13700	75	15	20	7,35	2,40	3,09
Aruncător proiectile reactive cal. 122 mm, pe șasiu de autocamion SR 114 R	21	20750	15850	11980	8650	65	15	15,6	6,17	2,48	2,72
Aruncător proiectile reactive cal. 130 mm, pe șasiu de autocamion SR 114 R	32	8200	-	-	10330	40	15	Apx. 12,4	7,00	2,38	2,18

4) Rachete antitanc dirijate

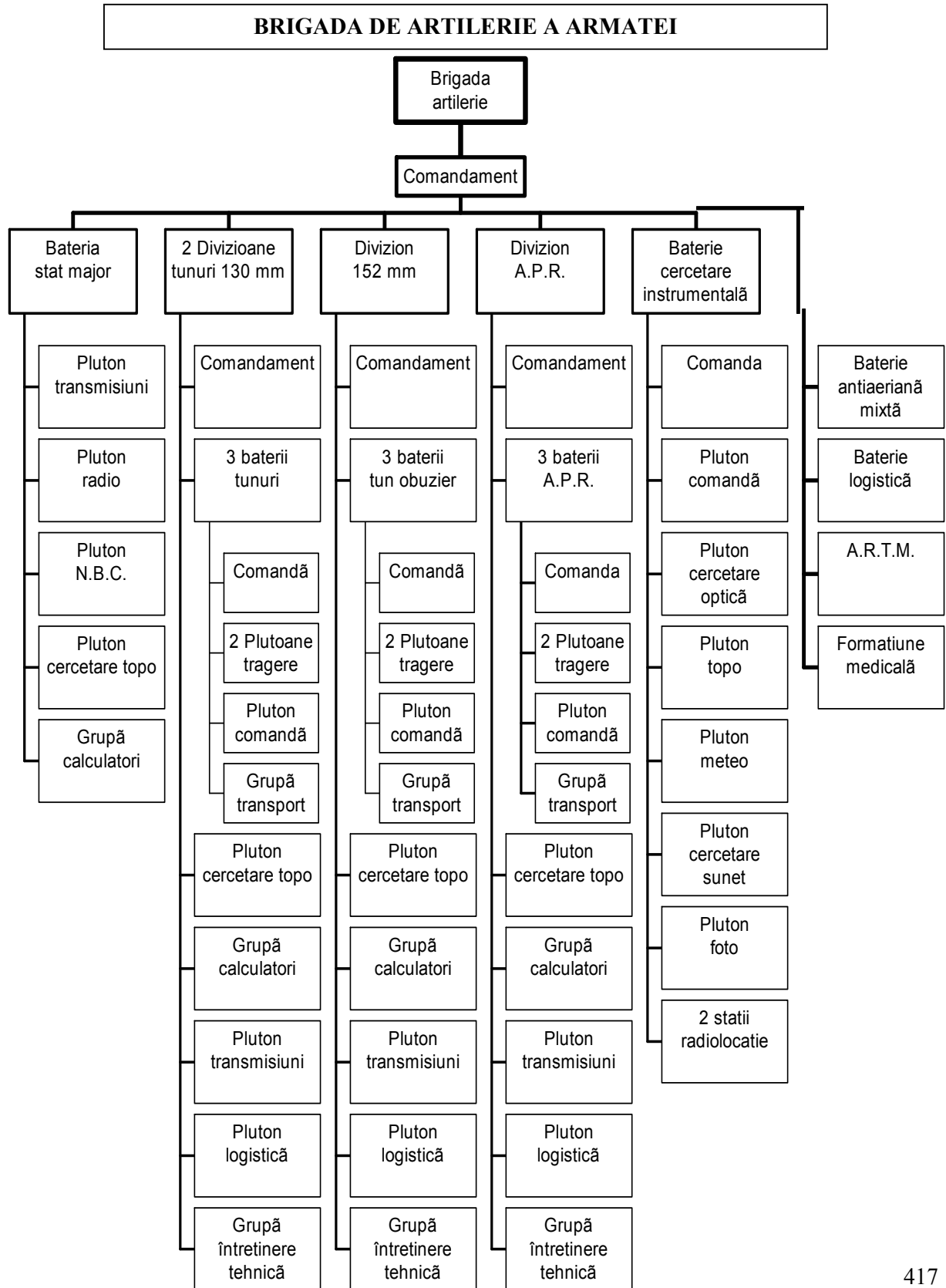
Denumirea armamentului	Număr de ghidaje	Distanța de tragere		Viteza de tragere (lov-min)	Masa mașinii de luptă (Kg)	Viteza de marș (km/h)		Denumirea rachetei	Date tehnice de construcție			
		Distanța de tragere maximă	Distanța de tragere minimă			Pe șosea/teren accidentat	Pe apă		Lungimea mașinii de luptă (m)	Lățimea mașinii de luptă (m)	Înălțimea mașinii de luptă (m)	Puterea de pătrundere în blindaj a rachetei la unghiuri de (mm)
2 P 26 pe autoturism GAZ-69	4	2000	600	2	2370	75/15	-	3M6	3,85	1,97	2,17	300/150 de 90°/60° (mm)
2 P 27 pe transportor blindat special amenajat (GAZ – 40 PM)	3	2000	600	2	5850	75/15	8-9	3M6	5,70	2,25	1,90	300/150
2 P 110 pe transportor blindat special amenajat (GAZ – 40 PM)	6	3000	500	2	6000	75/15	8-9	9M14M 9M14	5,70	2,20	2,00	400

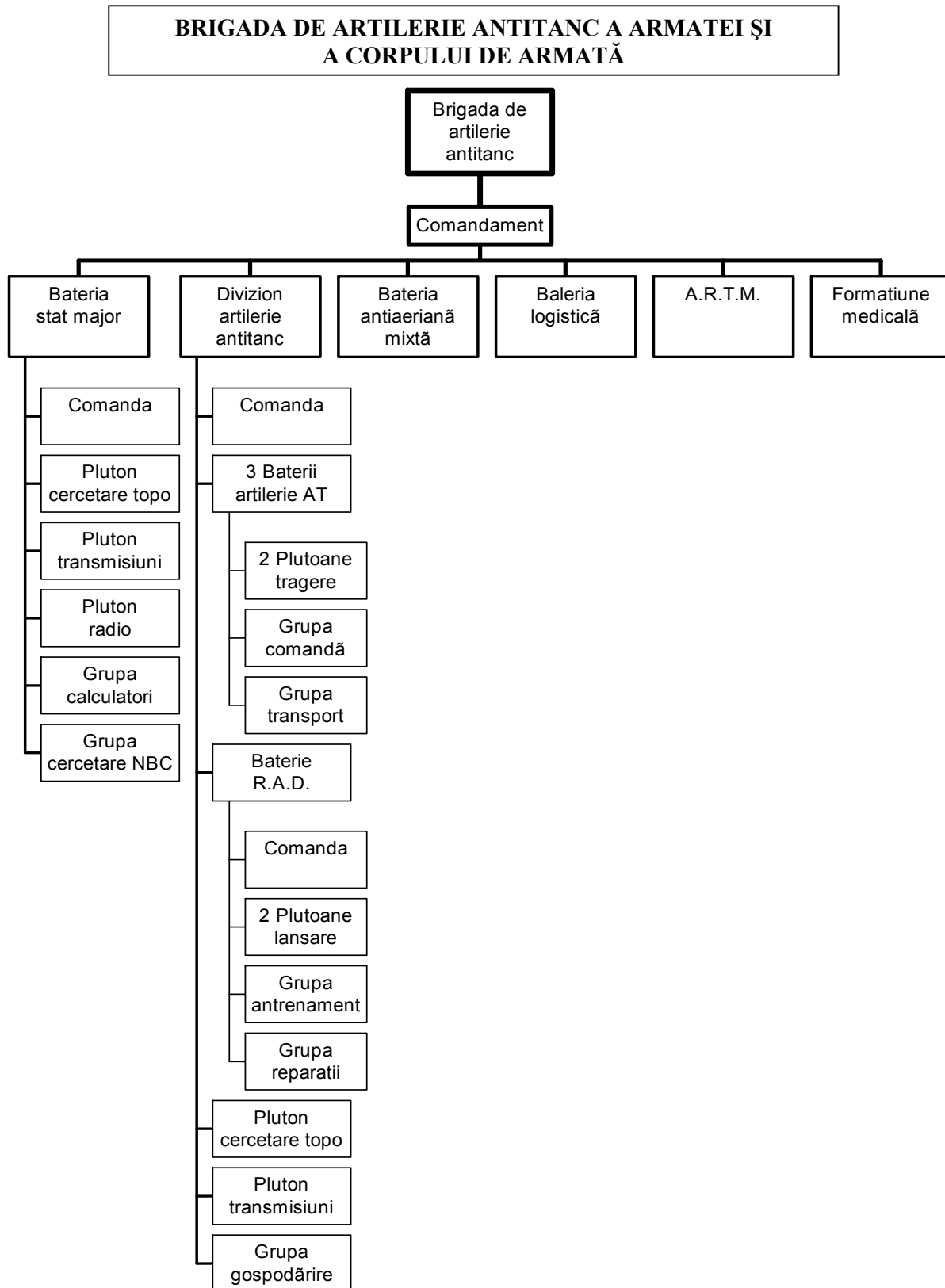
SITUAȚIA UNITĂȚILOR DE ARTILERIE ÎN ANUL 1954

<i>Nr. crt.</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Compunerea</i>	<i>Garnizoana de reședință</i>	<i>Grad de asigurare cu autovehicule (%)</i>	<i>Obs</i>
1	Divizia 43 Artilerie Rupere	Comandament	Tecuci		
2	Bg 32 Tunuri Ind.	- 3 Dn.x 4 Bt (1Bt, T. 130 mm + 3 Bt. T.Ob.152 mm) x 4 piese - 1 Dn.Centru Instr.Art (1 Bt. ob. cal. 152 mm x 6 p.);	Focșani	41	
3	Bg. 74 Obuziere	- 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 152 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 160-240 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar.P.R. cal. 130 mm	Roman	78	
4	Bg. 175 Aruncătoare mixtă;	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 160 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 240 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar.P.R. cal. 130 mm	Galați	100	
5	Bg. 189 Obuziere;	- 3 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 152 mm	Tecuci	50	
6	Bg. 213 Obuziere	- 3 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Bârlad	100	
7	R. 54 T. Armata	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 122 mm - 2 Dn. x 3 Bt.x 4 T. Ob. cal. 152 mm - Baterie C.I.A.	Florești- Cluj	54	
8	R. 99 Art. Antitanc	- 3 Dn. T. 85 mm x 2 Bt x 6 p. - 1 Dn.T.cal.100m x 2 Bt x 6 p.	Caracal	84	
9	R. 111 Art.	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm - 1 Dn.Mixt (Ar. 120 mm și Ob. 122 mm)	Călărași	0	
10	R. 116 Art.	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm - 1 Dn. x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm - 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Codlea	0	Asigurat T. cal. 20 mm Gustav
11	R. 117 Art.	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm - 1 Dn.Mixt (Ar. 120 mm și Ob. 122 mm)	Bacău	0	
12	R. 126 Art.	- 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm - 1 Dn. x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm - 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Ineu	100	Asigurat T. cal. 76 mm și Ar. 120 mm
13	R. 142 Art.	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm - 2 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Caransebeș	100	Asigurat T. cal. 20 mm Gustav
14	R. 146 Art.	- 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 100 mm - 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 152 mm	Ineu	100	Asigurat T. cal. 105 mm , Ar.120 mm,

<i>Nr. crt.</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Compunerea</i>	<i>Garnizoana de reședință</i>	<i>Grad de asigurare cu autovehicule (%)</i>	<i>Obs</i>
					Ob.150 mm SKODA
15	R. 150 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm – 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Huși	54	
16	R. 166 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm – 1 Dn.Mixt (Ar. 120 mm și Ob. 122 mm)	Slatina	58	
17	R. 182 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 100 mm – 2 Dn. x 3 Bt.x 4 T. Ob. cal. 152 mm – Baterie C.I.A.	Lugoj	100	Asigurat Ar. cal. 120 mm, Ob. 150 mm SKODA și T.105 mm
18	R. 191 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm – 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn. x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Roman	54	
19	R. 197 Art.	– 2 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn. x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm	Buziaș	100	
20	R. 204 Art.	– 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm	Craiova	100	
21	R. 211 Art.	– 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	București	100	
22	R. 225 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm – 1 Dn. Mixt x 3 Bt.x 4 (Ob. cal. 122 mm/Ar.120 mm)	Prundu Bîrgăului	0	
23	R. 242 Art.	– 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 152 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 100 mm – Baterie cercetare instrumentală de art.	Brăila	36	
24	R. 243 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 76 mm – 1 Dn. Mixt x 3 Bt.x 4 (Ob. cal. 122 mm/Ar.120 mm)	Șimleu	0	
25	R. 264 Art. C.A.	– 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 152 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 100 mm – Baterie cercetare instrumentală de art.	Târgu Jiu	78	Asigurat Ob. SKODA 152 mm și T. 105 mm
26	R. 273 Art. Antitanc	– 1 Dn.x 2 Bt.x 6 T. cal. 100 mm – 2 Dn. x 2 Bt.x 6 T. cal. 85 mm			Asigurat T. cal. 57 mm și 76 mm
27	R. 276 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm – 2 Dn. x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Timișoara	100	
28	R. 286 Art.	– 2 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Medgidia	66	
29	R. 298 Art.	– 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 T. cal. 85 mm – 1 Dn.x 3 Bt.x 4 Ar. cal. 120 mm	Craiova	100	
30	Dn 1057 Art. Antitanc	– 2 Bt. T. cal. 85 mm; – 1 Bt. T. cal. 100 mm	M. Bravu	16	
31	Dn. 390 Art. Antitanc	– 2 Bt. T. cal. 85 mm x 4 piese;			

<i>Nr. crt.</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Compunerea</i>	<i>Garnizoana de reședință</i>	<i>Grad de asigurare cu autovehicule (%)</i>	<i>Obs</i>
32	Dn. 390 Art. Antitanc	– 2 Bt. T. cal. 85 mm x 4 piese;	Brăila	25	
33	Dn. 401 Art. Antitanc	– 2 Bt.x 6 T. cal.85 mm	Gătaia		Asigurat T. cal. 76 mm
34	Dn. 401 Art. Antitanc	– 2 Bt.x 6 T. cal.85 mm	Câlnic	100	
35	Dn. 445 Art. Antitanc	– 2 Bt. T. cal. 57 mm x 6p; – 1 Bt. T. cal. 85 mm x 6p	Craiova	50	
36	Dn. 492 Art. Antitanc	– 2 Bt.x 6 T. cal.85 mm	Lugoj	100	Asigurat T. cal. 76 mm
37	Dn. 678 Art. Antitanc	– 2 Bt.x 6 T. cal.85 mm	Săcălaz	100	Asigurat T. cal. 76 mm
38	Dn. 945 Ar. P.R.	– 2 baterii aruncătoare R2 x 4 p	Lugoj	100	
39	Dn. Ar.P.R./C.19 A.	– 2 baterii aruncătoare R2 x 4 p			Urma a se înființa
40	Dn. Ar.P.R./C.38 A	– 2 baterii aruncătoare R2 x 4 p			Urma a se înființa
41	Dn. Ar.P.R./C.52 A.	– 2 baterii aruncătoare R2 x 4 p			Urma a se înființa
42	Dn. Ob./Bg. 75 Tc.	– 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Târgu Mureș		
43	Dn. Ob./Bg. 94 Tc.	– 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Lugoj		
44	Dn. Ob./Bg.82 Tc.	– 3 Bt.x 4 Ob. cal. 122 mm	Pitești		
45	Bt. 308 Art. Antitanc	– 6 T. 107 FR	Slatina	100	Asigurat T. cal. 76 mm
46	Bt. 343 Art. Antitanc	– 6 T. 107 FR	Bacău	67	
47	Bt. 350 Art. Antitanc	– 6 T. 107 FR	Călărași	67	
48	Bt. 357 Art. Antitanc	– 6 T. 107 FR	Brașov	100	Asigurat T. cal. 75 mm Reșița
49	Bt. 540 Art. Antitanc	– 6 piese	Prundu Bîrgăului	67	
50	Bt. 557 Art. Antitanc	– 6 piese	Șimleu		
51	Bt.664 Ar.P.R	– 4 aruncătoare proiectile cu reacție	București	100	
52	Bt.Ar.P.R/D. 49 Mecanizată	– 4 aruncătoare proiectile cu reacție			Urma a se înființa

BIBLIOGRAFIE

- Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Popescu) - *Istoria artileriei române* - Ed. Militară, București, 1977;
- Victor Stănculescu, Constantin Ucrain - *Istoria artileriei române în date* - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988;
- ****125 de ani de la înființarea artileriei române moderne* - Buletinul artileriei - 3/1968, număr festiv;
- General-maior Mircea Agapie, colonel (r) dr. Constantin Ucrain - *Personalități ale artileriei române* - Ed. Militară, București, 1993;
- Colonel (r) dr. Constantin Ucrain, colonel Cornel Paraniac - „*In memoriam*”. *Omagiu artileriștilor români* - OID.ICM, București, 1993;
- Colonel Gh. Em. Lupașcu - *Amintiri din războiul Independenței. 1877-1878* - ediția III, București, Tipografia Serviciului Geografic al Armatei, 1928;
- Maior Miclescu B. Andrei, căpitan Focșeneanu I. Mihai, prof. la S.S.R. - *Istoricul Artileriei Române* - 1942, Tip. Școalei Ofițerilor de Artilerie „*Regele Carol I*” Pitești;
- ****Artileria română în războiul pentru independență 1877-1878* (simpozion) - Comandamentul Artileriei, București, 1977;
- Petre Vasiliu-Năsturel - *Contribuții la istoria artileriei române* - în *Revista Artileriei*, an XX, ianuarie-noiembrie 1906;
- Maior Dumitrescu Alexandru - *Contribuții la istoricul armei artileriei* - în *Revista Artileriei*, iulie-august 1934;
- General Enric Herkt - *Artileria noastră de câmp în campania din 1877-78 și învinuirile nedrepte ce i se aduc* - în *Revista Armatei*, mai 1898;
- ****Întâiul Tun* - în *Revista Artileriei*, mai 1900;
- Colectiv (coordonator principal general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu) - *Istoria militară a poporului roman*, vol. IV - Ed. Militară, București, 1987;
- Colonel Chr. Crăiniceanu - *Impresiuni din resboiu 1877-1878* - București, Tipo. G.A. Lăzăreanu, str. Episcopiei 3;
- Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie, Ioan Scafeș - *Armata română în războiul de independență 1877-1878* - Ed. Sigma, București, 2002;
- Colectiv (coordonator principal general-colonel Ion Coman) - *România în războiul de independență 1877-1878* - Ed. Militară, București, 1977;
- A.P. Alessi, Massim Pop - *Resbelul oriental ilustrat* - Graz, 1878, Ed. Paul Cieslar;
- T.C. Văcărescu, locotenent-colonel în rezerva armatei - *Luptele românilor în resbelul din 1877-1878* - vol. I-II, București, 1886-1887;
- General Radu Rosetti - *Partea luată de armata română la războiul din 1877-1878* - Cultura Națională, București, 1926;
- ****Atlas pentru istoria României* - Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983

- Gheorghe Romanescu - *Marile bătălii ale românilor* - Ed. Sport-Turism, București, 1982;
- ***Grigorescu - Ed. Meridiane, București, 1978;
- Colonel dr. Florian Tucă, Mircea Cociu, dr. F. Chirea - *Bărbați ai datoriei 1877-1878. Mic dicționar* - Ed. Militară, București, 1979;
- Colonel Gh. Bejancu, locotenent-colonel I. Ceașescu, locotenent colonel V. Mocanu, colonel C. Olteanu - *Asalt la redute. Eroi ai războiului pentru independență* - Ed. Militară, București, 1969;
- Colectiv (coordonator științific col. Dr. Al. Gh. Savu) - *Armata și societatea românească* - Ed. Militară, București, 1980;
- ****Anuarul Armatei Române pe anul 1877(1 iulie)* - București, Imprimeria statului, Curtea Șerban-vodă, 1877
- Colonel Stelian Tudorache - *În elita Armatei române. Scurt istoric al Direcției Operații* - Ed. Nummus, București 1999;
- General de divizie adjutant St.I Fălcoianu - *Istoria războiului din 1877-1878 (ruso-româno-turc)*, Curs profesat la Școala Superioară de Război - în România Militară, nr. 43-48, septembrie 1894-februarie 1895;
- General S. Scheletti - *Adevărul istoric asupra Plevnei* - în Revista Armatei, 1904-1907;
- Colectiv - *Itinerare eroice 1877-1878. Jurnal de operații ale unor unități militare participante la războiul de independență* - Ed. Militară, 1977;
- General Enric Herkt - *Ocuparea Vidinului de către armata română și sfârșitul Războiului de Independență* - în Revista Armatei, februarie 1899;
- General Eracle Arion - *28 noiembrie 1877* - în Revista Armatei, noiembrie 1903;
- Valeria Bălescu - *Monumentul Independenței din Craiova* - Magazin istoric nr. 5 (482), mai 2007;
- *** *Serbarea dezvelirii Monumentului Independenței la Craiova* - în Revista Armatei, ianuarie 1914;
- Căpățână, Aureliu, *Zile de Război. Note de campanie în războiul de reîntregire*, Editura Prietenii Cărții, București, 1998;
- Moșoiu, Traian, *Memorial de război (august - octombrie 1916)*, ediție de A. Dragomirescu și Marius Pop, Editura Dacia, Cluj Napoca;
- Lupașcu-Stejar, Alexandru, *Din Războiul României. În Lumina Adevărului*, [f,e], București, 1921;
- Brătianu, I,C,Ion *Datoria oamenilor de stat-să asigure soarta acestui popor*, Magazin istoric, august, 1991;
- Botoran, Constantin, *Tratatul din august 1916 - confirmarea dreptului românilor la unitate națională*, Revista de istorie militară 5(39), 1996;
- Ciobanu, Nicolae, *Efortul uman și material al poporului român în anii Primului Război Mondial*, Revista Trupelor de Uscat 2/2000;
- Staicu, Nicolae, *Nicolae Filipescu și Neutralitatea României*, Revista de Istorie Militară nr. 6 (34), 1995;

- Falkenhayn, Erich, *Campania armatei germane contra românilor și rușilor 1916-1917*, [f,e], București 1937, ediția a IV- a;
- Georgescu, Maria, *Generalul Radu Rosetti „Mărturisiri despre războiul de întregire națională*, Revista de Istorie Militară, 5(39) 1996,
- Moisiuc, Vasile, *România în anii primului război mondial*, în Analele de istorie, anul XXIII, nr. 1/1977;
- Tudor, Gheorghe, *Unele aspecte ale gândirii militare românești în timpul primului război mondial*, Buletinul Academiei Militare, nr. 1/1987;
- Munteanu, Ion, *Cauzele înfrângerilor suferite de armata română în campania din 1916*, Revista de istorie militară nr. 5(39) 1995;
- Babo, Alexandru, Brezoi, Miron, *Dotarea, înzestrarea și pregătirea armatei române la intrarea în primul război mondial*, Revista Academiei Trupelor de Uscat, Sibiu, 2005;
- Duca, I, G, *Memorii*, Vol III,(coordonator Stelian Neagoie), Editura Machiaveli, București, 1994;
- Iliescu, Dumitru, *Documente privind războiul pentru întregirea României*, [f,e], București, 1924;
- Culcer, Ion, *Note și cugetări asupra campaniei din 1916, în special asupra operațiunilor armatei I*, Iași, 1919;
- Atanasiu, Victor și colectiv, *România în anii primului război mondial*, Editura Militară, București, 1987;
- Mușat, Mircea, Ardelean, Ion, *De la statul dac la statul român unitar*, [f,e], București, 1983;
- Nostovici, Emil, *România și Puterile Centrale în anii 1914 - 1916*, [f,e], București, 1979;
- Atanasiu, Victor și colectiv, *România în primul război mondial*, Editura Militară, București, 1979;
- Cazan, Gheorghe, Rădulescu, Ștefan, *România și Tripla Alianță 1878-1914*, [f,e], București, 1979;
- Ioanițiu, Alexandru, *Războiul României 1916-1918*, Vol. I, Tipografia Geniului, București, 1928;
- **** *România în războiul mondial 1916-1919*, Vol I, (f,e), București, 1934
- Romanescu, Gheorghe și colectiv, *Istoria infanteriei române*, Vol II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
- Oprea, Constantin, Atanasiu, Dumitru, *Învățământul militar românesc. Tradiție și actualitate*, Editura Militară, București, 1986;
- Zamfir, Zorin, Banciu, Jon, *Primul război mondial*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995;
- Pascu, Ștefan, *Făurirea statului național unitar român - 1918*, vol I, (f,e) București, 1983;
- **** Direcția Generală a Arhivelor Statului, *1918 la români. Desăvârșirea unității naționale statale a poporului român*, Vol I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983;

- Olteanu, Constantin, *Contribuții la cercetarea conceptului de putere armată la români*, Editura Militară, București, 1979;
- Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, Vol I, Institutul de arte grafice” România nouă”, București, 1922;
- Dabija, G,Aurel, *Armata română în campaniile din 1916-1918*, [f,e], Vol I, București , [f,a];
- Cupșa, Ion, *Armata română în campaniile din anii 1916-1917*, [f,e], București, 1967;
- Băldescu, Raul, *Războiul național. Operațiuni din 1916*, Vol I, [f,e], Sibiu, 1933;
- Olteanu, Constantin, *Evoluția structurilor ostășești la români*, Editura Militară, București, 1986;
- Găvănescu, Constantin, Manolescu, Ion, *Războiul cel Mare, 1914-1918*, [f,e], București, 1924;
- Atanasiu, Victor, *Bătălia din zona Sibiu-Câineni*, Editura Militară, București, 1982;
- Cucu, Mihai, *Trecătorile Carpaților*, Editura Militară, București, 1988;
- Trofin, Constantin, *Studiu analitic rezumativ asupra războiului mondial 1914-1918*, [f,e], Sibiu, 1937;
- Atanasiu,Victor, *Unele considerente asupra angajării României în primul război mondial „Ipoteza Z”*, Studii nr. 6/1971;
- Tudor, Gheorghe, *Dezvoltarea gândirii militare românești în ani primului război mondial*, Vol I, București ,1987;
- Preda, Gavril, Giurcă, Ion 1916, *Un an hotărâtor pentru istoria românilor*, Editura Universității Petrol-Gaze, Ploiești 2006;
- Botoran, Constantin, Matichescu,Olimpiu, *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1984;
- Kirițescu, Constantin, *Preludii diplomatice ale războiului întregirii. Tratatetele cu Antanta*, [f,e], București 1940;
- Sofronie, Mihai, *Primul război mondial și consecințele sale*, Editura Academiei Trupelor de Uscat, Sibiu, 2002;
- Enache, Dumitru și colectiv, *Anii premergători războiului mondial. Istoria trupelor de grăniceri*, Editura Militară, București, 1987;
- Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Univers Enciclopedic, București, 1997;
- Gheorghiu, Dorin, Cioară, Ion, Bihoreanu, Gheorghe, *Armata a IV- a „TRANSILVANIA” la 80 de ani*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1996;
- *** *Istoria militară a poporului român - vol. IV-VI - Ed. Militară, București, 1987-1989;*
- *** *România în anii celui de-al doilea război mondial - vol. I-III - Ed. Militară, București, 1989;*
- Lucian Predescu - *Enciclopedia României - Cugetarea - Material românesc. Oameni și înfăptuiri* - Ed. Saeculum I.O.&Ed. Vestfala, București, 1999;

- Duțu, A., col. dr., Dobre, F., Loghin, L., col. (r.) dr., - *Armata română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic* - Ed. Enciclopedică, București, 1999;
- Kirițescu, C. - *Istoria războiului pentru întregirea României* - Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
- Kirițescu, C. - *România în al doilea război mondial* - vol. I-II - Univers Enciclopedic, București, 1995;
- *** (coordonator științific: colonel dr. Al. Gh. SAVU) - *Armata și societatea românească* - Ed. Militară, București, 1980;
- Romanescu, Gh., - *Marile bătălii ale românilor* – Ed. Sport-Turism, București, 1982;
- *** (coordonator: General colonel D. Cioflină), - *Șefii Marelui Stat Major Român - Destine la răscruce - 1941-1945* - Ed. Militară, București, 1995;
- Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., - *Șefii Statului Major General Român (1859 - 2000)* -, Editor Fundația „General Ștefan Gușă”, Ed. Europa Nova, București, 2001;
- Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col., - *Personalități ale gândirii militare românești* - vol. I, Ed. A.I.S.M., București, 1997;
- Otu, P., col. dr., Oroianu, T., col. dr., Ion, E., lt.-col., - *Personalități ale gândirii militare românești* - vol. II, Ed. A.I.S.M., București, 2001;
- Agapie, M., gl.lt., Chiriac, D.-M., mr., Emil, I., mr., Hlihor, C., mr., - *De la Școala Superioară de Război la Academia de Înalte Studii Militare. Comandanți-Profesori-Absolvenți (1889-1995)* - Ed. A.I.S.M., 1995;
- Petrovici, C., col. (r.), - *Școala militară de ofițeri activi de artilerie “Ioan Vodă”* - Ed. Militară, București, 1976;
- Bichicean, G., - *Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete “Ioan Vodă”* - Ed. Tribuna, 2000;
- Bejinariu, M., prof., Gușu, D., lt. col., - *Monografia Liceului Militar Ștefan cel Mare* - Ed. Militară, București, 1994;
- Bejinariu, M., prof., Gușu, D., col.(r.), - *Monografia Liceului Militar Ștefan cel Mare* - ediția a II-a, Ed. Trinitas, Iași, 2002;
- Hentea, C. - *Armata și luptele românilor - Breviar de istorie militară* - Ed. Nemira, București, 2002;
- Ion, E., col. dr. - *Școala Superioară de Război și Academia Militară - Contribuții la dezvoltarea științei și artei militare românești* - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002;
- Buzatu, G., - *România și războiul mondial din 1939-1945* – Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Iași, 1995;
- Burghilea, M., mr., Oprea, Ș., lt.-col., - *80 de ani sub tricolor - În memoria Brigăzii 8 și Regimentelor 1 și 5 Artilerie Grea* - Ed. Moldarom Trading, Galați, 1996;
- Georgescu, H., - *Dicționar enciclopedic militar (A-B)* - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996;

- Georgescu, H., - *Dicționar enciclopedic militar (C-D)* - Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997;
- Averescu, A., mareșal - *Notițe zilnice de război*, vol. 1-II - Ed. Militară, București, 1992;
- Rotaru, J., Moise, L., - *Regimentul 13 Artilerie - un destin eroic* - Ed. Paideia, Constanța, 1997;
- A.N.V.R. - *Veterani pe drumul onoarei și jertfei. Ultime mărturisiri. 1940-1945.* - vol. VII – Ed. A.I.S.M., București, 2002;
- Ucrain, C., col. (r.) dr., Paraniac, C., col., - „*In memoriam*” - *Omagiu artileriștilor români* - Ed. O.I.D.I.C.M., București, 1993;
- Ucrain, C., col. (r.) dr., - *Eroilor artileriei* - Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000;
- Căzănișteanu, C., Zodian, V., Pandrea, A. - *Comandanți militari. Dicționar* – Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983;
- Burcin, O., col. dr., Zodian, V., lt. col., Pandrea, A. - *Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX* - Ed. „Viața arădeană”, Arad, 1997;
- Tucă, F., col. dr., Cociu, M., Chirea, F., dr. - *Bărbați ai datoriei-1877-1878. Mic dicționar* - Ed. Militară, București, 1979;
- Loghin, L., col. (r.) dr., Lupășteanu, A., col. (r), Ucrain, C., col. dr. - *Bărbați ai datoriei – 23 august 1944-12 mai 1945. Mic dicționar* – Ed. Militară, București, 1985;
- Ucrain, C., gl. bg. (r.) dr., - *Promoția de aur a artileriei române-30 decembrie 1949* - Ed. Pro Transilvania, București, 2004;
- *** - *Revista Artileriei*, 1887- 1916, 1921-1952;
- *** - *Revista Armatei*, 1883-1914;
- *** - *Revista de istorie militară* : a) nr. 4-5/1993; b) nr. 2/1995;
- *** - *Gândirea militară românească*: a) nr. 4/1992; b) nr. 2/1994;
- *** - *Revista Trupelor de Uscat*: a) nr. 3-4/1994; b) nr. 4/1996;
- *** - *Revista Artileriei*, anul I (serie nouă), nr. I, nr1/1998, număr festiv;
- *** - *Artileria modernă română*, serie nouă, anul. 1/2002;
- *** - *Artileriști la datorie, număr omagial, 1 februarie 1994*, revistă editată de U.M. 01478 Brăila;
- *** - *Artileria în sărbătoare – Păreri Tutovene, supliment omagial*, octombrie 1998;
- *** - *Revista oștirii române*, anul 5, nr. 2 (9)/decembrie 2003;
- *** - *Dosarele istoriei* : a) nr. 7 (23)/1998; b) nr.7 (35)/1999; c) nr. 7 (59)/2001;
- *** *Revista DOCUMENT*, Nr. 2-3/1998; Nr. 1-4/2006;
- *** *Revista „Magazin istoric”*, Nr. 5(482)/2007;
- *** - *Almanahul Veteranul de Război-2002*, editat de Filiala A.N.V.R. Bacău - Ed. Plumb, Bacău, 2002;
- *** - *Cotidianul*, anul XV, serie nouă, nr. 242 (4617)/12.10. 2006;

- Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Ioan I. Scafeș, Corneliu Andonie, Ioan Dănilă, Romeo Avram, *Armata Română 1941-1945* - Ed. RAI, București, 1996;
- Asociația Națională a Veteranilor de Război, *Armata Română în vâltoarea războiului, 1941-1945*, București, Ed. V. Cârlova, 2002;
- Asociația Națională a Veteranilor de Război, **De la Stalingrad la bătălia Moldovei**, Ed. Vasile Cârlova, București, 1997;
- Asociația Națională a Veteranilor de Război, *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei 1941-1945*, Ed. „V. Cârlova”, București, 1998;
- Florin Constantiniu, Alesandru Duțu, Mihai Retegan, *România în Război, 1941-1945*, Ed. **Militară**, București, 1995;
- Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin - *Armata Română în al Doilea Război Mondial 1941-1945, Editura Enciclopedică*, București, 1999;
- Mihail Vasile-Ozunu, Petre Otu, *Înfrânți și uitați Românii în bătălia de la Stalingrad*, Ed. Ion Cristoiu, București, 1999;
- Comisia Română de Istorie Militară, Centrul de Studii și Cc. de Istorie și Teorie Militară, *Istoria militară a poporului român vol. VI*, Ed. Militară, București, 1989;
- Centrul de Studii și Cc. de Istorie și Teorie Militară, *File din istoria militară a poporului român*, vol. I, Ed. Militară, București, 1973;
- Feldmareșal Erich von Manstein, *Victorii pierdute*, Editura Elit, 1992;
- **** *Armata I română în campania din vest*, Ed. Per Pmnes Artes, București;
- Conatantin Sănătescu, Jurnal, *Editura Humanitas*, București, 1993;
- Arhivele Militare Române, *Registrul istoric al Școlii speciale de artilerie și geniu*, vol. I și vol. II;
- Arhivele Militare Române, *Registrul Școlilor Militare de Artilerie*, vol. III;
- Arhivele Militare Române, *Registrul istoric al Școlii de Aplicație a Artileriei*, nr. inv. 1070;
- *Buletinul Oficial*, nr. 13/17 (30) aprilie 1881, nr.184/17 (29) noiembrie 1895, nr. 12/1912, nr. 145/1924, nr. 68 bis/20.03.1928 (01 aprilie 1928);
- DAVID, Vartolomeiu, *Învățământul artileristic românesc, de la începuturi la contemporaneitate*, Sibiu 1993;
- BICHICEAN, Gheorghe, *Istoria Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete „Ioan Vodă”*, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 2000;
- PETROVICI, Constantin, *Școala militară de ofițeri activi de artilerie „Ioan Vodă”*, Editura Militară, București, 1976;